Digitized by Google

9
13-3
11

BIBLIOTECA NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
9
14 A
33

Digitized by Google

Digitized by Google

85 9.14.A.33

Catalogus teſtium veritatis, qui ante noſtram ætatem reclamarunt Papæ.

Opus uaria rerum, hoc præſertim tempore ſcitu digniſsimarum, cognitione refertum, ac lectu cum primis utile atq; neceſſarium.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Cum Præfatione MATHIÆ FLACII Illyrici, qua Operis huius & ratio & uſus exponitur.

3.Reg.19. Rom.11.

Reliqua mihi ipſi feci ſeptem millia uirorum, qui non incuruarunt genu imagini Baal.

ex libris Bibliotheca D. D. Caroli De

BASILEAE, PER IOANnem Oporinum.

VITTORIO EMANUELE BIBLIOTECA IN ROMA
BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ILLVSTRISS. ET PIENTISS. PRINCIPIBVS, D. D. IOHANNI FRIDERICO maiori, IOHANNI VVILHELMO,& IOHANNI FRIDERICO minori, Fratribus, Saxoniæq; Ducibus, &c. ſuis Dominis clementiſsimis.

ILluſtriſsimi & pientiſsimi Principes. Paulus ſelectum Chriſti organon, conſolans ſuos Philippenſes, inquit: Vobis datum à Deo eſt, non tantum credere in Chriſtum, ſed & pati pro eo. Magnum profectò præconiũ hoc eſt: & ſimul præclara conſolatio, qua nulla maior piæ Chriſtianæq; menti omnino proponi poteſt: quòd nempe, ueram ſui notitiam Deus illis ſit largitus, & in paſsione conſtantiam. Quantopere miſeri homunciones ſibi applaudant, inflentur, ſuperbiant, & alios omnes præ ſeſe faſtuoſe contẽnant, cum in unica aliqua ſcientiola alios non-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

nihil excellunt, quotidiana experientia omnium temporum, & in primis præſentium, plus ſatis docuit, & docet. At uerò Dei filium rectè agnouiſſe, & per eum patrē cognouiſſe, id uerò & ſingulare miſericordis Dei beneficium ac donum eſt: & tanto pluris omnibus humanis ſcientijs faciendū, quanto & res quæ hic agnoſcitur, aliarum ſcientiarū rebus maior eſt, maiusq́ hinc commodum ac emolumentum, quàm inde, certò accipitur, & expectatur.

Eximia ergo, ac planè inenarrabilis Chriſtiano homini cōſolatio eſt, uidere ſibi ingens iſtud donū ueræ agnitionis filij ſui à patre cœleſti miſericorditer conceſſum, donatumq́ eſſe. Quod ſi ad hoc inſuper accedat, ut & confiteri agnitum Chriſtum alacriter poſsit, & pro eo conſtanter pati: tum uerò Dei dona cumulantur, & nihil in terris mortali homini melius, maiusq́ omnino contingere poteſt.

Hoc

BIBLIOTECA ... TORINO

Hoc enim illud eſt, quod B. Paulus dicit, conformem fieri Dei filio: cui ſi in hac uita compatiemur, profectò ſuo tempore etiam glorioſe conregnabimus.

Ingens ergo, ut dixi, pientiſsimi Principes, hæc laus & conſolatio eſt, quam uos aliiq́ omnes pii, cruce Chriſti preſsi, uobis in omni mœrore ac perturbatione, meritò proponere poſsitis, & debeatis. Ea enim planè talis eſt, ut ſi rectè pieq́ perpendatur, omnium nobis dolorum ac mœrorum abolitionem inducere, nosq́ uerè exhilarare meritò queat.

Huic ſummæ conſolationi & illa tanquam pediſſequa accedit, quòd quantumuis tales homines, qui & agnouerunt ſyncerè Chriſtum, & diſertè confeſsi, pro eoq́ conſtanter paſsi ſunt, multipliciter ab aduerſario ſuo, cui à calumniis nomen eſt, nempe à Diabolo ipſo, eiusq́ miniſtris reprehendantur, accuſentur & uituperentur: tamen & conſcientiæ ſuæ, & bonorum om-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

nium, intelligentiumq́; præclarũ teſtimonium habeant.

Sæpe me profectò non leuiter conſolatum eſt, cõfirmauitq́; illud dictum Pſalmi 94. Adhuc ad iuſticiam reuertetur iudicium, ſeu corrigetur, & id ſequentur omnes recti corde. Præclarũ huius rei experimentum habemus in ueſtris maioribus, patre, auo, eiusq́; fratre, præclariß. Saxoniæ Electoribus: qui, tametſi uariè ſint ob ueritatem exagitati, deformati & afflicti multorum peßimorum hominũ maledictis, calumnijs, & demum grauißimis iniurijs: tamen tandem, uincente ueritate, omniũ bonorum fauore, teſtimonio ac laudibus ſunt ornati & condecorati, & adhuc ornantur. In eorum uerò laudes, piorumq́; omnium fauorem, uos quoq; iam pientißimi Principes, ſicut & in pietatis ardens ſtudium, confeßionem ac crucẽ, hæreditario quodam iure ſucceditis.

Hæc iam breuiter præfari uolui, quòd

iudi-

Digitized by Google

iudicem, nobis has & alias eiuſmodi pias commonefactiones & conſolationes ſummopere neceſſarias eſſe: præſertim cum et hactenus triſtia tempora fuerint, & maiorum malorum initia hæc eſſe uideantur. Nunc, cuius potiſsimum rei cauſa Celſitudines ueſtras cõpellare uoluerim, eloquar. Studio demonſtrãdi, ſemper fuiſſe ſeptem piorum millia, qui Romano Baali genua non incuruauerint, collegi mediocrem catalogum eorũ qui ante Doctorem Martinum, piæ memoriæ, uel totũ Papatum, uel aliquos eius errores reprehenderunt: uel etiam turpitudinem uitæ Papiſtici cleri, paſtoraliſq; officij neglectionem ſatis acriter ſunt inſectati. Hoc igitur ſcriptum ob plures cauſas V. C. dedicare uolui, quas nũc libenter reticebo: ac potius de tota hac re cogitationes meas exponã, ſi fortè quid boni & in hac parte pro mea mediocritate monere poſsim. Defenſa iam, illuſtrata ac conſtituta ueræ doctrinæ & Eccleſiæ

forma, & expugnata falſa doctrina, factis item tam multis bonis uerſionibus monumentorum Biblicorum, conſcriptis tot Poſtillis, ut uocantur, integriſq; ſacrarum literarum commentationibus: nihil perinde neceſſarium adhuc ſupereſſe uidetur, ac breuis expoſitio, ſeu (ut uocant) Gloſſa ſacrarum literarum, & diligens accurataq; hiſtoria omnium Eccleſiaſticarum rerum, inde à Chriſto nato uſq; ad noſtra tẽpora deducta. Dicã prius de Gloſſa ſacri codicis. Video & neceſſarium eſſe nobis rudioribus, aliquam ſacrarum literarum explicationem: & tam multis ac tam prolixis commentationibus, quales iam plerunq; fiunt, magis abduci homines à ſacris literis, quàm ad eas adduci: ac planè eò nobis rem redire, quò & ante hæc tempora deducta fuerat: ut ſcilicet homines, poſtpoſitis Dei uerbis ſeu ſcriptis, hominum cogitationes ac ſcriptiones lectitarent, & ſic à diuina ad humanam quandam Theologiam

logiam recederent. Optarim igitur, ita cõmodo compendio ſacras literas exponi, ut primò breuiter argumenta ſeu ſumma ac ſcopus uniuſcuiuſq; ſcripti proponeretur. Deinde ſententiarum ſeu diſputationum connexio mõſtraretur, quod & initio plenius, et poſtea in margine, ſuoq; loco, ſingulis uerbis, ueluti punctis quibuſdam, fieri poſſet: ſicut hoc tempore in multis prophanis authoribus ab eruditis factum uidemus. Tertiò, tantum obſcura loca exponerentur, ſiue ea explicatione ſententiam aliquam theologicam illuſtrari opus eſſet, ſiue phraſin Hebræi ſermonis indicari. Ne uerò neceſſe eſſet, ſubinde eaſdem explicationes phraſiũ prolixè inculcari, poſſet ſeparatim eruditus liber confici de regulis Hebraiſmorũ: ad easq;, breuiter expoſita phraſi, auditor ablegari. Hactenus de ſacrarum literarũ expoſitione. iam de hiſtoria aliquid adiungam.

Neceſſarium & utile eſſet, conſcribi

eruditam ſimul & accuratā Eccleſiæ hiſtoriam, inde à Chriſti natiuitate uſq; ad noſtra tempora, in qua primùm ac potiſſimùm diligenter exponeretur, qualis quoque tempore forma doctrinæ, cæremoniarum, totiusq́; religionis et Eccleſiæ fuerit: quo tempore & loco purior religio aut impurior fuerit: quibus erroribus, abuſibus, ſuperſtitionibus, & (ut ita dicam) fucis, nebulis et præſtigijs hominum ſit obſcurata, deprauata aut deformata: qua item ratione, ac per quos ſit ab eiſdem repurgata & emendata, priſtinoq́; ſuo candori ac nitori reſtituta. In qua parte tum interni (ut ita loquar) tum externi errores, id eſt, & manifeſtæ dānatæ hæreſes, & inteſtini occultiq́; quaſi morbi, eorumq́; cauſæ ſeu rationes, & ſimul refutationes patefierent & illuſtrarentur.

Deinde etiam mirabilis Dei φιλανθρωπία *et prouidentia, eiusq́; filij Chriſti, capitis ac ſeruatoris noſtri, præſentia monſtrare-*

ſtrare-

ſtraretur, quàm mirabilibus ille rationibus ac conſilijs religionem ac Eccleſiam ſuam cõtra totius mundi ac ipſius Satanæ furores et aſtutiſſimos conatus inſtituerit, propagarit, defenderit & conſeruarit: quã ſæpe miriſq́ medijs ac euentibus, ueluti olim in naui expergefactus, aut perſequutionum furores aut errorum turbines & tempeſtates cohibuerit, impios florentes ſubitò extinxerit & eradicauerit, contraq́ pios ex leonum faucibus medijsq́ naufragijs miſericorditer eripuerit.

Oſtenderetur item, quomodo et florẽte religione ac Eccleſia, multi nihilominus, præter manifeſtos hæreticos, fuerint doctores ſimul & auditores, qui nõ ferendos errores circumtulerint, & ſparſerint: paucis eos propalàm ac ualde taxantibus, ſeu redarguentibus. Et quòd rurſus tum religione tum Eccleſia iacẽte ſqualida, ac contaminata partim erroribus impiorũ, partim tyrannide: nihilominus ſemper Deus

ſibi ſeptem millia ſeruauerit, qui illis propalàm regnantibus erroribus, genua non incuruauerint: ſed potius, aut omnibus, aut pleriſq; uel publicè, uel ſaltē priuatim reſtiterint & contradixerint, & incorruptam doctrinam tutati ſint.

Talis hiſtoria uerè eſſet quaſi perpetua quædā poſſeſsio, ut Thucydides inquit, ſeu theſaurus, ad omnes occurrentes neceſsitates paratus: ſiue ad erudiendos homines in orientib. quæſtionibus, ſiue ad confirmandos eoſdem in ſummis difficultatibus et periculis. Ad tale porrò opus efficiendum, neceſſaria profectò eſſet, tum librorum et editorum & non impreſſorum, qui quoquo modo eā augere aut illuſtrare poſſent, ingens planè copia: tum etiā docti aliquot, qui ad hanc rem ſuas operas fideliſsimè cōiungerent, ac ex tam uarijs ſcriptis & ex tanto planè (ut Virgilius de ſeſe legēte Ennium dicere ſolebat) ſtercore mendaciorū aut nugarum, puræ ſynceræq; ueritatis aurum

rum gemmasq́ conquirerent, & in tam præclarum opus comportarent, diſtribuerentq́. Ad utrunq uerò, libros uidelicet conquirendos, & idoneos homines alendos, ſumptus non uulgares eſſent perneceſſarij. Horum ego nihil planè præſtare aut conficere poſſum: hortabor tamen eos qui poſſunt, ſicut et hactenus feci: daboq́ Chriſto propitio operam, ut ſi ij qui poſſunt ac debent, conatū hunc adiuuerint, omnino aliquid mediocre, Deo iuuāte, efficiatur.

Viderint ergo omnes, qui quid poſſunt, ut tantum Eccleſiæ Dei commodum promoueant: & cogitent, ſe hoc officium Deo debere. qui uerò aliter non poſſunt, ſaltem precibus nos ardentibus apud Deum adiuuent: quod profectò non eſt minimum, ſi non longè maximum auxilium.

Cæterùm quem uſum aut fructū hoc Opus, quod modò edimus, legentib. præſtare poßit, in ſequenti præfatione prolixius explicabo. Veſtris uerò C. id, Principes illu-

illuſtriß. dedico & offero. Primū, ut meū erga uos ſtudiū obſeruationemq́ indicem: deinde ut uobis ſit liber hic ſolatio, dum in eo legeritis, omnibus tēporibus aliquos pios doctores, imò & ſeptem à Deo præſeruata millia fuiſſe, qui Antichriſto Romano reſtiterint, eius ſeſe erroribus oppoſuerint, eamq́ ueram Chriſti doctrinam profeßi ſint, ac propugnarint: cui hiſce poſtremis temporibus, pater & auus ueſter, cum fratre, primi alacriter portas aperuerunt, benigneq́ hoſpitiū præbuerunt, ac eam modis & officijs omnibus fouerunt, promouerunt & confeßi ſunt, non tantum lætioribus temporibus, ac cum minus periculi fuit, ſed & in ſummis difficultatibus ac furoribus Interim, aliarumq́ corruptelarū: quæ maiorum ueſtrorū laus, ueſtra quoq́ eſt, & uobis cum paucißimis communis. Denique, ut hinc experientia ipſa, clarisq́ exemplis cognoſcatis, quòd, ſicut Deus olim & ſemper hactenus, ſingulari miſeri-

cordia doctrinam, eiusq́; profeſſores cōtrà tam uarios mundi, Satanæ & Antichriſti furores defendit ac conſeruauit, ita procul dubio deinceps quoq; ſit facturus: idq́; tanto magis, quod nunc ſit illud fœlix tempus, maximæ clariſsimæq́; reuelatiōis Antichriſti, quæ toties in Sacris literis eſt promiſſa. Atq; hac conſolatione ac ſpe freti, tanto alacrius ſtudioſiusq́; per præclariſsima maiorum ueſtigia incedentes, literas, ueram religionem, omnemq́; demum iuſticiam, ſanctitatem ac honeſtatē fouere ac promouere ſummis uiribus pergatis. Hæc iam ad C. V. ſcribere uolui. Deum patrē Domini noſtri IESV CHRISTI *ex animo orans, ut uos conſeruet ac regat, & in omnem ueritatem, ſibiq́; placentem uiam deducat.*

Amen.

V. C.

deditiſs.

Mathias Flacius Illyricus.

MATHIAS FLACIVS ILLYRICVS Chriſtiano Lectori æternam in Domino ſalutem.

INgenti proculdubio mœrore, ac etiam tentatione cõcuſſus, afflictusq́; fuit ſanctus Dei uir Helias, Achabi regis Iſraelitici tempore, cum oppreſſo extinctoq́; uero Dei cultu, & pulſis, aut ad deſectionem pertractis, compulſisue, uel etiam occiſis pleriſq; omnibus ueræ pietatis cultoribus, idolatrici ſurores maximo cum Regis, Reginæ, & procerum applauſu ac fauore per totũ regnum uigerent. Contrà quoq; proculdubio ſeductores, eorumq́; ſectatores, nõ tantum læti, ſed etiam confirmati ac conſtabiliti in ſuis erroribus, tanto omnium ordinum, præcipuè potẽtiorum in idolatrias conſenſu & ſtudio, fuere. Quare Helias, licet omnibus, iiſq́; excellẽtiſſimis uirtutibus ornatiſſimus, & ſpiritu Dei pleniſſimus: tamen tanta quaſi conſpiratione ſeu conſenſu ad idololatriã, ueluti animo uictus ac proſtratus, mortem à Deo flagitat: ſiue ne tam tetrum execrandumq́; rerum ſtatum ſpectare cogatur: ſiue, ne etiam cum alijs in tanta tẽtatione in errorem abducatur. Verùm cõſolatur eum Deus, ac ut uiuere uelit, confirmat potiſſimùm ea ratione, quòd indicat, multa adhuc rectè, & cum ipſo ſentientium millia ſupereſſe, quæ diuinitus, ne in idololatriã conſentirent, ſint conſeruata. Magna proculdubio in tanta afflictione, clade, & animi dolore fuit ea conſolatio pientiſſimo Dei prophetæ, cum & ſuos labores, certamina ac pericula fruſtra nõ fuiſſe, & tam multos adhuc pios unanimiter cum eo Deum ueramq́; pietatem celebrare, certò cognouit. Talis tri-

triſtißimus rerũ ſtatus, ac (ut Chriſtus eam uocat) cribratio, proculdubio ſæpe in Eccleſia Dei *accidit: ſed tamen ea tentatio & conſolatio potißimum ſemel tantum deſcripta eſt, non tam propter* Heliam, *quàm ad perpetuam* Eccleſiæ Dei *conſolationẽ. Qua quidem conſolatione ſæpißimè pios ſeſe cõfirmaſſe, ſolatosq; eſſe, dubium non eſt: ſicut & de* Paulo *capite* Rom. 11. *legimus.* Nobis *quoq; eadem conſolatio hoc triſti tempore cumprimis eſt utilis ac neceſſaria, quam quidem non ſolùm ex hac* Heliæ *hiſtoriola,* Deiq; *teſtimonio quærere ac petere debemus, ſed & ex ipſa rerum experientia, omniumq; temporum hiſtoria.* Nam Papiſtæ, *de ſacrarũ literarum ſcuto ac teſtimonio diffiſi, perpetuò nobis hoc fermè ſophiſma oggãniunt,* Vera Eccleſia *ac religio ſunt perpetua, falſæ uerò eccleſiæ & religiones ſubindè uariè mutantur & transformantur.* Iam *ex omnibus ſcriptoribus & hiſtorijs conſtat, noſtram* Eccleſiam *& religionem, quæ à* Romano *pontifice dependet, eſſe ualde antiquam, diuturnam, atque adeò inde à* Chriſti *et* Apoſtolorum *temporibus originem habere, ac ueluti per traducẽ propagatã eſſe.* Veſtra *uerò noua eſt, nu per ante* XXX *annos à* Luthero *orta & inſtituta.* Igitur *noſtra* Eccleſia *ac religio, hoc eſt,* Romana, *& non ueſtra, uera ac genuina eſt.* Huic *ſophiſmati uerisimiles & admodũ plauſibiles amplificationes adijciunt, cum clamitant et importunè quærunt, an nos tot ſanctis patribus ſapientiores doctioresq; ſimus? an nos omnes illos damnemus? &c.*

Nec *aduerſarij tantùm in ſuis ſcriptis ſic ſophiſti*

cantur, ſed & Satan ipſe haud rarò talia ignita, uenenataq́; tela in corda conſcientiamq́; noſtram, magna ui contorquet. Hoc *ſophiſma uerè quidem diſſoluere atq; deſtruere eſt perfacile, nempe negata perpetuitate aduerſariæ doctrinæ &* Eccleſiæ, *item noſtræ nouitate.* Verum *ut etiam ueriſimiliter, ac cum approbatione & aſſenſu auditorum retorqueatur, retundaturq́;, eſt ſanè perdifficile.* Plerunq; *enim accidit, uel quia* Euangelium Chriſti *uerè abſconditum mundo myſterium eſt, uel, quia ueritas plerunq; premitur duriſsimè, pauciores eam, & plures mendacium, ſequuntur: uel deniq;, quia non adeò, ſicut plerunq; falſæ religiones (ut ita dicam) põpoſa eſt, omniumq́; ſeſe oculis oſtentat, & ingerit: fit inquam ob haſce et plures conſimiles cauſas, ut cum à* Deo *excitati doctores, ueram doctrinã, & in primis* Euangelium Chriſti *concionantur, contrarioſq́; errores inſectantur, omnium fermè iudicio nouam quandam doctrinam ac prius inauditã afferre, & ueterẽ receptiſsimamq́; oppugnare uideãtur: maximoq́; cum auditorum applauſu, hoc nomine accuſentur & damnentur.*

Sic Prophetarum *tempore contenderunt idololatræ, ſe in* Bethel *& alibi uelle ac debere ſacrificare, ubi ſanctiſsimi patres* Abraham, Iſaac, Iacob, *&c. ſacrificauerunt, & non* Hieroſolymæ *tantùm: contenderunt item contra eoſdem à* Deo *miſſos uiros, religionem potiſsimum in ſacrificiorum copia, cæremoniarumq́; obſeruatione conſiſtere, non in cordis ſyncera pietate, multo minus in* Meßiæ *uera agnitione.* Nouũ *item ac planè blaſphemum uidebatur toti populo,*

cum

cum prophetæ concionarētur, Deum euerſurum eſſe gentem illam, ciuitatem ac templum. Item Deum repudiatis Iudæis, gentiles pro ſuis complexurum. Sic & Chriſti ac Apoſtolorum tempore ſeſe Phariſæi de Moiſe præceptore, deq́; patrũ uetuſtis ſanctionibus & obſeruationibus iactabant, proramq́; et puppim, quod dicitur, ſalutis noſtræ ueræq́; religionis in aßiduitate ſacrificiorum, ſtudio cæremoniarum, & mediocri diſciplinæ, ſeu honeſtioris uitæ cura ponebant: eamq́; uetuſtißimam religionem eſſe, magno aſſenſu multorum affirmabant. Contrà uerò Chriſtum, qui traditiones patrum ſpernebat, cæremonias & ſacrificia non magnifaciebat, denique totam pietatem in uera cordis ad Deum conuerſione, Meſchiæq́; ſolida agnitione eſſe contendebant, nouitatis, blaſphemiæ ac impietatis atrocißimè accuſabant. Cum uerò ille de ſua uetuſtate contenderet, ac diceret, ſuam doctrinam Moiſe uetuſtiorem eſſe, quin & ipſum Abrahamum ſua opera ac merito, ſeu ſui agnitione eſſe ſaluatum: tunc planè in furorem agebantur, lapidibusq́;, non iam argumentis cum eo certare, eumq́; opprimere uolebant. Adeò illi & de ſuæ doctrinæ uetuſtate, & de Chriſti nouitate, certi ſibi eſſe uidebantur.

Quare ſicut tũc tẽporis prophetis, Chriſto, Apoſtolis perdifficile, & fermè impoßibile fuit, gloriationẽ uetuſtatis impiæ religioni ac doctorib. adimere, odioſamq́; nouitatis maculã à ſua doctrina amouere: ita nobis quoq́; iã eſt. Cauſæ uerò eæ ſunt quas ſuprà indicaui. I. Quia plerunq́; ueritas multipliciter premitur,

& quaſi latitare cogitur: Secūda, quia pauci eam amplectūtur, paucioresq́; uerè intelligunt: Vltima, quia non ita conſpicitur, omniumq́; oculos in ſe conuertit, ſicut pontificia turba cum ſuis crucibus, triplicatis coronis, tam uarijs galeris, tam precioſis ornatibus, tam prodigioſis ueſtibus, & diſcoloribus cucullis, tantis boatuum ululatibus, tantis campanarum tonitruis, totq́; demum ac tantis pompis, triumphis & opibus: ita ut cum etiam adſit uera religio ac doctrina, uix adeſſe ſciatur aut ſentiatur.

Veruntamē opponimus huic ueriſimili, nimiumq́; plauſibili ſophiſmati, primùm, clarum expreſſumq́; uerbi diuini teſtimonium, quod teſtatur, eos eſſe uerum Dei cœtum ſiue Eccleſiam, qui uocem eius audiunt, amplectuntur, & cuſtodiunt: & non eos, qui perſequuntur, & blaſphemant. Sic enim ille, qui eſt ipſiſsima ueritas uia et uita, inquit: Oues meæ uocem meam audiunt. Ioan. 10. item: Mater mea & fratres mei hi ſunt, qui ſermonem Dei audiunt, ac faciunt illum. Lucæ 8. item: Si quis ſermonem meum ſeruauerit, ueniemus cum patre ad eum, & manſionem apud eum faciemus, &c. item: Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, quot quot receperunt eum. Iohan. 1. Item toties repetit: Qui crediderit, ſaluus erit: qui uerò non crediderit, iam dānatus eſt. Quæ omnia filij Dei teſtimonia, et alia infinita, ſine ulla ambiguitate teſtātur, eos eſſe uel fieri Deo dilectum cœtum, qui eius unicum filium audiunt: & contrà, eos eſſe turbam reiectam ac damnatam, qui uocem filij Dei contemnunt ac perſequuntur.

Iam nihil facilius eſt probare, quàm nos quidem in noſtra doctrina, ipſius Dei uerbum ſequi et amplecti: aduerſarios uerò contrarium facere, quippe qui in plurimis articulis aut ſententijs, non tantum contemnunt uerbū Dei, ſed etiam blaſphemo ore calumnientur, aientes eſſe obſcurum, ambiguum, flexiloquū, præbere cauſam omnibus hæreſibus ac ſchiſmatibus. Perſpicuè ergo neceſſarioq́; argumento concludimus, nos noſtramq́; religionem, quoniam Dei expreſſam uocem ſequitur, eſſe uerum Dei cœtum, ueramq́; eius religionem: & contrà, aduerſarios, quoniam aliud Euangeliū prædicant, eſſe anathema maranatha.

Deinde opponimus & ipſam experientiam, quæ teſtatur, ſemper fuiſſe non paucos, ſed plurimos doctores & auditores, qui nobiſcum, & non cum aduerſarijs ſenſerint. Taceo enim iam Patriarchas, Prophetas, Chriſtum & Apoſtolos: quorum, ut diximus, doctrinam ſine ulla ambiguitate ſequimur. illud certè propalàm manifeſtum eſt, primitiuam Eccleſiam circiter CC à natiuitate Domini annis, prorſus noſtræ conformem in religione fuiſſe, & planè ex diametro ab aduerſarijs noſtris diſſenſiſſe. Pòſt ſub treceteſimum circiter Domini annum, cœperunt quidem paulatim errorum quorundam, qui iam in Papatu graſſantur, ſemina in Eccleſia ſpargi: non tamen ea tanta ac tam pernicioſa fuere uſq; ad 600 fermè Domini annū, ut non noſtræ potius ea religio, quàm Papiſticæ conſenſerit, eiusq́; formam retulerit. Qui llius ætatis ſcriptores ſeu patres diligenter legit, ut

Hieronymũ, Auguſtinũ, Ambroſium, Hilariũ, Chryſoſtomum, &c. facile animaduertit, eorum ſententiam in plериſq; articulis cum noſtra doctrina congruere: etiamſi interdum aliquid incautius declamantibus, ut fieri ſolet, exciderit, quod aduerſarij contra authoris mentem pro ſe aduerſus nos torquent. Nec illi tantum doctrinam noſtræ conſentientem retinuerũt, ſed etiam ſæpe illa ipſa quaſi ſemina ac uitia præſentium errorum non leuiter taxant, inſectantur & damnãt: quod in hoc meo Catalogo ſubinde oſtendo. Poſt 600 Domini annum, creſcente etiam Pontificis regno, ſubinde ita religio facta eſt deterior, ut creſcẽtibus quotidie erroribus & abuſibus, indies minus ac minus priſtinæ in ea ſinceritatis integritatiſq; remãſerit. Nec tamen propterea Deus reiecit populum ſuum, ſicut Paulus inquit: ſed ſemper ſibi ſeptem, & etiam plura piorum millia ſeruauit, qui illis pullulantibus, creſcentibus & graſſantibus erroribus reſtiterunt, ac contradixerunt, non tantùm uerbis ac calamo, ſed et ſanguine ipſo, ac martyrio ſuo. Ne uerò id fingere temerè, aut mentiri audacter uidear, abundè exemplorum ſequens libellus ex authenticis authoribus recitat, atq; ob oculos ponit: quæ hic repetere, nimium ocioſi, tempuſq; ſibi ac alijs malè perdentis eſſet. Vt enim propius ad noſtrum inſtitutum accedamus, ob hoc ipſum in hoc ſcripto omnes eos, quantum quidem fieri potuit collegi, qui aliquo modo teſtimonium ante Lutherum ueritati Chriſti contra errores & furores Antichriſti dederunt, aduerſariorumq; erroribus, officij neglectioni, & perditiſſimæ

uitæ contradixerunt: ut reipſa ac experientia oſtenderem, ſemper fuiſſe multa piorum millia, quæ aut ab omnibus, aut à pleriſq; erroribus Romani Baalis *abhorruerint, eis contradixerint, & ad* Dominum *ardenter pro liberatione ex tanta captiuitate gemuerint.* Etſi *autem non paucos eiuſmodi uerioris ſententiæ teſtes recenſeam, eorumq́; teſtimonia adſcribam: tamen non eſt difficile cōijcere, ubi unus doctor rectius ſentiens fuerit, ibi quoq; plurimos auditores, quorum nomina ac confeßiones literis mandatæ non ſunt, extitiſſe.* Facile *item eſt conijcere, præter hoſce doctores aut teſtes ueritatis, plurimos alios quoque fuiſſe, qui uel metu ſcribere, monumentisq́; tradere, ob maxima pericula nihil auſi ſint: uel etiam ſi quid ſcripſerunt, idipſum ueritatis aut temporum iniuria, aut aduerſariorum fraude ac tyrannide perierit: ſicut in multis adhuc extantibus libellis legitur, aduerſarios ſummo ſtudio id egiſſe, ut omnia ſcripta contra ſuos errores, tyrannidem & impuritatem uitæ conſcripta, penitus abolerent.*

Ex *hiſce ergo ipſis hiſtoricis teſtimonijs abundè probari poteſt, ſemper fuiſſe non pauca millia piorum, rectiusq́; cōmuni turba ſentientiū, & uel totum* Papatū, *uel partes aliquas eius unà nobiſcū damnantium: quandoquidem et ipſa rerū edax uetuſtas multa talia conſumpſerit, et* Antichriſtus *cum ſuis ſectatoribus ſummo ſtudio talia oppreſſerit: et deniq; unus* Doctor, *multos plerūq; diſcipulos auditoresq́; habuerit.* Quare *falſißimum eſt* Papiſtarum *ſophiſma, qui nobis noſtræ que religioni odioſam nouitatis notam, ſi-*

biq́; uetuſtatis decus attribuere uiolenter conantur: quandoquidem & primitiua Eccleſia fermè 300 à Chriſto annis, penitus nobiſcum ſentiens, à Papatus erroribus, abuſibus & tyrannide penitus aliena fuerit. Et in ea quæ poſtea ſequuta eſt, cum iam ſemina iſtarum abominationum pullulare inciperēt, pleriq; ac præcipui doctores eiſdem reſtiterint: & deniq; regnante iam ac florente Antichriſto Romano, cum ſuis deſolationum abominationibus, nihilominus ſemper aliqui, ijq́; non pauci doctores & auditores ubiq; fermè terrarum, eiſdem non tantum genua incuruare noluerint, ſed etiam ſeriò ac conſtanter uoce, ſcriptis, et deniq; ſanguine ac martyrio ſuo repugnarint, ab eisq́; ſe, totamq́; Dei Eccleſiam liberari toto pectore optauerint, ac ex imis præcordijs gemuerint.

Hæc iam breuiter in præſens Opus præfari uolui, ac ſimul omnes pietatis amantes orare, ut hunc noſtrum conatum & boni conſulant, & tum precibus, tum ſimilium Hiſtoriolarum conquiſitione ac indicatione promoueant. Plurimæ enim ubiq; acciderũt, ſi quis modò tum Bibliothecas ueteres excutiat, tum ſeniores percunctetur, num uſquam audierint antè hæc tempora fuiſſe, qui aliquos errores & abuſus Papatus reprehenderint.

INDEX SCRIPTORVM, QVI ET ANte noſtra tempora Papæ reclamarunt, & quorum teſtimonia hoc in libro adducuntur.

Abbas Græcus 966
Abbas Ioachim Calaber 664
Abbas Vrſpergenſis 858
Æneas Syluius 955
Ætates eccleſiæ 762
Agapiti 36
Agendæ antiquæ.237 (113
Alachis Lõgobard.regulus.
Albertus Roxiatus 1029
Alboinus 662
D.Ambroſius 78
Ancyranum concilium. 40
Andreas Carniæ archiepiſcopus 1003
Andreas Proles Auguſtinianorũ prouincialis. 1030
Anglica eccleſia 29
Antonius heremita 37
Antonius Mãcinellus. 1016
Antonius Roſellus 975
in Apocalypſim cõment.928
Apollonius 30
Apoſtolorum Canones 11
Aquilegienſis eccleſia 28
Archiepiſcopi Conſtantinopolitani 111
Arnoldus Brixienſ. epiſcopus 645
Arnoldus de noua uilla.799
Arnulphus Aurelianenſis. 631.1090.
Arnulphus Lugdunenſ. epiſcopus 644
Aſini pœnitentiarius 903
Attalus martyr 31
D.Auguſtinus 69
Babylonis monſtrum 928
Balduinus Conſtantinopolitanus Imp. 671
Bambergenſium epiſcoporum uitæ 795
Baptiſta Mantuanus 997
Baſilienſe concilium 944
Baſilienſis epiſcopus 993
Baſilius Magnus 43
Bedricus 965
Belgici epiſcopi 139
Benedictus XII. Pont. 761
Beno Cardinalis 312
Berna Heluetiorum 1022
D.Bernhardus 643
Bernardus Cluniacẽſis.658
Bernardus Liblinẽſis. 990. 1033 (674
Bernhardus Vueſterrodi-
Bernerus 1029
Beſeritæ.111. (poſtolus.115
Bonifacius Germanorũ a-
Brigitta 920

Budæus 1025
Bulgari 1067
Cabilonenſe concilium 135
Cæſares infelices 272
Calixtus Papa 307
Canones Apoſtolorum 11
Carolus Magnus Imp. 119
Caroli Magni edictum. 145
Carolus IIII. Imp. 831
Carolus V. Rex Galliæ. 813
Carthaginenſe conciliũ. 77
S. Catherina Senenſis. 905
Celeſtinus I. Pont. 67
Chalcedonenſis ſynodus 51
Chriſti epiſtola ad conciliũ Conſtantienſe 944
D. Chryſoſtomus 76
Ciuitatenſis epiſcopus 783
Claudius Altiſidiorenſis. 112
Claudius Taurinenſis epiſcopus 168
Clemens Alexandrinus. 23
Clemens Papa 14
Clemens VII. Pont. 934
Clemens Scotus 112
Cleri fletus 949
Clericorum regula 98
de Clericorum uita & honeſtate 965
Clerus Rauennas 177
Commentaria in Apocalypſim 928
Concilium Ancyranum. 40 Baſilienſe. 944. Cabilonenſe. 135. Carthaginenſe. 77. Cõſtãtienſe. 942. Conſtantinopolitanum. 22. 49. Elibertinum. 22. Gangrenſe. 44. Lateranenſe. 1083. Mileuitanũ. 50. Nicænum 46
Concilia quomodo celebrãda 97
Conradus Celtes 1027
Conradus epiſcopus 640
Conradus Hager 875
Conradus Traiectẽſis. 345
Conſtãtienſe conciliũ. 942
Conſtantini donatio 838
Conſtantinopolitanum concilium. 22. 49. 149
Conſtantinopolitana Synodus ſexta 95
Conſtantinopolitani archiepiſcopi. 111. Imperatores 149
Coſmidromium 1091
Curienſis ſacerdos 1005
Cyprianus 32
Dantes Florentinus 868
Deſiderius Lõgobardus. 856
Dinoth Abbas 1036
Dionyſius Corinth. epiſcopus 17
Dominicus Brixienſis epiſcopus 940

Do-

Domitius Calderinus. 951
Donatio Conſtantini 838
Drogo archiepiſcopus Metenſis 1041
Dulcinus Nauarenſis 867
Durandus 678
Eccleſia Anglica. 29. Aquilegienſis 28
eccleſiæ Gallicæ. 63. Græca & coniunctæ. 13. Sclauonicæ 29
eccleſia Leodienſis. 300. Mediolanenſis. 28. Rauennas 28
Eccleſiæ ætates 762
de Eccleſiæ unitate liber. 296
Eccleſiaſticæ Hierarchiæ ſpeculum 975
Eduardus Angl. rex 873
Egeſippus 17
Elibertinū concilium 22
Elizabeth Germana 656
Emericus ſedis Apoſtolicæ cancellarius 994
Epiphanius 35
Epiſcopus Ciuitatenſis. 783. Fluentinus 670
Epiſcopi Belgici. 139. Germaniæ & Galliæ 85
Epiſtola Chriſti ad Conciliū Conſtantienſe 944
Epiſtola Luciferi 947
Erneſtus Magdeburgenſis archiepiſcopus. 1022
Etmundus Cantuarienſis epiſcopus 647
Eudo Burgundiæ Dux. 845
Euſebius Cæſarienſis 43
Eutropij appendix 158
Fabulæ 677
Faſciculus temporum. 1013
Fleken monachus 1008
Fluentinus ſiue Florentinus epiſcopus 670
Fortalicium fidei 961
Franciſcus Petrarcha 871
Franciſcus Picus 995
Franciſcus Zarabellus. 942
Francofordienſis ſynodus. 129
Fridericus Cæſar 832
Fridericus I. Imp. 368
Fridericus II. Imp. 377. 395
Friderici Myconij pater. 1028
Galliæ Epiſcopi 85
Gallicæ eccleſiæ 63
Gallici Reges 807
Gallorum leuitas, prophetia 114

Ganfredus 986
Gangrenſe concilium 44
Gelaſius Pont. 84
Gerardus Ridder 896
Gerhardus Sagareli 867
Germaniæ Epiſcopi 85
Germanica Theologia. 931
Gerſon 930
Gibertus monachus 676
Græca eccleſia, & coniunctæ 13
Grauamina 402
Gregorius Ariminēſis 845
Gregorius magnus 1039
Gregorius I. Pont. 91. (945
Gregorius Heimburgenſis.
Gregorius Morgēſtern. 939
Gregorius Neocæſarienſis. 128
Gregorius Theologus 33
Gualterus Mapes 703
Gulielmus Budæus 1025
Gulhelmus Sartorius. 964
Guntarius 1054
Haymo Cantuarienſ. 312
Helmoldus 358
Henricus de Gandauo 675
Henricus de Haßia 924
Henricus de Iota 923
Henricus I. Angl. rex 576
Henricus II. Angl. rex. 577
Henricus IIII. Imp. 274
Henricus V. Imp. 363
Henricus VII. Imp. Luceburgenſis 399
Henricus Token 966
Hermannus Mutius 855
Hermannus Rid 784
Hierarchiæ eccleſiaſticæ ſpeculum 975
D. Hieronymus 80. 1075
Hieronymus de Praga. 849
Hieronymus Sauanorola. 988
Hilarius Pictauienſis epiſcopus 41
Hilarius Viennenſis epiſcopus 63
Hildebertus Cenomanenſis epiſcopus 306
Hildegardis prophetiſſa. 650
Hincmarus 1044
Hiſtorici de coniugio ſacerdotum 109
de Honeſtate clericorū 965
Hugo Cardinalis 662.
de S. Victore 311
Humpertus de Romania. 813
Iacobus Almain 1007
Iacobus Cartuſenſis 974
Iacobus de Theramo 914
Iacobus Faber 995
Iacobus Miſnenſis 852
Imperatores Conſtantinopolitani 149
Incertus author. 962. 983

Infæ-

Infœlices Cæſares 272
Innocentius IIII. Pont. 702
Ioannes Antonius Card. 935
Ioannes Camotenſis epiſcopus 933
Ioannes de Argentina 663
Ioannes de Ianduno 835
Ioannes de Poliaco 911
Ioannes de Rupe ſciſſa. 897
D. Ioannes de Veſalia 976
Ioannes Franc. Picus 995
Ioannes Gerſon 930
Ioannes Gochius 982
Ioannes Hilten 1006
Ioannes Hus 849
Ioannes Ibenhagen Frimarienſis 1017
Ioannes Kalcheiſen 1029
D. Ioannes Keiſersbergius. 998
Ioannes Monachi 1082
Ioannes Muntziger Vlmenſis 907
Ioannes Saresburienſ. 645
Ioannes Scotus 845
Ioannes Seneca 801
Ioannes Syringus 999
Ioannes Tornacenſis. 1029
Ioannes Trithemius 988
Ioannes Vuicleph 846
Ioannes Vuũſchelberg. 782
Ioannes XXII. Pont. 843
Ioannes Ziſcha 854
Iodocus Clitoueus 995
Iulianus Cardinalis 960
Ius ciuile 66
Iuſtinus Martyr 28
Keiſersbergius 998
Lactantius. 34. (genſ. 343
Lambertus Schafanaburgenſ.
Lateranenſe cõcilium. 1083
Laurentius Anglicus 806
Laurentius Miniatẽſis. 975
Laurentius Valla 959
Leo VII. Pont. 219
Leo IX. Pont. 210
Leodienſis eccleſia 300
S. Lucas Hungarus 675
Luciferi epiſtola 947
Ludolphus Caſtric 1003
Ludouicus Bauarus 814
Ludouicus Imperat. 150
Luitpertus Moguntinus archiepiſcopus 142
Lupoldus de Bebenburg. 912
D. Lurtzen 970
Macrenſis ſynodus 1048
Mancinellus 1016
Marſilius Patauinus 833
Martinus Meier 952
Matthæus Pariſienſis 593
M. Matthias Pariſienſ. 908
Maximilianus Imp. 490. 1007
D. Mechthildis 921
Mechthildis prophetia. 936

Medio-

Mediolanenſis eccleſia 28
Methodius Illyricus 138
Methodius Tyri epiſcopus. 27
Michael Altiſiodorēſis. 896
Michael Ceſenas 910
Michael Palæologus Imp. 115
Mileuitanum conciliū 50
Militzius Bohemus 912
Monachorum reformatio. 208
Monſtrum Babylonis 928
Nicenum concilium 46
Nicephorus 930
Nicetas 111
Nicolaus Clemangis 937
Nicolaus Cuſanus 958
Nicolaus de Bibrach 865
Nicolaus Gallus 864
Nicolaus Heluetius 1005
Nicolaus Machiauellus. 993
Nicolaus Orem 876
Nicolaus Rus 1014
Nilus Theſſalonicenſis archiepiſcopus 897
Norimbergenſes 899
O Kam 835
Opuſculū tripartitū. 1084
Orbellus 1029
Os porci Pont. 175
Otho I. Imp. 184
Ottho Conſtantienſis epiſcopus 294
Ottho Friſingenſis 657
Oxonienſis ſchola 926
Panormitanus 953
Paparum ſucceſſores 139
Papaſellus 1005
Paphnutius 45
Pariſienſis ſchola. 914. 926
Paulus ſcriptoris 985
Pelagius Pont. 91
S. Petrus Apoſtolus 1
Petrus Bleſenſis 647
Petrus Cātor Pariſienſ. 671
Petrus Cluniacēſ. abbas. 665
Petrus Comeſtor 663
Petrus Damianus 1077
Petrus de Aliaco 962
Petrus de Bruis 639
Petrus de Luna 934
Petrus de uineis 806
Petrus Dreſnenſis 852
Petrus Ferrarienſis 944
Petrus Ioannis 872
Petrus Payne 857
D. Pfennig 1016
Photius patriarcha 1056
Pictura prophetica 862
Platina 971
Polycarpus 18
Polychronius Ieroſol. archiepiſcopus 61
Polycrates Epheſ. epiſc. 19
Pragenſis ſchola 926

Pri-

Priuilegia 211
Probus Tullenſ. epiſc. 698
Prophetia, Gallorum leuitas 114
Propheticæ picturæ 862
Rauennas clerus. 177. Rauennas eccleſia 28
Reformatio monachor. 208
Reges Gallici 807
Regula clericorum 98
Rhythmi 937. (næ. 648
Rhythmicæ ueteres cantile
Richardus Armacanus. 919
Richardus rex Angliæ. 581
Robertus Gallus 840
Rodericus Zamorenſ. 949
Rodolphus Agricola 985
Rodolphus Sueuiæ dux. 295
Romani 364
Rupertus Lynconienſ. epiſcopus 582
Ruſticorum querela. 1010
Saluianus Maßilienſis epiſcopus 90
Sacræ literæ 7. (863
Schiſma anno MCCLV.
Schiſma Vrb. VI. & Clem. VII. 780
Schola Oxonienſis. 926. Pariſienſis. 914. 926. Pragenſis 926
Sclauonicæ eccleſiæ 29
Scotus 845
Sebaſtianus Doctor 991
Seualdo Eboracenſis archiepiſcopus 587
Sibylla 75
Sigisbertus monachus. 293
Sigiſmundus Cæſar 942
Socrates eccleſ. hiſtoriæ autor 69
Spanheimenſis abbas 988
Speculũ aureum. 933. (975
Speculũ Hierar. eccleſiaſt.
Speculum uiſionis 1011
Speculum Saxonicum. 142
Speculum ſtultorum 932
Spiridion Cypri epiſc. 40
Stephanus Aufrery 1018
Stephanus Brulifer 984
Succeſſores Paparum 139
Sydonius Apollinaris 115
Symmachus Pont. 64. 85
Synodus Chalcedonenſis. 51
Synodus Conſtantinopolitana. 49. 149. Conſtantinopol. ſexta. 95. uide Cõcilium
Synodus Francofordienſis. 129. Macrenſis 1048
Taulerus 869. (937
Theodoricus Croaciæ epiſ.
Thomas de Aquino 701
Theodoricus Nyem 934
Theodoricus S. Trudonis abbas 309

Theo-

Theodericus Vriæ 935
Theologia Germanica. 931.
Theutgaudus 1054
Thomas de Carſellis 797
Thomas Rhedonenſis 954
Tilemanus monachus. 1018
Tilemannus Spangenberg. 1021
Trithemius abbas 988
Valafridus abbas 1051
Valtramus Niemburgenſis. 297
S. Vdalricus Auguſtanus epiſcopus 99
Venericus Vercellenſis epiſcopus 298
D. Veſalia 976
D. Veſelus 978. 982
Veſtigia uetuſtatis 1009
Vetera carmina 98
Vigilantius 37
S. Vincentius 931
de Vita & honeſtate clericorum 792. 965
de Vnitate Eccleſiæ 296
Volquinus 790
Vrſpergenſis abbas. 858. eiuſdem Paralip. 856
Vualdenſes 704
Vuilhelmus Albus 960
Vuilhelmus Aurifex 801
Vuilhelmus de S. Amore. 801
Vuilhelmus Occam 835
Vuilhelmus Pariſienſis epiſcopus 675
Vuolfangus Aitinger 990
Vulgus 986

TESTES VERITATIS, QVI ANTE NOSTRAM *ætatem uixerunt: ſiue Catalogus ſcriptorum, qui Papæ ante Lutherum reclamarunt.*

Sanctus Petrus.

INIVRIAM *fecero, ſatis ſcio, diuo Petro, ſi eum uel Papam, uel horum Paparum anteceſſorem, præcipuè autem ſi eum iſtius peſtilentiæ ſedis quaſi fundatorem authoremq; fuiſſe dixero. Nam quid de eius Romano uel Epiſcopatu uel Papatu ſentiendum ſit, alibi ſatis prolixè, præſertim autem in hiſtoria Sextæ Carthaginenſis Synodi, declaraui. Verùm quandoquidem Antichriſtus, eiusq; impia turba omnino uolũt, Petrum quaſi choragum, præcentorem aut præſultorem ſuum eſſe: & ſolet aliquando Deus non bona, ſed & mala quoq; ſecutura, etiam in ſanctis ſuis depingere: ſicut eruditi quidã non ineptè ſcribunt, Chriſtum ſuo ſomno in periclitante naui ſignificare uoluiſſe, ſic aliquando in ſumma rerum difficultate ac periculo Eccleſiæ, epiſcopos profundum ſomnum molliter in ceruicali opulentiæ bonorum Eccleſiæ dormituros eſſe. Cum igitur uериſimile ſit, in Petri quoq; quibuſdam factis, aut etiam peccatis, Romanorum epiſcopo*

rum uitam regimenq́; depicta, & ueluti præfigurata eſſe: cumq́; aduerſarij tanto ſtudio omnia, ſi quæ in commendationem eius uſquam in ſacris literis uel uerè, uel ueriſimiliter tantū dicta ſunt, coaceruāt & deprædicant: non abſurdè, nec inutiliter mihi facturus uideor, ſi hic ſtatim initio omnia ea colligam, recenſeamq́;, in quibus Petrus non tantum peccaſſe, ſed & Romanos Papas quaſi præfiguraſſe, depinxiſſeq́; uideri meritò poßit.

Primùm negari non poteſt, Petrū humilis generis & conditionis, illiteratumq́; fuiße: ſic & Papæ plerumq́; ex infima fæce, paulatim malis artibus ad eam tyrannidem perueniunt, & plerunque indoctißimi aſini fuerunt. Non turpe quidem illud Petro fuit, nec ei exprobrandum: quandoquidem omnes homines perinde ad Dei imaginem conditi ſumus, & in omni cōditione ac uitæ genere homines Deo placere poßint: & Deus etiam nullius momēti homunciones amplißimis donis ornare, & ad prædicationē Euangelij idoneos facere poßit & ſoleat, præſertim uerò in Apoſtolis & prophetis id fecit. Et deniq; illi nō ad huius mundi opes potentiā ac regnū, ad quæ tum generis nobilitas, tum induſtria inſignis, tum etiā literæ aliæq́; bonæ artes ac exercitia à teneris ſuſcepta, ſunt neceſſaria. Verùm turpe Papis eſt, quod & illiterati indoctiq; ad tantā functionem regiminis totius Eccleſiæ (cum iam non perinde linguarū aliaq; dona ad miniſteriū neceßaria nobis, ut olim, donentur, ſed ſtudio ac labore addiſcenda ſint) & ignobiles ad imperiū orbis terrarū ſibi rapiendū præcipiti ambitione ferantur. Turpe

tur. Turpe etiã, quòd obliti penitus ſuorũ incunabulorum, ſuarumq; ſordium, mox ut triplicem illam coronam ſuſceperunt, in tantum faſtum ſuperbiamq; erumpunt, ut etiam regibus ac Cæſaribus, planè barbarica tyrannicaq; inſolentia fœtidos ſuos pedes exoſculandos obtrudere non uereantur: cum tamen Deus etiam per ipſorum Petrum, cuius ſucceſſores eſſe, uel uideri potius uolunt, eos omnibus magiſtratibus ac regibus parêre & ſubijci iuſſerit.

Secundò, ambitione ac cupiditate potentiæ laboraſſe aliquoties Petrum, negari nõ poteſt. Nam ut taceã alias cõtentiones de primatu ſæpius cum alijs apoſtolis ſuſceptas, ſolus audet obijcere Chriſto, ſe ipſius cauſa omnia reliquiſſe: & certũ præmiũ, quod ille tũc carnale ſomniabat, poſtulare ac ſtipulari, cum nihil niſi miſeriam paupertatemq; reliquiſſet. Qua Petri imbecillitate proculdubio ſignificatum eſt, eos epiſcopos, qui de Petri ſucceßione gloriantur, conſimili, imò uerò infinitis partibus maiore ambitionẽ laboraturos.

Tertiò, non intelligens Petrus myſterium paßionis Chriſti, ac beneficium inde ad genus humanum peruenturum: ſed totus in cogitatione, ſpe, ac cupiditate humanæ potentiæ, quam ex regno Meßiæ ſperabat, immerſus, obiurgat audacter Chriſtum, Matth. 16. quòd ad patiendum pro humano genere ſit paratus. Verùm Chriſtus eum repellit grauiter, obijciẽs ei inſcitiam & contemptum rerum diuinarum, cupiditatemq; humanæ potentiæ (hoc enim uerbum φρονεῖν

ualet, ſi quis id diligentius expendat) qua ſcandalo ſit etiam ipſi Domino. Quare etiam ſatanam eum uocat, & à colloquio repellit. Quã hiſtoriam aduerſarij, quòd ſtatim eam ſecuta eſt, ubi ipſi uolunt, primatum Petro ac Papis traditum eſſe, uel in primis ſumma diligentia obſeruare deberent: quo inde certò animaduertere poſſent, quòd etiamſi Petro aliquod priuilegium, ac aliquis primatus, ut uocant, datus fuiſſet, tamen non ita datum fuiſſe, ut ſatanas fieri, ac à Chriſto reijci non potuerit. Quare & hæc tam peruerſa Petri ambitio, & rerum diuinarũ tum ignorantia tum negligentia, ac ipſiſſimus ſataniſmus, ut eum Chriſtus uocat, tam repentè illam egregiam laudem conſecutus, haud dubiè ſignificauit, Romanum epiſcopum, quòd primus, ac priuilegiorũ Petri hæres eſſe uolet, mox futurum rerum cœleſtiũ ignarum ac contemptorem, humanarũq; opum potentiæ ac uoluptatum ſtudioſum, futurum ſcandalo Eccleſiæ Dei, & ipſiſſimum ſatanã à Domino IESV modis omnibus reijciendum ac repudiandum.

Quartò, in ipſa paſſione (ubi in primis futuræ Eccleſiæ Dei calamitates depictæ ſunt) Petrus eſt primùm perperam deuotus, ſeu pius. Non uult ſe à Chriſto lauari: quo proculdubio ſignificata eſt iſta Papiſtarũ peruerſitas et impietas, qui nõ ſolo Chriſti merito lauari ac mũdari ſeu iuſtificari uolũt, ſed ſuis quibuſdã lotionib. ac meritis. Deinde ibidẽ Petrus grandia de ſua conſtantia iactat, ac Chriſto omnibusq; Apoſtolis pollicetur: & tamẽ paulo pòſt, cùm periculũ adeſt, minus nihilo præſtat. Talis fuit ſemper Ro. iactãtia, qui

grandia

grãdia quidẽ de ſe iactarũt, & tamẽ nihil boni Eccle ſiæ Dei in ſummis difficultatibus præſtiterunt.

Quintò, in periculo parat Petrus gladios, parũ Do mini uerba ac mandatũ intelligens: quin & pugnare ferro pro Chriſto cõtra eius uoluntatẽ conatur. Quo hauddubiè indicatũ eſt, & Papã Romanũ, cõmenticium Petri ſucceßorẽ, olim duos gladios, politicũ & eccleſiaſticum, ſibi cõtra Chriſti uoluntatẽ rapturum eße: ſicut etiam eum ipſum typũ in ſeſe quidam papa completũ eße uoluit, qui una die Cæſaris, altera proprio habitu, cum duob. gladijs ſeſe ſpectandum præbuit, & proclamari iußit, Ecce duo gladij. Eodẽ etiã illo facto ſignificatũ eſt, Papam nõ confeßione, aut doctrinæ puritate, ſed gladij uiolentia, ſuam Eccleſiam, ſeu cœtum adiuuare conaturum.

Sextò, in ipſo periculo, qui antea grandia de ſua conſtantia, erga Chriſtũ amore & fidelitate iactauerat, paulo pòſt ne uigilare quidẽ uel unicã cum ipſo horã poteſt: ſicut ei Chriſtus nominatim duriter exprobrat. Quare etiã paulo pòſt unius ancillulæ uoce perterrefactus, ter grandi periurio Chriſtũ abnegat. Quo nimirũ euidentißimè præfiguratũ eſt, Romanos epiſcopos, qui ſeſe Petros eße iactitant, Chriſtũ Dominum, etiamſi non uerbis, at certè reipſa penitus abnegaturos, ab eoq́; defecturos eße.

Deniq; etiam poſt acceptum ſpiritũ S. ſubinde ſua quædam peccata, ſuosq́; lapſus quoſdam prodit. Iam enim uocationem gentiũ non intelligit, eoq́; cœlitùs ſingulari uiſione rectius eruditur à Deo. Iam turpiter ſimulans ſe ab Ethnicorum conſortio abhorrere,

non recto pede ad Euangelij ſynceritatē incedit, & tantum nō eam turpiter prodit. Quare acriter à Paulo obiurgatur, & in uiam quaſi magna quadam ui manuq; apprehēſa retrahitur. Demū etiam parū acriter pſeudoapoſtolorū peruerſitati ac impietati reſtitit, qui de Petro tanquā ſuo præceptore, maiorisq; authoritatis Apoſtolo cæteris, coram omnibus eccleſijs gloriabātur: hacq; quaſi umbra nominis eius adiuti, puritatē Euangelij Chriſti, Pauliq; authoritatem labefactabant & conuellebant.

Quapropter ita à Paulo ille Petri primatus reijcitur, retūditur ac abijcitur, ut ille planè neget ſe in ulla parte Petrū pro ſuo ſuperiore agnoſcere: nec ſe ab eo didiciſſe Euangelium, nec ius concedi petijſſe, nec deniq; quicquam penitus ab eo habere. Quin potius ſe Petrum Antiochiæ grauiter pernicioſeq; errantē ac peccantē, rectius edocuiſſe, & grauiter corā omnib. obiurgaſſe, ſeq; ſolum plus Petro & alijs laboraſſe.

Quare in ſimili quæſtione, in prima ad Corinthios ſeueriter pronūciat & monet Paulus, neminē debere uel de Petri, uel de aliorū homuncionū nomine tumere ac gloriari: ſed de ſolo Chriſto, qui ſolus pro nobis mortuus paſſusq; ſit, ac nos de peccato, morte & inferis redemerit: nō de Petro, aut alijs Apoſtolis, quan tumuis celebribus aut laudatis.

Hæc de Petri tū grauiſſimis lapſibus, tū imbecillitatib. ac infirmitatibus, iam hic dicere uolui: cùm ideo, quòd Antichriſtus cū ſua turba, tam ſolicitis articulis cōputat Petri laudes, ſi quæ ex Euāgelica hiſtoria ei uel uериſimiliter ſolum tribui poſſunt, easq; omnes in

ſe hære-

ſe hæreditate ac ſucceßione quadã neceſſariò trãſiſſe, ſeq; ipſißimũ Petrũ eſſe cõtendit: ut pari ratione etiã tetros eius lapſus, grauißimaq; probra, ob quæ ab ipſo cordiũ cognitore Domino ſatan uocatus eſt, ad ſe pertinere, hæreditateq; aut ſucceßione perueniße ſtatuat: tum ideo, quòd uerisimile eſt, Deum in uero Petro ficticiorũ iſtorũ, ut ita dicam, Petrorũ mores, uitã & facta depingere ſeu præfigurare uoluiſſe. Quæ cum in ipſo Petro, licet mox pœnitente, tam ſeueriter damnauerit, ut eum etiam ſatanam uocauerit: facile eſt inde diuinare, quid de iſtorũ Antichriſtorũ perpetuis furoribus, impietatibus, uel horribilib. libidinibus, blaſphemijs, hæreſibus, idololatrijs, & tyrãnica in Eccleſiã ac ueritatem perſecutione cenſeat ac iudicet, aliosq; iudicare uelit atq; iubeat.

Sacræ literæ.

SAcræ literæ non tantum eatenus pugnant cum Papa, eiusq; erroribus, quòd contrariam doctrinam proponunt: ſed etiam, quòd diſertè & prædicũt uenturum eſſe Antichriſtũ, & non obſcurè indicant eum ipſum eße Papã, & errores eius præindicãt. Nã S. Paulus docet, quòd Antichriſtus in tẽplo Dei ſeßurus, & ibi potentiã ſuam oſtenſurus, & tyrannidem exerciturus ſit. Eſt aũt iam templum Dei, ipſa tota eius Eccleſia: 1. Cor. 3. 6. & 2. Cor. 6. Vos eſtis templũ Dei uiuẽtis. Nec habet iam Deus templũ materiale in aliquo loco, ſicut olim Hieroſolymis, quod ante multa ſecula funditùs eſt deletũ. Sed quis alius ſe in Eccleſia extulit, exaltauit, & oſtẽtauit, quàm Papa?

Item dicit, quòd ſe oſtentabit tanquam Deum quòd ſeſe efferet ſupra Deum & eius cultum: quod Chriſtus Matth. 24. ita declarat, quòd in nomine Chriſti ueniet. Certum autem eſt, Papam ſeſe pro uicario Chriſti uenditaſſe: & tamen maiorem ſibi poteſtatem uſurpaſſe, quàm quantam ſibi filius Dei uſurparit. Nam Chriſtus ſe ſemper ſcripturæ ſubiecit, & dixit, ſe, quæ faceret & pateretur, facere & pati, ut ſcriptura impleretur. At Papa dixit, ſe poſſe diſpenſare contra Apoſtolum & Euangeliſtam, poſſe recta facere praua, & contrà. Prædixit item Paulus, quando Antichriſtus uenturus ſit, nempe inclinante in ruinam regno Romano: quod itidem cum rei ueritate conuenit. Nã tum Papa cœpit caput ſuum efferre, & impietates impietatibus cumulare.

Petrus quoq; admodum graphicè genuiniſq; coloribus iſtum ſuum ſucceſſorẽ, eiuſq; prælatos, 2. cap. ſuæ ſecundæ Epiſtolæ depingit. Prædicit enim, eos abnegaturos eſſe ipſum Dominum, qui eos redemit: quod planè Papa cum ſuis fecit, dum illi ſeſe ac alios ſuis ſacrificijs ac meritis redimere & ſeruare uoluerunt. Item dicit, eos per auariciam ficticijs ſermonibus de miſeris Chriſtianis negociaturos. Id omnino fecerunt miniſtri Antichriſti, tot excogitatis fabellis miraculorũ, apparationũ, reliquiarũ ſanctorũ, &c.

Dicit libidinibus deditos fore, magiſtratum contempturos. Id an non ſoli Antichriſto Rom. eiuſq; filiolis conueniat, iudicent omnes: qui etiam fœtidos ſuos pedes regibus ac Cæſaribus exoſculandos præbent, quiq; reges ac Cæſares pro libito & libidine ponunt

nunt ac deponunt, excommunicant, abſoluunt, ſubdi-toſq́; ipſorum fidelitatis iuramẽto nephariè liberant.

Quæ porrò ſequũtur ibidem, eos luxui deditos fo re, res ignotas damnaturos, habituros cor ad rapinas exercitatum: habituros quidem ſpeciem, ſed futuros tamen ueluti nubes ſine aqua, efflaturos grandia & ſeſquipedalia uerba, &c. Quæ omnia profectò planè ad amußim Papæ, eiuſq́; pompoſis Cardinalibus, & prælatis, ac reliquis ſacrificis conueniunt.

Daniel docet, eum non curaturum amorem mulierum, id eſt, honeſta coniugia: ſicut & D. Paulus prædixit, prohibiturum coniugia, & uſum ciborum. Notum eſt autem, papam utrumq; horũ feciſſe. Nam coniugium ſuis ſpiritualibus prohibuit, & in uniuerſum de coniugio ita docuit, quòd ſit immundum & carnale uitæ genus, minuſq́; Deo gratum.

Indicauit etiam Ioannes in Apocalypſi, tẽpus quo regnabit: nempè 1260 dies, id eſt, annos: ut ſcriptura ſæpè in prophetijs & typis per diem, annum notat. Item & perſonam ipſam, nempe eam quæ Romanorum imperium collapſum utcunq; eriget. Apoc. 13. Hoc itidem Papa fecit. Indicauit & locum, ubi præcipuè habitabit, nempe Romã: quam tametſi Babylonem uocat, tamen & ipſi papiſtæ per Babylonem in nouo Teſtamento Romam intelligunt.

Vt uerò minus dubites, de qua ciuitate loquatur, addit & hoc indicium, quòd ea ciuitas ſit extructa ſuper ſeptem colles, & habeat dominium orbis terrarum: quorum utrunq; de Roma tunc uerè dictum eſt. Ipſum etiam nomen Antichriſti, de quo decimoter-

 tio

ctio capite Apocalypſis agitur, Irenæus libro contra hæreſes quinto interpretatur eſſe LATINVS. *quo diſertè Papa notatur.*

Hæc breuiter dicere uolui, ut cōmonerem ſolùm, ſacras literas diſertè Papam arguere, quòd ſit Antichriſtus. Nolo enim nunc prolixius explicare, quomodo & ſacerdotium & regnum Chriſto ademerit, per noua ſacrificia, nouos mediatores, & eccleſiæ propugnatores, ſeu patronos. Nam hæc omnia plenè ab ijs peti poſſunt, qui de hac re diligentius et prolixius diſſeruerunt.

Poſtquam probaui, ſacram ſcripturam diſertè oſtendere, ſeu prædicere, Papā eſſe Antichriſtum, qui ueritatis teſtis ampliſsimus & fide digniſsimus eſt: iam adijciam etiam primatum, de quo nunc Papa tantopere gloriatur, non ſemel agitatum damnatumq́; eſſe tum à Chriſto, tum à Paulo. Nam ut minimū quater quæſtio hæc ab Apoſtolis mota eſt, & à Chriſto penitus damnata: Matth. 18. 20. 23. Item in poſtrema cœna, Luc. 22. Nunquam Chriſtus reſpondit, ſe iam ſemel Petro primatum dediſſe: non oportere ipſos de re acta & tranſacta toties rixari. quod profectò feciſſet, ſi Petro primatum Matth. 16. ut Papiſtæ uolunt, dediſset. Sed ſemper duriſsimè omnem talem Apoſtolorum cogitationem refutauit, ac damnauit, quaſi noxiam ac nimium carnalem. Quare maniſeſtiſsimū eſt, Chriſtum ipſum iſtam furioſam ambitionem & tyrannidem Antichriſti Romani acriter non ſemel taxaſse, ac condemnaſse. Eodem modo & Paulus in Epiſtolis ad Corinthios, & præſertim

ad Gala-

ad Galatas cap. 5. & ſecundo, cum quidam pſeudoapoſtoli de Petri, ſui præceptoris, authoritate ac primatu gloriarentur, non tantum prolixè negat, ſe à Petro quicquam habere: ſed etiam gloriatur, ſe eum acriter Antiochiæ errantem obiurgaſſe, ſe plus eo alijsq; omnibus Apoſtolis laboraſſe: & deniq; alligat eum ad ſolam Iudaicā gentem, eumq; eſſe Iudæorum Apoſtolum affirmat, ſe uerò gentilium. Eum enim ſic data dextra promiſiſſe, quòd uelit concionari Iudæis, ſe uerò debere docere Ethnicos. Summa, tanta uehementia rem agit Paulus, ut omnino dubium non ſit, Spiritum ſanctum ibi potiſſimum Antichriſti Romani tyrānidē ſeu primatū reſpexiſſe, et oppugnaſſe.

Hæc iam breuiter dicere uolui de locis quibuſdam præcipuis ſacrarum literarum, quæ quaſi ſtudio propriè contra Papam ſcripta directaq; eſſe uidentur. Nam alioqui tota Biblia ei contraria ſunt, ſicut abundè à noſtris Eccleſijs & doctoribus hactenus prolixis uoluminibus oſtenſum eſt, et ſubinde magis ac magis ſcriptis & concionibus oſtenditur.

Canones Apoſtolorum.

CAnones Apoſtolorum, de quibus iam olim uariè certatum eſt, an pro authenticis habendi ſint, aut pro apocryphis reijciendi: & tamen tādem recepti, ut ex Decretorum diſtinctione 16. apparet: mādant, ne Epiſcopus aut ſacerdos prætextu religionis uxorem dimittat. Qui contrà fecerit, eum excommunicant. Anathematizant & eos, qui nolunt comedere carnes religionis cauſa: quod Papiſtæ faciunt, quibus nephas eſt, die Veneris, aut in quadrageſima

guſtare

guſtare tantum carnes uel caſu, ne dicam comedere. Et quidem hæc duo decreta bis ponunt, & diſertè dicunt: Si quis epiſcopus aut ſacerdos abſtinet à cõiugio, non exercitij cuiuſdam gratia, ſed quia illa per ſe abominetur, eum deponendum & excommunicandum eſſe.

Affirmat & ſexta Synodus, tum Apoſtolorum canones, tum & ſanctos patres non tantum cõiugium, ſed & procreationem liberorum ſacerdotibus permiſiſſe: ipſaq; illa ſancta Synodus coniugium ſacerdotum tuetur diſertè contra Romaniſtarum canones. Vide diſtinct.31.cap.Quoniam,&c. Hinc apparet, Sathanā ſtatim ſub initium Eccleſiæ iſtas ſuas doctrinas de Sodomitica caſtitate, ciborumq; prohibitione pijs obtrudere conatum. Sed aliquandiu ei à pijs repugnatum eſſe, donec error tandem ueritatem oppreßit.

In Apoſtolorum canonibus & illud obſeruandum eſt, quòd cum de politia Eccleſiæ dicunt, ſacerdotes ſimpliciter epiſcopis & archiepiſcopis, ſine omni ulteriori appellatione ſubijciũt, eoq; eos in diſceptatione controuerſiarum ablegant, nec ullam planè Papæ aut Romani epiſcopi mentionem faciunt. Vnde apparet, primatum Papæ & ſedem Apoſtolicam, ſeu tyrannicam potius, Romaniſtarum commentum eſſe. Digniſsimum illud quoque obſeruatu eſt, quod 34 Canone, non minus archiepiſcopi ad epiſcopos quàm hi ad illos obligãtur. Vnde apparet, maximum tunc æqualitatis in Eccleſia ſtudiũ fuiſſe, plurimumq; ab Antichriſtiana tyrannide omnes abhorruiſſe.

Græca

Græca Eccleſia, & coniunctæ.

ECcleſia Græca, eiq́; coniunctæ, Aſiatica, Macedonica, Mœſica, Valachica, Ruthenica, et Muſcouitica, item & Aphricana, id eſt, totus mundus, uel certè longè maxima eius pars, nunquam Papæ primatum communi conſenſu conceſſerunt, nũquam purgatorium probarunt, nunquam priuatas miſſas, nunquam uigilias (ut uocant) pro mortuis, nunquam indulgentias, nunquam communionem ſub una ſpecie, nunquam neceſsitatem cœlibatus ſacerdotum, nunquam ſtatuarum adorationem, & alia ſimilia: ſed ſemper ijs impietatibus reſtiterunt, & hodierno adhuc die reſiſtunt: in quibus tota propemodum Antichriſti religio conſiſtit. Quod teſtimonium clarè probat, iſta non eſſe catholica dogmata, nec ueteri Eccleſiæ nota. Si enim in ueteri Eccleſia uſitata fuiſſent, profectò in Græca eccleſia, per quam religio Chriſtana ad Latinã peruenit, quæq́; Latinarum magiſtra in religiòne fuit, ignota, inuſitataq́; non fuiſſent. Semper ergo extiterunt inde ab initio magnæ eccleſiæ, quæ Antichriſto cõtradixerunt: ut nequicquam papiſtæ de catholico ſuarum impietatum conſenſu glorientur. Atq́; hoc profectò ueritatis teſtimonium maximi faciendum eſt.

Baſileæ audio eſſe uolumen inquiſitionũ Emerici, in quo codice hi errores, uel potius ueritates Græcis tribuuntur.

Quòd ſancti non ſint inuocandi: imò nec diua uirgo: quia unus ſit mediator Chriſtus.

Quòd

Quòd ſoli Deo peccata confiteri debeamus.

Quòd ſatisfactiones, quæ à ſacerdotibus Papæ im ponuntur, ſint reprehenſibiles.

Item quòd omnium ciborum, ut carnis & aliorū, eſus ſit quauis die licitus.

Item quòd uota monaſtica non ſint pia.

Item quòd, qui offerant ſanctis qualiacunq; mune ra, faciant Diabolo ſacrificium.

Item quòd adorare & oſculari crucem, ſit ſtultum & impium.

Quòd miracula ſanctorum ſint falſa.

Quòd damnent aquam benedictam.

Quòd tantum ualeat baptiſmus aquæ fluuialis, quantum conſecratæ.

Item quòd decreta & conſtitutiones Paparum au diendæ non ſunt, nec ſeruandæ. Sed uereor, ne non omnia iſta eis hoc tempore, & aliquot proximis ſe culis, uerè tribui queant.

Clemens Papa.

Clemens, qui Apoſtolos audiuit, & Petro, ut quidam narrant, ſucceſsit, lib.5. inquit de cultu imaginum: Nos ad honorē inuiſibilis Dei imagines uiſibiles adoramus. Quod certè falſum eſt. Si enim uelletis Dei imaginem colere, homini benefacientes, ueram in eo Dei imaginem coleretis. Et aliquanto pòſt: Quis ergo iſte honor Dei eſt, per lapideas & li gneas formas diſcurrere, & inanes atq; exanimes figu ras tanquā numina uenerari: & hominē, in quo uera Dei imago eſt, ſpernere? Hinc apparet, quid ille pius

uir

hir de iſto cæremoniarũ papiſticarum cultu ſenſerit.

Huic Clementi tribuuntur aliquot epiſtolæ, quæ in libro Conciliorum impreſſæ ſunt. Inter eas ſunt quædam Iacobo Iuſto, fratri Domini & Hieroſolymorum epiſcopo inſcriptæ. Quarum prima admodum prolixa eſt, ac fermè totum Papatum continet.

Quam tamen ſuppoſiticiam eſſe, ex eo luce ipſa clarius elucet, quòd fingit ibi Clemens ſe Iacobo mortem Petri, ac ueluti eius teſtamentum, ultimam ſcilicet concionem perſcribere: cum (ut omnes hiſtorici teſtantur) Iacobus ille ſit plus quàm ſeptem annos ante Petri mortem interfectus. quomodo ergo potuit ei Clemens mortem Petri & nouiſsima uerba perſcribere? niſi fortè ei in purgatorium, aut campos Elyſios eam epiſtolam miſerit. Vnde apparet, eam poſtea ab aliquo impuro Romaniſta confictam: ſicut & ante noſtra tempora plures docti uiri ſenſerunt, & firmis rationibus aſſeruerunt. Quare nec Hieronymus ullã eius mentionem facit, cum alioqui non negligenter de eius ſcriptis diſſerat: ſed meminit ipſius Epiſtolæ ad Corinth. quam ualde laudat, quæ utinam extaret.

Deprehenſa porrò huius epiſtolæ uanitate, facilè & aliæ non paucæ primorum Paparum ficticiæ eſſe deprehenduntur: ut Anacleti & aliorum, quæ ſubinde illam Clementis citant. Hinc apparet, quàm ſceleratè Antichriſtus Eccleſiam Dei tum adulterinis ſcriptis, tum alijs infinitis fraudib. circumuenerit.

Sed uideamus ſanè & nos, impios Papiſtas, ſuis proprijs mendacijs. In titulo illius ipſius epiſtolæ

talis

talis eſt inſcriptio: Clemens Iacobo fratri Domini & epiſcopo epiſcoporum, regenti Hebræorum ſanctam eccleſiam Hieroſolymis, ſed & omnes eccleſias, quæ ubiq; Dei prouidentia fundatæ ſunt, &c. Si Hieroſolymorum epiſcopus eſt epiſcopus epiſcoporum, & debet regere omnes Chriſti eccleſias, nec ille Clemẽs eſt mentitus: cur id ſibi rapit Romanus Antichriſtus, quod alienum eſt? In eadem epiſtola cum prolixè inſtruat Clementem Petrus, illud omnino diligenter inculcat, ut curet, ut presbyteri ſint docti, ac plebẽ doceant. Nam alioqui (inquit) ſi cæcus cæcum ducat, uterq; & in foueam cadet. Vbi de iudicijs eccleſiaſticis agit, nihil de appellatione ad Romanũ pontificem penitus dicit: ſed dicit, primates ſeu patriarchas debere finire cauſas. Monet item diligẽter ac prolixè Clementẽ, ut à negocijs huius mundi penitus ac in uniuerſum abſtineat, & tantum uacet inſtructioni populi. Alioqui (inquit) fiet, ut tu tanquam qui non docueris quæ ad ſalutẽ populi pertinent, deponaris, & diſcipuli per ignorantiam pereant. O utinam hoc Papæ perſuaderi poſſet, ut omiſsis penitus negocijs tẽporarijs, politicoq; gladio, tantũ doctrinæ Euãgelij inſtruendoq; populo uacaret.

Prædictam uerò epiſtolam Papiſtæ tanquã egregium quoddam fundamentum, baſin aut columnam ſuorum errorum, ſuiq; Antichriſtianiſmi, paſsim citant in ſuis iuribus & ſcriptis, adhuc hodierna die, nec pudet ſanctos iſtos uiros tam manifeſtæ uanitatis. Nimirum habent ſuam ἀδιατρεψίαν, egregium ſcutum cõtra omnes lucis radios, ueritatisq; argumenta: quin

quin & contra ipſum tam ancipitem & acutum Sancti ſpiritus gladium, id eſt, contra uerbum Dei.

Dionyſius.

D*Ionyſius Corinthiorum epiſcopus, floruit circa 150 Domini annum. Is per epiſtolam, teſte Euſebio, monuit Pynitum Gnoſiorum epiſcopum, ne diſcipulos, id eſt Chriſtianos grauibus oneribus oneret, ne'ue fratribus cœlibatum obtrudat. Pynitus uerò ei gratias egit, ſententiam probauit, ac petijt, ut ſibi in poſterum quoque eiuſmodi ſanioris doctrinæ, firmiorisq; cibi alimētū ſuppeditare pergat, quo ſuos auditores alat: ne ſemper lactis cibo inhærentes, infantes permaneant. Ex quibus uerbis licet colligere, illum bonum Pynitum primum traditiunculis cæremoniarum, ieiuniorum, uirginitatis, & ſimilibus, ſuos auditores onerare uoluiſſe, ſed Dionyſium de Pauli ſententia admonuiſſe, illa eſſe infirma mundi elementa, & ueluti lac olim Iudæis præbitum: iam Chriſtianis hominibus ſolidiorem & ualidiorem cibum prædicationis legis ac Euangelij dandum eſſe.*

Ita uidemus, ſemper imperitos ſuperſtitioſosq; homines cæremoniarum iſtam umbratilem ſanctitatem amplexatos eſſe, alijsq; obtrudere uoluiſſe. Sed ſaniores doctores contrà, eos ad ſynceram ac ſanam Chriſti doctrinam reuocare conatos.

Egeſippus.

E*Geſippus, uir tum pietatis tum eruditionis nomine ualde celebris, floruit circiter 160 annis poſt natiuitatem Chriſti. Is ſcribit (ut Euſebius 4. & 5. ſuæ hiſtoriæ refert) Eccleſiā uſq; ad mortem*

Ioannis apoſtoli uirginem fuiſſe, quam nulli hæretici contaminare potuerint: ſed ab eius morte, errorem in eam tanquam in deſertam domum irruiſſe. Triſte quidem admodum hoc dictum eſt, ſed tamen contra ſecuros Papiſtas utile, qui poſt tot ſecula à paſſione Chriſti elapſa, adhuc uociferari audent, nihil erroris in Eccleſia eſſe, nec Papam unquam erraſſe, aut etiam errare poſſe. Vtinam huius ſanctiſſimi uiri hiſtoria factorum Eccleſiaſticorum extaret: plura haud dubiè ſimilia teſtimonia in ea reperirentur.

Polycarpus.

Polycarpus, diſcipulus Ioannis Euangeliſtæ, & eruditionis & ſanctitatis nomine percelebris: floruit circa 140 annum Domini, aut paulo pòſt. Is, ut Irenæus in epiſtola ad Victorem papam ſcribit, uenit tempore Aniceti papæ Romam, & in primo congreſſu fuit aliqua contentio inter eos de paſchate, ieiunijs, & fortè aliquibus alijs ſimilibus. Sed Anicetus non propterea Polycarpo fuit iratus: quin potius & eucharistiam cum eo ſumpſit, & ut ſuo loco in Eccleſia eucharistiam Polycarpus adminiſtraret, permiſit. Vnde poteſt intelligi, primùm nondum timuiſſe ita alios epiſcopos Romanum, ut uel in minimis ei cedere neceſſe eſſe putauerint. Deinde obſeruandum, & ipſum epiſcopum Romanum, tanquam æqualem, & non ſuperiorem, eam in ipſis libertatem fuiſſe coactũ ferre. Obſerua, quòd etiam pluſculum obſeruationi rituum tribuerunt iam tum Papæ, alijq; epiſcopi ac doctores: non tamen tãtum, ut paulo pòſt Victor papa, qui eccleſias Aſiaticas propter eaſdem

nugas.

augas improbantibus alijs tum orie͂talibus, tum occidentalibus epiſcopis, excommunicauit.

Polycrates, Epheſioru͂ epiſc.

MAgnus planè & Apoſtolicus uir, teſte Nicephoro, habitus fuit Polycrates Epheſiorum epiſcopus. Floruit circa 170 Domini annum. Is Victori Romano papæ urgenti, ut ea die celebraret Paſcha, qua ipſe, noluit cedere. Nec ipſe ſolus Papæ in eo reſtitit, ſed & alij epiſcopi Aſiatici, ut ipſe in Epiſtola ad Papam ſcribit. Quos cum propterea Papa excommunicaret, grauiter eſt ab Irenæo & alijs epiſcopis (ut poſtea dicam) increpatus: ita ut mutare ſententiam, & ab excommunicatione deſiſtere coactus ſit. In epiſtola de eadem re ſcribit Polycrates ad Papam, ſe eius minis non admodum perterrefieri. In qua & illud notatu dignum eſt, quod dicit, ſeptem ſuorum parentum ſeu maiorum, epiſcopos fuiſſe, & ſe iam octauum eſſe. Vnde cognoſce, an licuerit tunc ſacerdotibus uxores habere. Cognoſce etiã audaciam Paparum, qui imperium ſibi iam tunc in Aſiaticas eccleſias uſurpare, easq́ ad ſuas cæremonias cogere & docere uoluerunt, cum ipſimet fuerint indoctiſſimi homines. Sed epiſcopi tũ orientales tum occidentales, uiri eruditione ac pietate inſignes, eorum furoribus tunc ſeſe conſtanter & grauiter oppoſuerunt. Eam tu mihi libertatem & conſtantiã illorum ſanctiſſimorum uirorum, qua contra Romaniſtas uſi ſunt, cum præſentium epiſcoporum adulatione, & beatorum pedũ oſculatione confer: & iudica, num non plurimũ eorum temporum eccleſiæ ratio

à noſtrorum Paparum tyrannide epiſcoporumq́; adulationibus differens fuerit.

Irenæus.

IRenæus Lugdunenſis epiſcopus, diſcipulus Polycarpi, auditoris Ioannis inter patres longè celeberrimus: floruit circa annum Domini 170. Is unà cum alijs Gallicis epiſcopis, Victorem papam Aſiaticos ob uarietatem quandam diei paſchatos excommunicantem, acriter (teſte Euſebio lib. 5. & Socrate lib. 5. & Tripar. 9.) per epiſtolam obiurgauit: affirmans paſchatis, ieiuniorum, et aliarum talium rerum eſſe liberam obſeruationem. lib. 5. cap. 24. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, pars eius Epiſtolæ inſcritur.

Teſtatur quoque Euſebius, & alios epiſcopos liberè de eo negocio Victorē admonuiſſe. Lege quæſo Chriſtiane lector, unicam ſententiam ex ea epiſtola. Nam inter alia inquit: Enimuero qui Soterem præceſſerunt presbyteri, & Eccleſiam, quam tu nunc gubernas, adminiſtrarunt, Anicetū dico, piū Iginium, Teleſphorum, & Xyſtum, neque ipſi ita paſcha & ieiunium obſeruarunt. Vide obſecro quàm parum honorificè Papas appellet. Dicit, tu: & nō, Tua Sanctitas. Tot Papas uocat presbyteros tantum, et nō ſanctiſſimos, ſummosq́;, &c. Dicit eos gubernaſſe Romanam Eccleſiam: non dicit orbem terrarum, aut uniuerſam Eccleſiam.

Hic obſerua, pie lector, primùm quanta inſcitia tunc & Papa & clerus Romanæ eccleſiæ laborauerit, qui inter neceſſaria & adiaphora nullum diſcrimen facere potuerit, imò qui illas iam hominum tra-

ditiones

ditiones mandato Dei de dilectione proximi & con cordia in tuenda Eccleſia longè prætulerit: & quòd tamen interea aliqui, & quidem non pauci, meliores doctores illam inſcitiam ſeu errorē Papæ, qui res non neceſſarias urſit, tanquam planè neceſſarias & à Chriſto mandatas, reprehenderint: uerùm quòd illa ſuperſtitioſa inſcitia hyprocitarum, arctius obſeruantium dies ac ritus, aliasq; hominum traditiones, quàm Dei mandata, tandem, fruſtra reſiſtentibus ſanioribus, uicerit, & laudem pietatis obtinuerit.

Denique obſerua, quòd Papa nondum ſeſe ita in altum extulerat, ut non liceret alicui Epiſcopo, & monere eum, & etiam aliquanto liberius arguere. At poſtea in eum furorem Romanus Antichriſtus prolapſus eſt, ut auſus ſit decretare, quòd etiam ſi ipſe infinitas animas ſecum in infernum traheret, tamen nemo ei dicere debeat, Quid facis?

Scribit etiam Euſebius, multas nouitates & ſchiſmata in Romana eccleſia tempore Irenæi exorta: quibus ut reſiſteret Irenæus, ſcripſerit aliquot libros, ut de ſchiſmate, de Monarchia Dei, &c. Mirari iam quiſpiam Irenæi, hominis mitiſſimi & modeſtiſſimi, audaciam poſſit, quòd ipſe Romanam eccleſiam erudire & ſanare uoluerit, quam Romaniſtæ impudenter mentiuntur eſſe matrem & magiſtram omnium eccleſiarum: & non potius id Papæ, qui errare nunquam poteſt, permiſerit. Sed quid non auderet, qui & ipſum Papam, ut ſuperius dictum eſt, monere, & increpare ſit auſus? Hinc potes manifeſtè cernere, longè aliam fuiſſe tunc temporis for-

mam & politiam Eccleſiæ, quàm quæ iam ſit.

Penè oblitus eram illud adijcere, quod in hoc authore minimè obliuione dignum eſt. In quinto enim contra hæreſes libro, ubi nomẽ Antichriſti in Apoc. 13. indicatum explicat, ratiocinatur id fore LATINUS: quòd & literarum quantitas correſpondeat numero DCLXVI indicato, & quòd Latini ſeu Romani imperium orbis terrarũ tunc habeant. Qua profectò interpretatione haud obſcurè indicatur, Papam Romanum fore Antichriſtum. Nam Papa & uult eſſe Latinus ſeu Romanus, & in Latio dominatur. Cæterùm de Romana eccleſia ſcribit Irenæus in hæc uerba: Fundantes igitur & inſtruentes beati Apoſtoli eccleſiam Romanam, Lino epiſcopatum adminiſtrãdæ Eccleſiæ tradiderunt. Non igitur annis 25, Romæ Petrus ſedit, aut triplicem coronam ibi geſtauit, ſicut Papiſtæ de eo impudenter mentiuntur: ſed erudiuit tantum nonnihil illam eccleſiam, ſicut & alias infinitas. Quid igitur impudẽtiſsimi Romaniſtæ præ omnibus alijs eccleſijs à Petro ac Paulo fundatis, de Apoſtolica Petri ſede gloriantur?

Concilium Elibertinum, & Conſtantinopolitanum.

De imaginibus & reliquijs ſanctorum, earumq́; cultu & luminibus, multæ fuerunt iam olim contentiones in Eccleſia. Ac damnauerunt eas plurimi: inter quos primum concilium Elibertinum, ante 1270 annos. Deinde uerò Epiphanius ante 1000 & ferme 200 annos, de quo infrà prolixius. Poſtea

ſtea ante annos 800, aliquot Conſtantinopolitani Imperatores ordine. quin & una Synodus quoque Conſtantinopoli celebrata, cui 300 partim epiſcopi, partim alioqui docti uiri interfuerunt. Gregorius quoque Papa, Epiſt. 9. cap. 9. laudat Serenum præſulem Maßiliæ, qui circa 600 annum D. uixit, quòd prohibuerit imagines adorari. Hiſce idololatriæ oppugnatoribus adijce Synodum Francofordenſem, & Caroli Magni, de quibus paulo pòſt.

Sed Papæ tamdiu & tantopere idola ſua propugnauerunt, ut non ſolum ea retinuerint, ſed etiam cultum eorum auxerint, & tandem planè diuinum honorem eis inſtar Gentilium idololatrarũ tribuerint, & adhuc hodie tribuant. Sicut & Ludouicus Viues teſtatur in commentarijs ſupra Auguſtinum de ciuitate Dei inquiens: Se non uidere quid interſit inter pleroſq; Chriſtianos, imagines colẽtes, et ethnicos idololatras, ſed impuratißimi pſeudo ſpirituales huius temporis, ut Sydonius & alij, quorum Eccleſia nunquam errauit, bene uident eſſe ingens diſcrimen, & nullam prorſus in Papiſticis eccleſijs exerceri idololatriã.

Clemens Alexandrinus.

CLemens Alexandrinus, ſcriptor in primitiua olim eccleſia admodum celebris, tum pietatis, tum eruditionis nomine, floruit circiter 200 Domini annũ. Is de ſacrificijs quidẽ multa ſcribit, ſed nuſquã uel minimã Miſſæ mentionẽ facit: ſemper ille uerum eccleſiæ Chriſti ſacrificiũ dicit preces eſſe: altare dicit eſſe piam animã, item totum cœtum Deum inuocantium. Sic enim habet Stromatum VII.

Sin autem gaudet Deus honorari, cum natura nullius indigeat, non abs re nos Deum precibus honoramus, & hoc ſacrificium optimũ et ſanctiſsimum cum iuſticia emittimus, iuſtiſsimi uerbo eum honorantes, per quem accipimus cognitionem, ea quæ didicimus per eum glorificantes. Eſt ergo quod hic apud nos eſt altare, terreſtris congregatio eorum qui incumbunt orationibus, qui ueluti unam uocem habent communem, & unam mentem. Et paulo pòſt: Conſpiratio autem, ſeu unanimia uota propriè dicuntur in Eccleſia. Eſt enim Eccleſiæ ſacrificium, uerbum quod à ſanctis exhalatur animis, cum ſacrificium ſimul aperiatur, & tota mens Deo. Et paulo pòſt: Aram autem uerè ſanctam, iuſtam animam, & qui ab ea emittitur, ſuffitum, nobis ſanctam dicentibus orationem, non credent, &c.

Coniugium quoque non tantum laicorum, ſed & presbyterorum defendit, contra eorum peruerſitatem, qui coniugium tanquam rem immundã contemnebant, dicebantq; ſe Chriſtum in uirginitate ſeruanda imitari uelle: ſicut & Papa Syricius, de quo pòſt, horribiliter deformat coniugium. Sed adſcribemus ipſius Clementis uerba.

Dicunt autem glorioſi iſti iactatores, ſe imitari Dominum, qui neque uxorem duxit, neque in mundo aliquid poſſedit, ſe magis quàm alij Euangelium intellexiſſe gloriantes. Eis autem dicit ſcriptura: Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Deinde neſciunt cauſam, cur Dominus uxorem non duxerit. Primùm quidẽ propriã ſponſam habuit, Eccleſiam,

Deinde

Deinde uerò nec homo erat communis, ut opus habe ret etiam adiutore aliquo ſecundum carnem. Neque erat ei neceßè procreare filios, qui manet in æternũ, & natus eſt ſolius Dei filius. Hic ipſe autẽ Dominus dicit: Quod Deus coniunxit, homo nõ ſeparet. Et paulo pòſt:

Iam de ijs qui matrimonium abhorrent, dicit beatus Paulus: In nouißimis diebus deficient quidam à fide, attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum, prohibentiũ nubere, abſtinere à cibis. Et rurſus dicit: Nemo uos ſeducat uolens in humilitate, & religione, & parſimonia corporis. Idem autem illa quoque ſcribit: Alligatus es uxori, ne quæras ſolutionem: ſolutus es ab uxore, ne quæras uxorem. Et rurſus: Vnuſquiſque autem ſuam uxorem habeat, ne tentet uos ſatanas. Quid uerò? non etiam iuſti ueteres creaturam cum gratiarum actione participabant? Aliqui autem etiam liberos ſuſceperunt, cum continen ter uerſati eſſent in matrimonio. Iterum aliquanto pòſt:

An etiam reprobant Apoſtolos? Petrus enim & Philippus filios procrearunt. Philippus autem filias quoq; ſuas uiris tradidit. Et Paulus quidem certè non ueretur in quadam epiſtola ſuam appellare coniugẽ, quam non circumferebat, quòd non magno ei eſſet opus miniſterio. Dicit itaq; in quadam epiſtola: Non habemus poteſtatem, ſororem mulierem circumducendi, ſicut & reliqui Apoſtoli? Sed hi quidẽ, ut erat conſentaneũ, miniſterio quod diuelli nõ poterat, prædicationi ſcilicet attendentes, nõ ut uxores, ſed ut ſoro

res circumducebant mulieres, quæ unà miniſtraturæ eſſēt apud mulieres quæ domos cuſtodiebāt, per quas etiam in gynæceum abſq; ulla reprehenſione, mala'ue ſuſpicione, ingredi poſſet doctrina Domini. Atqui hic ipſe reclamauit, Non eſt regnum Dei eſca & potus. neq; uerò abſtinentia à uino & carnibus: ſed induſtria, & pax, & gaudium in ſpirituſancto.

Vnde & ex Gangrenſi concilio, de quo pòſt, clarè apparet, aliquandiu poſt Apoſtolorum tempora pios doctores, iſti Antichriſtianæ hypocriſi monachorum & aliorum ſpiritualiū (qui præ ſui ſpurciſsimi & fœdiſsimi cœlibatus ſanctitate ſupra modū ad immundicias coniugales nauſeant) iam tum orienti, ſeriò repugnare conatos eſſe. At Papa iam in ſuo iure garrit, quòd in coniugio eſſe, ſit in cubilibus & immundicijs uerſari, & carnaliter uiuere. Sic ille uerbum Dei, Apoſtolorumq́; mentem peruertere (uolebam dicere, interpretari) nouit.

Euſebius initio ſecundi, citat ex ſexto Hypotypoſeon Clementis, hoc dictum: Petrus enim, inquit, & Iacobus & Iohannes, poſt aſſumptionem Saluatoris, quamuis ab ipſo fuerint omnibus penè prælati, tamen non ſibi uendicarunt primatus gloriam: ſed Iacobum, qui dicebatur Iuſtus, Apoſtolorum epiſcopum ſtatuunt. Vnde non incommodè diuinare poſsis, quid Clemens de Petri dignitate ſenſerit: nempe exæquat eum Iacobo & Iohanni, eosq́; dicit uideri penè omnibus alijs prælatos: ſed tamen nullam ſibi ſuperioritatis, aut ut ita dicam, prioritatis gloriā uſurpaſſe. Quòd ſi Petro diuino mandato ea functio manda-

mandata fuiſſet, ut cæteris omnibus præeſſet, eaq́ res tantopere Eccleſiæ Dei *neceſſaria eſſet, ſicut nobis* Papiſtæ *perſuadere conantur: an non ſceleſtiſſimè* Petrus *feciſſet, qui neglecto* Chriſti *præceptoris mandato, neglectoq́; publico eccleſiæ* Dei *commodo, ea functione ac officio defungi neglexiſſet?*

Methodius Græcus.

Methodius Græcus *(nam plures fuerunt)* Tyri *epiſcopus, floruit circa 255* Domini *annum. Scripſit præter multa alia, etiam prophetias quaſdam de nouiſſimis temporibus, quas* Sebaſtianus Brandt, Baſileæ *anno* Domini *1498 excudi curauit. In ijs non uno loco prædicit ille ſanctus pater, futurum, ut in nouiſſimis temporibus ſacerdotes non tantum turpiter ac ſceleratè uiuant, ſed etiam religionem ipſam ac doctrinam ſuamet ſponte, non coacti, penitus corrumpant & contaminent, ac ob id diuinitùs puniantur.* Prædicit *inter alia, monachos & clericos res ſacras exurentes, ac porcis obijcientes.* Pingit *& epiſcopos colantes culicem, & deuorantes camelum.* Quo *uoluit ille ſanctus uir indicare peruerſum ſtudium in obſeruandis ritibus, & ſuis traditiunculis: & interea negligere doctrinam ipſam, & animarum ſalutem.* Prædicit *quoque, ſimul* Deum *ueram religionem inſtauraturum, repurgaturumq́; eſſe.* Vnde *animaduertimus, diuinitùs præſentem* Chriſtianæ *pietatis inſtaurationem fieri.*

Iuſtinus

Iuſtinus Martyr.

Iuſtinus Martyr floruit circiter 150 anno poſt Domini natiuitatem. Is cum multa alia præclara uetuſtatis ueſtigia, ac à præſentibus Papatus abuſibus & ſuperſtitionibus abhorrentia continet: tum uerò in primis, in deſcriptione liturgiæ, ſeu cœnæ Domini, ita eam depingit, ut omne ſacrificiũ, ſeu (ut ita dicã) miſſationẽ penitus excludat. Vide tute met Chriſtiane lector, locum, in fine maioris Apologiæ. Ego eum ideo non adſcripſi, quòd eum ſeparatim edi curaui.

Eccleſia Rauennas, Aquilegienſis, & Mediolanenſis.

Eccleſia Rauennas, Aquilegienſis & Mediolanenſis, earumq́; doctores, circiter per annos 200, reſtiterunt primatui, ſeu tyrannidi potius, Papæ, poſtquam eas oppugnare cœpit. Verùm tandem ſub annum 700 (quia teſte Daniele, Antichriſto eius nepharij conatus aliquandiu ſuccedere debebant) eas Papa oppreſſit, & ſibi penitus ſubiecit. Nam antea nunquam ſub eius iugo fuerant. Vnde facile apparet, eum non diuino iure primatum habere, ſed ſua id fraude, ambitione, uiolentiaq́; ſibi rapuiſſe, nequicquam multis Eccleſijs contrà clamantibus, & gementibus.

Hiſtorici quidam, ut Platina & ſimiles adulatores Paparum, dicunt iſtas eccleſias fuiſſe quidem etiam antea ſubiectas Romanæ: ſed poſtea ſe ab eius obedientia ſubtrahere uoluiſſe. Verùm contrarium licet intelligere tum aliunde, tum etiam ex epiſtola quam Papa ad Vrſum ducem Venetum ſcripſit, quæ apud Sa-

Bellicum & Bonintendium extat. In ea enim clarē Papa confitetur, Rauennatem eccleſiam eſſe multarum eccleſiarum caput.

Eccleſiæ Sclauonicæ.

AD hæc publica eccleſiarū teſtimonia addatur & illud, quòd Sclauonicæ eccleſiæ adhuc hodierna die in publicis ſacris uulgari utuntur lingua. Vnde colligitur, non rectè Antichriſtum, eiuſq; mancipia facere, qui omnes ad Latinum ſermonem cogere uolunt. Colligitur etiam inde, lectiones & cantiones in Eccleſia non ideo habitas, quia putarent eſſe cultus ex opere operato, ſed ut noto ſermone Eccleſia ædificaretur. Refert Aeneas Syluius, multum Romæ diſputatum eſſe ſub annum 900, an id in Sclauis ferendum ſit. tandem cœlitus auditam eſſe hanc uocem: Omnis ſpiritus laudet Dominum, & omnis lingua confiteatur ei. Ideoq; dubitari deſitum eſſe. Si ſuo Papæ Aeneæ Syluio, qui poſtea Pius ſecundus dictus eſt, credunt Papiſtæ, quòd talis uox miſſa ſit cœlitus: cur iam tam furenter pro hæretico & nephario ſcelere damnant, uulgaris linguæ uſum in rebus diuinis, in Germanicis & alijs eccleſijs?

Anglica eccleſia.

BAlæus in ſuo Catalogo, affirmat, ex uetuſtis quibuſdam ſcriptoribus in Anglia, ante illum Auguſtinum, quem eò Gregorius primus Papa miſit, fuiſſe longè puriorem Chriſtianiſmum: ſed illum omnia in deterius, inuehendo Papiſticas cæremonias, commutaſſe. De quo quidē dubitari non poteſt. Nam

Gregorius

Gregorius in tota occidentali eccleſia Chriſtianam pietatem ſuis nouis ordinationibus & deformationibus longè fecit deteriorē. Verùm illud quoq; ſimul memorabile eſt, quod ait, multos ei pios in Britannia, præſertim doctores, reſtitiſſe. Ac propterea Auguſtinū, Romaniſtarū more uolemē cædibus ſuā religionē promouere, incitatis quibuſdā tyrānis effeciſſe, ut mille ac ducēti ex illis ſuæ impietati reſiſtentib. doctoribus, ſemel trucidarentur. Quin & poſt eam tā atrocem tot ſanctorū martyrū trucidationē, nihilominus longo tēpore fuiſſe, qui Romanis illis Auguſtini ritibus & ſuperſtitionib. reclamarent, prædictus author affirmat. Coniugiū ſacerdotū nihilominus uſq; ad annum Domini 1100, teſte Balæo & Polydoro, alijſq; Anglicarū rerū ſcriptoribus, retinuerūt. Circa quod tempus & Germanicis eccleſijs eſt ademptum.

Apollonius.

APollonius quidā Eccleſiaſticus ſcriptor, à D. Hieronymo admodum laudatus, uixit anno 119. Scripſit is, ut teſtatur Euſebius Eccleſiaſticæ hiſtoriæ lib. 5. cap. 16. contra Montanū, eumq; etiam eo nomine peruerſi ſpiritus eſſe arguit, quia leges ieiunio circumſcripſit. Vnde apparet, in primitiua Eccleſia, ieiunia, & alia eiuſmodi exercitia libera fuiſſe, nullis certis circumſtantijs alligata: ac pios tūc ſenſiſſe, non eſſe boni ſpiritus ponere leges ieiuniorum, ut poſtea Papæ fecerunt: ſicq; in Montano etiam ipſum Antichriſtum damnauerunt. Quanquā in Montano rectè dici poteſt, etiam ſpiritualium cœlibatus ſanctitatem à primitiua Eccleſia damnatam eſſe.

Attalus.

ATtalus nobilis martyr Chriſti, paſſus eſt circa annũ Domini 180. De eo talis hiſtoria lib. 5. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ ad uerbũ legitur. Refertur adhuc in eadem ſcriptura & alia narratio, quam cognitionis cauſa his inſerere dignum putaui.

Alcibiades quidã erat in numero eorũ, qui pro Chriſto uincti tenebantur. Hic uitã ſatis arduã & auſterã gerebat, nihil cibi uolẽs accipere, ſed tantum ſale & pane cum aqua utebatur. Cumq; hunc uitæ rigorem uellet etiam in carcere poſitus obtinere, Attalo poſt primam confeßionem ſuam, quam in amphitheatro confeſſus eſt, reuelatur: quia nõ rectè faceret Alcibiades, creaturis Dei & ipſum non uti, & alijs formam ſcandali derelinquere. Quibus cognitis, Alcibiades cœpit omnia cum gratiarũ actione percipere. Quia quæ illi reuelabat ſpiritus, ut doceret: & huic, ut ſequeretur, idem ſpiritus perſuadebat.

Hinc clarè apparet, initio pios homines, imò ipſum ſpiritum ſanctum, ſuperſtitioſorum hominũ, religionem ac pietatẽ in ciborũ uſu uel abſtinentia ieiunijsq; collocantium, conatib. ſedulò reclamaſſe. Verùm tandẽ humana cæcitas, Antichriſtiq; ſuperſtitioſa hypocriſis, doctrinas dæmoniorũ de abſtinentia ciborum, Eccleſiæ Dei uolẽti nolẽtiq; obtruſit. Sceleratè ergo Papiſtæ hoc tẽpore faciunt, qui omnes ſuos abuſus, ſuperſtitiones & impietates, Eccleſiæ Dei, ſpirituiq; S. contra propriam conſcientiam tribuunt. Si tamen aliquem monachum, qui tantum modico pane, ſale, & aqua uictitaret, haberent iam ſpirituales

Antichriſti,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Antichriſti, mox profectò eum uſq; in tertium cœlum canonizarent, eiusq́; carnes & oſſa, imò & putres eius calceos ac ſubligacula, fortaßis etiam (quæ eſt eorum impudentia) ſtercora, pro ingenti ducatorum ſumma, tanquam terq́; quaterq́; ſanctas reliquias diuenderent, & pro Deo *coli facerent.*

Cyprianus.

CYprianus uixit anno 240. Contendit, *omnibus ſanguinem* Domini *dandũ. Aſſerit quoq;, uocationem ſacerdotum & epiſcoporum eſſe in* Ecclesiæ *ſeu plebis* Chriſtianæ *poteſtate.* Sic *enim inquit in epiſtola ad* Felicem *presbyterum:*

Plebs obſequens præceptis Dominicis, & Deum *metuens, à peccatore præpoſito ſeparari debet, nec ſe ad ſacrilegi ſacerdotis ſacrificia miſcere: cum ipſa maximè habeat in poteſtate, uel dignos eligẽdi ſacerdotes, uel indignos recuſandi.* Quod *& ipſum uidemus de diuina authoritate deſcẽdere, ut ſacerdos plebe præſente ſub omniũ oculis eligatur, & dignus atq; idoneus publico iudicio & teſtimonio cõprobetur.* Sicut *in* Numeris Moſi *præcipit* Dominus, *dicẽs: Præhende* Aaron *fratrem tuum, &* Eleazarũ *filiũ eius, & impones eos in montes coram omni ſynagoga, & exue* Aaron *ſtolam eius, & indue* Eleazarum *filium eius, &* Aaron *appoſitus moriatur illic.* Corã *omni ſynagoga iubet* Deus *conſtitui ſacerdotem: id eſt, inſtruit & oſtendit, non niſi ſub populi aßiſtentis conſcientia fieri oportere, ut plebe præſente uel detegantur malorũ crimina, uel bonorũ merita prædicentur,*

& ſit

& ſit ordinatio iuſta & legitima, quæ omniū ſuffragio, & iudicio fuerit examinata. Quod poſtea ſecundum diuina magiſteria obſeruatur in actis Apoſtolorum, quando ordinato in locum Iudæ epiſcopo, Petrus ad plebem loquitur. Nec hoc in Epiſcoporū tantum & ſacerdotum, ſed & in diaconorū ordinationibus obſeruaſſe Apoſtolos animaduertimus: de quo in actis Apoſtolorum ſcriptum eſt. Hæc ille.

In tractatu de ſimplicitate clericorum diſputat, idem fuiſſe alios Apoſtolos quod Petrum, & honore & poteſtate. Quare & epiſcopos & ſucceſſores pares & dignitate & poteſtate eſſe. Papas Romanos ſæpe in ſuis epiſtolis uocat ſuos fratres, cōſacerdotes & collegas. Abeat iam aliquis epiſcopus, & ſic Papæ ſcribat: uidebit, quomodo excipietur. Cum de Cornelij papæ electione tanquā minus rectè facta rumor in Aphricam eſſet allatus, ita ad eum & ſacerdotes Romanos ſcripſit, ut probaret electionē rectè factam eſſe, ac ſi ſibi aliquid iuris in eū uindicaret. Fuit Metropolitanus Carthaginenſis. Aequat autem etiam Nicænum concilium inter ſe Metropolitanos iure ſeu poteſtate.

Gregorius.

GRegorius, per excellentiam Theologus appellatus, uir inſigniter pius & eruditus, floruit circiter ante annos 1200: id eſt, trecentos poſt Chriſtum. Scribit is in quadam epiſtola, nullam ſe adhuc ſynodum uidiſſe, in qua non potius mali aliquid effēctum ſit quàm boni: ita contentio & ambitio epiſco

porum excreuerit. eoq; dicit ſibi in animo eſſe, omnes ſynodos uitare. Id cum illis iam temporibus acciderit: quid mirum, ſi poſtea creſcente hominum, præſertim ſpiritualium ac Romaniſtarum, in regenda Eccleſia: non tam negligentia & inſcitia, quàm & ſcelerata malicia, infinita falſa ac impia in concilijs decreta ſint? Et noſtri Antichriſti adhuc furenter contendunt, nihil in eccleſiam errorum abuſuumq; irrepſiſſe, nec eam nunc reformatione indigere? Sic enim inquit in uerſibus ſuis:

Flagitium eſt fidem habere in coloribus, & non in corde. Ea enim quæ in coloribus exiſtit, faciliter eluitur: Quæ uerò in profundo mẽtis, illa mihi amica.

Lactantius.

Lactantius anno 300 floruit. uehementer autem inuehitur in imagines, & cãdelas de die in templis accenſas, aliaq; ſimilia, quæ poſtea ab ethnicis ad Chriſtianos translata ſunt. Dicit imagines eſſe ſuperfluas & noxias, & ipſorum cacodæmonum inuentum. De cultu ac ſacrificijs diſputat pulchre: diſſerit, Deum non corporeis rebus, ſed pia mente ac iuſtitia eſſe colendum: non delectari eum ſtructura templorum, non precioſis donarijs, &c. Sicut nunc Papiſtæ ſentiunt, & Daniel prædixit, Antichriſtum auro gemmisq; ſuum Deum culturum eſſe. Apparet ſanè hinc, & ex eo quod de Chriſti æterno ſacerdotio eruditè diſputat, eumq; ſolum perpetuum ſacerdotem facit, illum, quid ſit Papiſtica miſſa, planè ignoraſſe.

Epipha-

Epiphanius.

EPiphanius, qui uixit anno 370, in capite cōtra Collyridianos, qui Mariam inuocabant, uehementer reprehendit adorationem Mariæ, aliorumq́; ſanctorum: ac non uult omnino quenquam adorari, præter Deum. damnatq́; hunc errorem prolixè, tanquam peßimam hæreſim. Iam autem, inuocatio ſanctorum habetur pro catholico orthodoxoq́; dogmate: contraria uerò ſententia, quam noſtræ Eccleſiæ iam piam eſſe contendunt, pro peſtilentißima hæreſi damnatur. Adeò, ex quo Antichriſtus regnare cœpit, tota rerum natura commutata eſt.

Teſtatur idem Epiphanius in epiſtola ad Iohannem Hieroſolymitanum patriarcham, ſe laceraſſe ipſo præſente uelum in quodam Chriſtiano templo: quia in uelo fuerit picta imago Chriſti, aut cuiuſpiam ſancti. oblitum enim ſe iam ait. Ac uehementer improbat imagines: quas tunc parum in uſu fuiſſe, ex eadem epiſtola clarißimè apparet. Eam porrò epiſtolam è Græco conuertit Hieronymus, qui & laudat uehementer Epiphaniū. Vnde apparet, ipſum quoque in eadem ſententia fuiſſe: alioqui certè non uertiſſet, ſi impiam epiſtolam iudicaſſet. Eandem materiam tractat Epiphanius & in libro Ancorato. Huc etiam referri poſſunt, quæ Epiphanius contra Encratitas ſcripſit. Fuerunt enim illi noſtris monachis ſimilimi. Sed adſcribamus ſanè pauca eius uerba:

Attendite uobis (inquit) ut ſeruetis traditiones, quas accepiſtis, ne declinetis neq; ad dexteram, neq;

ad ſiniſtram. Quibus infert hæc: Eſtote memores dile cti filij, ne in Eccleſiam imagines inferatis, neque in ſanctorum cœmeterijs eas ſtatuatis, ſed perpetuò circumferte Deum in cordibus ueſtris. Quinetiam neq; in domo communi tolerentur. Non enim fas eſt, Chriſtianum per oculos ſuſpenſum teneri, ſed per occupationem mentis. Idem in alijs quoq; ſermonibus ſuis, de imaginum ſubuerſione multa dixit: quæ ſtudioſi quærentes, facilè inuenient.

Agapiti.

AGapitos quidam ueteres quoque inter hæreticos connumerant. Fuerunt autem Agapiti, ut illi tradunt, utriuſque ſexus homines, qui uirginitatem ſimulantes, à ſuis parentibus cognatisq; ſe ſeiungebant, & inter ſe ueluti ſanctius ſeorſim extra mundum uicturi cohabitabant, & plerunq; ſe clericis adiungebant. Sed ut multi ſcriptores affirmant, magis cautè, quàm caſtè uiuebant. Res tota fuit noſtris monachis monachabusq; conſimilima. Scripſit contra eos Hieronymus. Sed clericis id ſcriptum adeò uehementer iam tunc temporis diſplicuit, ut Romæ, teſte ipſomet authore, ab eis lapidatum ſit. Depingitur enim ibi haud obſcuris coloribus ſpiritualium clericorum & monachorum & iſtarum pſeudouirginũ impuriſſimarũ caſtitas. Vnde nõ eſt mirum Chriſtiane lector, ſi noſtrorũ quoque conſimilis argumenti ſcripta hoc tempore à Romaniſtis lapidentur.

Vigilantius.

Vigilantius, qui floruit anno 360, oppugnauit cultum ſanctorum, adorationem reliquiarum & imaginum, candelarum interdiu accenſionem, & alias eiuſmodi nugas. item cœlibatum ſpiritualium: diciturq; habuiſſe multos epiſcopos conſentientes. Quem etſi Hieronymus tanquam hæreticum immodeſtè (teſte etiam Eraſmo) proſcribit, ac eius errores exaggerat: tamen probabiliter, fortaßis etiam uerè à Bullingero in libro de Origine erroris, circa inuocationē ſanctorum cap. 16. & 17, excuſatur. Et ſanè ſi quis ſcriptum illud Hieronymi legerit, facilè animaduertet, tantum mera maledicta & conuicia in hominem congeri, nihil uerò quod firmum ſit ad confutationem afferri. Vtinam ad hæc uſque tempora tam uehementer in ſacerdotibus ordinandis requiſitum fuiſſet coniugium (ut Hieronymus de Vigilantio, eiq; conſentientibus epiſcopis ſcribit) quàm eſt requiſitus impurus iſte cœlibatus. Saniores profectò paſtores, & non parum minus libidinum & prodigioſarum turpitudinum, & aliorum ſcelerum in Eccleſia Dei habuiſſemus, quàm hactenus habuimus: ut taceam de religionis puritate, quæ per iſtos ſpurcißimos Heliogabalos contaminata, corruptaq; eſt.

Antonius heremita.

ANtonius heremita admodum celebris, itidem circa 350 Chriſti annum floruit. In ſuperſtitionem circa conſeruandas ſanctorum, ut uocant, re-

liquias duriter inuectus eſt. Quod ut clarius animaduertatur, locum ex eius uita adſcribam.

Mos etenim Aegyptijs eſt, nobilium, & præcipuè beatorum martyrum corpora linteamine quidẽ obuoluere, & ſtudium funeri ſolitum non negare: terra uerò non abſcondere, ſed ſuper lectulos domi poſita reſeruare. Hunc honorem quieſcentibus reddi, inueteratæ conſuetuidinis uanitas tradidit. De hoc Antonius ſæpe & epiſcopos deprecatus eſt, ut populos Eccleſiaſtica conteſtatione corrigerent. ac laicos uiros & mulieres rigidius ipſe conuenit dicens, Nec legitimum hoc eſſe, nec Deo placitum: quippe cum patriarcharum & prophetarum ſepulchra, quæ ad nos uſq; perdurant, hæc facta cõuincerent. Dominici quoq; corporis exemplum intueri iubebat, quod in ſepulchro poſitum, lapide uſq; ad reſurrectionis diem tertium clauſum fuerit. Aq; his etiam modis uiciũ circa defunctos Aegypti, etiamſi ſancta eſſent corpora, coarguebat dicens: Quid maius aut ſanctius eſſe poteſt corpore Dominico? Quod iuxta conſuetudinem gentium cæterarum, humo conditũ eſſe ſcimus? Hæc iuſta perſuaſio multorũ inſitum euulſit errorem, & repoſitis in terra cadaueribus, Domino gratias pro bono magiſterio retulerunt. Hæc idem.

At nũc Antichriſtus docet, ſummã pietatẽ eſſe cadauera piorũ (uel alia pro eis ſuppoſititia,) iam putrida, ex terra effodere, in ornatiſſimis & precioſiſſimis lo-ctulis ponere, eaq; pro Deo colere & inuocare.

Improbauit & peregrinationes, docens in omnibus terris eſſe regnum cœlorum. Multa de eius lu-

ctis cum

ctis cum ſatana lego: ſed nuſquam de aqua benedicta, cruce, cera & herbis ſacratis, alijsq; eiuſmodi præclaris Antichriſti contra ſatanam armis. cæterùm fide, uerbo, ac oratione eum pugnaſſe inuenio. Fidem ſanè in Chriſtũ inter docendum in primis diligenter inculcauit, & in iuſtitiæ operum confidentiã grauiter inuectus eſt. Memorabile ſanè & illud in hoc patre eſt, quòd cum aliquãdo ſolicitè cogitaret, à Deoq; ſibi reuelari, quãtæ iam ſanctitatis quãtiq; apud Deũ meriti eßet, peteret, cum tam ſanctè ac ſeuèriter uixerit: reſponſum ei eſſe, ipſum cum tota ſua caſtitate, afflictionibus & ſolitaria uita, cuidam patrifamilias Alexandrino ſutori æqualem pietate meritisq; eſſe. Sic Deus illos patres reuocare non tantum à ſuæ monaſticæ uitæ admiratione uoluit, ad communem uitam rectè colendam: ſed etiam in uniuerſum ab operum meritorumq; ſuorum admiratione ad Chriſtianiſmum: uoluitq; eos ſtatuere, ipſum Chriſtum noſtram eßе perfectionem, eoq; & alios quoſuis ueros Chriſtianos ſanctiß. monachis perfectione & apud Deum gratia pares eſſe. Quid de humanis traditionibus, monaſticisq; regulis ſenſerit, inde apparet, quòd Petrus Pariſienſis Cantor teſtatur, cum quibuſdam monachis petentibus regulam ſeu normam piæ uitæ, Euangeliorum codicem obtuliſſe. quo ille nimirum indicare uoluit, omnia ad pietatem neceſſaria abundè in ſacris literis comprehenſa eſſe, nec eſſe ullis nouis regulis, canonibus aut normis opus. At Deus bone, quot millia traditionum, canonum & regularum ab eo

tempore ſunt à Papa, epiſcopis & monachis coa-ceruata? Quo diabolico furore eò res perducta eſt, ut nunc ſit horribilis hæreſis, dicere aut ſentire, totam doctrinam ad ſalutem neceſſariam in ſacris literis comprehenſam eſſe.

Spiridon.

SPiridon uxoratus Cypri epiſcopus, ſanctitate, miraculis & prophetico ſpiritu præſulgens, circa annum 350 floruit. Is tempore quadrageſimæ hoſpiti carnes porcinas appoſuit, ut eccleſiaſtica hiſtoria teſtatur. Quo recuſante, quòd Chriſtianus eſſet, reſpondit: Ob hoc ipſum, quòd Chriſtianus es, debes iam carnes comedere. omnia enim eſſe munda mundis, ſermo diuinus teſtatur. Ac ipſe quoque cum eo comedit. Vnde apparet, paulatim incrementa accepiſſe diabolicam iſtam doctrinam de ciborum prohibitione, longè aliter interea pijs doctisq́; uiris ſentientibus: ſed nequicquam, illis alijsq́; ſuperſtitionibus repugnantibus.

Concilium Anciranum.

HOc concilium circa 300 Domini annum celebratum, ſtatuit, ut ſi diaconi in ordinatione ſua proteſtantur, ſe uxores ducturos: illis liceat facere, & ſimul in miniſterio permanere. Idem ſtatuit & Arelatenſis aliqua ſynodus, ut teſtatur Decretum diſt. 28. Statuit quoque ſecunda Arelatenſis ſynodus, ut Metropolitani arbitrio ſynodus cõuocetur & celebretur. Mentiuntur igitur Papæ, qui dicunt, tantum ſui iuris eſſe cõcilia cõuocare ac congregare.

Idem

Idem & Mileuitana ſynodus conſtituit, ut alibi dicetur. Tametſi ſæpè etiam imperatores ac reges conuocauerunt, ut alibi annotauimus: ſed de hac re aliquid etiam in Iulio Papa diximus.

Hilarius Pictauienſis.

H*ilarius epiſcopus Pictauiēſis, floruit circa annum Domini 360. Scripſit multa, in quib. non pauca præſentium Papatus errorum ſemina taxat. In libro contra Auxentium, queritur rationē formamq́; ueræ Eccleſiæ adeò mutatam, uel potius deperditam eſſe, ut ſicut olim fuerit pauper, humilis, afflicta, & ab omnibus perſecutionem patiens: ita nunc contrà ſit ſuperba, diues, perſecutrix aliorū, &c. Multas huiuſmodi antitheſes recenſet proprietatum primitiuæ Eccleſiæ, pugnantium cum eius quæ eſt ſecuta, & tandem ſic concludit: Terret exilijs & carceribus Eccleſia, crediq́; ſibi cogit, quæ exilijs & carceribus eſt credita. Pendet ad dignationem communicantium, quæ perſequentium eſt conſecrata terrore. Fugat ſacerdotes, quæ fugatis ſacerdotib. eſt propagata: diligiq́; ſe gloriatur à mundo, quæ Chriſti eſſe non potuit, niſi eam mundus odiſſet. Hæc de comparatione traditæ uobis olim Eccleſiæ, nuncq́; deperditæ re ipſa. Hactenus Hilarius. Porrò de humanis traditionibus ſuper Matth. inquit, eas eruendas eſſe, propterea quòd ſint hominū, nō Dei plantatio: quodq́; propter eas, homines Dei traditiones tranſgrediantur. Super pſalmum 123. acerrimè in humani liberi arbitrij ac coram Deo meriti arrogan-*

tiam inuehitur,citans illud Pauli: Quid autem habes, quod non accepiſti? Quod ſi accepiſti,quid gloriaris tanquam non acceperis?

Hæc de multis,quibus Antichriſti tum pullulantes errores damnauit, citaſſe ſufficiat. In legenda B. Hilarij legitur,cum Leo Papa factus eſſet Arrianus, conciliumq́; celebraret, ueniſſe Hilarium in concilium, duriſsimeq́; concertare cœpiſse cum Leone, cum hic gloriaretur, ſe eſse epiſcopum ſedis Apoſtolicæ:ille uerò diceret, ſe quoque eſſe epiſcopum, & nulla in re Papæ cedere uellet. tandem miraculo ſubitæ mortis Leonis, controuerſiam eſſe finitam.

Teſtatur & epiſtola Oxonieñſis Pragenſiſq́;,ad Pariſienſem, hunc beatum Hilarium etiam contra ipſum Papam certare ſolitum eſſe. Vtinam ea acta integrè extarent. Verùm hiſtoria certaminis cum Leone Papa de Arianiſmo, meo iudicio rectius Hilario Viennenſi, qui tempore primi Leonis uixit, & multa cum eo certamina habuit, quàm huic tribuetur. Nam hic longè ante primum Leonem uixit.

Hic ſeſe ſpeculentur in tam præclaro exemplo, noſtri temporis adulatores Paparum, qui mentiuntur Papam minimè errare poſſe: neminemq́; eum reprehendere,aut iudicare, ſed omnes ipſi ſubeſſe debere.

Baptiſta Mantuanus teſtatur in Faſtis,hunc Hilarium etiam in epiſcopatu coniugatũ fuiſſe. Vnde apparet,quid ille & multi alij pij ac docti, de ſacerdotum cõiugio tunc ſenſerint. Sed Mantuani de hac re

carmina,

carmina, poſtea ſub eius titulo adſcribam.

Euſebius.

EVſebius Cæſarienſis floruit paulo poſt 300 Domini annum. Is in ſua Eccleſiaſtica hiſtoria, præter multa alia, ſcribit etiam, quòd triſtißima illa perſecutio ſub Diocletiano, potißimum orta ſit à petulantia, ſuperbia & rixis ſacerdotum & epiſcoporum, qui & Dei iram contra ſeſe irritauerint, & ethnico tyranno occaſionem cogitandi dederint, totam Chriſtianam religionem eſſe merum prauorum hominum commentum. Quòd ſi iam tum, cùm alij ſacerdotes, tum in primis Romani (quorum uita Romano imperatori notior fuit, ac ſpectatior) tales fuerũt, quid non eſt uerıſimile, ab eo tempore impietatis & improbitatis illis acceßiſſe?

Baſilius.

BAſilius magnus claruit circa 370 annũ. Inſtituit initia aliqua monachatus, et cantionũ, quæ paulatim poſtea creuerunt, ac in battologias planè ethnicas & opus operatũ degenerarũt. ob eamq; cauſam, quod ita nouos cultus inſtitueret, & communi hominum uitæ quaſi derogaret, reprehendit eum Eccleſia Neocæſarienſis, ut apparet ex eius epiſtola 63. Item eius proprius epiſcopus Euſebius, ut ex uita Baſilij à Gregorio Nanziãzeno recitata animaduerti poteſt. Vnde apparet, multos tunc adhuc monaſticen nouaq; iſta pietatis genera damnaße: quanquam impoßibile dictu ſit, quantum ea monaſtica noſtra fuerit purior, ſyncerior, & ab omnibus ſuperſtitionibus mundior.

Que-

Queritur porrò admodum lugubriter Baſilius de ſui temporis epiſcopis,ad occidentales epiſcopos ſcribens. Dicit enim, uerā ac piam doctrinā ex Eccleſia tolli,ac præfici Eccleſijs ſceleratos et falſos doctores. In libro de ſpiritu S.dicit, Epiſcopos falſa dogmata ſeditionib. & cædibus defendere. Quæ peſtis, Deus bone, quàm in immenſum ab eo tempore hactenus creuit? Et iſti pigri uentres adhuc clamitant, nihil uicij eſſe in Eccleſia,nec eam reformatione indigere.

Concilium Gangrenſe.

Concilium Gangrenſe,quod celebratū eſt ante Nicænum, nēpe circiter 300 Chriſti anno, ſeueriter dānauit ſuperſtitioſos homines, qui de coniugio,eſu carnium,communi ueſtitu, & tota uita cōmuni,tanquam prophana, leuiter ſentiebant. De coniugio ſacerdotum clarè ſic ſcribit: Quòd ſi quis non putet ſacerdoti coniugato licere ſacerdotali functione fungi,aut ab eo abhorreat propter cōiugium, ille ſit anathema. Anathematizat quoque & eos, qui aliam ueſtem alia ſanctiorem, aut plus facere ad pietatem iudicant, ut iam monachi & monachæ. Anathematizat & eos, qui ob cultum Dei à parentibus diſcedunt, ut itidem monachi. Ita apparet, illam ſanctam ſynodum monaſticas ſuperſtitiones iam tum pullulantes damnare uoluiſſe, & ſacerdotum coniugium in primis ſedulò tueri conatā. Adeò porrò magni ab antiquis hoc concilium factum eſt, ut totum penè in decreto ſit recitatum. At iam omnia iſta decreta non catholica, ſed Lutherana & hæretica pſeudocatholicis noſtris ſunt.

Paphnu-

Paphnutius.

Circa 350 annum Chriſti floruit Paphnutius, uir conſtantia, miraculis & pietate inſignis. Is in Nicæna ſynodo contradixit ijs, qui uolebãt epiſcopos & ſacerdotes uſu coniugum priuare: id eſt, toti fermè concilio. obtinuitq́; habendũ pro caſtitate cum propria uxore cõcubitũ. Protulit enim magno totius cõcilij aſſenſu illud Pauli: Honorabiles eſſe nuptias ante omnia, et lectũ incõtaminatũ. Dixit etiã, tali decreto probibẽte uſum coniugũ, maximã cauſam ac occaſionẽ ſacerdotib. turpiter libidinandi præberi poſſe.

Mirari aũt profectò quis meritò uehemẽter poſſit, adeò pleroſq; omnes illos ſanctos patres, ut Nicephorus teſtatur, in tã pernicioſum decretũ tam pronos ac inclinatos fuiſſe, unicũq; Paphnutiũ iã prolapſum ueritatem ſuſtinuiſſe. Illud uerò etiã magis mirandũ, ꝙ cũ hic error ſanctiſſimæ huius ſynodi ſentẽtia reiectus eſſet, cumq́; ab omnib. in ſumma ueneratione ea ſynodus præ cunctis alijs haberetur, nõ multo pòſt pleriq; præſertim occidentales epiſcopi, ante omnes uerò Sodomitæ Romanenſes, denuò in priſtinũ errorẽ, quòd ſacerdotes uſu coniugum priuari debeãt, relapſi ſint.

Hinc animaduerte, Chriſtiane lector, primùm, plerunq; maiorẽ partem etiã ſummorũ uirorũ turpiter erraſſe, ac ſæpe inter 300 Epiſcopos uix unũ aut alterũ paulo rectius ſenſiſſe. Deinde obſerua, ſatanã ſemper iſtam Sodomiticã ſacerdotũ caſtitatẽ in Eccleſiã inuehere conatũ: ſed aliquandiu pios doctores ei reſtitiſſe, donec tandẽ ita merentib. hominũ peccatis, qui dilectionem ueritatis non habuerũt, error præualuit.

Idem

Idem ſanctus uir Paphnutius, cū eſſet uirgo, & etiā ſolitariam uitā ageret, putās ſe iam multū profeciſſe, tandē ter in oratione à Deo quæſiuit, cui'nā ſanctorū ſimilis merito eßet? Reſponſum ſibi primùm eſt, similē ſe muſico cuidā, qui nō procul inde in quodā uico cantando uictū quæreret. Secundò reſpōſum ei eſt, ſimilē eum iudici eiuſdem uici. Tertiò reſponſum eſt ei, ſimilem eum diuiti cuidam mercatori.

Vnde ille didicit, & ſic etiam presbyteros ad ſe ueniētes docuit, omnia honeſta uitæ genera Deo probari, et in omnib. uitæ generib. eſſe pios homines, Deoq; placētes: nec placere monaſticen Deo plus alia cōmuni laicorū uita: nec profeßionem ſeu uotum homines Deo cōmendare, acceptioresq; efficere: ſicut impius Thomas ſcripſit, cucullū perinde mūdare hominē, ac ipſum baptiſmū. Sic & Antonius aliquādo reſponſum accepit, eū Alexandrino cuidā ſutori æqualē eſſe pietate. Atq; hoc reſponſum illi ſancti patres acceperunt tūc, cum & longè maius ſtudium bonorū operū in monachis fuit, & monaſtica regula adhuc purior ac ſincerior, magisq; Chriſtiana extitit.

Nicænum concilium.

NIcæna ſynodus ex 318 epiſcopis congregata, ſtatuit, ut liceat epiſcopis & ſacerdotib. habere cōiuges, ac liberos procreare: obtinēte id cōtra omnium fermè patrū ſententiā, ſolo Dei uiro Paphnutio cœlibe & martyre. Nā cum pleriq; omnes patres eò inclinarēt, q, ſacerdotib: eſſet ſuarum coniugū uſu interdicendū: ſolus ille rē rectius perpendēs, ſeſe eis oppoſuit, cōmemorans ſacras literas teſtari, honorabile

eſſe ma-

eſſe matrimoniũ, & cubile immaculatũ: indicās etiã, tali cœlibatu dari maximã occaſionẽ poßeturpißimarũ libidinũ. Quibus rationib. (Deo ita proculdubio animos eorũ inclinãte (moti patres, laudauerũt Paphnutij ſententiã. Teſtãtur id Nicephorus & Euſebius.

Mirum autem profectò ſupra modũ eſt, cum ultrà 300 ſanctiß. & doctiß. uiri ei ſynodo interfuerint, tam temerè pleroſq; in eum errorem inclinaſſe. Sed Deus nimirũ eligens unicum homuncionẽ ad tantam rem, indicat, ſe ſolũ eße ſuæ ueritatis ac Eccleſiæ conſeruatorem, nõ homines: quantumuis docti, boni ac ſapientes ſint. Hinc ergo apparet, quàm tutũ ſit, multos etiã doctos, bonos, ac pios homines in rebus diuinis, ſine certo ſcripturæ teſtimonio ſequi.

Mirũ & illud ſupra modũ eſt, quòd cum hanc ſynodũ omnes eccleſiæ, etiã Latinæ, atq; adeò & ipſa Romana, in maxima ſemper ueneratiõe habuerint: tamẽ tã citò poſtea, nẽpe in annis 30, cœpint multi occidẽtales epiſcopi cõiugium ſacerdotũ pſequi: et præſertim Romanenſes Sodomitæ. Sed oportuit ſcilicet ibi eße Babylonicã meretricẽ, omniũ nõ tãtũ ſpiritualiũ, ſed et carnaliũ libidinũ matrẽ, ut eam Apocalypſis nominat. Cõſtituit quoq; hæc S. ſynodus, ut ſingularũ puinciarũ Metropolitani poteſtatẽ habeãt in ſuos epiſcopos, ſacerdotes et eccleſias: Alexãdrinus in Aegypto, Antiochenus in Syria, et Romanus in uicinos Italiæ epiſcopos, et itẽ alij alibi: et ut ſinguli ſacerdotes & epiſcopi ſuis Metropolitanis ita ſubiecti ſint, ut ad alios Metropolitanos appellare nõ poßint, ſed tantũ ad ſynodos prouinciales & uniuerſales. Nullũ ſanè

priuilegium

priuilegiũ apparet tũc Romanũ metropolitanũ præ Alexãdrino, aut Antiochæno, aut alijs habuiſſe. Nulla eum ne ſyllaba quidē hæc ſynodus præ Alexãdrino, Antiocheno, aut alijs metropolitanis honorat.

Etſi enim tres Romani papæ, nēpe Zozimus, Bonifacius, & Celeſtinus, decreta Nicænæ ſynodi nefariè falſauerãt, eaq́; ita falſata ad ſextam Carthaginenſem ſynodũ miſerant, petentes ſibi imperium in Africanas & aliarum exterarũ prouinciarum eccleſias: tamen illa ſacroſancta ſynodus, ut alibi prolixius dicam, illud crimen falſi animaduertit, & clarè eius ſceleris Papam tum corã ipſius legatis, tum per literas redarguit: ac euidenter oſtendit, Nicænam ſynodũ ſtatuiſſe, ut ſingularum prouinciarũ ſacerdotes ſuis Epiſcopis ſubiecti ſint, nec ad ullum in peregrinã prouinciam appellare poßint, niſi ad ſynodos: ſed ut cauſæ in ſua prouincia, ubi ortæ ſunt, finiantur. hunc inquam eſſe uerum ac genuinum ſenſum Nicænæ ſynodi, ita clarè Carthaginenſis ſynodus oſtẽdit, ut Papa, quod contrà garriret, non haberet. Quin & edita hoc tempore exemplaria conſentiunt.

Statuit etiã hæc ſynodus, ut epiſcopus à uicinis epiſcopis ordinaretur: ſicut & apoſtolorũ canones præcipiunt, de quib. ſuperius dixi. Hinc ſumpſit Paparũ tyrannis qualecunq; initiolũ. Licet enim & antè Papæ ſedulò affectauerint regnũ, tamen nihil eximium efficere poterant, nullaq́; eorum eximia authoritas ante Nicænam ſynodum fuit, ut etiam eorum Syluius, uel Impius ſecundus, epiſtola 301 teſtatur, inquiens: Ante Nicænam ſynodum unuſquiſque

ſibi(id eſt,ſuo arbitrio)uixit,& paruus reſpectus ad Romanã eccleſiam habebatur. Hæc ſunt eius uerba.

Hinc diſce pie lector, quid hæc ſacroſancta Synodus de cœlibatu aut coniugio ſacerdotum ſenſerit, aut quis fuerit ſtatus Eccleſiæ ante Nicænam Synodum, & unde initium ſuæ tyrannidis Romanus epiſcopus ſumpſerit. Sed Deus bone,quàm proſperè Papa Romanus hac qualicunq; ſui regni confirmatiuncula uſus eſt? Statim cœpit creſcere & intumeſcere,ſeq; uelle Deo æquare:donec tandẽ noſtris temporibus,ueluti illa Aeſopica rana, aut potius ipſe Iudas Chriſti proditor, medius crepuit, omnemq; dignitatẽ, gloriam,opes ac potentiam, quæ turpiter in ſuum uentrem congeſſerat,magno cum fœtore ac dedecore ſuo ſuſpenſus effudit.

Conſtantinopolitana Synodus.

Conſtantinopolitana Synodus contra Macedonium, negantem ſpiritus ſancti diuinitatem, ex 150 epiſcopis, circa 380 annum Chriſti congregata,ſtatuit, ut Conſtantinopolitanus archiepiſcopus haberet primatum ſuper oriẽtales eccleſias. Quod non eò recito,quòd id ualde probem:ſed ut oſtẽdam, Eccleſiam Chriſti tunc nondum ſciuiſſe, eſſe Chriſti mandatum,ut ſolus Romanus Papa omnibus eccleſijs per orbem terrarum imperet:nec fuiſſe tunc Papæ tyrannidem ita firmatam, ut non putarent ſancti patres fas eſſe,alicui alteri primatum ac ſupremum regimen in alijs prouincijs dari. Ad cuius ſententiæ confirmationem & illud facit,quòd tunc quidem huic de

erecto Papæ non auſi ſunt contradicere. Sed poſteà cum circiter poſt 80 annos in Chalcedonēſi ſynodo 630 Epiſcoporum repeteretur, ſeu renouaretur hic idē canō, Deus bone, quas turbas, quos tumultus, propterea conciuit in Eccleſia Leo, eiusq; ſucceſſores, de quo poſtea dicam. Vnde itidem apparet, Romanos pontifices ſubinde ſibi maiores ſpiritus ſumpſiſſe.

Concilium Mileuitanum.

Concilium Mileuitanum, cui præter multos alios doctiſſimos & pientiſſimos Epiſcopos, etiā diuus Auguſtinus interfuit, decreuit, ne quiſquam ſacerdos aut epiſcopus ultra mare, id eſt, ad Papā Romanum appellet. qui id feciſſet, eum pro excommunicato habendum. Additq; ei decreto ſacroſancta Synodus, hoc ſæpè etiam antea à Synodis conſtitutum eſſe. Quod ſanè notandum eſt.

Decernit item eadem Synodus, ut Metropolitani ſynodos conuocent, nulla planè Papæ mentione facta. At nunc, & iam multis ſeculis, Papæ impudentiſſimè blatterarunt, ius conuocandi concilia tantum ad ſe pertinere.

Præcipit itē hæc Synodus, ne temerè precationes nouæ recipiātur, niſi à toto cōcilio probatæ fuerint. At poſtea cuilibet monacho licuit impiētiſſimas preces Chriſtianis hominib. præſcribere, & unūquemq; ſibi nouum cultum excogitare: quòd Deo omnia grata eſſent, quæ modò bono ſtudio fierent.

Anathematizat quoque eos, qui negant ſanctos ac iuſtos uiros peccata habere, propter quæ quotidie remiſſionem peccatorum petere à Deo ſuppliciter

ter debeant. In quo articulo planè noſtros ſophiſtas damnaſſe uidetur.

Statuit etiam, quòd & prius ſæpiſsimè à multis Synodis decretum fuit, ne uel maſculus uel fœmina ante 25 ætatis annū conſecretur. Quod utinā noſtro quoq; tempore ſeruatum fuiſſet. Non tam multi homines temerè impoſsibilē caſtitatem profeſsi fuiſſent, ac in iſtos monaſteriorum carceres perpetuos ſeſe præcipitaſſent. Omnino apparet, tunc adhuc ſynceriores doctores in Eccleſia fuiſſe.

Chalcedonenſis ſynodus.

CHalcedonēſis ſynodus 630 epiſcoporū, ſub annū Chriſti 474. contra Eutychen cōgregata, repetijt decretū Synodi Conſtantinopolitanæ, & ſtatuit, ut archiepiſcopus Conſtantinopolitanus primatū ſeu ſupremū regimen poſt Synodos haberet ſuper omnes eccleſias Oriētales: id eſt, Græcas, Aſiaticas, Aegyptias, &c. ut ex decimaſexta actione eius Synodi apparet, ubi admodum prolixè de hac re agitur.

Huic decreto Synodi primùm legati Papæ in concilio exiſtentes, ſeſe oppoſuerunt, clamitantes, Synodum inuitam in id decretum conſenſiſſe.

Sed epiſcopi nominatim ac ordine à præſidentibus iudicibus rogati, reſpōderunt, ſe uolentes, ſponte ac liberè conſenſiſſe. Ibi quoq; Papæ legati planè curtiſanenſi ſtratagemate uſi ſunt. Nam cum contra Cōſtantinopolitani epiſcopi primatum, citarent Nicænum decretum de Metropolitanorum iure, addiderunt ei ſummulā hiſce uerbis: Quòd Romanus epiſcopus ſemper habuit primatū: uolētes id in genere

intelligi de omnibus prouincijs, cum textus manifeſtè contra illam ſummam pugnaret. Sed tamen illa fraus eis etiam nonnihil profuit.

Oppoſuit ſe poſtea & Leo papa acerrimè ei decreto, magnasq; turbas, ſicut & ſucceſſores eius, propterea fecit. Clamitat enim in ſuis Epiſtolis Leo, Nicænam Synodum ſingularum prouinciarum clericos ſuis Metropolitanis ſubieciße: nec ullatenus ferēdum, ut Conſtantinopolitanus eos ſibi ſubijciens, libertate ſua priuet. Imitari potius Conſtantinopolitanum epiſcopum debere ipſum Chriſtum, qui uenerit ut miniſtret alijs, non ut ſibi miniſtretur: quiq; dixerit, ut qui uult eſſe omnium maximus, ſit omnium infimus. Modeſtia eſſe creſcendum epiſcopis, & non ambitione.

At iſte idem Leo, interea dum alijs modeſtiā prædicabat, nihilominus ampliandæ tyrannidis ſuæ ſummam curam habebat, ut itidem ex eius Epiſtolis apparet. Cur autem non conſiderabat iſte Leo rugiens, eadem omnia cōtra ſuam ambitionem dici poſſe, quæ ipſe contra Anatolium Cōſtantinopolitanum patriarcham declamitabat? Cur etiam nunc tantopere pugnat contra idipſum decretum Nicænæ ſynodi, de libertate ſeu priuilegijs Metropolitanorum non opprimendis: cum ſciret anteceſſores ſuos Zozimum, Bonifaciū, & Celeſtinum, id idem decretum antea falſaſſe, & miſſa ad ſextam Carthaginenſem ſynodum legatione cōtendiſſe, Nicænam ſynodum Papæ Romano omnes eccleſias & Metropolitanos ſubieciſſe?

Sic & Gelaſius, Leonis ſucceſſor, diſputat, non omnes Canones Chalcedonenſis ſynodi pios eſſe. nā

id certè

id certè non recipiendum, quod Conſtantinopolitano Archiepiſcopo primatum dedit.

Hinc diſce primùm, Romanorum pontificum perpetuam fidem ſeu regulam, omnia ſcilicet iura, ſacras literas, canones, concilia & patres, tantum tunc & eatenus ualere debere, cum & quatenus pro ipſis, non contra ipſos, aut eorum tyrannidem uel opes, loquuntur & pronunciant.

Obſerua etiam ex hoc Chalcedonenſis tam frequentis Synodi decreto, nondum tunc illos ſanctiſsimos patres aut Eccleſiã Dei ſciuiſſe, Chriſtũ ſoli Papæ Romano omnes ſuas eccleſias, tanquã unico capiti Eccleſiæ et uicario ſuo ſubieciſſe. Alioqui quomodo auſi fuiſſent aliud aliquod caput inſtituere? Atq; hanc Synodum Papæ in ſuis decretis dicunt, ſe tanquam unum ex quatuor Euangelijs uenerari. Sed intellige, quatenus ipſorum ambitioni nõ aduerſatur. Nam omnia tunc eſſe bona deſinunt, cum Papis obſunt, aut diſplicent.

Denique obſerua & hanc fraudem, quod in ſubſcriptionibus huius Synodi aliquoties additur, quòd Paſchaſinus legatus præſederit Synodo, nomine Papæ. Quod ab aliquo ſcelerato falſatore additum eſſe, inde apparet, quòd cum legis actiones ſeu diſputationes, ſemper regunt eas, et interloquuntur neſcio qui, quos Textus ſemper uocat Glorioſiſsimos iudices. Credo fuiſſe aliquos conſiliarios Cæſaris, uiros uirtute, ſapientia & authoritate præſtantes. Sic uides, Papiſtas nobis Synodorum & ſanctorum patrum ſcripta ſubinde falſaſſe, quo ſuam impiam tyran-

nidem ſuper piorum ceruices ſtabilirent.

Sexta Carthaginenſis ſynodus.

SExta Carthaginenſis ſynodus, cui 217 epiſcopi, inter quos & diuus Auguſtinus, interfuerunt, eſt celebrata circa annũ Domini 430. *Vtiliſsima planè materia in ea cõtinetur. Nam certatũ ibi eſt acerrimè inter Papam & ſanctæ illius Synodi patres, de primatu ſeu poteſtate epiſcopi Romani, totis quinq; annis. Papæ enim tres ordine, Zozimus, Bonifacius et Celeſtinus, miſsis legatis ac literis petierunt, ſibi ſuper Africanas aliasq; exterarum prouinciarum eccleſias iuriſdictionem ac imperium concedi. Id ut facilius obtinerent, falſarunt Nicænæ ſynodi decreta, eaq; ita corrupta ei Synodo proponi iuſserunt. Patres uerò primùm reſponderunt Zozimo (nã is primus cœpit tyrannidem petere) ſe quidem nunquam tale quid in Nicænis decretis legiſse, uideriq; id ſibi nouũ. Sed tamẽ pacis ac cõcordiæ cauſa, eius petitioni aſsenſuros, quoad rem ex autenticis decretis certius cognoſcant.*

Deinde ſecundo papæ Bonifacio, urgenti eandem tyrannicam flagitationem, reſpondent, ſe inſpexiſse communia exemplaria Nicænæ ſynodi, quæ quidem habere potuerint, nihil tamen tale reperire potuiſse: ſed tamen miſsuros ſe primo quoque tempore legatos Alexandriam & Conſtantinopolim, qui authentica eius Synodi exemplaria inde afferant. Idq; fecerunt. Cum legati Marcellus & Innocentius reuerſi ſunt, cum authenticis decretis longè aliter ſe habentibus, quàm duo Papæ eorumq; legati aſseruerant, uel potius mentiti fuerant, miſerunt eoſdem illos legatos

cum

cum eiſdem exemplaribus, etiam ad eundem Bonifacium adhuc uiuentem. paulo pòſt & ille moritur.

Quare Celeſtinus eius ſucceſſor, tertiò mittit ad Africanam ſynodum, literas ac legatos, eandem tyrannicam petitionem eodem modo urgens. Grauiter ibi integrum triduum inter patres & legatũ certatum eſt: tandem tamen Dei beneficio conſtanter à tota Synodo concluſum, nullam planè iuriſdictionem Papæ ſuper Africanas, aut alias exteras eccleſias concedendã eſſe. Et ſimul prolatis authenticis exẽplaribus, crimen falſi tum coram legatis, tum per literas ad Papam, euidenter oſtenſum ac refutatum eſt.

Hac huius ſanctæ Synodi conſtantia repulſa Paparum nefaria ambitio, centum integris annis Africanas eccleſias miſſas facere coacta eſt. Licet enim eas ſæpe tentârit, tamen inter id tempus illas opprimere non potuit.

Poſt 100 demum annos, Bonifacius ſecundus & excommunicationibus & minis, & blanditijs eò perpulit Eulalium Carthaginenſem metropolitanum, & quoſdam Africanos epiſcopos, ut non ſolum ſeſe ſubijcerent Papæ Romano: ſed etiam anathematizarent omnes maiores ſuos, qui contrarium ſtatuerant: id eſt, totam illam ſacroſanctam Synodum ſextam Carthagine celebratam.

Hinc clarè animaduertere potes, Chriſtiane frater, Papas amplius ſexcentos annos poſt natiuitatem Chriſti, nullam talem tyrannidem ſuper eccleſiam Dei habuiſſe, qualem iam habent. Quòd ſi tam multis ſeculis eccleſia Dei ſine Papæ imperio

non tantum ſtare, ſed & florere potuit: credibile eſt, & iã Chriſtianos ſine Papa ſaluari poſſe. Potes quoque hinc cognoſcere, quibus ac quàm præclaris artibus Papæ ſuam iſtã tyrannidem ſuper eccleſias Dei, quin & ſuper Reges ac Cæſares nacti ſint, nempe ſcelerate falſando ſanctas Synodos, & anathematizando eas, confingẽdo adulterina ſcripta: ut donationem Conſtantini, epiſtolas Clementis, ibiq; propria iura ac priuilegia ſcribendo, & totũ orbem Chriſtianum tum excõmunicationibus ac interdictis, tum & crudeliſsimis bellis (ut poſtea cum Cæſaribus Germanicis certarunt) conturbando, perdendo, & euertendo.

Abeant igitur iam Papæ cum ſuis mancipijs, & nobis Patres patres, Concilia concilia obganniant: cum illi & patres & concilia planè horribiliter contempſerint, conculcârint, & concacauerint. Hanc totam hiſtoriam ſeparatim paulo prolixius recitaui, eoq; eam iam breuiter tantam in ſummã redigere uolui. Digniſsima autem profectò eſſet, quæ ab homine docto luculenter deſcriberetur.

Turonicum concilium.

TVronica Synodus circa 460 Domini annũ celebrata, leniuit pœnam ſacerdotibus, ex legitimo coniugio liberos procreantibus, prius à Papis & alijs perinde caſtis hominibus conſtitutam. Nam cum illi mandaſſent, talem ſacerdotem ſimpliciter excommunicari: illa mandauit tantum, ne eis ad altiores aſcendere gradus, aut in officio permanere cõcedatur.

Vnde apparet, eos nec Papæ fulmina eſſe nimium ueritos: nec ſenſiſſe id tale eſſe crimen, propter quod

quis ex Chriſtianorum cœtu ſit eiſciendus. At nunc *legitimum coniugium in ſacerdotibus, non tantũ excõmunicatione, ſed & ferro ac igni, omnibusq; atrociſsimis ſupplicijs, tanquam extrema hæreſis punitur.* Vide quantum caſtitatis Sodomitico amore profecimus.

Iulius Papa.

IVlius primus Papa ſedit circa annũ Domini 350. Quem non eò adſcribo, quòd in aliquo erroribus Antichriſti contradixerit: ſed quòd impudentiſsimè Nicænæ ſynodi decreta & hic ſeductor falſauerit. Scribit enim in quadam epiſtola, Nicænã Synodum conſtituiſse, ne ullæ planè Synodi niſi de uolũtate Papæ celebrarentur. At contrarium, & communia exemplaria ab ipſimet Papiſtis edita & comprobata, teſtantur. Nam non tantum nihil ibi tale inuenitur, ſed etiam manifeſtè Papa cum alijs Metropolitanis exæquatur. Teſtatur item contrarium Synodus Mileuitana, & Arelatenſis ſecunda, quæ Metropolitanis ius conuocandi concilia tribuunt. Idem deniq; & experientia teſtatur multorum Conciliorũ, quæ Cæſares conuocârunt, ac in quibus nulla planè ratio aut mentio Papæ habetur.

Item hic idem Papa affirmat non tantum Nicænam ſynodum, ſed & omnes alias ſtatuiſſe, ut liceat epiſcopis ad Romanum papam appellare, utq; omnia maiora negocia ad ipſum referri debeant. At contrarium ipſa papiſtarum exemplaria Nicænæ Synodi affirmant. Contrarium & Mileuitana ſynodus teſtatur, quæ prohibet, ne cuiquam ultra mare appellare liceat:

re liceat: quæq; affirmat, idem etiam olim à pluribus Synodis eſſe conſtitutum. Contrarium quoq; ſexta Carthaginenſis Synodus aſſerit, quæ dicit, nullam Synodum unquam Africanis eccleſijs ademiſſe ius finiendi, ſeu finaliter de ſuis cauſis pronunciandi: quæq; dicit, Nicænam ſynodum omnes ſacerdotes & epiſcopos ſimpliciter ſuis Metropolitanis ſubieciſſe, ita ut nuſquam niſi ad Synodos eis appellare liceat.

Hinc cernis Chriſtiane frater, qua modeſtia olim Papæ tyrannidem in eccleſia Dei affectauerint, & quàm ſanctè concilia coluerint ac defenderint.

Citatur tamen & huius Papæ perutilis defenſio communionis ſub utraque ſpecie: De conſecrat. diſtinct. 2. Vbi ille acriter pugnat, Chriſtum ſeorſim panis, & ſeorſim calicis communionem inſtituiſſe, eoq; ſic modis omnibus conſtanter ſeruandum retinendumq; eſſe. Nam iam tunc quidam tantum intinctam Euchariſtiam ſub ſola panis ſpecie communicantibus porrigebant.

Hiſpani ſacerdotes.

SAcerdotes Hiſpani tempore Syricij papæ, nempe circiter annum Domini 400, non tantum habuerunt uxores, ex ijsq; liberos procreârunt; ſed etiam tale coniugium ſacris literis defenderunt, quod & in ueteri & in nouo Teſtamento à Deo eſſet permiſſum. Contra eos, Deus bone, quàm furenter tumultuatur Syricius. Vociferatur non minus impudente: , quàm indoctè, inquiens; Dicat nunc mihi, quiſquis

quiſquis eſt ille ſectator libidinum, præceptorq́; uitiorum. Item, hoc dicit eſſe, quod Paulus dixit in carne uiuere, cum Rom.8.*inquit: Qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt. Item dicit, eos obſcœnis cupiditatibus inbiare, &c. Vide impudentiam huius Antichriſti. Igitur Chriſtiani cõiuges Deo placere non poſſunt, quandoquidem in coniugio, id eſt in carne, ut hic aſinus rudit, uiuunt.*

Nimirum ille ſanctiſſimus pater non ſolum ſacrarum literarum ignarus fuit, quæ affirmant honorabile eſſe coniugium, & thorum immaculatum: ſed etiam Nicænæ ſynodi, quæ paulo antè ſtatuerat, ſacerdotibus uſum ſuarum coniugum minimè interdicendum eſſe, utpote rem piam, Deoq́; gratam.

Vt autem huius Antichriſti miram & planè ſtolidam peruerſitatem eo melius agnoſcas, & deteſteris, audi & hoc. Statim poſt ſuperiora incipit diſputare, non licere eum ordinare, qui duas aut plures uxores duxerit. &, ut hoc probet, citat Moyſen hæc dicentem: Sacerdotes mei ſemel nubant (quod unde ſumpſerit, neſcio) &, Sacerdos uxorem uirginem accipiat, non uiduam, non repudiatam, non meretricem.

Hæc dicta ille eò torquet, ut oſtendat, non licere bigamum eſſe ſacerdotem: & interea non perpendit ſtultiſſimus homo, hæc dicta multo magis contra ſe, qui penitus damnabat ſacerdotum coniugium: quàm contra Hiſpanos ſacerdotes, qui id tuebantur, pugnare. Sic temerè, petulanter,

impudenter,

impudenter, impiè, ac inerudité Romani pontifices ſacris literis abuſi ſunt, ad ſtabilienda ſui capitis uaniſsima ſomnia. Cæterùm quòd dixi Hiſpanos ſacerdotes coniugium ſuũ defendiſſe: omnino uidentur in ea ſententia diutiſsimè perſeueraſſe. Nam & Iſidorus iunior, qui poſt 600 Domini annum floruit, in libro de Clericorum uita, inter alia de eorum uitæ rationibus ſcribit, eos aut omnino caſtos eſſe debere, aut ut certè unius matrimonij uinculo fœderentur. Hæc enim eius uerba ſunt. citatur autem hic locus Diſt. 23.

Innocentius.

INnocentius primus papa ſedit circa 413 Domini annum. Is in epiſtola ad Macedoniæ epiſcopos, hæc uerba ſcribit, quæ & diſt. 26. recitantur: Dicite mihi (cum pace ueſtra loquor) crimina tantum dimittuntur in baptiſmo, an & illa quæ ſecundũ Domini præcepta ac Dei inſtituta cõplentur? Vxorem ducere crimen eſt, an non eſt crimen? Si crimen eſt, ergo (præfata uenia dixerim) erit author in culpa, qui ut crimina committerentur in paradiſo, cũ ipſe eos iungeret, benedixit. Si uerò non eſt crimen, Quia quod Deus iunxit, nefas ſit crimen appellari: & Salomon addidit, Etenim à Deo præparatur uiro uxor: quomodo creditur inter crimina eſſe dimiſsum, quod authore Deo legitur conſummatum, &c.

Hæc ſi uel ille Nocentius, uel alij Papæ ſtatuerunt uera eſſe, ſicq; de coniugio ſenſerunt, cur igitur id ſacerdotibus prohibuerunt, aut adhuc prohibent? cur ille impudentiſsimus & indoctiſsimus Syricius declami-

clamitauit, eſſe in carne uiuere? Deo placere non poſſe, eſſe immundiciem, eße obſcœnas uoluptates & libidines ſectari & tueri?

Sed ſic mendacibus, & mendacia erroresq; docentibus accidit, ut ſubinde ſibijpſis imprudentes cōtradicant. Mirum profectò eſt, cæcos Papiſtas ne hodierna quidem die adhuc uel argumentum hoc, uel textum perpendere: cum quidem in medio ipſorum Bibliæ, id eſt, Decreti, & in libro Conciliorū ſitus ſit.

Hinc igitur cognoſcant Romani Antichriſti, ſe, dum ea quæ Deus ordinauit, peccata hæreſimq; eße dicunt, Deum ipſum authorem damnare ac blaſphemare.

Multis poſt hunc ſeculis uixit Innocentius III, qui in quodam generali concilio ſtatuit, ut ſacra in templis, uulgaribus linguis peragantur. Hic quoq; idem Innocentius in libro de Vita & honeſtate cleri, teſtatur, in quibuſdam regionibus tunc non fuiße moris, ut ſacerdotes uxores ſuas dimittant. Quos propterea non damnat, ſed maiorem dicit eis pœnam indicendā eſſe, ſi labantur, cū proprijs uxoribus uti poßint.

Polychronius Hieroſolymæ archiepiſcopus.

POlychronius epiſcopus Hieroſolymitanus, uixit circa 440 Domini annum. Is aßeruit, Hieroſolymā eße ſupremam ſeu primam ſedem. quia illa eßet ciuitas ſancta, quam Deus olim elegißet: & quòd ibi Chriſtus docuißet, ibi paßus eßet, ibi reſurrexißet, ibi ſpiritum ſanctum dedißet, ibi eccleſia Chri-

ſti pri-

ſti primùm orta eßet: ibi Iacobus, Petrus & Ioãn-
nes, qui fuerunt columnæ Eccleſiæ, docuißent. Ad
hæc quoque iam olim prædictum per prophetas eße,
quòd de Sion ac Ieruſalem Dei mandatum ac Do-
ctrina proficiſci in uniuerſum orbem deberet. Qua-
re contendebat, ſe ſupremum Epiſcopum in eccle-
ſia Dei eße, ſibiq; alios ſubiectos & dicto audien-
tes eße oportere.

Ea re commotus Sixtus tertius papa, cogitans id ſi-
bi non expedire (namque Papæ iam tum affectabant
tyrannidem in omnes eccleſias, ut ſuprà auditum eſt
in ſexta Carthaginenſi ſynodo) congregat ſynodum
Romæ, & Polychronium non de affectata tyranni-
de ſuper eccleſias, ſed de uiolatis per Simoniam cano-
nibus reum agit: ſubordinato etiam quodam nebulo-
ne Euphemio Hieroſolymitano ſacerdote, qui Poly-
chronium de tali ſcelere accuſaret.

Efficit ergo Papa, ut tota Synodus ex ſuo numero
mittat tres epiſcopos, tres ſacerdotes, & duos dia-
conos Hieroſolymam, cum literis Cæſaris Valẽtinia-
ni, qui ibi authoritate Cæſaris, cõgregata aliqua pro-
uinciali Synodo, eum accuſarent. Factum eſt, depo-
ſitus eſt Polychronius. Verùm aliquanto pòſt cogni-
ta boni illius ſenis mirifica innocentia, & in paupe-
res beneficentia, animaduerſoq; quòd mores eius lon-
gißimè ab omni ſpecie auariciæ ac ſymoniæ abeſſent,
denuò in ſuum locum à Cæſare Valentiniano reſtitui-
tur, & Euphemius accuſator in perpetuum damna-
tur. Hæc hiſtoriola paulo aliter à quodam Pa-
pæ adulatore, in libro Conciliorum recitatur: ſed ſi

diligenter

diligenter circumſtantias inſpicias, & ueritatem inueſtiges, facile animaduertas, meam narrationem longè ueriorem eße.

Hæc non eò recito, ut Polychronij ambitionem laudem: ſed ut oſtendam, eccleſiam Dei tunc nondum ſciuiſſe, Chriſtum ſolum Papam uniuerſæ ſuæ eccleſiæ, tanquam unicum ſuum uicarium, & populi Dei caput præfeciſſe: ſicut & prius in Conſtantinopolitana ſynodo dixi, & poſtea in Chalcedonenſi dicam.

Hilarius, & Gallicæ eccleſiæ.

Hilarius Viennenſis epiſcopus, ſedit circa annum Domini 450. Is ſolitus eſt diſputare, nec Petrum fuiſſe principem Apoſtolorum, aut ullum in eos ius habuiße: nec Papam ullam poteſtatem aut ius ſuper Gallicas eccleſias, aut alias exterarum prouinciarum habere debere: eiq; nequaquam permittendum, ut ſic omnium epiſcoporum ordinationes ad ſe traheret, et omnia iura eccleſiarũ ſibi raperet. Leo epiſtola 77. cõtra eum ad epiſcopos Galliæ ſcribens, inſimulat affectati dominij, ſeu regni ſuper Gallicas eccleſias: an uerè aut falſò, neſcio. Certè ipſe ſibi ſuperioritatem in eas eccleſias aßerturus, ita agit, ut appareat tunc adhuc regnum Papæ ſuper illas nõ admodum ſolidè firmatum fuiße. Dicit, meminiße eos haud dubiè, quòd Gallicæ eccleſiæ conſuluerint aliquando Romanã ſedem, leuẽ coniecturã ſui in eas iuris proferens. conſuluntur enim non tantum ſuperiores, ſed & alij quibus aliquid ſapientiæ ineſſe putamus. At nunc noſtri Papæ clamarent: Quæ iſta

noua

noua intemperies uos agitat, quòd uos uultis ſeiunge re ab Eccleſia Dei, ab unico uicario Chriſti, à ueſtro quoq; capite diuinitùs uobis ordinato, cui iam etiam uos iuramēto tam ſancto obſtrinxiſtis? Vociferarētur etiam eſſe ſchiſma, eſſe hæreſim planè horribilem. Nihil uerò pro imperio ac ſua authoritate Gallis Leo mandat: ſed dicit tantum, ſe de eorum conſilio ac authoritate hoc aut illud ſtatuere uelle, &c. Nūc uerò Papæ ſimpliciter dicunt, ſe hoc aut illud Apoſtolica authoritate mandare, &c. Cui mandato ſi quis temerario auſu contraire præſumpſerit, &c. Quippe qui adeò inſolentes facti ſint, ut etiam ſupra Concilia regnare uelint. Huic Hilario ego etiam illam hiſtoriam attribuerim, quæ, ut ſuprà dixi, Pictauienſi Hilario attribuitur: & cum in magno concilio grauis eſſet orta contentio inter eos, propterea quòd Leo erat Arianus, ſubitò Leonem eſſe diuinitùs extinctum. nam ille Hilarius longè ante Leonem primum uixit. At nunc (ut inſulſi canoniſtæ aiunt) ſi quis aliquid contra Papam loquitur, ille in cœlum os ponit. O' degeneres Chriſtianorum animos.

Symmachus.

SYmmachus ſedit circa 500 Domini annum. Fuit de grauiſſimis quibuſdam ſceleribus accuſatus à neſcio quibus, coram Theoderico Longobardorum rege, & coram Synodo Romana, quam ille rex congregari eius rei cauſa ex Italicis pſeudoepiſcopis curauit. Accuſatores & crimina non nominantur. Apparet tamen ex reſponſorio libello, fuiſſe magni nominis uiros. Ob eam cauſam rex ipſi primùm & redi

tibus

tibus pontificalib. & officij adminiſtratione interdi xit: ſed quàm primùm res ad illam uerè Romanenſem *(id eſt, ex audulatoribus* Romanis *conſtantem)* Synodum *deducta eſt, ſtatim effecit* Papa*, ut accuſatores eius ne ſemel quidem rectè audirentur, ſed ipſe indicta cauſa abſolueretur.* Vnde *apparet, quàm ſibi bene conſcius ille nequã fuerit, cum nec ad cognitionem quidem ſynodi cauſam peruenire paſſus ſit: cum quidem ſynodus eius ipſius rei cauſa cõgregata eßet, idq́; de conſenſu* Papæ. Sed *ego conijcio, ideo* Papam *egiße, ut aliquot epiſcoporum ſynodũ conuocaret, quòd ſciuit ſe facilius ex eorũ iudicio, utpote iã ſibi obſtrictorũ (quia ipſe iuxta* Nicænæ *ſynodi decreta eorũ* Metropolitanus *erat) quàm ex regis, elabi poße.*

Queſti *ſunt eius accuſatores proprio ſcripto de ea ſynodo, quòd incognita cauſa* Papam *tot grauißimorum facinorum reum abſoluißent. in quo ſcripto & illud fuit,* Papam *adeò iactare ſuam poteſtatem, ut cum paſcendi oues poteſtate, etiam peccandi licentiam accepiße uideretur.* Item *dixerunt, eum ſaltem proprias leges ac canones ſeruare debere.* Dixerunt *quoq;, nec* Moſen*, nec* Samuelem*, nec* Petrũ*, nec* Paulum*, ac ne ipſum quidem* Deum *abhorruiſſe à publico iudicio: ſed petijſſe, ut iudicetur inter ſe ac ſuos aduerſarios.* Quid *ergo cauſæ eſt, quod* Papa *omne iudiciũ, etiam ſynodi, refugiat ac recuſet?* Ei *ſcripto reſpondit quidam impudentißimus rabula, aut curtiſanus,* Papæ *nomine,* Ennodius*: ac inter alia clamitat, de* Papa *neminem planè niſi ſolum* Deum *iudicare debere, aut poſſe.* Papam*, etiam ſi malus ſit, tamẽ ſuorum ma*

lorum, ac illius ſacroſanctæ ſedis meritis ac dignitate ſubleuari: eam ſedem uel accipere ſanctos, uel efficere, &c. Atq; *hic libellus, ut magis mirêre, actis* Con*ciliorum inſertus eſt.*

Hinc *potes animaduertere*, Chriſtiane *lector, quàm nulla iura, nullamq́; ſuorum flagitiorũ dijudicationem, iam olim* Papæ *pati ac ferre potuerint: ſed uoluerint ſemper ſummam licentiam peccandi, & in pios tyrannizandi, habere.* Vnde *dignum interea & in hoc* Papa *illud obſeruatu eſt, quòd teſtatus hic in concilio* Romæ *eſt, ſuo tempore dominationis amorem inuaſiſſe clericos, & feciſſe reſpuere iugum* Eccleſiaſticæ *diſciplinæ: eorumq́; exceſſus narrare difficile eſſe.* At *cogitet* Chriſtianus *frater, quantum ab eo tempore ambitionis tyrannidisq́; furor in clero creuerit.*

Ius ciuile.

IVs *ciuile circiter ante mille annos eſt à* Iuſtiniano Imperatore *inſtauratum.* Id *in* Nouellis, *conſtitutione* 124 & 126 *diſertè præcipit, ut in templis uulgaribus linguis, quæ in ſingulis locis notæ ſunt, omnia agantur & tractentur.* Præcipit *item ius, ut clara exaudibiliq́; uoce uerba* Sacramentorum & *cœnæ* Domini & Baptiſmi *recitentur, quo aſtantium deuotio ſeu pietas excitetur.* Quibus *legibus proculdubio uoluit pientiſſimus* Imperator *obuiam ire, & reſiſtere iam tunc pullulanti ſuperſtitioni & abuſui, quæ hodie regnat, & ab* Antichriſto *ſummo ſtudio propagatur, quòd ſacræ literæ uulgaribus linguis non*

guis nō ſint tractādæ,nec uerba cœnæ Domini fas ſit clara uoce recitari. De primatu uerò ita ſtatuit Nouella 123,ut uniuſcuiuſq; prouinciæ clericos ſuo patriarchæ,ſine ulla ulteriori prouocatione,ſubiecerit. Conſtitutione 100 porrò, Conſtantinopolitanum patriarcham Romano æquat.

Celeſtinus primus.

SEdit Celeſtinus circa annum Domini 450. Non malè in pleriſq; ſenſit ac docuit, etiamſi ambitione & dominandi cupiditate in præceps abreptus ſit, ut alibi dixi. Primùm gratiam Chriſti multum & prædicauit, & defendit contra Pelagium, alioſq; liberi arbitrij defenſores,in qua re & ſophiſtas ſeu Sorboniſtas ſimul oppugnauit ac damnauit. Deinde renouauit,uel defendit potius conſuetudinem Eccleſiæ, ne inuitis auditoribus ullus epiſcopus obtrudatur,ſed ſimul à clero & populo eligatur.Tertiò, contra ſuperſtitiones monaſticas haudquaquā ſegniter pugnauit. Nā cum tunc libera adhuc ueſtitus monachorū ratio eſſet.ita ut ſi quis ex monachis in clerū allegaretur (neque enim adhuc tunc monachi ſacerdotes propriè erant) ſimul etiam priorem ueſtitum abijceret: hoc'que quidam facere nollent,ſed ſuperſtitioſe monaſticum habitum retinerent, grauiter eos refutauit,dicēs,Eos potius ſuperſtitioſo cultui quàm fidei ac mentis puritati inſeruire: Velle eos potius per literam, id eſt, externos ritus, quàm ſpiritum Deo ſeruire,dum amicirent ſe pallio,& præcingerēt lumbos. Verùm non eam eſſe ſententiam diuini præcepti,

cepti, ut ad literam ſit neceſſe præcingere lumbos: alioqui & ardentes lucernas, & baculos in manibus eſſe geſtandos. Diſcernendi ſumus, inquit, à plebe, uel à cæteris, doctrina, non ueſte: conuerſatione, nõ habitu: mentis puritate, non cultu. Nam ſi ſtudere incipiemus nouitati, traditum nobis à patribus ordinem calcabimus, ut locum uacuũ ſuperſtitionibus faciamus. Rudes ergo fidelium mentes ad talia nõ debemus inducere. Docendi enim potius ſunt, quàm illudendi. Nec imponendum eſt illorum oculis, ſed mẽtibus præcepta infundenda ſunt.

Præclara profectò ſunt iſta præcepta, non eſſe uulgus ad ſuperſtitiones ueſtiũ & aliarũ nugarum aſſuefaciendum: & docẽdas potius oues Chriſti eſſe, quàm talibus laruis ſimulatæ pietatis territandas aut illudendas: nec oculos hominũ inani pietatis ſpecie perſtringendos, ſed cor pijs dogmatibus ſedulò imbuendum. Secuta tempora, præſertim hiſce annis 400, totam religionem in hac parte penitus immutarunt. Neglecta enim eſt ſyncera cordis pietas, & prædicatio Euangelij, ſeu inſtructio Chriſtianorũ: & res tota ad ſuperſtitioſas obſeruationes ueſtium, ciborum, dierum, rituum, & aliarum huiuſmodi nugarum deducta.

Notatu & hoc dignum huius pontificis eſt, quòd ſtatuit, ne ullus epiſcopus inuitæ plebi obtrudatur. Nuſquam enim plebs amplius conſulitur: quod paucis raſis, aut etiã ipſi Romano Antichriſto pecunia corrupto uidetur, id fit, ſiue id placeat ſiue diſpliceat, ſiue proſit ſiue obſit plebi.

Socra-

Socrates.

SOcrates, Eccleſiaſticæ hiſtoriæ author, inter pios ſcriptores haud incelebris, floruit circa annum Domini 400. Is libro 5. cap. 22. ualde prolixè diſputat, ritus Eccleſiaſticos, ut feſta, ieiunia, abſtinentiã ciborum, cantiones, & ſimiles, item & ſacerdotum coniugium, eſſe res prorſus natura ſua liberas: conſuetudines eſſe ait temerè obortas, paulatim uſu confirmatas. ideoq; diuerſarum Eccleſiarum diuerſiſſimos ritus commemorat prolixè admodum, ſed Apoſtolos talia omnia libera reliquiſſe, quin & libera eſſe docuiſſe. tandemq; huic diſputationi perpulchrum epiphonema apponit: Mens, inquit, & animus Apoſtolorũ fuit, non de feſtis diebus ſancire traditiunculas, ſed uerum Dei cultum & piam uitam prædicare: id eſt, neglectis cæremonialibus ritibus & traditiunculis, (in quibus Antichriſtus totam religionẽ collocat) legem & Euangeliũ prædicarunt, ueràq; cordis erga Deũ pietatem, non externas & hypocriticas geſticulationes in hominibus excitare ſua prædicatione ſunt conati. Vide Tripar. 9. cap. 38.

Auguſtinus.

AVguſtinus floruit circa annum 380. Is epiſtola 119 ad Ianuarium, clarè affirmat, ita onerari religionem Chriſtianam, quam quidem pauciſſimis ritibus contentam eſſe Dei miſericordia uoluerit, traditionibus humanis, & ritibus, ut Iudæorum conditio facilior fuerit, (qui tamen tempus libertatis non attigerunt) quàm Chriſtianorum: ſeq; multa eiuſmo

 di propter

di propter ſcandala quarundam ſanctarum, & etiam contentiones turbulentarum perſonarum, oppugnare non audere. Deplorat iam tunc temporis *ita magni factas humanas traditiones, ut diuinis mandatis præferrentur.* Eaq; *omnia dicit, ubi facultas datur, ſine ulla dubitatione reſecanda eſſe.* At, Deus *bone, quàm in immenſum ab eo tempore humanæ traditiones, earumq; authoritas, abuſus & ſuperſtitiones excreuerunt?* In *prædicta* Epiſtola, & ad Caſtum *etiam, ieiuniorum leges nimium ſuperſtitioſas uituperat.*

Pelagij *error de gratia, iuſtificatione, humanis uiribus & operibus, fuit conſimilimus monachorum &* Sententiariorũ *errori, qui humani arbitrij libertatem, ac uirium humanarũ efficaciam, legisq; poßibilitatem conſimiliter prædicarunt & inflârunt, iuſticiamq; non gratuitæ* Dei *miſericordiæ ob meritum* Chriſti, *ſed noſtris operibus, fermè philoſophicè aut ethnicè, tribuerunt.* Eum *errorem* Auguſtinus *grauiſſimè oppugnauit.* Damnauit *igitur* Papiſtas *in maximis rebus, in peccato originali, libero arbitrio, gratuita iuſtificatione, fide & bonis operibus.*

Pugnauit *etiam* Auguſtinus *acriter pro authoritate ſcripturæ ſacræ, contra authoritatem humanorum ſcriptorũ & conſuetudinis: uultq; unicuiq; eſſe liberum iudicare de patrum ſcriptis, adhibita ſcripturæ norma: idq; facit tum alibi, tum in quadã epiſtola ad* Hieronymum, *qui aliquanto plus ſcriptis ſuis tribui uolebat, quàm par erat.*

Reprehendit *etiam* Auguſtinus *opinionem illam* ethnicam

ethnicam & Papiſticam, de opere operato, cùm in alijs partibus religionis, tum uerò in ſumptione ſacramēti cœnæ Domini, Inquit enim: Quid paras uentrem & dētes? crede, & comediſti. Nā Papiſtæ multū de efficacia ſacramentorū, ac opere operato (planè ethnico more) garriūt: ſed de fide, in ſumptione ſacramentorum promiſsiones intuente, omnino ſunt muti. Quare illis ſummus cultus eſt, ſi etiam impuriſsimus & propalàm Epicureus ſacrificulus, cum quibuſdam preculis & cæremoniolis, fictum ſacramentum uorauerit.

De gratuita iuſtificatione tametſi prolixè in multis locis ac bene diſſerat, tamen illud dictū in libro de Fide & operib. cap. 14, in primis pulchrū eſt: Bona opera nō præcedunt iuſtificandū, ſed ſequuntur iuſtificatum. Quo nihil clarius dici poteſt pro gratuita iuſtificatione. Inquit quoq; ibi inter alia: Fratres, Ieſum Chriſtum iuſtum, ipſum habemus aduocatū apud Patrem, ipſe eſt propitiatio peccatorū noſtrorum. Hoc qui tenuit, hæreſim non fecit: hoc qui tenuit, ſchiſma nō fecit. Vnde enim facta ſunt ſchiſmata? Cū dicūt homines, Nos iuſti ſumus: cum dicunt homines, nos ſanctificamus immundos, nos iuſtificamus impios, nos petimus, nos impetramus, &c.

An non hic diſertè beatus Auguſtinus, & nos culpa hæreſis ac ſchiſmatis liberat, qui omnem iuſticiæ ac ſalutis noſtræ cauſam ſoli Chriſto tribuimus: & contrà, in Papiſtas operarios & iuſticiarios, eorum'que miſsatores, omnem ſchiſmatis hæreſeos'que culpam transfert: qui ſuis bonis operibus ſu-

perogationis,ſuisq; cucullis,uolunt peccatores ſalua re,Deumq; eis ſuis mißis ac uigilijs propitium reddere & efficere?

De ciborũ delectu ita inquit in libro de Chriſtianis dogmatibus:Bonum eſt, cibum cum gratiarum actione ſumere,& quicquid Deus præcepit edendum eſt. Abſtinere autem ab aliquibus non quaſi à malis, ſed quaſi non neceſſarijs, non eſt malum. Moderari uerò eorum uſum pro neceßitate & tempore, propriè Chriſtianorum eſt.

Sanctorum inuocationem ſeu adorationem hiſce uerbis reprehendit libro de Vera religione:Non ſit nobis religio cultus hominum mortuorũ. quia ſi piè uixerunt,non ſic habentur,ut tales quærãt honores: ſed illum à nobis coli uolunt, quo illuminante lætantur meriti ſui nos eſſe conſeruos. Honorandi ergo ſunt propter imitationẽ,nõ adorãdi propter religionẽ. Et paulo pòſt:Hoc etiã ipſos optimos angelos uelle credamus,ut unũ cum ipſis colamus Deũ,&c. Sequitur:Quare honoramus eos charitate,nõ ſeruitute, &c.Nec eis tẽpla conſtituimus,nolũt enim ſic ſe à nobis honorari:quia nos ipſos,cum boni ſumus, templa eſſe Dei nouerunt. Rectè itaque ſcribitur,hominem ab Angelo prohibitum, ne ſe adoraret: ſed unum Deum, ſub quo eßet & ille conſeruus. Apoc.19. & 22. Sic & lib.10.de Ciuitate Dei, inquit:Sancti nolunt nos ſibi ſacrificare,ſed ei cuius & ipſi nobiſcum ſacrificium eße nouerunt. Talia complura contra ſanctorum adorationem, apud Auguſtinum extant. Quale & illud eſt, quod alibi contendit mortuos ignorare,

gnorare, quid nos in hac uita agamus. Si ignorant, ergo fruſtra inuocantur.

Quod porrò etiam primatum Papæ oppugnârit, dictum eſt in Carthaginenſi ſexta ſynodo. Sed tamen dicatur & iam breuiter aliquid. ſæpe enim Auguſtinus, etiam cum quadam uehementia & ſtomacho contendit, claues non uni Petro, ſed toti Eccleſiæ traditas eſſe. Primo Retractionum inquit: Non petra à Petro, ſed Petrus à petra dicitur. Petra enim eſt Chriſtus. Quare addit, ſuper petram, non ſuper Petrum eſſe ædificatam Dei Eccleſiam. Item in fine de Agone Chriſtiano, contendit toti Eccleſiæ, non uni Petro claues traditas eſſe. Addit poſt pauca: Nec eos audiamus, qui negant Eccleſiam habere poteſtatem remittendi omnia peccata. Itaq; miſeri, dum in petra non intelligunt Petrum, & nolunt credere datas claues regni cœlorum ipſi, eas de manibus amiſerunt. Vbi clarè Papam notare uidetur.

Monachos, in libro de Opere monachorum, acriter taxat, dicēs pleroſq; ex eis tantum ocij & ſaginæ ſtudio in monaſteria curſitare, quoſdam etiam ex ijs oſſa ſanctorum uel uera uel falſa uenditantes diſcurſitare. Iubet igitur eos laborare proprijs manibus. & applicat ad eos illud D. Pauli dictum: Qui non laborat, non comedat. Reprehendit & alias quaſdam eorum ſuperſtitiones. Auricularem confeſſionem, libro Confeſſ. X. ſic inſectatur, poſtquā dixiſſet ſolam confeſſionem, quæ Deo fit, nos curare & ſanare, inquiens: Quid malum ergo cum hominibus, ut audiant confeſſiones meas? quaſi ipſi ſint ſanaturi omnes lan-

gnores meos, curioſum genus hominũ ad cognoſcendam alienam uitam, deſidioſum ad corrigendã ſuam. Quid à me quærunt, qui ſim? qui nolunt à te audire, qui ſint? Et unde ſciunt, cum à me ipſo audiunt, an uerum dicam, &c.

Reprehendit etiã acriter diuortia coniugiorũ poſt uotum contractorũ. Inquit enim in libro de Bono cõiugali, quod dictum & Diſt. 27 repetitur: Quidã, nubentes poſt uotũ aſſerunt adulteros eſſe. Ego autem dico uobis, quòd grauiter peccant, qui tales diuidũt. At hodie Papiſtis id non graue peccatũ, ſed ſanctißimum, Deoq́; gratißimum opus eſt.

Illud quoq; pulchrè cum Antichriſti, eiusq́; ſpiritualium erroribus pugnat, quod dicit, Ioannem ideo digito monſtraſſe Chriſtũ, & affirmaſſe quòd ipſe tollat peccata mundi, quò præueniret ſequuturos hæreticos, qui erãt docturi, quòd ipſi tollãt peccata mundi. Quid enim aliud faciũt Papa, ſacrificuli, monachi & moniales, niſi ut mẽtiantur ſe ſuis bullis, ſacrificijs, cucullis, & alijs ſanctißimis operib. ſupereructationis, peccata mundi tollere & abolere: ſeq́; ueluti nouos quoſdã agnos, nouasq́; hoſtias, cõuerſo in ſe ipſos digito miſeris mortalib. pro Chriſto oſtentẽt & uenditẽt? Quare moribundis nõ agnum Dei, ſed haſce tantum ſuas ſanctitates oſtentant & uenditant.

Ita oppugnauit B. Auguſtinus præcipuos errores & abuſus Antichriſti. Nam quòd à pleriſq; omnibus diſſenſerit, iam non dicam, cum id in præſenti opere noſtri inſtituti non ſit. De moribus quoque ſacerdotum inquit: Solas tantum libidines iam plerique in ſacerdo-

ſacerdotibus reprehendunt, cum ſint & alia plurima & maxima eorum peccata.

Auguſtino & illud dictũ quidã tribuũt: Religio pe*perit diuitias, & filia deuorauit matrem.*

Sibylla.

EDidi quandam breuem prophetiam carmine comprehenſam, cui Sibyllæ *nomen erat adſcriptum.* In *ea prophetia diſertè prædicuntur tum alia, tum etiam exilium & reditus potentũ ob ueram pietatem.* Prædicitur *quoq; ruina fantaſticæ* Eccleſiæ, *& ſucceſſus ueræ: haud dubiè indicantur præſentia religionis certamina.* Nam *non conſtat inde uſque à* Chriſto, *principes aliquos ob ueram pietatẽ exulaſſe, & poſtea rediјſſe, ſicut hoc tempore* Elector Saxonicus, & Colonienſis: *qui tamen pro reditu ad terrenum principatum, maluit ad cœleſte regnum commigrare.* Exulauit *& pientiſſimus princeps,* Ottho Henricus, Comes Albertus, Gaſparus Pflug, Baro Boemicus, *aliјq; inſignes uiri.*

Nullo autẽ ſanè cõmodiore uocabulo Eccleſiæ Papiſticæ *ratio formaq; exprimi poſſet, quàm quod ſit fantaſtica: quod apud* Italos *ſignificat, rẽ tantũ ſpeciẽ habentẽ, uel tantũ fantaſia cõprehenſam, cuiuſmodi ſolẽt melancholici ſibi imaginari.* Nã *totus* Papatus, *ac præſertim ſpirituales, habent quidẽ ſpeciem quandã pietatis & populi* Dei, *ſed uim efficaciãq; eius (ſicut* B. Paulus *prædixit) abnegarunt.* Omnia *enim in externis cæremonijs, ritibus & geſtibus collocant: & prædicationem puri uerbi* Dei, *quo ſola uera puritas &* Eccleſia *generatur, iam olim neglexerũt, & nunc crude-*

crudeliſsimè perſequuntur. Quo *porrò tempore carmina hæc compoſita ſint,ignoro.*

Chryſoſtomus.

CHryſoſtomus *floruit circa annum* Domini 400,*nēpe ante* 1152. *Is in* Homelia 12. *laudat mulierem* Cananæam, *quòd non quæſiuerit* Petrum, Ioannem *aut* Iacobum *mediatorem:ſed ad ſummũ bonitatis fontem, nempe* Chriſtum, *rectà perrexerit. Super* Matthæum, *reprehendit duriter ſacerdotes, quòd ægrotantibus de collo* Euangelia *ſuſpendebãt, ſicut in* Papatu Euangelium Ioannis*:ac dicit eſſe impietatem & inſaniam. Item alibi ſuper eundem* Euangeliſtã *inquit:*Non *enim gaudent martyres, quando ex illis pecunijs honorantur, pro quibus plorant pauperes.* Et *paulo pòſt:*Vis *domum* Dei *ædificare? da fidelibus pauperibus,unde uiuant, & ædificaſti rationabilem domũ* Dei*, &c. grauiſsimè abuſum iſtum* Papiſtarum*, charitatem negligentium ob ædificiorum ſtructuram,reprehendens.*

Super epiſtolam ad Titum*, cõtendit* Euangelium *omnia neceſſaria ad ſalutem continere, nihilq́; ei addendum eſſe. Sæpe traditiones humanas uituperat. Item ſuper* Heb. 2. *&* Matth. 5. *& aliàs ſæpe affirmat, non eſſe neceſſe confiteri homini, ſed tantum* Deo. Item *de uerbis* Eſaiæ*,uidi* Dominũ, Homil. 4. *inquit:* Sacerdotis *tantum eſt, arguere, liberamq́; præſtare admonitionem,non mouere arma, non clypeos uſurpare, non uibrare lanceam, nec iacula mittere.* At Papiſtici *prælati nihil fermè aliud ſunt,quàm cruenti*

bellato-

bellatores, & perpetui planè belli inter Chriſtianos excitatores.

Pulchrè quoq; retundit faſtum ſpiritualiũ, de ſua dignitate ſuperbientium, inquiens ſuper Matthæum 23. Cathedra non facit ſacerdotem, ſed ſacerdos cathedram. Non locus ſanctificat hominem, ſed homo locum: multi ſunt ſacerdotes, & pauci ſunt ſacerdotes: multi nomine, ſed pauci opere. Non omnis ſacerdos ſanctus eſt, ſed omnis ſanctus ſacerdos eſt. Qui bene ſederit ſuper cathedram, honorem accipiet ab illa. Qui malè ſederit, iniuriam facit cathedræ. Ideoq; malus ſacerdos de ſacerdotio ſuo crimẽ acquirit, non dignitatem. Illud quoq; de ſacerdotum peruicacia apud eum obſeruatu eſt digniſſimum: Clerici peccantes difficile pœnitentiam agunt. Erubeſcit enim aliquando rurſus iudicari, qui ſemper fuit iudex. Alibi affirmat, ſacerdotum culpa potiſſimum fieri, ut uulgi mores ſint corrupti. Item dicit: Sicut omne bonũ à ſacerdotio, ita & omne malum egreditur.

Concilium Carthaginenſe v.

Concilium Carthaginenſe V. anno 438 celebratum, conſtituit, ut ſacella & aræ ſanctorũ, ubi non eſſent eorum corpora, diruantur, ſi periculum non eſt à tumultu populi. Sin metuitur tumultus, ut ſaltem concionatores dehortentur populum illa loca frequentare. Sacella quoq; & aras diuorum ob ſomnia ſimilesq; reuelationes fabricata (cuiuſmodi ſunt iam ubiq; in Papatu plurima, uel potius infinita) omnino reprobat. Ita apparet illos bonos patres uoluiſſe creſcenti idololatriæ de cultu ſanctorũ & templorũ

reſiſtere:

reſiſtere: ſed tamen aliquãto mitius id agere coactos, propter furorem ſuperſtitioſi & ſemiethnici populi.

Obſeruatu quoq; dignum eſt, qua fraude ſatan & impij piorum illorum patrum decretum eluſerint. Initio ſancti illi uiri concedendũ putauerũt memoriæ cauſa, ut, ubi corpora ſanctorum ſepulta iacerent, ibi monumenta & capellæ (ut uocant) extruerentur. At poſteri, quò, ubicunq; uellent, lapideas domos colere poſſent, piumq; hoc decretũ eluderent, diſcerpſerunt unius ſancti cadauer, ueſteſq; in aliquot milia particularum ac in aras diuerſißimis locis repoſuerũt: ut ſic dici poßit, in omnibus illis tẽplis eſſe corpus eiuſdem ſancti, ſi non totum, at certè particulam aliquam uel ipſius, uel eius calceorum: ſicq; præclarè ac planè Papiſtico more concilium ſeruaſſe uiderentur.

In hac aũt tertia Carthag. ſynodo decretũ eſt etiã, ut tantũ canonici libri in Eccleſia legantur: at poſtea non tantũ patres in templis lecti ſunt, ſed & Ariſtoteles: imò et uanißimæ fabulæ in ſuggeſtu expoſitæ ac doctæ ſunt. In tertia Carthaginenſi ſynodo ſcriptum eſt, negligentiam ſacerdotum cauſam eſſe diſſolutæ diſciplinæ in Eccleſia. Quòd ſi unquã ullis tẽporib. uerum fuit, noſtris certè eſt uerißimum.

Ambroſius.

AMbroſius uixit anno 370, qui quidẽ in pleriſq; diſſentit à Papiſtis. Iam tamẽ illud tantũ cõmemorabo, quod 2. Theß. 2. dicit, Priuſquã Antichriſtus uenerit, Romanũ regnũ debilitandũ eſſe: ſed Antichriſtũ Romanis ſub ſuo nomine libertatẽ reſtituturũ. Hic ueluti digito indicat iſtius ſancti uiri ſpiritus,

ritus, tẽpus aduẽtus Antichriſti, et perſonã eius. Tem pus, inquit, eſt illud poſt defectionẽ Romani imperij, & ante inſtaurationẽ. Perſona porrò eſt illa ipſa, quæ Romanum imperium iam collapſum utcunq; eriget. Quod aptiſsimè in Papã dicitur. Ipſe enim, cum iam Romanũ regnum propemodũ extinctũ eſſet, illud aliquatenus inſtaurauit, trãslato Cæſareo titulo ad Gallos et Germanos: idq; ſuo nomine, id eſt, tanquam Papa. Eatenus enim, quatenus Papa eſt, uult habere ius ſupra Romanã monarchiã. Fortaſsis pius ille uir interpretationẽ hãc ex Apocalypſis decimotertio accepit, ubi beſtia imperiũ ſignificãs uulnerata, et nõnihil ſanata à beſtia Antichriſtum ſignificante, honoratur.

In quodã uerò ſermone inquit: Ex inordinata & indiſciplinata ſacerdotũ multitudine, hodie datur contemptui noſtræ redẽptionis uenerabile ſacramentũ. Nã q debuerãt eſſe uicarij Apoſtolorũ, facti ſunt ſocij Iudæ, & præambuli Antichriſti. Sola nos fide iuſtificari, ſup Romanos, et ſæpè aliàs cõſtanter ac grauiter aſſerit. Quod nũc caput noſtræ cõtrouerſiæ eſt cõtra Antichriſtũ, eiusq; ſophiſtas, q de iuſticia fidei nihil planè norũt, imò eã doctrinã inſup atrociſsimè damnãt.

Sanctorũ porrò inuocationẽ in multis locis nõ obſcurè reprehẽdit. Nã ſuper Ro. 1. manifeſtè & acriter refutat ſimilitudinẽ illã Papiſticã, q perinde ſicut hic in terris magnos dominos nõ niſi per aliquos eorũ amicos aut cõſiliarios adire ac cõpellare ſolemus, ſic et in cœlo Deus per mediatores ſanctos cõpellandus ſit. Super Coloſ. 1. dicit Chriſti omnipotentiã ita declaratam illuſtratãq; eſſe, ut ſciremus ipſi ſoli nos fidere debere.

bere. Vbi et hæc uerba ponit: Vt ſi quis alicui angelorum aut poteſtatũ deuotũ ſe debere eſſe putet, errare ſe ſciat. Nam qui ſe ſubiectis humiliat, totus errat: non tenens caput, truncus eſt, &c.

Hieronymus.

Hieronymus uixit anno 390. is in epiſtola ad Euagrium, contendit omnes epiſcopos eſſe pari potentia præditos. Ac diſertè exæquat Romanum epiſcopum, alijs minimorum oppidulorum epiſcopis. Quin etiam clarè probat, epiſcopos non diuino, ſed humano iure presbyteris maiores eſſe. Fuiße enim olim idem presbyterum & epiſcopum. Sic etiam ſcribit ſuper Galatas, quod Paulus nequaquã Petrũ obiurgare auſus fuiſſet, niſi ſe ipſi parem eſſe nouiſſet.

Illud quoq; huius uiri dictum contra Paparum ambitionem præclarum eſt, quod Diſt. 40 citatur: Nõ eſt facile, in loco Petri & Pauli ſtare, & tenere cathedram regnantium cum Chriſto. Quia hinc dicitur: Non ſanctorum filij ſunt, qui tenent loca ſanctorum, ſed qui exercent opera eorum. Præclarum ſanè hoc dictum eſt, quod hic Hieronymus tanquam uſitatum ac celebre recitat. Si enim loca doctores æquarent, tum & is qui Hieroſolymis poſt Chriſtum docuit, ei authoritate æquaretur. Quo quid abſurdius aut perniciosius omnino excogitari poteſt?

In libro porrò de Norma uiuendi, inquit Hieronymus: Nulla tam crudelis in mundo beſtia eſt, quẽadmodũ clericus uel ſacerdos malus. Nã corrigi nõ patitur, nec ueritatem audire poteſt. Quo ille ſanè dicto admodũ graphicè noſtros pſeudoſpirituales depinxit.

Item

Item exponens dictum Chriſti, Quodcunq; ligaueritis ſuper terram, &c. dicit, indoctos prælatos ſibi hinc aliquid de phariſaico ſupercilio arrogare, putantes ſe poſſe pro libito ligare aut ſoluere: cũ tamen nihil aliud ſit eorum ligare & ſoluere, quàm ex uerbo Dei, eius ſententiã indicare. Contrà noſtri prælati & canoniſtæ garriunt, ſententiam ſpiritualium eſſe timendam, ſiue ſit iuſta, ſiue iniuſta: ac ex uiolenta huius dicti interpretatione, Papæ poteſtatem maiorem, quàm Dei ipſius eſt, imò ſupra, & contra Deum, quaſi ex plenitudine poteſtatis liceat quicquid eius pectoris ſcrinio libeat, impiè arrogant.

Memorabilis & illa Hieronymi ſententia eſt: Eccleſia ex quo creuit in poſſeßionibus, decreuit in uirtutibus.

Hieronymus in epiſtola 84, pulchrè quoque depingit clericorum uitam, ſic ſcribens ad Euſtochium uirginem: Sunt de hominibus mei ordinis, qui ideo presbyteratum & diaconatum ambiunt, ut licentius mulieres uideant. Et his eſt omnis cura de ueſtibus, ſi bene oleant, ſi pes laxa pelle non uacillet: crines calamiſtri ueſtigio rotantur, digiti annulis radiant. Tales igitur cum uideris, ſponſos magis æſtimato quàm clericos. Alij ad ſacerdotium anhelant, ut inopiæ cedant, & miſeriæ: Quia in ſtatu ſeruili & abiectionis eſſe abhorrẽt, laborare recuſant præ pigritia, mendicare erubeſcunt ualidi, quia nihil daretur eis: facti autem ſacerdotes, prouiſi beneficijs, aut alijs titulis, ab illis omnibus redimentur. Alij, ut rabbi uocentur, aut domini. nam in ſimplici ſtatu nullius reputatio-

nis eum eßent, nec reſpectus fiebat ab eis, facti ſacerdotes, ceruices erigunt, ueſtes longas deſerunt, honores ab hominibus exigunt, tanquam debitum eis reſeruatum. Nec putant ſe tunc plus debere humiliare, & pœnitentiam agere: ſed imò primos accubitus ambiunt, uotiua ut debitum exquirunt, eleemoſynas à fidelibus expetunt, hypocriſi, dolo, ui & fraude, modis quibuſcunq;. Alij ut præemineant dignitatibus, diuicijs, ut ſuos cõſanguineos exaltare ualeant: qui prius ignobiles aut degeneres, poſtea inter alios ingenui uideantur. Et iſti ſunt ſacerdotes Baal. Scribit item hic pater ad Ruſticum Narbonenſem, quòd ex quo creuit in Eccleſia auaricia, ſicut & in Imperio, perijt lex de ſacerdotibus, & uiſio à propheta.

Digna ſanè Romaniſtarum impudentia eſt, quæ hoc etiam loco taxetur. Gloriatur enim, Romanam eccleſiam eſſe omnium eccleſiarum matrem, cum ſit penè omnium filia & ultima. Hieroſolymitana eſt omnium mater. Inde enim exijt lex, & uerbum Dei, teſte propheta. Damaſus ad Hieronymum ſcribens, teſtatur, nullam certam ſedem ſeu cantiones eam Eccleſiam uſq; ad ſua tempora habuiße: eoq; petit ab eo eam rationẽ pſallendi, ſeu canendi, ſuæ eccleſiæ præſcribi, quam in Oriente in uſu Eccleſiæ iam olim habuerunt.

In epiſtola ad Lucinum, diſſerit de conſuetudinibus Eccleſiæ, quæ contra fidem nõ ſunt, in ijs unamquamq; prouinciam in ſuo ſenſu abundare poße. Non ergo ſenſit, omnibus Romanas neceßario obſeruandas eße, ut nunc Papiſtæ contendunt.

Adſcri-

Adſcribam hic Syluij (ſeu Pij ſecundi) uerba, qui in concilij Baſilienſis commentarijs citat locum ex Hieronymo, probans Papam, ſi ineptus, aut etiam malus paſtor ſit, piè deponi poſſe. Inquit igitur Hieronymus quoque ſuper illis Matthæi uerbis. Sal infatuatum nihil prodeſt, niſi ut proijciatur foras, & conculcetur à porcis, ſic in perſona Petri & Pauli inquit: Non eſt facile ſtare in loco Petri & Pauli, et tenere cathedram iam cum Chriſto regnantium. Infatuatum ſal, id eſt, ſtultus prælatus, inſipidus in prædicando, & fatuus in delinquendo, ad nihilũ prodeſt, niſi ut mittatur foras, id eſt, deponatur: & conculcetur à porcis, id eſt, à dæmonibus, qui dominantur malo prælato, tanquam pecori ſuo. En clarum eſt Hieronymi teſtimonium, proijciatur foras, id eſt, deponatur, exponit: & loquitur de prælato, qui Petri locum tenet: & ſic de Romano pontifice, quem in prædicando inſipidum, & fatuum in delinquendo, ex gradu ſuæ dignitatis deponendum affirmat.

Idem de ſuperſtitione peregrinationum pulchrè alicubi dicit, Non Hieroſolymam uidiſſe, ſed Hieroſolymis piè uixiſſe laudandum eſt.

Memorabile & illud Hieronymi dictum eſt, quod & in Decretis citatur. Veteres, inquit, ſcrutans hiſtorias, inuenire non poſſum, aliquos alios ſcidiſſe Eccleſiam, & de domo Domini populos ſeduxiſſe, præter eos qui ſacerdotes à Deo poſiti fuerant, & prophetæ: id eſt, ſpeculatores. Iſti ergo uertuntur in laqueum tortuoſum, in omnibus locis ponentes ſcandalum. Item in epiſtola ad Nepotianum

dicit: Clericum ex inope diuitem, ex ignobili glorioſum factum, quaſi peſtem quãdam fuge. At noſtri clerici nec reprehendi, nec corrigi amplius uolunt.

Hiſce & ſimilib. ſcriptis ac dictis malam gratiam apud Romanos curtiſanos iniuit, ut etiam ſuperius in Agapitis dixi. Fuitq; in tanto & odio & periculo Romæ, ut fugere inde coactus ſit: ſicut in geſtis ipſius diſertè legitur. Nimirum ſemper illud Satyrici uerum fuit, Romæ non ueridicis, ſed mendacibus & adulatoribus locum eſſe. Quid autem aliud de ea Babylone ſperari, optari'ue poteſt?

Gelaſius.

GElaſius Papa ſedit anno 493. In Decretis de conſecratione, Diſt. 2. duriter reprehendit ſumentes communionem ſub altera tantum ſpecie, hiſce uerbis: Comperimus autẽ, quòd quidam ſumpta tantum corporis ſacri portione, à calice ſacri cruoris abſtineant: qui proculdubio, quoniã neſcio qua ſuperſtitione docentur aſtringi, aut integra ſacramenta percipiant, aut ab integris arceantur. Quia diuiſio unius eiuſdemq; myſterij, ſine grandi ſacrilegio non poteſt accidere. En iſte Papa dicit eſſe grande ſacrilegium, ſub altera tantum ſpecie cõmunicare: præſentes uerò Antichriſti uociferantur eſſe catholicum, orthodoxum, &c. Hinc etiam obſerua pie lector, errorem communionis ſub una ſpecie iam olim gliſcere cœpiſſe: ſed pios homines ei aliquandiu reſtitiſſe, donec tandem error ueritatem euicit & peſſundedit.

Symmachus

Symmachus.

SYmmachus papa ſedit aliquanto poſt 500 annū. Scripſit librum de exceßibus clericorum. Apparet ergo, iam tunc eos, pſeudoſpirituales iſtos, cum infinitis partibus meliores fuerint quàm nunc ſunt, egregiè iuſticiæ pietatisq; normam excedere ſolitos eſſe.

Epiſcopi Germaniæ & Galliæ.

INter collectanea Auentini, inueni epiſtolam hoc titulo, Epiſtola epiſcoporum Germaniæ et Galliæ ad papam Anaſtaſium: cuius ea eſt ſumma, ut moneant Papam & Italicos epiſcopos, ut ſeſe miſſos faciant, nec deinceps ſuper eos tyrannidē exercere pergant. Apparet autem, Papam tunc aliquid grauius contra eos ſtatuiſſe, idq; temerè ac præcipitanter. Iubent eos, ut ſemet prius curent. Eorum enim ſcilicet prauam famam per orbem terrarum ſpargi. Se, ſi quid in ſuis regionibus peccatum fuerit, pro ſemet ipſis facilè curaturos, & correcturos. Omnino uidentur Papæ imperium aut regnum ſupra ſeſe con cedere noluiſſe: & alioqui multos eius tetros lapſus & uidiſſe, & non dißimulaſſe. Sed ſubijciam ipſam totam epiſtolam, unde rectius lector ſententiam eius cognoſcere poßit. Dubito autem, ad quem Anaſtaſium ſit ſcripta: num ad ſecundum, qui ſedit circa 500 Domini annum: aut potius ad primum, qui ſedit circa annum Domini 400, cuiusq; etiam epiſtola ad epiſcopos Germaniæ miſſa, cum Cōcilijs impreſſa ex tat. Sequitur epiſtola ipſa.

Contra Anaſtaſium papam, Galliæ Germaniæq́ Epiſcopi, ſub Litauico Magno Rege, quem Galli Clodoueum uocant.

LOngè aliud ſunt pontificales ſedes, & aliud præſidentes: proindè honor & dignitas cuiuſq; ſedis uenerabiliter obſeruandæ ſunt: præſidentes autem, ſi deuiauerint, per deuia ſequēdi nō ſunt. Hinc eſt quòd botros carpere, & ſpinas cauere oportet. Non putatiuè, ſed ueraciter adfirmant epiſcopi, ex multis authoritatibus dicentes, maiorem eſſe authoritatem cōciliorum, quàm unius papæ Anaſtaſij. Paulus apoſtolus, qui clamat, Imitatores eſtote mei: in faciem reſtitit Apoſtolorum principi Petro, quia reprehenſibilis erat, eo quòd gentiles in quibuſdā iudaizare cogeret. Scandali enim ſeminarium eſt, dum epiſcopi ſuper epiſcopos procellas excitant in ſancta Eccleſia, ubi ſumma pax eſſe debet: ſurda aure cordis audiētes ſcripturā dicentem, Quod tibi non uis fieri, alteri ne feceris. Nec imitantur humilitatem boni paſtoris, qui animam ſuam poſuit pro ouibus: qui non ſecundū aurium auditum, nec ſecūdum uiſum oculorum iudicat, ſed ſecundun id quod eſt ſcrutator cordiū. Audiat igitur uel Apoſtolum, ad ſe clamantem: Attendite uobis & cuncto gregi, in quo uos ſpiritus ſanctus poſuit epiſcopos, regere Eccleſiam, quam acquiſiuit ſanguine ſuo. Igitur non ſubitò cum temeritate proferendæ ſunt ſententiæ epiſcoporum contra epiſcopos, uolentium irritas facere poteſtates aliorum epiſcoporum.

Anacletus

Anacletus papa dicit: Accuſatores autem & teſtes eſſe non poterunt, qui ante heſternum & nudius tertium diem inimici fuerunt: ne irati nocere cupiant, & ne læſi iudicium conuertant in ſuam ultionem.

Hinc Xiſtus papa dicit: Accuſatoribus ſuſpectis, uel de domo inimicorum prodeuntibus, non eſt credendum.

Papa Teleſphorus dicit: Iuſticiæ palmam nõ obtinebimus apud eos, qui teſtes idem ſunt qui & iudices, & inſuper accuſatores. Nullius ſententia opponatur, ut ſcripturarum ueritas annulletur.

Præterea iuxta literam intellectus noſter refugit nouitatem compaſſionis, qua utuntur erga infirmitatem Franciæ medici Italiæ. Continuis febribus agitantur, qui curare noſtros epiſcopos uolunt: Cæci ſunt, qui lumen eis promittunt. Gibberoſos & obtortos noſtros eſſe putant, qui habentes ſtrumam auariciæ, anguſtam portam non intrant. Oues ſuas errare permittunt, & paſtores noſtros ad uiam ueritatis reuocant. cum ſpiritualium morborum medicinam, hoc eſt abſolutionem animarum Romæ eſſe adſerunt: ſed ire ad ipſam coràm inter arma, quæ ſunt intra fines per uiam, noſtros compellunt. An in tota Italia nullus eſt, qui ægrotet? Si in noſtris ſolis exercere uires ſui iudicij uolunt, audiant Paulum ſapientem dicentem: Nolite iudicare ante tempus, quoadusque ueniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordis, & tunc erit laus unicuique à Deo.

Ac ſic audacter eos in auribus uulgi reprehendere ceſſaremus, ſi & poſt noſtros, per gratiam Dei ſanos, cauterium non inferrent. Quod ſi cauterium ſuum adhuc aduerſus noſtros mouere diſponunt, Gallicam in ſeſe ueritatem ſentient, quam ſine cauſa in ſe prouocant. Non enim putandus eſt ille medicus ſani capitis eſſe, qui antea uult ægrotos inflammare, & ferro ſecare, quàm qualitates ægritudinis cognoſcere.

Si autem amplius affirmauerint, epiſcopos Galliæ ſpiritualiter ægrotare: ſciant igitur Dominicum præceptum iuxta illud, Infirmum uiſitate. Non enim currere debet ægrotus ad medicum, ſed medicus ad ægrotum. Quod ſi renuunt, ſciant nos habere perfectum & optimum & Euangelicū antidotum filij Dei, quo à nobis penitus repellūntur ſpiritales moleſtiæ. Monendi ſunt epiſcopi, ne damnent occultas cōſcientias noſtrorum epiſcoporum: & ne prætendant illis quaſi per zelum nimiæ iuſticiæ, inſidias Regij iudicij, ne compellantur euangelicè reſpondere: Qui ſine peccato eſt de epiſcopis Italiæ, primus lapidem mittat. Hoc ideo dicimus, ne per duritiam ſuæ mentis, authoritatem, quam ſuam eſſe putant, in epiſcopis noſtris feriant: quia non eſt impoßibile, ictum præiudicij ſui in eos reſilire: maximè cum noſtri nunquam didicere plus quàm neceße eſt formidare. Fateamur hodie tamen ante Chriſtum, qui liberauit ſocrum Petri de febribus, quia cōſolatores oneroſi ſunt epiſcopi Italiæ. quos Ioānes à Patmo inſula reuera à numero electorum uidit, dum inter cætera dicit: Miſit draconē, & traxit tertiam partem ſtellarum. Hi dum nituntur abſtrahere

ſtrahere à noſtris paſtoribus lumen laudis,inuoluuntur glaucomate ſui erroris. Quos ita faciemus,ut qui uiderint, non uideant. Fama enim,hoc eſt, odor malæ famæ exit in fines orbis terræ eorum. Qui habitant ultra montem Iouis, ſagittas ultra lapidem ſalutis: quòd non ſint plantati in domo Domini, ſecundum ordinem Melchiſedech. Quibus expedit, ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo eorum, quòd conati ſunt ſua temeritate paſtores noſtros ſcãdalizare. Sed ſi ualuerunt, quantum ad illam copiã, quam habent, nihil nocere, quos patet in die & in nocte obuolutos eſſe umbra ſui ſomnij: ita ſi æſtimant in Gallia defeciſſe hæc tria, Verbum,ferrum, ingenium. Ne ergo fumum ſuæ uoluntatis in uanum ſpargant, diſcant & taceant:ut diſcendo & tacendo pulchriores fiant. Etiam ſi inclinata eſſet arca teſtamenti noſtri, calcitrantibus tauris Galliæ,noſtrorum epiſcoporum eſſet, & non illorum, inclinatam releuare. Quod ſi in arcam eccleſiæ noſtræ ſolicitè lingua crimen intendant, ruinam interius cum Oza leuita habere poterunt. Fatemur autem, quoniam ſi uitulos cogitationum noſtrarum agnoſcere poſſent, ſuum ſummum bonũ eſſe dicerent, ſi noti non fuiſſent: & dialecticum hunc ſyllogiſmum uigilanter intelligant, Si omnibus epiſcopis una ineſt poteſtas, eſt & uni: Eſt autem omnibus una poteſtas: Igitur & uni.

Hæc epiſtola reperta eſt inter Auentini ſchedas, eius propria manu deſcripta:unde, ignoro. Hinc animaduertis Chriſtiane frater, olim nequaquam ita cultum formidatumq́; eſſe Romanum Antichriſtum, ut

paucis iſtis aliquot ſeculis. Sed tyrannis Papæ unà cũ cæteris calamitatibus mundi, in immenſum inualuit.

Saluianus epiſcopus Maſſilienſis.

Vixit Saluianus Maßilienſis epiſcopus, uir pietatis ac eruditionis nomine cũ primis cõmendatus, circa annum Domini 480. Is inter alia contra ſuboriẽtes ac pullulantes errores dicta, etiam coniugium ſacerdotum defendit. Sed adſcribam eius uerba ex 5. de Prouidentia Dei libro.

Nouum prorſus eſt conuerſionis genus. Licita nõ faciunt, illicita committunt. Temperant à coniugio, & non temperant à rapina. Quid agis ſtulta perſuaſio? Peccata interdixit Deus, non matrimonia. Non conueniunt ſtudijs ueſtris, facta ueſtra. Non debetis eſſe amici criminum, qui dicitis uos eſſe effectores uirtutum. Præpoſterum eſt quod agitis. Non eſt conuerſio, ſed auerſio. Qui iampridem, ut fama eſt, opus honeſti matrimonij reliquiſtis, tandem à ſcelere ceßate.

Ex hiſce manifeſtum eſt, eum non tantum defendiße coniugium, ſed etiam ſimul haud obſcurè ipſum Paparum cœlibatum ſacerdotibus præcipientium oppugnaße. Omnia enim fermè uerba contra talem aliquem authorẽ directa ſunt. & interdixerat multis annis antè Syricius clero coniugium, ſequentesq; Papæ in eius prauis ueſtigijs permanebant.

Pelagius.

Pelagius.

PElagius papa ſedit circa annum 550. Eius ſententia 99 Diſt. citatur, Ne quiſquam uniuerſalis epiſcopus nominetur. Pelagius omnibus epiſcopis: Nullus Patriarcharum uniuerſalitatis uocabulo unquam utatur. Quia ſi unus Patriarcha uniuerſalis dicitur, patriarcharum nomen cæteris derogatur. Sed abſit à fidelibus, hoc ſibi uelle quempiam arripere, unde honorem fratrum ſuorum imminuere ex quantulacunque parte uideatur. Quapropter charitas ueſtra neminem unquam, etiam ſuis in epiſtolis, uniuerſalem nominet: ne ſibi debitum ſubtrahat, cum alteri honorem infert debitum.

Diſtinction. 28. dicit hic Papa, cœlibatum ſacerdotum, & epiſcoporum præcipuè, eſſe ideo inſtitutum, ne Eccleſiaſtica bona in uxores & liberos eorum diſſiparentur. Id ſi uerum eſt, cur igitur noſtri Papiſtæ ſacerdotum coniugium damnant, tanquam per ſe impium & impurum?

Gregorius papa I.

GRegorius papa primus ſedit anno 600. Is uehementer pugnauit contra primatum Papæ. Noluit dici uniuerſalis epiſcopus, nec quenquã ſuorum priorum dixit eam dignitatẽ recipere unquã uoluiſſe, cũ quidem illis oblata eſſet. Multis duriſſimis conuicijs proſcindit eum titulum, & eius cupidos. comparat eos cum Lucifero. Inter cætera pronunciat

quoq;,

quoque, eum qui eam dignitatem accipiet, fore præcurſorem Antichriſti. *Hortatur etiam alios epiſcopos paßim, ut tali tyrannidi in eccleſia reſiſtant.* Dißerit *quoque breuiter, non eſſe neceſſariam cæremoniarum in omnibus eccleſijs ſimilitudinem, ſed unāquamque ſibi optimas eligere debere.* Mirabilem *de hoc pontifice refert hiſtoriam diuus* Hulricus *in ſua epiſtola, quam paulo pòſt commemorabo in* Hulrico *ſ d ſumma eius eſt, quòd* D. Gregorius *primò quidē mādauerit cœlibatum ſacerdotibus: poſtea uerò comperto, quòd clam nihilominus libidines exercerentur, multiq́; inde cōcœpti fœtus trucidarentur, id mandatum abrogauerit, dixeritq́;:* Melius *eſt nubere, quàm cædibus cauſam præbere.* Libro 7. Regeſti, *cap.* 63. *ſcribit hæc uerba.*

Mos Apoſtolorum *fuit, ut ad* Dominicā *ſolummodo orationem hoſtiam conſecrarent.* Hinc *apparet, quàm ſimplex fuerit* Apoſtolica *miſſa: imò uerò hinc manifeſtum eſt,* Apoſtolos *corpore* Domini *tantum ad communionem uſos, nullamq́; miſſam ſeu ſacrificium habuiße.* Nuſquam *enim dixerunt,* Offero *ſeu ſacrifico pro toto mundo, aut pro animarum ſalute: ſed ſinguli* Papæ *ſubinde tamdiu aliquid addiderunt uerbis cœnæ, donec planè aliud tādem corpus ab eo, quod* Dominus *inſtituit, efficerent.*

Queritur *itidem pontifex grauiter* Diſt. 92. *eam prauam conſuetudinem in* Romana *eccleſia inualuiſſe, ut ſacerdotes, quorum erat prædicationi* Euangelij *incumbere, omißo eo officio, cantui uacent.* Hæc *praua conſuetudo ita ſanè iam inualuit, ut uideatur*

Chriſtus ſacerdotibus non dixiße, Ite & prædicate: ſed, Ite & mißate, ac ululate. Scripſit quoq;, inde omne malum in Eccleſia oriri, quòd indigni ordinentur. Sed adſcribamus quædā eius dicta ex 17 Homelia, ubi prolixius ſacerdotum crimina recenſet ac taxat.

Super uerba (Meßis quidem multa, operarij autem pauci: rogate ergo dominum meßis, ut mittat operarios ſuos in meßem ſuam) ita dicit lamentabiliter: Quod ſine graui mœrore loqui non poſſumus, Quia & ſi ſunt qui bona audiant, deſunt qui dicunt. Ecce mundus ſacerdotib. eſt plenus, ſed tamē in meße Dei rarus ualde inuenitur operarius. Quia officium quidē ſacerdotale accipimus, ſed opus officij nō implemus. Et pòſt dicit ulterius: Ad exteriora negocia dilapſi ſumus, & aliud ex honòre ſuſcipimus, atq; aliud pro officio actionis exhibemus: miniſterium prædicationis relinquimus, & ad pœnam noſtram, ut uideo, epiſcopi uocamur, qui honoris nomen, non uirtutem tenemus. Et infrà: Nullum puto, fratres chariſsimi, ab alijs maius præiudicium, quàm à ſacerdotibus, tolerat Deus: qui eos, quos ad aliorum correctionem poſuit, dare de ſe exempla prauitatis cernit: quando ipſi peccauimus, qui compeſcere peccata debuimus. Plerunq;, quod eſt grauius, ſacerdotes, qui propria dare debuerant, etiam aliena diripiunt: plerūq;, ſi quos humiliter, ſi quos continenter uiuere conſpiciunt, irrident. Conſiderate ergo, quid de gregibus agatur, quando lupi paſtores ſunt: hi cuſtodiam gregis ſuſcipiunt, qui inſidiari gregi Dominico nō metuunt, contra quos Dei greges cuſtodiri debuerant: nulla anima-

rum

rum lucra quærimus, ad noſtra quotidie ſtipendia uacamus: terrena cōcupiſcimus, humanam gloriam intenta mente captamus. Et quia eo ipſo quo cæteris prælati ſumus, ad agenda quælibet, lætitiam habemus; ſuſceptæ benedictionis miniſterium uertimus ad ambitionis augmentum: Dei cauſam relinquimus, ad terrena negocia feſtinamus: locum ſanctitatis accipimus, & terrenis actibus complicamur. Impletum eſt in nobis profectò, quod ſcriptum eſt: Et erit, ſicut populus, ſic & ſacerdos. Et infrà dicit: Quanto mundus gladio feriatur, aſpicitis: quibus quotidie percuſsionibus intereat populus, uidetis. cuius hoc eſt, niſi noſtro præcipuè peccato agitur? Ecce depopulatæ urbes, euerſa clauſtra, eccleſiæ ac monaſteria deſtructa, in ſolitudinē agri redacti ſunt: ſed nos pereunte populo auctores mortis exiſtimus, cuius debuimus eſſe duces ad uitam. Ex noſtro enim peccato populi turba proſtrata eſt: quia faciente noſtra negligentia, ad uitam erudita non eſt. Hæc per totum ſanctus papa Gregorius.

Hic Papa primus uſurpauit titulum, Seruus ſeruorum: ut ſcilicet teſtaretur, ſe ſuosq; ſucceſsores alieniſsimos à cupiditate dominandi, uniuerſalemq; epiſcopatum ambiendi, eſse oportere, ut prius dixi. Verùm titulum quidem & poſteri retinuerunt, qui tamen domini omnium totius orbis terrarum dominiorū eſse, diciq; uoluerunt: eoq; ſæpiſsimè eis à plurimis obiectum eſt, quòd quandoquidem tam ambitioſi, totiusq; orbis domini eſse uelint: non ſerui ſeruorū, ſed dominantium domini ſe meritò ſcribere deberent.

Synodus

Synodus ſexta.

SExta Synodus generalis Conſtantinopolitana, eſt anno circiter 680 celebrata. In ea eſt *hoc pium & planè Chriſtianum decretum de coniugio ſacerdotum conſtitutum: quod ad uerbum ſic in* Decre*tis papalibus diſt. 31. continetur:* Quoniam *in* Ro*mani ordine Canonis eſſe cognouimus traditum, eos qui ordinati ſunt diaconi uel presbyteri, confiteri, quòd non ſuis iam copulentur uxoribus: antiquum ſequentes* Canonem Apoſtolic*æ diligentiæ, & conſtitutiones ſacrorum uirorum, legales nuptias amodò ualere uolumus, nullo modo cum uxoribus ſuis eorum connubia diſsoluentes, aut priuantes eos familiaritate adinuicem in tempore opportuno. Quicunque ergo diligens inuentus fuerit in ſubdiaconali ordinatione, aut diaconali, aut ſacerdotali, hi nullo modo prohibētur ad talem aſcendere gradum pro uxoris ſuæ cohabitatione: nec etiam tempore ordinationis ſuæ profiteri caſtitatē cogantur, quod abſtinere debeant à legitimæ uxoris familiaritate.* Item *oportet eos qui altari miniſtrant, in tempore oblationis ſanctorum continentes eſſe in omnibus, ut à* Deo *poſſint conſequi, quæ ſuppliciter poſtulant.* Si *quis igitur præſumpſerit contra* Apoſtolicos *canones, aliquos presbyterorum & diaconorum priuare à contractu & cōmunione legalis uxoris ſuæ, deponatur.* Similiter *& presbyter aut diaconus, qui religionis cauſa uxorem ſuā expellit, excōmunicetur. Si uerò in hoc permāſerit, deponatur. Sic habet hic Canō & in*

manu-

manuſcriptis, & impreßis uetuſtioribus: ſed in recentioribus eſt ſtudio, ut apparet, mutilatus. In libro Cōciliorum autem, in ſexta Synodo planè non legitur. Quod haud dubiè papiſtarum fraude accidit. Nam decretum Diſt. 16. *teſtatur, compoſuiße hanc Synodum* Canones 202. *non ſunt autem in* Latina *concilia relati, propterea quòd proculdubio* Papis *non ubiq; applauſerunt, ſed eorum ambitionem & impia dogmata taxauerunt. Cæterùm ut ad hunc* Canonem *redeamus,* Nilus *hunc canonem citat, ſed non apponit illa uerba:*Item oportet eos qui altari miniſtrant, *&c.* Fortè *igitur illa quoq; ſunt ſuppoſititia.*

Hic *uidemus hanc ſacroſanctam Synodum diſertè & ex profeßo contra* Romanenſes *canones, ſacerdotum coniugium defendere, & affirmare, id coniugium cum* Apoſtolicis *canonibus & ſanctorum uirorum conſtitutionibus conuenire, & contra* Romanos *canones cum iiſdem pugnare.*

Damnauit *& alio* Canone *hæc Synodus* Romanam *conſuetudinem ieiunandi die ſabbati quadrageſimæ, adſcripto inſuper ueteri* Canone *ſecum ſentiente. Sic enim ſcribit in ſuo 55* Canone: Quandoquidem *comperimus, quoſdam in urbe* Romana *tempore quadrageſimalis ieiunij in ſabbatis contra receptum Eccleſiæ morem ieiunare:* Quare *uiſum eſt huic ſacroſanctæ Synodo, ut etiam* Romanam *eccleſiam modis omnibus obliget* Canō, *qui inquit: Si quis clericus fuerit deprehenſus die* Dominico *aut ſabbati ieiunare, excepto unico tantum ſabbato, is deponatur. Si uerò laicus, excommunicetur.* Liquidò *igitur hinc apparet,*

Romanum

Romanum epiſcopum & in doctrinæ controuerſijs, & alijs rebus actionibusq; iudicari poſſe ac debere, ſi quid alienũ à recto æquoq; ſenſerit, aut patrauerit.

Non contendo autem iam quid rectius ſit, ieiunare, aut non ieiunare, die ſabbati: illud tantum uolo oſtendere, duobus ut minimum canonibus hanc ſynodum Romanæ *eccleſiæ (quæ ſe iam negat peccare poſſe, omnesq; iudicare uult, & à nemine iudicari) damnaſſe.* Nec *tantum canonem unum, aut alterum: ſed & unum* Papam, Honorium *nempe, qui paulo antè fuerat, ut idem* Nilus & Leo *Secundus eius iudicium comprobantes teſtantur.* Interfuerunt *autem huic ſynodo fermè trecenti epiſcopi, nempe 290.*

Atque *hanc ſynodum etiam* Papæ *approbant, & recipiunt, ac in ſancto ſpiritu congregatam fatentur. lege* Diſt. 16. *Paparum adulatores mentiuntur, & in hac ſynodo* Papam *cum ſuis legatis regnaſſe.* Verùm *ſupradicti decreti libertas propalàm contra* Romaniſtas *directi, contrarium planè teſtatur, nempe eam ſynodum uerè liberam fuiſſe, &* Papam *ibi cum ſuis legatis non plus aliquo alio epiſcopo authoritatis habuiſſe: quin potius ueluti ſontem aut reum iudicatum, damnatumq; eſſe.* Narrant *quoq;* Papiſtæ, *ut* Platina *& alij quidam, in hac ſynodo primã* Latinã *miſſam à* Iohanne Portuenſi *epiſcopo decantatam eſſe, & à patribus approbatam.* Si *uerum id eſt: ergo fermè per 700 à* Chriſto *nato annos nulla fuit* Latina *miſſa, multo minus à tota* Eccleſia *fuit approbata.* Quòd *ſi 700 fermè annis* Eccleſia *ſine latina miſſa floruit, poſſet fortè et iã ſine extremo piaculo ea carere.*

b Appa-

Apparet quoq; hic ex ipſorum Papiſtarũ proprio teſtimonio, Latinam miſſam humanum inuentũ eſſe, & nõ iam inde à Chriſto cõſtitutam receptáq; fuiſſe, ut Sidonius cũ ſuis Papiſtis impudẽter mẽtitur. Si enim inde ab Apoſtolis Latina miſſa recepta, uſitata & approbata fuiſſet, non opus fuiſſet eam à ſexta ſynodo probari.

Regula clericorum.

IN epiſtola diui Vlrici Auguſtani epiſcopi, cuius paulo pòſt mentionem faciam, ſcriptum eſt, quòd ſcriptor Regulæ clericorum, cum ſacris literis conſentiens præceperit, ut clericus uel pudicus ſit, uel uni matrimonio fœderatus: quaſi utrunque pium, Deoq; placens ſit. Quis porrò fuerit iſte ſcriptor clericorum regulæ, aut quæ illa regula, ignoro ſanè. Non enim eam opinor eſſe, quæ paulo ante S. Vlricum, ex concilij Aquiſgranenſis decretis congeſta fuit, de qua infrà in Ludouico Caroli filio. Teſtatur alicubi Cranzius, eum libellum Regulam clericorum uocari, & clericorum luxum, faſtum ac libidines nonnihil cohercuiſſe. Nam huius, de qua iam egimus, regulæ, prædictus Epiſcopus unum fuiſſe ſcriptorẽ affirmat. Illa uerò altera nihil aliud, niſi totius concilij decreta ſunt.

Vetera carmina.

VAlentinus Muntzerus in ſua chronographia teſtatur, hoſce ſequẽtes uerſus de ruina Papæ, fermè ante 1000 annos ab aliquo pio ac docto homine conſcriptos, & nunc in uetuſto libro inuentos:

Roma

Roma diu titubans, longis erroribus acta,
Decidet, & mundi deſinet eſſe caput.
Eccleſiæ cenſura, fides, diſceßio Romæ,
Regnaq́; de medio ſunt remouenda prius.
Qui latet error, erit publicus: connubia fœda
Fiunt, tolletur hinc pudor, inde timor.
Pòſt homo peccati ueniet, quem ſpiritus oris
Chriſti perdet, erit poſtq́; ſuprema dies.

Primos duos uerſiculos, duobus tantum uerbis uariatis, Fridericus ſecundus Papæ miſit, ut ſuo loco poſtea dicam. Si porrò ſunt diuino ſpiritui tribuendi prædicti uerſus, erit aliqua difficultas eos ad euentum applicare: & tamen clarè teſtantur, Romanam eccleſiam erroribus plenam eſſe, ac ruituram tandem. Atque ij duo uerſus ueluti ſumma ſequentium eſſe uidentur.

S. Vdalricus Auguſt. epiſcopus.

Sanctus Vlricus Auguſtanus epiſcopus, qui uixit ante annos fermè 700, acerrimè repugnauit Papæ, qui in Germania uoluit interdicere ſacerdotibus cõiugio. Extat eius epiſtola admodũ grauis & pia, in qua nõ tantum impurißimũ cœlibatum ſpiritualium Papæ tetris uerbis depingit, & durißimè inſectatur, coniugiumq́; ſacerdotum firmiter defendit: ſed etiã in tyrannidẽ cleri, prelatorũ & epiſcoporũ inuehitur. Scripturæ autoritatẽ cõtra hominũ ſcripta defendit, et alios quoſdã Papiſticos abuſus ſeriò reprehendit. narrat paßim exhiberi tetra exẽpla caſtitatis clericalis. Dicit his, tũ ſacerdotes, tũ etiã magnos prelatos,

atque adeò epiſcopos, præſertim in Italia, adeò libidinoſos eſſe, ut non tantum à uirginibus ac coniugatis ſibi non abſtineant: ſed etiam cum conſanguineis, cum maſculis, atque adeò etiam cum brutis, (proh nefas) ſeſe fœdè commiſceant. Narrat etiam planè dignam memoratu hiſtoriam, quòd diuus Gregorius papa primùm quidē mandauerit cœlibatum ſacerdotibus: poſtea uerò, cum fortè aliquando in piſcinam quandam piſcatū miſiſſet, ibiq; ad 6000 capitū ſubmerſorum infantium inuenta fuiſſent, uidens id ex ſuo uiolento cœlibatu prodijſſe, ex imoq; pectore dolēs ac ingemiſcens, ſtatim ſuum mandatum abrogarit: recitataq; Pauli ſententia, Melius eſt nubere quàm uri, adieciſſe: Melius eſt nubere, quàm cædis cauſam præbere. Si tantæ tamq; tetræ libidines, totq; horribiles cædes ex iſto præclaro Papiſtarū cœlibatu iam olim fermè ante 1000 annos prodierūt: quid, quæſo te pie lector, ab eo tempore uſq; ad nos factum eſſe putas, creſcentibus omniū hominum ſceleribus, & præſertim numero, opib. ocio & impunitate ſacerdotū? Lege ipſam epiſtolam: nō pigebit operæ. Inuenitur uerò adhuc hæc epiſtola in uetuſtis membranaceis libris. Teſtatur & Aeneas Syluius in ſua quadam peregrinatione, S. Vlricum Auguſtanum epiſcopum, Papæ cœlibatum promouenti reſtitiſſe. Apparet autem ex hac epiſtola, quòd tunc temporis adhuc coniugium ſacerdotum in uſu fuerit: quodq; Papæ primatus, uel potius impia tyrannis, nondùm ita inualuerat, ut nefas putaretur, ſi eum etiam aliquis infimus epiſcopus peccantem grauius & aſperius admonuiſſet, & obiurgaßet:

iurgaſſet: ut poſtea iudicatum eſt, & in primis hoc tempore, apud iſtius Antichriſti cultores habetur. Sed adijciamus ſanè ipſam epiſtolam Vlrici.

Reſcriptio ſancti Hulderici epiſcopi Auguſtenſis, in qua Nicolao papæ, de Continentia clericorum non iuſtè, ſed impiè: non canonicè, ſed indiſcretè tractanti, ita reſpondit:

Nicolao Domino & patri peruigili, S. Rom. eccleſiæ prouiſori, Hulderícus ſolo nomine epiſcopus, amorem ut filius, timorem ut ſeruus.

CVm tua, ô Pater & Domine, decreta ſuper clericorum continentiam nuper mihi tranſmiſſa, à diſcretione inuenirē aliena, timor quidā turbauit mecū triſticia. timor quidē propter hoc, quòd dicitur, paſtoris ſententiā, ſiue iuſtā, ſiue iniuſtā, timendam eſſe. Timebam enim infirmis ſcripturæ auditorib. qui uel iuſtæ uix obediunt ſententiæ, ut iniuſtam conculcantes liberè oneroſa, imò importabili paſtoris præuaricatione præcepti ſe obligarent. Triſticia uerò uel compaßio, dum dubitabam, qua ratione membra cauere poſſent, capite ſuo tam graui morbo laborante. Quid enim grauius, quid totius Eccleſiæ compaßione dignius, quàm te, ſummæ ſedis pontificem, ad quem totius Eccleſiæ ſpectat examen, à ſancta diſcretione uel minimum exorbitare? Non parum quippe ab hac deuiaſti, dum clericos, quos ob continentiā coniugij monere debebas, ad hanc imperioſa quadā uiolentia cogi uole-

gi uolebas. Nunquid enim meritò communi omniū ſapientum iudicio hæc eſt uiolentia, cum contra Euangelicam inſtitutionē, ac ſancti ſpiritus dictationē, ad priuata aliquis decreta cogitur exequēda? Cum ergo plurima ueteris ac noui Teſtamenti ſuppetant exempla, ſanctam, ut noſti, diſcretionem docentia, tuæ rogo ne graue ſit paternitati, uel pauca ex pluribus huic paginæ interſeri. Dominus quidem in ueteri lege ſacerdoti coniugiū cōſtituit, quod illi poſtmodum interdixiſſe non legitur. Sed in Euangelio loquitur: Sunt eunuchi, qui ſe caſtrauerunt propter regnum cœlorum, ſed non omnes hoc uerbum capiunt: qui poteſt capere, capiat. Quapropter Apoſtolus ait: De uirginibus præceptū Domini non habeo, conſilium autem do. Quòd etiam iuxta prædictū Domini non omnes hoc conſiliū capere poſſe conſideras, ſed multos eiuſdem conſilij aſſentatores, hominibus, nō Deo, pro falſa ſpecie cōtinentiæ placere uolētes, grauiora uides committere, patrum ſcilicet uxores ſubagitare, maſculorum ac pecudum amplexus nō abhorrere, ne morbi huius aſperſione aduſq; peſtilentiā cōualeſcente, nimirū ſtatus labefactetur Eccleſiæ totius: Propter fornicationem, dixit, unuſquiſque ſuam uxorem habeat. Quod ſpecialiter ad laicos pertinere, ijdem mentiuntur hypocritæ: qui licet in quouis ſanctiſſimo ordine conſtituti, alienis reuera uxoribus non dubitant abuti. Et quod flendo cernimus, omnes in ſupradictis ſæuiunt ſceleribus. Hi nimirum non ſcripturam rectè intellexerunt, cuius mamillam quia durius preſſere, ſanguinem pro lacte biberunt. Nam illud A-

poſtoli-

poſtolicum, Vnuſquiſque ſuam habeat uxorem, nullum excipit uerè, niſi profeſſorē continentiæ, uel eum qui de continuanda in Domino uirginitate præfixit. Quod nihilominus tuam, pater uenerande, condecet ſtrenuitatem, ut omnem qui tibi manu uel ore uotum faciens continentiæ, poſtea uoluerit apoſtatare, aut ad uotum exequendum ex debito conſtringas, aut ab omni ordine canonica authoritate deponas: & hoc ut uiriliter implere ſufficias, me omnesq; mei ordinis uiros adiutores habebis non pigros. Verùm ut huius uoti neſcios omnino ſcias nō eſſe cogendos, audi Apoſtolum dicentem ad Timoth. Oportet, inquam, epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, unius uxoris uirum. quam ne quis ſententiā ad ſolam Eccleſiam uerteret, ſubiunxit: Qui autem domui ſuæ præeſſe neſcit, quomodo Eccleſiæ Dei diligentiā habebit? Similiter, inquit, diaconi ſint unius uxoris uiri, qui filijs ſuis bene præſint, & ſuis domibus. Hanc aūt uxorem à ſacerdote benedicendam eſſe, ſancti Sylueſtri papæ decretis ſcio te ſufficienter docuiſſe. His & huiuſmodi ſanctis ſcripturæ ſententijs, Regulæ clericorū ſcriptor nō immeritò cōcordans, ait: Clericus ſit pudicus, aut certè unius matrimonij uinculo fœderatus. Ex q-bus omnib. ueraciter colligit, quòd epiſcopus & diaconus reprehēſibiles notātur, ſi in mulierib. multis diuiduntur: ſi uerò unā ſub obtentu religionis abijciūt, utrunq;, ſcilicet Epiſcopum & Diaconum, ſine graduum differentia, hic Canonica damnat ſententia: Epiſcopus aut presbyter uxorem propriā nequaquam ſub obtentu religionis abijciat. ſi uerò reiecerit, ex-

 communicetur:

cõmunicetur:& ſi perſeuerauerit, deijciatur. Sanctus quoq; Auguſtinus, ſanctæ diſcretionis nõ inſcius: Nullum, inquit, tam graue facinus eſt, quin admittendum ſit, ut deuitetur peius. Legimus præterea in ſecundo Tripartitæ Eccleſiaſticæ libro hiſtoriæ, quòd cum Synodus Nicæna hæc eadem uellet ſancire decreta, ut uidelicet Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, poſt conſecrationem à proprijs uxoribus uel omnino abſtinerent, uel gradum deponerent: ſurgẽs in medio Paphnutius, ex illis Martyribus quos Maximus Imperator, oculis eorum dextris euulſis & ſiniſtris ſuris inciſis, damnauit, contradixit, honorabiles cõfeſſus nuptias, ac caſtitatem eſſe dicens connubium cum propria uxore: perſuaſitq; Concilio, ne talem ponerent legem: grauem aſſerens eſſe cauſam, quæ aut ipſis, aut eorũ coniugib. occaſio fornicationis exiſteret. Et hæc quidem Paphnutius, licet nuptiarum expers, expoſuit: Synodusq; eius ſententiam laudauit, & nihil ex hac parte ſanciuit, ſed hoc in uniuſcuiuſq; uoluntate, non in neceßitate dimiſit. Sunt uerò aliqui, qui ſanctum Gregorium ſuæ ſectæ ſumunt adiutorium: quorũ quidem temeritatem rideo, ignorantiam doleo. ignorãt enim, quòd periculoſum huius hæreſis decretum à S. Gregorio factum, condigno pœnitentiæ fructu poſtmodum ab eodẽ ſit purgatum. Quippe cum die quadam in uiuarium ſuum propter piſces miſißet, & allata inde plus quàm ſex millia infantum capita uideret, intima mox ductus pœnitentia, ingemuit, & factum à ſe de abſtinentia decretum, tantæ cædis cauſam confeſſus, condigno illud, ut dixi, pœnitentiæ fructu purgauit:

gauit: ſuoq; decreto prorſus damnato, Apoſtolicum illud laudauit conſilium, Melius eſt nubere quàm uri. addens ex ſua parte, Melius eſt nubere, quàm mortis occaſionem præbere. Hunc forſitan rei euentũ ſi illi mecum legiſſent, non tam temerè, credo, iudicarent, Dominicum ſaltem timentes præceptum: Nolite iudicare, ut non iudicemini. Inde Paulus dicit: Tu quis es, qui iudicas alienum ſeruũ? ſuo domino ſtat, aut cadit. ſtabit autem, potẽs eſt enim Dominus ſtatuere illum. Ceſſet ergo ſanctitas tua cogere, quos tantum deberet admonere: ne priuato, quod abſit, præcepto, tam ueteri quàm nouo cõtrarius inueniaris teſtamento. Nam, ut ait ſanctus Auguſtinus ad Donatũ, ſolum eſt quòd in tua iuſticia pertimeſcimus, ne nõ pro lenitatis Chriſtianæ conſideratione, ſed pro immanitate facinorum cenſeas coercendum: quod te per ipſum Chriſtum ne facias obſecramus. ſic enim peccata cõpeſcenda ſunt, ut ſuperſint quos peccaſſe pœniteat. Illud & Auguſtini uolumus te recordari, quod ait: Nihil nocendi fiat cupiditate, omnia conſulendi charitate: & nihil fiat immaniter, nihil inhumaniter. Item de eodem: In timore Chriſti, in nomine Chriſti exhortor, quicunque non habetis temporalia, habere nõ cupiatis: quicunq; habetis, in eis non præſumatis. Dico autem, nõ ſi iſta habetis, damnamini: ſed ſi in iſtis præſumatis, dãnamini, ſi propter talia magni uobis uideamini, ſi generis humani conditionem communem propter excellentem unitatem obliuiſcamini. Quod nimirũ poculum diſcretionis ex illo fonte Apoſtolicæ hauſeritis prædicationis: Solutus es ab uxore, noli quærere uxorem:

alligatus es uxori,noli quærere ſolutionē.ubi & ſubditur: Qui habent uxores,tanquam non habentes:& qui utuntur mūdo, tanquā nō utantur. Itē dicit de uidua:Cui uult nubat, tantū in Domino. Nubere aūt in Domino eſt,nihil in cōtrahendo cōnubio,quod Dominus prohibeat,attentare. Hieremias quoq; ait: Nolite confidere in uerbis mendacij, dicentes:Templū Domini, templum Domini,templum Domini eſt. Quod Hieronymus exponens: Poteſt, inquit, & hoc illis uirginibus conuenire, quæ iactant pudicitiam ſuam impudenti uultu: præferunt caſtitatem, cum aliud habeat conſcientia: & neſciunt illam Apoſtoli definitionem de uirgine, ut ſit ſancta corpore & ſpiritu. Quid prodeſt corporis pudicitia, animo conſtuprato:ſi cæteras uirtutes,quas propheticus ſermo deſcribit,non habuerit? Quas quidem, quia te aliquatenus habere uidemus, & quia diſcretionem, licet in hac re neglectam,in alijs tamen uitæ tuæ conſtitutionibus eam honeſtè conſeruatam non ignoramus: huius intentionis prauitatem citò correcturum non deſperamus. Et ideo non quanta poſſumus grauitate,iſtam licet grauiſsimam negligentiam corripimus, & iudicamus. Quanquam enim ſecundum uocabula, quæ uſus obtinuit, ſit Epiſcopatus presbyterio maior:tamen Auguſtinus Hieronymo minor eſt, & à minori quolibet non eſt refugienda uel dedignanda correptio:præſertim cum is qui corripitur, & contra ueritatem, & pro hominibus, niti inuenitur. Neque enim, ut ait ſanctus Auguſtinus ad Bonifacium,quorumlibet diſputationes,quamuis catholico-

rum

rum & laudatorum uirorum, uelut ſcripturas Canonicas habere debemus: ut non liceat ſalua honorificentia, quæ illis debetur, aliquid in eorū ſcriptis improbare atq; reſpuere, ſi fortè inuenerimus, quòd aliter ſenſerint, quàm ueritas habeat, diuino adiutorio uel ab alijs intellecta, uel à nobis. Quid autē ueritati magis contrarium poteſt inueniri, quàm hoc, cum ipſa ueritas de continentia loquens, non unius hominis, ſed omnium planè, excepto numero, profeſſorum continentiæ dicat: Qui poteſt capere, capiat. quòd iſti unde neſcitur inſtigati dicant: Qui non poteſt capere, feriatur anathemate? Quid uerò per homines fieri poteſt ſtolidius? quid diuinæ maledictioni obligatius, quàm cum aliqui, uel Epiſcopi uidelicet, uel Archidiaconi, ita præcipites ſint in libidinem, ut neq; adulteria, neque inceſtus, neque maſculorum (proh pudor) turpiſsimos amplexus ſciāt abhorrere, quòd caſta clericorum coniugia ſibi dicant fœtere, & ab eis non ueræ iuſticiæ compaſsione clericos ut conſeruos cogant uel moneant continere, ſed ut ſeruos iubeant ac cogant abſtinere? Ad cuius imperij, ne dicam cōſilij, tam fatuā, tamq; turpem addūt ſuggeſtionem, ut dicāt: Honeſtius eſt plurib. occultè implicari, quàm apertè in hominū uultu & cōſcientia cū una ligari. Quod profectò nō dicerent, ſi ex illo & in illo eſſent, qui dicit: Væ uobis phariſæis, qui omnia facitis propter homines. Et per Pſalmiſtam: Quia hominib. placēt, cōfuſi ſunt, quoniā Dominus ſpreuit eos. Hi ſunt homines, qui prius deberent nobis perſuadere, ut in cōſpectu eius, cui omnia nuda et aperta ſunt, erubeſcamus

ſcamus peccatores eſſe, quàm in conſpectu hominum mundi eſſe. Licet ergo merito ſuæ prauitatis nullius conſilium mereantur pietatis, nos tamen memores humanitatis diuinæ, eis conſiliũ authoritatis nunquã à pietate uacãtis, per uiſcera miniſtramus charitatis. Dicimus nempe: Eijce primùm hypocrita trabem de oculo tuo, & tunc perſpicies ut eijcias feſtucam de oculo fratris tui. Illud quoque rogamus eos attẽdere, quod Dominus dicit de meretrice: Qui ſine peccato eſt ueſtrûm, primus in eam lapidem mittat. quaſi diceret: Si lex iubet, ſi Moſes iubet, iubeo & ego, ſed competentes legis miniſtros exigo. Attenditis, quid additis: attendite quæſo & quid eſtis: quia, ſi te ipſum, ut ait ſcriptura, perſpexeris, nulli unquam detraxeris. Significatum eſt nobis etiam de quibuſdam eorum, qui tanta apud ſe intumeſcant elatione, ut gregẽ Domini, pro quo boni paſtores animas non dubitant miniſtrare, iſti uerberibus abſq; ratione præſumant laniare, quorum ſententiam S. Gregorius deplorãs ait: Quid fiet de ouibus, quando paſtores lupi fiunt? Sed quis uincitur, niſi qui ſæuit? quis uerò perſecutorem iudicabit, niſi qui dorſum ſuum ad flagella patienter miniſtrauit? Operæprecium eſt autem, ut audiatur, quo fructu tantum Eccleſia Dei ſcandalum, tantum clerus deſpectum, & ab ipſis epiſcopis, & ab eorum infidelibus patiatur. Nec enim eos infideles dicere dubitauerim, de quibus Paulus apoſtolus dicit ad Timoth. Quia in nouiſsimis temporibus diſcedent quidam à fide, attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorũ, in hypocriſi loquentium mendaciũ,

& cauteriatam habentium conſcientiam, prohibentium nubere. Hic eſt autem, ſi diligenter inſpiciatur, totius eorum manipulus zizaniæ, totius conuentus inſaniæ, ut dum clerici licita unius mulieris conſortia phariſaico deuicti, quod abſit, furore, relinquere coguntur, fornicatores & adulteri & aliarum prauitatum turpiſsimi miniſtri cum ipſis efficiantur. Qui hanc in Eccleſia Dei hæreſim, ſicut cæci duces cæcorum machinantur, ut uidelicet illud impleatur quod Pſal. eis, utpote eorum præſcius erroris, taliter imprecatur: Obſcurentur oculi eorum ne uideant, & dorſum eorum ſemper incurua. Quia ergo nemo, qui te, ô Apoſtolice, nouit, ignorat, quòd ſi tu per tui decreti ſententiam, tantam futuram eße peſtilentiam ſolidæ diſcretionis claritate perſpexiſſes, nunquã quorumlibet tam prauis ſuggeſtionibus conſenſiſſes. Debitæ tibi ſubiectionis fidelitate conſulimus, ut uel nunc ad tanti ſcandali ab Eccleſia Dei propulſionẽ euigiles: & qua noſti diſcretionis diſciplina, phariſaicam ab ouili Dei extirpes doctrinã, ne ſcilicet unica Domini Sunamitis, adulterinis diutius uſa maritis, gentem ſanctam, regale ſacerdotium, per irrecuperabile à ſuo ſponſo Chriſto uidelicet auellat diuortium: dum nemo ſine caſtimonia non tantum in uirginali flore, ſed etiam in coniugali habita coniunctione, uiſurus ſit Dominũ noſtrum: qui cum Deo patre & Spiritu ſancto uiuit & regnat per omnia ſecula ſeculorũ, Amẽ.

Hiſtorici, de coniugio ſacerdotũ.

NArrãt hiſtorici, Nauclerus, Crantz, & Hirſfeldenſis, anno 1074 grauia certamina fuiſſe in Ger-

in Germania, de ſacerdotũ coniugio; cum Hiltebrandus Papa urgeret epiſcopos & ſacerdotes Germanos uehementer, ut abſtinerent coniugio & uxoribus, nec illi id facere ullo modo uellent. Ac narrant quidã, inter cæteros etiam Otthonẽ Conſtantienſem, de quo poſtea, & Ratholdum Argentinenſem epiſcopum, ei conatui Papæ repugnaſſe. Nec potuit tunc Papa ſtatim, quod uoluit efficere: ita acriter ſacerdotes reſtiterũt iſti iniuſto mandato. Ortũ eſt etiã inde ſchiſma. nam & eccleſiæ aliquandiu ſibi elegerunt paſtores ſine epiſcoporum ordinatione. Nolebãt enim epiſcopi quenquã ordinare, niſi qui ſecundũ decretũ Papæ cœlibatũ uoueret. Verùm Papa eadẽ tyrannide, qua & ipſos Cæſares oppreßit, tandẽ Germanis ſacerdotibus coniugiũ eripuit: ſuntq́; uix anni 400, ex quo demũ in Germania coniugati ſacerdotes deſiuerunt. Extat epiſtola quædam ſynodi Brixienſis ad Hiltebrandum, qua nouendecim epiſcopi eum officio deponunt: eiq́; inter alia impia facta obijciunt, quòd cõiugia ſacerdotũ diſtrahat. Celebrata eſt ea ſynodus circa annũ 1070. Sed de hac re poſtea in Henrico 4. & Hildebrando ſeu Greg. 7. aliqd leges nõ cõtẽnendũ.

Polydorus lib. 6 Anglicæ hiſtoriæ narrat, coniugia ſacerdotibus in Anglia abrogari cœpta circa annum 970. Libro porrò 5. de Inuentoribus rerum teſtatur, demum circa annum Domini 1100 occidentalibus ſacerdotibus coniugium penitus ademptum eſſe.

Fuerũt & Syricio papæ certamina cum Taraconẽſi epiſcopo, alijsq́; Hiſpanis ſacerdotibus, de cõiugio, cum & illi ius coniugij ſacerdotum tuerẽtur. Sed illa longè antea acciderũt.

Q iiij

Quin & Lotharium Imperatorē, qui circa annū Domini 855 regnauit, teſtatur Sigebertus, coniugio ſacerdotū repugnare uoluiſſe. Gebuilerus huius tēporis Papiſticus ſcriptor, teſtatur fuiſſe tēpore Henrici IIII, 24 epiſcopos, unà cum ſuo clero in Germania & Gallia, coniugatos.

Nicetas.

NIcetas quidam Græcus, teſte Sigiberto, circa annum 1050, edito ſcripto defendit coniugium ſacerdotum. Credo id eum propterea feciſſe, quòd uidit tunc tēporis Papas in id totos incumbere, ut coniugium ſacerdotum abolerēt. Sed ob hunc tam grauem errorem, ab Antichriſto tanquam hæreticus damnatus eſt. Scripſit contra eum Leo papa, cuius ſcripti multa fragmenta paſsim in Decretis citantur, tametſi & alioqui inueniatur.

Beſeritæ.

BEſeritæ inter hæreticos numerantur, quos aiūt originem ſuam à Beſer quodam, qui ante 800 annos uixit, accepiſſe. His uicio datur, quòd damnauerint imagines, & earū cultū. O graue ſcelus. Credo fuiſſe pios homines, qui creſcēti ſuperſtitioni circa idola reſiſtere ſunt conati, ſi non maiores aliquos errores habuerunt. Nam nulli eis alioqui obijciuntur, quòd ego ſciam.

Archiepiſcopi Cōſtātinopolitani.

ARchiepiſcopi Conſtantinopolitani, ut teſtantur hiſtorici, aliquādiu uſurparūt ſibi primatū, cōprobante tertia et quarta ſynodo, uniuerſalesq; epiſcopi nominati ſunt: nihil minus q̃ Romanis pōtifi

cibus

cibus ſolis id tituli ac dignitatis concedere uolentes. Quanquã nec uſurparant quidẽ planè propalã unquã ante Gregoriũ(quod annis fermè ſexcentis poſt Chriſtum accidit) ſibi epiſcopi Romani eam dignitatem, niſi quòd ſextæ Africanæ Synodi tẽpore accidit, ut alibi diximus.. Vide regiſtrum Gregorij. unde clarè apparet, planè ignotum fuiſſe primitiuæ Eccleſiæ, quòd Romanus epiſcopus habeat primatũ ſuper omnes eccleſias, quodq́; habeat ius utriuſque gladij ſuper totum terrarum orbem. Si enim notum receptumq́; fuißet iſtud Papæ ius ac poteſtas, quomodo auſus fuißet Conſtantinopolitanus patriarcha id ſibi uſurpare? Sed rapuerunt tandem ſibi Romani pontifices eã dignitatẽ, adiuuante eos parricida ſeditioſoq́; tyranno Phoca, licet ſumma ui Græci contrà repugnarent.

Audio quoq; hodierna die extare uerſus in æde Laterana alicubi in pariete ſcriptos, qui non diuinũ, ſed humanum ius pro Papæ primatu iactent. Stultiſſimi autem fuißent Romaniſtæ, ſi humanum ius ibi citarent, ubi diuinum ſe habere non dubitarent.

Claudius Altiſidiorenſis, ſeu Clemens Scotus.

CLaudius Altiſidiorẽſis, ſeu Claudius Clemẽs Scotus, floruit circa 800 annum, uir eruditus, pius ac prudens, eoq́; Carolo magno pergratus. fuit unus ex præcipuis Pariſiẽſis ſcholæ inſtauratoribus, diuq́; in ea docuit. Is acriter unà cum Adalberto Gallo, teſte Balæo, reſtitit Bonifacio (qui alioqui Germanorum

norum Apoſtolus uocatur) ſcripto etiam libro contra eum. Antichriſtianiſmum enim potius quàm Chriſtianiſmum in Germania erigebat.

Ac uiciſſim cum ſuo ſocio à Bonifacio plurima eſt paſſus, & tanquam hæreticus uterq; etiã à Papa excommunicatus. Oppugnauit autē potiſſimùm cœlibatum Papiſticum, primatum Papæ, reliquiarum & imaginum cultum, aliasq; Papæ impoſturas: inter alia quoq;, quòd Papa ſibi ius deponendi reges, ſoluendiq; iuramento fidelitatis ſubditos, uſurpabat. Nam eo tempore tranſtulerat Papa regnum ab antiqua Merouecorum familia, ad Carolum. Factus tamen eſt in extremo ſenio epiſcopus Altiſidiorenſis. Adalbertus autem in Fuldenſis monaſterij carcere computruit. Facit & Nauclerus prædictorum duorũ mentionem. Opinor eundem eſſe cum Claudio Taurinenſe, qui quòd crucem adorandam eſſe non putauit, hæreſeos à Papiſtis dãnatur: faciã eius infrà mentionē.

Alachis regulus Longobardorum.

MVlti tum boni, tũ magni uiri, ſpurciſſimã longo iam tempore ſpiritualiũ uitã magnopere deteſtati ſunt. Lepida tamen in primis hiſtoria de Alachi Longobardorum regulo narratur, ad quem cum prope Ticinum ab epiſcopo diaconus eſſet miſſus, cuperetq; is ſe ad regem intromitti, reſpondit Alachis, Patêre ei acceſſum, ſi modò femoralia haberet munda. affirmantiq; diacono, ſe munda habere, quippe qui nuper lota induerit: declarauit, ſe non de ſubligari loqui, ſed de eo quod intus eſſet, & contine-

cibus ſolis id tituli ac dignitatis concedere uolentes. Quanquã nec uſurparant quidẽ planè propalã unquã ante Gregoriũ(quod annis fermè ſexcentis poſt Chriſtum accidit)ſibi epiſcopi Romani eam dignitatem,niſi quòd ſextæ Africanæ Synodi tẽpore accidit,ut alibi diximus.. Vide regiſtrum Gregorij.unde clarè apparet,planè ignotum fuiſſe primitiuæ Eccleſiæ, quòd Romanus epiſcopus habeat primatũ ſuper omnes eccleſias, quodq́; habeat ius utriuſque gladij ſuper totum terrarum orbem. Si enim notum receptumq́; fuiſſet iſtud Papæ ius ac poteſtas, quomodò auſus fuiſſet Conſtantinopolitanus patriarcha id ſibi uſurpare? Sed rapuerunt tandem ſibi Romani pontifices eã dignitatẽ,adiuuante eos parricida ſeditioſoq́; tyranno Phoca, licet ſumma ui Græci contrà repugnarent.

Audio quoq́; hodierna die extare uerſus in æde Laterana alicubi in pariete ſcriptos, qui non diuinũ, ſed humanum ius pro Papæ primatu iactent. Stultiſſimi autem fuiſſent Romaniſtæ, ſi humanum ius ibi citarent,ubi diuinum ſe habere non dubitarent.

Claudius Altiſidiorenſis, ſeu Clemens Scotus.

CLaudius Altiſidiorẽſis, ſeu Claudius Clemẽs Scotus, floruit circa 800 annum,uir eruditus, pius ac prudens,eoq́; Carolo magno pergratus. fuit unus ex præcipuis Pariſiẽſis ſcholæ inſtauratoribus, diuq́; in ea docuit. Is acriter unà cum Adalberto Gallo, teſte Balæo, reſtitit Bonifacio (qui alioqui Germanorum

norum Apoſtolus uocatur) ſcripto etiam libro contra eum. Antichriſtianiſmum enim potius quàm Chriſtianiſmum in Germania erigebat.

Ac uiciſsim cum ſuo ſocio à Bonifacio plurima eſt paſsus, & tanquam hæreticus uterq; etiã à Papa excommunicatus. Oppugnauit autẽ potiſsimùm cœlibatum Papiſticum, primatum Papæ, reliquiarum & imaginum cultum, aliasq; Papæ impoſturas: inter alia quoq; quòd Papa ſibi ius deponendi reges, ſoluendiq; iuramento fidelitatis ſubditos, uſurpabat. Nam eo tempore tranſtulerat Papa regnum ab antiqua Merouæorum familia, ad Carolum. Factus tamen eſt in extremo ſenio epiſcopus Altiſidiorenſis. Adalbertus autem in Fuldenſis monaſterij carcere computruit. Facit & Nauclerus prædictorum duorũ mentionem. Opinor eundem eſſe cum Claudio Taurinenſe, qui quòd crucem adorandam eſſe non putauit, hæreſeos à Papiſtis dãnatur: faciã eius infrà mentionẽ.

Alachis regulus Longobardorum.

MVlti tum boni, tũ magni uiri, ſpurciſsimã longo iam tempore ſpiritualiũ uitã magnopere deteſtati ſunt. Lepida tamen in primis hiſtoria de Alachi Longobardorum regulo narratur, ad quem cum prope Ticinum ab epiſcopo diaconus eſſet miſſus, cuperetq; is ſe ad regem intromitti, reſpondit Alachis, Patêre ei acceſſum, ſi modò femoralia haberet munda. affirmantiq; diacono, ſe munda habere, quippe qui nuper lota induerit: declarauit, ſe non de ſubligari loqui, ſed de eo quod intus eſſet, & contineretur.

 retur.

tetur. Idem, cum contra eum ſpirituales bellum excitaſſent, ac inſuper ſacrificulus quidam armis ducis ſuæ partis ab Alachi prouocati, indutus ab eo, occiſus, agnitusq; eſſet, uehementius indignatus uouit, ſi uicerit, ſe integrum puteum clericorum teſticulis impleturum. Ita lõgiſsimo tempore iam nulli ſano non ſummè exoſus fuit impuriſsimus iſte ſpiritualium cœlibatus: Quippe cum illi, præſertim in Italia, teſte diuo Vlrico, iam olim ſe non tantum non à maſculorũ & cognatarum, ſed etiam nec à pecorum quidem commixtione abſtinuerint. Vixit autem Alachis fermè antè 1000 annos.

Prophetia, Gallorũ leuitas, &c.

VVlgo habetur & celebratur prophetia quædam, cuius initium eſt, Gallorum leuitas, &c. Ea prædicit, Cæſarem quendam latè ac longè regnaturum, eiusq; tempore ceſſaturam gloriam uani cleri. Sic enim inquit: —— Cæſar regnabit ubiq;,

Sub quo tunc uani ceſſabit gloria cleri.

Intelligit de Papiſtico clero, ſeu de ſpiritualibus Papiſticis, quod experientia teſtatur. Nam ipſi nunc regnante latiſsimè Carolo V. nõnihil in ordinem rediguntur. Vocat autem Papiſticum clerũ, uanum clerum, haud dubiè non tantum propter uitæ turpitudinem, ſed & in primis propter uanitatem religionis, cuius miniſtri fuerunt. Quare hic non hominis qualiſcunq; teſtimonium habemus, de Papiſticæ religionis uanitate: ſed eiuſmodi hominis, qui etiã lõgius proſpicere cæteris mortalibus, atq; adeò futura Dei ſpiritu præuidere potuit. Aliqui tribuunt hanc pro

phe-

phetiā D. Brigittæ. Multi certè teſtātūr inueniri eam in ualde uetuſtis exemplaribus. Credo ut minimū ante centū, ſi nō ante ducentos annos, compoſitam eſſe.

Sydonius Apollinaris.

SYdonius Apollinaris epiſcopus Gallicus, queritur in quodam ſcripto, ambitione & auaricia epiſcoporum Chriſtianitatem in ingentes calamutates adduci.

Michael Palęologus Imp.

MIchael Palæologus Imperator Conſtatinopolitanus, imperauit circa annū Domini 860. Is ſcripſit quandam epiſtolam ad papā Nicolaum primum, quæ quidem non extat impreßa, quod ſciā: ſed quantum ex reſponſione Papæ conijcere licet, fuit ſatis libera: ac potißimū primatum Papæ cōmentitium tum ex uerbo Dei, tum ex patribus & concilijs, denique etiam hiſtorijs refutauit. Hortatus eſt etiam in eadem epiſtola Papam ad ſtudium concordiæ, deponendamq; illam immenſam ambitionem, & tyrannidis affectationem. Papa contra prolixè & ſuperbè declamitat, nullo tamen firmo argumento uel ſua communit, uel aduerſarium refutat. Vtinam illa Imperatoris epiſtola extaret: ſed non ſine cauſa eam Papiſtæ ſuppreßerunt. Audio hunc Imperatorē etiam contra idololatriam imaginum ſcripſiſſe.

Bonifacius Germanorum Apoſtolus.

HVnc Bonifaciū à multis Germanorū Apoſtolum dictum, non eò meo catalogo inſero, quòd

ipſe in ulla re Papiſticis errorib. reſtiterit, niſi quòd in quadam epiſtola indicat Papæ, quoſdā abuſus Romaniſtarū, quibus Germani, qui Romæ fuerant, ſcandalizarentur, & temerarias quaſdam eius diſpenſationes: ſed ut habeam occaſionem dicendi de ſtatu religionis, qui tunc in eccleſijs Germanicis fuerit.

Fuerat ſanè iam olim circa Apoſtolorū tempora religio Chriſtiana in Germania ſparſa, creueratq; etiā poſtea magis. nam & patres quidam Germanicarum eccleſiarum meminerunt, & Auentinus teſtatur, diſcipulos Apoſtolorum in Germania docuiſſe. Sed Papis nihil ſatis Chriſtianum erat, quod nō ſimul etiam Romanum eſſet. Quare miſit hunc ſuum pſeudoapoſtolum Gregorius ſecundus, qui circa annum Domini 715 ſedit in Germania, cum pleniſſimis ſeu turgidiſſimis bullis, ut Germanos magis ad Papam quàm Chriſtum conuerteret.

Balæus ſcribit in ſuo Catalogo, huic Bonifacio omnia in Romanæ eccleſiæ formam commutanti, ſeſe oppoſuiſſe doctos quoſdam uiros, ſcilicet Clemētem, Scotum, & Adalbertum Gallum, qui librum contra eū edidit. Sed Bonifaciū illos ſua & Papæ quoq; excommunicatione damnaſſe, & in carcerem Adalbertum in Fuldenſi monaſterio conieciſſe, ubi & computruit ille bonus ac pius uir. Epiſtola quædam Zachariæ papæ nominat illos epiſcopos, nec obijcit eis hæreſim, ſed tantum ſchiſma, haud dubiè propterea quòd in nullis fidei articulis errarent, ſed tamen interea non omnia approbarent, quæ papiſta Bonifacius agebat. Vtinam ille liber Adalberti extaret.

Sanè

Sanè apparet ex epiſtolis huius Bonifacij ad papas, & illorum reſponſionibus, eũ non minus de Papæ, quàm de Chriſti regno promouẽdo ſolicitũ fuiſſe. Nam in ſuo iuramento, quo ſe Romaniſtis obligat, clarè hoc inter alia ponit: Sed fidẽ ac puritatem meam, ut dixi, atque concurſum tibi & utilitatibus tuæ Eccleſiæ exhibebo. Sic ergo Malefacius docuit, ut præcipuè utilitatem Papæ & Romanæ eccleſiæ quæreret. Extat inter alias etiam una epiſtola Gregorij ſecundi ad iſtũ Bonifacium, in qua hæc uerba leguntur: Pro obeuntibus quippe cõſuluiſſe dignoſcere, ſi liceat oblationes offerre. Sancta ſic tenet Eccleſia, ut quiſq; pro ſuis mortuis uerè Chriſtianis offerat oblationes, atq; presbyter eorum memoriam faciat. Vnde profectò multa obſeruatu digniſsima intelligi poſſunt. Primùm, oblationes pro mortuis non perinde fuiſſe in uſu olim, ac iam ſunt. Ignorat enim oblationes pro mortuis tantus papæ Apoſtolus, quas iam ne ruſtici quidem ignorant, utpote quorum facultates non parum per Miſſas pro mortuis exhauriantur. Deinde clarè etiam hinc animaduerti poteſt, cuiuſmodi tunc fuerit ratio offerendi pro mortuis: nempe talis, ut quiſq; offerret in tẽplo quãcunq; rem utilem ad uictum & amictum uellet, aut haberet, idq; ſe offerre pro ſuis mortuis diceret: Sacerdos autem in publica precatione eorum mentionem faceret, quod etiã ex aliorũ antiquorũ ſcriptis animaduerti poteſt.

Quæſiuit quoq; hic idem doctiſsimus apoſtolus à Papa, quando ſit laridum comendendum? Papa reſpondit, tunc comendendum, cũ uel fumo ſiccatum.

uel alioqui coctum fuerit. Ridiculum hoc ualde eſt: ſed tamen apparet hinc, & ex alijs quæſtiunculis Papæ ab eo propoſitis, quàm præclaris paſcuis oues Chriſti hic lupus in Germania pauerit: nempe inaniſſimis cærimonijs, & uaniſsimis traditiunculis, & in primis ſtudio obediendi Rom. pontificibus, ſicut ipſemet Malefacius de ſeſe ſcribit ad Zachariam papam inquiens: Quantoſcunque audientes uel diſcipulos in iſta legatione mihi Deus donauerit, ad obedientiam Apoſtolicæ ſedis irritare & inclinare non ceſſo.

Hic igitur Chriſtiane lector perſpicis, quali Chriſtianiſmo Bonifacius iſte Germanos imbuerit, nempe quòd eos ex Chriſti cultoribus Papæ cultores effecit. Aiunt tamen, eum aliquos ex ethniciſmo conuertiſſe. Fieri ſanè poteſt. Subinde enim aliqui conuertebantur tum ante eius natiuitatem, tum etiam poſt eius mortem.

Auentinus libro Bauaricorum annalium quarto ſcribit, ualde multos ſacerdotes ſeſe huic Bonifacio ritus Romanos Germanicis eccleſijs obtrudenti oppoſuiſſe, eumq́; etiam in publicis concionibus accuſaſſe, quòd ſit mendaciorum author, Chriſtianæq́; religionis ac pacis perturbator & corruptor: ſed partim carceribus, partim Pontificis ac Regis authoritate repreſſos & oppreſſos eſſe. Omnino ueriſimile eſt, eos non ſine cauſa ei repugnaſſe. Conſtat enim, Clementem, Albertum, Samſonem, Sidonium archiepiſcopum, D. Virgilium, & alios quoſdã, Bonifacij aduerſarios fuiſſe, uiros eruditione ac pietate cum primis celebres ac præſtantes.

Scripſit

Scripſit Zacharias papa ad hunc Bonifacium: & poſtea Bonifacius in quadam ſua Synodo confirmari decreto curauit, ne ullo modo ſacerdotibus arma geſtare, aut pugnandi cauſa ad bellum proficiſci liceat. Sed adſcribam ipſum decretum.

Seruis Dei per omnia omnibus armaturam portare, uel pugnare, aut in exercitum & in hoſtem pergere, omnino prohibemus. Niſi illis tantummodo, quia propter diuinum miniſterium, miſſarum ſcilicet ſolemnia adimplenda, & ſanctorum patrocinia portanda, ad hoc electi ſunt: id eſt, ut unum uel duos epiſcopos cum capellanis presbyteris, princeps ſecum habeat. Et unuſquiſque præfectus unum presbyterum, qui hominibus peccata confitentibus iudicare & indicare pœnitentiam poßit. Nec non & illas uenationes, & ſyluaticas uagationes cum canibus, omnibus ſeruis Dei interdiximus: ſimiliter accipitres & falcones non habeant.

Vtinam hoc idem etiam noſtris temporibus ſeruaretur. Pleraque enim bella iam 500 annis, à ſacrificulis & excitata & geſta ſunt. Quietiores profectò res non parum in Chriſtianitate haberemus, firmioriq; pace Deo iuuante perfrueremur.

Carolus Magnus.

Carolus Magnus, rex Galliæ & Germaniæ, primusq; Germanus Imperator, regnauit circa 800 Domini annũ, curauit quinq; Synodos celebrari, in quibus multa ſunt decreta cõtra errores & abuſus nunc quidem graſſantes & regnantes, tunc

uerò ſenſim gliſcentes & ſuborientes. Decreuit & ipſe per ſeſe tanquam rex & Imperator, multa in eandem ſententiam ſuo arbitrio. Ex ijs omnibus Decretis Caroli, & poſtea filij Ludouici, congeßit Anſegiſus Abbas, qui ijſdem temporibus uixit, quatuor libellos ſuo quodam ordine, qui anno 1550 Pariſijs impreßi ſunt. In eo ergo opere ſunt, præter multa alia præclara, & hæc Decreta.

Quòd in templis tantum Canonici libri, id eſt, ſacræ literæ legi debeant: Lib. 1. cap. 19.

Quòd epiſcopi & parochi debeant docere populum ſanam doctrinam ex ſacris literis, & non pati ut quiſquam quicquam noui ex ſuo ſenſu, ac ex ſacris literis non deſumptum, cõfingat aut doceat. Et ibidem hanc ſanctißimam exhortationem ſubiungit: Ideo dilectißimi (inquit) toto corde præparemus nos in ſciẽtia ueritatis, ut poßimus cõtradicẽtib. ueritati reſiſtere, & diuina donãte gratia uerbum Dei currat, & creſcat: & multiplicetur in profectũ eccleſiæ Dei ſanctæ, & ſalutem animarum noſtrarum, et laudẽ & gloriã nominis Domini noſtri Ieſu Chriſti, Pax prædicantibus, gratia obedientibus, gloria Domino noſtro Ieſu Chriſto, Amen: Lib. 1. cap. 76.

Quòd reditus Eccleſiaſtici inter pauperes & ſacerdotes diuidi debent: Lib. 1. cap. 80.

Quòd clerici nòn præſumant à quoquam accipere eiuſmodi donationem, quæ in magnum damnum liberorum, aut aliorum hæredum cadere poßit: Lib. 1. cap. 83. Eodem primo libro, cap. 103. ſub titulo, De pabulo uerbi diuini nunciando, eſt ſanctißima lex

his uerbis

his uerbis expoſita: Epiſcopi *uerò, ut ſiue per ſe, ſiue per uicarios, pabulum uerbi diuini ſedulò populo annuncient. Quia, ut ait* Gregorius, *iram contra ſe occulti iudicis excitat ſacerdos, ſi ſine prædicationis ſonitu incedit.* Et *ut ipſi clerum ſibi commiſſum in ſobrietate & caſtitate nutriant: ſuperſtitiones, quas quibuſdam in locis in exequijs mortuorum nonnulli faciunt, eradicent.*

Ex hoc Decreto *apparet,* Carolo, *eiuſq; concilio non eſſe probatum, quòd ſacerdotes neglecta prædicatione uerbi* Dei, *cœperint exequijs & miſsis pro mortuis canendis occupari.*

Libro ſecundo cap.38. tit. De *corporis & ſanguinis* Domini *laicorum communione, eſt decretum, ut laici ut minimum ter in anno communicent.*

Vadianus, *in* Aeoli *&* Troade, *multarum Germanicarum ſynodorum, quæ poſt Carolum fuerunt, teſtimonia citat. ex quibus patet, communionem ſub utraque ſpecie fuiſſe in uſu. Sunt & hæc decreta in prædicto* Anſegiſi, *ſeu* Caroli Magni *opuſculo.*

Quòd ſacerdotes non debeant ordinari, niſi prius rectè examinati fuerint. Quòd excommunicatio temerè & ſine graui cauſa fieri non debeat.

Quòd omnis ſymoniacus ingreſſus ſit cauendus: quodq; epiſcopi ſecundum Canones *à populo & clero ſuo, ſine ullo reſpectu perſonarum, habita tantum meriti, uitæ & doni ſapientiæ ratione, eligi debeant, ut exemplo & doctrina populum inſtruere poſsint.* Hoc *decretum &* Gratianus Diſt.63.*recitat.*

Quòd nemo debeat profiteri monachatum, niſi

petita à rege uenia, propter multas fraudes, &c.

Quòd pueri ac puellæ non debeant ante maturam ætatem intrudi in monaſteria.

Quòd ſacerdotes paterno affectu plebem & auditores regere debeant.

Valde item pauca feſta Carolus celebrari uoluit, nempe diem Dominicum, Paſcha, cum præcedente hebdomada, Pentecoſten, Petri & Pauli, natiuitatem Baptiſtæ, Aſſumptionem Mariæ, Remigij, Martini, Andreæ, Natale Domini, & ſequentes dies quatuor, Epiphaniam, Purificationem: & eorum martyrum feſta, in ſuis tantum locis celebrari uoluit, ubi corpora eorum iacerent.

Vt Anſegiſus refert, luxum ſacrificorum & omnem planè eorum licentiam uehementer cohercuit.

Statuit item de uoluntate ac conſenſu totius ſui regni, ne ſacerdotibus in bellum pugnandi cauſa ire liceat, ſed tantum docendi & procurandæ religionis cauſa: tametſi hoc egerrimè ſacrifici tulerint, queſtiq; ſint, ſic ſuas libertates ac iura inminui: ut ex ipſo Decreto, cuius uerba adſcribam, apparet.

Quòd denique inſtigante antiquo hoſte, audiuimus quoſdam nos ſuſpectos habere, propterea quòd conceſſimus epiſcopis & ſacerdotib. ac reliquis Dei ſeruis, ut ſicut in prioribus noſtris continetur capitularib. ne ad pugnam properarent, nec arma ferrent, nec homines tā Chriſtianos quàm paganos necarent, nec agitores ſanguinum fierent, uel quicquam contra Canones facerent: Quòd honores ſacerdotum & res eccleſiarum auferre, uel minorare eis uoluiſ-

ſemus,

ſemus, quòd nullatenus facere uelle, uel facere uolētib. cōſentire, omnes ſcire cupimus: ſed quāto quis eorum amplius ſuā normā ſeruauerit, & Deo ſeruierit, tanto eum plus honorare, & chariorem habere uolumus.

Statuerat idem annis compluribus antè & Carolomannus, patruus Caroli, in quadā Synodo, præſente & approbante Bonifacio Germanorum apoſtolo, ſicut in Bonifacio id commemoraui, ac decretum recitaui. Sed adſcribam quædam de eo, quomodo ſeſe erga ſacerdotes geſſerit, ex Auentino: Præcepit etiam, ut monachi ſacerdotes literis operā ſedulò darent, emendatè & rectè ſcriberent, in omnibus contubernijs monachorum & epiſcoporum ædibus pueros docerent. Mendicis palantibus uetuit quicquam tribui, ſuos quāq; regionem inopes alere: ſanos et ualidos labore uictum quæritare, ac deſiderio ſufficere manus iuſsit. Idcirco opes Eccleſiaſticas in locupletiorib. templis in tres diuiſit partes, duas egenis, tertiam ſacerdotib. attribuit. In ædibus auguſtiorib. donaria æqua lance inter egenos & ſacerdotes bipartitus eſt.

Author & aliarum legum fuit, in quibus cauit, Ne temerè & paſsim ſacrificijs interdiceretur: ne'ue cadauera in fanis humarentur: neu ſacerdotes auaritiæ, Veneriq; dediti eſſent: ut pontifices officio publicè in templo docendi plebem fungerentur: ut ſacerdotes auaritiam, gulam, cauponas, negocia prophana, familiaritatem mulierum euitarent, aut ſacerdotio cederent, aut tribu mouerentur: Vt fures, homicidæ & huiuſmodi crimina cōmittentes, ſi ad aſylum, templum'ue fuga elapſi forent, repeterentur,

tur, atque ui eriperentur. Quòd ſi quis Monachorum, Pontifex'ue, præfectus'ue, illos reddere recuſaret, ſatisdaret damni infecti, compenſandiq́; præſtare promitteret: ſi illorum quiſpiam aufugiſſet, id non ſua opera eſſe factum, iuraret. Ius aßiduè ſumma diligentia dixit, nõnunquam manè dum indueretur: tanti temporis iactura apud eum erat. Nulli plures Ducatus, *præfecturasq́;, aut ſacerdotia conceßit: dictitans, ſibi & alios demerendos, beneficijsq́; oppignerandos eſſe.* In *epiſcoporũ ſenatum haud temerè quempiam adlegit: eruditionem atq; bonitatem in cooptandis illis potißimum ſpectauit. Neminem, niſi antea ſibi probatum & cognitum, creauit. nam eum ordinem ad priſtinum modum, & ſplendorem à* D. Paulo *præſcriptum, reduxit. Curioſe cauit, ne quis auarus, aut ambitioſus, luxu'ue perditus, unquã* pontificalem *apicẽ adipiſceretur. Hyldegardæ reginæ petenti pro ſacrificulo ſuo, ac idem proceribus aulæ rogantibus, reſpondit:* Idoneo, *& ſi pauperi, iam deſtinaui:* Imperatorem *mentiri aut falli non decet, ut obtrudat ſuperis, cuius uitam, mores, ingenium ignoret: &, tanto'ne oneri par ſit, cõpertum non habeat.* Epiſcopum Moguntinum, *quod lituum aureum, diſtinctũ gemmis, inſtar* C*æſarei ſceptri uſurpaſſet, ſeuerißima coercuit oratione: eidem auaritiam & ſuperbiam pro cõcione* propalàm *exprobrauit, indignabundus & clamitans:* En, *ait, paſtores noſtros, crucem* Chriſti *profeſſos, qui ſpreta cura, & paſcendarum ouium ſollicitudine, oſtentatione, opibus, luxu,* Imperatorem *quemuis opulentißimum*

mum laceſſant. Quendam pridie feriarũ D. Martini deſignatum epiſcopum, quòd is auctus tanta dignitate, amicis cœnam exhibens, & (uti fit) mero ſeſe nimium onerans, ſomno deinde oppreſſus, noctu diuinis rebus non interfuiſſet, rurſus ſacerdotio mouit: intolerabilem negligentiſſimumq; fore ratus, qui primo die ſibi non temperaret, ut ſui compos Deum ad iracundiam non prouocaret. Item alium lætiorem ob põtificatum donatum, atq; geſtientem, & ab humo in equum abſq; ſcamno, ſiue ſuppedaneo, uno impetu ſubſilientem, reuocauit: Vales, inquit, ut uideo, uiribus, & eques haud malus es: tua opera in bellis, ubi tua uirtus eniteſcat, indigeo: proinde ignobili & imbecillo oues & gregem pecudum relinque. Hactenus Auentinus.

Alicubi in Decreto citatur Caroli Magni ſtatutum, in quo ille queritur, imponi ſuo regno à Papa uix ferendum iugum. Sed credo alicuius recentioris Caroli eſſe.

Ex hiſce apparet primùm, Papam tunc non habuiſſe ullum regimen in exteras eccleſias: quippe cũ Reges, Synodos conuocarint, & decreta clericis propoſuerint. Deinde apparet, tunc omnem animam, id eſt, non minus clericos quàm laicos, politicis magiſtratibus ſubiectam fuiſſe. Poſtremò, quod ex animo quidem erroribus, & abuſibus, qui nunc ſanè regnant, tunc uerò oriebantur, pientiſſimi illi Cæſares & patres reſiſtere uoluerunt, ſed fruſtra: uincente tandẽ impietate Antichriſti, ſicut Daniel prædixit.

Editus eſt libellus in decimoſexto (ita enim uocant)

cant)

eam) folio, Pariſijs (ut opinor) nomine Caroli Magni, contra ſynodum quandam Græcam, quam Græci paulo antè Nicææ pro ſtatuarum adoratione celebrauerant, & ſeptimam uocauerant. Refutat ergo prædictus libellus illã Synodum, & præſertim ſtatuarum adorationem, prolixè & accuratè reijciendo ueſtitum, ſuffitum, lumina, et alia ornamẽta ſtatuarum, item & geniculationem ante eas. Facit horũ quatuor librorum & Eccius mentionem in ſuo Enchiridio. Is uerò qui edi eum libellum curauit, multis firmisq; argumentis euidenter probat, nõ eſſe ſuppoſititium aut adulternium. Dicit inter alia, etiam Romæ in Lateranenſi bibliotheca idem exemplar uetuſtis Lõgobardicis literis deſcriptum extare: id quod Auguſtinus Steuchus, eius bibliothecæ præfectus, publico etiam ſcripto teſtatur. Scriptus porrò ille libellus ea ratione & occaſione eſt, quòd, ſicut Conſtantinopolitanus Imperator concilium pro ſtatuarum adoratione celebrari curauerat, ſuaq; etiam authoritate eam idololatriã defendere ac propagare conatus erat: ſic contrà Carolus (fortè etiam aliquã æmulatione motus, ut fit) tum Synodo Francofordiæ congregata, tum ſuo proprio ſcripto eandem reiecit ac damnauit. Quod uerò in Francofordiana Synodo, præſente et præſidente Carolo Magno, non tantum Felicis error de filio Dei, ſed & illa ſeptima Græca ſynodus propter errorem adorationis ſtatuarum damnata ſit, poſtea dicetur.

Apparet porrò ex eodem ſcripto, Carolum Magnum, & alios pios, tunc longè leuius de adoratione

ſanctorum

ſanctorum ſenſiſſe, quàm nunc Papiſtæ. Quippe qui ſæpius repetit, ſolum Deum adorandum eſſe: ſed tamen ſanctis uiris ſuum quendam honorem ac uenerationem rectè exhiberi poſſe. Cæterùm ſtatuas adorandas penitus non eſſe, mirum non eſt Carolum ſenſiſſe. Nam & Gregorius Magnus nõ ita multo antè idem ſenſerat, ac docuerat, ut apparet ex epiſtola ad Syrenum Maſiliæ epiſcopum. Citat porrò & Carolus in prædicto libello Gregorium, ac probat de eius ſententia, ſtatuas adorandas non eſſe.

Audio & Ludouici Caroli Magni filij librum in Gallijs extare, contra eandem Græcam ſynodum, in quo longè acrius, quàm in priore patris, imaginum adoratio damnetur.

Caroli Magni tempore ſedit Romæ papa Leo III, homo ſanè indoctus, & Latini ſermonis admodũ ignarus. Habeo aliquot eius epiſtolas ad Carolũ, prorſus rudes ac barbaras. Ex quib. apparet, tum temporis Cæſareos miniſtros, non pontificios, Romæ ius dixiſſe. In quadã epiſtola exponit ſummã Cæſareæ epiſtolæ, cui reſpõdet: ex qua ſummaria ſentẽtia, facilè & Paparũ impudẽtia, perfricta frons ac iniuſticia, & Cæſaris grauitas & ſeueritas, qui eũ de talib. redarguit, perſpici poteſt. Sed adijciã ipſa Papæ uerba, quãtũuis barbara, inepta et obſcura: Cũq; per ordinẽ ad ſextũ cõiũgeremus capitulũ, quãtũ gaudiũ et lætitiã prædictæ epiſt. atq; cætera capitula nobis ingeſſerũt, tãtũ mœrore & triſtitia poſtmodũ ſumus repleti. Cõtinebat enim in ipſo præfato ſexto capitulo, ꝙ miſſos iam inuenire nõ ualetis qui nobis placeant,

de qua

de quare ualde triſtatur ueſtra Serenitas, & nullus de ipſis qui iam ad nos fuit directus, per ſuam uoluntatem amplius miſſus erit, excepto quòd obedientiam ueſtram uoluntariè unuquiſque adimplere cupit: & non ſolum miſsi ueſtri timent ueſtram portare legationem ad noſtram puſillanimitatem, uerũ etiam alij iam non ſunt auſi quærere à uobis auxilium: quia nullus eſt qui ueſtram quæſiuit clementiam, ut dicunt, qui poſtmodũ ad plenũ potuiſſent peruenire in gratiam noſtram. & quia plures directos habuiſtis miſſos fideles, ex quibus iam alij mortui ſunt, & ipſi blaſphemati fuerant: & de ipſis qui uiuunt, nullus iam ſine blaſphemio eſſe uidetur. Vnde nobis fili dulciſsime, quid aliud agendum eſt? Memorabile uerò eſt, quòd hic ipſe indoctiſsimus Papa ſanxit, ut põtificia Decreta omnium ſcriptorũ authoritati ac teſtimonijs præferãtur. O intolerãdã audaciã et inſcitiã.

Gregorius Neocęſarienſis.

Congregata eſt Synodus quædam (quam Græci ſeptimam uocauerunt) Conſtãtinopoli, circa annum Domini 700. In qua non tantum cultus imaginum, ſed & ipſæ imagines penitus dãnatæ ſunt, & ex templis eiectæ. Scripſit in ea Synodo librum Gregorius Neocæſarienſis epiſcopus, non ille uetus, ſed alius, illo multo recentior. In eo libro refutat ſatis diligenter imagines, tum ex ſacris literis, tum ex patrum teſtimonijs. Is liber tum coram tota Synodo eſt lectus ac comprobatus, reliquisq; Synodi actionibus tanquam commune quoddam decretum inſertus. Verum poſtea eſt contrario libello ab altera ſeptima

Græca

Græca ſynodo Nicæna, ſecunda uocata, reiectus: quæ demum à Francofordenſi cōcilio & Carolo Magno, ut prius audiuimus, eſt damnata. Vterq; prædictus libellus eſt actis poſteris huius ſeptimæ ſynodi inſertus.

Synodus Francofordienſis.

S*Ynodus Francofordiēſis, circa 700 Domini annum ſub Carolo Magno cōgregata, qui & præſedit ei, inter alia damnauit Græcam ſynodum paulo antè in Nicæa, ab Irene matre, muliere ſuperſtitioſiſſima, & Conſtantino filio celebratam. Cauſam porrò cur eam damnauerit, Vrſpergenſis & alij Papis fauentes hiſtorici, ſtudiò ſubticuerūt: cū id indicare, uel maximè ad hiſtorici officiū pertinuiſſet. Nō enim tā refert ſcire, quis doctor, aut quæ ſynodus ſit probata, damnata, aut reiecta, quàm, propter quæ dogmata.*

Verùm quoquo modo ueritatem occultarint, ac præſertim Papiſtæ, & adhuc occultent: tamen tandē Dei beneficio ea emerſit, & indies magis ac magis emerget. Nam editum eſt ante paucos annos alicubi in Gallijs prolixum ſcriptum Caroli Magni, cōtra prædictam Græcam ſynodum, ſtatuarum adorationem aſſerentem & defendentem. Is qui id ſcriptum edi curauit, multis firmiſq; teſtimonijs, ut ſuperius indicatum eſt, probauit, eſſe genuinum Caroli, & non ſuppoſiticiū. Adſcripſit etiā duos articulos Francofordianæ ſynodi ex uetuſtiſſimo codice, in quorū ſecundo diſertè indicatur, Græcam ſynodum propter ſtatuarum adorationem damnatam eſſe.

Liquet ſanè ueritas, rectè rem perpendenti, etiam

k ſine hoc

ſine hoc teſtimonio. Nam certum eſt, tum Irenem ac filium eo tēpore imaginibus addictiſsimos fuiſſe, tum ſynodum illam adorationē imaginū contra ſuos maiores approbaſſe ac defendiſſe. Quare cū ea ſynodus à Francofordenſi dānata ſit, nimirū ob eam ipſam erroneam ſentētiam de imaginib. damnatā eſſe neceſſe eſt. Aut ſi id papiſtæ negant, proferant quæſo cauſam, cur Græcam ſynodū damnarint. Quid uerò, quòd Auentinus authenticus hiſtoricus teſtatur, in ſynodo Francofordenſi ſub Carolo Magno celebrata, acta Græcorū (uerba eius recito) de adorandis imaginib. reſciſſa eſſe? Sed adſcribam locū integrū. Carolus decēbrē Reginoburgio exit Sualouoltas, & ad foſsā ſuperiorē nauibus per terram tractis progreditur: inde nauib. in Rhœdoneſſo delatus in Mænum, Virzeburgū (caput eſt antiquæ Franciæ, inſigne ſepulchro diui Chiliani) ultimo decēbri peruenit: unde Francophoron migrauit, ibiq; reliquum hyemis exegit. Huc frequentes coire pontifices Galliarum, Italiæ, Germaniæ imperat. Adfuere Romani pontificis legati, Theophylactus & Stephanus èpiſcopi: tertiò ibidem condemnata eſt hæreſis Fœliciana, Eliphādanaq;, de adoptione filij Dei. Omnes ſubſcripſere ſacerdotes: ipſe quoque Fœlix & Eliphandus, agnoſcentes errorē: uenia data, dignitasq; ſeruata. Itē acta Græcorū de imaginibus adorādis reſciſſa ſunt. Faſtocrata regina quarto idus Auguſti tunc fato conceſsit. Habeo etiam peruetuſtos Francorū annales, Reginonis abbatis opinor, in quibus ita legitur de actis Francofordienſis ſynodi: Pſeudoſynodus Græcorum pro adorandis imaginibus

ginibus habita, & falſo Septima uocata, ab epiſcopis damnatur, &c.

Vt aũt ueritas hiſtoriæ paulo clarius innoteſcat, ſciendum eſt, Græcos multis annis ante & poſt prædictã Irenem, eiuſq; ſynodũ, adeò acriter imagines inſectatos, ut ne ornatus quidẽ cauſa eas uſquã, præſertim in templis, ferre uoluerint: prorſus ut hoc tẽpore à quibuſdam fit. At hæc Irenes ſynodus cõtrà, non tantum haberi, ſed & adorari imagines uoluit, ac ſeueriter mandauit, dãnauitq; anathemate omnes cõtraria ſentientes. Verùm Carolus Magnus, cum ſua Francofordiana ſynodo, mediũ ſequuti, & ferri uoluerunt imagines, uel ornatus uel hiſtoriæ gratia: & tamẽ nullatenus adorari, ſeu quoquo modo honorari, non ueſtiri eas, non lumina accendi, ſeu ſuffitum eis fieri, nõ procumbere aut genua flectere, aut curuari homines ante eas. Quare, ut dictum eſt, hac de cauſa Græcam ſynodum tunc temporis pro adoratione ſtatuarum celebratam damnarunt.

Sed age concluſionis loco, ut indubitata ſit omnino huius prioriſq; narrationis ueritas, adijciamus teſtimonium Hincmari Remorũ archiepiſcopi, ex 20 capite eius libri contra eiuſdem nominis Iandunenſem epiſcopum.

Septima aũt apud Græcos uocata uniuerſalis pſeudoſynodus, de imaginibus, quas quidã cõfringendas, quidã aũt adorandas dicebãt, neutra uerò pars intellectu ſano diffiniẽs ſine autoritate apoſtolicæ ſedis, nõ longè ante noſtra tẽpora Nicææ eſt à quãplurimis epiſcopis habita, & Romam miſſa, quam etiam Papa

Romanus in Franciam direxit. Vnde tempore Caroli Magni Imperatoris, iuſsione Apoſtolicæ ſedis, generalis Synodus in Francia, conuocãte præfato Imperatore, celebrata, & ſecundum ſcripturarum tramitẽ, traditionemq́; maiorum, ipſa Græcorum pſeudoſynodus deſtructa et penitus abdicata. De cuius deſtructione non modicum uolumen, quod in palatio adoleſcentulus legi, ab eodẽ Imperatore Romã eſt per quoſdã epiſcopos miſſum. In cuius uoluminis quarto libro, hæc de Vniuerſali nomine ſcripta ſunt: V N I V E R S I T A S ab uno cognominatur, quòd uno multotiẽs uerſo propagatur. Nam multitudo unitatũ uertendo in unum collecta, uniuerſitas efficitur. Sicut enim Ecclesia uniuerſalis eſt, quæ Græco eloquio catholica dicitur: ita nimirum omne quicquid ab eius unitate non diſceſsit, catholicum nuncupari poteſt. Omnis enim doctrina Chriſtiana, uel quælibet conſtitutio ſiue traditio talis eſſe debet, ut uniuerſali cõueniat Eccleſiæ, quod nequaquã hæretici obſeruauere, qui per diuerſas mundi partes aliquibus regionum partibus coartati, conuenticula quædam ſtatuêre, quibus & ſe & quàm plurimos ab Eccleſiaſticæ unitatis cõſortio ſegregauerunt. Cum ergo duarum & triũ prouinciarum præſules in unum conueniunt, ſi antiquorum canonum inſtitutione muniti, aliquid prædicationis aut dogmatis inſtituunt, quod tamen ab antiquorum patrum dogmatibus non diſcrepat, catholicum eſt quod faciunt, & fortaſſe dici poteſt uniuerſale: quoniam quamuis non ſit ab uniuerſi orbis præſulibus actum, tamen ab uniuerſorum fide & traditione non diſcrepat: quod

pat: quod crebrò factum in pleriſq; mundi partibus, quibuſdam neceſsitatibus incumbentibus, ſcimus. Multa enim concilia geſta ſunt, quorum inſtitionibus ſancta munitur & roboratur Eccleſia. Si uerò duarum aut trium prouinciarũ præſules in unũ cõuenientes, noua quædam ſtatuere cupientes, conuenticula quædam faciunt, quæ non cum uniuerſi orbis Eccleſia ſentiunt, ſed ab ea quadam ex parte diſſentiunt, non eſt catholicũ quod faciũt, & ideo uniuerſale nuncupari nõ poteſt. Omne quod eccleſiaſticũ eſt, catholicũ eſt: & omne quod catholicũ eſt, uniuerſale eſt. Omne aũt quod uniuerſale eſt, prophanis uocum nouitatibus caret. Omne igitur quod eccleſiaſticũ eſt, profanis uocũ nouitatib. caret. Et ſi hæc ſynodus uocũ nouitatib. careret, ac antiquorũ patrũ dogmatib. cõtenta eſſet, uniuerſalis dici poterat. Nõ autem antiquorum patrum dogmatibus contenta eſt: non igitur uniuerſalis dici poteſt. Vniuerſalem planè eandem ſynodum non cunctaremur profiteri, niſi eam uniuerſalis Eccleſiæ dogmatibus ſentiremus refragari. Hæc Hincmarus.

Græca illa ſynodus ſeptima ab ipſis uocata, quã à Frãcofordẽſi & Carolo dãnatã eſſe diximus, eſt anno 1551 Coloniæ in ſecũdo conciliorũ tomo, ſub titulo ſecũdæ Nicenæ ſynodi edita: cõgruunt etiã ipſa capita cũ Caroli refutatiõe. Omnia enim quæ ex ea Carolus in ſuo libello citat ac refutat, ibi clarè ponuntur.

Eſt uerò illud uel in primis digniſsimum obſeruatu, quòd ipſe papa Adrianus hanc ſynodum deſcriptis literis ad Imperatorem & ad Taraſium Conſtantinopolitanum patriarcham probauit: quin & legatos

ibi unà habuit, qui omnia decernere adiuuerũt. Legati fuerũt, Petrus protopresbyter S. Petri, & Petrus monachus S. Sabæ. Quare Francofordienſis ſynodus & Carolus in hac re nõ tantũ hanc Græcam ſynodũ, ſed & ipſum Papam errantem in idololatria ſtatuarũ damnarunt, tametſi publicæ trãquillitatis cauſa eum diſertè nominatimq́; petere & dãnare noluerũt. Sed ne dubites, eos etiã ipſum papam Adrianũ, ſed ſine nomine, petiſſe ac oppugnaſſe. Confer quæſo duas eius epiſtolas ad Imperatorem Cõſtant. & Taraſiũ, cũ ca. 27.18.19. primi libri, et cũ 13.14.15.16.17.18.19.20. 23.24.25.26. ſecũdi, et 15.16 tertij lib. Caroli Magni: inuenies profectò manifeſtiſſimè, nihil aliud Imperatorẽ in illis capitib. egiſſe, quàm ut illas Papæ epiſtolas diligenter & accuratè refutaret: tametſi tacito Papæ nomine, quietis publicæ, ut dixi, ſtudio.

Exagitat etiam Carolus ſatis acerbè Iohannẽ Antiochenũ, quòd adulatoriè prædicaſſet, concordiã Taraſij & Adriani de imaginũ adoratione: eoq́; impudenter dictũ illud Pſalmi, Pax & ueritas ſibi mutuò obuiatæ ſunt. Vnde itidẽ cernis, Carolũ, etiam ipſum Adrianũ ſuo ſcripto petiſſe & pupugiſſe. Fuit profectò tum tẽporis nõ leue certamẽ inter Carolũ, eiusq́; epiſcopos, ac Papam: licet diſſimulanter & tectè, ut ex collatione prædictarũ Papæ epiſtolarũ, & Caroli libro, animaduerti poteſt: item ex eo, quòd Papa cũ ſuis Papiſtis nihilominus paulo poſt Caroli mortem, Claudiũ Taurinenſem epiſcopũ, qui Carolo intimus fuerat, ob idipſum damnauit, quòd cruces & ſtatuas adorari non ſit paſſus. Videtur Papa ceſſiſſe quidem

dem Carolo Magno, eiuſq; ſynodo, tanto impetu tum adorationem ſtatuarum damnantibus. Verùm paulo pòſt mortuo Carolo, ſuas puppas denuò ornare & colere cœpit.

Præclarã profectò, & Eccleſiæ Dei apprimè utilem operã nauaret, ſi quis ſemel tum Græcã ſeptimã illam, ſeu ſecundã Nicænam ſynodũ ederet, tum Francofordienſem, & Caroli Magni librũ, tum capita ſynodi Græcæ cũ Caroli refutatione diligẽter cõferret: & demũ hæc ipſa teſtimonia Auentini, Hincmari, Eccij, & alia, de refutatione Caroli Magni, quòd nõ ſit ſuppoſititius, adiungeret: quo tandem omnes pij cernerent, quòd initio multi erroribus Antichriſti reſtiterunt: ſed ipſe ſubinde plures, & quidem antè damnatos, ſepultoſq;, ex barathro infernali reſuſcitarit, & in Eccleſiam induxerit. Prodeſſet ea opera & ad id, ut Papiſtis, clamantibus ſuam religionem inde ab Apoſtolis duraſſe, os obſtrueretur. Nõ enim profectò minima, ſi non maxima, pars religionis Antichriſtianæ ſeu Papiſticæ eſt hoc tempore, cultus idolorũ: de quo præclarè Ludouicus Viues ſuprà de Ciuitate ſcribit, ſe nõ uidere, quid ſit diſcriminis inter pleroſq; Chriſtianos ſtatuas colentes, & ethnicos ſua idola adorantes.

Cabilonenſe concilium.

CAbilonenſe conciliũ circa annũ Domini 800, ſub Carolo Magno celebratum, multa utiliter ſtatuit, in quibuſdã etiã creſcenti ſuperſtitioni & abuſib. reſtitit. Præcepit enim, ut ſacerdotes et epiſcopi diligẽter ſtudeãt in ſacris literis, ac doceãt ſuã plebẽ.

 Item,

Item, ut ſedulò ubiq; ſcholas iuuentutis inſtaurent & erigant. Seuerißimè quoq; coercuit ſacerdotum & monachorum impuram rapacitatẽ, quos queruntur illi patres, perſuadere ſimplicibus hominibus, ut ſua bona templis aut monaſterijs ſtultè largiantur, ipſiq́; ſeſe in monachatum præcipitent. Quin etiam iußit id concilium, omnino omnia illa bona ſuis hæredibus, parentum ſtultitia & ſacerdotum auaritia ſpoliatis, reddere. Vetuit præterea, ne epiſcopi aut ſacerdotes alant canes, aut accipitres: ne'ue ſeſe inebrient, ac ita minus liberè ſuum uulgus arguere auſint: ne ſe implicent negocijs ciuilibus, ne quicquam à ſuis inferioribus ſacerdotibus exigant: ne item quicquam pro chriſmate, aut eccleſiarum dedicatione, aut ſacerdotum ordinatione accipiant. Iußit, ut publicè peccantes, publicè pœnitentiam agant.

Verùm peregrinationes religionis cauſa, in primis ſeueriter coercuerunt. Sic enim 45 Canone de eis ſentiunt ac ſanciunt:

Nam & à quibuſdam qui Romam, Turonum'ue, & alia quædam loca ſub prætextu orationis inconſultè peragrãt, plurimùm erratur. Sunt presbyteri & diaconi, & cæteri in clero conſtituti, qui negligenter uiuentes, in eo purgari ſe à peccatis putant, & miniſterio ſuo fungi debere, ſi præfata loca attingãt. Sunt nihilominus laici, qui putant ſe impunè aut peccare, aut peccaſſe, quia hæc loca oraturi frequentant. Sunt quidam potentum, qui acquirendi cenſus gratia, ſub prætextu Romani ſiue Turonici itineris, multa acquirunt, multos pauperum opprimunt: & quod ſola cupidi-

cupiditate faciunt, orationum ſiue ſanctorũ locorum uiſitationis cauſa ſe facere uideri affectant. Sunt pauperes, qui uel ideo id faciunt, ut maiorem habeant materiam mendicandi. De quorum numero ſunt illi, qui circumquaq; uagantes, illò ſe pergere mentiũtur: uel quia tantum ſunt uecordes ut putent, ſe ſanctorum locorum ſola uiſione à peccatis purgari, non attendentes quod ait beatus Hieronymus: Nõ Hieroſolymam *uidiſſe, ſed* Hieroſolymis *bene uixiſſe laudandum eſt.* De *quibus omnibus* Domini Imperatoris, *qualiter ſint emendanda, ſententia expectetur. Qui uerò peccata ſua ſacerdotibus, in quorum ſunt parochijs, confeſſi ſunt, & ab his agendæ pœnitentiæ conſilium acceperunt, ſi orationibus inſiſtendo, eleemoſynas largiendo, uitam emendando, mores componendo,* Apo*ſtolorũ limina uel quorumlibet ſanctorũ inuiſere deſiderant, horum eſt deuotio omnibus collaudanda.*

Talis planè opinio, *quòd illa ipſa tantum aliquorum locorum uiſitatio peccata purget, ac* Deum *placet, poſtea in* Papatu *inualuit: utpote cum etiam alios pro ſe mittere ad tales peregrinationes, religioſum putauerunt eſſe.* Imò *etiam mortuos talibus aliorum peregrinationibus iuuari probant: id faciunt partim temporum illorũ regnantiſq; ſuperſtitionis conſenſu uicti, ſed tamen ita probant, ut accidentia quæ adiungunt, magis quàm ipſam peregrinationem probare uideantur.* Nempe *ſi pius ac doctus ſacerdos id ad pœnitentiam ſeu caſtigationem eius prodeſſe putauerit, ſiq; illi perrexerint orationibus inſiſtendo, eleemoſynas largiendo, uitam emendando, mores componendo, &c.*

do, &c. Vt non tam ipſam peregrinationem, quàm hæc optima accidentia reſpexerint, ac laudarint.

Methodius Illyricus.

QVidã Methodius Illyricus, uir doctus, floruit circa 860 Domini annum. Scribit de eo Auentinus Bauaricorum annalium quarto, quòd Sclauis ſeu Vandalis literarum characteres inuenerit, ſacrasq́; literas in uulgarem ſermonem uerterit. Ait quoque eum impuliſſe Dalmatas, aliosq́; Illyricos, ut abolita lingua Latina, uulgari in ſacris myſterijs peragendis uterentur. Quin etiam affirmat, eum ritus Romanos penitus ex illis eccleſijs exploſiſſe. Eo opere perfecto, dicit illum etiã in Bauariam perueniſſe, idem & ibi tentaturum: ſed ſacerdotes ac epiſcopos cõcitaſſe in eum principes ac populos, ita ut in Morauiam bonus ille homo aufugerit, ubi mortuus, ac Olmutiæ ſepultus ſit. Vtinam aliqua eius ſcripta extarent, hiſtoriamq́; certaminum ipſius notiorem haberemus. Nam non parua, nec uulgaria fuiße oportet.

Acciderat uerò non ita multo antè, nempe ſub Carolo Magno, ut pleriſque eccleſijs exterarum regionum, Romani ſeu Papiſtici ritus obtruderentur. Quare uériſimile eſt, iſtum bonum uirum, tum illa recenti mutatione rituum Eccleſiaſticorum, tum etiam ipſa neceßitate intelligibilis ſermonis in religione, ad id conandum incitatum eſſe. Apparet ſanè ex iſtis eius factis, eum non parum melius intellexiſſe, quàm reliquum ſacerdotum uulgus, quid ad Eccleſiæ Dei ædificationem proſit, aut obſit.

Eſt

Eſt uerò adhuc in Eccleſiaſticis actionibus ſeu ſacris uſitata uulgaris lingua in Illyria, ſiue ea res ab hoc Methodio initium inſtaurationemq́; ſumpſerit, ſiue ſic ſemper inde ab initio in uſu fuerit.

Syluius, ut ſuperius indicaui, dicit diu multumq́; in Romana curia deliberatum eſſe, an ſit Sclauis ſeu Vandalis permittendum, ut uulgari lingua in ſacris peragendis utantur: ſed tandem cœlitùs auditam uocem, Omnis lingua laudet Dominum: ſicq́; eis conceßum eſſe. Cæterùm ritus planè Romani ſunt, exceptis paucis remotioribusq́; locis, ubi Græca religionis forma eſt. Scribit Auentinus, in maxima ueneratione eſſe, ac ueluti pro ſancto coli in quibuſdam locis in Illyria, iſtum Methodium. Dubitat etiam, an idem hic fuerit cum alio quodam Methodio Morauienſi epiſcopo, ad quem olim Eugenius ſecundus ſcripſerat.

Succeſſores Paparum.

MVlti planè inter Papas (ut etiam Platina ſæpius teſtatur) ſucceſſores, ſuorum præceſſorum geſta ſeu acta irrita fecerũt, abrogaruntq́;. Quin et tota noua quæſtio 35 cauſæ, id diſputat, errata priorum Paparum à ſucceßoribus corrigi mutariq́; poſſe ac debere. Ergo ipſius Antichriſti proprio teſtimonio probatur, eum non eße ἀναμάρτητον, impeccabilẽ, ut ita loquar: ſicut eius adulatores & cultores impudenter mentiuntur, eum errare non poſſe.

Epiſcopi Belgici.

HAbuerunt & aliquot epiſcopi Belgici, circa annum

annum Domini 860, contentionem quandam, eamq́; ſatis uehementem, cum Nicolao primo papa, de quodam matrimonio. Nolo iam diſputare, utra pars iuſtiorem cauſam habuerit: illud tantum oſtendiße ſatis ſit, illos epiſcopos & modeſtius ſuas partes egiſſe quàm Papam: & tamen Papã non habuiſſe pro quodam ſemideo, cui contradicere non liceret, ſicut poſtea factum eſt. Sed adſcribam unam illorum epiſcoporum epiſtolam, quæ in quarto annaliũ Bauaricorum Auentini inuenitur, ex ipſius autographo deſcriptã.

NIcolao pontifici Guntherus & Theodogutho. Patres, epiſcopi, & fratres coepiſcopi noſtri nos ad te miſere, ipſi quoq; ſponte Romam uenimus, acta tibi obtulimus, ut ſi quid in his peccatum erratum ue uideretur, tanquam parens pientißimus benignè & modeſtè, ut præceptorem decet, commonefaceres. Tu uerò accepto libello noſtro, uiginti amplius diebus nullum omnino uel per internuncios reſponſum reddidiſti: tantum abfuit, ut in conſpectum tuum admitteres. Nos ocioſi ſedimus Romæ. Poſt demùm mẽſem ferè nos accerſitos, ubi abſq; cunctatione aduolauimus, & nihil mali ſuſpicantes, quaſi more latronum oppreßiſti. Nã ſtatim ubi in ædes recepti ſumus, peſſulo foribus obdito, expoliatos omni ope humana, & circumdatos turba paganorũ, comites noſtros ſacratis prophaniſq́; excluſiſti: ibi contra fas, contra decreta, moremq́; maiorum, ſine cœtu eccleſiaſtico, cum circumſtetißet nemo archiepiſcopus, nemo pontificum & ſymmyſtarum acceßit, neque tu aut de errore noſtro quicquam diſſeruiſti, aut ratione aliqua teſti-

teſtimonio, ſcripto, aut argumentis errorem per te ſu-arguiſti, nec quicquam penitus tu diſſeruiſti: ſed ſubitò & de improuiſo cum lateri tuo hæreret Anaſtaſius monachus, ſententiam contra nos iniuſtam, temerariam, & nefariam de chartula effudiſti, & ſatis proteruè tuis fratribus atque conſeruis uerbis illuſiſti. Immortalis Imperator Auguſtam & ſponſam ſuam clara æternaq; ſupellectile inſtruxit, dote non caduca condecorauit, ſed perpetuo diademate ac ſceptro prouexit. Fecit eidem poteſtatem atq; copiam, ut diuos conſecraret, cœlo adſereret, ægros curaret, mortuos immortalitate donaret. Quæ beneficia tu ut luti latro intercipis, tẽplo Dei præripis, in teq; trãſfers, atq; lupus factus es ouibus, uiuos occidis, fortes ſuperis detrahis, uulneribus gladium melle litum condis, mortuos ad inferos extrudis, quibus per te reuiuiſcere non licet. Tu pontificis quidem perſonam præ te fers, at tyrannum agitas: ſub cultu paſtoris lupũ ſentimus. Titulus parentem mentitur, tute factis Iouem oſtentas. Cum ſis ſeruus ſeruorum, dominus dominantium eſſe contendis. Atqui iuxta diſciplinam Chriſti ſeruatoris, non infimus es omnium miniſtrorum templi Dei. Tu uerò libidine dominãdi in præceps abis, quicquid tibi libet licet, fucusq; factus es Chriſtianis.

Hiſce de cauſis nos cum fratribus noſtris & collegis neque edictis tuis ſtamus, neq; uocem tuam agnoſcimus, neq; tonitrua tua timemus. Tu eos qui ſenatuſconſultis non parent, impietatis condemnas, iiſdem ſacrificijs interdicis. Nos tuo te enſe iugulamus, qui edictum Domini Deiq; noſtri conſpuis, concordiam

colloquij

colloquij diſcindis, pacem immortalem cœleſtis principis teſſeram uiolas. Spiritus ſanctus author eſt omnium eccleſiarum, quà longißimè & latißimè terrarum orbis porrigitur. Ciuitas Dei noſtri, cuius municipes ſumus, ad uniuerſos cœli cardines pertinet. Maior eſt urbe, quæ Babylonia à ſacris uatibus appellatur: ut quæ diuinitatem uſurpet, cœlo ſe æquet, ſe æternã fore, neq; unquã erraſſe aut errare poſſe gloriatur.

Speculum Saxonicum.

IVs Saxonicum, quod illi uulgo Speculum uocant, dicit Papam nihil mandare aut ſtatuere contra iura Saxonum poſſe. Nondum nimirum tunc erant omnes homines ab Antichriſto ita penitus (ut poſtea accidit) dementati & faſcinati, ut omnia quæ ille impudenti ore tyrannicè præcipit, illi protinus pro oraculis Dei amplexarentur, & exoſcularentur. Statuit item illud idem ius, ne clerici hæreditatis adeundæ poteſtatem haberent. Viderunt nimirum prudentes homines, & nimis magnas opes ad clericos peruenire: & non putabant æquum eſſe, ut qui homines à ciuilibus oneribus immunes eſſe uellent, ij magnas opes ac hæreditates poßiderent. Conditum eſt autem ius Saxonicum ante mille annos: tametſi quidam ſcribant, id & à Conſtantino Magno confirmatum eſſe.

Luitpertus.

LVitpertus Moguntinus archiepiſcopus, ſcripſit quandam epiſtolam ad Ludouicum, qua & grauiter peccare, aut etiam errare Papam indicat: & ipſum Imperatorem, ut eum caſtiget, hortatur. Vnde

licet cognoſcere, hunc epiſcopum non ita Papæ mancipium fuiſſe, ſicut eos qui ipſum omnes iudicare, & à nemine contrà iudicari debere turpiter mentiũtur. Sed adſcribamus ſanè ipſam epiſtolam.

Domino pijſſimo & amãtiſſimo, atq; in fide catholica florẽtiſſimo regi Ludouuico, Luitbertus archiepiſcopus ſanctæ Dei eccleſiæ uernaculus, præſentẽ & perpetuã in Domino ſalutẽ. Tacendi uel deliberãdi inducias nõ habeo. neq; enim ſilere me cauſa permittit: quã ſi relinquo apud Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtũ, cuius intereſt: inexcuſabilis ero, et uobis promiſſam humanitùs fidẽ temeraſſe cõuincor, qui in ſpecula, qua cõſtitutus ſum, uidens periculũ uobis imminens, deſidioſa uel infideli taciturnitate diſſimulẽ: & eccleſiæ Dei, cuius indignus curã paſtoralẽ ac ſolicitudinẽ ſuſcepi, negligẽs effectus, mercenarius potius eſſe uidear, quàm paſtor. Quatitur nãq; grauiter, & dehoneſtatur, primatus et dignitas eius in ſede ſancti Petri, eo quòd inaudita quadam & occulta perſecutione nõ ab infidelibus & Dominum neſcientibus, ſed ab eis (quod dolendum & plangendum eſt) qui duces & rectores populi Dei eſſe debuerunt, iniurijs appetitur, humana diuinis præferre conantibus. & neceſſe eſt, dolorẽ, qui cõſtat in capite, niſi ſalubris & uelox medicina ſuccurrat, paulatim ꝑ mẽbra diffundi. Igitur quãuis nouerim prudentiã ueſtrã humanis admonitiõib. nõ egere, quæ ſynceriſſimã de gratia ſpiritus ſancti hauſit doctrinã: mei tamẽ officij eſt, & acta patefacere, & agẽda demõſtrare. Scitis periculũ populi Dei, quod terribiliter imminet: neq; latêre uos

poteſt,

poteſt, quod ubiq; auditũ, ipſa quoq;(ut ita dicã) ele mẽta tremiſcũt, ut rectores, qui ſaluti infirmorũ ſtude re debuerant, relicto ſalutis tramite, eunt in præceps, & ſequentibus ſe foueam perditionis aperiunt. Vnde prudentiam ueſtram ueritatis & iuſticiæ amatricem exhortor, ut ſecundum datam uobis diuinitùs ſapien tiam, cum ſcientibus legem Dei, & iuſticiam eius diligentibus tractare ſtudeatis, quomodo remotis diſſen ſionum ſcandalis, quæ zizaniorum ſator ſubdola ma chinatione ſpargere nititur, pax Eccleſijs & unitas optata reddatur, & celeriter uigilãtiæ profectus adhibeatur, ne uulneribus locum præbeat incauta ſecu ritas. Neq; enim totum adhuc corpus Eccleſiæ læſum eſt: quanquã capite iniurijs pulſato, membra quædam debilitata eſſe uideantur. & ideo, cùm illis quæ ſana eſſe conſtiterit, infirmantibus, ſi fortè medicinam ſuſcipere patiuntur, ſuccurrendũ erit: alioquin amputanda erunt, ſecundum ueri medici noſtri præceptũ, ne totum corpus eat in perditionem. Quapropter neceſſarium mihi uidetur, & utile, ut religioſus prin ceps Carolus frater ueſter, legatis atq; literis à uobis deſtinatis, ſuper hoc negocio maturè cõueniatur: ut tam ipſe quàm ſacerdotes regni eius, qui hactenus ab huiuſmodi ſordib. mũdi ſunt, uobis & ueſtris epiſcopis adiungantur, eandemq; curam & ſolicitudinẽ uobiſcum participent: quatenus poſteaquã cum auxilio Dei proſperè & pacificè de itinere, quo ire diſponitis, reuerſi fueritis, pari cõſenſu et cõmuni ſtudio pacẽ te cõcordiã ſanctæ catholicæ atq; apoſtolicæ Eccleſiæ orthodoxis dogmatib. adiuuãte Domino reformetis.

Edictum

Edictum Caroli Magni.

ADijciamus ſanè hic initium & finem edicti Caroli Magni: ut inde appareat, quòd tunc temporis etiam Eccleſiaſticarum rerum curã Cæſares ac reges habuerint, nec eam partem totam ſibi ſoli Romanum pontificem uindicare ſint paßi.

Regnante Domino noſtro IESV CHRISTO in perpetuum, Ego Carolus gratia Dei, eiusq; miſericordia donante, rex & rector regni Francorum, & deuotus Eccleſiæ defenſor, humilisq; adiutor, omnib. Eccleſiaſticæ pietatis ordinibus, ſeu ſecularis potentiæ dignitatibus, in Chriſto Domino Deo æterno perpetuæ pacis & beatitudinis ſalutem.

Conſiderans pacifico mentis intuitu, unà cum ſacerdotibus & conſiliarijs noſtris, abundantem in nos noſtrumq; populum Chriſti regis clementiam, & quàm neceſſarium eſt non ſolum toto corde & ore eius pietati agere gratias inceßanter, ſed etiam continua bonorum operum exercitatione eius inſiſtere laudibus: quatenus qui regno tantos contulit honores, ſua protectione nos noſtrumq; regnum in æternum conſeruare dignetur. Quapropter placuit nobis ueſtram rogare ſolertiam, ô paſtores eccleſiarũ Chriſti, & ductores gregis eius, & clarißima mundi luminaria, ut uigili cura & ſedula admonitione populum Dei per paſcua uitæ æternæ ducere ſtudeatis, & errantes oues bonorum exemplorum ſeu adhortationum humeris intra eccleſiaſticæ firmitatis muros reportare ſatagamini, ne lupus inſidians aliquem canonicas ſanctiones transgredientem, uel paternas traditiones uniuer

ſalium conciliorum excedentem, quod abſit, inueniens deuoret. Ideo magno deuotionis ſtudio ammonendi & adhortandi ſunt, imò cõpellendi, ut firma fide & rationabili perſeuerantia intra paternas ſanctiones ſe contineant. In quo opere & ſtudio ſciat certiſsimè ſanctitas ueſtra, noſtram nobis cooperari diligentiam. Quapropter & noſtros ad uos direximus miſsos, qui ex noſtri nominis authoritate unà nobiſcũ corrigerent, quæ corrigenda eſſent: ſed & aliqua capitula ex canonicis inſtitutionibus, quia magis nobis neceſſaria uidebãtur, ſubiunximus: ne aliquis quæſo huius pietatis admonitionẽ eſſe præſumptionem iudicet, qua nos errata corrigere, ſuperflua abſcindere, ſecta coartare ſtudeamus, ſed magis beneuolo charitatis animo ſuſcipiat. Nam legimus in Regum libris, quomodo ſanctus Ioſias regnum ſibi à Deo datum circumeundo, corrigendo, admonendo, ad cultum uerum Dei ſtuduit reuocare: non ut me eius ſanctitati æquiperabilem faciam, ſed quòd nobis ſunt quiq; ſanctorũ ſemper exẽpla ſequenda, et quoſcunque poterimus, ad ſtudium bonæ uitæ in laudem & in gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti congregare neceſſe eſt. Quapropter, ut prædiximus, aliqua capitula notare iuſsimus, ut ſimul hæc eadẽ uos admonere ſtudeatis, et quæcũq; uobis alia neceſsaria eſſe ſciatis: nec aliquid quod ueſtræ ſanctitati et populo Dei utile uideatur omittite, ut pio ſtudio nõ admoneatis, quatenus et ueſtra ſolertia et ſubiectorũ obedientia æterna fœlicitate ab omnipotente Deo remuneretur, etc.

Et paulo pòſt inter regulas, & hæc recenſetur.

Primò

Primò omniũ, ut fides catholica ab omnib. epiſcō pis & presbyteris legatur diligẽter, & omni populo prædicetur. Quia hoc primũ præceptũ eſt Domini Dei omnipotentis in lege: Audi Iſrael, Quia Dominus Deus tuus unus eſt: & ut ille diligatur ex toto corde, & ex tota mente, & ex tota anima, & ex tota uirtu te noſtra. Et aliquanto pòſt ſic tandem illud edictum Carol. concludit:

Sed & ueſtrum uidere eſt, dilectißimi & uenerabiles paſtores, & rectores eccleſiarũ Dei, ut presbyteros mittatis per parrochias ueſtras, ad regendũ, & ad prædicãdũ per eccleſias ueſtras, populũ Deo ſeruientẽ, ut rectè & honeſtè prædicent: & non ſinatis noua, uel nõ canonica aliquos ex ſuo ſenſu, & nõ ſecũdũ ſcripturas ſacras, fingere et prædicare populo: ſed & uoſmetipſi utilia, honeſta et recta, & quæ ad uitã ducunt æternã, prædicate, alioſq; inſtruite ut hæc eadẽ prædicent. Primò omniũ prædicãdũ eſt omnib. generaliter, ut credant patrẽ & filiũ & ſpiritũ ſanctũ unũ eſſe Deũ omnipotentẽ, æternũ, inuiſibilẽ, qui creauit cœlũ et terrã, mare, et omnia quæ in eis ſunt. Et unã eẽ deitatẽ, ſubſtãtiã et maieſtatẽ in trib. perſonis, patris et filij et ſpiritus ſancti. Itẽ prædicandũ eſt, quomodo Dei filius incarnatus ſit de ſpiritu S. & ex Maria ſemper uirgine, pro ſalute et reparatione humani generis, paßus, ſepultus, et tertia die reſurrexit, & aſcendit in cœlis: & quomodo iterũ uẽturus ſit in maieſtate diuina, iudicare omnes homines ſecũdũ merita propria: & quomodo impij propter ſcelera ſua cum diabolo in ignẽ æternũ mittuntur, & iuſti cum Cihrſto & ſanctis angelis ſuis in uitam æternam.

Item diligenter prædicandum eſt, reſurrectionem mortuorum eſſe: ut ſciant & credant, in iiſdem corporib. præmia meritorum accepturos.

Item cum omni diligentia cunctis prædicãdum eſt, pro quibus criminibus deputentur cum diabolo in æternum ſupplicium. Legimus enim, Apoſtolo dicente: Manifeſta autem ſunt opera carnis, quæ ſunt, fornicatio, immundicia, luxuria, idolorum ſeruitus, ueneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, animoſitates, iræ, rixæ, diſſenſiones, hæreſes, ſectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia: quæ prædico uobis, ſicut prædixi, quòd qui talia agunt, regnum Dei non poßidebunt. Ideo hæc eadem, quæ magnus prædicator eccleſiæ Dei ſingillatim nominauit, cum omni ſtudio prohibete: intelligentes, quàm ſit terribile illud quod dixit, Qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur. Sed omni inſtantia admonete eos de dilectione Dei & proximi, fide & ſpe in Deo, de humilitate & patientia, de charitate & cõtinentia, de benignitate & miſericordia, de eleemoſynis, & confeßione peccatorum ſuorum: & ut debitoribus ſuis ſecundum Dominicam orationem ſua debita dimittant, ſcientes certißimè, quòd qui talia agunt, regnũ Dei poßidebunt. Et hoc ideo diligentius iniungimus charitati ueſtræ, qui ſcimus temporibus nouißimis pſeudodoctores eſſe uenturos, ſicut ipſe Dominus in Euangelio prædixit, & apoſtolus Paulus ad Timotheum teſtatur. Ideo dilectißimi, toto corde præparemus nos in ſcientia ueritatis, ut poßimus contradicentibus ueritati reſiſtere, & di

uina

uina donante gratia uerbum Dei creſcat & multiplicetur in profectum ſanctæ Dei eccleſiæ, & ſalutem animarum noſtrarum, & laudem & gloriam nominis Dei noſtri IESV CHRISTI. Pax prædicantibus, gratia obedientibus, gloria Domino Deo noſtro Ieſu Chriſto, Amen.

Anno Dominicæ incarnationis D.CC.LXXXVIX. indictione XII. anno XXI regni noſtri, actum eſt huius legationis edictũ in Aquis palatio publico. Data eſt hæc charta die decima Kalend. Apriles.

Imperatores & ſynodus Conſtantinopolitana.

INdicaui ſuperius obiter, Imperatores Conſtantinopolitanos cultui imaginum repugnaſſe: ſed uiſum hoc eſt hic ſuo loco prolixius repetere. Teſtatur Richardus de S. Victore, Leonem Imperatorem tertium, qui imperare cœpit anno Domini 727, acerrimè repugnaſſe cultui imaginum & reliquiarũ ſanctorum. curauit quoque imagines planè tolli.

Idem decreuit & quædam ſynodus Conſtantinopolitana, circiter 740 annum celebrata, cui interfuerunt 300 partim epiſcopi, partim alio, qui docti uiri. Idẽ ſenſerunt & aliquot ſequentes Imperatores, nempe plures quàm duodecim numero, & cum eis haud dubiè infiniti alij, totæq; Eccleſiæ ſub eorum imperio exiſtentes: tametſi non defuerint etiam qui contrarium ſenſerint. qualis fuit in primis illa ſuperſtitioſa ac parricida Hirene, Conſtantini pueri mater, de qua ſuperius.

Ludouicus Imperator.

LVdouicus Imperator, Caroli Magni filius, uidens clericos & propriæ uitæ diſciplinam corrumpere, & Eccleſiæ regimen negligere ac deformare, ſtatuit ei malo ire obuiam. Quare circa annum 800, aut paulo pòſt, conuocauit Aquiſgrani frequentiſsimum concilium, tum ex ſpiritualibus, tum & ex politicis proceribus totius Germaniæ & Galliæ. In eo curauit edi multos canones & regulas, ſecundum quos & uitam ſpiritualium (ut uocantur) & regimen Eccleſiæ reformare, ac in melius reducere eſt conatus. Faciunt eius reformationis multi mẽtionem, aiuntq́; uocatam Regulam clericorum. Platina deplorans ſui temporis perditiſsimam Pontificum & ſacerdotum uitam, exlamat: O Ludouice, utinam nunc uiueres. indicans nimirum, iam uerè indigere reformatione, & acri reformatore, ſpirituales. Nã quanquam iam longo tempore ſacerdotum ſtatus fuerit corruptiſsimus, nihil tamen fuit malicia eccleſiaſtici ordinis, temporis Ludouici, ad eam quæ poſtea ſecuta eſt, noſtroq́; tempore graſſatur.

Obſeruandum quoq; eſt, Ludouicum indixiſſe & conuocaſſe illam Synodum, reformationemq́; eccleſiarum & ſacerdotum ſui regni inſtituiſſe, non Papã. Habeo epiſtolã Ludouici ad archiepiſcopũ Salzburgenſem, qui concilio non interfuerat, cui ſimpliciter ſua authoritate, miſſa illa reformatione, mandat (dicit enim, Volumus, & decernimus, nullã penitus Papæ mentionem faciens) ut eius concilij decreta ſuis

clericis

clericis proponat, omniaq́; diligenter obſeruet & ipſe, & alios cogat: minaturq́; & pœnas ei, qui ſeruare noluerit. Vnde apparet, Papam tunc ne ſpiritualem quidem gladium, nedum etiam temporalem, ſupra omnes Chriſtianos habuiſſe: omnemq́; animã non tantum laicorum, ſed & clericorum ſuperiorib. poteſtatibus, id eſt, politicis magiſtratibus, ſecundum Petri præceptum, ſubiectam fuiſſe. Quanquam id quidem nulla cõiectura indiget, cum hiſtoriæ clariſſimè teſtentur, in poteſtate Cæſaris fuiſſe tunc, creare non tantum alios epiſcopos & prælatos, ſed & Romanum, ſeu Papam. Verùm poſtea demùm meretrix illa caput cõtra Deum extulit, Regibusq́; ac Cæſaribus (proh nefas) pedes ſuos fœtidos oſculãdos obtruſit. Sed adſcribam ipſam Ludouici epiſtolam, præſertim cum nondum editam exiſtimem: ut inde luce clarius appareat, quam nihil iuris tunc habuerit Papa, ſupra eccleſias, præſertim Gallicas & Germanicas. Quin potius contrà Molinæus oſtendit, tunc & Papas ipſos, & alios clericos Imperatoribus obediuiſſe. Dixi ſuperius, de libro Caroli Magni contra idololatriam ſtatuarum. Sed conſtat adhuc alicubi inueniri huius Ludouici longè acrius ſcriptum de eadem re ac controuerſia, contra Græcos, qui tunc ſtatuas colendas eſſe, in ſua Nicæna ſynodo ſecunda decreuerant.

IN NOMINE Domini Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, Ludouicus diuina ordinante prouidentia Imperator Auguſtus, uenerabili Arnoni Salzpurgenſi archiepiſcopo, in Domino ſalutem.

SAcrum & memorabile concilium diuino nutu, noſtroq́; ſtudio in Aquiſgrani palatio nuper aggregatum, in quo multa ob propagandam Eccleſiaſticam dignitatem præcedente & ſubſequente gratia Chriſti diligenter tractata atq; inſtituta ſunt, tuam nullatenus credimus latêre ſanctitatem. Sed quia contigit, eidem ſancto & uenerabili concilio tuam non interfuiſſe paternitatem, ad tuam deſtinare decreuimus beatitudinem per præſentem miſſum noſtrum, nomine Nothonem, formulas canonicæ inſtitutionis ab eodem ſacro conuentu ex ſanctorum patrum ſparſim digeſtis ſententijs collectas, atque in unum congeſtas. Quam etiam idcirco penes palatium noſtrum diligēter ſcribi fecimus, ut nihil in ſe, ſcriptorum uicio, deprauationis aut detruncationis habens, ad te uſq; incolumis perferretur. Quapropter uolumus atque decernimus, ut iuxta Metropolitanæ ſedis tibi canonicè collatam dignitatem, noſtræq́; authoritatis ſanctionem, diœceſos tuæ epiſcopos et cæteros Eccleſiæ prælatos tempore & loco cōgruenti ad te arceſſere facias, et his coràm capitulatim memoratas inſtitutionis formulas perlegi iubeas: & quid ob exaltandum Eccleſiaſtici culminis faſtigium & animarum ſalutem idem ſacer conuentus crediderit, liquidò demonſtres.

Sed

Sed & his qui in uno collegio canonicè degunt, tenendam obſeruandamq; coram memorato miſſo noſtro percenſeas. At ſi alicuius cordis obtuſio eam intelligere nequiuerit, huic ſiue abs te, ſiue ab alijs epiſcopis, cõprouincialibus ſcilicet, eius doctrinæ fulgore nitentibus, ſobriè tradatur. Sed & in hoc nihilominus circumſpectam monemus eſſe tuam prudentiam, ut ab his qui eas tranſcripturi ſunt, ita tranſcribantur, ut nec deprauata uitio ſcriptoris, nec detruncata ab aliquo fiat: ſed ſicut prædicto miſſo noſtro eis demonſtratum fuerit, abſque aliqua deprauatione uel detruncatione tranſcribatur. Noueris etiam, quia ideo illius exemplar apud armarium palatij noſtri detentum eſt, ut eo probari patenter poßit, quis eas incurioſè tranſcripſerit, uel quis aliquam eius partem detruncauerit. Omnes ergo tuæ diœceſeos epiſcopi, & cæteri, eas uigilanti cura tranſcribere, ſolerti ſtudio intelligere, inſtantißimæ aßiduitatis exercitio diuinitùs adiuti operibus complere decertent: ut cum nos huius rei gratia inquirendæ ueritatis Kalendis ſeptembribus, ſicut eidem ſacro & memorabili cõcilio meminimus nos dixiße facturos, miſſos noſtros per imperium à Deo nobis collatum deſtinauerimus, remota cuiuslibet difficultatis oppoſitione, eiuſdem ſalutiferæ inſtitutionis, prout Dominus eis poſſe dederit, ſtrenui inueniantur operatores: quoniam diligenti indagine, uita comite, perquirere iubebimus, quis iniunctum ſibi officium ſtrenuè peregerit, uel quis in clauſtris canonicorum & cæteris habitationibus conſtruendis, & in neceſſarijs ſtipen

diis eis tribuendis, & in domibus ad receptacula pauperum reparandis ſanctioni noſtræ paruerit, quiſue clerum ſuum eadem inſtitutione & cæteris ſpiritalibus documentis inſtruere curauerit: uel quis cauſa auariciæ, eos quos in Chriſti militia rationabiliter alere poterat, propulerit. Quia unius anni ſpacium dedimus, ut ea quæ promiſſa ſunt, abſq; ullius difficultatis excuſatione perfici, ubi needum facta erant, facilimè poſſent. Nos quoq; præfatum miſſum noſtrum ad tuam ſanctitatem ideo direximus, ut tuum cæterorumq; Eccleſiaſticorum in tua diœceſi conſiſtentium, diligenter atq; ſubtiliter in hoc negocio intueretur ſtudium, & ut opem in cæteris commonendis ferret: qui etiam nobis referret, qualiter prælati & prælatæ eam libenter ſuſceperint, diligenter tranſcribere ſtuduerint, & deuotè adimplere iuxta uires curauerint: quoniam tam diu illum in tua uel comprouincialium tuorum diœceſi morari & diſcurrere unà cum miſſo tuo iuſſimus, donec ab omnibus memoratæ formulæ tranſcriberentur: ut uidelicet cuncta procurans, diligenterq; perficiens, cum ad nos illum redire opere expleto tempus permiſerit, cuncta quæ acta ſunt, ueſtro utrorumq; ſcripto notētur, atq; per ipſum tuumq; miſſum noſtræ dinoſcētiæ intimentur, ut ſciamus quib. gratiarū actiones referre, quoſq; etiam dignis correptionibus corrigere debeamus.

Si uerò aliquis tuæ diœceſeos eidem inſtitutioni, ueſtræque admonitioni procaciter reniti uoluerit, & eam quæ ab eodem ſacro & uenerabili concilio conſtituta atq; decreta eſt, quantum Dominus ei

poſſe

poſſe dederit, obſeruare contempſerit: præcipimus, ut ſi antea huiuſcemodi non ſe correxerit, quicunq; ille eſt, ante præſentiam noſtram tua uel miſſi noſtri admonitione uenire feſtinaret, quatenus à nobis iuxta quantitatem culpæ dignè corrigatur. Direximus præterea tibi pondus & menſuram, ſecundũ quæ clericis & ſanctis monialibus panis & potus æqualiter tribuenda ſunt. Quæ ut ab omnibus firmiſſimè atq; inuiolabiliter teneantur, decernimus: & ne quid incrementi, aut detrimenti à quoquam patiantur, modis omnibus inhibemus. Tuam igitur in calce huius epiſtolæ admonemus ſanctitatem, ut ſecundum miniſterium tibi diuino munere collatum, noſtræ in hoc negocio ſaluberrimæ admonitioni obedienter atq; inexcuſabiliter pareas, & cæteris in parendo exemplum bonum tribuas. Dignũ quippe iuſtumq; eſt, ut quanto ſublimius ſacerdotij dignitate alijs ſuperemines, & à nobis uenerabiliter diligeris, tãto magis ad Dei noſtrãq; uoluntatem exequẽdam, deuotiorem te atq; promptiorem exhibeas. Vale in Domino, & ora pro nobis.

Cum hac epiſtola pulchrè conſonat, quod Amalarius quidam ad hunc ipſum Ludouicum de officijs Eccleſiaſticis ſcribens inquit, inter alia: Præſertim cum ſciamus uos rectorem eſſe totius Chriſtianæ religionis, quantũ ad homines pertinet. Vbi hic ſedes Apoſtolica, & primatus Papæ remanet? Hic idem Amalarius dicit in eodem libro, quòd ſatis eſſet, ſi miſſa tantum cum uerbis Domini celebraretur, ſicut tempore Apoſtolorum.

Hic

Hic idem Ludouicus Pius paulo poſt mortem Caroli, cum ad eum allatum eſſet (ut Henricus de Erfordia teſtatur) Leonem papam multos primarios uiros ob nouum quendam eorum contra ſe motum interfeciſſe, grauiſsimè id tulit: miſitq́; Bernardum regem Italiæ, ſuumq́; nepotem, Romam, qui rem totam cognoſcerent. Miſit & Papa legatos ad eum uiciſsim, ſeq́; de eo facto, neſcio ſanè qua demum ratione, purgauit. Mortuo Leone, ſuffectus eſt Stephanus, qui confirmationis cauſa adijt Ludouicum: ab eoq́; impetrauit, ut quos olim Carolus in exilium Roma pepulerat, redire poſsent. Vnde facilè diuines, quis tum Romæ imperitauerit, Pontifex'ne an Cæſar. Poſt breuiſsimum pontificatum Stephani, electus ac ordinatus eſt Paſchalis, ſine Imperatoris authoritate: ſed timens tamen Imperatorem, confeſtim legationem deprecandi cauſa ad Imperatorem miſit. Ludouicus condonauit quidē ei id crimen, ſed clerum ac populum Romanum grauiter increpitum monuit, ne poſthac conſimiliter pergant Imperatoriam maieſtatem uiolare, ſed uetera inſtituta ac pacta ſeruent: quod Platina teſtatur. Ex qua commi natione facilè apparet, quàm uerum ſit, quod Biblio thecarius & Gratianus fingunt, Ludouicū hunc ſuis iuribus in creando Papa renunciaſſe, de qua re alibi prolixius dicetur.

Verùm ut rectius intelligi poſsit, quod ſuprà de Leone dixi, ad ſcribam locum ex Decretis II. quæſt. V II. ubi ſeſe prædictus Leo iudicio Ludouici ſubmittit:

Nos

Nos ſi incompetenter aliquid egimus, & in ſubditis iuſtæ legis tramitem non conſeruauimus, ueſtro admiſſorũ noſtrorũ cũcta uolumus emẽdare iudicio. quoniã ſi nos, qui aliena debemus corrigere peccata, peiora committimus: certè non ueritatis diſcipuli, ſed quod dolentes dicimus, erimus præ cæteris erroris magiſtri. Inde magnitudinis ueſtræ magnopere clementiam imploramus, ut tales ad hæc quæ diximus perquirenda, miſſos in his partibus dirigatis, qui Deum per omnia timeant, & cuncta quemadmodum ſi ueſtra præſens fuiſſet Imperialis gloria, diligenter exquirant. & non tamẽ hæc ſola quæ ſuperius diximus, quærimus, ut examuſſim exagitent: ſed minora ſiue maiora etiam illis ſint de nobis indicata negocia, ita eorum cuncta legitimo terminentur examine, quatenus in poſterum nihil ſit, quod ex eis indiſcuſſum uel indefinitum remaneat.

Quidã hiſtorici ſcribunt, & alios pontifices ſub hoc Ludouico eſſe eo inconſulto ordinatos, contra ueterem conſuetudinem, & id quod Leo cum tota Romana eccleſia ſacroſancto iuramento, literis ac ſigillo, Carolo promiſerant. Quare hic quidem Ludouicus eos acriter admonuit, ut memores eſſent ueterum conſuetudinum ac pactorum. Verùm cum poſtea Osporci, ſeu Sergius ſecundus, ſub Lothario itidem inconſultò Imperatore ordinatus eſſet, miſit ille filiũ Ludouicum unà cum Drogone archiepiſcopo Colonienſi, ac ualido exercitu: qui poſtquam multis cladibus Romanos affeciſſent, coegerunt eos ad deditionẽ ac iurandam obedientiam & obſeruationem ueterum

rum

rum conſuetudinum in conſtituendo Papa de Impera toris arbitrio. cõfirmauit tamẽ nihilominus poſt gra uẽ mulctã Ludouicus hic ſecũdus, Sergiũ, ab eoq́; ui- ciſsim in regẽ Italiæ eſt unctus. Hinc igitur eſt, quod hic Ludouicus tam potens in Italia fuerit, Romamq́; pro arbitrio rexerit, ut ſequens hiſtoriola teſtatur.

Eutropij appendix.

HAbeo exemplar manuſcriptũ ſatis uetuſtũ Eu tropij & adiunctorũ ſcriptorum, in 26 libros diſtributũ. In eius fine eſt quædã uetuſta hiſtoriola, à quodã (ut uerũ fatear) non admodũ literato deſcri- pta. In qua oſtenditur nõ incõmodè, qua ratione, qui bus ue fraudib. quidã Põtifices Cæſarũ potẽtiã labefa ctarint, ſuãq́; oppreſſo Imperio auxerint. Quæ tamet ſi, ut dixi, uideatur eſſe rudior, & in recitatione eorũ quæ initio in Romana ciuitate ac eccleſia acta ſunt, etiã ineptior: tamen quia ſaltẽ in recentiorib. rem ue rè, ut acta eſt, recenſere uidetur, eam adſcribam.

Priſcis tẽporib. Imperiale decus effloruit Romæ, ſub cuius dominatione diuerſa cõſiſtebant regna, & cui cũctæ gẽtes propria ſubmittebant colla. Cõſtituit ergo cõſules, qui cotidiano uſu regni gubernacula cõ ſilio diſponebant. Erant nãq; diſtributa officia per ſe- natores & magiſtratus, prout unicuiq; miniſterium opere cõpetebat. Imperiale uerò decus laudib. hono- ribusq́; ab omnib. tantũmodo extollebatur. Poſt aduẽ tũ unigeniti filij Dei, & poſt aſcẽſionis eius gloriam, Romanũ imperiũ Byzantiũ ſe cõtulit: quæ à Cõſtan tino magno Cæſare Cõſtãtinopolis uocata eſt. Quæ quia Romano gloriabatur imperio, dicta eſt Noua

Romæ

Romæ: ſic tamen, ut antiqua Roma glorioſa præponeretur cæteris. Euntib. autē Apoſtolis, uel ſucceſſorib. eorum, prædicare Euangeliū ſecundū diuinū præceptū, in mundū uniuerſum, Romā Cæſares reuertebantur, diuerſa tormenta ſanctis inferentes, ut dijs ſuis placerent. Vnde accidit, ut beatus Petrus, qui prælatus fuerat cæteris à Ieſu Chriſto Domino noſtro, Romam prædicationis cauſa ueniret, quæ omnium gentium clamabatur domina: quæ eatenus, ſicut multis idolorū ſimulachris erat ſeducta, ita plurimis prædicationibus Apoſtolorum, aliorumq́; martyrum exhortationibus cum cæteris conuerſa. Vbi etiam beatus Petrus, & Paulus doctor gentium, martyrio coronati ſunt: ut ſicut Roma per antiqua mœnia caput erat multarum gentium in diuiſione ſimulachrorum, ita caput & domina uocaretur omnium Chriſtianorum in unitate ueræ fidei & inconfuſæ deitatis, habens principatum totius Chriſtianitatis in accepto priuilegio Ieſu, ubi ait, Tu uocaberis Cephas. Et alibi: Ego rogabo pro te, ne deficiat fides tua.

Diuiſo autem Romano imperio, eo quòd imperialis ſedes, quæ antiquæ Romæ ſolita erat, Conſtantinopolim eſſet deducta: multarum gentium populi contra urbem fuerant rebelles. Vnde magna & non pauca contra eam ſurrexerunt bella, teſte Oroſio. Tunc enim Roma per patricios principabatur. Erat tamen tantum ſubiecta ſuo Imperatori ita, ut ſi aliquando Imperator paganorum ritu inueniretur crudelis, per ſuos legatos, ſanctiſsimos Romæ præſules, alioſq́; Chriſtianos, per diuerſa ſupplicia martyrio corona-

coronaret. Creſcente autem Chriſtiana religione talis æſtus fidei à patricijs exarſit, uſq; dum Lõgobardi ſunt Italiam ingreßi. Cumq́; adpropinquarent Pado, nunciatum eſt Romæ (præſidebat uerò Syluerius papa tũc Romanæ eccleſiæ) Narſo patricio, cuius uxor uocabatur Polyxiana. Nunciatum eſt autẽ illis, quòd præfatus Pontifex miſißet ad Longobardos, inuitans eos Romã, quatenus poteſtas Græcorũ aboleretur, & Eccleſiæ iura eleuaret ſub poteſtate Pontificis: cui tãta inerat neceßitas, ut nihil aliud præter eccleſiarũ & clericorũ haberet curã. Quotidianus ergo uictus dabatur de palatio, cõſuetus, et annualia dona pro reſtauratione Eccleſiarũ, & Cæſaris eleemoſyna honoris cauſa: et ſolũmodo erat ob reuerẽtiã apoſtolorũ Petri & Pauli. Si quãdo Imperialis legatus mitteretur à Principe, ut Romanus Põtifex proficiſceretur Cõſtãtinopolim ad Imperatorẽ, omni neglecta occaſione ibat, etiã ſi pro certo ſciret ut in exiliũ mitteretur. Mittebatur aliquando quidam nuncius à Narſo patricio ad Silueriũ papã. cũq́; proficiſceretur ad domũ illius, ubi iacebat ægrotus: dixit illi uxor ſua: Domine papa, quid tibi peccauimus, quia uoluiſti inducere Longobardos ſuper nos? His dictis, fecit eum cõprehendi, & tonſorari, ueſtemq́; monachicam induere, nec non ſedentem aſino ad monaſterium ſanctæ Sabæ perducere. Cumq́; egreßus eßet foràs, ſedens ſuper aſinum, dixit quidam de aſtantibus: Heu Dominus papa mortuus eſt. Præterea inuadentibus Longobardis Italiam, & conuerſis ad Chriſti fidem, fugati ſunt Græci, & ceßauit imperium

ab urbe

ab urbe Roma uſque ad Francos. Per reges enim principabantur Longobardi. Diuiſis quippe Italiæ finibus, Spoletanorum dux Romæ constitutus eſt uice regis, tali pacto, ut quando Apoſtolicus obiret, intereſset dux præfatus electioni futuri Põtificis, accipiens plurima dona in partem regiam. Si autem lites inter Romanos ſurgebant, ex primatibus regis adueniebat miſsus cum eodem duce, ad deliberandas cauſas, & legaliorũ iudicia. Et qui in culpã criminis incurrebant, regali puniebantur poteſtate, aut in exilium mittebantur, etiam inconſulto Apoſtolico: uſq; ad Zachariam præſulem, qui ſubdolè quaſi pro familiaritate quadam profectus eſt ad Carolũ regem Francorum, eo quòd idem Carolus habebat filiam Deſiderij regis Italici uxorem: inuitauitq; eundem Carolum in Italiam, ſeminans inter reges diſcordias, laudãs & proferens illi imperialia ſceptra. accepitq; ab eo ſecuritatẽ, quo tẽpore ingredi deberet Italiam: iurantesq; mutuò, reuerſus eſt. Tranſeunte autem eo per fines regni Deſiderij, ſeparauit ab eo quoſdam de ſuis, dans quibuſdam plurima dona, quibuſdam iurat dari ſimilia. Accipiente autem Carolo hoc regnum, profectus eſt Romam, deditq; ibi donaria multa, quæ uſque hodie Romanũ tenet dominium, de regni huius confinibus. Fecitq; pactũ cum Romanis, eorumq; pontifice, & de ordinatione Pontificis, ut intereſset quis legatus, & ut contentioſas lites ipſe deliberaret. Conſtituebant autem annualia dona in Papiæ palatiũ perducenda, auri libras decẽ, argenti centum, pallia optima decem, exceptis priuatis donis. Et quando Imperator

m adue-

adueniebat Romã, uel ſuus legatus, mittebãtur iudices à palatio ſingulis annis, qui per cuncta Romanorũ cõfinia legalia uendicabãt placita, cõpellentes habitatores locorũ illorũ uenire ad placitũ, iudicantib. eorum iudicib. rectam legẽ in præſentia Imperialiũ iudicum. Etſi alterius gentis inuenirentur habitatores, regali iudicio iudicabantur. Erant deniq; monaſteria in Sabinis, Domini Saluatoris, & ſanctæ Dei genitricis Mariæ, nec non & monaſteriũ beati Andreæ apoſtoli iuxta montem Soractis, ſeu cætera fiſcalia patrimonia intra Romanos fines ad uſum imperialem. Non ſolum autem in Italico regno, uerùm etiam in Francia proficiſcebantur monachi, ferentes uectigalia, uina, & alia donaria, iuxta uirium poſſe. Igitur Romanis in ſua ſecuritate gloriantibus, leuatum eſt cor illorum, iuxta illorum conſuetudinem: uolueruntq; Imperialem poteſtatem uendicare ſibi. Reſiſtente autem Leone papa, comprehenderunt eum, uolueruntq; eius eruere oculos. Eruerunt aũt unum, & alterũ nõ potuerũt: quia liberauit eum diuina miſeratio, & eiectus eſt ab illis extra urbẽ, quaſi perditis ambob. luminibus. Qui fugiẽs in Franciã ꝑuenit, ad Carolũ. Vnde accidit, eundẽ Carolũ uenire pro uindicta Apoſtolici: cõprehendẽſq; Romanos, de maioribus eorũ uno die in campo Lateranenſi fecit trecentos decollari.

Propterea inuentum eſt, ut omnes maiores Romæ eſſent imperiales homines, tam epiſcopi quàm laici: & omne uulgus pariter cum his faceret fidelitatem Imperatori, et ut ſuus miſſus omni tẽpore moraretur Romæ, ad deliberandas litigioſas contentiones. Mo-

rabatur

rabatur quippe in palatio ſancti Petri: & erat conſti tutū, quanta & qualia ſtipendia de palatio ei darentur cotidie. Quod aūt reliquū erat de ſupradictis monaſterijs, uel patrimonijs, deferebatur affluēter. Tāta nēpe imperialis uirtus ibi uigebat, ut ſi in legali iudicio minoris uel inſcij cauſa poſtponeretur, et ille alicuius cōſilio pedes teneret legati Imperatoris, petens ab eo iuſtā legē, & miſſus adiuraret principes Romanorū dicēs, Per eā fidē quā Domino Imperatori debetis, facite huic homini iuſtā legē: nemo erat auſus declinare neq; ad dexterā neq; ad ſiniſtrā, etiā ſi à ꝓpinquis pōtificis illata eſſet iniuria. Multotiēs uerò nō ante Apoſtolicū, ſed in iudiciali loco ad lateratus, ubi quidā locus dicitur, Ad lupā, quæ mater uocabatur Romanorū, ibi iudiciariā legē finiebāt. Cōpoſitiones quoq;, quæ ſolebāt à malefactorib. æqualiter diuidebātur miſſo Imperatoris et Apoſtolici. Si aūt talis culpa erat ut res ſcelerata fiſco publico ſubderetur, nō ad eccleſiaſticā trāſibat ſubiectionē, niſi per donatiuū Imperiale præceptum. Si enim aliquis iram incurrebat Imperatoris, epiſcopus aut iudex Romanus, & licitum eſſet Cæſari uenire Romam, ueniebat. Sin autem mittebatur dux Spoletinus, comprehendebatur offenſor, & ducebatur in exilium. Domus uerò illius ſignabatur annulo regis, uſq; ad eius conſultum: ut ſi quando reuerteretur ad gratiam, haberet propria ſalua. Sin aliàs, per Imperialia præcepta diſtribuebatur militibus. Quòd ſi ad iudicis poteſtatem reijciebatur quiſquam, & Cæſaris adhæreret clementiæ, mittebatur pro tali negocio legatus ab Imperatore, qui di-

ligenter examinaret rei ueritatem. Et ſi eiectus propriam haberet culpam, ſuſtineret iniuriam.

Hac cõſuetudine uſi ſunt Romani uſq; ad Ludouuicum magnum, (qui aliàs II uocatur) Imperatorem, Lotharij filium. Hic quia magis Italiam habitare elegit, uicinior factus eſt Romæ: ubi & ampliori quadã uſus eſt poteſtate, habens ſtrenuos uiros eius urbis, ſcientes antiquam Imperatorum conſuetudinem, & intimantes Cæſari, qui ſuggerebant illi, repetere antiquam Imperatorum dominationẽ. Et niſi ob reuerentiam beatorum Apoſtolorum dimitteret, pro certo faceret. Hic etiam princeps Beneuenti fines ingreſſus eſt, & totius Calabriæ, duob. modis. Vno, quod prouincia eſſet Italiæ, uolens totius regni fines ſuæ uendicare ditioni. Altero, eo quòd immaniſsima gens Aggarenorum, illa iam tangebat cõfinia, capientes quandam urbem quæ uocatur Bari. quam munientes, & multis uictualibus implentes, pro refugio habebãt. Et ideo à comprouincialibus terræ illius benignè ſuſceptus eſt.

Præfatus itaq; Cæſar cum multitudine populi proficiſcebatur, ad accipiendas eaſdem gentes. Et ne grauaret eos qui deprædati ab Aggarenis erãt, quæſiuit ſolatium Rauennæ: ſed quæſiuit etiam ſolatium, quæ uicina erat, Venetiæ, quatenus nauali adiutorio fultus, poſſet abundãter ferre Apuliã. Præſidebat namq; tunc Rauennati eccleſiæ Iohannes archiepiſcopus, qui ſeruiens Imperatori familiarior erat. Vnde inuidia ductus Romanus pontifex, nomine Nicolaus, exarſit in iram contra illum, uocans eum ſubdolè Romam,

mam,ut quaſi eccleſiaſtico iudicio poſſet hunc cōdem nare,& alterũ ſubrogare. His quippe auditis,archie piſcopus confugit ad reginam Engelbergam : quæ ſuos legatos direxit Apoſtolico , rogans ut redderet gratiã archiepiſcopo. Quod cũ impetrare nequiret, ſuo Domino humiliter intimauit , ut gratiam interferret ſuæ tuitionis archiepiſcopo,uetans Apoſtolicũ ei nullam inquietudinẽ facere. Et quia inaudito prin cipe Apoſtolicus excõmunicationes in eum protulit, grauis inimicitia inter eos facta eſt. Erectus eſt deniq; regius honor contra Apoſtolicã dignitatem , obijciẽs ei antiqua patrũ ſtatuta , non licere prælato excõmu nicare epiſcopum , inconſulto ſynodali concilio. Et quia ſynodus non à Papa , ſed ab Imperatore uocari deberet. Plurimæ deniq; irrogationes pro tali occa ſione illatæ ſunt Romano pontifici. Nam Pentapoli beneficiales ordines ſuis diſtribuit,præcipiẽs nullam adminiſtrationem impendere Romæ,exceptis ſuffragijs nauali deportatione. Multa enim iuuamina impe riales habuerunt fideles. Fecit etiam occupare nõnul la patrimonia in Campaniæ partibus regio uſui,ſuorumq; fideliũ. De prædictis quoq; monaſterijs cotidia na exigebantur ſeruitia in diſco regis,per diuerſos ap paratus. Conſtituit deniq; conſultu Romanorũ prin cipum in urbe Roma Arſenium quendã epiſcopum, ſanctitate & ſcientia adornatum , & apocriſarium ſedis Romanæ, deditq; illi adiutorẽ Iohannem diaco num & archicancellarium, ſuumq; ſecretarium , qui poſtea Reatinus epiſcopus effectus eſt,unde iam electus erat.

Tempore igitur congruo Imperator ueniebat Romam, & ſuſcipiebatur ab omnib. tam maiorib. quàm minoribus honorificè: ueniebatq; cum eo iam dictus Archiepiſcopus Rauennæ, nil metuens minas pontificis. Vnde euenit maior diſcordia inter Papam & Imperatorem. Erat quippe Imperator in palatio ſancti Petri apoſtoli, & Papa ad ſanctos Apoſtolos. Cũq; omnes illius inſidiæ cõtra regiam dignitatẽ pro nihilo ducerẽtur, cõſtituit monachos ſeu Chriſto dicatas uirgines ex monaſterijs Romæ: ut quaſi ſub obtẽtu religionis cotidianas celebrarẽt lætanias per circuitum murorum, & miſſas canerẽt, cõtra principes malè agentes. His auditis, primarij regis humiliter accedentes ad Papã, rogauerunt eũ familiariter, ut talia prohiberet. Et, cum nihil ab eo impetrare poſſẽt, reuerſi ſunt mœrentes. Quadã uerò die, cum quidam milites præfati principis irent ad ſanctũ Paulum, & reuerterentur, accidit eos occurrere talibus lætanijs. Qui instinctu antiqui hoſtis in irã uerſi ſunt, & ꝓ fidelitate ſui ſenioris uindictã exercuerũt cõtra illos percutientes, & cædentes grauiter cũ fuſtib. quas manib. deferebant. Qui fugiẽtes, proiecerũt cruces & iconas, quas portabãt, ſicut mos eſt Græcorũ: è quib. nõnullæ conculcatæ, nonnullæ diruptæ ſunt. Vnde & Imperator grauiter eſt permotus in irã, & pro qua cauſa Apoſtolicus mitior effectus eſt. Profectus eſt deniq; idem põtifex ad ſanctũ Petrũ, rogãs Imperatorẽ pro ſuis talia patrãtibus: & uix obtinere ualuit. Iã itaq; inter ſe familiares effecti ſunt, tamẽ regia dignitas ſemper fuit Romæ, ſuiſq; cõfinijs, uſq; ad finẽ dierũ Imperatoris,

ſicut

ſicut ſuprà prælibatum eſt. Eo uerò infirmante, & ad extremum propinquante, quia nõ habebat filium, uoluit ſibi ſuccedere Carolũ magnum(fortè Großũ) ad ſuſcipiẽda imperialia ſceptra. Cum hæc ita gerun tur, Romani põtifices ſemper per oratores literas mit tebant inuitatorias ad Carolum Caluum regem Fran corum, inuitãtes eũ clàm. Et quia erat in literis quaſi philoſophus, rogabãt illum ſuperuenire B. Petro, & de ſeruitutis iugo ad propriã libertatẽ reducere ſuam Eccleſiam, ut quaſi per uim ab aliquo eſſet oppreſſa.

Talibus euolutis machinationibus, moritur Ludo uuicus. Mittitur ſtatim citatus à Iohanne, qui tunc præerat, à Papa legatus ad eundẽ Carolũ: qui nullas ueniendo faciẽs moras, ingreſſus Italiã, petijt Romã. Mittitur deniq; alius miſſus ab uxore Imperatoris En gelberga, uel à ſuis primatib. ad Carolũ Magnũ(ſiue Großũ) oſtendẽs ei uota defuncti. Et quia lõgius erat, uoluit tam citò uenire, ut impedire poſſet iter Caroli Calui. Qui ueniẽs Romã, renouauit pactũ cũ Roma nis: pdonãs illis iura regni, et cõſuetudines illius, tribu ens illis ſumptus de trib. ſupradictis monaſterijs, id eſt, Domini Saluatoris, & beatæ Mariæ ſemper uirginis in Sabinis, atq; ſancti Andreæ iuxta montẽ Soractis, & de cæteris q̃ plurimis monaſterijs fiſcalia patrimo nia. Patrias aũt Sãniæ et Calabriæ, ſimul cũ omnib. ci uitatib. Beneuẽti, eis cõtulit: inſuper ad decorẽ regni totum ducatum Spoletinum, cum duabus ciuitatibus Thuſciæ, quod ſolitus erat habere ipſe dux: id eſt, Ari cium & Cluſium: quatenus ut is qui præerat regia ui ce antè, Romanis uideretur pòſt eſſe ſubiectus. Re- mouit etiam ab eis regias legationes, aßiduitatem uel

præſentiā Apoſtolicæ electionis. Quid plura? cuncta illis cōtulit quæ uoluerunt: quemadmodū dantur illa quæ nec rectè adquiruntur, nec poſſeßura ſperātur. Fugato itaq; iſto Carolo præ metu alterius Caroli, qui ueniebat, infirmatur, antequam de regno egrederetur Italico. Egreſſus nāq; uix, defunctus eſt. Ab illo autem die honorificas cōſuetudines regiæ dignitatis nemo imperatorum, nemo regū acquiſiuit: Quia aut uirtus defuit, aut ſcientia, pro multis regni cōtentionibus, & aßiduis diuiſionibus. Vnde multa prælia, delationes & rapinæ fuerunt in regno. Hactenus appendix.

Hic cùm multa alia diſcere, pie lector, potes, tum etiam illud paulo rectius intelligere, quòd quidam hiſtorici ſcribunt, Iohannem Rauennatē patriarcham multa contra canones egiſſe, eoq; à Papa Nicolao excommunicatum fuiſſe. nempe crimen Iohannis non aliud quàm inuidia Nicolai fuit, quòd Iohannes in bona gratia apud Ludouuicum erat, quodq; Papæ mancipium per omnia eſſe fortè noluit. Quod & ex mulcta, quam ei Nicolaus papa poſtea iniunxit, facilè apparet.

Claudius Taurinenſis epiſcopus.

CLaudius Taurinenſis epiſcopus floruit Caroli & Ludouuici temporibus, quibus quoq; intimus diu admodum ante epiſcopatum fuit. Pugnauit acriter uoce & ſcriptis contra adorationem imaginum, crucis, reliquiarum, cōtra inuocationem ſanctorum, contra peregrinationes, & multa ſimilia: quæ mala tunc grauiter, præſertim in Italia, ubi ille fuit epiſcopus,

piſcopus, graſſabantur. Quin & ipſum pontificem non uſquequaq; molliter cõtrectat. Nã is iraſci Claudio cœperat, quòd ille lucroſas ſibi ſuperſtitioſorum hominum peregrinationes Romam uerſus taxabat. Contra hunc Claudium, poſt mortem eius, ſcripſit ſatis inerudité & contumelioſé Ionas Aurelianenſis epiſcopus, tempore Caroli ſecundi, qui primi nepos fuit. inſeruit uerò iam etiam excepta quædã ex libro prædicti Claudij, quæ etſi proculdubio nec optima fide excerpta ſint, nec præcipua ſeu neruoſiſsima eius dicta: tamen operæprecium me facturum putaui, ſi ea ipſa diſcerpta in unum colligerem, lectoriq; cognoſcenda proponerem. Prudens uerò ac pius lector facilè inde ratiocinari poterit, quàm præclarum ac utile totum eius opus eſſet, ſi integrè haberi poſſet.

Apologeticum ſeu reſcriptum Claudij epiſcopi, aduerſus Theodemirum abbatem.

EPiſtolam tuam cum adiunctis ſuper capitulis plenam garrulitate atq; ſtoliditate, per quendam accepi portitorem, in quibus capitulis denuncias te turbatum, ita inquiens: eo quòd rumor abierit ex Italia de me per omnes Gallias, uſq; ad finem Hiſpaniæ, quaſi ego ſectam quandã nouam prædicauerim contra regulam fidei catholicæ: quòd omnino falſiſsimum eſt.

Nec mirum eſt, ſi de me iſta dixere diaboli membra, qui ipſum caput noſtrum & ſeductorem & dæmoniacum proclamauerunt.

Ego enim non ſectam doceo, qui ueritatem teneo, & ueritatem proclamo, ſed ſectas & ſchiſmata & ſuperſtitiones

perſtitiones atq; hæreſes (in quantũ ualui) cõpreſsi, cõtriui, expugnaui, & expugnare in quantum ualeo prorſus Deo auxiliante non ceſſo. Et quia, quod homines colebant, ego deſtruere ſolus cœpi. Cũ enim diſtinctè dicatur, non faciendã ſimilitudinẽ omnium quæ in cœlo ſunt, aut quæ in terra, non de ſolis ſimilitudinibus alienorum deorum intelligitur dictum, ſed & de cœleſtibus creaturis. Dicunt iſti, contra quos Eccleſiã defendendã ſuſcepimus: Si ſcribas in pariete, uel pingas imagines Petri & Pauli, Iouis & Saturni ſiue Mercurij, nec iſti ſunt dij, nec illi Apoſtoli, nec iſti nec illi homines, ac per hoc nomen mutatur, error tamen & tunc & nunc idem ipſe permanet ſemper. Certè ſi adorandi fuiſſent, uiui potius, quàm ut tu poſuiſti, adorandi eſſe debuerant: non ubi pecorum uel (quod uerius eſt) lapidum, ſiue lignorum uita, ſenſu & ratione carentem?

Ex qua re ſummopere penſandum eſt: Quia ſi opera manuum Dei non ſunt adoranda & colenda, quanto magis opera manuum hominum adoranda & colenda non ſunt prorſus, nec in honore eorũ, quorum ſimilitudines eſſe dicuntur?

Quia ſi imago, quã adoras, Deus non eſt (Quia nõ ſolum qui uiſibilia figmenta atq; imagines colit, ſed etiam quamlibet, ſiue cœleſtem ſiue terrenã, ſiue ſpiritalem ſiue corpoream creaturam, uice nominis Dei colit, & ſalutem animæ ſuæ, quæ à Deo ſola eſt, ab illis ſperat, de illis eſt, de quibus dicit Apoſtolus: Et coluerunt & ſeruierunt creaturæ potius quàm creatori) quid te ad falſas imagines humilias & inclinas?

Quid

Quid ad inepta ſimulacra & figmenta terrena captiua corpus incuruas? Rectum te Deus fecit, & cum cætera animalia prona & ad terrã ſitu uergẽte depreſſa ſint, tibi ſublimis ſtatus & ad cœlum atq; ad Dominũ uultus erectus eſt. Illuc intuere, illuc oculos tuos erige: in ſupernis Deum quærere, ut carere inferis poßis, ad alta et cœleſtia ſuſpenſum pectus attolle. Quid te in lapſum mortis cum inſenſata imagine, quam colis, ſternis? Quid in ruinã diaboli per ipſam & cum ipſa cadis? Sublimitatem ſerua, qua natus es: perſeuera talis, qualis à Deo factus es.

Sed dicunt iſti falſæ religionis atq; ſuperſtitionis cultores: Nos ob recordationem Saluatoris noſtri, crucem pictam, atq; in eius honorem imaginatã, colimus, ueneramur atq; adoramus. Quibus nihil aliud placet in Saluatore noſtro, niſi quòd & impijs placuit, obprobrium paßionis, & irriſio mortis. Hoc de illo credũt, quod & impij homines ſiue Iudæi ſiue pagani, qui eum reſurrexiſſe diffidunt, & non nouerũt de illo aliud cogitare, niſi eum totum & mortuũ, & ſemper in paßione poſitũ, in corde ſuo credũt et retinent. & nõ attendũt, neq; intelligunt quod ait Apoſtolus: Et ſi noueramus ſecundum carnem Chriſtum, ſed nunc iam non nouimus. Contra quos reſpondendum eſt: Quia ſi omne lignum ſchemate crucis factum uolunt adorare, pro eo quòd Chriſtus in cruce pependit, & alia multa illis conueniunt, quæ Chriſtus egit per carnẽ. Vix enim ſex horis in cruce pepẽdit, & tamen nouẽ menſib. lunaribus, & ſuper undecim dieb. in utero uirginis fuit, qui ſimul ſunt dies lunares du-

centi

centi ſeptuaginta ſex, id eſt, nouẽ mẽſes, et ſuprà dies ſex. Adorentur ergo puellæ uirgines, quia uirgo peperit Chriſtũ. Adorentur & præſepia, quia mox natus in præſepio eſt reclinatus. Adorentur & ueteres panni: quia continuò cum natus eſſet, pannis ueterib. eſt inuolutus. Adorentur & naues, quia frequẽter in nauib. nauigauit, & de nauicula turbas docuit, & in naui dormiuit, et in dextra nauigij rete mittere iußit, quãdo præpeditis illa magna captura facta eſt piſciũ. Adorentur aſini, quia aſellum inſidendo ad Hieruſalem uſq; peruenit. Adorentur agni, quia de illo ſcriptũ eſt: Ecce agnus Dei qui tollit peccata mundi. Sed iſti peruerſorum dogmatum cultores, agnos uiuos uolũt uorare, & in pariete pictos adorare. Adorentur & leones, quia de illo ſcriptum eſt: Vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid. Adorentur & petræ, quia quando de cruce eſt depoſitus, in ſaxeo ſepulchro eſt poſitus: & de illo dicit Apoſtolus, Petra autẽ erat Chriſtus. Sed Chriſtus, petra, agnus, leo, tropicè, non propriè eſt dictus: per ſignificantiam, non per ſubſtantiã. Adorentur & ſpinæ ruborum, quia exinde ſpinea corona tempore paßionis capiti eius impoſita eſt. Adorẽtur & arundines, quia ab eis, colaphis à militibus caput eius cæſum eſt. Poſtremò adorentur & lanceæ, quia unus militũ lancea latus eius aperuit, unde fluxit ſanguis & aqua, ſacramenta, unde formatur Eccleſia.

Ridiculoſa iſta omnia ſunt, & lugẽda potius quàm ſcribenda, cogimurq; contra ſtultos proponere & contra lapidea corda non uerbi ſagittas, uel ſententias, ſed lapideos proijcere ictus. Redite præuaricatores

tores ad cor, qui receßiſtis à ueritate, & diligitis uanitatem, & eſtis uani facti. Qui rurſum crucifigitis filium Dei, & oſtentui habetis. Et per hoc cateruatim animas miſerorum, ſocias factas dæmonum habetis: alienãdo eas per nephanda ſacrilegia ſimulachrorũ à creatore ſuo, habetis eas deiectas & proiectas in dãnationem perpetuam.

Quòd uerò ais, quòd ego prohibeam homines pœnitentiæ cauſa pergere Romam: falſum tu loqueris. Ego enim iter illud non approbo. Et ueluti exponẽs, quare dixeris, infers: Quia ſcio quòd nec omnibus obeſt, nec omnibus prodeſt: nec omnibus proficit, nec omnibus officit. Te ipſum primùm interrogare uolo: Si pœnitentiam agere, Romam pergere noſti, cur tu tanto tempore tantas animas perdidiſti, quas in monaſterio retinuiſti, & pœnitẽtiæ cauſa in monaſterio recepiſti, & non eas Romam miſiſti, ſed potius tibi ſeruire feciſti?

Si hæc ita ſe habent, ut tu dicis, pœnitentiã agere Romam pergere eſt: quid acturus es de ſententia illa, qua Dominus dicit, Qui ſcandalizauerit unum de puſillis iſtis, qui in me credũt, expedit ei ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris, quàm ut ſcandalizet unũ de puſillis iſtis, qui in me credunt. Qui ſcandalizat unum de puſillis iſtis qui in me credunt, expedit ei ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundũ. Scimus enim, quòd non intellecta Euangelica uerba Domini ſaluatoris, ubi ait B. Petro apoſtolo: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam

meam,

meam, & tibi dabo claues regni cœloru͂. Propter iſta iam dicta Domini uerba imperitu͂ hominu͂ genus pro adquirenda uita æterna, poſtpoſita omni ſpiritali intelligentia, uolunt pergere Romam. Quia ſi proprietatem uerboru͂ Domini ſubtiliter conſideremus, non eſt Dei dictu͂: Et quodcunq; ligaueris in cœlo, erit ligatum ſuper terram: & quodcunq; ſolueris in cœlo, erit ſolutum & in terra. Ac per hoc ſciendu͂ eſt, quòd tam diu antiſtitib. Eccleſiæ iſtud miniſteriu͂ co͂ceſſum eſt, uſquedum ipſi peregrinantur in hoc mortali corpore. Cum uerò debitum mortis exoluerint, alij ſuccedunt loco ipſorum, qui eandem obtinent iudiciariam poteſtatem.

Redite cæci ad lumen ueſtrum, quod illuminat omnem hominem uenientē in hunc mundum: quod lumen in tenebris lucet, & tenebræ illud non comprehenderunt. Qui iſtud lumē non aſpiciēdo, in tenebris eſtis, & in tenebris ambulatis, & neſcitis quò eatis: quia tenebræ obcæcauerunt oculos ueſtros. Poſt hæc uerò promittenti Deo debet fidelis quiſq; credere, quanto magis iuranti.

Quid eſt dicere, Si fuerint in medio eius Noe & Daniel & Iacob: id eſt, ſi tantæ ſanctitatis, tantæ iuſtitiæ, tantiq; meriti ſint, quanti illi fuerunt, non liberabunt filium, neque, &c. Hæc idcirco, ut nemo de merito uel interceßione ſanctorum confidat. Quia niſi eandem fidem, iuſticiam, ueritatē teneat, quam illi tenuerunt, per quam placuerunt Deo, ſaluus eſſe non poterit.

Audite hoc inſipientes in populo, & ſtulti aliquando ſapite.

dō ſapite, qui interceßionem Apoſtoli Romā pergen do quæritis, quid contra uos dicat ſæpè dictus beatus Auguſtinus.

Quinta tua in me obiectio eſt, & diſplicere tibi di cis, eo quòd Dominus Apoſtolicus indignatus ſit mi- bi. Hoc dixiſti de Paſchali, eccleſiæ Romanæ epi- ſcopo, qui præſente iam corruit uita. Apoſtolicus au- tem dicitur, quaſi Apoſtoli cuſtos. Certè non ille di cendus eſt Apoſtolicus, qui in cathedra ſedet Apoſto li, ſed qui Apoſtolicum implet officium. De illis enim qui eum locum tenent, & non implent officium, Do- minus dicit: Super cathedram Moiſi ſederunt ſcribæ & phariſæi: omnia ergo quæcunque dixerint uo- bis, ſeruate & facite, ſecundum opera uerò eorum no lite facere.

Os porci.

OS porci Papa factus circa annum Domini 846, ob fœditatē nomen immutauit, ac Ser- gius dici uoluit: unde Papis nominis mutatio eſt in uſum recepta. Verùm non ſtatim mutata nominis tur pitudine, uitæ quoque fœditatem mutauit. Nam quan tumuis eum Platina, Paparum adulator, laudet: ta- men uitæ quædam in ueteri membrana ſcriptæ (quas Luitprandi Ticinēſis eſſe opinor, quòd Formoſi uita, quæ ultima eſt, eiſdem planè uerbis in hoc opere, & eius hiſtoria, recenſetur) diuerſum de eo teſtantur. Sed adſcribam iſtius Porci uitam ad uerbum.

Sergius natione Romanus, ex patre Sergio regio- nis quartæ, ſedit annis III. Hic abſq; iußione Lotha- rij Impe-

rij Imperatoris eſt ordinatus. Vnde cũ eius cõſecratio nis rumor ad prædicti aures Imperatoris peruenit, indignatus de hac præſumptione, filium ſuum Ludouuicum, & Drogonem Metenſem epiſcopum, cum magno exercitu Romam direxit. Et poſt multa damna Romanis illata, ipſos Romanos Imperatori fideli tatem iurare fecerunt, & prædictum Sergium poſt multas contentiones in ſede iterum confirmauerunt. Qui prædictum filium Imperatoris in regem Lõgobardorum unxit. Huius pontificis fuit frater Benedictus, nomine Brutus, & ualde ſtolidus, qui propter pontificis imbecillitatem, eccleſiaſticã & publicam curam uſurpauit. Ab hoc etiam maximis muneribus primatum & dominiũ Romæ ab Imperatore ſibi acquiſiuit. Demum uerò Albanenſem epiſcopatum uſurpare non metuit, & omnia infra & extra Romam ſua auaricia & uanitate uaſtauit. Vigebat etiã iſtius pontificis & fratris eius tempore Symoniaca hæreſis in tantum, ut etiam publicè uenderet epiſcopatus: & qui plus dabat, epiſcopatum accipiebat: nec erat aliquis epiſcoporum aut quiſquam uirorum eccleſiaſticorum, qui zelo Dei ductus, cum Imperatore aut rege ageret, ut hoc nephas prohiberetur. Et quia nemo erat Chriſtianorum, per quem hoc malum corrigeretur: miſit diuina potentia flagellũ paganorũ, ad ulciſcenda peccata Chriſtianorum. Nam ſuperuenientes Sarraceni innumeros hominum interfecerunt, caſtella & urbes multas captas accepta præda igni dederunt: demum regem expugnantes fugauerunt, & multis captis & interfectis, maxima hominum &

omnium

omnium rerum præda onuſti reuerſi ſunt. Hic ordina*uit epiſcopos* XXV*, presbyt.* VIII*, diaconos* III.

Ex hac uitæ huius nebulonis deſcriptione facilè apparet, eum non tantum os, ſed & cor porci habuiſſe, quantumuis eum Platina *(ut ſolent Papiſtæ, & præſertim* Itali *ſuos* Papas *) falſò ornet, quandoquidem totus in ambitionem & auariciam huius tantum uitæ commoda per ſcelus, neglecto* Deo*, quærens, pronus proiectusq́; fuerit.* Ob*ſeruandum uerò eſt, etiam hunc hiſtoricum eius ſententiæ fuiſſe, quòd, cum* Pap*æ enormiter peccant, à* C*æſare corrigi caſtigariq́; & poßint, et modis omnib. debeant.* Alioqui De*um totas regiones propter talia ſcelera puniturũ eſſe.*

Clerus Rauennas.

I*Nuenitur adhuc epiſtola quædam manuſcripta, cleri* R*auennatis ad* C*arolum iuniorem (ut titulus habet, credo eſſe* C*aluum) in ea epiſtola tuetur* R*auennas clerus ſuam quandam conſuetudinẽ, quòd ij qui ex monachis ad ſacerdotiũ deſumpti erant, monachalem ueſtitum deponebant, & communi utebantur.* Apparet *enim eos de ea re reprehenſos fuiſſe.* D*iſputant uerò piè ac eruditè ſacerdotes* R*auennates, ueſtitum eſſe rem liberam, nec in eo religionem aut pietatem conſiſtere.* C*itant etiam prolixum locum ex* C*œleſtini primi decretali epiſtola, quòd ueſtitus res* C*hriſtianis libera ſit, nec quicquam ad pietatem faciat.* E*ius loci* C*œleſtini in capite de* C*œleſtino mentio facta eſt.* Verùm Imperat*oris nomine reſpondent duriter quidam eius clerici (ut ipſa epi*-

ſtola teſtatur) ac omnino contendunt, monachos in ſacerdotes receptos, priſtinum ueſtitum retinere debere. Inde apparet, quantopere Bonifacius pſeudoapoſtolus Germanorum, tunc eos homines papiſticis nugis ac ſuperſtitionibus imbuerit: tametſi hic in Italia etiam regnauerit annis aliquot, & ibi ſit Mantuæ mortuus.

Apparet etiam, Rauennatem eccleſiam non tantum iugo ſeu tyrannidi pontificiæ diu reſtitiſſe, ſicut ſuprà dictum eſt, ſed & multis alijs eius erroribus & ſuperſtitionibus.

Sed adſcribam totam epiſtolam, quandoquidem alioqui uix proditura in lucem uideatur.

Epiſtola cleri Rauennatis ad Carolum iuniorem (credo eſſe Caluum) qua tuetur libertatem ueſtitus monaſtici.

Diuinæ largitatis munere, ſapiētia, potentiaq; præfulgido Domino, Regi Carolo glorioſo, ſancta Rauennas Eccleſia, inclytos cum fœlice ſucceſſu ſemper manere triumphos. Quanquam enim ueſtræ celſitudinis gloriæ, pro ſapientiæ altitudine, & honore imperij, quo inter mortales principalis habetur uiuendi & docendi Eccleſiaſticæ regulæ penè omnia nota uideantur, nihilq; ſit quod de ſacris lectionibus minus collectum ueſtræ regali prudentiæ arbitretur: tamen quoniam quandam difficultatem & ſcrupulum ſuper quorundam habitu, qui ex diuerſis morum

morum & regulæ diſciplinis ad ſacram perueniunt dignitatem, in ueſtra ſacra mente fore audiuimus, collectis ſuper hoc quibuſdam patrum antiquorum exemplis, quid de hoc priores ſenſiße contigerit, & quid data authoritate mandauerint, ſeruato in talibus noſtræ tenore eccleſiæ, dignum duximus & morem noſtræ eccleſiæ demonſtrare, & ueſtram in talibus feruentem uigilantiam ſerenare. Pontificum e*nim* Romano*rum authoritas, quibus in beato* Petro *cura & ſolicitudo paſcendi gregẽ eccleſiæ à* Domino Ieſu Chriſto *eſt tradita, ex clara fidei puritate docet, quibus rebus & regulis* Chriſtianorum *uita in ſua cuiuſque profeßione debeat contineri, qualisq; ſeruetur in urbis* Romæ *eccleſijs diſciplina, quorum beatus* Celeſtinus, *de hac re diſputans, inter cætera infert:* Dicimus *enim,* Domini *ſacerdotes ſuperſtitioſo potius cultui inſeruire, quàm mentis uel fidei puritati. & non mirum, ait, ſi contra* Eccleſiaſticum *morem faciunt, qui in* Eccleſia *non creuerunt: ſed alio uenientes itinere, ſecum hæc in* Eccleſiam, *quæ in alia conuerſatione habuerant, intulerunt.* Amicti *enim pallio ſicut* Græci *monachi, & lumbos præcincti, credunt ſe ſanctæ ſcripturæ fidem non per ſpiritum, ſed per literam completuros.* Nam *ſi ad hoc iſta præcepta ſunt, ut taliter ſeruarentur: cur non fiunt pariter, quæ ſequuntur, ut lucernæ ardentes unà cum baculo teneantur?* Habent *enim ſuum iſta myſterium, & intelligentibus ita clara ſunt ut ea magis, quam decet, ſignificatione ſeruentur.* Nam *in lumborum ſignificatione caſtitas, in baculo*

regimen paſtorale, in lucernis ardentibus fulgor operis boni demonſtratur. Habent tamen hi iſtum forſitan cultum, morem potius quàm rationem ſequẽtes, qui remotioribus habitant locis, & procul à cæteris degunt. Vnde hic habitus in eccleſijs Gallicanis, ut tot annorum tantorumq; pontificum in alterum habitum conſuetudo uertatur. Diſcernendi à plebe uel cæteris ſumus, doctrina, non ueſte: conuerſatione, non habitu: mentis puritate, nõ cultu. Docendi enim ſunt populi, pòtius quàm ludendi: nec imponendum eſt eorum oculis, ſed mentibus præcepta ſunt infundenda. Leo enim ſanctæ Romanæ ſedis epiſcopus, dicit, propoſitum monachi proprio arbitrio uel uoluntate ſuſceptum, deſeri non poſſe abſq; peccato. Quia quod quis uouit Deo, debet ei reddere. Vnde eum qui relicta ſingularitatis profeßione ad militiam, uel ad nuptias deuolutus eſt, publicæ pœnitentiæ ſatisfactione purgandum. Relictam ſingularitatis profeßionẽ, non ſcapulare, quod pro opere fertur, exemplo ſupradicto accipimus. Neq; ſi ad ſacerdotij dignitatem aſcenderit, ſed ſi ad militiam uel ad nuptias deuolutus eſt, publicæ pœnitentiæ ſatisfactione purgãdus habetur. In quibus licet Innocens poßit eſſe militia, & honeſtum coniugium, electionem meliorem, quæ in ſacerdotali officio eſſe non poteſt, deſeruiſſe tranſgreßio eſt. In quo capitulo propoſitum monachi, deuotionem ſanctæ conuerſationis, non ueſtium cultum intelligentes, qui multiplex & uarius pro locorum & regnorum diuerſitate, in Græcorum & Latinorum monachis inuenitur: in his qui ad regimen eccleſiaſticũ

canonico ordine epiſcopali dignitate ſacrantur, ſi in ſacerdotali habitu & conſuetudine miniſtrent eccleſijs, in quibus prouecti ſunt, nihil obuiare paternis antiquorum regulis pro noſtræ capacitatis intelligētia omnino confidimus, ſed potius eccleſiaſticis & apoſtolicis regulis innitentes, concordiam, quam in habitu ſacerdotum Romana conſeruat eccleſia, ſequendam omnimodis iudicamus. Melius multo magis arbitrantes, ut uniformis ſacerdotalis ueſtis æqualitate cōmune miniſtrandi eccleſiæ miniſteriū ſortiatur, quàm amicto ſub honore pontificatus pallio ſingulari ab utriuſq; ordine, ſingularitatis ſiquidem & Epiſcopalis profeſſione, uita & moribus diſcrepetur. Nec enim dicimus, ut generaliter omnibus Eccleſijs hac lege habitus conſtringendi authoritatem donemus. Scimus enim, quòd unuſquiſq; in ſuo ſenſu abundet: ſed nos noſtrarumq; Eccleſiarū pontifices, quos ex diuerſis morum & regulæ diſciplinis ad ſacram perueniſſe dignitatem gaudemus, ſi in habitu ſacerdotali Eccleſijs miniſtrauerint, nullum habendum præiudicium, neq; pro habitus qualitate feriendos cenſura canonica formidamus, ex antiquorum patrum inſtitutis omnimodo arbitramur. Verùm inſuper conſuetudinem ac morē noſtræ eccleſiæ concorditer retinendum, quem cæteris ſtola ueſtibus ſuperiecta pro dignitate ſacerdotij, qua in populo principantur, cōſeruandum, eius pontifices, quam ſub ueſte pœnitentiæ & laboris in ſuo ordine ſtatuerunt, tenentes, pro ueſtium qualitate & habitu, nullum huius ordinis, ſi uita eius in cuiuſcunq; propoſito nullo graui facinore pro-

re probatur inſecta: id eſt, ſi non ſit ſecundæ uxoris copulæ alligatus, ſi pœnitentia publica non famoſus, ſi nulla parte corporis imminutus, ſi ſeruilis aut originariæ conditioni nequaquam obnoxius, ſi curiæ probatur nexibus abſolutus, paternorum decretorum regulis aut inſtitutis obnoxium, ſed potius morem qui in ea Eccleſia ex antiquo eſt, inuiolabiliter omnimodo obſeruandum. Neque enim ad conſeruandam totius ſingularitatis profeßionem, quam ſacerdotale officium in forma uitæ Eccleſiaſticæ minimè patitur, obſeruandum in ſingulis, quæ huius ſectæ regularis authoritas præcipit operanda in eſu, in ſilentio, in horis cuſtodiendis, & in omnibus regularibus actibus exhibendis, ſolum ſcapulare pallium, neglectis cæteris, ſufficiens omnium authorum iudicio retinemus: ſed potius ſub habitu ſingulari à uita penitus diſcordantes, in communis uitæ participatione reprehendendos acrius æſtimamus. Nec hoc quidem dicimus, ut in omnibus huius religionis cum ad ſanctam peruenerint dignitatem, relicto more eccleſiæ uel religionis, in qua prouecti ſunt, mutandam ueſtem ſingularitatis generaliter cenſeamus: ſed potius in utroque habitu ſacerdotum, morem Eccleſiarum & ordinem, in quibus prouecti ſunt, nullis patrum præiudicijs obnoxium, irreprehenſibiliter arbitramur ſequendũ. Huius enim noſtræ conſuetudinis cauſam ô bone Rex, pro noſtræ reprehẽſionis neceßitate, ueſtræ ſerenitati reddentes, placitam Deo ſolicitudinem ueſtram, quam pro ſtatu ſanctæ Dei eccleſiæ in omnibus ſuis utilitatibus uos feruentißimo

mentis

mentis ſtudio habere multorum relatione comperimus, ſerenare data authoritate humiliter exoptamus: pariterq; etiam immenſas gratiarum actiones principali magnitudini ueſtræ referimus, quæ nos in noſtris filijs, ueſtris ſiquidem fidelibus oratoribus, monere & corrigere ſuis ſacris apicibus eſt dignata: & inſuper quantum pro ſancta religione ferueat, in ſuæ deuotionis admonitione nobis, ne reprehenſibiles uideamur, oſtenſa. Vnde ne ſtatutorum Canonum in hac noſtra conſuetudine ſuper tranſgreßores apud uos uideamur, quibus regulis ad huiuſcemodi tenorem & ordinem noſtræ Eccleſiæ conſeruandum innitimur, in his noſtris ſatisfactionis literulis ueſtræ principali magnitudini relegendis oſtendendum curauimus lubentißimè: ſi quid melius, aut piorum regulis canonicæ ſcripturæ congruentius tenendum de hac re ueſtra reperit deuota regaliſq; prudentia, ueſtris in omnibus monitis annuentes. Conſeruet Deus omnem ueſtram ſalubrem dominationem, ad gubernandum & tuendam eccleſiam ſuam ſanctam, Amen.

Verùm, ut prius dictum eſt, Cæſar hac ſcriptione contentus non fuit: ſed curauit à ſuis ſacrificis longam reſponſionem, uel refutationem potius, contrà ſcribi. Credo etiam æmulationem & odium quoddam interceßiſſe. Nam cum hæc epiſtola ſcripta eſt, fuit quidam nomine Ioannes, archiepiſcopus Rauennæ, de quo alibi in hoc ſcripto plura, cui hic Cæſar non parum erat infenſus:

inde adeò, quòd ille fuerat Ludouici *ſecundi* Cæſaris *intimus: qui non hunc* Carolum Caluum, *ſed aliũ nomine* Groſſum, *ſibi ſuccedere uoluerat: quam ſui domini uoluntatem poſt eius mortem regina & cõſiliarij promouere conati erant, ut ex ſequẽti hiſtoria apparebit.* Fuit *etiam alioqui hic* Carolus *homo admodum iniuſtus, ut hiſtorici teſtantur.* Sed *tamen in illa* Caroli *huius reſpõſione, quam ob nimiam prolixitatẽ omiſimus, aliqua bona notatuq́; digna ſunt: ut quod teſtatur cap.7. aliam rationem miſſæ celebrandæ ſuo tempore fuiſſe* Hieroſolymæ, *aliam* Conſtantinopoli, *aliam* Romæ, *aliã* Mediolani, *& aliam in* Hiſpania Toleti. Quæ *ipſa diuerſitas miſſam eſſe humanũ inuentũ, non diuinã inſtitutionem, dilucidè teſtatur.* Si *enim diuina ordinatione aliqua, certa miſſæ forma tradita fuiſſet hominibus, eam tantopere uariare non licuiſſet, nec etiam fortè tantis uiris libuiſſet.*

Ottho primus.

OTtho *primus* Cæſar, *uir prudens, potens, pius ac bellicoſus,* Magdeburgenſis *ciuitatis inſtaurator, multa præclarè in commodum* Eccleſiæ *fecit.* Italiam, *loca circa* Romam, *ac* Romam *ipſam, quæ iam papæ* Petri *patrimonium uocant, citra controuerſiam poſſedit.* Sed *non tantum* Imperij *iura ac opes inuiolata ſibi contra* Pontifices *ſeruauit,* Eccleſiarumq́; *& curam & ius eas conferendi habuit, ut priuilegium ipſi à* Papa *créditum & alibi adſcriptũ clarè teſtatur: uerùm etiam ipſos* Papas *ſatis duriter ac ſeueriter caſtigauit ac reformauit.* Quod *ut clarius*

rius appareat, quoniam hiſtoria admodum digna ſcitu eſt, adſcribam eam ad uerbum, prout à Theoderico Niem et Luitbrādo Diacono Ticinenſi deſcripta eſt. Sic enim ſcribit Niemus libro 3. cap. 9. qui quidem author longiſsimo tēpore Paparum intimus ſcriba fuit, & demum Verdenſis epiſcopus factus eſt.

Sed certè noſtri moderni reges & Imperatores longè in talibus ab eodem Theoderico rege diſtare uidentur, qui maiori cura priuatū patrimonium ſuum, quàm iura eiuſdem Imperij conſeruare conantur. Quod autem Imperialis poteſtas ſit præcipuè ſuper malum & incorrigibilem pontificem Romanum, per quem ſcandalizatur Eccleſia, ex geſtis Imperatorum ſeu regum Romanorum ſatis conſtat. Nam Ioannes Papa duodecimus fuit unicus & indubitatus Papa, qui ante papatum uocabatur Octauianus, de nobili & potenti genere procreatus: qui poſtquam aſſumptus erat ad papatum, uenationibus ferarum ſylueſtrium quandoq; interfuit, nec non libidinoſè ac lubricè uiuens, cum ſuſpectis mulieribus ſortes poſuit: ac etiam aliquos ex ſuis Cardinalibus eum propterea arguentibus, malè tractauit & mutilauit. Quod audiens Ottho primus magnus Auguſtus, de hoc ex corde doluit: & ex Germania propterea Romam ueniens, eidem Papæ, cur illuc uenerat, expoſuit. Quod audiens Papa ualde timuit, promittens Imperatori, quòd eius uitam ſubitò emendare uellet. Imperator autem credens eum ita facturum, ad Papiam è Roma receßit, ubi hyemando remanſit, ut ſcrutaretur interim, ſi forſan præfati Papæ dictis facta re-

ſpõderent. Sed quia difficile eſt conſueta relinquere, Papa ipſe nec Deum nec Imperatorem habens præ oculis, mala malis accumulauit. Quod ſentiens Auguſtus, irato animo ad urbem rediJt, ut dijudicaret de ipſo Papa. qui hoc audiens, utpote ſibi ipſi malè conſcius, ſe inde fugæ ſubſidio eueſtigiò abſentauit, ad Campaniam declinando. Sed impiger Imperator, concilium cleri Romani contra eundem Papam in ipſa urbe conuocauit, in quo, dicto Papa communi uoto eius concilij depoſito, uir laudabilis famæ ac ſanctæ conuerſationis alter Leo huius nominis VIII extitit ſubrogatus. Ipſe autem Octauianus ne ad manus Imperatoris deueniret, abdita loca perquirens, in ipſa Campania miſerè diem clauſit extremum. Profectò tunc temporis Papa non habuit tot temporalia, ſicut Romana Eccleſia nunc uidetur habere: quia ipſe magnus Auguſtus, & de ipſo deſcendentes ſecundus & tertius eiuſdem nominis Auguſti, ipſam Romanam & alias eccleſias in Italia & Germania ſecularibus dominijs ditarunt: & ita manifeſtè apparet in libris, qui ſuper donationibus Eccleſiæ factis per Imperatores & reges Romanos confecti ſunt, & in theſauria ſeu camera Apoſtolica conſeruantur. Præterea tunc erat adeò excellens Auguſtus, quòd nemo contra eius uoluntatem aliquem Papam, præſertim malignum, abiectum uel ſchiſmaticum, auſus fuiſſet publicè confouere. Aliàs certè idem Octauianus, ut exiſtimo, reperiſſet aliquem potentem, qui ipſum in ſua malitia & tyrannide confouiſſet. Nec ciuitas Auinionenſis

nenſis, cum eius mirando palatio, tenuit Romanam eccleſiam, ſed potius magno Otthoni obſequebatur.

Quid igitur inducit aliud hæc pompa tantorum temporalium dominiorum, de quibus nunc gloriatur eccleſia Romana, quàm negligentiam in ſpiritualibus, & erectionem tyrannorum in eiſdem dominijs, & diuiſiones ſeu ſchiſmata in eadem Eccleſia, & alia mala plurima, ſatis eſt notum.

Hic etiam Ottho magnus duo ſchiſmata ſucceſſiuè orta in Romana eccleſia, dum ageret in Gallia & Alemania, cum ingenti exercitu ad urbem Romanam rediens, manu potenti ſuſtulit: & unum in Capitolio tunc fortiſsimo, & alium in Caſtronouo ſancti Angeli, quod tunc carcer Theodorici uocabatur, loco firmiſsimo, contendentes tunc de papatu prima facie cum machinis & alijs rebus bellicis expugnando cæpit, & multorum nobilium ac potentum Romanorum eos fouentium palatia in urbe deſtruxit, & multos eorum iugulauit, ſeu gladio interemit: ſic que ipſas Eccleſias ad unionem Deo ordinante perduxit. Et poſt longa tempora orto alio ſchiſmate in ipſa Eccleſia, iterum redijt ad urbem ipſam: & cauſa cognita utriuſque contendentis, & clero per concilium ſubitò conuocato, & uno declarato Papa, alterum, ſcilicet Benedictum ſecundum, Saxoniam in exilium deportauit.

Ecce quantus & qualis fuit iſte Auguſtus, qui tot laboribus & expenſis pro reformatione unionis in ipſa

ipſa Eccleſia ultrò ſe ſubmiſit, & fœliciter operatus eſt. Nam mali, inquietem alijs præparantes, cogendi ſunt ad pacem & ad bonum. Regiæ poteſtatis intereſt præcipuè, ut per eam mali coherceantur à malo, ut boni quietè inter malos uiuant: ut ſacri canones docent. Sed non intelligitur de alia poteſtate, quàm Imperiali, quæ omnes dignitates temporales excellit. Hactenus Niemus.

Ex ſexto Libro Luitbrandi diaconi.

De Otthone primo Imperatore, & legatis ad eũ miſſis, & qualiter eccleſiam Romanam ac totã Italiam tyrannis liberauit, imperijq; unctionem & inſignia cum iuramẽto Ioannis papæ non diu in fide permãſuri accepit. De Romanorũ, de dicti Papæ ſacrilegijs, inceſtis & ſtupris, et alijs flagitijs querimonia: et Papæ ficta promiſſione, de emendãda uita: et acri Imperatoris in eũ recriminatione: et eius, hoc eſt Papæ obſtinatione, qui Adelbertũ recepit: de utriuſq; eiectione, & ſynodo Romæ celebrata.

Cap. 6. Libro 6.

Regnantibus, imò ſæuientibus in Italia, & ut uerius fateamur, tyrandinem exercentibus, Berengario atque Adalberto: Iohannes ſummus pontifex et uniuerſalis Papa, cuius tunc eccleſia ſupradictorum Berengarij atque Adalberti ſæuitiam erat experta, legatos ſanctæ Romanæ eccleſiæ, Iohannem uidelicet Cardinalem diaconum, & Azonem ſcrinarium, ſereniſſimo atque pijſſimo tunc regi, nunc Auguſto Cæſari Otthoni deſtinauit, ſuppliciter literis & regum ſignis orans, quatenus pro Dei amore, ſanctorum-

que

que apoſtolorum Petri & Pauli, quos delictorum ſuorum cuperet eſſe remiſſores, ſe ſibiq; commiſſam ſanctam Romanam eccleſiam ex ſuorum faucib. liberaret, ac ſaluti & libertati priſtinæ reſtitueret. Hæc dum Romani legati conqueruntur, uir uenerabilis Vualbertus ſanctæ Mediolanenſis eccleſiæ archiepiſcopus, ſemiuiuus ex prædictorum rabie, Berengarij atq; Adalberti, liberatus, ſuperius memorati Otthonis potentiam adijt, indicans ſe non poſſe pati Berengarij Adalbertiq;, nec non Vuillæ ſæuitiã, quæ Manaſſem Arelatenſem epiſcopum contra ius faſq; Mediolanenſis eccleſiæ ſedi præfecerat. Aiebat ſanè hanc eccleſiæ ſuæ calamitatem, quæ, quod ſe ſuoſq; capere oporteret, interciperet. Sed Vualdo Cumanus epiſcopus, hunc ponè eſt ſecutus, non diſparem à Berengario atq; Adalberto et Vuilla, quàm Vualbertum, contumeliam ſe eſſe perpeſſum clamitans. Venerant & nonnulli alterius ordinis ex Italia uiri, inter quos illuſtris Marchio Otbertus, cum Apoſtolicis cucurrerat nuncijs, à ſanctiſſimo Otthone tunc rege, ut dixi, nunc Auguſto Cæſare, conſilium auxiliumq; expetens. Horum itaque rex pijſſimus lachrymoſis queſtibus inclinatus, non quæ ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti cogitans, filium ſuum ſibi cognominem, contra morem puerilibus in annis regem conſtitutum, in Saxonia dereliquit: ipſe collectis copijs in Italiam percitus uenit. Qui tanto Berengarium atque Adalbertum celerius regno expulit, quanto euidentius conſtat, quòd commilitones Petrum & Paulum ſanctiſſimos apoſtolos habuit.

Bonus itaque rex diſperſa colligens, & confra-ɫta conſolidans, quod cuiq; proprium fuit reſtituit.

Dehinc Romam ſimilia facturus adijt, ubi miro or natu miroq́; apparatu ſuſceptus ab eodem ſummo pō tifice & uniuerſali Papa Ioanne, unctionem ſuſcepit imperij: cui nō ſolum propria reſtituit, uerùm etiam ingentib. gemmarum, auri & argenti munerib. ipſum honorauit. Iuſiurandum uerò ab eodem papa Ioanne ſupra precioſiſſimum corpus Petri atq; omnib. ciuitatis proceribus, ſe nunquā Berengario atq; Adalberto auxiliaturū, accepit. Poſt hæc in patriā properanter repedauit. Interea præfatus Papa iuramēti et promiſſionis oblitus, quam fecerat ſancto Imperatori, ad Adalbertum, ut ſe adeat, mittit: iuramento ei affirmans, ſe illum contra ſanctiſſimi Imperatoris potentiam adiuturum. Adeò enim eundē Adalbertū eccleſiarū Dei eiuſdemq́; papæ Ioannis perſecutorem Imperator ſanctus terruerat, ut omnē Italiam deſerens, Fraxinetum adiret, ſeq́; Saracenorum fidei commendaret. Imperator autē iuſtus, qui cur Adalbertū Ioannes papa, quem prius uehementi odio inſequebatur, nunc diligeret, ſatis mirari non potuit, accerſitis quibuſdam familiaribus, an hoc uerum eſſet, Romam dirigit percontatum. Quumq́; illò ijdem nuncij perueniſſent, huiuſmodi non à quibuslibet aut paucis, ſed ab omnibus Romanis ciuibus reſponſa ſuſcipiunt.

Non diſpar uidetur ratio, cur Ioannes papa ſanctiſſimum Imperatorem, ſuum ſcilicet ex Adalberti manib. liberatorē, & diabolus oderit creatorē. Imperator, quemadmodum re ipſa experti ſumus, ea quæ

Dei ſunt ſapit, operatur, diligit, eccleſiaſtica & ſecularia negocia armis tutatur, moribus ornat, legibus emendat. Ioannes papa his omnibus aduerſatur. Non clam eſt populo, quod fatemur. Teſtis eſt Rainera ſui ipſius militis uidua, quam cæco captus igne, multis præfectã urbibus, ſacroſanctis beati Petri donauit aureis crucib. atq; calicibus. Teſtis eſt Stephana eius amica, quæ in effuſione, quod ex eo conceperat, recens hominem exhibuit. Quod ſi cuncta taceant, Lateranenſe palatium ſanctorum quondam hoſpitium, nunc proſtibulum meretricũ, nõ ſilebit amicã coniugẽ Stephanæ patris cõcubinæ ſororẽ. Teſtis omniũ gentiũ, præterquã Romanorũ, abſentia mulierũ, quæ ſanctorũ Apoſtolorum limina orandi gratia timent uiſere, quũ nõnullas, ante dies paucos, hunc audierint coniugatas, uirgines, uiduas, ui oppreſsiſſe. Teſtes ſunt ſanctæ Apoſtolorum eccleſiæ, quæ nõ ſtillatim pluuiam, ſed totum intrinſecus ſupra ipſa etiã ſacroſancta altaria imbrem admittunt. Quanta nos terrore tigna afficiunt, quum diuinam opem eôdem depoſcimus? Mors in tectis regnat, quæ nos orare multa uolentes impedit, atque domum Domini mox linquere cogit. Teſtes ſunt nõ ſolũ iunccarũ curatura, ſed & quotidianarum formarum mulieres. Cui eædem ſunt, & ſilicem pedibus quæ conterunt atrum, & quæ magnorum ſubuehuntur adiutorio iumentorũ. Atq; hoc rei eſt, quod tãta ei cũ Imperatore ſancto diſcordia eſt, lupis et agnis quanta ſortitio obtigit. Illi hoc ut impunè liceat, Adalbertũ ſibi tutorem & defenſorẽ parat.

Hæc dum à redeuntibus nuncijs Imperator audi-

ret: Puer, inquit, eſt: facilè bonorum immutabitur exemplo uirorum. Spero eum obiurgatione boneſta, ſuaſione liberali, facilè ex illis ſeſe emerſurum malis: dicemusq; tunc cum propheta, Hæc eſt immutatio dexteræ excelſi. Et adiecit: Quod prius rerum ordo depoſcit, Berengarium in Feratrato monte reſiſtentem propulſemus: dein paterna abdicatione dominum Papam conueniamus, ut ſi non uoluntate, uerecundia ſaltem in uirum perfectum ſeſe mutet: ſicq; forſitan deuictus, bene conſueſcere ſtudebit, his deſueſcere. His expletis, Papiæ nauim conſcendit, ac per Eridani alueum Rauennam uſq; peruenit. indeq; progrediens montem Feretratum, quod oppidum ſancti Leonis dicitur, in quo Berengarius & Vuilla erant, obſedit. Quò & præfatus papa Leonem uenerabilem ſanctæ Romanæ eccleſiæ tunc protoſcrinarium, nunc in eadem ſede beati Petri & Pauli apoſtolorum uicarium, nec non & Demetrium optimatem Romanorum illuſtrißimũ, ſancto Imperatori nuncios dirigit, mandans, Haud mirũ eſſe, ſi hactenus iuuentutis igne deuictus, quid puerile geſſerit: iam tempus inſtare, quum alieno cuperet uiuere more. Mandauit etiam doloſè, quod quendã Leonẽ epiſcopum, & Ioannẽ diaconũ Cardinalem, ſuos infideles, ſuſcepißet, & quòd ſanctus Imperator promißionis ſuæ fidẽ uiolaret, dum eos qui eò loci manebant, iuramento non ipſi, ſed ſibi aſtringeret.

Quibus Imperator: Pro correctione, inquit, ac morũ immutatione, quam promittit, gratias ago. De promißis uerò fidẽ mutare, cuius me arguit, an uerũ ſit, ipſi

ipſi perpendite. Omnem terram ſancti Petri, quæ noſtræ poteſtati ſubiecta eſt, Eccleſiæ promiſimus reddere. atq; id rei eſt, quòd ex hac munitione Berengariũ cum omni familia pellere laboramus. Quo enim pacto terram hanc ei reddere poſſumus, ſi nõ prius eam ex uiolentorum manibus ereptã, poteſtati noſtræ ſubdamus? Leonem epiſcopũ, & Iohannem Cardinalem diaconum, ſuos infideles, quos nos ſuſcepiſſe accuſat, his temporibus non uidimus, nedum ſuſcepimus. Conſtantinopolim enim domino Papa eos ad iniuriam noſtram proficiſcẽtes dirigente, Capuæ, ut audimus, ſunt capti. Quibus cum etiam Salecũ natione Bulgarum, educatione Hungarũ, domini Papæ familiariſſimum, & Zachæum uirum reprobatum, diuinarum atq; humanarum inſcium literarum, à domino Papa epiſcopum nouiter conſecratum, & Hungaris ad prædicandum, ut ſuper nos irruant, deſtinatum, eodem captos eſſe loco audiuimus. Hæc dominum Papam nullis narrantibus feciſſe crederemus, niſi literæ fidem admitterent, quæ plumbo ſignatæ, eius nominis characteres monſtrant. His expletis, Landohardũ à Saxonia Numendenſem, & Luitbrandũ ab Italia Cremonenſem, epiſcopos, cum præfatis nuncijs Romam dirigit, Domino Papæ ſe inculpabilẽ eſſe ſatisfacturos. Quorum etiam militibus hoc Imperator iuſtus impoſuit, ut ſi ſecus dominus Papa non crederet, duello uerum eſſe approbarent. Præfati igitur Landohardus & Luithprandus epiſcopi, Romam ante domini Papæ præſentiam uenientes, tanto ſunt in honore ſuſcepti, ut non eos latêret, quanto ſanctum Imperatorem tædio faſti-

 diret.

diret. Ordinatim tamen, pro ut eis iniunctũ fuerat, enarrantes, nõ iuramẽto, nõ duello ſatisfactionẽ Papa recipere uoluit. Sed in eadẽ, qua fuerat, duritia ꝑmanſit. Subdolè tamẽ poſt dies octo Iohãnẽ epiſcopũ Narniẽſem, & Benedictũ Cardinalẽ diaconũ, cũ iſtis Domino Imperatori deſtinauit, putãs hũc ſuis poſſe deludere uerſutijs, cui nimis eſt uerba dare difficile. Ante quorũ reditũ Adalbertus inuitante Papa à Fraxineto rediens, Cẽtumellas aduenit: deinde Romã profectus, non, ut debuit, repudiatus, ſed à Papa honorificè eſt ſuſceptus. Hæc dũ aguntur, phœbi radijs graue cancri ſydus inæſtuans, Imperatorem Romanis arcibus propellebat. Sed quũ uirginale ſidus gratam rediens temperiẽ ferret, collectis copijs, clàm Romanis inuitantibus, Romam aduenit. Quid clàm dixerim, quum maior Romanorum pars optimatum, ſancti Pauli caſtellum inuaſerit, ſanctumq́; Imp. obſidibus etiam datis inuitauerit? Quid multis morer? iuxta urbẽ Imp. caſtra metatus eſt. Roma, Papa ſimul atq; Adalbertus aufugiunt. Ciues uerò ſanctum Imperatorem cum ſuis omnib. in urbẽ ſuſcipiunt, fidelitatẽq; promittũt, hæc addentes, et firmiter iurantes, nunquã ſe Papã electuros, aut ordinaturos præter cõſenſum atq; electionẽ Domini Imperatoris Otthonis Cæſaris Auguſti, filijq́; ipſius regis Otthonis. Poſt triduũ, rogantib. tam Romanis epiſcopis quàm plebe, magnus in ſancti Petri Eccleſia fit conuentus. ſederuntq́; cum Imperatore Archiepiſcopi, ab Italia pro Engelfrido Aquileienſi patriarcha, quem in eadem urbe languor repentè, ut fit, ortus arripuerat, Rodolphus diaconus.

Vualber-

Vualbertus Mediolanenſis, Petrus Rauennas: à Saxonia Adeltac archiepiſcopus, et Landobardus epiſcopus Numēdēſis: à Frācia, Orgerius epiſcopus Spirēſis, Bubtus Parmēſis: ab Italia, Luitprādus Cremonēſis, Hermenaldus Regiēſis: à Thuſcia, Cōradus Lucēſis, Euerarius Ariciēſis, Piſanus, Senēſis, Florentius Peſtruēſis, Petrus Camerinēſis Spoletinus Romanus, Gregor. Albanēſis Spoletinus, Sico Hoſtiēſis, Benedictus Portuēſis, Lucidus Canēſis, Theophylactus Praeneſtinus, Vuido Syluæ candidæ, Leo Velitrienſis, Sicoblebenſis, Stephanus Serēſis, Iohannes Nepeſinus, Iohannes Tiburtinus, Iohannes Forocludenſis, Romanus Ferentinenſis, Iohannes Normenſis, Iohannes Berucenſis, Martinus Sutridus, Iohannes Narnienſis, Iohannes Sapinienſis, Ioannes Gallacenſis, Phalarenſis, Alaterenſis, Ortanus, Iohannes Anagnienſis, Trebenſis, Salibatinus, Tarraconenſis, Stephanus Cardinalis archipresbyter titulo Balbinæ, Dominicus titulo Anaſtaſiæ, Petrus titulo Damaſi, Theophylactus titulo Chryſogoni, Iohānes titulo Equitij, Iohānes titulo Suſannæ, Petrus titulo Pāmachij, Adrianus titulo Calixti, Iohannes titulo Cæciliæ, Adrianus titulo Luciniæ, Benedictus titulo Sixti, titulo quatuor coronatorum, Stephanus titulo Sabinæ, Benedictus Cardinalis archidiaconus, Ioannes diaconus, Bonofilius diaconus Cardinalis primicerius, Georgius ſecundicerius, Stephanus adminiculator, Andreas arcarius, Sergius primicerius defenſorum, Iohannes ſacellarius, Stephanus, Theophylactus, Adrianus, Stephanus, Benedictus, Azo, Adrianus, Ro-

manus Leo, Benedictus: item Leo & Leo ſcrinarij, Leo primizerius ſcholæ cantorum, Benedictus ſubdiaconus & oblationarius, Azo, Benedictus, Demetrius, Iohannes, Amicus, Sergius, Benedictus, Vrſo, Iohannes, Benedictus ſubdiaconus ſubpulmentarius, & Stephanus archiacolytus, cum omnibus acolytis & regionarijs. Ex primatib. Romanæ ciuitatis: Stephanus filius Iohannis ſuperiſta, Demetrius Melioſi, Creſcentius caballi marmorei, Iohannes cognomēto Nuzina, Stephanus de Muza, Theodorus de Ruſina, Iohannes de primicerio, Leo de Camirzuli, Richardus, Petrus de Canaparia, Benedictus cum Bulgamino filio ſuo. Ex plebe, Petrus, qui & Imperiola eſt dictus, aſtitit, cum omni Romanorum militia.

Quæ acta ſint in concilio contra Iohannē Romanum pontificem, in quem moderato animo & maturo cōſilio proceſſit Otho, & quæ illi flagitia obiecta ſint à congregatis in concilio, enormia certè, & uix credibilia etiam in ſicario aut pagano. Lib. 6. cap. 7.

HIs itaque reſidentibus, ſilentiumq; ſummum tenentibus, ita ſanctus eſt Imperator exorſus: Quoniā decorum eſſet, tam claro ſanctoq; dominum Papam Iohannem intereſſe concilio, cur tantum declinauerit cœtum, uos ô ſancti patres conſulimus, quibus communis labor Eccleſiaſticus ac commune negociū exiſtit. Tunc Romani pontifices & cardinales, presbyteri ac diaconi, cum uniuerſa plebe dixerunt: Miramur, ſanctiſſimam prudentiam ueſtram nos hoc uelle percontari, quod nec Hibericos, nec Babylonicos, nec

Indicos

Indicos incolas latet. Non hic iam de illis eſt, qui ueniunt in ueſtimentis ouium, intus autem ſunt lupi rapaces: ita apertè ſæuit, ita apertè diabolica pertractat negocia, ut nihil circuitionis utatur. Imperator reſpondit: Iuſtum nobis uidetur, ut accuſationes nominatim exprimantur, deinde quod agendum eſt cõmuni conſilio pertractetur. Tunc conſurgens Petrus Cardinalis presbyter, ſe uidiſſe illũ mıſſã celebraſſe, & non cõmunicaſſe, teſtatus eſt. Iohannes epiſcopus Narnienſis, & Ioh. Cardinalis diaconus, ſe uidiſſe illũ diaconum ordinaſſe in equorũ ſtabulo, non certis temporibus, ſunt profeſſi. Benedictus cum cæteris cõdiaconis & presbyteris, dixit ſe ſcire, quòd ordinationes epiſcoporum precio faceret, & quòd annorũ decem epiſcopum in Tudertina ciuitate ordinaret. De ſacrilegio non eſſe neceſſe percontari dixit: Quia plus uidẽdo, quàm audiẽdo, ſcire potuiſſemus. De adulterio dixerunt, quòd oculis non uiderant, ſed pro certo ſcirent, uiduam Rainerij, & Stephanam patris concubinam, & Annam uiduam cum nepte ſua abuſum eſſe, & ſanctum palatium lupanar & proſtibulum feciſſe: uenationem dixerunt publicè exercuiſſe: Benedictum ſpiritualem patrem ſuum lumine priuaſſe, & mox mortuum eſſe: Ioannem Cardinalem ſubdiaconum uirilibus amputatis occidiſſe: incẽdia feciſſe: enſe accinctum, galea & lorica indutũ fuiſſe, teſtati ſunt. Diaboli in amorem uinum bibiſſe, omnes tam clerici quàm laici acclamarunt. In ludo aleæ, Iouis, Veneris, cæterorumq; dæmonũ auxilium popoſciſſe dixerũt. Matutinas & canonicas horas eum non celebraſſe,

O 3 nec ſi-

nec ſigno crucis ſe muniuiſſe, profeßi ſunt. His audi tis, Imperator, quia Romani eius loquelam propriã, id eſt, Saxonicam intelligere nequibãt, Luithbrando Cremonẽſi epiſcopo præcepit, ut Latino ſermone hæc Romanis omnibus, quæ ſequuntur, exprimerẽt. Surgens itaq; ſic cœpit:

De Imperatoris Othonis matura in Iohannẽ pontificem maximum conſultatione, per interpretẽ facta: & de patrũ contra eum atteſtatione, etiã cum ſui anathematizatione, ſi minus uera dicerẽt: deq; cõſilio inito, ut in perſona citetur, ad ſui purgationem.

Lib. 6. cap. 8.

PErſæpe contigit, & nobis expertis credimus, ut in dignitatibus conſtituti, inuidorũ infamia maculentur. Diſplicet bonus malis, quemadmodum & malus bonis. Atque hoc rei eſt, quod hanc in Papam accuſationem, quam modò Benedictus Cardinalis diaconus legit, & uobiſcum fecit, amphibolam retinemus: incerti, utrum è zelo iuſticiæ, an impietatis liuore proruperit. Vnde mihi indigno ſecundum conceßæ dignitatis authoritatem omnes obteſtor per Deum, quem fallere, etſi uult, nemo poteſt, ſanctamq; eius genitricem, intemeratam uirginem Mariam, perq; precioſißimũ Apoſtolorum principis corpus, in cuius hæc recitantur Eccleſia, ut nulla in dominũ Papam iaculentur conuicia, quæ non ſint ab ipſo patrata, atq; à uiris probatißimis uiſa. Tũc epiſcopi, diaconi, clerus, et cunctus Romanorũ populus, quaſi uir unus dixerũt: Si nõ & quæ per Benedictum diaconũ lecta ſunt, hisq; turpiora & ampliora Iohãnes Papa

indigna

indigna cõmiſit facinora, nõ nos à peccatorũ uinculis abſoluat Apoſtolorũ princeps beatus Petrus, qui uerbo cœlũ indignis claudit, iuſtis aperit: ſimus anathematis uinculo innodati, atq; in die nouißima in ſiniſtra parte poſiti, cũ eis qui dixerũt Domino Deo, Recede à nobis, ſcientiã uiarũ tuarũ nolumus. Quod ſi fidem nobis nõ adhibetis, exercitui domini Imperatoris ſaltẽ debetis credere, cui ante V. dies enſe accinctus, clypeo, galea, lorica indutus occurrit. ſolus Tyberis, qui interfluxit, ne ſic ornatus ab exercitu caperetur, impediuit. Mox ſanctus Imperator dixit: Tot ſunt huius rei teſtes, quot ſunt noſtro in exercitu bellatores. Sancta ſynodus dixit: Si placet ſancto Imperatori, mittãtur literæ domino Papæ, ut adueniat, ſeq; ex his omnibus purget. Tunc eidem ſunt literæ deſtinatæ.

Diploma, ſiue exemplũ literarum Imperatoriarũ, authoritate concilij ad Iohannẽ Papam miſſarũ, quibus uitia à concilio illi obiecta ſummatim recitantur, cum humili obſecratione, ut ad ſe purgandum in concilium uenire non recuſet.

Lib. 6. cap. 9.

SVmmo pontifici & uniuerſali Papæ domino Iohãni, Ottho diuinæ reſpectu clemẽtiæ Imperator Auguſtus, cum Archiepiſcopis Liguriæ, Thuſciæ, Saxoniæ, Franciæ, in Domino S. Romã ob ſeruitiũ Dei uenientes, dũ filios ueſtros, Romanos ſcilicet Epiſcopos, Cardinales, presbyteros, diaconos, et uniuerſam plebẽ de ueſtra abſentia percõtaremur, ecquid cauſæ eſſet, quòd nos eccleſiæ ueſtræ, ueſtriq; defenſores uidere noluiſſetis, talia de uobis, tãq; obſcœna protulerũt, ut

 ſi de

ſi de hiſtrionibus dicerentur, nobis uerecundiam ingererent. Quæ ne magnitudinem ueſtram omnia lateāt, quædā uobis ſub breuitate deſcribemus. Quoniam ſi cūcta nominatim exprimere cuperemus, dies nobis non ſufficeret unus. Noueritis itaq;, non à paucis, ſed ab omnibus tam ueſtri quàm alterius ordinis, uos homicidij, periurij, ſacrilegij, & ex propria cognatione, atq; ex duabus ſororibus inceſtus crimine eſſe accuſatos. Dicunt & aliud auditu ipſo horridū, Diaboli uos in amorem uinum bibiſſe: in ludo aleæ, Iouis, Veneris, cæterorumq; dæmonum auxilium popoſciße. Oramus itaq; paternitatem ueſtram obnixè, uenire, atq; ex his omnibus uos purgare non diſsimuletis. Si fortè uim temerariæ multitudinis formidatis, iuramento uobis affirmamus, nihil fieri præter ſanctorum canonū ſanctionē. Data VIII. Idus Nouēb.

De Iohannis papæ Apologetico, id eſt, reſponſo, (ut author accipit: quum Apologiam potius dicat, qua excommunicatos pronunciat, ſi ad noui pontificis electionem proceſſerint) Et de reſcripto patrū in concilio ad eundem Papam, quod uerbis ſacris fulcitur. Libri 6. cap. 10.

HAnc epiſtolam cum legiſſet, huiuſmodi apologeticum ſcripſit. Ioannes epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, omnibus Epiſcopis. Nos audiuimus dicere, quòd uos uultis alium Papam facere: ſi hæc facitis, excommunico uos de Deo omnipotenti, ut non habeatis licentiā ullum ordinare, & miſſam celebrare. Quum hæc epiſtola in ſancta Synodo legeretur, aduenerunt qui prius defuerant, religioſi à Lotharingia,

gia, Henricus Treuerenſis archiepiſcopus: ab Aemy lia & Liguria, Vuido Muzienſis, Gezo Tertonēſis, Sigulfus Placentinus: quorum conſilio domino Papæ ita reſcribunt. Summo pontifici & uniuerſali Papæ Domino Iohanni, Ottho diuinæ reſpectu clementiæ Imp. Auguſtus, ſed & ſancta ſynodus Romæ ob ſerui tium Dei congregata in Domino Sal. Præterita ſyno do, quæ celebrata eſt VIII idus Nouemb. literas uo bis direximus, in quibus accuſatorum ueſtrorum uer ba atq; accuſationis cauſæ cōtinebantur. Rogauimus etiam eiſdem literis magnitudinem ueſtram, quemad modum iuſtum eſt. A uobis nō quales temporis qua- litas, ſed inconſultorum uanitas expoſcit hominum, literas accepimus. Non ueniendi ad ſynodum rationa bilis eſſe excuſatio debuit. Sed & præſentes magnitu dines ueſtræ debuerunt nuncij intereſſe, qui aut ægri tudinis, aut certè difficultatis cauſa ſatisfacerent, ſan- ctam uos ſynodum declinaſſe. Eſt & aliud ueſtris in literis ſcriptum, quòd non epiſcopum, ſed puerilem ineptiam ſcribere deceret. Excommunicaſtis enim o- mnes, ut non habeamus licentiam canendi miſſas, or- dinandi Eccleſiaſticas diſpoſitiones, ſi alium Roma- næ ſedi conſtitueremus Epiſcopum. Ita enim ſcriptum erat: Non habeatis licentiam ullum ordinare. Nunc uſq; putauimus, imò credimus, duo negatiua unum fa cere dedicatiuum: niſi ueſtra authoritas priſcorum ſententias infirmaret authorum. Nos uerò intentioni ueſtræ, non uerbis reſpondeamus. Si ad ſynodum ue- nire, & obiecta purgare non differtis, authoritati ue ſtræ proculdubio obediemus. Sed ſi, quod abſit, ueni-

re, & obiecta uobis capitalia crimina purgare diſsimulatis, quum præſertim uos uenire nil impediat, non maris nauigatio, non corporis ægritudo, non itineris longitudo: tunc excommunicationem ueſtram paruipendemus, eam potius in uos retorquebimus, quoniam quidē iuſtè facere poſſumus. Iudas Domini noſtri Ieſu Chriſti proditor, imò uenditor, cū cæteris prius ligandi atq; ſoluēdi poteſtatē à magiſtro in hæc uerba acceperat: Amē dico uobis, quæcūq; ligaueritis ſuper terrā, &c. Quādiu enim bonus inter diſcipulos fuit, ligare atq; ſoluere ualuit: poſtquā uerò cupiditatis ueneno homicida factus, uitā occidere uoluit, quē ligatum poſtea ſoluere atq; ſolutum ligare potuit, niſi ſe ipſum, quē infœliciſsimo laqueo ſtrangulauit? Data X. Calend. Decemb. & miſſa per Adrianum Cardinalem presbyterum, & Benedictum Cardinalem diaconum: qui quum ad Tyberim perueniſſent, eum non inuenerūt. Pharetratus enim in campeſtria iam abierat. Nec quiſquam erat, qui his, ubi ipſe eſſet, indicare poſſet. quumq; eum inuenire non poſſent, cum eiſdem literis ad ſanctā ſynodum, quæ tunc tertiò eſt habita, ſunt reuerſi. Mox Imperator ait: Expectauimus aduentū eius, ut præſente eo, quod nobis egerit, quereremur. Verùm quoniam eum non affuturum certò ſcimus, quàm perfidè nobiſcū egerit, ut diligēter agnoſcatis, etiam atq; etiā flagitamus. Notum itaq; uobis facimus, archiepiſcopis, presbyteris, diaconis, reliquoq; clero, nec non & comitibus, iudicibus, omniq; plebi, quod idē Iohannes Papa oppreſſus à Berengario atq; Adalberto rebellib. noſtris, miſit nobis in Saxoniam

xoniã nũcios,rogãs ut pro amore Dei in Italiã ueni remus,& Eccleſiã S.Petri ac ſeipſum ex faucib.corũ liberaremus. Nos uerò adiuuãte Deo, quantũ feceri mus,nõ eſt neceſſe dicere, ut in præſentiarũ uidetis. Ereptus uerò mea opera ex eorũ manibus,et honori debito reſtitutus,obligatus iuramẽti et fidelitatis, quã mihi ſupra corpus S.Petri promiſit, eundẽ Adelbertũ Romã uenire fecit,et cõtra me defẽdit,ſeditiões fecit, et uidẽtib.noſtris militib. dux belli factus,lorica et ga lea eſt indutus. Quid ſuper hoc ſancta ſynodus decer nat,edicat. Ad hæc Romani põtifices,reliquusq; cle-rus,& cũctus populus dixerũt:Inauditũ uulnus inau dito eſt cauterio exurendũ.Si corruptis moribus ſibi ſoli & nõ cũctis obeſſet, quoquo modo tolerãdus eſ-ſet. Quot prius caſti,huius facti ſunt imitatione in-ceſti? Quot probi, huius exemplo cõuerſationis ſunt reprobi? Petimus itaq; magnitudinem imperij ueſtri, monſtrũ iſtud nulla uirtute redẽptũ à uicijs, à ſancta Romana eccleſia pelli,aliumq; loco eius cõſtitui, qui nobis exemplo bonæ cõuerſationis præeſſe ualeat, & prodeſſe ſibi:rectè uiuat,ac bene uiuendi nobis exem plũ præbeat. Tũc Imp. Placet,inquit,quod dicitis:ni hilq; gratius nobis,quàm ut talis, qui huic ſanctæ & uniuerſali ſedi præponatur,inueniri poßit.

De Leonis protoſcrinarij in ſummum pontificem electione:& Iohannis depoſiti largitione,qua Roma nos in cædem Imperatoris & noui Papæ ſolicitauit. Sed Imperatore uincẽte, fruſtra conati ſunt. Leonis tamẽ indulgẽtia obſidib. remißis, quũ Imperator ab-eſſet,meretricularũ illecebris populus Romanus rur

ſum

ſum Ioannem recipit:qui in Leonis aſſeclas mirè ſæuit, donec à diabolo enectus eſt. Poſt quem Romani

Benedictum Papam declarant: ſed Leoni ſedes redditur, Benedicto exulante.

Lib. 6. cap. 11.

HIs dictis, omnes una uoce dixerunt: Leonem uenerabilem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ protoſcrinarium, uirum approbatum, ad ſummum ſacerdotij gradum nobis in paſtorem eligimus, ut ſit ſummus & uniuerſalis Papa Romanæ eccleſiæ, reprobato ob improbos mores Iohanne apoſtata. Quum hoc omnes tertiò dixiſſent, annuente Imp. nominatum Leonem ad Lateranenſe palatium, ſecundum conſuetudinem cum laudibus ducunt, & certo tempore in eccleſia ſancti Petri ad ſummum ſacerdotium ſancta conſecratione attollunt, & fideles ſe ei affuturos iureiurando promittunt. His ita geſtis, ſperans ſanctiſſimus Imperator cum paucis Romæ ſe degere poſſe, ne conſumeretur Romanus populus ob multitudinem exercitus, multis, ut redirent, licentiam dedit. Quumq; hoc Iohannes, qui deiectus eſt, Papa cognoſceret, nõ ignorans quàm facilè Romanorum mentes pecunia poſſet corrumpere, clàm Romam mittit nuncios, beati Petri omniumq; eccleſiarum pecuniam repromittẽtes, ſi ſuper pium Imperatorem & dominum Leonẽ papam irruerent, eosq; impijſſimè trucidarent. Quid multis morer? Romani quàm mox exercitus paucitate confiſi, imò decepti, & pecuniæ promiſſione animati, buccina concrepante ſuper Imperatorem, ut eum occidant, feſtinare contendunt. Quibus Imp.

ſuper

ſuper pontem Tyberis, quem Romani plauſtris impeditum habebant, occurrit. Cuius fortes milites aſſuefacti bello, pectore & armis intrepidi, eos inter proſiliũt, & quaſi accipitres auiũ multitudinẽ nullo reſiſtẽte proterũt. Nõ latibula, nõ corbes, nõ cõcaua ligna, nõ cryptæ, ſordiũ receptacula, fugientibus tutelæ eſſe poſſunt. Occidũtur itaq;, et, ut aſſolet cõtingere uiris fugientibus, paßim à tergo uulnerantur. Quis tunc Romanorum cladis huius ſuperſtes fieret, ſi non Imp. ſanctus miſericordia, quæ eis nulla debebatur, inclinatus, ſuos adhuc interficere ſitientes retraheret, & reuocaret? Itaq; deuictis omnibus, atq; ijs qui ſupererãt, obſidib. acceptis, uenerabilis Papa Leo pedibus Imp. prouolutus orat, ut Romanis obſides reddat, ſeq; eorum fidei commendet. Rogatu deniq; uenerabilis Papæ Leonis, Imperator ſanctus Romanis obſides reddit, nõ incertus, quod proſecuturus ſum, incœpturos. Igitur Romanorum fidei eundem Papam, quemadmodum lupis agnum, commiſit. Deinde Roma exiẽs, Camerinum Spoletumq; uerſus, ubi Adalbertum eße audierat, properauit. Interea mulieres, quibus cum Iohannes, qui dictus eſt Papa, uolũtatis ſuæ ludibrium exercebat, non ignobiles & plures cõcitauerunt Romanos, ut Leonem ſummum & uniuerſalem Papam à Deo & ipſis electum, perderent, & Iohannem in urbem ſuſciperent. Quod quum feciſſent, Deo miſerante, ex eorum manibus eſt uenerabilis Papa Leo liberatus, paucisq; ipſum cõcomitantib. ad pijßimi Imp. miſericordiam eſt profectus. Imperator deniq; ſanctus tantum dedecus ægrè ferẽs, tum ex domini Papæ

Leonis

Leōis deiectiōe, tū ex Io. Cardinali diacono, et Azōe ꝓtoſcrinario(quorū alterū manu dextera, alterū lingua, duob. digitis narib. q́; abſciſis, Io. abdicatus defœdauerat) reparato exercitu, Romā redire diſpoſuit: priuſq̄ tamē S. Imp. copiæ eſsēt cōgregatæ, uolēs cunctis ſeculis innoteſcere Dominus, q̄ iuſtè eſſet Iohā. papa à ſuis epiſcopis et omni plebe repudiatus, quanquā poſtmodū iniuſtè receptus, quadā nocte extra Romā, dū ſe cū cuiuſdā uiri uxore oblectaret, in tēporib. adeò à diabolo eſt ꝑcuſsus, ut intra dierū octo ſpacium eodē ſit uulnere mortuus. Sed Euchariſtiæ uiaticū ipſius inſtinctu qui eū ꝑcuſſerat, nō ꝑcepit: quemadmodū à ſuis cognatis et familiaribus, qui præſentes erāt, per ſæpe ſub atteſtatiōe audiuimus. Quo mortuo, Romani omnes iuramēti quod ſancto Imp. ꝓmiſerāt immemores, Benedictū Cardinalē diaconū papā cōſtituūt: inſuper et iuramēto, nunquā ſe eū dimiſſuros, ſed eū cōtra Imperatoris potentiā defenſuros, promittūt. Quo audito Imp. urbē uallauit, neminē qui nō mēbris truncaretur exire ꝑmiſit, machinis & fame uſq; adeò afflixit, donec Romanis nolentib. urbē reciperet, Leonē uirū uenerabilē debitæ ſedi reſtitueret, ac Benedictū ſummæ ſedis inuaſorē eius præſentiæ præſentaret. Reſidētib. itaq; domino Leone ſummo & uniuerſali Papa in Eccleſia Lateranēſi, nec nō & Imp. ſanctiſsimo Othone, et epiſcopis Romanis Italicis, à Lotharingia & Saxonia archiepiſcopis, presbyteris, diaconis, omniq; Romanorū plebe, quorū nomina ſuperius aſcribūtur: aduenit Benedictus apoſtolicæ ſedis inuaſor, eorū qui ſe elegerāt manib. adductus, pōtificialib. ueſtib. indutus, Quē Benedictus cardinalis archidiaconus tali

eſt

eſt ſermone aggreſſus: Qua tibi autoritate, qua ue lege, ô inuaſor, hæc pōtificialia indumēta uſurpaſti, ſupſtite hoc præſenti domino noſtro uenerabili Papa Leōe: quē tu nobiſcū, accuſato et reprobato Ioāne, ad apoſtolicatus culmē elegiſti? Nū inficiari potes, præſēti domino Imp. iuramēto promiſiſſe, nūquā te cū cæteris Ro. Papā electurū, aut ordinaturū, abſq; illius filijq; ſui regis Othonis cōſenſu? Benedictus reſpōdit: ſi qd peccaui, miſeremini mei. Tūc Imp. effuſis lachrymis, q̄ miſericors eſſet oſtēdēs, rogauit Synodū, ne Bedicto præiudiciū fieret. Si uellet et poſſet, ad interrogata reſpōderet: q, ſi nō poßet, aut nollet, ac ſe culpabilē redderet, tamē pro timore Dei miſericordiā aliq̄ inueniret. Quo audito, ad domini Leōis Papæ pedes, ipſiusq; Imperatoris, idē Benedictus cōcitè procidēs, ſe peccaſſe, ſeq; S. Romanæ ſedis inuaſorē eſſe acclamauit. Poſt hæc palliū ſibi abſtulit, quod ſimul cū pontificali ferula, quā manu geſtabat, Domino papæ Leoni reddidit. Quā ferulā idē Papa fregit, et fractā populo oſtēdit. Deinde Benedictū in terra ſedere præcepit, cui caſulā quā planetā uocāt, cū ſtola pariter abſtulit. Pòſt autem omnibus epiſcopis dixit: Benedictum ſanctæ & apoſtolicæ ſedis Romanæ inuaſorem, omni pontificatus & presbyteratus honore priuamus. ob eleemoſynā uerò domini Imp. Othonis, cuius ſumus opera in ſedem debitam reſtituti, diaconatus eum ordinem habere permittimus: et nō iā Romæ, ſed in exilium deſtinamus. Hactenus Luitbrandus.

Hic Benedictus 5. Hāburgū in exiliū miſſus, ibiq; mortuus eſt. Sed clerici lucri cauſa mirabilē fabulā de eius martyrio cōmenti ſunt, coluerūtq; eū pro cōfeſſo-

re &

re & martyre Hãburgi & Bremæ. Vide ſecundũ Metropoleos Crantzij, ubi illud uaniſsimum cõmentum prolixè refutat. Tales uaniſsimæ fabulæ proculdubio infinitæ in Papatu pro cœleſti ueritate & oraculo coluntur. Totus enim Papatus ex mẽdacijs cõſutus atq; conflatus eſt.

Reformatio monachorum.

VErùm non tantum Papas Ottho, ſed & monachos paſsim reformauit. Nam ut Crantzius & Vrſpergenſis teſtantur, circa annũ Domini 940, fuit ab Imperatore & alijs principibus inchoata grauiſsima quædam monachorum reformatio, propterea quòd non tantum uulgares homines, ſed & epiſcopi offenſi inutili turba ocioſorum, inutilium, uoluptatibusq; uacantium fucorum, iudicauerunt & docuerunt, ſatius eſſe paucos uiros bonos ali, quàm tam multos alios inutiles. Qua ratione multi ad ſecularem, ut uocant, uitam abiecta cuculla redierunt. Hiſtoria eſt apud Vrſpergenſem & Krantziũ. Verùm ab eo tempore, Deus bone, quàm multa noua iſtorum fucorũ, uel crabrorum potius, examina (nouos ordines ſectasq; puto monachorum) nata ſunt: opinor amplius 50. & quantopere degenerarunt? At hoc tempore tale aliquid prorſus nephas haberetur tẽtare, cum ſatius eſſe ſtatuunt, monachos uel turpiſsimè in monaſterio uiuere, quàm modeſtos ac ſobrios laicos in coniugio agere. Vtinam noſtra quoq; ſecula tales Otthones, impiorum Paparum & impurorũ ſacrificorum reformatores ferrent. Cẽtuplo enim magis nũc, quàm olim, eſſent neceſſarij. Sed nunc, proh dolor, pleriq; monarchæ

monarchæ ſunt Antichriſti & ſacrificorum eius mancipia, & piorum ac doctorum hominum crudeles perſecutores.

Leo VII.

Circa annum Domini 940, accuſauerat Gerardus epiſcopus Laurisheimenſis apud Leonem ſeptimum, epiſcopos Bauaricos, de uarijs criminibus, quibus tum ſuam uitam contaminabant, tum Eccleſias Chriſti perdebant. De ea re ſcribit Papa epiſtolam, cuius ſummam ex Auentino recenſebo: quòd quales iam tum fuerint epiſcopi, ſatis indicat.

Leo epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, Egilulpho Iuuauenſi, Eyſengrino Reginoburgẽſi, Lamperto Fruxinenſi, Viſundo Sabonenſi, Starchando Aichſtetenſi, uenerabilibus epiſcopis, & cæteris per Boiariam cõmorantibus, &c. Commemorat primò negligentiam horum quã à Gerardo alchimyſta Laureacenſi, cognouerit: deinde eoſdẽ accuſat, arguit, increpat, quòd adulentur magiſtratibus, aſſentandoq; prætoribus, conniuendo locupletibus, pietatem uiolent, religionẽ polluant, ſacram philoſophiã prophanent, pacem Chriſtianam conturbent. Obijcit poſtea, quòd inter eos ſit inexplebilis honorum cupido, certamẽ gloriæ & honoris, ſplendoris, cupidinis, atq; ambitio potentiæ, quæ maximas inimicitias etiam inter amiciſſimos excitent. Chriſtiani (inquit) in ueſtris prouincijs, authoribus epiſcopis (qui canes muti ſunt, non ualentes latrare, & ſpeculatores cæci) inuicẽ imponunt, tenues opulenti fraudant, decipiunt, circumueniunt, fœnerant, poſcunt, paciſcuntur, auferunt, eripiunt:

nemo pactione, dono, munere, xenijs abſtinet. In lites coitur, ueneunt aduocationes, ueneunt etiam præuaricationes. Ex ſpolijs pauperum magni & ſtati reditus & gloriæ loco ſunt. Vltra modum ſumptu & magnificentia, ne dicam luxu, ædificando, epulando, egregij ſanè paſtores Chriſtiani gregis prodeunt. Grauißimus ſolet eſſe morbus, qui à capite diffunditur, &c.

LEO IX.

IN *Vrſpergẽſi legitur, quòd ſub* Henrico III, Leo IX *papa uenerit in* Germaniam, *anno* 1050: *ac Vuormaciæ celebrante* Lupoldo *Moguntino archiepiſcopo miſſam, diaconum quendam eius cantantem Euangelium, propterea quòd parum* Romanè *id faceret, nec iuſſus deſiſtere uellet, exutum ſacerdotalibus ueſtibus degradauerit, ut ipſi loquuntur. Qua iniuria ita commotum eſſe archiepiſcopum, illa hiſtoria refert, ut ſub medium mißæ conſideret, negans eam ſe peracturum, aut quenquam alium id facere paſſurum, niſi ſibi ſuus miniſter à* Papa *redderetur, ſeu in priſtinam dignitatem reſtitueretur. Papamq́; archiepiſcopi poſtulatione permotum, ei ceßiſſe: ac indutum ſuis ornamentis diaconum, priſtinæ dignitati reſtituiſſe, quandoquidem in eius diœceſi eſſent. Vnde apparet, non fuiſſe epiſcopos alios adhuc tã adſtricta* Papæ *mancipia, ut iam ſunt: nec ſenſiſſe,* Papam *eſſe talem & tantum quendam* Deum, *cui ſtatim in omnibus parêre ſit neceſſe, ut nunc papiſtæ ſentiunt.*

Circa idem tempus, ille idem Papa, *unà cum prædicto*

dicto Imperatore, & nonaginta duobus epiſcopis, ſynodum Moguntiæ celebraſſe dicitur: ibiq; ſtatutum eſſe, ne clerici canes uel aues ad uenationem alerent, ne'ue ſecularia negocia & turpia lucra exercerent. Item, ne quiſquam ante legitimam ætatem monachus fieret: uidentes nimirum multos præcipitari in illas impoßibiles obligationes caſtitatis, antequam ſibi ipſi ſatis noti, rationisq; compotes ſint.

Priuilegia.

MAgnæ ſunt diſputationes de priuilegijs, quæ uel pontificibus Cæſares dederunt, uel contrà Cæſaribus Papæ reddiderunt. Primum, donatio Conſtantini ab omnibus intelligentibus ſine controuerſia repudiatur, & ueris argumentis refutatur: de qua alibi dictũ eſt. Secundò, Ludouici Pij donatio, de qua diſtinctione 63. habetur, proculdubio & ipſa eſt cõmentitia: quod euidẽter probat Carolus Molinæus in ſuis Commentarijs. Sed adſcribam eius uerba.

Ceterùm his quæ ſuprà dixi num. 72. non obſtat, quod Plat. in Bened. II. & poſt eum Sabell. Ennead. 8. lib. 6. Anton. tit. 13. c. 1. §. 5. ſcripſerunt, Conſtantinum IIII Imperatorem Conſtantinopolitanum, dicti Benedicti ſanctione permotum, ſtatuiſſe, ut quem deinceps clerus, populus, exercitusq; Romanus in põtificẽ deligiſſet, ordinaretur, nulla Conſtantinopolitani principis uel Italiæ Exarchi expectata authoritate, ut antea fieri conſueuerat (id enim ratum erat in creãdo pontifice, quod princeps confirmaſſet, uel qui eius uices in Italia gerebat,) tum quia ſanctitas pon-

tificis ſolito more inſtituti (præter id quod uix nota eſſe potuit ultra mare, cum dictus Benedictus uix decem menſes ſuperſtes fuerit) potius mouere debuit ad obſeruandum tam utilem & receptum morem, quàm ad illum infringendum: tum quia illud mutuati ſunt à bibliothecario, authore ſuſpecto, quippe qui ſcripta ſua conſarcinauit, ex quibuſuis apocryphis uel fictis ſcripturis in ſcrinijs uel bibliothecis Papæ, quibus præerat, repertis, modò eſſent in domini ſui fauorem: tum quia prætenſa illa conſtitutio Conſtantini (quam falſam puto) nunquam effectum ſortita fuit, ut expreſſè teſtatur Volaterranus Anthropolog. lib. 22. Ex cuius uerbis poteſt deprehendi, uel modico tempore ſeruatã non fuiſſe: de quo ſatis conſtitit, paulo poſt Benedictum, in Canone apud Plat.

Et per prædicta, minus etiam obſtat c. ego Ludouicus. LXIII. diſtinct. ubi dicitur, Ludouicum I. Paſchali ius eligendi & inſtituendi Romani pontificis remiſiße. Hoc enim à ſuſpecto authore proceßit, uidelicet à præfato bibliothecario, ut Plat. in Paſch. 1. Sab. Enne. 8. lib. 9. Volaterr. Anthropolog. lib. 22. teſtantur. Vt autẽ nõ eſt in fauorem Paparũ credendum bibliothecario, potentatus eorũ fautori, famuloq́; domeſtico: ita non eſt credẽdum Gratiano monacho, qui et ipſe affectibus et ambitioni nouorum ſui temporis Paparum, quãtum potuit, fauit: nec aliunde quàm à Bibliothecario dictum c. ego Ludouicus. tranßumpſit: & ſic nec alijs, qui tantum dicta eiuſdẽ bibliothecarij recitant, nec aliunde ſciunt, nec examinant. Sed examinando ueritas eluceſcit in con-

trarium

trarium: quia ut ſuprà nu.77.idem Paſchalis à populo ui coactus, pontificium munus obire ante habitam authoritatem Imperatoris, legatos excuſatum & ad culpam non inficiandam, ſed in populum transferendam, miſit ad Lud. Pium, qui ut manſuetus erat, ſatiſfactionem quidem accepit, ſed cum increpatione cleri & populi, & abiecto præcepto maiorum inſtituta pactaq; ſeruandi, utq; cauerent ne deinceps ſimili exemplo maieſtatem læderent, ut expreßè Plat. & Sabel. teſtantur.

Quid autẽ magis cõtrariũ aut repugnans eſt præfatæ & ſuſpectæ bibliothecarij ſcripturæ? Certè uel ex hoc falſitatis conuincitur: nec tamen etiam per ſe ſufficienti exemplo tantũ, ſed etiam ex eo quòd tempore Eug. II. immediati dicti Paſcalis ſucceßoris, Ludouico Pio adhuc uiuo, Lotharius I. filius eius in imperij conſortiũ aſſumptus, Romæ politiã ordinauit, & magiſtratus inſtituit, ut ſuprà num.78. & 112. Hoc autem fieri non potuiſſet, ſi Lud. Pius Romam ipſam, caput Imperij, Papæ dediſſet. Quid quòd Volater. Geograph. lib.3. prætenſam illam Ludouici donationem longè aliter & difformiter, quàm Gratian. in d. c. Ego, refert? ſed ex ſcriptura quadam apocrypha, quam in bibliotheca Papæ ſeſe inueniſſe dicit.

Et ſic illius bibliothecæ ſcripturæ, unde tam bibliothecarius quàm Gratian. & Volater. ſumpſerunt, ſibi ipſis non conſtant: & non ſolum quòd domeſticæ, & è loco ſuſpecto, ſed ut uariæ reijciendæ ſunt: et multo magis ex eo, quòd fides hiſtoriæ repugnat per prædicta: tum ex eo, quod Volater. ibi Calabriã inferio-

 rem &

rem & ſuperiorem, & ducatum Neapolitanũ includit, et alia quæ conſtat ex fœdere diuiſionis inter Carolum Magnum & Imperatorem Conſtantinopolitanum factæ, Græcorum imperio ceßiſſe, & diu pluribusq́; ſeculis etiam poſt Francorum imperium in Germanos translatum uſq; ad Gulielmum Ferrebach Normanum, Tancredi Galli Normani filium (qui è Neuſtria in Italiam traijcientes, regnum Apuliæ anno milleſimo ſeptimo, deinde Siciliæ, ſacerdotibus tamen Græcis relictis, occupauerunt) remãſiſſe: ut etiam ex hiſtorijs eorum qui tempore Caroli Magni & deinceps uixerunt, & ſcripſerunt, liquet.

Porrò nec uerum, nec uerisimile eſt, quòd Ludouicus Pius ea donaßet, quæ non poterat, & nullo modo poßidebat: et quæ pater eius ex dicto fœdere, Græcorum imperio reliquerat. Quin ſicut regnum Francorum alienare non poterat, ita nec imperiũ et regiones imperij occidentalis (quæ ex dicta diuiſione Carolo Magno & ſucceſſoribus ſuis ceſſerant) & multo minus Romam caput Imperij: Albe. in c. 1. de ſu. tri. et l. bene à Zenone. C. de quadr. præſcript. Et ſic donatio Ludouici, ſi qua fuit, eiſdẽ cauſis nulla eßet, ex quibus prætenſa donatio Cõſtantini Magni, quam gloſ. & Doctores cõmuniter, qui eam factam fuiße putãt, tamen nõ ualuiße concludunt, ut glo. Accurſ. in auth. quomodo oporteat epiſ. uerb. cõferens generi. coll. 1. Petr. Perti. in proœm. Inſt. nu. 11. cũ ſeq. Signorol. de homedeis conſil. 26. ſentit Bart. in proœm. & Bal. de nouo cod. com. in prin. tenet, quòd ualere non potuit ſine conſenſu populi. Atqui prætenſæ donationi Ludouici

douici populus Romanus nunquam, ſicut nec prætenſæ donationi Conſtantini Magni conſenſit. nec ſolum non apparet de conſenſu, ſed de diſſenſu conſtat, etiam per continuã populi Rom. reſiſtentiã tẽpore Eug. 3. Adr. 4. Alex. 3. Lucij 3. Vrba. 4. ut ſatis ſuprà.

Tum nullus unquã Papa inuentus eſt, qui ſe fundarit in prætenſa donatione Lud. de qua in d. c. Ego Ludouicus: nec qui eam unquã allegauerit. & licet Nic. 3. in c. fundamẽta, de elect. in 6. fabulã illã Conſtantini Magni allegauerit, tamẽ non facit fundamentum in ea, ſed in uerbis ſacræ ſcripturæ, phariſaico et Iudaico more ad terrenũ regnũ detortis, ut ibi patet, & ſuprà nu. 36. Pariter Greg. 7. qui tanto molimine imperium Germanorum aggreſſus eſt, & attriuit, nullo modo donationis cuiuſuis ab hominibus ſiue à Conſtan. Magno, ſiue à Ludouico Pio meminit (quæ tamen maximè in rem ſuam feciſſent, ſi quid ueri aut ueriſimilis habuiſſent) & omnino non omiſiſſet, ſed tantum nititur uerbis Chriſti, ad regnum & Imperiũ totius orbis malè detortis. Sic & Benedictus XII. contra Ludouicum Bauarum Imperatorem, non alio titulo Mediolani & alijs urbibus Imperij uicarios nomine ſuo inſtituit (quibuſdam etiam uectigal impoſuit) quàm uel unicus Chriſti uicarius in terris, hoc eſt, etiam in terreno totius orbis Imperio. Et ante eũ Benedict. II. eodem modo nouos magiſtratus Florentiæ conſtituit, ut apud Plat.

Præterea adhuc uiuo Ludouico Pio, & biennio ante eius obitum, Greg. IIII. electus, nunquam uouit inire pontificatum, niſi prius ſua electione ab

Imperatore legatis'ue ſuis ad hoc deſtinatis diligenter examinata & confirmata, ut omnes teſtantur. & addit Plat. quòd præfatus Ludouicus hoc non faciebat ex ſuperbia, ſed ne iura Imperij amitteret. Ergo falſum eſt, illũ prius ea remiſiße Paſchali, ut ex bibliothecario refert Grat. & alij. Quia Greg. IIII poſterior eſt, & tertius à Paſchali I. & idem Ludouicus Pius adhuc uiuebat: & recens adhuc fuiſſet memoria dicti prætenſi pacti inter Ludouicum & Paſchalem, ſi quòd tale fuiſſet. Nullus autem Paſchalis papa fuit ante illum primum, Ludouici I. authoritate confirmatum, nec alius ſecutus eſt, niſi ferè poſt trecẽtos annos. Iam ergo non minus manifeſta eſt uanitas & impoſtura dictæ prætenſæ donationis, de qua in d.c. Ego Ludouicus. quàm famoſæ illius fabulæ Conſtant. Magni, nec non prædictæ donationis uel remißionis Conſtantini IIII. prout etiam nunquam habuerunt effectum, nec leguntur Papæ acceptaſſe, uel uſi fuiſſe, ſed alijs ſibi efficacioribus præſtigijs, terrificisq; & pertinacibus cenſuris & ſeditionibus ad contemnendum imperia & regna concitatis. Hæc Molinæus.

Idem ſanè hiſtoria pro appẽdice Eutropio adiuncta, quam alibi in hoc opere poſui, teſtatur: nempe Ludouicum continuiſſe ſibi ſuum ius integrè.

Verùm poſtquã refutata ſunt falſa priuilegia, uera adſcribemus ex Theoderico Niemo, qui etiã prolixis commentarijs ea illuſtrauit, quæ apud me manuſcripta habeo.

TEmpore ex quo Longobardi intrauerunt Romã, quam obſederunt & cæperunt, Italicum uerò regnum

gnũm inuaſerunt, & XII annos abſq; rege detinue-runt. Itaq; ex ipſis regem conſtituere, & præualue-re uſq; ad Carolum regem, qui Deſideriũ cæpit, re-gem Longobardorum, in Papia, poſt longam obſidio nem: cuius filius Adelchis fugam cæpit in maritimis. hucuſq; legati Conſtantinopolitanæ urbis Romæ Ita liæq; cõmorantes, detinebant oppida, & tributa colli gebant, & ærario Auguſti Neapolitan. deferebant, Romanã et alias eccleſias Italiæ nõ defendebãt. Cũq; expulſi ſunt à gente Longobardorum, ipſiq; Longo bardi uſq; ad Carolũ regẽ regna detinuerunt. Acci-dit uerò quòd Limprandus rex Longobardorũ Ra-uennã obſedit, & captã deſtruxit. Exarchatus uerò Rauennæ cũ Rauennis Romam petierunt, & Con-ſtãtinopolim direxerunt. Poſt hoc autẽ Aſtulphus rex Longobardorum exarchatum Rauennæ, et exar chatum Hyſtriæ, ſeu ducatum Ferrariæ inuaſit, & Fauentiã & Ceſenã tulit de Romana eccleſia. Tum temporis Stephanus papa iſte tranſtulit imperiũ de Græcis in Germanos, in perſonã dicti Caroli, qui fuit in Germania natus, educatus, mortuus & ſepultus. Pro tãta perſecutione legatos miſit ad Germaniã Ca rolo regi Francorum, rogans ut prædia Romanæ ec cleſiæ defenderet pro amore beati Petri. Iſte uerò Carolus pietate motus, Aſtulpho regi ſæpius legatos miſit, nihilq; profecit. Aſtulphus tamen omnia bona eccleſiæ Romanæ ablata ei, reſtitui mandauit. Et ſa-tisfacere ſe in omnibus promiſit: ſed nihil horum ob-ſeruauit poſt mortem Aſtulphi regis, Deſiderius.

Huius filiã dictus Carolus habuit in uxorem: qua

defuncta, contraxit matrimonium cum quadam filia ducis Sueuiæ in Germania, quæ fuit mater Pij Ludouici, filij eiuſdem Caroli, & qui ei in imperio immediatè ſucceßit, regnumq́; obtinuit, & res Eccleſiæ nihilominus inuaſit: ad quem etiam Carolus rex ſæpè legatos miſit eiuſdem regis. Ipſe uerò Deſiderius rex bona reddere Eccleſiæ, illaq́; relinquere uelle promiſit, & nihil profecit. Itaque iſtis temporibus Adrianus papa, qui dicto Stephano ſucceßit in papatu, ipſi Carolo legatos miſit: & ut Romam ueniret ad defendendum res Eccleſiæ, poſtulauit.

Iſte Carolus fuit natus in regali palatio, in oppido Imperiali Ingenheim, Maguntinæ diœceſis, ſuper flumine Rheni conſiſtente: in quo Carolus quartus pater moderni regis Romanorum, Domini Sigiſmundi, ad honorem ipſius Caroli primi regis, dictum palatium tranſtulit in cœnobium Canonicorum regularium nationis Bohemiæ, qui pauci numero ſunt, & Domino famulantur ibidem. Huius autem Caroli primi mater uocabatur Erberta, de regali ſtirpe de Græcia oriunda. Carolus uerò rex ingreſſus Italiam, Papiam obſedit: & relinquens ibi exercitum, Romam tetendit, ad diem ſolennem reſurrectionis ſanctæ: ibiq́; honorificè ſuſceptus eſt à beato Adriano papa: & à cunctis etiam ordinibus Romanis, in laudibus etiam ei acclamantibus: Carolo perpetuo ſemper Auguſto à Deo uitam & uictoriam.

Poſt diem uerò reſurrectionis reuerſus Papiam cæpit Deſiderium regem, & duxit in captiuitatem.

Poſt

Poſt hæc reuerſus eſt ad Romam, *ubi conſtituta eſt ſancta ſynodus à beato* Adriano *Papa in patriarchio* Lateranenſi, *uidelicet in eccleſia ſancti* Saluatoris. *quæ reuerendiſſimè celebrata eſt à centum & quinquaginta tribus uiris religioſis, epiſcopis & abbatibus, iudicibus etiam & legis doctoribus ab uniuerſis regionibus & ordinibus huius almæ urbis, à cuncto etiam clero huius ſanctæ* Romanæ *eccleſiæ: exquirẽtes uſus leges & mores eiuſdem* Eccleſiæ *& imperij, quemadmodum etiam hæreſes & ſeditiones aboleri poſſent de* Apoſtolica *ſede & dignitate patriciatus, &* Romano *imperio, ex quibus omnibus minus error creſcebat in uniuerſo orbe.* Populus *itaque* Romanus *legem condebat more ſolito, ſed difficile erat pro unoquoque negocio totiens in unum congregari: unde ſua in ius & poteſtatem* Imperatori *conceſſerunt, quemadmodum legitur.* Populus *itaque* Romanus *conceſſit ei, & in eum tranſtulit omne ius ſuum, & poteſtatem.* Nota *qualiter* Adrianus *papa cum clero & populo & uerſa ſancta* Synodo, *conceſſit eidem* Carolo *regi ius eligendi ſummum pontificem, ut habetur 53. diſtinct.* Adrianus. *& illud priuilegium renouatur & confirmatur per* Papam *&* Cardinales *& populum* Romanum, *ac generale concilium, in perſonam* Otthonis *primi magni* Auguſti, *ſuos'que ſucceſſores in* Romano *imperio, in perpetuum, ut ſequitur inferius.*

Ad eorum autem exemplum præfatus quoque Adrianus *papa, cum omni clero & populo, ac uni-*

*ac uniuerſa ſancta ſynodo, conceßit Carolo Auguſto omne ſuum ius & poteſtatem eligendi ſummum pontificem, & ordinandi Apoſtolicam ſedem, dignitatemq; patriciatus, inſuper archiepiſcopos & epiſcopos per ſingulas prouincias ab eo accipere inueſtituras diffiniuit. Poſt hoc uerò * conſecrationem accipiant, unde pertineat, unde tamen abolita ſit ueterum ſcientia, moresq; in poſterum, quatenus nemo per cognationem uel amicitiam, aut per pecuniarum acceptionem ſibi eligat epiſcopum, ſed ſoli regi Romanorum huiuſmodi reuerentiæ tribuatur facultas Veruntamen ſi ab uniuerſo clero & cuncto populo aliqua præſumptione & religionis cauſa eligatur Epiſcopus, an ſi à rege laudetur & inueſtiatur, à nemine conſecratur. Ex hoc ipſo toto prolatis ſententijs ab uniuerſis qui in hac ſancta ſynodo congregati fuerunt, In nomine ſanctæ trinitatis, Adrianus papa pro omnibus hoc conceßit, laudauit, & affirmando conſtituit. Ad hoc etiã totum roborandum decreuit, ut ſi quis poſt hæc contra hanc ſanctam ſynodum temerator repertus fuerit, ſiue contra hoc totũ quod prædiximus repugnauerit, cuiuſcunq; ſit gradus, ordinis uel officij, aut dignitatis, uel generis, ſciat ſe in iram beati Petri principis apoſtolorum, & omnium ſanctorũ & prædeceſſorum noſtrorum caſurũ, & anathematis uinculo damnatum perpetualiter uicturum, excommunicatione quoq; uniuerſalis Eccleſiæ & cuncti populi Chriſtiani emerſurum. Inſuper niſi à malo reſipuerit, irreuocabili exilio prematur, uel ultimis ſupplicijs feriatur, & bona eius publicentur.*

tur. Qui uerò pro intuitu cuſtos horum & obſeruator in omnib. extiterit, benedictionis gratiā uitamq́ꝫ æternam cum omnibus ſanctis ſuis ſine fine habere mereatur in ſecula ſeculorum, Amen.

Item de eadem re, Leonis. Conuenit Apoſtolico moderamine pollentibus beneuola compaßione ſuccurrere, & poſcentium animis alacri deuotione aſſenſum præbere. Ex hoc enim lucri potißimum præmiū apud conditorem omnium reperitur. Deinde quoq; & cunctum clerum, & omnem populum aſſerimus eſſe concordem, & ad meliorem ſtatum fore productum. atq; ideo, quia iuſtè rationabiliter ueſtra humilitas noſtro Apoſtolatui humiliter poſtulat, quatenus gratulanter peragrantes ſanctam Synodū ueſtro concilio congregatam patriarchio Lateranenſi in eccleſia ſancti Saluatoris conſtitutam à pluribus uiris catholicis, epiſcopis & abbatibus, inſuper iudicibus & legis doctoribus, promulgantes qualiter quietè ac pacificè ſtare & uiuere ualeamus, præſentibus omnibus & ſingulis regionibus huius almæ urbis Romæ, & ex omnibus ordinibus cleri & populi, aſſerentib. & confirmantibus per omnia, ut hæreſi & altercatione ac omni errore expulſo: quoniam nimis his temporib. error ex hoc accreſcere diſcernitur, tam de Romano Imperio, quam de Apoſtolica ſede ac dignitate patriciatus, & de inueſtituris epiſcopatuū. Idcirco ad exēplū beati Adriani, ſedis Apoſtolicæ huiuſmodi epiſcopi, cuius uitam & actionem ſatis diſcretam audiuimus, & rationabilis admodum ſuis ſpiritualibus ſanctionibus regni Italiæ patriciatus dignitatem & ordi-

nationem

nationem ſedi apoſtolicæ conceßit. Inſuper & epiſcopatuum inueſtituras, uelut ipſi cum diſcretione & reuerentia libitũ fuerit, præter quos tam põtifici ſummæ ſedis quàm archiepiſcopus ipſi Carolo reliquit. Igitur nos Leo ſeruus ſeruorum Dei, epiſcopus, ac idem exemplum beati Adriani, cum cunctó ſimiliter clero & uniuerſo populo Romano, omnibusq; ordinibus huius almæ urbis, ſicut in ſuis ſcripturis apparet, conſtituimus, confirmamus, per manum Apoſtolicam, dignitatem concedimus atque largimur Domino Otthoni primo, Teutonico, regi doctißimo. Vocat enim Otthonem primum, qui uoluit eße certus, quòd regnum Italiæ ſibi ſuisq; ſucceſſoribus, Imperatoribus Germanis, qui eßent pro tempore uſq; in perpetuum, per eundem Papam & ſuos ſucceßores, etiam qui eßent pro tempore, nunquam poßet aut deberet conferri. Nihil enim, aut modicum inuenit, quod ſpectaret ad ius & proprietatem Romani Imperij, dũ illud in ſe aßumpſit. Erat enim propter impotentiam & negligentiam Gallicorum, deſcendentium ab ipſo Carolo rege, Græcis & barbaris nationibus atq; paganis illud ubique impugnantibus, quaſi totaliter dißipatum atq; cõfuſum. Eratq; iſte Ottho primus Auguſtus, filius Henrici primi: ad quem Ludouicus tunc Imperator & rex Francorũ, qui ultimus fuit de ſucceßione dicti Caroli primi Augusti, tunc debilis, accerſiuit Enceardum comitem Elzatiæ, & quarundam uicinarum partium, dicens ei: Frater charißime, uideo res noſtras de die in diem malè procedere, & Saxonum negocia multiuariè proſpe-

proſperari. Fac igitur quod tibi mando, & accede ad Henricum ducem Saxoniæ, & illi inſignia ueterum regum Francorum mei parte præſenta: Quia meliorem & utiliorem eo ad defendendum rempub. non cognoſco modum. Qui quidem Comes fraternum ſequendo mandatum, dictum ducem ad oppidum Frizlauen Maguntinæ diœceſis conuocauit: cui uenienti illic mentem dicti fratris ſui aperuit, eumq; ut tantum donum ſibi oblatum rogando nullatenus refutaret.

Ipſe autem Henricus conuocatis illic prælatis & proceribus regni Galliæ & Saxoniæ, & eorum omnium accedentibus exhortationibus & precibus, ſe de regimine imperij & regni Galliæ intromiſit. Noluit tamen in regē ungi, aſſerens nō mereri ungi, pro eo quòd dicto regno obuius aliquando extitiſſet. Qui ſic aſſumpto in ſe regno, laudabiliter & ſtrenuè ipſum rexit imperium, Almaniam reintegrando quoad omnia dominia quæ prius reges Francorum & Imperatores illius nationis in ipſa Germania aut iure belli, uel aliàs quomodolibet uſq; ad illa tempora tenuerunt. Et ultra dictus Ottho primus Auguſtus, filius (ut prædicitur) dicti Henrici primi, tanquam fidelis & conſtans imperator, ſuo addidit imperio Lotharingiam, et etiam regnū Burgundiæ in partibus Gallicanis, quæ extunc ſub iure & proprietate Romani imperij hactenus permanſerunt, Spiritualē in Chriſto filio noſtro, eiusq; ſucceſſoribus huius regni Italiæ in perpetuū, tam ſibi facultatem ſucceſſorē eligendi, quàm ſummæ ſedis Apoſtolicæ pontificē ordinādi: et per hoc archiepiſcopos, ut ipſi tantū ab eo

inueſtię

inueſtituram accipiant, & conſecrationem, ubicunq; pertinuerit, exceptis his quos Imperator Pontifici & archipresbyteris conceßit. Ita demum aſſerimus, quòd nemo deinceps, cuiuſcunq; gradus uel conditionis, aut dignitatis ſeu religionis, eligendi regem uel patricium ſiue pōtificem ſummæ ſedis Apoſtolicæ, aut quēcunq; epiſcopū uel ordinandi habeat facultatem, ſed ſoli regi Roman. Imperij hanc reuerendā tribui facultatē, & abſq; omni pecunia diſponet. Nota, quòd ſemper excipitur ſimonia in conceßionibus epiſcopatuum, & etiam maiorum ſedium. Et cum ita ſit, cur igitur ita introductum ſit per eccleſiam & Eccleſiaſticos, qui Romanæ eccleſiæ præfuerunt, S. Papam & Cardinales, qui tunc in Auiniona reſiderunt, quòd per eos promouendi in archiepiſcopos, epiſcopos, & abbates concordarent cum camera Apoſtolica, & pro communi ſeruitio dominorum Cardinalium: & aliàs nulli ex tunc prouidebatur, uel nullus creabatur antiſtes, niſi hæc ſolueret, ſeu ſe ſub horribilibus pœnis ad id obligauerit. Et rogat, utpote rex & patriciatus Romanus, quòd ſi à cuncto clero & uniuerſo populo quis eligatur epiſcopus, niſi à dicto rege laudetur & inueſtiatur, non conſecretur. Si quis contra hanc authoritatem apoſtolicam & traditionem aliquid molitus, aut temerator in aliquo repertus fuerit, ſiue contra hoc noſtrum conſilium agens, ſciat ſe in iram ſancti Petri, principis & filij noſtri Domini Othonis, eiusq; ſucceſſorum, & omnium prædeceſſorum noſtrorum cenſuram, & ſub anathematis uinculo emerſurum, ac

per

per hoc excommunicatione uniuerſalis Eccleſiæ omnisq; populi Chriſtiani eũ ſubiacere decernimus. Inſuper, niſi à malo reſipuerit, irreuocabili exilio prematur, uel ultimis ſupplicijs feriatur. Qui uerò pro intuitu cuſtos & obſeruator extiterit, benedictionis gratiam uitamq; æternam cum omnibus ſanctis ſine fine mereatur habere in ſecula ſeculorũ, Amen. In his actis interfuere ſeniores, proconſules, exarchatus quidem tenentes, regionarij ſcholæ Græcorum.

Et nũc eſt titulus cardinalis, & olim in ea legebantur ſeptẽ artes liberales, & præcipuè Rhetorica. Et etiam in ea legit quandocunq; beatus Auguſtinus, & Iohãnes uocatus de Anglia. Et fuit mulier de Maguntia nata, quæ ſtuduit Athenis ſub uirili habitu, & in tantum profecit in artibus ipſis, quòd tandem ueniens ad Romam, & per biennium in eadem ſchola artes ipſas liberales legit: & adeò ſufficiẽs fuit, quòd etiam maiores & nobiliores urbis eius lectiones frequenter audiuerint: & poſtea in Papam eligitur concorditer à Romanis, & Papatum biennio & amplius tenuit. Sed tunc diutius ocio & delicijs uacans, non potuit continere ſicut prius fecit, dum ardenter in paupertate poſita literarum ſtudio inſiſtebat. Vnde dum quadam die in rogationibus cum clero Romano, ſicut tunc moris erat, in ſolenni proceßione incederet, papalibus ornata diuitijs, edidit filium ſuum primogenitum, ex quodam eius cubiculario conceptum, prope templum Pacis in urbe: ut adhuc uetus ſtatua marmorea illic poſita figuratiuè monſtrat. unde ſummi pontifices dum ad Lateranenſ. de baſilica principis Apo

q ſtolorum

ſtolorum & econtrà uadunt, illud rectum iter non faciunt, imò per alias uias per indirectum tranſeunt, illud aliquantulum prolongando, Arabum, Iudæorum & paganorum, & de maioribus omnium platearum. Inſuper Cardinales, Archiepiſcopi, omnes presbyteri & epiſcopi de finitimis ciuitatib. proceſſuarij, notarij, cancellarij, & ex omni plebe Romani imperij. Hæc autem ſcripta reperiũtur in antiquiſſimis bibliothecis, & penè præ nimia uetuſtate conſumptis, quæ reſeruantur ad roborandum dignitatẽ Roman. Imperatorum in ſecula ſeculorum, Amen.

Is qui ſtat prauus, de uitæ codice raſus,
Abſq; Deo maneat, morte mala pereat:
Hic qui conſeruat, Chriſtum ſuper æthera cernat.

Hic infrà reſtituuntur Romano imperio omnia tẽporalia, quæ per Romanos Imperatores eccleſiæ Romanæ per prius collata fuerũt. Et hæc reſtitutio facta fuit ſolenniſſimè, etiã per Papam & Cardinales & generale concilium, nec non per totum populũ Romanum, & omnibus illis conſentientibus & uolentibus cum abiuratione. Ad idem ſequitur aliud priuilegiũ dicti Leonis papæ, conceſſum eidem Otthoni primo Magno Auguſto, & omnibus ſuis ſucceſſoribus Romanis Imperatoribus & regibus in perpetuum.

EGo ſeruus ſeruorum Dei epiſcopus, Otthoni ſpirituali filio noſtro in Chriſto, Imperatori Auguſto, et omnib. ſucceſſoribus ſuis imperatorib. et regib. regni Italiæ, quatenus Dominus Carolus rex Francorum & Longobardorũ, & patricius Romanus, nec non Pipinus pater eius, de regalibus regni Italiæ tribuerunt

buerunt in ſancta Romana eccleſia beato Petro apoſtolo, ſiue inſtrumēta ſcripta fuerūt per Etheriū notarium ſuū, ſiue per ſacrā, ſiue donationes, ſeu per alios modos ſibi obuenerūt donationes de Iuſtiniano rege, et à Ruperto rege, hæc omnia largimur et diffinimus uobis Otthoni Imperatori, & Albeidæ coniugi tuæ regniq; cōſorti, ueſtriſq; ſucceſſoribus regni Italiæ in perpetuum, præſentibus ſacroſanctis Euangelijs, & patrocinijs plurimorum ſanctorum, uidelicet &c.

Nota, quomodo Papa in generali cōcilio ſuper iſtis uenerabilibus reliquijs abiurauit perpetuò illa regalia & temporalia, quæ tranſtulit in ipſum Otthonem primum Auguſtum, eiuſq; ſucceſſores, ac Romano imperio reſtituit irreuocabiliter & in perpetuum. Et aduertendum eſt, cum quanta authoritate & ſolennitate etiā illa reſtitutio proceßit, propter rationes & cauſas potißimè, prout habetur in textu: ſcilicet fuerunt multæ aliæ maiores & potiores, ſicut præcipuè in geſtis Saxonum continetur.

De cruce Domini, & de caligis pedū ſuorū, et de ueſtimēto incōſutili, & ſuper corpus B. Petri, cū terribilib. ſacramētis, à Papa prædicto et ſuis Cardinalib. per cōſenſum & authoritatē totius populi Romani, tam clericorū quàm laicorū, de omnibus ordinib. Romanis ex unaquaq; regione præſentibus, laudātib. & confirmātibus, pro nimia perſecutione paganorū: & Deus omnipotens tibi uictoriā tribuere dignetur, & expellere eos de ꝓuincijs Romani imperij. Prædictas aūt donationes, quas ſpecialiter hic nominabimus, & perpetuatim in regalib. reb. ſubiacere uolumus ꝑ no-

ſtram Apoſtolicam traditionem:Surrianũ, Montembordon, & Lunæ inſulã, Corſicæ regnũ, paruã Mantuam, Montenſelete, inſulam Venetiarum, ducatum Ferrariæ, Canellum, Caniodam, ducatum Hiſtriæ, Dalmatiam, exarchatum Rauennæ, Fauentiam, Ceſenam, caſtrum Tiberiatus, Roccam Mediolanum, Roccam Comiza Term. terimium, caſtrum Ceperianum, Terram Cornulariam Roccam Fauillam, Petram de Appla, ſeu caſtrum Cuſianum, Petram Mauri, Cernutullam, ducatum Arimini, Contam, Montemferretũ, montem Capiniam ſeu Olympicũ, caſtrũ exforij, Robin, Eugubin, Vrbin, Forũ Sẽpronij, Galli & Senogalli, Anconã, Auximani, Goſam, ducatũ Peruſij, Vrbenetã & Tudertũ, Amelia ortu Montiſci capti cum oppidis ſuis, Caſtrũ Cimianũ, Caſtrũ Gallera, Caſtrũ Suranũ, Caſtellanũ, Tiburtinũ, ducatum Spoletanum Marſi et Anchar, Theanũ, Locũbareni, & Capitenatã Apuliã, Calabriã. Bar, Theantrũ, ducatũ Neapolim, ducatũ Beneuẽti, Capuam, Salernũ, Sorrenti inſulã, Cardiniã inſulam, Meſen, Anciæ inſulam ſeu Montislutrẽ, Mõtis argẽtarij, territoriũ Cuſitan, territorium Præneſtinum, & Cornetum prope mare cum multis caſtris, terram Silandis, terram Cluſium, terram Fundan, terram Caſsipate, terram Vegetan. terram Claudianam, terram Camiſinã, terram Fabinen. terram Siram, terram Coranij, terram Portuenſem cum inſula Archis, terram Oſtienſem cum maritimis: caſtrum Lucolis, & Montisbobium cum tota Campania, ciuitatẽ Fundis, ciuitatem Aquinenſ. Ferentium & Terracium, ciuitatem Lamentũ, & Sufforariam.

Liſuairas,

Liſuuairas, Septijm, Tranueicies, ciuitatem Nephiſij, ciuitatem Faliſenam Fidenam, Villã magnã, Feretrũ, Cliternam, Vitrialam, Pontenlongum, Ereſſuroctam, Bergalli, Roccam, Faman, Roccam palioli, caſtrum ruptum, Alborum, caſtrum rubeum, Neapolim, Galiopolim, Cotronum, Regium Almæſitonis Tranſpodum caput Apuliæ Mebim Belleum pineum Fortemini ciuitat. maritan. Territan. in regno Trinacriæ Paterenſen, Mercenenſ. Catanienſ. Athenarium monaſterium ſancti Benedicti, in monte Caſino, Mon. Farrenſ. monaſt. Imbellim. monaſt. ſancti Archangeli Bononien. Mon. aula regia, monaſt. Nouancule, monaſt. Martyr. conſtitutum in Tuſcia, ut hæc omnia habeatis, teneatis.

Quare igitur iſta ſunt oblata eidem imperio Roman. & nũc per diuerſos tenentur occupata, tanquã ſi ſint de iure & proprietate eccleſiæ Rom. Et illa forſan eſt cauſa, quare tam ſiniſtrè procedunt in capitibus negotia catholicæ fidei.

Et poßideatis in perpetuum aduerſus curiæ & militiarum ueſtrarum ad bellandum & expugnandum contra prædictos paganos, & contra rebelles Romani Imperij. Ideoq; per huius noſtri auctoritatem iuſtam confirmamus, corroboramus, in omnibus progeniebus ueſtris, de generatione in generationẽ in perpetuum. Nam ſi quiſquam hanc authoritatẽ noſtram deſtruxerit, et huius uiolator eſſe repertus fuerit, ſiue contra hoc agẽs, ſciat ſe in iram beati Petri principis apoſtolorum, & noſtram noſtrorũq; prædeceſſorum caſurum: inſuper niſi à malo reſipuerit, ſubiacebit le-

gi Iuliæ, et eius regiæ poteſtati & reipublicæ, ut ij cō tra rempublicā, contra Imperat. maieſtatem aliquid molitι fuerint, tūc amiſsionē ſuſtineant, & bona corū publicentur: fiat, fiat. In actis hiſce interfuere archie piſcopi, epiſcopi, et alij de uicinis comitatibus, Archi epiſcopus Calaritan. Ciconatus epiſcopus, Euſtaſius Albanēſis epiſcopus, Gratioſus Præneſtin. epiſcopus, Martinus Narniē. epiſcopus, Benedictus Tudertinus epiſcopus, Boardus Caſtrēſ. epiſcopus, Iohan. Peruſiē ſis epiſcopus, Georgius Ortēſ. epiſcopus, Andreas Ma mentan. epiſcopus, Theodoſius Melitenſ. epiſcopus, Sanic. Feranſ. epiſcopus, Albertus Lucerin. epiſc. Da mianus Alanas. Hi omnes Archiepiſcopi & epiſcopi in his actis interfuere. Cardinales presbyteri, Georg. Cardinalis ad uincula, Benedictus Cardinalis de præ ſæpe ſanctæ Mariæ, Cardinalis presbyter Leo ſanctæ Hieruſalē, Cardinalis presbyter Ianuarius ſanctæ Ce ciliæ, Andreas patriarchatus Lateranēſis, Cardinalis presbyter Fauſtinus S. Petri, Marcus presbyter Car dinalis S. Petri apoſtoli. Hi omnes Cardinales his a-ctis interfuere, omnes ſcholæ Romanæ. Deinde Poſcri narij, Satellarij ex omni ordine Ro. atq; minoris po puli Romani: item Fauſtinus, caput ſenati exconſul, Probunus exconſul Pala. Lucianus Roman. de Forma Troiana, Paulus de templo Palatani, Iohannes de uia Claudiana. Leo de uia Salaria, Remigius de uia Ame lia, Scaniphus de uia Mamertina, Romulus de uia Ar deatiū, Gardus de uia Flaminea, Marcus de uia Por-tuenſ. Gorbus de uia Latina, Sauinus de uia Apia, Marianus de uia Tiburtin. Gardus de Macello Li-

dia.

diæ. In his actis interfuere de omnibus iſtis regionibus: regio uico Princij, regio Violeta, regio Caputtauri, regio Celimonte, regio riui Argentarij, regio prima Auentini, regio ad duos montes, regio urbis Rauēnæ, regio octaua ſub Capitolio, regio ad Gallinas albas, regio Libãtica, regio Herea, regio Fuctim, regio ſecũda Mamertini, regio ſecus Pormetronij: Ianuarius ex nota Græcorũ, Troianus de Monte molbio, Ioh. conſul de Palio, Soſoritãſ. Amacius cõſul de Palio Vatican. Iohannes de mõte aureo, Petrocius de Cuto, Greg. de Cellanoua. Scripta per manũ Gregorij Archinotarij noſtri. Datũ in patriarchio Lateranen. tertio Calend. Maij. Indict. VI. Anno eius ſecundo, & dicti Domini Otthonis ſecundo fœliciter.

Sed ne quis ſuſpicetur iſtas donationes me cõmentũ eſſe, poſſũ proferre uetuſtũ manuſcriptũ exēplar. Adfero etiã teſtimonia Henrici Token canonici Magdeburgenſis, ex ipſius rapulario, ut uocant, adſcriptũ.

Ex Sylua locorum communium Henrici Token, quam ille Rapularium uocauit.

Epiſcoporum inueſtitura.

Theodericus Niem tempore Iohannis 23. Florentiæ inuenit in quodam antiquiſsimo lib. de inueſtitura epiſcopatuũ. Dicit enim, ſecundum quod habetur 63. diſt. in ſynodo: Quod ſucceſſoribus Otthonis regib. Italiæ in perpetuũ cõceſsit poteſtatē eligēdi ſummum pontificem. & dicit: Solum regi Romani imperij tribuimus hanc facultatem. Quod ſi à cuncto clero & uniuerſo populo quis eligatur Epiſcopus nec à

dicto rege laudetur & inueſtiatur, non conſecretur. Et *ponit, quòd hoc concilium ſub pœna excommuni cationis uniuerſalis* Eccleſiæ *latæ ſententiæ ſeruari debeat.* Hoc priuilegium *ſeruatur* Florentiæ, *pro* Imperatoria dignitate. Item idem Papa Leo Ottho*ni & ſuis ſucceſſoribus* Ro. Imperatoribus *& regib. in perpetuum reſtituit omnia bona* Ro. *eccleſiæ, per prius ab* Imperatore *collata: & fuit factũ* per Papã, Cardinales *&* P. R. *& uniuerſale concilium, cuius copia ſic incipit:* Leo *ſeruus ſeruorum* Dei *epiſcopus* Duoni *ſpirituali filio noſtro in* Chriſto, Imperatori Auguſto, *& omnib. ſucceſſoribus ſuis,* Imperatorib. *et regibus regni* Italiæ, *quartus dominus* Carolus *rex* Francorũ *&* Longobardorũ, *et patricius* Romanus, *nec nõ* Pipinus *pater eius de regalib. regni huius tri buẽt in ſancta eccleſia* Ro. B. Petro *apoſtolo, ſiue per inſtrumenta ſcripta, ſiue per* Ethereũ *notarium ſuũ, ſiue per ſacram, ſiue per donationes ſeu per alios mo dos, ſiue proueniũt per donationes à* Iuſtiniano *rege, & à* Ruperto *rege, hæc omnia largimur & diffinimus uobis* Duoni Imperatori *&* Albeidæ *coniugi tuæ, regniq́; conſorti, utriſq́; ſucceſſorib. regni huius* Italiæ *in perpetuum, præſentibus ſacroſanctis* Euangelijs, *& patrocinijs plurimorũ ſanctorum, &c.* Et *nominantur omnia dominia, et caſtra nominatim, & ſubſcriptiones nominatim, & præcedũt* Epiſcopi *in ſubſcriptione,* Cardinales, *&c.*

Ex eadem:

Ottho *primus* Imperator *dictus* Magnus, *cœpit anno* Domini 938. *regnauit* 36 *annis. ex illo tempore*

conuerſi

conuerſi ſunt, & ex poſtea, Bohemi, Nortbegi, Liuones, Eſcones, Curoni, Luzates, & multi alij diuerſorum peregrinorum & prouinciarum incolæ & habitatores, tũc pagani. Mortuo Duone tertio ſine filio, Gregorius V, natione Teutonicus, de parẽtela edicti Otthonis Auguſti, in Ro. pontificem aſſumitur: cuius tempore electores Imperij conſtituuntur. Hæc Theodericus Niemus.

Facit alioqui & Gratianus diſt. 63. canone, in ſynodo, &c. priuilegij Carolo Magno & Otthoni primo reddito mentionẽ. Verùm mox poſt trium Othonum mortem, cum denuò Cæſarum potentia langueſceret, cœperunt Papæ magna ui tyrannidem ſuper Eccleſias & imperiũ affectare, & excõmunicationibus ac bello ciuili in Germania & Italia excitato eã occupare. Non dici poteſt, quot ſeditiones contra Henricum quartũ excitari curauerit, quantũq; Chriſtiani ſanguinis effuderit. Quo demum per proprium filium oppreſſo, cum Henricus quintus Romam coronationis cauſa ueniſſet, ibi Papa Paſchalis ab eo iuramentum fidelitatis petere cœpit: quo negante, Imperatorem cuiquã fidelitatem iurare debere, aut cuiuſquam ſubditum eſſe, ſed omnes ipſi iurare oportere: exorta eſt contentio, unde porrò etiam acre prælium. Demum uictis Curtiſanis & Romaniſtis, cæpit Henricus Papam, eiq; benedictionem, unctionem, pacẽ, & uetera iura ſeu priuilegia Imperij extorquet: quæ Papa ei & iuramento & ſacroſancta excommunicatione, ſi quis unquã contrarium ſtatuere auderet, confirmat. Sed eas ipſas tam ſanctas & ratas confir-

mationes & trāſactiones, Papa mox ubi Imperator in Germaniam receßiſſet, in ſuo quodā conciliabulo reſcindit, & Henricum inſuper excōmunicat. Vnde noua incendia et noua bella, quæ nō deſtiterūt in Germania atrociter graſſari, ſacrificis et epiſcopis, alijsq; partim ſuperſtitione partim rapinæ ſtudio Papæ auxiliantibus: quoad tandē Hēricus V. ſua, uel Imperij potius iura Papis tradidit, ac prodidit. Verùm ne ſic quidem Papæ conquieuerunt, quin ſubinde magis ac magis Imperium & eccleſias opprimerent, omnibus'que eos iuribus ac priuilegijs penitùs fermè ſpoliarent.

Hæc præcedētia, ac ſanè etiam ſequentia, cum iam ſcripſiſſem, inueni locū in Sledani hiſtoria, ubi ſuccinctè iſta Gallicorum regum certamina comprehenſa erant. quē, quòd & cōmodè ac cōpendiò rem totam complecti uidebatur, & Sledanum hæc omnia me certius noſſe non dubitabam, hic adſcribere uolui. Sicut per omnes alias prouincias, ita per Galliam quoq;, ſi quis uacaret Epiſcopatus, aut Abbatia, quam uocant, eligendi liberam habebant olim facultatem hi qui dicuntur Canonici & Monachi. Minora uerò ſacerdotia, quæ non ſunt electiua, ſicut aiunt, Epiſcopi conferebant, & patroni: deinde lites omnes de rebus ſacris aut beneficijs, in ſua quæq; prouincia diſceptabātur. Pontifices autem Romani, creſcente cupiditate, cœperunt electiones illas euertere, & per reſeruationes atq; gratias expectatiuas, uti uocant, emolumentum omne Romam & ad ſe deriuabant, & lites omnes etiam

tiam primæ, ſicut loquuntur, inſtantiæ, Romam euo cabant. Huius uerò mutationis factum eſt initium in Gallijs, Ludouico nono rege: uerùm is animoſe reſtitit. & anno Salutis humanæ MCCLXVI legem tulit, ut mos antiquus retineretur, nec ullum eo nomine tributũ Romano pontifici perſolueretur. Iſta quidem lex multis annis ualuit: ſed peruicit tandem uis pontificum, & quàm latè nomen Chriſtianum patet, ſuas illas, de quibus dixi, gratias & reſeruationes euulgabant, & omnibus erant uehementer graues: donec ſynodus Baſilienſis aucupium iſtud & expilandi rationem ſuſtulit, ueteresq; leges de collationibus & electionibus reſtituit, & annatas exigi prohibuit.

Decretum hoc concilij, Rex Galliæ Carolus ſeptimus, re cum ſuis deliberata, ratum habuit: & anno MCCCCXXVIII confirmauit edicto, quod uulgo Pragmaticam uocant ſanctionem. Eugenius uerò quartus concilium hoc irritum pronunciauit, uti libro primo diximus: & qui ſecuti ſunt eum Pontifices, decretum iſtud repudiarunt, & ſchiſmaticum eſſe dixerunt. Et Pius quidem ſecundus Ludouicum Vndecimum, Caroli Septimi filium, miſſo legato magnopere ſolicitabat, ut ſanctioẽ nillam aboleret. Rex autem à ſenatu Pariſienſi, totius Galliæ celeberrimo, qui totus ferè conſtat è Iureconſultis, conſilium exquirit. Hi multis ex uetuſtate repetitis, quid ſuperiorum temporum Pontifices, quid Synodi, quid ipſius denique maiores, Clodoueus, Carolus Magnus, Philippus Deodatus, Ludouicus Nonus, Philippus Pulcher, Ludouicus Hutinus,

Ioannes

Ioannes primus, quid ipſius denique pater & auus in eo ſtatuerint, quàm florens eo tempore Gallia fuerit, & quàm nunc ſit adfflicta, demonſtrant: & niſi leges antiquæ ſeruentur, futurũ eſt (inquiunt) ut Eccleſiaſticus ordo conturbetur totus, & ut infrequentior ſit Gallia, pleriſq; Romam tranſcurrentibus, & facultatibus exhauriatur: ut templa & id genus alia ſumptuoſiſsima, plurimaq; per Galliã ædificia, negligantur & corruant. Et ad rem numariam quod attinet, niſi patris tui ſanctio ualeat, efferentur è Gallijs Romam aureorum millia decies centena quotannis. Etenim ut reliqua taceamus, Pio ſecundo iam pontifice, uacarunt Epiſcopatus ad minimum uiginti, qui ſinguli tam pro annatis, quàm pro reliquo ſumptu, dependerunt millia ſena. uacarunt Abbatiæ circiter L X, ſingulæq; ſoluerũt millia bina: uacarunt ex reliquis beneficijs pluſquam ducenta, quæ ſingula numerarunt aureos quingentos. Deinde ſunt in tuo regno parœciarum millia centũ & amplius, è quib. infinita uis auri per inuentum illud pontificium conflata fuit. Patris igitur inſiſte ueſtigijs, nec à Baſilienſi decreto diſcedas. Hoc quidem erat Senatus conſilium: ſed rex pontificis uel authoritate uel arte uictus, aboleri ſanctionem uoluit: eiuſq; rei fuit adminiſter Cardinalis Baluenſis, regi multum familiaris, quem ſibi pontifex deuinxerat. Verùm & procurator regius, & ſchola Pariſina, cuius permultum intererat, magnis animis obſiſtebant, & à Pontifice prouocabant ad conciliũ. Ludouicus deinde duodecimus, graues exercuit hoc nomine cum Iulio ſecundo inimicitias, & in Lateranenſe

nenſe concilium illata res fuit: & qui ſucceßit Ludouico Franciſcus primus, cum Leone decimo certis demum tranſegit conditionibus Bononiæ, poſt captã Inſubriam: nimirum ut Epiſcopatu uacante, uel Abbatia, non quidem eligendi facultatem haberẽt collegia, ſed regis tamen eſſet, intra ſextum menſem nominare quempiam Romano Pontifici, quem eo munere dignum eſſe putaret, &c.

Antiquæ agendæ.

VTinam antiquißimas agendas plures, pluriũq; Eccleſiarum habere poſſemus. Plurimũ enim olim inter ſeſe uariarunt. Omnes tamen longè puriores, magisq; Chriſtianæ præſentibus fuerunt. Non libet porrò omnia ea hic exponere, quæ antiquitùs in paulo meliori uſu, quàm præſentia ſunt, fuerunt. Nimis enim latè hæc materia patêret, propriũq; librum impleret. Quare tantum pauca quædam recenſebo. Vidi non unam, ſed multas Agendas, etiam non ita antiquas: ubi diſertè præcipitur in forma uiſitationis ægrotorum, ut eis detur corpus & ſanguis Domini. Vidi etiam quandam, ubi extrema unctio, ut nunc uocatur, non ultimo loco, ſed ante communionem ægroto dari præcipitur: nec ſemel tantum in uita, ut nunc fit, ſed ſæpius iteratis uicibus in eodem morbo: diſertè addens, Donec conualeſcat. Vnde etiam apparet, finẽ eius unctionis tunc ſecundum ueterem morem fuiſſe, impetrare ægrotanti ſanitatem. Vidi item aliam Romanam, quæ duas diuerſißimas unctionis formas continebat, alteram in ipſa pœnitentia, alteram poſtea faciendam.

Eſt anno 1497 Romæ, Pontificiale, ſeu Pontificia lis Agenda impreſſa: in qua ſi formam ordinationis Epiſcoporum perlegeris, à folio 24 uſque ad 42, manifeſtè inuenies, olim epiſcopos non à Papis Romanis, ſed à ſuis Metropolitanis confirmari ſolitos: nec etiam moris fuiſſe, ut Papæ iurarent fidelitatem, ſed tantum ſuo Metropolitano obedientiã pollicerentur. Quod ualde dignũ memoria ac cogitatione eſt. Quis enim hinc nõ poteſt animaduertere, olim cẽtuplo anguſtiorem fuiſſe paparum tyrannidẽ, quàm nunc ſit? Olim enim ſingularum prouinciarũ eccleſiæ ſuo Metropolitano nõnihil parebant, ſicut Nicæna & ſexta Carthaginenſis ſtatuit, ut in huius hiſtoria ſeparatim edita expoſui.

Epiſtola Hincmari ad Carolum regem, pro Eccleſia Syluanectenſi paſtore uiduata.

DOmino glorioſo ſit ſemper laus et uita. VII idus Iũ. circa horã ſecundã, uenerũt tres clerici, et duo laici, Siluanectenſis eccleſiæ, ad exiguitatẽ meã, innoteſcentes, eandem eccleſiam, fratre & cõſacerdote noſtro Erpoino defuncto, uiduatam eſſe paſtore: ferẽtes etiam ipſius eccleſiæ tã cleri quàm plebis petitionem, ut eis paſtor ſecundũ ſacras regulas tribuatur. Quos interrogaui, ſi uerbũ haberent de pace cleri ac plebis eccleſiæ ipſius ex aliqua deſignata perſona? Qui reſponderũt, ſe nõ aliã petitionẽ ex parte ſociorũ ſuorum afferre, niſi ut apud ſolitã miſericordiã ueſtram liberã illis ac regularẽ electionẽ obtinere ſatagerẽt, quatenus ſecundũ ſacras illud canonico uiſitatore di

recto

recto ab omnibus Eccleſiæ ipſius alumnis ualeat eligi, cui debet ab omnibus obediri. Ego aũt, licet, ut præfatum eſt, ſacerdotẽ ueſtrũ Erpoinũ per fratrẽ Hildeboldum cõpresbyterum ueſtrũ VIII idus Iunij defunctum audierim, non tamen ſtatui antea dominationi ueſtræ quiddã inde ſuggerere, aut pro eadem eccleſia poſtulare, priuſquam ſecundum regularem morem ab ea legatos acciperem. Quia, ut Leo in decretis ſuis dicit, ſi in quibuslibet Eccleſiæ gradibus prouidenter ſcienterq; curandũ eſt, ut in domo Domini nihil ſit inordinatum, nihilq; præpoſterũ: quãto magis elaborandum eſt, ut in electione eius qui ſupra omnes conſtituitur, nõ erretur? Nam totius familiæ Domini ſtatus et ordo nutabit, ſi quod requiritur in corpore, non ſit in capite. Vbi eſt illa beati Pauli apoſtoli per ſpiritum Dei emiſſa præceptio, qua in perſona Timothei omniũ Chriſti ſacerdotum numerus eruditur? & proinde unicuiq; noſtrûm dicitur: Manus nemini citò impoſueris, neq; cõmunices peccatis alienis. Vnde religioſa ſapiẽtia ueſtra inter hæc alia duo ueſtra decreta B. Leonis, ſagaciſsimè põderabat, quib. dicit, ut in domo Domini nihil ſit inordinatũ, nihilq; præpoſterũ. Quæ ſi idẽ ſanctus & ſapiẽs ita apertè nõ poneret, ſubtilitas intellectus ueſtri ſufficiẽter enuclearet. Propterea Domine reuerendiſsime ac clemẽtiſsime, dignetur mihi Dominatio ueſtra literis ſuis ſignificare, quẽ uultis de coepiſcopis ueſtris, ut ei ex more literas canonicas dirigã, & uiſitatoris officio fungens in eadem eccleſia electionem canonicam faciat, & aut per ſe, aut per literas ſuas, uicario ſuo deferente eandem electionem,

electionem, cum decreto canonico ſingulorum manibus roborato ad me referat, uel per me ipſa electio ad dominationis ueſtræ diſcretionem perueniat. Et quia in domo Dei, ut ex uerbis Leonis præmiſimus, nihil authoritas patitur inordinatum eſſe, nihilq́; præpoſterũ, cum uota cõcordia cleri ac plebis in electione regulari, uel ueſtræ dominationis cõſenſum cognouerimus, literas Metropolitanæ authoritatis ſuper electionem certæ perſonæ ad coepiſcopos Remorũ diœceſeos dirigemus: certum diem ac locũ eis deſignantes, quando & quò ad ordinationem ipſius electi, aut ipſi conueniant, aut literas ſui conſenſus per presbyterum aut diaconum uice ſua tranſmittant.

Epiſtola Hincmari Remorũ Archiepiſcopi, ad Hadebertum Siluanectenſis eccleſiæ epiſcopũ, pro eligendo Beluacenſis ſecundæ eccleſiæ epiſcopo.

Hincmarus ſanctæ metropolis eccleſiæ Remorum epiſcopus, ac plebis Dei famulus, Dilecto fratri ac uenerabili coepiſcopo noſtro Hadeberto ſalutem:

Dilecto fratre ac uenerabili conſacerdote noſtro Hodone epiſcopo eccleſiæ Beluacenſis defuncto, hortor ac moneo dilectionem tuam, frater chariſsime, ut eiuſdem eccleſiæ officio uiſitatoris conſenſu Domini noſtri Ludouici regis noſtræ humilitatis metropolitana delegatione ſuſcepto, ad eandem eccleſiam quantocius ſtudeas properare, & aſsiduis hortationibus clerum plebemq́; eiuſdem Eccleſiæ publicè admonere feſtines, ut remoto priuato ſtudio, uno eodemq́; conſenſu talem ſibi præficiendum expetant & eligant ſacerdotem,

cerdotem,qui & tanto miniſterio dignus ualeat repe riri,& à uenerandis canonib. nullatenus reſpuatur. Formam autem electionis, qualiter & qualẽ eligere debeant, tuæ dilectioni tranſmitto, quàm publicè coram omnibus tua ſolertia relegi faciat, ne de ignorantia ſe quilibet excuſare ualeat. Quæ electio non tantum à ciuitatis clericis erit agenda, uerùm & de omnibus monaſterijs ipſius parrochiæ, & de ruſticarũ parrochiarum presbyteris occurrãt uicarij, commorantium ſecum cõcordia uota ferentes: ſed & laici nobiles ac ciues adeſſe debebũt, quo modo ab omnib. debet eligi, cui debet ab omnibus obediri. Et ſi poſt electionem, formæ electionis à nobis per tuam dilectionem eis tranſmiſſæ, concordes omnes in quamcunq; regularem perſonã inueneris, moneas eos, decretum canonicum ab eis fieri, & ſingillatim omnium manibus roborari, & cum decreto canonico, atq; cum tantis, qui ſufficienter omnium uice teſtimonium electo ferre poßint: eundem electum ad nos adducere tecum examinandũ procura. Tua autem dilectio, frater charißime, ſolerti cura in hac electione inuigilet. Præſertim cum nobiſcum tibi neceſſe erit, ei qui ordinandus eſt, manus imponere: qui bene noſti præceptionẽ beati Pauli apoſtoli per ſpiritũ Dei emiſſam, qua in perſona Timothei omnium Chriſti ſacerdotum numerus eruditur. Proindè unicuiq; noſtrûm dicitur: Manus nemini citò impoſueris, neq; cõmunices peccatis alienis. Quid eſt, inquit Leo, citò manus imponere, niſi honorem tribuere non probatis? & quidem cõmunicare peccatis alienis: niſi talem effici ordinantẽ, qua-

lis & ille eſt, qui non meruit ordinari? Sicut enim boni operis ſibi comparat fructum, qui rectum tenet in eligendo ſacerdotem, iudicium: ita graui ſemetipſum afficit damno, qui in ſuum collegium ſcienter aſſumit indignum. Non ergo in cuiuſquam perſonam prætermittendum eſt, quod inſtitutis generalibus continetur. Nec putandus eſt bonor ille legitimus, qui fuerit contra diuinæ legis præcepta collatus: & non eſt hoc conſulere populis, ſed nocere: nec præſtare regimen, ſed augere diſcrimen.

Epiſtola Hincmari archiepiſcopi ad Hedenulfum, Laudunenſis eccleſiæ epiſcopum, pro eligendo Cameracenſis eccleſiæ epiſcopo.

Hincmarus ſanctæ metropolis eccleſiæ Remorū epiſcopus, ac plebis Dei famulus: Dilecto fratri ac uenerabili coepiſcopo noſtro Hedenulfo ſalutem. Dilecto fratri ac uenerabili conſacerdote noſtro Iohanne eccleſiæ Cameracenſis defuncto, hortor ac moneo dilectionem tuam, frater chariſſime, ut eiuſdem eccleſiæ officio uiſitatoris noſtræ humilitatis metropolitana delegatione ſuſcepto, ad eandem eccleſiam quantocyus ſtudeas properare, ac aſſiduis hortationibus clerū plebemq; eiuſdem eccleſiæ publicè admonere feſtina, ut remoto priuato ſtudio, uno eodēq; cōſenſu talem ſibi præficiendū expetāt ac eligant ſacerdotem, qui & tāto miniſterio dignus ualeat reperiri, & à uenerandis canonib. nullatenus reſpuatur. Formam autem electionis, & qualē eligere debeant, tuæ dilectioni tranſmitto: quam publicè coram omnibus tua ſo-

tua ſolertia relegi faciat, ne de ignorantia ſe quilibet excuſare præualeat. Quæ electio nõ tantũ à ciuitatis clericis erit agenda, uerũm & de omnib. monaſterijs ipſius parrochiæ, & de ruſticanarum parrochiarum presbyteris occurrant uicarij, cõmorantiũ ſecũ cõcordia uota ferentes. ſed & laici nobiles ac ciues adeſſe debebunt: quoniam ab omnibus debet eligi, cui debet ab omnib. obediri. Et ſi poſt lectionẽ formæ electionis à nobis per tuam dilectionẽ eis tranſmiſſæ concordes omnes in quantumcunq; regularem perſonã inueneris, moneas eos, decretum canonicum ab eis fieri, ac ſingillatim omniũ manibus roborari: & cum decreto canonico, atq; cum tantis qui ſufficienter omniũ uice teſtimoniũ electo ferre poßint, cum eis mandauero, eundem electum ad nos adducere curent.

Eiuſdem Hincmari ad clerũ & plebem Beluacenſis eccleſiæ epiſtola.

H*incmarus ſanctæ metropolis eccleſiæ* Remorum *epiſcopus, ac plebis* Dei *famulus, clero & plebi in parrochia* Beluacenſi *conſiſtenti. Quia defuncto dilecto uel uenerabili confratre ac conſacerdote noſtro, patre uidelicet ac paſtore ueſtro* Hodone, *electione canonica à* Domino *noſtro rege uobis ſolita benignitate conceſſa, neceſſe erit, ut de eligendo atq; conſtituendo uobis paſtore uel doctore atq; rectore ſecundum* Eccleſiaſticas *regulas uotis noſtris in unum* Domino *mediante conuenientibus, præmißis ieiunijs & letaniarũ obſecrationibus, tractare quantocyus maturetis, & exorato eo à quo eſt omne datum optimum & omne donum perfectum, qui que*

 facit una-

facit unanimes habitare in domo: ita uos cum ſtudijs huius uenerandi fratris ac coepiſcopi noſtri, cui ſecundum inſtitutionem canonicam uiſitatoris officium in eccleſia, cuius amore uel uigore fouemini, delegauimus, in electione regulari concorditer uniatis, ut paſtore uos diutius deſtitutos non doleatis. De cuius uidelicet è uobis conſecrandi epiſcopi electione, pro impoſito nobis miniſterio, & cura totius prouinciæ ſecundum myſticæ Nicænæ ſynodi canones delegata, fraternitati ueſtræ authoritatem diuinitùs promulgatam intimare ſatagimus: primò ſcilicet, ut decretum ſine uiſitatoris præſentia nemo conficiat, cuius teſtimonio clericorum ac ciuium poßit unanimitas declarari. Deinde, ut de Eccleſia ueſtra, ſiue ſit in ciuitate, ſiue in monaſterijs, his diſciplinis inſtitutum, & ita Apoſtolicæ formæ conuenientem dedicationibus uel presbyteris eligatis uobis authore & fautore Domino conſecrandum epiſcopum, ſicut, cum de eligendo atque conſtituendo epiſcopo ageret, Tito & Timotheo Paulus depingit Apoſtolus. Et ſi, quod abſit, de ciuitatis ac parrochiæ ueſtræ ciuium ordinandus epiſcopus clericis nullus dignus uel idoneus ſummo ſacerdotio, quod euenire non credimus, poterit inueniri: tunc alterum de altera diœceſeos noſtræ eccleſia, unde nobis ſecundum Africanum concilium, ſine cuiuſquam contradictione, ordinandi quenquam canonicè electum & petitum eſt attributa licentia, eligere procurate, qui merito uitæ & ſcientiæ doctrina uobis præeſſe ualeat, & prodeſſe: quiq; ſacris canonibus, præcipuè

puè capitulo Carthaginenſis concilij qualis debeat ordinarij epiſcopus, non debeat obuiare: & à decretis patrum, Siricij uidelicet, Innocentij, Celeſtini, Leonis, Gelaſij atque Gregorij, quantum patitur humana fragilitas, & poteritis conſpicere, nõ ualeat quoquo modo diſcrepare. Si etiã de alterius diœceſi archiepiſcopi, uel parrochia epiſcopi, quẽnquam uobis notũ, proficuum & utilem eligere malueritis, neceſſe uobis erit cum beneplacito illius epiſcopi, cuius intererit, & literis canonicis petitum obtinere, & ad nos illum mediante uiſitatore ueſtro examinandum adducere, quatenus ſi congruus ſacris canonibus inuentus fuerit, uobis ordinetur epiſcopus. Ante omnia autem cauete in electione pontificis, malum Symoniacæ hæreſeos, ne pro dato aliquo uel promißionem inlicita, neque pro gratia cuiuſcunque, uel familiaritate, aut propinquitate alicuius, quenquam attentetis eligere: non eum, cui nulla natalium, nulla morum dignitas ſuffragetur, uel qui originali aut alicui conditioni obligatus detineatur: neminem ex laicis neophytum, id eſt, nouiter attonſum, & ſine diſciplina, uel non per tempora conſtituta ad eccleſiaſticos gradus prouectum. Quod ideo ſpecialiter deſignamus, quia cum canones dicant, Nullus ex laicis ordinetur: demonſtrant, quòd non de omnibus ſit laicis conſtitutum. Neque enim clerici naſci, & non poſſunt fieri: ſed deſignata ſunt genera, de quibus ad clericatum peruenire non poſſunt: id eſt, ſi quis fidelis militauerit, ſi quis fidelis cauſas egerit, hoc eſt, poſtulauerit: ſi quis fidelis adminiſtrauerit, ſi quis uir

 , æde ſer=

æde ſeruiuit, ſi quis publicã pœnitentiam pro culpis criminalibus egit, ſi quis digamus, uel qui maritus uiduæ fuit, uel ſicut cubinam uel pellicem nouit. Cauete nihilominus, ne in literatũ uel alicuius hæreſeos peſte corruptum, ac aliquorum membrorũ damna perpeſſum, non negaciatorem clericum, aut inboneſtis & lucris turpibus incubantẽ, aut horrendis quibuſdam criminibus implicatum uel diffamatum, uel dæmonijs ſimilibusq; paßionibus irretitum eligere attentetis: ſed domui Dei dignum, fidelem atque prudentem miniſtrum & diſpenſatorem eligere. Quatenus interius exteriusq; decenter ornatus, formam uiuendi uobis religioſa conuerſatione demonſtret, uel ſana doctrina inter huius mundi ac tribulationum tenebras recto calle gradiendi ſine offenſione ad portum ſalutis æternæ lumen manifeſtare præualeat: & contra barbaricam infeſtationem, ſi, quod abſit, acciderit, uobis ferre auxilium prudentia ſciat, uirilitate ualeat, temperantia conſulat, & ſic exterioribus adminiſtret, ut interiora non deſerat: ſic interioribus ſeruiat, ut exteriora penitus non relinquat: & ambidexter, contemplationi mente inſeruiat, uitæ actiuæ ſeruitijs intentus, ut fidelis ſeruus & prudens conſeruis in tempore tritici menſuram, id eſt, modum uerbi fidei probatæ diſpenſet. Non ſolum in prædicationis ſermone, ac cõuerſationis exemplo, uerùm in cunctis ſalutis ac uitæ neceſſarijs, neceſſaria & opportuna prouideat. Huiuſmodi autem, quantum Dominus dederit, ipſo cooperãte electum, cum uiſitatore ueſtro præſente ſcilicet confratre noſtro, & cũ decreto cano-

to canonico ad humilitatis noſtræ ſolicitudinem exa minandum adducite,quia (ut lōgè ante nos dictū eſt) non eſt facile dimittendus,cui eſt proximus committendus. Prænoſcere uos denique uolo, qui, ſi perſonam à ſacris canonibus deuiam ſcienter uobis adduxeritis,non ſolum ex ea pontificem non habebitis, uerùm etiā pro illicita electione,ut contēptores cano num iudicium incurretis:ſed & noſtro ac coepiſcopo rū noſtrorū iudicio refutata rationabiliter electione ueſtra incongrua,talem ſecundum Leodicenſes cano nes ſtudebimus eligere, qui ueſtris uitioſis uoluntatibus nō debeat conſentire. Quia ſicut bene petentibus dicit Dominus, *Petite et accipietis:ita & per Apoſto lum malè petētes redarguit,dicēs,Petite, et nō accipie tis,eo quòd malè petatis. Petite fratres, at ut uobis paſtorē ſecundū cor ſuū tribuat.In cuius electione ſi non plus tēporalia quàm ſpiritualia cōmoda ſtudueritis attēdere, gratiā ſuæ electionis, electioni ueſtræ, bonorum operum & piorum ſtudiorū auctor & coo perator ſtudebit accommodare:qui non ſicut homo, tantum in facie, ſed ſingulorum corda ſcrutatur, & renes:cui eſt honor & gloria, poteſtas & imperium in ſecula ſeculorum,* Amen.

Eiuſdē Hincmari ad clerū & plebem Cameracenſis eccleſiæ epiſtola.

H*Incmarus ſanctæ metropolis eccleſiæ* Remorū *epiſcopus,ac plebis* Dei *famulus, clero & plebi in parrochia Cameracēſi cōſiſtenti. Quia defuncto dile cto et uenerab. cōfratre ac cōſacerdote noſtro, patre uidelicet ac paſtore ueſtro* Ioanne,*neceſſe eſt,ut de eli*

 gendo

gendo atque conſtituendo uobis paſtore & doctore atq; rectore, ſecundum eccleſiaſticas regulas uotis noſtris in unum Domino mediante conuenientibus, præmiſsis ieiunijs ac lætaniarũ obſecrationibus, tractare quantocyus maturetis: & exorato eo, à quo eſt omne datum optimum, & omne donum perfectum, quiq́; facit unanimes habitare in domo: ita uos unà cum ſtudijs huius uenerandi fratris ac coepiſcopi noſtri, cui ſecundum inſtitutionem canonicã uiſitatoris officium in Eccleſia, cuius amore ac uigore foueminі, delegauimus, in electione regulari concorditer uniatis. Talem autem uobis futurum paſtorem eligite, qui merito uitæ, & ſcientiæ doctrina uobis præeſſe ualeat, & prodeſſe, quiq́; à canonibus ſacris non diſcrepet. De cuius electione decretum canonicum unanimi uoto agere, & ſingillatim omniũ ueſtrûm manibus in præſentia huius uiſitatoris ueſtri roborare ſatagite.

Hæc ſequentia capitula Epiſtolæ adhærent, ex decretis Celeſtini papæ cap. 18.

NVllis inuitis detur epiſcopus: cleri, plebis & ordinis conſenſus & deſiderium requiratur. Tunc alter de altera eligatur eccleſia, ſi de ciuitatis ipſius clericis, cui eſt epiſcopus ordinãdus, nullus dignus, quod euenire nõ credimus, potuerit inueniri. Primùm enim illi reprobandi ſunt, ut aliqui de alijs eccleſijs meritò præferantur. Habeat unuſquiſq; ſuæ fructum militiæ in Eccleſia, in qua ſuam per omnia officia tranſegit ætatem. In aliena ſtipendia minimè alter obrepat: nec alij debitam, alter ſibi audeat uendicare mercedem. ſit facultas clericis renitendi ſi ſit, uiderint prægraua-

ri, &

ri & quod ſibi ingeri ex tranſuerſo cognouerint, nõ timeant refutare: quaſi non debitum præmium, uel liberũ, de eo qui eos recturus eſt, debẽt habere iudiciũ.

Item ex decretis papæ Leonis, cap. 12.

Nulla ratio ſit, ut inter epiſcopos habeantur, qui nec à clericis ſunt electi, nec à plebibus expetiti, nec à prouincialibus epiſcopis cum Metropolitani iudicio conſecrati.

Item ex decretis eiuſdem, cap. 35.

Cum ergo de ſummi ſacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur, quem cleri plebisq; conſenſus concorditer poſtularit: ita ut ſi in aliam fortè perſonam partium ſe uota diuiſerint, Metropolitani iudicio is alteri præponatur, qui maioribus & ſtudijs uiuat, & meritis: tantum ut nullus inuitis & non petentibus ordinetur, ne ciuitas epiſcopum nõ optatum aut contẽnat, aut oderit, & fiat minus religioſa quàm conuenit, cui non licuit habere quem uoluit.

Item ex decretis papæ Celeſtini, cap. 20.

Celeſtinus uniuerſis epiſcopis per Apuliam & Calabriam conſtitutis. Nulli ſacerdotum ſuos liceat canones ignorare, nec quicquam facere quod patrum poßit regulis obuiare. Quæ enim à nobis res digna ſeruabitur, ſi decretalium norma conſtitutorum pro aliquorum libitu licẽtia populis permiſſa frangatur?

Ne quid ad cognoſcendum totum ordinem promotionis epiſcoporum deeſſet, pauca hæc ſequentia ex ueteri Pontificali, hiſce Hincmari monumentis inſeruimus.

Epiſtola uocatoria.

Dilectiſsimis fratribus & filijs presbyteris, diaconis honoratis, clericis et poſſeſſoribus, uel cunctæ plebi ill. eccleſiæ, ſimulq; uocato epiſcopo ill M. auxiliante Domino metropolitanus ſanctæ ſedis Apoſtolicæ ill.

Dilectionem ueſtram ſalubriter alloquimur: Quia prædictũ talem à uobis electũ epiſcopũ, uirum uenerabilem, tali eccleſiæ ordinare compellimur: laudemus & honoremus Ieſum Chriſtũ, ut qui uobis hanc electionis deuotionem dedit, nobis quoq; perficiendi tribuat facultatem. Iam ſatum uirum religioſa uiolentia tenete, & ad ſanctam ſedem noſtram ill. perducere feſtinate: qui fortè magis dignior erit, ſi ſe occultare uoluerit. Ob quã rem hanc direximus admonitionẽ, quemadmodũ optimè placuit ſanctæ Synodo, epiſcopũ ſine uocatoria ſuſcipi nõ debere, ne obſcuritas dubiæ ordinationis incurrat.

Decretum quod clerus & populus firmare debet de electo epiſcopo.

Dominis patribus ill. uenerabilibus ſcilicet epiſcopis diœceſeos metropolitanæ, clerus, ordo et plebs huic ſanctæ eccleſiæ ſpecialiter obſequentes. Veſtræ paternitati eſt cognitum, quantum temporis eſt, ex quo accidẽtibus uarijs euentibus hæc ſancta Eccleſia metropolis noſtro ſit uiduata paſtore, ac deſtituta rectore: quod non ſolum ad noſtrum, uerùm ad ueſtrum, ac omnis diœceſeos detrimentum pertinere dinoſcitur, cum totius prouinciæ ſolicitudinem metropolitano conſtet eſſe commiſſam. Propterea eligimus hu-

mus huius diœceſeos huius eccleſiæ presbyterũ nomine ill. nobis ſufficientiſsimè cognitum, natalib. & moribus nobilẽ, Apoſtolica & eccleſiaſtica diſciplina imbutum, fide catholicum, natura prudentẽ, docibilem, patientem moribus, temperatũ uita, caſtum, ſobrium, humilem, affabilem, miſericordem, literatum, in lege Dei inſtructum, in ſcripturarum ſenſibus cautum, in dogmatibus eccleſiaſticis exercitatum, & ſecundum ſcripturarũ tramitẽ traditionẽq; orthodoxorũ & canonũ ac decretorũ ſedis Apoſtolicæ præſulum cõſtitutiones, ſano ſenſu eccleſiaſticas regulas intelligentem, ſanoq; ſermone docentem ac ſeruantem, amplectentem eum qui ſecundũ doctrinã eſt fidelem ſermonem, & cum modeſtia corripientem eos qui reſiſtunt, & ſi qui ſanæ doctrinæ aduerſantur, eis reſiſtere & redarguere præualentem, hoſpitalem, modeſtum, ſuæ domui bene præpoſitum, nõ neophytum, habentem teſtimonium bonũ, in gradibus ſingulis ſecundum traditionem eccleſiaſticam miniſtrantem ad omne opus bonum & ſatisfactionem omni poſcenti rationem de ea quæ in illo eſt ſpe paratum. Quem uobis quantotyus petimus ordinari pontificem, quatenus authore Domino regulariter nobis præeſſe ualeat, et prodeſſe, & nos ſub eius regimine ſalubriter Domino militare poßimus. Quia integritas præſidentiũ ſalus eſt ſubditorum: & ubi eſt incolumitas obediẽtiæ, ibi ſanè eſt forma doctrinæ. Vt autem omnium noſtrum uota in hanc electionem conuenire noſcatis, huic decreto canonico proptiſsima uoluntate ſinguli manibus proprijs laborantes ſubſcripſimus.

Item

Item ſubſcriptio epiſcoporum in electionem epiſcopi.

Ill. illius eccleſiæ archiepiſcopus in electionem Domini N. *Eccleſiæ ill.* Epiſcopi *ſubſcripſi.* I*ſti in ordinationem illius* Eccleſiæ *epiſcopi ipſo conſentiente ordinati conſenſerunt, quod præſens inſcriptio manifeſtat.* Et *paulo pòſt ſequitur rubrica.*

Tunc aduocantur in baſilicam presbyteri à dextris eius, & diaconi à ſiniſtris. I*pſe uerò inclinato capite in medio eorũ incedit, uſquedũ ueniat ante altare. tũc exuatur caſula, et induat eum pontifex planeta, & legat breuem, hunc modum continentem:* Ciues, *inquit, noſtri elegerunt ſibi illũ paſtorẽ.* O*remus itaq;* D*eum pro hoc uiro, ut* D*eus omnipotẽs infundat in eum gratiam ſpiritus ſui, ut dignus habeatur ad cathedrã epiſcopatus regendam.* Et *reſpondetur à ſchola,* C*hriſte audi nos: & cantatur letania, &c.*

Ex eodem Pontificali, quòd etiam ſacerdotes à plebe eligi oportuit.

Et *alloquatur populum ſequentibus uerbis, pro ordinando presbytero:* Q*uo modo, dilectiſſimi fratres, rectori nauis & nauigio deferendis eadẽ eſt uel ſecuritatis ratio, uel timoris: ita cõmunis eorum debet eſſe ſententia, quorum cauſa communis exiſtit: nec fruſtra à patrib. reminiſcimur inſtitutũ, ut de electione eorũ qui ad regimẽ altaris adhibẽdi ſunt, cõſulatur et populus, quia de actu & conuerſatione præſentandi, quod nõnũquã ignoratur à pluribus, ſcitur à paucis.* Et *neceſſe eſt, ut facilius quis obedientiã exhibeat ordinario, cui aſſenſum præbuit ordinando. fratrum noſtrorum*

ſtrorum & presbyterorū N. cōuerſatio, quantū mihi uidetur, probata ac Deo placita eſt, & digna ut arbitror eccleſiaſtici honoris augmēto: ne unū fortaſſe uel paucos aut decipiat aſſēſio, aut fallat affectio, ſentētia eſt expetenda multorū. Itaq; quid de eorum moribus aut actibus noueritis, quid de meritis cōſentiatis, Deo teſte cōſulimus. Debet hāc fidem charitas ueſtra habere, quam ſecundū præceptū Euangelij & Deo exhibere debetis, & proximo, ut his teſtimoniū ſacerdotij magis pro merito quàm affectiōe aliqua tribuatis. Et qui deuotionem omniū expectamus, intelligere tacentes nō poſſumus. Scimus tamē, quod eſt acceptibilius Deo. Aderit per ſpiritū ſanctū conſenſus unus omniū animorum. Et ideo electionem ueſtram debetis publica uoce profiteri. Illis aūt profitētibus, dicat eis epiſcopus, qui ad presbyterij gradum prouehendi ſunt, &c. Iam ad Hincmarum noſtrum redibimus.

Profeſſio Morinēſis eccleſiæ, epiſcopi nomine Adalberti, ad Hincmarum Remorum archiepiſcopum, &c. Ego ill. presbyter uocatus epiſcopus, &c.

Reuerendiſſimo patri Hincmaro Remorū archiepiſcopo. Quia fundamentū bonorū operū, per quod ad cœleſte regnū gratia Domini peruenitur, fidem, quæ per dilectionē operatur, eſſe nō dubium eſt: non ab re cenſuit ueneranda Eccleſiæ catholicæ conſuetudo, ut ab eis qui ad prædicationis promouentur officium, fidei integritas & confeſſio requiratur. Quia, ſicut magiſter egregius & doctor gentiū Paulus declarat, Corde creditur ad iuſticiam, ore aūt confeſſio fit ad

ſit ad ſalutē. Et ideo mox gratia ſuperna per ſacroſan ctū miniſteriū ueſtrū, Morinēſis eccleſiæ futurus epi ſcopus, profiteor unā fidē eſſe, eāq; operāte gratia ſu perni largitoris me tenere, prædicare atq; defendere, quā à Deo inſpiratā, et ab Apoſtolis traditā, atq; à ſuc ceſſoribus eorū cuſtoditam habemus. Cōfiteor unū ba ptiſma, in remißionē peccatorū: unam Apoſtolicā & uniuerſalē Eccleſiā, in qua ſola poſſunt relaxari pec cata in nomine patris et filij & ſpiritus ſancti, tā per catholicum baptiſmum, quàm & per dignos pœniten tiæ fructus, & Apoſtolicæ authoritatis largitam ſibi à Domino poteſtatē. Extra hanc autem Eccleſiā ca tholicam neminē ſaluari poſſe confiteor. Sex deniq; ſanctas & generales de fide Synodos, quas ſancta & apoſtolica Eccleſia recipit, me recipere & uenerari profiteor: uidelicet Nicænam trecentorū decē et octo patrum, ſub Syluestro papa & Cōſtantino imperato re, cōtra Arriū & eius ſectatores celebratā: Cōſtanti nopolitanā, C L patrū, cōtra Macedoniū & Eudoxi um, teporibus Damaſi papæ & Gratiani principis actam: Epheſinam, C C patrum, contra Neſtoriū, ſub Theodoſio Magno principe & papa Celeſtino, cui per ſuos uicarios præſedit idem beatus papa Celeſti nus, & ſanctæ memoriæ Cyrillus Alexandrinus epi ſcopus: Chalcedonēſem, ſexcentorū triginta patrum, cui præſedit per uicarios ſuos ſanctus Leo papa, tem porib. Martiani principis, cōtra Eutychen nefandißi mum præſulem monachorum celebratam: item Con ſtantinopolitanam, temporibus Vigilij papæ, ſub Iu ſtiniano principe, contra Theodorum & omnes hæ

reticos:

reticos:itē Cōſtantinopolitanam C L patrū,ſub Agathone papa,Cōſtantini & Heraclij ac Tiberij principum temporibus,pro adunatione facienda ſanctarum Dei eccleſiarum,de duabus naturis & operationibus in una perſona Dei & hominis filij Domini noſtri Ieſu Chriſti. Eos autem quicunque ab eiſdem ſanctis patribus in memoratis ſynodis,uel poſtea, ſimiliter per ſpiritum ſanctum ſentientibus diuerſis uocibus literis diuinitus inſpiratis damnati leguntur, eandem uenerandam patrum autoritatem ſequens condemno. Sed & epiſtolam beatæ recordationis Leonis Apoſtolicæ ſedis antiſtitis,ad Flauianum Conſtantinopolitanum epiſcopum datam, & omnes eius epiſtolas de fidei firmitate perſcriptas,per omnia & in omnib.inuiolabiliter cuſtodire,& me liberè ſemper prædicare profiteor. In quibus inter cætera (ſicut & in ſermone beati Athanaſij, quem in eccleſia catholica uenerando uſu frequentare conſueuit, qui ita incipit, Quicunq; uult ſaluus eſſe, ante omnia opus eſt ut teneat catholicam fidem) poſt documentum quo docemur, quomodo trinitas perſonarum in unitate diuinitatis, & unitas Deitatis in trinitate perſonarum ueneranda ſit, euidentiſſimè continetur,unam ex eadē ſancta trinitate perſonam Dominum & ſaluatorem noſtrum Ieſum Chriſtum Dei hominiſq; filium,ex duabus & in duab.naturis, hoc eſt,diuina & humana, in una perſona cōſiſtentibus, & in ſua proprietate differētiaq; manētibus,eſſe credendum & prædicandū:qui ſecundū Apoſtolicū ſymbolū,de ſemp virgine Maria,quæ et ueraciter Dei

eſt ge-

eſt genitrix, ſecundum carnē natus, paſſus, mortuus, reſurrexit, & in cœlos aſcendit, ſedet quoq; ad dexteram Dei patris omnipotētis, inde uēturus iudicare uiuos et mortuos. Ad cuius aduentū omnes homines reſurgēt cū corporib. ſuis, & reddēt de factis proprijs rationē, et recipiet unuſquiſq; prout geßit, et in factis ſuis perſeuerauerit, ab eodē iuſto iudice, & ſine fine regnante, cum ibunt impij in ignem æternū, iuſti aūt in uitā æternā. Anathematizo quoq; omnes hæreſes ac ſchiſmata, quæ catholica & apoſtolica Eccleſia anathematizat: & quicquid ſanæ fidei intelligentiæ cōtradicit, reſpuo et anathematizo: et qcquid catholica & apoſtolica Eccleſia recipit et tenet, me adiuuante Domino recipere & ſequi, & à ſacris canonib. atq; à regularib. decretis Apoſtolicæ ſedis de eccleſiaſticis ordinib. & diſciplinis canonū promulgatis, ſeu à ſynodalibus cōſtitutionibus, quas catholica eccleſia ad autoritatē recipit, me per contemptū pertinaciter nō deuiaturū profiteor. Priuilegio etiā metropolis Remorū eccleſiæ ac eius præſulis, ſecundū ſacros ſanctorū Conciliorū canones et decreta ſedis Apoſtolicæ ex ſacris canonibus & legib. promulgata, pro ſcire & poſſe abſq; dolo & ſimulatione, uel indebita et pertinaci cōtradictione me obediturū profiteor. Sed et obſeruatiōes ac regularia mādata, ſacrorūq; conciliorū placita, quæ poſt ordinationē epiſcopalē in literis canonicis ſecundū morē eccleſiaſticum proprijs ſubſcriptionib. roboratis collecta, & mihi tradēda corā omnibus prædixiſtis, me ſeruaturū profiteor, et omnib. ſuprà ſcriptis cū cordis et oris profeßione ſubſcribo.

Hincma-

Hincmarus, ſanctæ Metropolis eccleſiæ Remo
rum epiſcopus, Clero ordini & plebi in ſancta
Tornacenſi eccleſia conſiſtenti, in Do-
mino pacem & ſalu-
tem.

SIcut beatus papa Innocentius docet, oportet noſſe, quicquid eccleſia Romana *cuſtodit, à qua principium ſacræ inſtitutionis nos accepiſſe dubium nõ eſt. propterea documento ac uerbis beati Gregorij uos alloqui procuramus, inſinuantes, quòd probabilibus deſiderijs ueſtris nihil attulimus tarditatis: fratrem iam ac coepiſcopum noſtrum uobis ordinantes præſentia uel conſenſu ac literis coepiſcoporũ totius nobis commiſſæ prouinciæ, ſecundum ſacros canones ſacerdotem, paſtorem quoq;, atq; rectorem.* Cui *his literis, quas ſacri canones, ordinatos prius de conciliorũ placitis, ne ſe aliquid contra eorum ſtatuta feciſſe pœniteat, inſtructos ab ordinatoribus ſuis, manibus eorum conſcriptas, iubent accipere, ſecundum traditionem* Eccleſiaſticã *dedimus in mandatis: nec unquam ordinationes præſumat illicitas, ne bigamum, aut qui uirginem, ſi de coniugatis agendum eſt, non eſt ſortitus uxorem, neq; illiteratum, uel in qualibet corporis parte uiciatum, aut ex publica pœnitentia uel curia aut cuilibet conditioni obnoxium, notatumq́;, ad ſacros ordines permittat accedere. Sed & ſi quos huiuſmodi ſortè repererit, reſpectu diuino non audeat promouere.* Alienum etiam clericum *ſine uoluntate & conſenſu epiſcopi ſui contra ſacras regulas non ſolicitet, non ſuſcipiat, non in ſibi commiſſa eccleſia or-*

dinet: nec eos qui probatæ fidei non fuerunt, ſacris ordinibus præſumat quoquo modo applicare. In ordinatione *autem presbyterorum ac diaconorum, cæterorumq́; eccleſiaſtici ordinis miniſtrorũ, ac totius muneris, id eſt, à manu, à lingua, ab obſequio indebito, iuxta quod* Dominus *per prophetam præcipit, quantum patitur humana fragilitas, mundas, & cordis & corporis manus exhibeat, ne uno eodemq́; gladio & dantem & accipientem munus interimat: & illicito munere polluens manus, alijs ſe benedictionem credat tribuere, cum fuerit iam propriæ iniquitati ſubſtratus, & ſua nihilominus ambitione captiuus.* Ab *eis etiam quos ordinauerit, indebitum & contra ſacras regulas ſibi ſacramentum fieri non cõpellat: ſed ſicut* Dominus, *præſcius nonnullos accepti ſpiritus ſancti donum in uſum negociationis inflexuros, præcepit dicens,* Gratis *accepiſtis, gratis date: quod gratis, id eſt, ſine ulla uenalitate dati uel accepti, aut etiam promiſſi uel ſperati muneris, quantum ex uobis eſt: cæterùm ipſe uiderit, habens conſcientiæ ſuæ teſtem, quem habebit & iudicem, per miniſterium noſtræ exiguitatis accepit, ſuis etiam cõminiſtris gratis conferat: ſciens ex* Euangelio, *quòd redemptor noſter per ſemetipſum fecerit, uidelicet quòd ingreſſus templum cathedras uendentium columbas euerterit.* Columbas *enim uendere, eſt de ſpiritu ſancto, quem* Deus *omnipotens conſubſtantialem ſibi per impoſitionẽ manuum hominibus tribuit, commodum temporale percipere.* Quod *qui agere præſumit, ſuam* Deo *iudice cathedram ipſe euertit: & quos*

& quos cum precio ordinat, prouehendo agit ut ſecum & ipſi Simoniaci hæretici fiant: & pro benedictione maledictionem à beato Petro Apoſtolorum principe, Simoni mago, qui donum ſancti ſpiritus precio emere uoluit, iuſtè illatam, unà cum ipſo, per ipſum à quo non benedicuntur, iudicio eiuſdem ſpiritus ſancti ſuſcipiunt. Et quoniam, ſicuti comperimus, quidam diuerſis adinuentionibus turpia lucra ſectantes, quod miniſtris altaris minimè conuenit, defunctis presbyteris iuxta quod didicerant uiduatas eccleſias facultates habere, xenia pro his obtinendis exegerunt, & gradus eccleſiaſticos eis non tribuebant, antequam illis eadem xenia perſoluerentur, & Synodos temerè frequentabant, ut factione miniſtrorum ſuorum diuerſo modo denarios quaſi pro eulogijs acciperent. Et quod dictu nefas eſt, etiam pro ſacri chriſmatis diſpenſatione, uel de eccleſiarum conſecratione quæcunque emolumenta ingenio caperent: & neceſſe eſt, ut contra peſtifera morborum genera ſalubria medicamentorum quærantur experimenta, ſicuti & de manus impoſitione, ita & de hac ſymoniacæ hæreſeos ingenioſa & malè ſtudioſa collatione, quiddam eum accipere interdicimus, monentes illum attendere comminationem Domini per prophetam dicentis: Ne fortè egrediatur ut ignis indignatio mea, et ſuccendatur, et non ſit qui extinguat propter malitiã ſtudiorũ ueſtrorũ. Vnde iterũ iratus dicit: Viſitabo ſuper uos iuxta fructũ ſtudiorũ ueſtrorũ. Verbis quoq; beati Gregorij eum

 mone-

monemus, illiq; interdicimus, ut ſacerdotes per ſuam parrochiam conſtitutos, quotiens ad conſignandos infantes egreſſus fuerit, ultra modum grauare minimè debeat: nec ſummam collationis, quas ſui prædeceſſores, qui hoc bene miſericorditer ac rationabiliter atque ſacris conſtitutionibus conuenienter contenti fuerunt, excedat. Et *de capellis antiquitus ſubiectis eccleſijs, non æqualem ſicut de principalibus eccleſijs collationem exigat: ſed principalis eccleſia cum ſibi ſubiectis capellis, debitam & antiquitùs conſuetam collationem conferat.* Principales *uerò eccleſias alijs eccleſijs loco capellarum non ſubijciat:* Quia *ſecundum ſacros canones, non licet epiſcopis, parrochiam antiquitùs conſtitutam inconſultè confundere atque diuidere, nec manſionaticos ſuis amicis aut ſuis hominibus à presbyteris parari.* Nec *etiam quaſi ad receptionem regis, uel legationum, aut ad ornatus ſuæ eccleſiæ faciendos adiutoria, quaſi petendo potius aut exigendo denarios, uel caballos, aut uerres, ſeu friſkingas, aut ad iter aliquod puta ueredos, aut alia quælibet accipiat, id eſt rapiat: à quo uerbo accipere, aues quæ alias aues capiunt, accipitres nominantur: cum epiſcopi ſuos ſubditos non ut accipitres rapere, ſed ſicut gallina pullos ſuos fouere, et quoſq; infirmos ut peritus medicus conuenienti medicamento ac tempore debeant curare: & quos curare non potuerint, aut patienter tolerare, aut regulariter uſq; ad correctionem ſuſtinentes à ſano corpore ſubmouere.* Regulam *ſiquidem, quæ de quarta parte redituum eccleſiæ iuxta conſuetudinē aliarum regionum, ita ut eſt ſcripta,*

pta, intelligat: & non praué illam interpretans, perinde in his regionibus quæ ſunt presbyterorum contra regulas ſacras diripiat. Vnde ſi qua fuerunt grauamina illis impoſita, temperet: qui & in præſenti & in futura uita ſibi proſpiciet, ſi eos qui ſibi commiſſi ſunt, ſine grauamine conſeruare ſtuduerit. Miniſtros uerò, id eſt archipresbyteros, & archidiaconos, ſecundum quod prouidere Domino inſpirante et cooperante ualuerit, tales conſtituat, qui oderint auariciam, & non diligant munera, nec ſequantur retributiones, neq; pro ordinandis clericis uel reconciliandis pœnitentibus munus accipiant, & ipſo munere eũ corrumpere ſatagant, & presbyteros in paratis & exequijs indebitis nõ affligant. Et ſicut ſuprà de Chriſto diximus, per diuerſas petitiones, ut illis adiutoriũ faciant, quæ ſunt presbyterorum, unde ipſi uiuere, et hoſpites recipere, & ſuas eccleſias continere debent, colludio quocunq; diripiant. Et ut eiſdem ab inquiſitione ſui miniſterij parcant, et pro infamia eorum calcanda uel cooperienda quodcunq; emolumẽtum non accipiant: & ſi agentes talia miniſtros repererit, in miniſterio manere non ſinat, & canonica inuectione corripiat. Ipſe quoq; pro conſtituendis miniſterialibus eccleſiaſticis, uidelicet œconomum, id eſt, eccleſiaſticarum facultatum diſpẽſatorem, archiepiſcopos & archidiaconos, in quibus fidei ſinceritatem et probos mores ac religioſam uitam debet eligere, præmio non conſtituat. Quia eccleſiaſticum obſequium quod malè comparauerint accipiẽtes munus à ſubditis, pœnis uenundare curabunt. Nec pro quocunque iudicio

contra ſacras leges, neque ſuper innocentem contra ueritatem precium ullum accipiat. nec etiam odio uel gratia, liuore aut iracundia, quantum ſcierit & potuerit, à iudicio recto declinet, dicente Domino: Non *facias quod iniquum eſt, nec iniuſtè iudicabis, iuſtè iudica proximo tuo, & iuſtè quod iuſtum eſt exequaris.* Iu*ſtè namq; quod iuſtum eſt exequitur, qui in adſertione iuſtitiæ eandem ipſam iuſtitiam quærit.* Pro *baptizãdis deniq; infantibus, uel pro ſepultura, obaudiens decreta beati* G*regorij, precium de terra conceſſa putredini quenquam non permittat in parrochia ſua quærere, & de alieno uelle facere luctu compendium: ſed ſi quando aliquem quiſq; ſepeliri in commiſſo ſibi loco conceſſerit, ſiquidem parentes ipſius proximi uel hæredes pro luminaribus uel in eleemoſyna defuncti ſpõte quid offerre uoluerint, accipere non prohibeat: peti uerò, aut aliquid exigi omnimodo uetet, ne quod ualde irreligioſum eſt, aut uenalis (quod abſit) dicatur eccleſia, aut de humanis ſacerdotalis religio uideatur mortibus gratulari, ſi ex eorũ cadaueribus ſtuduerit quærere modò cõpendium.* A*b omni quoq; auaricia & uſura, & turpi lucro ſecundũ ſacros canones & ipſe abſtineat, et miniſtros eccleſiaſticos abſtinere faciat, et etiã laicos abſtinere ſuadeat. Se autẽ & ſibi cõmiſſos miniſtros eccleſiaſticos ſolerter ſolliciteq; cuſtodiat, ne cõtra ſacros canones cõductores uel poſſeſſores alienarũ poſſeſſionũ fiant.* N*ec turpi negocio aut inhoneſto lucro uictũ quærant, neq; ſecularia negocia, ſub cura ſua ſuſcipiant,* D*eiq; miniſteriũ parui pendentes, per ſecularium*

larium domos nõ diſcurrant. Nec propter auaritiã gratiæ aut honoris uel pecuniæ patrimoniorũ ſolicitudines, aut alienorum teſtamentorũ defenſiones adſumant, nec fideiuſsionib. inſeruiant: à familiaritate nihilominus ac contubernio illicito et uetito fœminarũ ſe & comminiſtros ſuos, ſed & à tabernis ſecundũ ſacras regulas eccleſiaſticos miniſtros faciat abſtinere. Attẽdat quoq;, quod beatus Iob dicit, Si aduerſum me terra mea clamat, et cũ ea ſulci eius deflent, ſi fructus eius comedi abſq; pecunia. Vnde beatus Gregorius: Omnis, inquit, qui præeſt, ſi peruerſa in ſubditis exercet, cõtra hunc terra clamat, et ſulci deflent: quia contra eius iniuſtitiã rudes quidẽ populi in murmurationes erũpunt, ſed perfecti quiq; pro prauo eius opere ſeſe in fletib. affligunt. Fructus enim terræ abſq; pecunia comedere eſt, ex eccleſia quidẽ ſumptus accipere, ſed eidẽ eccleſiæ prædicationis preciũ nõ præbere. De qua uidelicet prædicatione authoris uoce dicitur: Oportuit te cõmittere pecuniã meã nũmularijs, & ueniens ego recepiſsem utiq; quod meũ erat, cum uſura. Terræ igitur fructus abſq; pecunia comedit, qui eccleſiaſtica cõmoda ad uſum corporis percipit, ſed exhortationis miniſteriũ populo nõ impẽdit. Exigit quod ſuo debetur corpori, ſed non impẽdit quod ſubiecto debetur cordi. Non igitur redemptionẽ aut precium de collatione presbyterorũ epiſcopus debet exigere, et alimẽta eccleſiaſtica munus mãducare. Et cũ Dominus prædicatoribus præcipiat, ut intrantes in domos eorũ quibus pacẽ prædicãt, illa edant ac bibãt quæ apud illos ſunt: per parrochiã prædicãdo ec-

confirmando pergens epiſcopus, nõ debet ſuperfluas penſiones in pigmentis & alijs quibuſq; à presbyteris, quæ non habent, requirere, & alia quæ fortè in domo ſua nõ accipit, uoluptati potius ſeruiens quàm neceßitati, exigere, & ſuis parcens opibus, de ſuperfluè acceptis & uenditis diteſcere. Nec ideo debet prædicare, ut ſumptus accipiat: ſed ideo ſumptus accipere, ut ſufficiat prædicare. Eccleſias quoq; in proprietatibus liberorum hominum ac cohæredũ conſiſtentes, ut ſuæ tradãtur eccleſiæ, non debet cogere: ſed ſecundum ſynodalia & imperialia capitula, quæ regularia eſſe probat Eccleſia, ſatagat, quatenus dotis immunitatem, ſicut cæteræ eccleſiæ, authoritate regia habent, & ipſæ ab eiſdem liberis hominibus potiantur. Talemq; ſe cooperante Domino in cunctis exhibeat, ut ſacrum miniſterium non uituperet: qui etiam ab his qui foris ſunt, teſtimonium bonum, iuxta Apoſtolicam doctrinam, habere debet. Nam cuius uita deſpicitur, reſtat ut & prædicatio contemnatur. Et cum paſtor per abrupta graditur, ſolet fieri, ut tandem ad præcipitium grex ſequatur. Et ne quenquam Eccleſiaſtici ordinis miniſtrum occaſione turpis lucri, ut aliquid ab eo abſoluto capiat, contra ſacras regulas excommunicet, inhibemus. Quia ut ſanctus Auguſtinus, exponens ſententiam Pauli apoſtoli, Auferre malum ex uobis, demonſtrat: non temerè & quomodolibet, ſed per iudicium auferẽdi ſunt mali ab eccleſiæ communione: multo magis autem cauendum eſt, ne ſine regulari iudicio miniſtri eccleſiæ officio ſuo priuentur. Quapropter ſicut beatus docet

Grego-

Gregorius, ſi quid de quocunq; clerico ad aures ſuas peruenerit, quod eum iuſtè poßit offendere, facile nõ credat. nec ad uindictam illum res accendat incognita, attendens quod ſcriptum eſt: Cauſam quam neſciebam, diligentißimè inueſtigabam: & præſentibus ſenioribus eccleſiæ ſuæ diligenter ueritatem perſcrutari modis omnibus ſtudeat: & tunc, ſi qualitas rei popoſcerit, canonicè diſtrictio culpam feriat delinquentis, ſecundum ordinem à ſacris regulis propoſitum. Et ut cuncta breui cingulo perſtringamus, nihil per contemptum contumaciter faciat, uel fieri in parrochia ſua permittat, quantum ex ipſo fuerit, quod ſit Euangelicæ ueritati et Apoſtolicæ traditioni atq; ſacris regulis inimicum. Si autem factum contigerit, arguendo, obſecrando, increpando, ſecundum quod cuiq; uiderit expedire, iuxta traditionem maiorum, quantum potuerit, emendare procuret. Paſtoralem ſiquidem regulam beati Gregorij mente, ore, ac manu, quantum ſibi Dominus ſcire ac poſſe contulerit, in cunctis ſequi procuret. Miniſterium itaq;, ornatum, uel patrimonium atq; reditus uel facultates Eccleſiæ, prout leges diuinitùs promulgatæ præfigunt, ſtudeat cõſeruare, ampliare, augere uel diſpenſare. Et monaſterijs in parochia ſua ſitis canonicam prouidentiam gerat: & quantum ex ipſo fuerit, debita priuilegia & antiquam ac regularem conſuetudinem ſeruet. Ordinationes uerò presbyterorum & diaconorum, & ſacroſancti baptiſmatis ſacramentũ, ſecundum traditionem eccleſiaſticam ſtudeat agere. Cui etiam licet inſpirante diuina gratia abundans ad

ſit doctrina, tamen pro noſtri officij debito, ex ſcrinio ſanctæ metropolis eccleſiæ Remorum, documentum dare ſtudebimus, qualiter ſe cooperante Domino morum probitate & doctrinæ ſtudio debeat gerere. Ipſum uerò non neſcium, quòd totius prouinciæ cura per ſacros canones ſit Metropolitano cõmiſſa, ad eandem Metropolim ſuam ſicuti ad matrem, ut ex eius catholicis uberibus ſalubrem ſugat doctrinã, humiliter ac ſedulò atq; obedienter monemus recurrere, & nõ amplius quàm ſibi per ſacras regulas eſt conceſſum, indubitè uſurpare, cum tanto charitatis ac humilitatis glutino præceptis ſalutaribus ad inuicem ſimus connexi, ut dicente ſibi mandato diuino: Interroga patrem tuum, & annunciabo tibi maiores tuos, & dicent, tibi & nobis rectorem te poſuerunt, noli extolli, ſed eſto in illis quaſi unus ex ipſis: & qui maior eſt ueſtrûm, erit miniſter ueſter: obedientibus ſcilicet miniſtrando paternam doctrinam, & inobedientibus (quod maioris eſt) regularem charitatis correptionem: nos fratrum ac cõſacerdotum noſtrorum ſalubribus debeamus uti conſilijs, & ipſi obedire paternis ac regularibus monitis. Huic ergo & hæc & alia præcepta ſalubria obſeruanti deuotis animis uos obſequendo obedire oportet, ut irreprehenſibile placidumq; fiat corpus Eccleſiæ, per Chriſtum Dominum noſtrum, qui uiuit & regnat cum Deo patre omnipotente in unitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Hincmarus ſanctæ Metropolis eccleſiæ fauente Chriſti gratia ordinator, his literis canonicis & ordinato

dinato & electoribus ipſius, datis anno incarnatio nis Dominicæ, ill. ill. Kalend. ill. indict.

Ex prolixo Caroli Magni edicto, ad ſupplicatio nem ſubditorum euulgato, ad uer- bum.

SAcrorum quoque canonum non ignari, ut in Dei *nomine ſancta* Eccleſia *ſuo liberius potiatur honore, ad ſenſum ordini eccleſiaſtico præbemus, ut ſcilicet epiſcopi per electionem cleri & populi ſecundum ſtatuta canonum de propria diœceſi, remota perſonarum & munerum acceptione, ob uitæ meritum & ſapientiæ donum eligantur, ut exemplo & uerbo ſibi ſubiectis uſquequaque prodeſſe ualeant. Præcipimus etiam omnibus ditioni noſtræ ſubiectis, ut nullus priuilegia eccleſiarum, monaſteriorum, aut eccleſias diripere pertentet. Quia ſicut à ſanctis patribus inſtructi ſumus, grauiſſimum peccatum hoc eſſe dinoſcitur, &c.*

Multa hinc, Chriſtiane lector, diſcere potes. Primùm, ad quem pertineat ius electionis epiſcopi & archiepiſcopi, nempe ad clerum & plebem ſui loci: quia, ut præclarè Hincmarus, *cuius aliquot ſcripta ſuperius recitata ſunt,* Ab *omnibus eligi debet, cui omnes obedire debent. At nunc uel pauci canonici, quem uolunt eligunt: uel* Papa, *cui ipſi libet de ea eccleſia (ut ipſi loquuntur) prouidet, aut potius ut precium quoddam ſuum eam uendit, aut propter aliqua famulicia donat.*

Secun=

Secundò, cuius fuerit olim ordinare & confirmare Epiſcopos: nempe Archiepiſcopus & Cæſar confirmabat & ordinabat alios epiſcopos, Archiepiſcopum uerò Cæſar & omnes ad eam metropolim pertinentes epiſcopi. At nunc Papa ſolus omnes epiſcopos & Archiepiſcopos confirmat, eiusq; tantum iuſſu ordinantur.

Tertiò, cui olim ſoliti ſunt epiſcopi promittere obedientiam, nempè ſacris literis, canonibus, Cæſari, & ſuo archiepiſcopo. At nunc Papæ ſe grauißimis diris ac iuramētis ita adſtringunt, ut magis ipſi quàm quædam mancipia obligati ſint, ſicut Syluius ſcribit: Quod etiamſi uera epiſcopus contra Papam dicat, tamen iuramentum ſuum uiolet.

Deniq; & ipſa forma promißionis & mandati ita olim fuit directa, ut tantum in rectè paſcendo uerbo Dei, gregem Domini occupari debeat. At nunc ad alias nugas & ſuperſtitiones digreſſum eſt.

Atq; hic quidem ſtatus ac libertas olim fuit eccleſiæ. At nunc & omnes Papæ ſubiectæ ſunt, & tam duris iuramentis omnes eorum epiſcopi Papæ obſtricti, ut Syluius, ſeu Impius Secundus, in quadam epiſtola ſcribat, etiamſi uera contra Papam epiſcopus dicat, facere eum nihilominus contra iuramentum ſuum.

Quare anno 1523. in comitijs Norimbergēſibus, cum ſtatus Imperij à Papæ Adriani legato peterent, ut conciliū eiuſmodi celebraretur, in quo iuramēta, quibus epiſcopi Papis obſtricti ſunt, eis relaxarētur: reſpondit legatus, id nihil aliud eſſe quàm Papæ manus ligare. Vnde clarè potes Chriſtiane frater perſpicere,

ſpicere, qualiter liberum concilium Papa orbi Chriſtiano dare uelit:nempe ita, ubi epiſcopi quidem ſint tam duris & arctis iuramentorum uinculis conſtricti, ut etiam uerum eis dicere non liceat: Papa uerò manus ita habeat liberas, ut omnia pro libitu ſurſum ac deorſum agere ac ferre, uoluere ac turbare poßit.

Verùm tum uberioris fidei cauſa, tum quo perſpici poßit qualis ratio olim fuerit electionis, ordinationis, et omnino functionis epiſcoporum, adijciam quædam monumenta ex Hincmaro Remorum archiepiſcopo, quoniam uetuſtiora habere non poſſum: qui tempore Caroli Magni, & Ludouici eius filij, uixit: nempè primùm Epiſtolam ad Ludouicum Cæſarem, qua petit ut ſit author, ſeu concedat eligi nouum epiſcopum in locum mortui. Deinde eiuſdem epiſtolam ad ſuum quendam coepiſcopum, quem iubet adire eccleſiam epiſcopo carentem, ac inſtare, ut à clero ſimul & populo alius idoneus eligatur. Tertiò, eiuſdem epiſtolam ad illam ipſam orbatam epiſcopo eccleſiam, qua & hortatur eam, ut idoneum epiſcopum deligat, & quaſdam eius conditiones ſeu qualitates ex ſacris literis & canonibus præſcribit. Quartò, promißionem ſeu profeßionem electi epiſcopi coram ſuo archiepiſcopo. Quintò, teſtimonium ordinationis, & inſtructionem ſimul, quomodo ſe ille electus & iam ordinatus gerere in ſua functione debeat.

Ex quibus omnibus ordine poſitis, totam (ut ita dicam) hiſtoriam, quomodo olim epiſcopi eligi, ordinari, & ſeſe in functione gerere ſoliti ſint, perſpicere potes.

potes. Nihil autem te Chriſtiane lector mouere debet, quòd hæc monumenta non omnia de eodem homine aut loco ſcripta ſunt. Nihil enim id refert, cum ſimiliter eum de omnibus ſcribere eſſe ſolitum clarũ ſit, nec de eodẽ agentia haberi omnia potuerunt. Verùm illud optandum fuißet, nos talia ſcripta adhuc uetuſtiorum epiſcoporum habere poſſe. Semper enim res in peius ruerunt: quantoq; hæc noſtris corruptißimis temporibus & abuſibus meliora ſunt, tanto alia uetuſtiora hiſce fuere meliora.

Sed addamus ſanè plura ex Agendis uetuſtioribus, & primùm de iure electionis, quoniam ea de re potißimum in præcedentibus actum eſt. De qua re ſic in Moguntina quadã manuſcripta Agenda habetur.

Rubrica ex pontificali Moguntino, de ordinatione Epiſcopi.

ITa quoque examinatus, & plenè inſtructus, cum cõſenſu clericorum & laicorum, ac conuentu totius prouinciæ epiſcoporum, maximeq; Metropoltiani authoritate aut præſentia ordinetur. Nullus inuitis detur epiſcopus. Cleri, plebis, & ordinis conſenſus & deſiderium requiratur. His ita peractis, duo epiſcopi cooperatores ordinis ſacri, reducunt electum in ſacrarium.

Et paulo pòſt ſequitur ſermo Metropolitani ad plebem & clerum: Seruanda eſt, dilectißimi Fratres, in exceſſu ſacerdotum lex, & antiqua Eccleſiæ conſuetudo, ut decedentibus alijs, qui q; dignißimi ſub-

mi ſubrogentur, per quorum doctrinam fides catholica & religio Chriſtiana ſubſiſtat, ne in ouile Domini prædo uiolentus irrumpat, & diſperſas abſque paſtore oues fur nocturnus inuadat. Recepto itaque diſpenſatione Dei ſacerdote noſtro, ſolicitè nobis agendum eſt, ut in locum defuncti talis ſucceſſor præparetur eccleſiæ, cuius peruigili cura & inſtanti ſolicitudine ordo eccleſiæ & credentium fides in Dei timore melius conualeſcat, qui (præcipiente Apoſtolo) in omni doctrina formam boni operis ipſe præbeat: cuiq; habitus, ſermo, uultus, inceſſus, doctrina, uirtus ſit, qua uos ut paſtor bonus inſtruat, exemplo patientiæ doceat, doctrina religionis inſtituat, & in omni opere bono confirmet charitatis exemplo. Secundum igitur uoluntatem Domini, in locum ſanctæ memoriæ illius, nomine uirum uenerabilem ill. teſtimonio presbyterorum et totius cleri, conſilio ciuium & conſiſtentium, credimus eligendum. uirum, ut noſtis, natalibus nobilem, moribus clarum, religione probum, fide ſtabilem, miſericordia abundantem, humilem, caſtum, pacificum, patientem. charitatem habentem, tenacem in cunctis quæ in ſacerdotibus eligenda ſunt, bonis operibus exuberantem. Hunc ergo, dilectiſſimi fratres, teſtimonio boni operis electum, digniſſimum ſacerdotio, conſonantibus laudibus clamate & dicite,

Dignus eſt.

INFOR-

Platina & hiſtorici.

NArrat Platina, alij'que plurimi hiſtorici, ingentia fuiſſe certamina longo tempore Papis cum Imperatoribus, alijsq; regibus, principibus, & ciuitatibus, multumq; Chriſtiani ſanguinis fuſum, dum ſubinde Papæ creſcere, pluraq; ad ſe rapere, & orbem terrarum ſibi in ſeruitutem uendicare conati ſunt.

Deficiente iam debilitatoq; regno Romano, cœperunt Papæ creſcere: quod & Paulus futurum prædixerat 2. Theſ. 2. Primùm rapuerunt ſibi Romam, (quam tamen admodum ſerò, nempe circiter ante annos 300, & ægrè ſua libertate, teſte Sabellico, prorſus ſpoliarunt) & circumuicina loca. Ac, quo facilius illa retinere poſſent, commenti ſunt fictitiam (ut multi poſtea probarunt) donationem Conſtantini. Nec eo contenti, cum uiderent Gallicorum regum potentiam ſibi ad augendas opes uſui eſſe poſſe, conati ſunt Imperatoriam dignitatem à Conſtantinopolitanis Imperatoribus ad eos transferre. Verùm Carolus magnus pro ſua modeſtia noluit eum titulum recipere (uidebat nimirum transferri eam dignitatem ab eo, qui tale ius non haberet) priuſquam ei orientalis Imperator concederet.

Cum deinde Carolus in Italia ui reges Longobardorum, & alios quoſdam dominos oppreßiſſet, partim imperito quodam zelo Romanenſib. artib. excitato permotus, partim etiam ut gratitudinem ſuam teſtaretur,

teſtaretur, multas ciuitates, magnamq́; Papæ largitus eſt poteſtatem.

Remanſit tamen adhuc aliquandiu uetus ius, (firmiſsimo Papæ Cardinaliumq́; iuramento & decreto denuò firmatum) penes Imperatores, cõfirmandi Romanos pontifices, conferendiq́; epiſcopatus, archiepiſcopatus & abbatias.

Poſtea ambitionis furijs extimulati Papæ, ſtatuerunt contra priorum Paparum ſanctiſsima iura, mentisq́; firmata decreta, ut liceat Romanenſib. curtiſanis eligere Papam, quem uelint, ſine Cæſaris conſenſu.

Deinde ne hoc quidem contenti, decreuerunt, ne ullius Imperatoris electio rata ſit ſine ipſorum comprobatione, ut ſcilicet uice uerſa, ſicut antea Papa pietatis confirmationem à Cæſare, ſic iam Cæſar à Papa eam emendicare cogatur.

Quartò, extorſerunt per multa & triſtia ac pluſquam ciuilia bella Imperatoribus, ius conferendi Epiſcopatus, Archiepiſcopatus, Abbatias, & alias prælaturas: quas non niſi ſuis mancipijs, aurumq́; afferentibus contulerunt. Atq; ita orbis terrarum opes ac potentiam ad ſe pertraxerunt.

Deniq; & ueluti infimæ ſortis ſubditos ſuos iuramento ſibi obſtrinxerunt: iusq́; creandi & deponendi pro libitu Cæſares, tanquam ſuos uiliſsimos famulos, ſibi rapuerunt: adeò, ut cum uel in parua re Imperator aliquis peccauit (ut quòd Fridericus primus ſiniſtrũ fulcrũ ephippij tenuit) aut ipſis obedire noluit, protenus eum tanquã hæreticũ Papa excõmunicauerit, depoſuerit, & alium in locum eius ſubrogauerit.

t Hanc

Hanc tyrannidis ſuæ arcem Papa dum occuparet, nihil penſi habuit, clauibus abuti, infinitũ ſanguinem Chriſtianum fundere, ciuilib. bellis populũ Dei affligere, fratres ac filios contra parentes incitare, ſubditos iuramẽtis fidelitatis ſoluere, Eccleſias miniſterio uerbi & ſacramentorum per ſua impia interdicta priuare, & deniq; cœlũ terræ miſcere, omniaq́; humana & diuina iura furenter uiolare & prophanare.

Longum nimis eſſet cõmemorare, quas nam turbas conciuerint, & quæ bella geſſerint Papæ cũ Cæſarib. Henricis, Fridericis, cum Ludouico Bauaro & alijs, ut hæc imperij uel Eccleſiarum potius iura ad ſe raperent, orbem terræ ſibi ſubiugarent, Cæſares ad oſculandos ſibi pedes cogerent, & Eccleſiam in ſeruitutem redigerent. Quare ea ex hiſtoricis lectores petere poterunt, & à pluribus etiam hoc tẽpore ſunt collecta: ut ab Hutteno, Carione, & Franco. Breuiter tamen quoſdam Imperatores recenſebo, eorumq́; certamina ac ſententias contra Papas annotabo.

Henricus IIII.

ACerrimæ fuerunt contentiones Cæſari Henrico IIII, cũ Gregorio VII, antè Hildebrando uocato, eiusq́; ſectatoribus, de iure conferendi epiſcopatus, abbatias & prælaturas. Nã uſq; ad id tẽpus penes Cæſares fuit, cõſtituere quos uellẽt, Papam, epiſcopos, abbates & prælatos per Imperium, aut ut minimum confirmare eos. Nec ratione res ea caruit: quippe cum & dotauerint ampliſsimis opibus ac reditibus epiſcopatus Cæſares, & Epiſcopi ac abbates Germanici magis prophani principes quàm eccleſiæ

doctores

doctores ſint. Sed hoc tēpore Papæ, & potiſſimū hic Gregorius tum ipſe incōſulto Cæſare electus eſt: tū ne porrò imperatores epiſcopos cōſtituere poſſet, maxi mo niſu, horribilib. tumultibus, ſeditiōibus, & plus q̃ ciuilibus, uel etiā parricidialib. bellis agere cœperūt, & tandem etiā perfecerunt. Obiecit quidē & alia crimina Papa cum ſuis mancipijs huic Imperatori, ut eum tanto facilius opprimere poſſet. Sed omnino hæc fuit illa Helena, de qua tam atrociter & tam diu certa tum eſt. Verè autem omnino dici poteſt, hucuſq; ali quas uires aliquamq; libertatem & maieſtatem Impe rij Romani fuiſſe: ſed in hoc Cæſare, ac eius filio, ex- pugnatam à Romano pontifice, oppreſſamq; eſſe. Sed adſcribam quædam ex Auentino, de hoc exitiali diſſidio, quo maior ſit narrationi fides.

Eadem tēpeſtate, dū talia fiunt, Alexander Pont. Max. moritur, ſubſtituitur à ſenatu populoq; et ſacer dotib. Romanis Hildebrādus, qui et Gregorius ſepti mus: isq; ſtatim præſidi Italiæ Cæſario ſe lectū literis aperit. Scripturusq; iā reip. Chriſtianæ occidētalis Ec cleſiæ, Romaniq; Imperij bella, cædes, homicidia, par ricidia, ſimultates, odia, ſtupra, furta, peculatus, ſacri legia, diſſidia, ſeditiones plus quàm ciuiles, plus quàm domeſticas, præfandum operæprecium duxi: nos, quemadmodum decet hiſtoricum ſolam ueritatem ſpe ctare, & ab omni odio atq; amore uacuū eſſe, ſcribe- mus. Quippe cui Hildebrādus et Hēricus, quos narra bo, nec beneficio nec maleficio noti, ut qui ante qua- dringentos annos, q̃ ego naſcerer, mortui ſint. Legi multos, præſertim Paulū Bernriedtēſem, Gerochum

Reicherſpergēſem antiſtitem, Auguſtinianos myſtas in Boiaria ortos: uterque de huiuſcemodi diſcordia pernicioſa libros edidit, uterque pars huius tumultus fuit: ille Reginoburgij, hic Auguſtæ primariæ ædis ſacerdos: ambo rebus Hildebrādi ſtuduere. Quamobrē ſedibus pulſi, in exilium acti ſunt. Extant præterea in bibliothecis noſtris epiſtolæ, diplomata, edicta, reſcripta Henrici & Hildebrandi ultro citroq; miſſa. Ego horum inſtrumentorū publicam ſequar authoritatē, utriuſque cauſam ſedulò & ex fide perorabo: uicijs utriuſq; (ut homines fuerūt) notandis, amicis: in uirtutibus prædicandis, hoſtibus credam. Nam Henricum ſtupris, amorib. impudicitiæ & adulterij flagraſſe infamia, ne amici quidem negant. Cæterùm in pauperes, monachos, ſacerdotes munificentiſsimum, conſtantia in aduerſis, fide in deditítios, clementia in hoſtes, pietate, prudentia ciuili & militari, eximia ſpecie, ac maieſtate corporis magnorum operum capaci, quibus eum natura dignata, omnes anteceßiſſe, hocq; faſtigio digniſsimū fuiſſe, etiā inimici fatētur. Et Gregorium uirum ſanctiſsimum, peruicaciorem extitiſſe, Paulus Bernritenſis, qui eius uitam libris duob. complexus eſt, & reliqui eius partiū acerrimi propugnatores produ̅t. Gerochus quoq; (quo nemo acrius ſcriptis libris Hildebrā dū tutatus eſt, utpote qui crimina Cæſari obiecta, quæ apud nullū alium legerim, explicat) tandem ſuæ partis pertinaciam, ne dicam tyrannidem, hiſce uerbis coactus ueritate notat: Romani (inquit) ſibi diuinum uſurpant honorem, rationem actorum reddere nolunt: nec ſibi dici æquo animo

ferunt,

ſerunt, Cur ita agis? illud Satyricum inculcant:
Sic uolo, ſic iubeo, ſit pro ratione uoluntas.

Quæ nam fœlicitas eius temporis fuerit, uel hinc exiſtimari licebit, quòd eius tēpeſtatis illuſtris & grauis in primis ac eloquentiſsimus ſcriptor, nomē ſuum prodere non audet. Et admodum ſcitè acriterq;, Ad factiones, ad fraudes, ad ſcelera (inquit) peruentū eſt: uera ſcribere periculum, falſa crimen. Hactenus pontifices Rom. comitijs curiatis, calatis, à ſacerdotibus, equitatu, plebe, ſenatu, per omnium generum ſuffragia electi fuerant: id tum ratum fuiſſe reperio, ſi Imperatores Romani authores fierēt, qui illos, ſicuti alios Epiſcopos, ad concilia iure ſuo euocabant. Cæteros quoq; uniuerſos Pontifices monachorum myſtarum magiſtros, ex cōſilij decreto, comitijs centuriatis per ſuffragia purpuratorum, more maiorū, Imperatores per Germaniam, Galliam, Teutonicam, Italiam, Romanum orbem, ſicuti in Carolo magno commemoraui, capiebant. Sanctiſsimi patres, quemadmodū Chriſtus Dominus & Deus noſter, comites & legati eius fecerunt, & alios docuerūt, Cæſares in terris à Deo ſecundos, ante omnes mortales primos, à ſupremo numine datos, diuinitùs conſtitutos, ab immortali Deo electos, & (ut illi uocant) coronatos, uenerabātur, dominosq; ſuos uocare ſolebant. Eiſdem tributū, cenſum, non denegabant: pro eorum ſalute quotidie comprecabantur. Imperata detrectantes, tanquam cœleſti prouinciæ reſiſtentes, uideri contra pietatē Chriſtianam feciſſe decernebant. Grande nomen eſſe Imperatoris, à Deoq; tradi prædicabant. Reipublicæ turbel

 lis,

lis, nedum armis, ut milites Christi, ſe non immiſcebant: paupertate & modeſtia cum cæteris Chriſtianis decertabant: quo quiſque ſubmiſsius ſe gereret, hoc maiorem eſſe ſentiebant. Enſem ancipitem, gladium duplicem, Chriſtianæ ciuitati datum ad ſeruandum, uiuificandumq́;, non occidendum, eſſe putabant: eundemq́; ſpiritalem appellabant, qui eſt ſermo Dei, uita & lux hominum, & mortuos ad uitam reuocat, ex hominibus deos, ex mortalibus æternos facit: tantum abfuit, ut illi uel regum quempiam, uel impium, uel Arrianum regno pellere, eidem ſacrificijs interdicere, populum ſacramento ſoluere tentarent, atque regna euertere, ſanguine humano ſe polluere, pro principatu cum Chriſtianis decertare ſibi permitterent. Viciſsim hos principes, ſicuti principes animorum communes amabant. Gregorius ſeptimus, qui & Hildebrandus, fretus armis Nordmannorum, qui tum per Apuliam, Calabriam, Campaniam, quas ui occuparant, debacchabantur, confiſus etiam opibus Machtyldæ mulieris impotētis, & diſcordia Germanorum, primus contra morem maiorum, contempta Imperatoris authoritate, Pontificatum Maximum occupauit. Vtramque perſonam ſibi impoſitam eſſe à Chriſto, ſe quodcunque, ut liberet, ligare, ſoluere poſſe, iactitare: utramque perſonam agitare, Occidentem adſerere, omnem poteſtatem in ſe transferre: neminem parem, ne dum ſuperiorem ferre: iuſta aliorum diminuere, cæteris ius atque honorem præripere, cuncta in ſe transferre: Cæſares, reges, Auguſtos, ut precario regnantes, flocciſacere: Pontifices, epi-

ſcopos

ſcopos in ordinem redigere, deuouere, capite diminuere: lites, bella cōcitare, diſcordias ſerere, factiones confirmare, iuſiurandum, pacta, ſacramenta ſoluere cœpit. Etiamſi iniuria uel ipſum Cæſarem affecerit, tamen ſe metui oportere, in quadam gloriatur epiſtola: utpote qui errare non poſſit, & à Chriſto Domino ſeruatore noſtro, Petroq; acceperit poteſtatem ut ſoluat, ligetq; utcunque libeat. Sacerdotes illa tempeſtate publicè uxores, ſicuti cæteri Chriſtiani, habebant, filios procreabant: ſicuti in inſtrumentis donationum, quæ illi templis, myſtis, monachis fecere, ubi hæ nominatim cum coniugibus teſtes citantur, & honeſto uocabulo Presbyteriſſæ nūcupantur, inuenio. Cæſar tum, quemadmodum in Carolo Magno & iam explicaui, Epiſcopos, Pontifices, Antiſtites, monachorū magiſtros, uirginū maximas, ſuo iure capiebat. Et ut homines, non dij ſumus, nihilq; eſt ex omni parte beatū, eueniebat interim, ut & honorariū ſcribis pro diplomate, xenium ſuffragari, condonare neceſſe foret: ſacerdotes illos Nicolaitas, hos ſimoniacos appellat: eoſdē deuouet ambitus, inceſtus cōdemnat, cura ſacerdotiū mouet. Scribit deinde Cæſari, ducibus, principibus, dynaſtis, tetrarchis, maximè Berchtoldo à Zaringē, Rudolpho Sueuo, Vuelphoni Boio, Adalberoni, & uxoribus horum, atque mulieribus, cæteriſq; quoſcunq; idoneos credidit, item Epiſcopis, præcipuè Otthoni Conſtantienſi, ſacrificulis, populo, ut ſuperiores Myſtas uelut ſceleratos atq; impios deuitent: eorum ſacrificia, colloquia, ſermones, cōuiuia, haud aliter quàm contagionem fugitēt: illos ſalutare,

 reſaluta-

reſalutare'ue, maximã impietatẽ eſſe docet: ijſdẽ parẽ re, ſi ſibi nõ pareant, æs eccleſiaſticũ reddi uetat. Grauißima itaq; ſeditio gregẽ Chriſti perculit, nec unquã talis lues populũ Chriſti afflixit. Myſtæ aduerſus pontifices, populus aduerſus ſacerdotes, prophani aduerſus initiatos ſæuire, omnia diuina humana permiſcere cœperũt. Viri, mulierculæ, ut quiſq; maximè auarus, ambitioſus, aut inuidus erat, bella, lites & odia amabat, leui admodum ſuſpiciuncula excitatus, ſacerdoti ſuo reſiſtendi, bona templi diripiendi anſam præripiebat: populares ſacerdotulos, qui uxores habebant, flocci faciebant: religionem polluebant, ſacra temerabant, luſtrica aqua paßim expiabant, decimas igni concremabant: ſacroſanctam hoſtiam (horreſco referens) à myſtis, qui coniuges habebant, conſecratam, in lutum abijciebant, pedibus'que conculcabant. Tales enim non eſſe ſacerdotes, neque ſacrificare, Hildebrandus docebat. Hincq; occaſione arrepta, multi falſi prophetæ nebulas offundunt, fabulis, miraculis (exempla uocant) à ueritate plebem Chriſti auertunt: ſacras literas interpretando, ſuo negocio ſeruire cogunt. Porrò paucißimis Veneri bellum indicentibus, quibuſdam caſtitatem iactantiæ, queſtus ergo ſimulantibus, maxima pars ſub honeſto caſtimoniæ nomine ſtupra, inceſtus, adulteria, paßim & impunè committunt. Alij uerbis quidem ambitus crimen abominabantur, ſed plus auri ſub magna pietatis ſuperficie, dum ſe gratis dare cuncta iactant, corraſere, pluris'que ſacra uenumdedere.

Grata

Grata admodum Gregorio, alioqui faciles aures uituperātibus atque criminātibus Cæſarem præbere ſolito, iſtæc fuere: qui tanto cardine rerū nequaquam ceſſandū arbitrabatur. Quippe ſibi perſuaſerat, tempus opportunum ueniſſe, quando Romanos flamines à ſeruitute uindicaret, Imperatoris iugum eius opibus diminutis excuteret, authoritatem antiquaret, omnem poteſtatem in ſe transferre liceret: ita'que principatum Pontificalem confirmaret. Nil ſpecioſius uidebatur, quàm ſublato metu, neminem mortalium formidare, & ut liberet libertate Eccleſiaſtica perfrui: atque eſſe Imperatorem, cuius arma, uis, non metuerentur, ut qui arbitrio Romani pontificis precario duntaxat regnaret. Gregorius ergo hæc mente obſeruans, Saxonum animos uerbis confirmat, ſibi hanc rem curæ fore reſpondet, ſe propediem in Germaniam profecturum, concilium totius Imperij in certum diem indicturum, ubi communi conſenſu de huiuſmodi rebus agitetur, pollicetur. Itaque dimiſsis Saxonibus, ipſe plenus ſpei, haud tamen inſcius quid incœptaret, quàm difficilem rem moliretur, Machtyldam, primariam Italiæ fœminam, filiam Bonifacij locupletiſsimam, crebris colloquijs familiariq; conſuetudine ſibi deuouet. Deinde Nordmannos, quibus formidoloſa potentia Cæſaris erat, ſocios ſibi aſciſcit. Nempe hi Campaniam, Calabriam, Apuliam, magnam Græciam ui occuparant, ne hiſce locis à Cæſare armis pellerentur, metuebant: ne cœptum in neruum erumperet, ſenſim fortunam Hildebrandus tentare ſtatuit. Primò Hagnam Au-

guſtam (quæ in paucis diebus obijt, & ſepulta eſt Romæ in templo diuæ Petronellæ) deinde eius prolem Machtyldam, matrem & cognatam Cæſaris adhibet. Hiſce præſentibus, ſorices, tineas, purpuratos aulicos, uniuerſos à conſilijs Henrici fulmine ſuo afflat, tonitru ſuo attonitos facit. Idem Cæſari, niſi hoſce omnes aula procul à ſe eliminet, ſermones, aditus eorum deuitet, interminatur. Nuncios Cæſaris obiecta crimina à Saxonibus confutaturos, conatibusq́; eius obſtituros, in uincula conijcit, frigore, fame, ſiti excruciat, per urbem circumductos Roma pellit. Hæc Cæſar refert in epiſtola, quam ad Archimyſtam Agrippinenſem dedit. Idq́; facinus pleriſque myſtis, ſenatui populo que Romano diſplicuit. Quamobrem Hugo flamen Romanus, cum literis in Germaniam mittitur. Is ubi eò uenit, uoluntate Cæſaris, & Sigefridi Moguntini pontificis, in Vangionum urbe quinquagenalibus concilium cogit. Interfuere omnes epiſcopi Galliæ, Germaniæ, præter Saxonas. Lectæ ſunt frequenti ſenatu epiſtolæ flaminum primorum populi Romani, in quibus Hildebrandum ambitus & periurij accerſunt, eundem plera que auarè, ſuperbè facere conqueruntur: hoc que reiecto, alium paſtorem poſtulant. Fit patrum conſultum huiuſcemodi: Hildebrandus, qui ſe Gregorium nuncupat, primus ſine conſenſu noſtro aduerſus Imperatoris Romani, rerum Domini à Deo conſtituti, uoluntatem, contra morem maiorum, contra leges, contra auſpicia, Pontificatum maximum, quem pridem ambiuit, & iudicio conuictus perpe-

tuo

tuo abiurauit, inuaſit, Monachus deſertor eſt, nouis dogmatibus ſacroſanctam philoſophiam adulterat, diuinas literas falſo interpretando ſuæ cauſæ ſeruire cogit, concordiam collegij ſcindit, ſacra prophana, diuina humana commiſcet, utrunque iuxta polluit. Diabolis, hoc eſt, acerbiſsimorum hoſtium ſpurciſsimis criminationibus, iniquorum maledictis aurem commodat & credit. Teſtis, iudex, accuſator, inimicus idem eſt. Maritos ab uxoribus ſeparat: ſcorta pudicis coniugibus, ſtupra, inceſtus, adulteria caſto præfert connubio: populares aduerſus ſacerdotes, uulgum aduerſus epiſcopos concitat. Neminem initiatum ritè eſſe docet, niſi qui ab eo ſacerdotium emendicauerit, atque ab eius aurifugis mercatus fuerit: uili plebeculæ gratificari ſtudet, uulgi imperiti auram captat, ſimulata religione decipit, defraudat, circumuenit: in ſenatulo mulierculãrum de ſacratiſsimis religionis myſterijs pertractat: ſupremi numinis legem, qua ſe idem quoque ligauit, ſoluit: utrunque & imperium & pontificatum, ſicuti Decij & falſorum deorum cultores factitare conſueuerunt, uſurpat. Haſce ob cauſas, ſanctiſsimus Imperator, Pontifices, ſenatus, populusque Chriſtianus, illum Hildebrandum abdicandum, ſibi eundem non placere, neque oues lupo committendas cenſent. Huicque decreto non ſolum Germaniæ, Galliæque, ſed Italiæ quoque Epiſcopi, conuentu Ticini acto, ſubſcripſere: iuraruntq;, ſe nunquam Pontificem maximũ iſtoc nomine recepturos. Cæſar quoq; & Hildebrãdo & ſacerdoti-

cerdotibus populoq́; Romano binas ſcribit literas, imperat ex conſilij decreto, ut ille ad priuatam redeat uitam. Hi deſerto Hildebrando, paſtorem more maiorum ſibi deligant: atque manus quidem ab Hildebrando abſtineant, ſupremi que prætoris tribunali relinquant. Inter hæc Gregorius, ubi iſta agitari per Saxonas, & eos qui rebus ſuis ſtudebant, comperit, (cognita ipſis erat Romani pontificis infirmitas, & quòd auidus nouarum rerum eſſet) Romæ concionem in templum uocat: cum ſacerdotibus, equitatu, plebe, ſenatu agit. Caput mundi (inquit) Romani rerum domini, uictor gentium populus, & imperium & pontificatum, in quos libuerit, transferre poteſt, ſicuti ante ducentos & ſeptuaginta quinque annos à Græcis in Germaniam tranſtulit. Quemadmodum militem ignauum Imperator exautorare poteſt, ita militi ducem iniuſtum deſerere licet. Veſtrum munus eſt, Quirites, ueſtrum eſt beneficium, ueſtro ſanguine atque ſudore partum, tantum Imperium: quod bonum, fauſtum, fœlixq́; ſit, Mecum (filij chariſsimi) decernetis, qui nam Romæ poſthac regnarit: nec, me ſuperſtite, Rex libero populo, quem non crearit, imponetur. Poſt hæc Gregorius milia talentorum quindecies uiritim diſtribuit. Ea à Nordmannis & Machtylda contributa fuere. Opes quoque Eccleſiaſticas, quibus hactenus pauperes alebantur, militib. et rei bellicæ peritis largitus eſt. Quod & Hildebrandini Gerochus & Paulus non inficias eunt: & hic tanquam bene factum excuſat, & id licere defendit. Romanos ergo hoc dona-

tiuo oppigneratos, ſpecioſo nomine libertatis ineſcatos, Gregorius facile ad ſe deficere perſuaſit. Dum autem talia fiunt, Rulandus ſacerdos Parmenſis literas Imperatoris, concilij decretum deferẽs, ædem ſacram ingreditur, & abſque omni ſalutationis honore, Tibi (ad Hildebrandum inquit) Cæſar noſter Chriſtianißimus, ſanctißimi Italiæ, Germaniæ, Galliæ Epiſcopi, ſacer ordo Chriſtianus præcipiunt, ut te mune re, quod aſtu, pecunia, gratia occupaſti, confeſtim abdices. Nec enim fas eſt, inuitis illis te aduerſus authoritatem Imperatoris, contra Chriſtianæ Eccleſiæ decretum, ouili Dei ultrà incubare. Deinde ad cæteros uerſus: Pientißimi (inquit) fratres, paſtorem iure ueſtro deligite, deinde ſacratißimus conſul, tribunus & princeps ueſter more maiorum author fiat. Iſte enim Hildebrandus neque paſtor, neque pater, neque pontifex, ſed fur eſt, lupus, latro, atque tyrannus. Vix hæc fatus erat, & Ioannes Portuenſis proſilit: Capiatur capiatur, ingeminat. Fit tumultus. Vrbis præfectus & cæteri Parmenſem gladijs ſtrictis circumſiſtunt, in templo'que confodere parant. Ille uix ope Gregorij (ita Paulus refert) euaſit.

In hoc ſuo cõciliabulo Papa Cæſarẽ excõmunicat, proſcribit, Cæſarea dignitate priuat, idq́; per orbem terrarũ omnib. Chriſtianis atrocißimis bullis denunciat: omnes contra eum ſub religionis prætextu inſtigat, etiam ſubditos eius, quos à præſtito iuramento omniq́; obligatione ſoluit. Quare ſequitur paulo póſt in Auentino:

Plerią;

Plerique tum priuatim, tum publicè indignum facinus clamitant, pro concione Gregorio maledicunt, Hildebrando malè precantur, ipſum odio atque libidine dominandi præcipitem agi uociferantur; Antichriſtum eſſe prædicant; pietatis ſub ſpecie (inquiebant) debacchatur, honeſtis nominibus bonum publicum ſimulat, titulo Chriſti negocium Antichriſti agitat. In Babylonia, in templo Dei ſedet, ſuper omne id quod colitur, extollitur, quaſi Deus ſit, ſe errare non poſſe gloriatur: in excolenda gloria ſua, pertinaci ſpei atque concupiſcentiæ Imperatoris ſuo arbitrio conſtituendi, ſe deuouit. Homines non peccatis, ſed lege Chriſti atque ſacramentis ſoluit: pacem atque pietatem religionis noſtræ labefactat: bella, ſeditiones concitat. Stupro, cædi, periurijs, perfidiæ, rapinis, incendio indulget. Non ſolum ad ambitionem ſuam occulendam fabulas comminiſcitur, annales corrumpit, res geſtas inuertit, ſed etiam cœleſtia oracula adulterat. Diuinas literas falſo interpretando, ſuæ libidini ſeruire cogit: ſacram hiſtoriam lacerat: inter mulierculas de ſacris philoſophatur literis. Quicquid dixerit, legem Dei putat, ad auiditatem ſuam incongrua conquirit teſtimonia, ſententias deprauat, ad uoluntatem ſuam ſcripturam trahit repugnantem. Nimium ſibi de Phariſæorum ſupercilio ſumit, ut quoſque damnare uel ſoluere arbitretur: cum apud Deum non ſententia ſacerdotis, ſed uita hominis quæratur. Præterea Hildebrandus ille diuinæ maieſtati refragatur, Chriſtianiſſimo principi diuinitus conſtituto & à Deo inaugurato reſiſtit:

uerſutus,

uerſutus, fallax, obſcurus, callidus, imperium orbis titulo Chriſti ſub ouina pelle ambit. Alios, pecudes ignauas, ſtultos, ſtipites, caudices, aſinos, qui eius ſycophantias uaframentaq; non intelligant, putat. Huc omnes neruos intendit, ut duce gregis oppreſſo, in ordinemq; redacto, in oues deſertas præſidio Imperatoris licentius impuniusq; graſſetur. Si omnis poteſtas à Deo *eſt, maxima quoque, nempe Cæſarea, ab eo ſit neceſſe eſt. Chriſtus, cum eum populus rebus imponere conaretur, aufugit: & duos de hæreditate ambigentes, qui eum arbitrum cæperant, ad Cæſarem, cui imperium orbis terrarum commiſſum eſt, ablegauit. Pontificibus quoque Iudæorum præcipit, Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari: cui uectigal ſoluit, tributum pendit, cenſum dedit. Idem nos D. Petrus docet: Deum timete, regem honore afficite. D. Pauli præceptum eſt: Fidem regi ſeruate. Quòd ſi quiſpiam cœlitum aliter docuerit, deuotus eſto. Flagitium huiuſcemodi Hildebrandi inexpiabile, ſcelus hactenus inauditum, procul ab orbe Germano abigendum, enſe (quem Imperator ſupremus ad uindictam malorum Cæſari tradit) reſecandum: lupus ſub ouina pelle ſæuiens, ferro tollendus. Septimus ille non uerbis & diſputationibus, ſed uinculis & carcere faſtigandus eſt. Nempe dictum eſt à Chriſto, Deo optimo Max. Petro & eius ſucceſſoribus Romanis epiſcopis: Vade retrò ſatana, offendiculum mihi es: &, Qui gladium acceperit, gladio pereat.*

Appendix

Appendix de Hildebrando, ſeu Gregorio 7. ex Faſciculo rerum ſciendarum Coloniæ 1553 impreſſo deſcripta.

Qua occaſione Hildebrandus ab Imperatore abiectus, & Guibertus in locum eius ſurrogatus ſit. Caput 1.

CVm ſub Imperatore Hērico, qui inter reges quartus, inter Imperatores tertius huius nominis muenitur, imperiū grauiſsimè ſciſſum fuiſſet, parteq; maxima optimatum Principi ſuo rebellante, totâ penè regni latitudo ferro flāmaq; fœdaretur, Gregorius ſeptimus, qui tūc urbis Romæ pontificatum tenebat, eundem Imperatorem tanquam à ſuis deſtitutum, anathematis gladio feriendum decernit. Cuius rei nouitate eo uehementius indignatione motum ſuſcepit imperium, quo nunquam ante hæc tempora huiuſmodi ſententiam in principem Romanorū promulgatam cognouerat. Eapropter pluribus ex Italia, Gallia, Germania, apud Baiorariæ ciuitatē Brixinoram in ipſo Pirenæo, haud procul à ualle Tridentina ſitam, coadunatis Epiſcopis, Princeps curiam magnā celebrauit, ubi omnibus aduenientib. iniurias ſibi à Romana Eccleſia irrogatas affectuoſe cōqueritur, quòd uidelicet ipſo inconſulto, qui tanquā rex & patricius, primus in electione ſuæ urbis Epiſcopi eſſe deberet, Romani ſibi pontificem præfeciſſent, cum à patre ſuo Imperatore plures ibidem quaſi ſine electione inthronizati fuerint. Hac querimonia omnium animi eo facilius contra Romanam Eccleſiam inclinari poterant, quo & laici ſecularis honoris conſideratione accenſi, &

Epiſcopi

Epiſcopi conſilio clericorum ſuorum, quibus recenter connubia ab eodem pontifice inhibita fuerant, inflammati, uoluntati principis accedebant. His igitur acclamantibus, præfata electio ab eis caſſanda iudicatur, Guibertusq́; Rauennatenſium archiepiſcopus, Clemens uocatus, aſſenſu principis urbis Epiſcopus creatur: Gregoriusq́; ſeptimus, ab ipſis pſeudo monachus uel necromanticus appellatus, exufflatur. Vnde communi conſilio prænominato pontifici ſcriptum conuicijs & detractionibus plenum dirigere præſumpſerunt, inter cætera dicentes: Sicut hactenus ſolebas dicere, quod nullus noſtrûm eſſet Epiſcopus: ita ſcias, quòd nulli noſtrûm deinceps eris Apoſtolicus. Hæc Otho Friſingenſis.

Literæ, quibus uocati ſunt Hildebrandini ad audientiam.

ADalbertus epiſcopus ſanctæ Rufinæ Syluæ candidæ, Ioannes epiſcopus Hoſtienſis, Hugo epiſcopus Præneſtinus, Albertus epiſcopus Nepheſinus, Beno Cardinalis presbyter urbis Romæ, Romanus presbyter urbis Romæ, Guido Cardinalis presbyter urbis Romæ, Octauianus Cardinalis presbyter deſignatus, Paulus primicerius Romanæ eccleſiæ, Nicolaus electus abbas ſancti Silueſtri urbis Romæ, N. abbas ſancti Pancratij urbis Romæ, & clerus, & clariſsimi principes laici, Theobaldus Chinebij, & Vdalricus de ſancto Euſtachio, & populus Romanus, omnibus Deum timentibus, & ſalutem Romanæ reipublicæ diligentibus. Nolumus ignorare prudentiam ueſtram, quòd ad deſtruendas hæreſes nouiter ab Hiltebrando

tebrando inuentas, & antiquas ſub nomine pietatis impiè ab ipſo renouatas, & ad defenſionem fidei catholicæ, & ad exterminandam impietatem eorum qui nouiter ipſam fidem catholicā (quātum in ipſis erat) ſcindere non timuerunt, Deo *authore,* Nonis *apud* S. Blaſium *conuenimus, octauo* Idus *apud* S. Celſum, *ſeptimo* Idus *apud* S. Mariam, *in* Eccleſia *quæ uocatur* Rotunda *conſedimus, ipſas hæreſes damnatas, ſic ut maiores noſtri, & nos damnamus: omnes ſectatores, communicatores, complices ſemel damnatæ prauitatis, pari ſorte cenſemus, ne ſi uel paululum taceamus, conſentire uideamur.* Eos *uerò qui authoribus errorum communicant, data ſecuritate liberè ueniendi & abeundi uocamus, & ut per maiores ſuos,* D. Raynerium & Ioannē Burgundionem *cauſam ſuam agant, admonemus: ſecuritatem integram, in quantum poſſumus, uſque ad feſtum omnium* Sanctorum *proponimus, etiam cum in cauſa ſua defecerint, neminem circumuenientes, nullius ſanguinem, ſed omnium uitam & honorem ſitientes, nec ſeditiones in populo commouentes.* De *cauſa enim ſua diffidere uidetur, quiſquis author eſt ſeditionis.* Pa*cem ueram, dilectionem ſynceram, proponimus omnibus pacem & ueritatem & unitatem* Eccleſiæ *catholicæ amplectentibus, ut ſimus filij patris noſtri qui in cœlis eſt.* Qui *enim ex patre* Diabolo *ſunt, opera patris ſui faciunt: conſpirationibus, ſeditionibus, cuius filij ſint, manifeſtè oſtendunt.* Nos *uerò illius diſcipuli eſſe deſideramus, cuius doctrina etiam inimicis ſanè eſt intelligenda.* Orent *pro nobis* Eccle-

ſiæ fi-

ſiæ filij, ut creſcat ſermo Domini, &c. Datæ Romæ, contra ſchiſmaticos, in ſacro conuentu: Anno ab incarnatione Domini Milleſimo nonageſimooctauo, indictione ſexta, ſeptimo idus Auguſti.

His literis uocati ſunt. Declinauerunt autem audientiam ſchiſmatici per ſedecim annos, per obſides potentes & clariſsimos, & ſacramenta ſibi oblata inuitati, ne caperentur ſuis mendacijs, ne ſuis libellis conuincerētur, quibus authores eorum corruperunt terram hæreſibus uarijs, lōgè lateq; diſſeminatis per Apoſtolos multiplicis erroris. Sacer enim conuentus, toties deprehenſa eorum uerſutia, in conſpectu Eccleſiæ coram multitudine Romanorū ait: Eos qui ſanctam Eccleſiam ſcindere non timuerunt, iterū uocamus ad ſynodum, quam (Deo authore) celebrare diſpoſuimus circa Calend. Nouemb. In præſenti tamen, quia uenire renuunt, teſtes inuocamus contra eos cœlum & terram, quòd nullum conſenſum adhibemus eorum peruerſitati: & in teſtimonium illius, in medio Eccleſiæ, in conſpectu Angelorū & hominum, incendio tradimus decreta eorum hæretica, quibus orbem terræ peruerterunt, uerbū Dei adulterātes ſub ementito colore pietatis, quærētes plus ſe quàm fidē catholicam amari. Qui per ſedecim annos nullū dederunt locum ueritati, fugientes lucem examinationis, tenebris erroris aſſueti, falſis expoſitionibus intorquētes ſcripturas, in adiumentum nephandiſsimi ſchiſmatis.

Hildebrādus in extremis ſuis uocauit ad ſe unū de Cardinalibus duodecim, quē multū diligebat præ cæteris: et cōfeſſus eſt omnipotenti Deo, et toti Eccleſiæ,

ſe ualde peccaße in paſtorali cura, quæ erat ei ad regendum commiſſa. Atq; hunc confeßorem ſuum miſit ad Imperatorem, & totam eccleſiam, ut optarent illi ueniam. Hanc culpæ confeßionem etiam Siggibertus teſtatur.

Hactenus appendix. cui uiſum eſt addere ex Abbate Vrſpergenſe, decretum celebris ſynodi prælatorum & politicorum procerum, Brixiæ Noricæ contra Hildebrandum congregatæ. Hæc autem eius uerba ſunt.

Quia (inquiunt) non à Deo electum illum cõſtat, ſed à ſeipſo in fraude ac pecunia obiectum, qui eccleſiaſticum ſubuertit ordinem, qui Chriſtiani imperij perturbauit regnum, qui regi catholico ac pacifico corporis & animæ intentat mortem, qui periurum defendit regem, qui inter concordes ſeminauit diſcordiam, inter pacificos lites, inter fratres ſcandala, inter coniuges diuortia (diſtrahebat enim ſacerdotum coniugia, teſte Henrico Mutio) & quicquid quietè inter piè uiuentes ſtare uidebatur, concußit: Nos authore Deo congregati in unum, legatis ac literis freti 19. Epiſcoporum, die ſancto Pẽtecoſtes Moguntiæ congregatorum, contra eundem Hildebrandum procaciß. ſacrilegia ac incendia prædicantem, periuria ac homicidia defendentem, catholicam & apoſtolicam fidem de corpore & ſanguine Domini in quæſtione ponẽtem, hæretici Berengarij antiquum diſcipulum, diuinationum ac ſomniorum cultorem, manifeſtum necromanticum, Pythonico ſpiritu laborantem, &

idcir-

idcirco à uera fide exorbitantem, iudicamus canonicè deponendum & expellendum: & niſi ab ipſa ſede, his auditis deſcenderit, in perpetuum condemnandum. Facta autem ſunt hæc 7. Calend. Iulij, feria 5. indictione 3.

Hoc decretum ad Papam miſerunt, & epiſtolam, teſte eodem Vrſpergenſe, in qua poſt multa crimina ipſi Papæ obiecta, ſic concluſerunt: Quia ergo & introitus tuus tantis periurijs eſt initiatus, & eccleſia Dei tam graui tempeſtate per abuſionem nouitatum tuarum periclitatur, & uitam per conuerſationē tam multiplici infamia dehoneſtaſti, obedientiā, quam tibi nullam promiſimus, nec de cætero ullam ſeruaturos eße renunciamus. Hactenus Vrſpergēſis.

Iam addam pauca ex quadam epiſtola Friderici primi, ubi inter alia & hæc quoq; ad Adrianum 4. ſcribit: Cardinalibus ueſtris clauſæ ſunt eccleſiæ, & non patent ciuitates noſtræ: quia non uidemus eos prædicatores, ſed prædatores: non pacis corroboratores, ſed pecuniæ raptores: non orbis reparatores, ſed auri inſatiabiles corraſores. Epiſtolam eam concludens dicit: Superbiæ deteſtabilem beſtiam uſq; ad ſedem Petri reptaße uidemus.

Narrat Gebuilerus, noſtri temporis & quidem papiſticus ſcriptor, fuiße tempore Henrici quarti in Germania & Gallia circiter uigintiquatuor epiſcopos, qui unà cū clero ſuarum diœceſiū coniugati fuerint, coniugiumq; ſacerdotum conſtanter defenderint. Vnde apparet, coniugium ſacerdotum tunc temporis nondum fuiße penitus abolitum: tametſi

hoc ex Herſfeldenſi alibi clarius ſit monſtratum.

Ottho Conſtantienſis epiſcopus:

SCribit Nauclerus, Otthonem Conſtantienſem, *qui circiter ante 500 annos ſedit, epiſcopum, repugnaſse* Gregorio *ſeptimo, ſacerdotũ coniugium abroganti: ac recenſet etiam partẽ epiſtolæ* Gregorij, *in qua ille accuſat* Otthonẽ *apud ſuos clericos, quòd iuſsus priori epiſtola ut ſacerdotum coniugiũ aboleret, non tantũ id facere neglexerit, ſed inſuper permiſerit ut & alij uxores ducant. Quare citat eum Romam, & ei tetra minatur:* prohibetq́; *clericis ſeuerißimè, ne ullam ſuo epiſcopo porrò obedientiam aut reuerentiã præſtent. Vtinã haberemus eius, aliorumq́; ſcripta ac defenſiones, quas ille,* proculdubio *pro ſua innocentia ac coniugij ſacerdotum iuſtitia,* Papæ *tyrannidi oppoſuit. Sed adſcribam illam epiſtolam* Hildeberti, *quam* Nauclerum *recenſere dixi.*

Gregorius epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, *clericis & laicis, maioribus atq; minoribus in* Conſtant. *diœceſi cõſtitutis, ſalutẽ & benedictionem. Miſimus fratri noſtro epiſcopo ueſtro* Otthoni *literas exhortatorias, per quas pro noſtri neceßitate officij* Apoſtolica *authoritate iniunximus illi, ut ſimoniacã hæreſim de eccleſia ſua penitus excluderet, & caſtitatem clericorũ ſtudioſè prædicandã ſuſciperet. Sed epiſcopus ueſter neq;* B. Petri *reuerentia præcepti, neq; officij ſui ſolicitudine attractus, ut nobis relatum eſt, quæ paternè ſuaſeramus, perficere curauit: et ut non ſolum inobediẽtiæ, uerùm etiam rebellionis offenſam*

contra-

contraheret, quemadmodum accepimus, palàm clericis ſuis iuſsioni noſtræ, immò uerius B. Petri, *omnino contraria permiſit, ita ut qui mulierculas habuerant, renuerent: & qui non habebant, illicita temeritate ſubintroducerent. Quod ut audiuimus, moleſtè ferentes, alteram ei ſcripſimus epiſtolam, indignationis noſtræ motus oſtendentes: quin etiã ipſum ad ſynodum Romanam aduocauimus, ut rationes reddat, & inobedientiæ cauſas, ſi rationabiles fuerint, in audientia totius S. cõuentus exponat. Hæc ideo, filij chariſsimi, uobis nota facimus, ut ſaluti ueſtræ conſulamus. Si enim fronte aperta epiſcopus ueſter repugnans et contumax eſse ſtuduerit, indignũ eſt ut præſit, &c. Quapropter omnib. ſicut prædiximus,* Deo & B. Petro *obedientibus, Apoſtolica authoritate præcipimus, ſi in obduratione perſiſtere uoluerit, nullã ei obedientiæ reuerentiã exhibeatis, neq; id animæ ueſtræ perniciẽ eſſe putetis. Nam ſi præceptis Apoſtolicis uoluerit eſſe contrarius, ab omni illius ſubiectionis iugo* B. Petri *authoritate uos abſoluimus: ita ut ſi etiam ſacramẽti obligatione quilibet ei fuerit obſtrictus, quamdiu* Deo *ac ſedi Apoſt. rebellis extiterit, nulla illi fidelitatis exhibitione fiat obnoxius.*

Rudolphus dux Sueuiæ.

TEſtatur *Vrſpergenſis, & alij quidam hiſtorici,* Rudolphum Ducem Sueuiæ, *qui primum fortiſsimè contra omnes ſeditioſos pro* Henrico IIII Imperatore *pugnârat, demum à* Papa & Epiſcopis, *qui ſubinde alium poſt alium extinctis*

prioribus aduerſariū illi optimo Cæſari excitabant, perſuaſum, ut coronam Imperij ſibi uendicaret, demumq́; poſt aliquot cruenta Germaniæ ciuilia prælia, iuxta Mersburgū ei manum abſciſam eſſe: ac eum, fugiente exercitu, uix Mersburgum cum ſeditionis complicibus epiſcopis aufugiße. ibiq́; aduocatis illis, abſciſam eis dexteram monſtraße, ac grauiter gementem dixiße: Ecce manum, qua domino meo Imperatori fidem dedi, quod ei ſubditus eße, fidelißimeq́; tanquā meo ordinario magiſtratui ſeruire, & nunquam reſiſtere uelim: & uos me cum Papa perſuaſiſtis, ut moto contra eum bello, regnum ei & uitam eripere coner. Ecce nunc ego morior, regnumq́; eius relinquo. Vtinam me per ueram Chriſtianamq́; uiam duxiſſetis. Dignißima planè memoria eſt hæc hiſtoriola, quòd furorem Antichriſti, eiusq́; ſacrificorum triſtißima bella, ſeditiones & periuria inter Chriſtianos excitantiū, & irā pœnasq́; Dei contra tam nefarios conatus demonſtrat. Miſerat huic Rudolpho Papa dono diadema Cæſareū, inſcripto hoc uerſiculo:

Petra dedit Petro, Petrus diadema Rudolpho.

Quo indicare uoluit, omnia regna ac dominia mundi ſibi à Chriſto commendata eſſe, ut ipſe ea cui uelit, pro ſuo arbitrio tradat. Vide extremam audaciam & impietatem Romani Antichriſti.

De unitate Eccleſiæ.

EDidit Huttenus anno 20 librum prolixum, titulo de unitate Eccleſiæ, ſcriptum ante annos 470, contra Gregorium VII, eiusq́; complices, qui horribiliter tum excommunicationibus & interdictis,

dictis, tum etiam armis, Henricum IIII *perſequeba tur.* Probat in eo prolixè *author, quicunq; demum eſt, tum argumentis ex ſcriptura & aliunde deſumptis, tum etiam hiſtoriarum cõmemoratione,* Papas & Epiſcopos *non tantum nullas iuſtas cauſas habere, quòd* Cæſarem *perſequantur: ſed etiã in ipſa perſequutione adeò modum excedere, ut planè ſcelerate ac impiè cõtra omnia humana ac diuina iura furant.* Nullam *pacem ferre poße, cum toties eis ſit æquißima oblata: imò, ſi quando ſimulant ſe pacem expetere, omnia tamen agere eo fine, ut nouis maioribusq; turbis dent occaſionem.* Sanè *tunc abundè res oſtendit, uerum eße prouerbium* Germanicum, *cum ſacrificulis nõ aliter poſſe componi ſemel ſuſceptas inimicitias, niſi ut eos iugules.* Locos porrò communes, *qui quidem à nobis in hoc libro annotantur, potißimum hoſce duos tractat:* Papam non habere politicum *gladium, multo minus aliquod dominium ſuper* Imperatorem: *Nullo iure poſſe eum ſubditos* Imperatoris *aut aliorum dominorum, iuramento fidelitatis ſoluere.* Diligenter *deniq; inculcat illud* Pauli *præceptum,* Omnis *anima ſit ſubiecta ſuperioribus poteſtatibus: atq; ideo etiam ſpirituales ſummos et infimos, politicis magiſtratib. obedire debere docet.*

Valtramus Niemburgenſis.

VAltramus *epiſcopus* Niemburgenſis, *floruit ante 450 & amplius annos. ſcripſit pro* Henrico IIII, *contra* Papam. *Suſpicor huius authoris eſſe præcedentem librum de unitate* Eccleſiæ. Teſtatur Trithemius, *eum contra* Papam *ſcripſiſſe.*

Venericus Vercellenſis.

Circa idem tempus ſcripſit & Venericus Vercellenſis epiſcopus librum ad Papam, in quo eum reuerenter monet de ijs omnibus, quæ contra fas ac ius, præſertim contra Henricum IIII fecit. Libri eſt titulus, De diſcordia regni & ſacerdotij.

Sigisbertus.

Sigisbertus monachus Gemblacenſis, floruit ante annos 440. Defendit Henricum IIII, & ſcripſit contra Gregoriũ ſeptimum, et epiſtolam Paſchalis Papæ. Quos'nam porrò præcipuè errores oppugnauerit, ignoro. hæc enim tantum ex Trithemio deſcripſi. À Vincentio ſæpe citatur: multa enim ſcripſit. Facile tamẽ eſt ex ſcopo conijcere, eum aſſeruiſſe, Papam nõ habere utrumq; gladiũ, nec aliquod ius ſupra Imperatorem. Molinæus teſtatur, eum multa tetra facinora Papæ Gregorio obieciſſe. Trithemius dicit, eum plures epiſtolas & opuſcula contra Gregorium ſcripſiſſe: quæ extare, ualde optandũ eſſet. Sed adſcribamus quædã ex Auẽtino de Sigiberti dictis, deq; Hẽrico IIII, cui pleraq; omnia hæc capita cõiũcta ſunt.

Sacerdos expiranti ſimilis triduò in Saxonia decubuit. Is ubi ad ſe redijt, apud inferos Hildebrãdum, Rudolphum, Hermannum, tyrannos æternis mactari ſupplicijs, reuelauit. Falſi tum prophetæ, falſi Apoſtoli, falſi ſacerdotes emerſere, qui ſimulata religione populum deceperunt, magna ſigna atq; prodigia ediderunt, & in templo Dei ſedere atq; extolli ſuper omne id quod colitur cœperunt. Dumq; ſuam

poten-

potentiam, dominationẽ ſtabilire conantur, charitatem, ſimplicitatem Chriſtianã extinxerunt. Sigebertus horum temporum ſcriptor, uir alioquin etiam, ut quiſq; illa tempeſtate poterat, omnis diuini humaniq; iuris conſultiſsimus: Pernicioſiſsima (inquit) ſeditio, & ut pace bonorũ dixerim, hæreſis omnium peſtilentiſsima, populũ Chriſtianũ percellit. Sacrificuli illius, qui ſe dixit pueros effœminatos, falſos prophetas, tyrannos (qualis Imperator noſter princeps optimus nõ eſt) populo ob ſcelera imponere, his à Deo datis, non ſolum non parendum eſſe, uerùm etiam fraude, ui, quouis modo tollẽdos, populũ Chriſtianum docere audent: periuria, homicidia, ciuilia bella, cædes, perfidiam, pietatem uocant: huiuſcemodi Deo placere prædicant: ſacramento rogatos, religione iuſiurandi Cæſari aſtrictos, exautorant: fidem frangentes, fœdera diſsoluentes, pactum præuaricantes, iuramentum uiolantes, perfidos atque periuros non eſſe, ſibi credi poſtulant. Quin eos qui fideles ſunt, qui rebellionem, incendia facere, ſtupra, inceſtus committere, prædas agitare, proximos opprimere, occidere, compilare, ſanguinem Chriſtianum effundere ſummo opere cauent, in numero ſceleratorum atque impiorum computant. Ceu uerò non extet perpetuum immortalis prætoris edictum: Qui pactum ſoluit, non effugiet: &, Periuri regnum Dei non poßidebunt.

Pleriq; omnes boni, aperti, iuſti, ingenui, ſimplices, tum imperium Antichriſti cœpiſſe, quòd ea quæ Chriſtus ſeruator noſter tot annos antè nobis

canta-

cantauit, eueniſſe eo tempore cernebant, memoriæ literarum prodidere. Hactenus Auentinus.

Teſtatur Sigisbertus *etiam in ſuo* Chronico, *Gregorium* VII, *ſeu* Hildebrandum, *tandem ſcelus ſuū agnouiße in extrema hora, pœnitentiam egiße: aduocaßeq́; ad ſe quendam ſuum intimum, quem ad Cæſarem, ut ſibi ueniam peteret, ablegauerit.* Idem Sigisbertus *in* Chronico *ſuo dicit, anno* 1085, *eſſe non tantum errorem, ſed & hæreſim, quòd* Papa *audet abſoluere ſubditos iuramento* Imperatoris, *aut aliorum* politicorum *dominorum.* Dicit *etiam, eum malè abuti iure, clauiumq́; poteſtate, cauſamq́; præbere contemptui religionis, quòd tam temerè ac ſine cauſa* Imperatores excommunicet. *In expoſitione ſuorum temporum narrat quædam mira, uel potius miraculoſa, de muliere quadam, quam dicit* Romam *ad* Alexandrum *tertium ueniſſe, ac inter alia indicaße, quòd* Romano *clero graues calamitates ac pœnæ imminerant, niſi ab exercitio doli (ut ipſe loquitur) diſcederent, ſub quo à multis retro temporibus uſq; in eam diem laborauerant.* Narrat *ſanè crebrò tetra* Paparum *ac cleri facinorum exempla, quæ hic commemorare nimis longum eſſet.* Trithemius *teſtatur, eū plures epiſtolas & opuſcula ſcripſiſſe contra* Gregorium: *quæ extare uehementer optandum eſſet.*

Leodienſis eccleſia.

CIrca annum* Chriſti *1100, & paulo antè, aliquot* Papæ *atroces inimicitias cum* Imperatore Henrico IIII, & V, *cum maxima* Chriſtianorum, & *præſertim* Germanorum *calamitate, & ſanguinis*

guinis effuſione geßerunt. Quo tempore multa ſcripta contra Paſchalem II. nam Paſchalis crudeli epiſtola hortatus erat Robertum comitem Flādrenſem, ut Leodienſem eccleſiā & prouinciam ferro ac igni uaſtaret, eo quòd adhuc ſuo Imperatori Henrico obediebat. ſicut paulo antè Cameracenſem crudeliter uaſtauerat, cuius miſerabilem faciem admodum deplorant. Reſpondet ergo Eccleſia Leodienſis Papæ piè ac eruditè: indicat ſe diuinum mādatum habere, ut ſuo politico magiſtratui obediat, datumq́; ſemel iuramentum ſeruet. Obijcit Papæ crudelitatē & malitiam, fraudesq́; eius complures. Hoc ſcriptum in ſecūdo Conciliorum tomo editum eſt: quare ibi à Chriſtiano lectore legi poteſt. Referam tamen aliqua inde, quo ijs inſeruiam, quibus uel libri uel tēpus deeſt. Vocant Romam Babylonem, dicuntq́; eam à Petro ſic prophetico ſpiritu uocatā eſſe, quòd Romanis turbinibus & procellis Eccleſia eſſet perturbanda. Accuſant uehementer, quòd Papa bella contra eccleſiam Chriſti excitet. Adſcribam uerò & uerba aliqua inde, amplioris fidei cauſa.

Nos attoniti hac nouitate rerum, quærimus unde ſit hoc nouum exemplum, ut prædicator pacis, ſuo ore & alterius manu inferat eccleſiæ bellum. Contra Barbarorum & inimicorum Dei aſſultus, concedunt Canones etiam clericis arma, ad defenſionem urbis & Eccleſiæ. Bella uerò indici Eccleſiæ per authoritatem canonicam, nuſquam ſcripturarum legimus. Item aliquanto pòſt:

Quis pontificum Romanorum ſuis decretis unquam

quam authorizauit, ut debet pontifex gladio belli in peccantes uti? Et iterum: Cur pro malis regib. orari debere Paulus dicit? ſcilicet ut tranquillã uitam agamus. Eſſet Apoſtolicũ, imitari Apoſtolum: eſſet propheticũ, imitari prophetã. Sed peccatis noſtris merentibus, Apoſtolicus, qui etiam iam orare deberet pro quamuis peccatore, ut tranquillã & quietam uitam agamus: agit bellando, ne tranquillã et quietã uitam agamus. Itẽ obijciunt Papæ, quòd propter ſuas traditiones & Dei mãdata uiolari uelit. Inquiunt enim:

Nobis legem tenentibus obijciunt, quòd tranſgrediamur eorum nouas traditiones. At illis dicit Deus: Quare uos tranſgredimini mandatum Dei, propter traditiones ueſtras? Iubet Deus, ut quæ ſunt Cæſaris, reddamus Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo. In hanc ſententiam Petrus & Paulus pedibus eunt. Item:

Quis iure reprehẽdet, quòd epiſcopus partib. domini ſui fauet, cui promiſſã cũ iuramẽto fidelitatẽ debet? Periuriũ, nemo dubitat eſſe grãde peccatũ. Deus ſolus iurat, & nõ pœnitet eũ: Quia ſapiẽtia cuſtodit præcepta iuramenti Dei. Sed nos, quos iuraſſe ſæpè pœnitet, iurare prohibemur. Si iurat homo, iubet Deus ut reddat Domino iuramentum ſuum. Hoc nec ignorant illi, quod regnum & ſacerdotiũ ſcindentes nouello ſchiſmate, & nouellis (ut quibuſdam placet) traditionibus illos qui regi periurant, ſe à culpa periurij abſoluere promittunt: non attendentes, quòd Ezechiel ex ore Dei dicat de Sedechia, qui periurauit domino ſuo regi Nabuchodonoſor: Qui ſoluit, inquit, pactum, numquid effugiet? Item:

Hinc omnes perpẽditis, q̃ ſit reus capitis, qui nõ reddit Cæ-

dit Cæſari quæſunt Cæſaris, ſecūdū decretū Dei: uel qui regē inhonorat, cōtra decretū Apoſtoli: uel peierādo aſſumit nomen Dei in uanū, p quod iurauit regi fidelitatē. Ecce, quare excōmunicari dicimur. Itē:

Petrus Apoſtolus docet: Nō dominantes in clero, ſed forma facta gregis. Paulus Apoſtolus ad Galatas delinquētes ait: Filioli, quos iterū parturio in Domino. Hos igitur attēdat D. Paſchaſius, pios admonitores, nō impios cōuiciatores. Maledictū excōmunicationis D. Paſchaſius nobis improperat: ſed illud ante omnia timemus, q ſpiritus S. per os Pſalmiſtæ dicit: Maledicti omnes qui declināt à mādatis tuis. Maledictum excōmunicationis, quod ex nouella traditione Hildebrādus, Odardus, et iſte tertius indiſcretè protulerūt, omnino abijcimus, & priores ſanctos patres uſq; nūc ueneramur, et tenemus, qui dictāte ſpiritu S. nō animi motu, in maioribus et minoribus poteſtatibus grauiter delinquētibus quædam diſſimulauerunt, quædā correxerunt, quædā tolerauerunt. Dominus noſter epiſcopus cōmunicat regi & imperatori ſuo, cui ex regalibus eius acceptis fidelitatē iurauit. Nimium effluxit tempus, quo hæc cōſuetudo incœpit: et ſub hac cōſuetudine migrauerunt à ſeculo ſancti et reuerētes epiſcopi, reddētes Cæſari ea quæ erant Cæſaris, et Deo quæ erāt Dei. Sed quid dicit Ambroſius ſuper Lucam? Si Chriſtus (inquit) nō habuit imaginē Cæſaris, cur dedit cēſum? Nō de ſuo dedit, ſed reddidit mūdo quod erat mundi. Et tu, ſi nō uis eſſe obnoxius Cæſari, noli habere quæ mundi ſunt. Sed ſi habes diuitias, obnoxius es Cæſari. Si uis igitur nihil debere regi terreno, dimitte omnia, et ſequere Chriſtū: etc. Itē:

Ecce

Ecce quare excommunicati uocamur, eo quòd ſanctos & moderatos & antiquos patres tenemus, & pro poſſe imitamur. Epiſcopum, Archiepiſcopum, noſtrum prouincialem & comprouincialem ſynodum ex antiqua traditione tenemus: et quicquid ibi de ſcripturis ſanctis diffinitum fuerit, Romam non refertur, uſq; ad grauiora negocia, de quibus non inuenitur in ſcripturis ſanctis authoritas. Illos uerò legatos à latere Romani epiſcopi exeuntes, & ad ditanda marſupia diſcurrentes, omnino refutamus: ſicut temporibus Zoſimi, Celeſtini, Bonifacij, concilia Aphricana probauerunt. Etenim ut à fructibus eorum cognoſcamus eos, nõ morum correctio, non uitæ emendatio: ſed inde hominum cædes, & eccleſiarum Dei proueniunt deprædationes. Quia igitur antiquæ regulæ inhæremus, & non omni uento doctrinæ circunferimur, ecce undè excõmunicati dicimur. Item aliquanto pòſt:

Cur ergo Dominus Paſchaſius uult, ut exoluamus quod non rapuimus: ut pſeudoclerici uocemur, ubi rectam lineam tenemus? Potius depoſito ſpiritu præſumptionis, cum ſuis conſiliarijs ſolerter recolligat, quomodo à beato Silueſtro uſq; ad Hildebrandum, ſedem Romanam Papæ obtinuerint, & quot & quanta inaudita ex ambitione illius ſedis perpetrata ſint, & quomodo per reges & Imperatores diffinita ſint, & pſeudopapæ damnati & abdicati ſint: & ibi plus ualuit uirtus imperialis, quàm excommunicatio Hildebrandi, Odardi, Paſchaſij. Dominus in Euangelio dicit: Si malè locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo. Et Paulus apoſtolus in faciẽ Petro

principi

principi Apoſtolorũ reſtitit. Ergo remoto Romanæ *ambitionis typo, cur de grauibus & manifeſtis non reprehendantur & corrigantur* Romani *epiſcopi? Qui reprehendi & corrigi non uult, pſeudo eſt, ſiue epiſcopus ſiue clericus.*

Grauiter item accuſant Papam, *quòd prædicto comiti remißionem peccatorum, propter atrocem perſecutionem Chriſtianorum, ſit policitus. Sic enim* Papa *in ſua bulla blaſphemat: Vbicunq; poteris,* Henricum *hæreticorũ caput, & eius fautores perſequaris. Nullum profectò grauius* Deo *ſacrificium offerre poteris, quàm ſi eũ impugnes, &c.* Hoc *tibi & militib. tuis in peccatorum remißionem &* Apoſtolicæ *ſedis familiaritatem præcipimus, ut hiſce laboribus & triumphis ad cœleſtem* Hieruſalem Domino *præſtante perueniās. Quare illi contra ita ſcribunt:*

Hactenus Euangelicis, Apoſtolicis & propheticis teſtimonijs innitebamur, & quod minus habebat materia, augebat exemplorũ copia. hic uerò quid dicam neſcio: quò me uertam, non uideo. Si enim utriuſque legis totam bibliothecam, ſi omnes totius bibliothecæ ueteres expoſitores reuoluam, exemplum huius Apoſtolici *præcepti non inueniam.* Solus Hildebrandus *papa ultimam manũ ſacris canonibus impoſuit, quem legis præcepiſſe* Mathildi Marchionißæ, *in remißionem peccatorum ſuorum, ut debellaret* Henricum Imperatorem. *Quod iuſtè, nec ne, ipſe uel alij fecerint, nulla authoritate diſcimus.* Hoc *ſolum diſcimus, Quia non poteſt aliquis aliquem indiſcretè ſoluere uel ligare.* Demum *uerò concludunt illo* Micheæ *dicto:*

Seducunt populũ Dei, qui mordent dentibus ſuis, & prædicant pacẽ. Et: Si quis nõ dederit in ore eorum quippiam, ſanctificant ſuper eum bellũ. Clarè indicantes, Papas & eorum curtiſanos eſſe ſeductores Eccleſiæ, ore loqui pacẽ, dentibus uerò mordere, & triſtia bella excitare cõtra Chriſtianos, ſi ea omnia quæ cupiunt, non ultro eis largiuntur.

Hildebertus epiſc. Cenomanẽſis.

Hildebertus epiſcopus Cenomanenſis, uir pius ac eruditus, floruit circa annum 1115. Hoc diſticho ſuum iudicium de Papa, eiusq; curia expreßit.

Vrbs fœlix, ſi uel dominis urbs illa careret,
Vel dominis eſſet turpe carere fide.

Teſtatur id Vincentius in Speculo hiſtoriali. Suſpicor eum eſſe autorem Rhythmicorum uerſuum, de quibus modò. Scripſit enim ipſe tales Rhythmicos, & tamen bene Latinos uerſus. Valde multa autem eſt iſtis duobus uerſibus complexus. Primùm indicare uoluit, Papam cum ſuis eſſe egregiè ſceleratos tyrannos, utpote quorum dominatio redderet urbem Romam infœlicem. Deinde affirmauit, eos non tantum perfidos, impios, uanißimos'que nebulones eße: ſed etiam ita perfrictæ frontis, ut ſibi non turpe eße carere fide ac pietate putent. Multas tribulationes bonus ille Epiſcopus Romæ, quin & uincula ac carceres (teſte Supplemento hiſtoriarum) pro Chriſto & eius Eccleſia paſſus eſt. Quæ porrò fuerit cauſa, quale'ue negocium, non aſſcribit.

Percurri quaſdã manuſcriptas epiſtolas, quæ partim huic Cenomanẽſi, partim neſcio cui innominato

Turonenſi

Turonẽſi tribuebãtur. Ego eundẽ eſſe opinor. Quòd ſi diuerſi ſunt, circa idem tamen tempus eas epiſtolas ſcriptas eſſe apparet. Recenſebo autẽ quædam ex eis epiſtolis, noſtro inſtituto utilia. Reprehẽdit comitem quendã, quòd religionis cauſa diuũ Iacobũ inuiſere uelit: & dicit, eũ rectius facturũ, ſi domui ac regioni ſuæ bene præſit. Vbiq; eum, Deum rectè colere poſſe.

In alia epiſtola, reprehendit conſuetudinem quandam, ubi intinctus panis dabatur: & oſtendit, utrãq; ſpeciem ſeorſim dandam eſſe. In alia epiſtola grauiter admonet Honorium papam, ne quaſuis appellationes ex ultramontanis locis admittat. Alioqui eum & Epiſcoporum poteſtatem omnem annihilaturum, & ampliſſimam feneſtram uicijs aperturũ. In alia, queritur de exactionibus Romanæ curiæ, ac dicit, omnes calamitates & aduerſitates orationib. uinci ac repelli, præter Romanas expilationes.

Calixtus papa.

CAlixtus papa ſedit circa annũ Domini 1120. Hunc non ideo adſcribo, quòd boni aliquid fecerit (extorſit enim omnino coniugium concionatoribus Germanicis & Anglicis) ſed quòd contra hunc alij ſcripſerunt, quos nominare non poſſum: carmina tamẽ uetuſta inuenio, quæ hic ordine adſcribã.

Ò bone Calixte, mundus totus perodit te.
Quondam presbyteri poterant uxoribus uti:
Hoc deſtruxiſti, poſtquam tu Papa fuiſti.

Item:

Priſciani regula penitus caſſatur,

Sacerdos per hic & hæc olim declinatur:
Sed per hic ſolummodo nunc articulatur,
Cum per noſtrum præſulem hæc amoueatur.
Ita quidam presbyter cœpit allegare,
Peccat criminaliter qui uult ſeparare,
Quod Deus coniunxerat, fœminam amare.
Tales dignum duximus fures appellare.
O' quàm dolor anxius, quàm tormentum graue,
Nobis eſt dimittere, quoniam ſuaue.
O' Romane pontifex ſtatuiſti prauè,
Ne in tanto crimine moriaris caue.
Non eſt Innocentius, imò Nocens uerè,
Qui quod facto docuit, uerbo uult delere:
Et quod olim iuuenis uoluit habere,
Modò uetus pontifex ſtudet prohibere.
Gignere nos præcipit uetus teſtamentum:
Nouum quod non retinet, nuſquam eſt inuentum.
Præſul qui contrarium donat documentum,
Nullum neceſſarium his dat argumentum.
Dedit enim Dominus maledictionem
Viro, qui non fecerit generationem.
Ergo tibi conſulo per hanc rationem,
Gignere, ut habebas benedictionem.
Non'ne de militibus milites procedunt,
Et Reges à Regibus, qui ſibi ſuccedunt?
Per locum à ſimili, omnes iura lædunt
Clericos, qui gignere crimen eſſe credunt.
Nobis adhuc præcipit uetus teſtamentum,
Quod noſtræ iam legis eſt uerax fundamentum,
Vt mares & fœminæ ſciant inſtrumentum

Tale,

Tale, per quod habeant prolis incrementum.
Zacharias habuit prolem & uxorem,
Per uirum quem genuit adeptus honorem.
Baptizauit etiam noſtrum ſaluatorem,
Pereat qui teneat nouum hunc errorem.
Paulus cœlos rapitur ad ſuperiores,
Vbi multas didicit res ſecretiores:
Ad nos tandem rediens, inſtruensq́; mores,
Suas (inquit) habeant quilibet uxores.
Propter hæc & alia dogmata doctorum,
Reor eſſe melius, & magis decorum,
Quiſq; ſuam habeat, & non proximorum,
Ne incurrat odium, uel iram eorum.
Proximorum fœminas, filias & neptes,
Violare nefas eſt, quaſi nil deceptes:
Verè tuam habeas, & in hac delectes
Diem ut ſic ultimum tutius expectes.
Ecce iam pro clericis multum allegaui,
Nec non pro presbyteris multa comprobaui:
Pater noſter nunc pro me, quoniam peccaui,
Dicat quiſq; presbyter, cum ſua ſuaui.

Hinc igitur, tametſi aliunde longè melius, apparet, fuiſſe olim non paucos, qui pro ſacerdotum coniugio pugnauerint: ſed fruſtra, uincente tandem ira Dei, & Romano Antichriſto, cum ſuo Sodomtico cœlibatu.

Theodericus abbas S. Trudonis.

THeodericus S. Trudonis Leodienſis abbas, floruit circa annum Domini 1120. inſectatus mul-

 tum eſt

tum eſt Romam, præcipuè ob Simoniam: non ſolum quòd ob pecuniam dantur honores, ſed etiam pro indigniſsimis dantur. Dicit, iam Romæ Simonem Magum pro Petro regnare. Sed adſcribam paucos quoſdam eius uerſus, ſparſim excerptos:

Ecce domum pacis, auis quatit impietatis.

Item:

Malleus argenti confringit ouilia Chriſti.

Item:

Res nimis iniuſta, ſit nummis præſul & Abba.

Item:

Cerne lupum monachum.—

De prauo regimine Eccleſiæ inquit:

Vt Mopſo Niſa, coruo datur ecce columba:
Qualis pullus erit, quem fert commixtio talis?

Et paulo pòſt:

Quid non ſperemus, ſi nummos poſsideamus?

Item:

Roma caput mundi, tu quondam talibus ultrix,
Aut citius uenias ultrices reddere pœnas:
Aut caput ut fueras, modò caudæ uictima fias:
Si ſis uenalis, quod quondam Numida riſit,
Emptor non deerit: tu uendes, atq; peribis.
Talibus ipſe Deus quondam cum reſte minatur,
Menſas & ſedes de ſacris ædibus arcens,
Dic, ſint Maranatha, Deus, hi: dic, ſint anathema.

Hinc apparet, hunc bonum uirum miſerandum Eccleſiæ regimen & animaduertiſſe, & deploraſſe, unà cum multis alijs bonis ac doctis.

Hugo

Hugo de S. Victore.

HVgo de S. Victore, dictus natione quidẽ Saxo, ſed abbas S. Victoris Pariſienſis, floruit circa annũ Domini 1130 id eſt, ante 424 annos. Multa ſcripſit, multũq; & eruditionis & pietatis nomine à Trithemio laudatur. Is alicubi ita de clericorũ perditiſſima uita ſcribit: Clerici noſtris tẽporibus legẽ neſciũt, nec diſcunt, ſed uanitates: ocio, comeſſationibus, ebrietatibus ſtudent: terrena capiũt: aſſiduè in plateis, rarò in eccleſijs: tardi ad inueſtigandum culpam peccatorum, parati ad inſequendum ueſtigia leporum: uelociores ſunt ad congregandum canes, quàm ad conuocandum pauperes: citius porrigunt panem canibus, quàm pauperibus: citius extendunt manum ad taxillum, quàm ad miſſæ librum. Ii ſunt, quorũ thalamus ornatior quàm altaria, ſcyphus pulchrior calice, equus carior quàm miſſale, mappa pulchrior caſula, camiſia delicatior quàm alba: imò quod horrendum eſt dicere, & nepharium, femoralia pulchriora quàm corporalia. Item Auguſtinus: Plus placet Deo latratus canũ, & rugitus boum, grinnitus pecorum, quàm clericorum cantus, laſciuè & luxurioſe cantantium, ut placeant amaſijs ſuis. Videte quam iniuriam faciunt hi in templo Dei. Faciũt enim ex eo tabernam & domum tripudij, ubi ſolent laſciui cantus exerceri. Item: Reſtat ut prædicatio eius contemnatur, cuius uita deſpicitur.

Vnde licet agnoſcere, qualis iam tũ cleri ſtatus moresq; fuerint. Sed fruſtra eſt à tam multis doctis pijsq; uiris reprehenſus, quippe qui corrigi planè non uelit.

Haymo.

HAymo archidiaconus Cantuarienſis, teſte Balæo, reſtitit quæſtuoſis papiſtarum traditionibus, religionemq; ad Apoſtolicā puritatem reuocare uidetur conatus. Diſſerere enim ſolitus eſt, nouos illos pſeudo ꝓphetas iterū uelle captiuos ducere, in ſeruitutēq; redigere pios, ſemel à Chriſto Iudaica ſeruitute liberatos. Qua ratiōe grauiter offēdit Papiſticos phariſæos. Floruiſſe putatur circa 1040 Domini annū.

Beno Cardinalis.

BEno Cardinalis floruit fermè ante 500 annos. Scripſit uitam Hildebrandi papæ, qui Gregorius VII eſt uocatus. In ea horribilia ſcelera Papæ illius, & quorundam aliorum enumerat, quæ alioqui ab alijs perſcripta non ſunt.

Primùm prolixè recenſet, quæ'nam ſcelera, antequam fieret Papa, perpetrauerit. Poſtea docet, qua arte ſibi Epiſcopos, præſertim Germaniæ, deuinxerit. Dicit petijſſe à Cæſare Henrico amicè, ut quoſdā Epiſcopos tanquā ſimoniacos expelleret. quod cum ille (dolum non intelligens) bono zelo fēciſſet, Hildebrandus eoſdem illos tanquam ab Imperatore inſigni iniuria affectos, maximis prius ſibi iuramentis adſtrictos, ac contra Imperatorem irritatos, reſtituit.

Deinde cum hoc modo Epiſcopos ab Imperatore abalienaſſet, ſibiq; obſtrinxiſſet, ſubitò ſine ulla iuſta cauſa, imò & neglecta omni legitima citatione, multo magis accuſatione, Imperatorem & excōmunicauit & depoſuit: aliumq; quendam Imperatorem eſſe,

& ſe-

& ſeditionem contra Cæſarem mouere iußit. Narrat quoque ſedem, in qua ſedens Cæſarem prædictus Papa excommunicauerat, cum quidem eſſet ex nouis lignis fabricata, ſtatim ſua ſponte diſciſſam diſiectamq́; eſſe: fuiſſeq́; id ſignũ, eum ſua illa iniquißima excommunicatione horribiliter Eccleſiã dißipaturum eſſe: ſicut etiam poſtea accidit. Nam quatuor ſeditioſos ordines excitauit, qui grauißima & planè exitioſa Chriſtianitati bella contra Henricum IIII geſſerũt.

Quartò narrat, eum fuiſſe Magum: ſolitũq́;, cum adhuc monachus eſſet, cõcußis manicis proijcere ſcintillas, quò multitudini ſuam eximiam pietatem perſuaderet. Narrat quoq;, quid poſtea duob. eius miniſtris acciderit, librum eius magicum ei afferentibus, ac in itinere legentibus.

Quintò narrat, eum conſecratam Euchariſtiam in ignem proieciſſe, conſuleréq́; dæmones cõtra Henricum IIII imperatorem.

Sextò dicit, eum in Paſcha pontificialib. ornamentis indutum, poſt Euangelium ſuggeſtum aſcendiſſe, ac coram cardinalibus, toto clero & populo Romano prædixiſſe: Imperatorem ante Petri feſtum moriturum, aut certè omni dignitate priuandum: idq́; ſi non accidat, iußit ſe non pro Papa haberi, ſed ab altari abſtrahi. Intra illud uerò tẽpus ſubmiſit Imperatori coniuratos ſicarios. Aliquando etiã curaſſe lapides, ait, ſub tecto tẽpli aptari, qui Imperatori ſtato tẽpore ac loco pro ſuo more orãti, ſupernè immitterentur: ſed inſidiatorẽ, dũ aptat lapidem, ab eo detractũ & contritum eſſe.

Deniq; multa crudelia facta Hildebrandi commemorat. Verùm de hoc Papa alibi. nam hic quoque uel maximè ſacerdotum cõiugia in Germania diſtraxit, & fermè penitus aboleuit. Ac ob hæc aliaq; eius flagitia & errores à pleriſq; tum aulicis prælatisq; ſuis (fuerũt enim adhuc tunc aliqui inter eos boni) tum etiam uniuerſitatibus deſertum eſſe.

Narrat etiã idẽ Benno Cardinalis, Syluestrũ ſecundum, Benedictum nonum, & Gregorium ſextum, & Gregoriũ VII, de quò ſuprà dictũ eſt, fuiſſe magos.

Illud uerò uel maximè in hoc ſcriptore obſeruandũ eſt, quòd diſputat, eos ſeipſos ex eccleſia Dei eijcere, qui de ſua poteſtate cõfidẽtes, alios reſpõdere paratos, ac ſe excuſare, inauditos excõmunicãt. Quod & nos hoc tẽpore rectè noſtris Papiſtis reſpõdemus. Nõ eſt pfectò dubiũ, qn ſi hiſtorias paparũ ſynceri homines, et nõ adulatores, ut Platina et ſimiles fuerũt, perſcripſiſſent, pleroſq; Paparum iſtis ſimiles fuiſſe intelligeremus. Sicut & Veſellus teſtatur inquiens,

Summorũ enim epiſcoporũ pleriq; peſtilenter erra uerũt, ut nouiſsimis dieb. noſtris in Cõſtantiæ celebri cõcilio claruit. Benedictus, Bonifacius et Iohãnes 23. q̃ grauiter fidẽ lacerarũt? Et noſtris poſtremis diebus Pius ſecũdus, & Sixtus quartus? quorũ alter patentibus bullis regna terrarũ ſibi uendicauit: alter turpiſsimas diſpenſationes non ſolũ de præſtito in ciuili cauſa iuramento, ſed etiam de præſtando de plenitudine poteſtatis plumbatas bullas emiſit, in abuſu poteſtatis Apoſtolicæ. Quicquid frater Petrus, uel comes Hieronymus inſolenter aut auarè geſſerint, ipſe poſtea,

ſtea,cum reſciret, ratificauit,etiam bullis plumbatis:

Talib. atris (ut ita dicā) colorib. pingit & Theodericus Nyem, epiſcopus Verdenſis, aliquot Papas, quorū quidē intimus ſcriba ſeu cācellarius antea fuerat: ut nec inimicus eorum fuiſſe,nec res ipſorum,facta,mores'ue ignoraſſe,uerè dici poßit.

Sed adſcribamus ſanè totam Bennonis huius hiſtoriolam,quoniam & digniſsima lectu eſt, & à noſtro inſtituto non aliena.

Vita & geſta Hildebrandi,qui Romanus pontifex factus, Gregorius ſeptimus dictus eſt, deſcripta per Bennonem Cardinalē, archipresbyterum ſanctæ Rom.eccleſiæ,qui eo tempore uixit. Vbi narratur,cur fuerit depoſitus: & mirāda referuntur de aliis pontificibus Romanis,uidelicet Benedicto nono, Gregorio ſexto, Syluestro undecimo, Iohanne uigeſimo,Leone nono, Alexandro undecimo,& aliis,quę nullus hiſtoricorum adhuc prodidit,neque Platina,neque quiſquam alius.

Reuerendißimæ matri S. Romanæ eccleſiæ,deuotus filius eius, & humilis ſeruus Beno,Cardinalium archipresbyter,

QVum de omnibus Romanæ eccleſiæ cardinalibus, ferè ſolus Euſebius Liberium papā declarauerit hæreticum,& clerici Romanæ eccleſiæ Anaſtaſium ſecundum, duas eccleſias excōmunicatis communicando facientē damnauerint:non abſurdū exiſtimaui,maiorum noſtrorum nomina atque dignitates memoriæ commendare, qui Hildebrandum reliquerunt,

cuius

cuius intolerabiles et grauiſſimos errores publicè deteſtati, nunquam ad eum reuerſi ſuut. Diuerſas etiam ſcholas Romanæ eccleſiæ literis adnotauimus, quæ ab eius communione receſſerunt. Leo tunc temporis archipresbyter cardinalium, & Beno, & Vgobaldus, & Iohannes Cardinalis, & Petrus cancellarius & Cardinalis, ordinati ante tēpora Hildebrādi: Natro, Innocentius, Leo, hi tres ab eo cōſecrati, deſeruerunt eum, errores eius execrati. Similiter Theodinus archidiaconus, quem ipſe conſtituit archidiaconum, & alij Cardinales diaconi: Iohannes modò archidiaconus, & Creſcētius, Iohannes primicerius ſcholæ cantorū, cum omnibus ſuis: Petrus oblationarius cum omnib. ſuis, excepto uno: Papa prior ſcholæ Regionariæ, cū omnib. ſuis ſubdiaconibus, Archiacolythus & ſubpulmentarius cum ſuis, Cencius iudicum primicerius, cum alijs iudicibus, & cuncti milites ſigna banda geſtantes, Prior ſcrinariorū cū pleriſq; ſuis. Ipſi etiam epiſcopi cum iam uellēt eum deſerere, Hildebrandus conuocatis ad ſe laicis, eis conſilium ſuum aperuit, & quòd epiſcopos à colloquio Cardinalium uellet ſeparare, indicauit. Poſt hæc ipſos epiſcopos conuocauit: & turbis laicorum ſtipatus, ſacramentum ab ipſis epiſcopis cum terrore & minis exegit & extorſit: & in manu ſua iurare coegit, ne unquam ab eo diſſentirēt, nunquam regis cauſam defenderent, nunquam ſuperordinato ſibi Papæ fauerent, uel obedirēt. Quo facto, eos per principem Salernitanum in Campaniā miſit: & ſic eos à conſortio Cardinalium, & à Romana urbe ſeparauit. Non ſolum epiſcopos, ſed etiam urbis presbyteros,

preſbyteros, & inferioris ordinis clericos, inſuper & laicos, iuramētis alligauit, ne ulla ratione, ullo tempore condeſcenderent in cauſa regis.

Alexandro papa iuxta ueſpertinam horam defuncto, eadem die contra canones à laicis electus eſt. Sed Cardinales non ſubſcripſerunt in electione eius: ſub anathemate enim canones præcipiunt, neminem eligi in ſedem Romani pontificis ante diem tertium poſt ſepulturam ipſius prædeceſſoris. Poſtquam aliunde aſcendit, à conſilio remouit cardinales ſacræ ſedis.

Cum quibus perſonis, conſilia ſua diebus ac noctibus habuit, Roma uidit & audiuit.

Eiectis à conſilio & à cuſtodia eius Cardinalibus, uita eius & fides & doctrina ſine teſtibus fuit: cum ſacri Canones præcipiāt, ut in omni loco tres Cardinales preſbyteri, & duo diaconi Papam non deſerant, propter teſtimonium eccleſiaſticum, & propter ſtylum ueritatis.

Scripturas ſacras uiolenter intorſit in adiutoriū falſitatis: quod genus idololatriæ quantum ſit, latè patet in ſcripturæ ſacræ campis ſpacioſis.

Præter uoluntatem & cōſilium cardinaliū, extra ordinem iudicandi ſacris canonibus determinatum, Imperatorem in nulla ſynodo canonicè accuſatū, præcipitanter excommunicauit, in qua excommunicatione nullus cardinalium ſubſcripſit.

Vt primum ad excommunicandū Cæſarem de ſede ſurrexit, ſedes ipſa nouiter lignis fortiſsimis compoſita, ſubitò Dei nutu terribiliter ſciſſa eſt in plures partes: ut manifeſtè daretur intelligi, ſeſſor ille, tam peri

culoſa

culoſa excõmunicatione, tanta præſumptione, quanta, quamq; terribilia ſchiſmata ſeminaret cõtra Eccleſiam Chriſti, contra ſedem beati Petri, quàm crudeliter diſsiparet cathedram Chriſti, inculcando leges Eccleſiæ, imperando cum potentia & auſteritate.

In deſcriptione eiuſdem excommunicationis ea interſeruit, in quibus manifeſtè à fide catholica errauit, cum iniuſtè excommunicatum Imperatorem, & epiſcopos communicantes ei, excepit ab excommunicatione: & tertio gradu communicantes eis, & unitatem Eccleſiæ ſcindens (quantum in ipſo fuit) duas eccleſias fecit.

Idem præſumptor ieiuniũ indixit Cardinalibus, ut Deus oſtenderet, quis rectius ſentiret de corpore Domini: Romana ne eccleſia, an Berẽgarius. Per hoc manifeſtè probatus infidelis, cum in Nicæno cõcilio ſcriptum ſit: Quia dubius in fide, infidelis eſt.

Et de corpore Domini ſignũ quæſiuit, quod petente beato Gregorio ad firmandam mulieris fidẽ contigit, quando panis Chriſti formã accepit digiti. Et miſit duos Cardinales, Attonẽ & Cunonem ad ſanctam Anaſtaſiam, ut cum Suppone eiuſdem eccleſiæ archipresbytero triduanum ieiuniũ peragerent, & illis tribus diebus ſinguli per dies ſingulos Pſalteriũ & miſſas decantarent, ut ſupradictum ſignum eis Chriſtus oſtenderet: quod minimè contigit.

Imperator ſolitus erat frequenter ire ad orationẽ, ad eccleſiã ſanctæ Mariæ, quæ eſt in mõte Auentino. Hildebrandus autẽ cum per exploratores ſuos omnia eius opera ſollicitè inquireret, locũ in quo frequẽtius

Imperator

Imperator uel ſtās uel proſtratus orabat, notari fecit: & quendam, promiſſa pecunia, ad hoc induxit, ut ſupra trabes eccleſiæ, occultè lapides magnos collocaret, & ita aptaret, ut de alto ſuper caput orantis Imperatoris dimitteret, & ipſum contereret. Quod miniſter tanti ſceleris, cum feſtinaret implere, & lapidem magni ponderis ſuper trabes aptare uellet, lapis pondere ſuo eum traxit: & fracta ſub trabibus tabula, & lapis & ille miſer homo Dei iudicio in pauimētum eccleſiæ cecidit, & eodē lapide cōtritus penitus eſt. Huius rei geſtæ ordinē poſtquam Romani cognouerunt, pedem illius miſeri fune ligauerunt, & triduò per plateas urbis ad exemplum trahi fecerunt. Imperator autem ſolita clementia iuſsit eum ſepeliri.

Iohannes Portuenſis epiſcopus, qui intimus fuerat à ſecretis Hildebrandi, aſcendit in ambonem beati Petri, & inter multa, audiēte clero & populo, ait: Tale quid fecit Hildebrandus & nos, unde deberemus uiui incendi: ſignificans de ſacramento corporis Domini, quod Hildebrandus, reſponſa diuina quærens contra Imperatorem, fertur inieciſſe igni, contradicentibus Cardinalibus qui aſsiſtebant ei.

In Paſcha Domini, feria ſecūda, cum ad Eccleſiam S. Petri ad miſsam clerus & populus cōueniſſet, poſt Euangeliū in ambonē aſcendit, ſicut erat indutus pontificalibus indumētis. Et in præſentia Epiſcoporū & Cardinaliū, in frequentia cleri & ſenatus & populi Romani publicè clamauit, inter multa ſuæ diuinationis uerba: Regem Henricū uſque ad proximum ſancti Petri feſtum, ſine dubio moriturum, aut à regno

penitus

penitus deijciendum, in tantum, ut ulterius nō poſſet congregare quàm ſex milites. Prædicauit etiam epiſcopis & Cardinalibus, & omnibus qui aderant, de ambone clamans: Nullo modo habete me pro Papa ulterius, ſed ab altari me auellite, ſi uſq; ad prædictum feſtum prophetia hæc effectum non habuerit.

Eiſdem diebus parauit Imperatorem perdere per occultos proditores. Deus autem eum cuſtodiuit. Et eodem tempore fuerunt nonnulli, qui exiſtimauerunt ipſum Hildebrandum conſcium extitiſſe, & ordinatorem proditionis: quia eiſdem diebus paulo ante proditionem de morte regis falſo prophetata præſumpſit. Quod uerbum uehementer percußit corda multorum. Et palàm factū eſt, Hildebrandum uoce propria in conuentu eccleſiæ eſſe damnatum, qui (ut dictum eſt) iudicauerat ſe nullo modo eſſe Papam, neque pro Papa ulterius habendum, ſed proditorem & mendacem eſſe credendum, niſi uſq; ad proximum feſtū ſancti Petri Imperator moreretur, aut omni honore ſpoliaretur, adeò ut ultra ſex milites cōgregare non poſſet. Et diuino nutu actum eſt, ut à ſe ipſo quoq; damnaretur hæreticus. Sic ait Apoſtolicus. Dominus ipſe inquit: Propheta qui arrogātia deprauatus uoluerit loqui in nomine meo, quæ ego nō præcepi, ut diceret, aut ex nomine aliorū deorū, interficietur. Quòd ſi tibi tacita cogitatione reſpōderis, Quomodo poßū intelligere uerbum quod Dominus non eſt loquutus? Hoc habebis ſignum, quod in nomine Domini propheta prædixerit, & non euenerit, hoc Dominus non eſt loquutus, ſed per tumorem animi ſui propheta

pheta confinxit, & idcirco non timebis eum.

Tempore autem tranſacto, quod Hildebrandus in diuinatione ſua præfixit, Rege uerò neq; mortuo, neque militibus ſuis imminuto, timens ſe ſuis uerbis deprehenſum, & ore proprio condemnatum, ad callida argumenta ſe conuertit, perſuadens uulgo indocto, non de corpore regis, ſed de anima regis propheta ſſe: quaſi anima regis milites omnes præter ſex perdidiſſet, uel illo ſpacio mortua eſſet. Et his uerbis uulgus indoctum deluſit. Contra huiuſmodi prophetas beatus Gregorius ſuper Ezechielem ait: Inter prophetas ueros & falſos iſta eſt diſtantia: quia prophetæ ueri, ſi quid aliquando per ſuum ſpiritum dicunt, citius corrigũtur: Prophetæ autẽ falſi, & falſa denunciãt, et alieni à ſancto ſpiritu in ſua falſitate perdurãt.

Tres homines non conuictos, non confeſſos, abſq; ſecularibus iudicibus, Hildebrandus morti adiudicauit: & eos in patibulis iuxta Eccleſiam ſancti Petri, in loco qui dicitur Palatiolum, interfici ſuſpenſos coegit, ſine dilatione, ſine diſcuſsione, contra leges, quæ præcipiunt, etiam manifeſtos reos intra ſpacium & retractionem triginta dierum non interfici. Quæ etiam apud Paganos uigent, & ſeruantur, ſicut docet authoritas beati Ambroſij, et paßio ſanctorum Marceliani & Marci.

Centium filium præfecti Stephani, prius fidelem ſuum, in carcerem miſit, & in uaſe undiq; aculeis ueſtito, mille & mille mortib. cruciauit. Qui poſtquã euaſit, ipſum Hildebrandum cæpit. De cuius captione antequam euaderet, omnibus qui captionis illius

cooperatores fuerant, hoc debitum publicè remiſit, quod poſtea infideliter uindicauit. Centium, cui omnia remiſerat, perſequi cœpit: & nouem de hominibus Centij in patibulis ſuſpendio interfecit, ante portas ſancti Petri.

Filius cuiuſdam uiduæ, captioni eius interfuit: cui cum multis alijs pœnitentiam & exilium unius anni indixit. Quo expleto, uidua ampliori ſatisfactione uolens placare animum Hildebrandi, funem immiſit collo filij ſui, & fune filium trahens, pariter cum filio ad pedes Hildebrandi protulit dicens: Domine Papa, de manu tua uolo recipere filium meũ, qui exilium unius anni, & pœnitentiam à te iniunctam portauit. Ad hæc Hildebrandus, in præſenti propter eos qui aderant, iram diſsimulans, filium ei reddidit, cum auſteritate dicens: Vade uade femina, dimitte me in pace. Poſtea miſsis apparitoribus ſuis, filiũ uiduæ apprehendit, et iudicibus, ut eum morti damnarent, præcepit. Qui uno ore reſponderunt, ſe ulterius non poſſe illum condẽnare, qui ad iudicium Papæ confugiſſet, & pœnitentiam & exilium unius anni ab ipſo Papa iniunctum iam impleuiſſet. Ad hæc glorioſus Hildebrandus iudicibus iratus, præcepit abſcindi pedẽ filio uiduæ, quæ fruſtra apud Hildebrandũ exiſtimauerat pœnitentiam, & leges, & iura ualere. Et pede truncato, dolore illo poſt triduum mortuus eſt.

Multa quidẽ alia fecit Hildebrandus, in quem clamat ſanguis Eccleſiæ, gladio linguæ eius miſerabili proditione effuſus, propter quæ à communione eius iuſtiſsimè Eccleſia receſsit, ſicut fecerũt Imperatores

noſtri

noſtri temporibus apoſtatarum Liberij et Anaſtaſij.

Vt Liberij feſtum celebraretur, iuſsit. Hoc præcepto eius, hæreſim firmauit, qui ex laudabilib. meritis damnabiles exitus habuit.

Die quodam, cum de Albano Romam ueniret, oblitus eſt ſecum ferre familiarem ſibi librum necromanticæ artis, ſine quo nuſquam aut rarò incedebat. Quod cum in itinere ei ad memoriam rediſſet, in introitu portæ Lateranenſis feſtinanter uocauit duos de familiaribus ſuis aſſuetos, & fidos miniſtros ſcelerum ſuorum, & ut eundem librum citiſsimè ſibi afferrent præcepit: & terribiliter interminatus eſt, ne librũ in uia aperire præſumerent, ne ulla curioſitate ſecreta libri inueſtigarent. Sed quanto amplius inhibuit, tanto uehementius eorum curioſitatem ad inueſtigandum eiuſdem libri arcana accendit. Igitur dum in reditu librum reſeraſſent, & diabolicæ artis præcepta curioſe legerent, ſubitò adfuerunt angeli ſatanæ, quorum multitudine & horrore duo illi iuuenes propè effecti amentes, uix ad ſe reuerſi ſunt. Et (ut ipſi retulerunt) maligni ſpiritus inſtabant, dicẽtes: Ad quid nos uocaſtis? quare faſtigaſtis? citò præcipite quod nos agere uultis, alioqum inſurgemus in uos, ſi nos diutius tenueritis. Ad hoc alter iuuenum: Feſtinanter (inquit) muros illos deijcite. Et hæc dicens, manu oſtendit muros altos uicinos Romæ, quos in momento maligni ſpiritus deiecerunt. Et iuuenes ſanctæ Crucis ſigno ſe ſignantes, tanto terrore exterriti, trementes & palpitantes, uix Romam ad dominum ſuum peruenerunt.

VEnerandis Eccleſiæ Romanæ patribus, & dilectis in Chriſto, & ſemper diligendis fratribus, Beno Cardinalis Romanæ eccleſiæ fidele ſeruitium, & ſalutem, ſeruantibus eccleſiæ Catholicæ cõmunionem. De cuius cõmunione & diſciplina, uel poteſtate, fruſtra ſibi applaudit, quiſquis iniuſtè ex poteſtatis præſumptione quenquam ligauerit, uel ſoluerit. Iniuſtè autem ligat, quiſquis aliquem paratum ſatisfacere, & audientiam implorantem, neque cõuictum, neq; ſpõte confeſſum, anathematizat: immò ſeipſum fruſtra maledicẽdo, quaſi proprio iaculo in ſe intorto maledicit, et condẽnat. O` noua proditio, procedens de ſanctuario: immò de eo qui ut ſummus ſacerdos uidebatur eccleſiam regere, et ſenioribus iudicibus præeſſe.

Hildebrandus inſtabat Imperatori, ut eijceret epiſcopos ſymoniacos. Imperator credens, quaſi ex zelo legis, quaſi à throno Dei procedere hæc mãdata, ſine mora obediebat: ſine mora, ſine diſcuſsione, ſine iudiciario ordine epiſcopos eijciebat: dum per hanc obedientiam ſe Deo ſacrificare exiſtimabat, dum adhuc uerſutias Hildebrandi minus intelligebat.

Hildebrandus uerò expulſos à rege ſymoniacos, relocabat: & quos regi infeſtos reddiderat, eos ſibi familiari amicitia reconciliabat: & multis & magnis iuramentis ſibi fidos & obnoxios efficiens, præ alijs exaltabat. Et modico tempore ijs artibus regia domo perturbata, & pene amicis deſtituta, ſibi uerò amicitia maiorum principum comparata, ex improuiſo ſine legitima accuſatione, ſine canonica uocatione, ſine iudiciario ordine, obedientem ſibi Imperatorem excom-

excommunicauit, & regni principes ab eo ſeparaui Et cum Apoſtolus præcipiat, ne quis in negotio ci cumueniat fratrem ſuum: quantum in eo fuit, mor ficauit potius quàm caſtigauit. Sic autem Impe tor multimodè circumuentus, præter canonim ordinem excommunicatus, & conſenſu Hildebrdi, & conſilio, magna ex parte Imperij honore e:olia tus, & bellis & cædibus immenſis fidelium orum prægrauatus, fruſtra canonicam audientiam plora uit, et extortam cõfeßionem inuitus ac coads apud Canuſium in præſentia Hildebrandi protul. Dicite quæſo, qui iuſtitiam d ligitis, qui ad dextra uel ſini ſtram fauore alicuius perſonæ declinare noſtis, di cite quæſo, ſi confeßio tanto tempore exrta cuili bet pauperi, nedum Cæſari, præiudicare ebuit: ſi ex confeßione extorta potius non extitit us canonum hic qui extorſit, quàm qui peruerſe iudatus, peruer ſoris iudicis iniuriam & uiolentiam ptienter & pu blicè, et cum lachrymabili afflictione, udis pedibus, in laneis ueſtibus, hyeme præter ſolitm aſpera, apud Canuſium, ſpectaculum angelorum ſtus & homi num, & Hildebrandi ludibrium tduò pertulit? Dicite quæſo, ſi quiſquam ſanctorũ pntificum, quen quam plebeium, niſi aut ſponte conſſum, aut in ſy nodo conuictum, nec in eadem pro:incia, ſed in lon ginquis terrarum partibus ſemotm, tam præcipiti iudicio damnare præſumpſit? S quis tam audacter abuſus eſt poteſtate ligandi & ſoluendi? Equidem Ambroſius Theodoſium ligauit, ſed præſentem, ſpon te confeſſ m. Maximus, Salonitanus epiſcopus, per

 plures

plures annos extra prouinciam ſui epiſcopatus, apud Romam, apud beatum Gregorium, de ſymoniaca hæreſi, de diuerſis adulterijs accuſatus: uno tandem an. deficientibus accuſatoribus, ſacramento ſola manu præſtito, purgatus eſt, ſicut in regiſtro eiuſdem beati Gregorij legitur. Et beatus Auguſtinus in libro de Pœnitentia: Satis (inquit) oſtendit Apoſtolus, non merè & quomodolibet, ſed per iudicium auferendos eſſe malos ab Eccleſiæ communione, ut ſi per iudicium auferri nō poſsint, tolerentur potius, ne perucrſe illos euitando, ab eccleſia ipſe diſcedens, eos quos fugere uidetur, uinciat ad gehennam. Multi (inquit) corriguntur, ut Petrus: multi tolerantur, ut Iudas: multi neſciuntur, donec ueniat Dominus, qui illuminabit abſcondita tenebrarū. Et quidem (inquit) metuentes praecepta ſeueritatis, quibus admonemur corripere inquietos, non dare ſanctū canibus, ut Ethnicū habere eccleſiæ cōtemptorē, à cōpage corporis membrum quod ſcandalizat euellere, ita perturbāt eccleſiæ pacē, ut coētur ante tēpus ſeparare zizania: atq; hoc errore cæcati, ipſi potius à Chriſti unitate ſeparentur. Qualis nobis cauſa eſt aduerſus ſchiſmata Donati, et non cū his qui nouerunt Cecilianū nō ueris, ſed calumnioſis criminibus appetitū, & pernicioſam ſententiam ſuam mortifero pudore nō deſerunt: ſed cum illis, quibus dicimus, etiam ſi mali fuiſsent, propter quos in Eccleſia nō eſtis uos, tamē eos ferendos, quos emendare aut ſegregare minimè poteratis, in eccleſia permanere debuiſtis. Et paulo pòſt: Nos (inquit) ad ſanam doctrinā pertinere arbitramur, ex utriſq;

utriſq; teſtimonijs uitam, ſententiamq; moderari, ut canes in eccleſia propter pacem eccleſiæ toleremus: et canibus ſanctũ, ubi eccleſiæ pax tuta eſt, nõ demus.

Hildebrandus autem non ſolum Eccleſiæ perturbauit pacem, ſed etiam eccleſiaſticam ſcidit unitatem, & unicæ fidei ueſtem inconſutilem, dum Cæſarem & epiſcopos communicantes Cæſari, abſque iudiciario ordine excommunicabat: & tertio gradu communicantes eis, ab excommunicatione noua pietate excipiebat: quos huiuſmodi artibus & regi ſubducere, & ſibi allicere feſtinabat.

Dicant nunc Hildebrandi diſcipuli, quibus commentis, quibus coloribus deaurare poßint, quod ipſe Hildebrandus in ſynodo generali hæretica prædicauit, prædicando excommunicatis communicare conſenſit, prædicata ſcripſit: prædicatione & ſcriptis alteram catholicam, alteram excommunicatorum eccleſiam faciens, unitatem ſcidit, & ſcripta per orbem terrarum diſſeminauit: prædicando, ſcribendo, ſcripta diſſeminando, ſeipſum hæreticum manifeſtauit, et ore proprio, & cõfeßione hæreſeos non extorta, diuino urgente iudicio condemnauit, dum uulgus erroneum ſanctum exiſtimaret, & Apoſtolis exæquaret ſpiritum tanti erroris, cum etiam prudentiores eius laqueis caperentur, & inducerentur in tentationem ſi fieri poßet etiam electi.

Mentimur, niſi tredecim Cardinales, ſapientiores, & religioſores, ipſe archidiaconus, & ipſe primicerius, & multi alij Lateranenſium clericorum, quorum iudicio ex priuilegio ſanctæ ſedis totus ſubiacet

mundus, apoſtaſiam eius intolerabilem perpendentes, ab eius communione receſſerunt.

Dicant (*oramus*) Hildebrandi *diſcipuli, qua præſumptione magiſter eorum unitatem eccleſiæ in duas uel plures partes diuiſit? Si enim* Cæſarem *iniuſtè, & abſq; iudiciario ordine damnauit, ſeipſum potius ab* Eccleſia *ſeparauit. Si uerò iuſtæ excommunicationis gladium in* Cæſarem *uel epiſcopos cõmunicantes* Cæſari *exeruit, quare communicantes ipſis epiſcopis tertio gradu per ſcripturam excipiendo abſoluit?* Nunquam *etiam unius diei infans ab excommunicatis conceditur aliqua neceßitate baptizari: uel ab excommunicatis baptizatus, & continuò mortuus, creditur ſaluari.* Equidem *ſacer* Chalcedonenſis *canon prædicat, apud hæreticos non poſſe ad ſalutem baptizari: & damnat eos, qui paruulos extra* Eccleſiam *baptizãdos obtulerint.* Quid *propriè de paruulis apud excommunicatos baptizatis beatus* Auguſtinus *ſcribat* Bonifacio *epiſcopo, in ſerie eiuſdem epiſtolæ facile & lucidè poteſt reperiri.* Reperitur *& hoc ipſum in epiſtola beati* Gregorij, *quam pro paruulis ſolicitus epiſcopus* Lõgobardiæ *miſit.* Reperitur *etiã multipliciter in cãpis ſacræ ſcripturæ latis & ſpacioſis.* Glorioſus *autem* Hildebrandus, *& pediſſequus eius* Turbanus, *noua poteſtate ſoluentes decreta* Chalcedonenſis *concilij, non ſolum uerbis, ſed & ſcriptis publicis conſenſerunt, extra* Eccleſiam *communicare et baptizare: quàm cæci eßent, quàm hæretici, ſcriptis proprijs deprehenſi.* Proh *nephas: ij præſumpſerunt de eccleſia iudicare, qui nuſquã reperiuntur non erraſſe,*

raſſe, quibus etiam ipſa ueritas reputatur in mendacium: quam ſolo fallendi ſtudio uerbis & ſcriptis ſuis, ne ueneno erroris eorum perciperentur, quaſi mel ueneficorum more admiſcuerunt. Mendacium enim eſt (ut beatus Auguſtinus ait) omnis enunciatio prolata intentione fallendi.

Vterq; autem, Hildebrandus ſcilicet, & Turbanus, in hæreſim Liberij recidit: qui poſtquam publicè communicauit excommunicatis, duas eccleſias faciens, unitatem ſcidit. Sed non tacuit beatus presbyter Euſebius, quo legitimè defendente unitatem uſque ad mortē, & uita & morte eius clarificante doctrinam catholicam, Liberius declaratus eſt hæreticus.

Liberium unus Euſebius, communionem eius deſerendo, & iuxta Euangelium tanquam ethnicum et publicanum deuitando, ligauit, uno ſpiritu cum beato Auguſtino, magis opere quàm uerbo dicens: Cœpiſti habere fratrem tanquam publicanum, ligas illum in terra, ſed ut iuſtè facias, uide: nam iniuſta uincula iuſtitia diſrumpit.

Vnus Euſebius Liberium recedendo à cōmunione eius ligauit: quanto magis Hildebrandus in errore perſeuerans, cum angelis ſuis apoſtatis damnatus in abyſſum relegatus eſt, Romanæ eccleſiæ patribus ab eius communione recedentibus, & eius hæreſes & ligandi & ſoluendi abuſionem execrantibus?

Anaſtaſius papa canonicè intrauit: ſed quia uni excommunicato ſine ſatisfactione publica communicauit, quidam Romanorum clericorum ex poteſtate & priuilegio ſanctæ ſedis communionem eius de-

ſerentes, eum ligauerunt, quia communicando excõmunicato eccleſiam diuidere præſumpſit. Hildebrandus uerò à diſcipulis ſuis ſanctus prædicabatur, quaſi æqualia & longè deteriora non cõmiſerit, quaſi Romanæ eccleſiæ clerici & laici publicè ab eius communione non receſſerint.

Sileant hypocritæ (ſicut ait beatus Petrus) pirãtis ſimiles, beati Petri nomen igne malitiæ ſub nomine catholico, ſub obtentu iuſtitiæ artificioſe ſuppoſito deſtruentes, & ferè demergentes. Obſtupeſcant pſeudoprophetæ ad uocem Petri, in facie humani, in cauda ſcorpiones, lupi ſub ouina pelle latentes, corpora trucidantes in oris gladio, & animas pariter deuorantes: quorum religio nihil aliud redolet, niſi proditionem & auaritiam: penetrantes domos uiduarum, captiuas duxerunt mulierculas oneratas peccatis, ſub occaſione impacati tẽporis, attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum, quas accepit Hildebrandus magiſter eorum, à magiſtris ſuis: à Theophylacto, qui cognominatus eſt Benedictus papa nonus: à Laurentio, à Malſitano archiepiſcopo, à Ioãne archipresbytero ſancti Ioãnis de porta Latina, qui poſtea cognominatus eſt ſextus Gregorius papa.

Theophylactus ſacrificijs dæmoniorũ deditus in ſyluis & montib. mulieres poſt ſe currere faciebat, quas magicis artib. ad ſui amorem coegerat. Teſtantur hoc libelli ipſius, inuenti in domo eius, poſtquã uitam malè finierat. Et hæc fabula adhuc ruſticis Romanorũ eſt notiſſima. Is dum ad eccleſiam rediret de ſyluarũ ſecretis, ubiq; ſecum habens prædictum Laurentium

principem

principem maleficiorum, cum eo etiam publicè de Matheſi diſputabat: & uulgus auidum nouarum re rũ, nouis diuinationibus in ſui admirationem excitabat. Nomen autem Laurentij apud ſimplices pro eo habebatur celebre, quia uidebatur aliquando ex im prouiſo prophetare. Et de cõplice et diſcipulo ſuo Pa pa ſecurus gaudebat, etiã publicè in conuentu epiſco porũ & cardinaliũ & ſenatorũ auguria ſua magnificare, & ad cantum auium ſubitò auguria denunciare, quid ipſo die, uel heſterno uel nudius tertius factũ eſſet in oriente & occidente, in meridie, in ſeptentrione, & in remotioribus uel extremis terrarum partibus, ſiue de bellis, ſiue de morte principũ. Ad quem tentandum cum die quodam multi conueniſſent, ſubitò audita eſt auicula, quæ uulgo paſſer dicitur, dulces uoces frequentare. Et Laurentius ſubitò interrogatus, in præſentia Theophylacti & epiſcoporum, qui conuenerant, quæ auis illa caneret? ſubitò reſpondens: Auicula hoc (inquit) alijs canit auiculis, ut citò conueniant ad portam maiorem, ubi modò fractus cuiuſdam ruſtici currus, & effuſum eſt milium, quod ſuper illo ferebatur. Inuitat autem frequenti cantu, ut illuc citò conueniant, & ſaturentur. Quo audito, plures aſtantiũ cõcito curſu ad maiorem portam alius alium certatim præuenerunt, & ſicut dixerat inuenerunt.

Auguria eius nullo diuino legis zelo uindicabantur, inſuper à complice ſuo Papa ſemper magnificabantur. Vnde factũ eſt, ut aliqui curioſa ſectati, publicè et liberè frequẽtarent contuberimũ et magiſteriũ eius.

eius. Morabatur autem in domo prædicti archipreſbyteri Ioannis de porta Latina, qui ſtudioſe eius magiſterio adhærebat, & imbuebatur artibus illius.

Theophylacto autem & Laurentio adhuc iuuenibus, infecerat urbem ijs maleficijs Gerbertus ille, de quo dictum eſt.

Tranſit ab R. Gerbertus ad R. poſt Papa uiget R. Et Gerbertus quidem paulo poſt completum millenarium, aſcendens de abyſſo permiſſionis diuinæ, quatuor annis ſedit, mutato nomine dictus Syluester ſecundus. Et per quæ multos decepit, per eadem dæmonum reſponſa deceptus, morte improuiſa, Dei iudicio eſt interceptus. Hic reſponſum à ſuo dæmone acceperat, ſe non moriturum, niſi prius in Hieruſalem miſſa ab eo celebrata. Hac ambage, hac nominis æquiuocatione deluſus, dum ciuitatem Hieruſalē prædictam ſibi credit, Romæ in eccleſia quæ uocatur Hieruſalem, miſſam faciens in die ſtationis, ibidem miſerabili & horrida morte præuentus, inter ipſas mortis anguſtias ſupplicat, manus & linguam ſibi abſcindi, per quas ſacrificando dæmonib. Deum inhonorauit. Et hic quidem dignum ſuis meritis exitum inuenit. Sed diſcipulos illius Theophylactum & Laurētium, magiſtri mors teterrima à ſtudijs idololatriæ non abſterruit, quibus ultio diuina (ut paulo pòſt dicendum eſt) non defuit.

Igitur poſt infœlicem exitum Gerberti, certamen erat inter diſcipulos ipſius, dum quiſque anhelaret ad rapiendum Papatum ſibi. Sedit autem poſt eum octauuſdecimus Ioannes, & quinto menſe ueneno ſuffoca-

ſuffocatus dicitur à ſuis. Huic ſucceßit nonuſdecimus Iohannes, & uix annum peregit. Cui ſucceßit unus Sergius, & ſedit tribus annis. Anno quinto poſt Gerbertum, ſedit octauus Benedictus laicus, frater Albrici Tuſculanenſis, patruus Theophylacti, & undecimo anno deceßit. Huic ſucceßit frater eius cardinalis, & patruus Theophylacti, uigeſimus Iohannes neophytus, & ſedit annis nouem. His duobus ſuis patruis ſucceßit Theophylactus, & anno uigeſimoquinto poſt Gerbertum, magiſtrum ſuum, ſedem fraudulenter obtinuit, Theophylacto in ſyluis à dæmone ſuffocato, archipresbytero in exilium abducto, Laurentio in fugam præcipitato. Anno igitur poſt Gerbertum uigeſimoquinto, Theophylactus diſcipulus eius ſedem uiolenter obtinuit, & cōdiſcipulum ſuum Laurentium, & archipresbyterum Iohannem Gratianum intimos & ſecretorum conſcios habuit.

Eodem tempore Hildebrandus derelicto monaſterio, prædicto archipresbytero adhæſit, & archiepiſcopi Laurentij magiſterium ſequutus, in breui factus eſt utriuſque magiſterij egregius imitator. Qui cum uellet, manicas ſuas diſcutiebat, et in modum ſcintillarum ignis dißiliebat: & ijs miraculis oculos ſimplicium, uelut ſigno ſanctitatis ludificabat. Et quia Diabolus per paganos Chriſtum publicè perſequi non poterat, per falſum monachum, ſub habitu monaſtico, ſub ſpecie religionis, nomen Chriſti fraudulenter ſubuertere diſponebat. Sed quamuis peccatis exigentibus talia fieri permitteret diſpenſatio diuina, tamen tempus retributionis propinquabat.

In dies

In diebus illis, defuncto Conrado, legis & religionis cultore fideliſsimo, Romanorum Imperatore Auguſto, Theophylactus, qui & Benedictus nonus, habito conſilio cum familiari ſuo Laurentio, & alijs ſuis complicibus, molitus eſt filium Imperatoris Conradi, Henricum Imperatorem, ſucceſsione Imperij exturbare, & in eccleſia ſchiſmata diuerſa ſeminare. Hoc enim eſt quod amplius exigitur à mundi principio, à tenebrarum principe. Miſit igitur coronam Romani Imperij Petro regi Vngarico. Sed ad Petrum expugnandum direxit Imperator Henricus ducem Lotharingiæ Godfridum, uirum fidelem, & bello ſtrenuum, & inter regni principes clariſsimum. Qui primo conflictu, Petrum bello captum, & omnes uicinas nationes, ne in eum aliquid præſumerent, deterruit: & ut digna factis tanti ſchiſmatis authori Theophylacto redderet, Romam uenire diſpoſuit.

Quo audito, Theophylactus timore perterritus, uendidit papatum complici ſuo, prædicto archipreſbytero eccleſiæ ſancti Iohannis de porta Latina, magiſtro Hildebrandi, acceptis ab eo libris mille quingentis. Qui aſcendens ſacram ſedem tantæ iniquitatis gradibus, nomine mutato dictus eſt ſextus Gregorius. Igitur Hildebrādus in ſchola tam profundæ peruerſitatis, uſu & arte edoctus, erat tantorum fidus miniſter maleficiorum, & peſsimis magiſtris peior diſcipulus. Quod ex fructibus perfidiæ ipſius poſtea percepit eccleſia, per eum ſub obtentu catholici nominis graui ſchiſmate lacerata: percepit & mundus,

mundus, bellis feralibus & immenſis cædibus ipſo authore laniatus, & ſub colore mellis ueneno propinato hæreſibus nephandißimis propè ſuffocatus.

Eiſdem diebus ſuperpoſitus eſt in Papatum prædicto archipresbytero Sabinenſis epiſcopus, qui mutato nomine dictus eſt Syluester tertius: & factum eſt, ut Romana eccleſia in partes diuerſas ſcindi uideretur. Cum autem tanta peruerſitas Romam ludificaret, diuino nutu adfuit Imperator Henricus, & (ut multa breuiter concludam) religioſorum cardinaliũ precibus efflagitatus, ipſis authoribus, Romanam eccleſiam pro loco officij ſui, pro officio Imperiali, pro poteſtate ſibi à ſacris canonibus conceſſa, ad purgandam eccleſiam, ad exturbandum & ulciſcendum ui ſacrilegos, deuotum ſe præbuit. Theophylactum in fugam coegit. Sextum Gregorium in cuſtodiam recluſit, quem poſtea in exilium miſit. Sabinenſem epiſcopũ, quem non ambitio, ſed uis ad Papatũ coegerat, ad ſedem propriam redire compulit. Romana uerò eccleſia eius reſpirans auxilijs, ſecundum Clementem papam elegit, ſub quo eccleſiæ unitas: à quo & ſubſequenter Romanorum Imperator Auguſtus, uenerandæ memoriæ Henricus, coronatus eſt: & pro tantis meritis unicè glorificatus, triumpho ſingulari, unici amoris priuilegium, pellendo idololatras, ſymoniacos, & unitatem eccleſiæ defendendo, promeruit.

Quibus ſtrenuè peractis, ſextum Gregorium (ut ſuprà dictum eſt) cum Hildebrando diſcipulo ſuo in Teutonicas partes deportatione damnauit.

Nimia

Nimia tamen pietate deceptus, nec eccleſiæ Romanæ, nec ſibi, nec generi humano proſpiciens, nouos idololatras nimis laxè habuit: quorũ memoriam æterno carcere à contagione hominum remouere debuit.

Defuncto autẽ in exilio ſexto illo Gregorio, Hildebrandus perfidiæ ſimul et pecuniæ eius hæres extitit.

Eodem tẽpore Clemens papa defunctus eſt. Huic ſucceßit Damaſus, & ſedit uiginti tantum & tribus diebus, ueneno (ut dicitur) propinato ſuffocatus.

Theophylactus enim magiſter Hildebrandi, poſt fugam reuerſus Romã, cum familiari ſuo Laurentio, multis maleficijs ſacram ſedem uexabat: & per literas diſcipuli ſui Hildebrandi, ea quæ in palatio Imperatoris gerebantur, reſciebat. Eo igitur immaniter uexante, iterum Romana eccleſia legatum ad Imperatorem dirigit, & ut conſilio cardinalium papam eligendum Romam mittat expoſcit.

Bruno igitur, qui & Leo, ex conſilio cardinalium Romam inuitus & coactus dirigitur. In cuius comitatu nimia Imperatoris indulgentia permiſſus eſt reuerti Hildebrandus, hac permißione ſacerdotium pariter & regnum ſub ſpecie religionis euerſurus, & iuramenta Imperatori præſtita non diu ſeruaturus.

Brunoni igitur, multa loquendo in itinere ſe ſuppoſuit. Et, ut Romam uenit, ab eo obtinuit, ut fieret unus de cuſtodibus altaris beati Petri. Et in breui loculos impleuit: & cui pecuniam illam committeret, filium cuiuſdam Iudæi nouiter quidem baptizatum, ſed mores numulariorum adhuc retinentem, familiarem ſibi fecit. Et iam diu conciliauerat ſibi quendam

alium,

alium, incomparabilibus maleficijs aſſuetum. Gerbardum nomine, qui cognominabatur Brazutus, *amicũ* Theophylacti, *qui ſubdola familiaritate dicitur ſex* Romanos *pontifices intra ſpaciũ tredecim annorum ueneno ſuffocaſſe, quorum nomina hæc ſunt:* Clemẽs, *qui ſexto* Gregorio *damnato, & Theophylacto expulſo, ſedit menſibus nouem, & diebus ſeptem: poſt* Clementem Damaſus, *qui ſedit dies uiginti tres: poſt* Damaſum Leo, *qui ſedit annis quinq;: poſt Leonẽ* Victor, *qui ſedit annis duobus, menſibus tribus, diebus ſeptem: poſt* Victorem Stephanus, *qui ſedit menſes ſeptem, dies uiginti octo: poſt* Stephanum Benedictus, *qui ſedit menſes ſeptem, dies uiginti. hic non ueneno, ſed ui & dolis* Hildebrandi *fuit eiectus.* Poſt Benedictum Nicolaus, *qui ſedit annis duobus, menſibus ſex, diebus uiginti quinq;.*

Huius tempore Hildebrandus *prædictis duobus familiaribus ſuis pecuniam ſuam, & conſilia ſua communicauit, & per eos uenales linguas multorum ſibi comparauit.* Et *poſt hæc* Theophylactum *antiquum dominum ſuum, & magiſtrum, ſimulantem pœnitentiam,* Leoni *papæ in dolo reconciliauit, &* Theophylacti *conſilio & factione ipſum* Papam Leonem *contra* Normannos *animauit.*

Igitur Leo *papa eorum dolos minus intelligens, &* Romam *deſerens, alpes tranſiuit, & multis* Teutonicis *ſibi aggregatis ad expugnandos* Normannos, *deinde* Romam *rediјt: &* Hildebrando *&* Theophylacto *inſtigantibus, in* Apuliam *contra* Normannos *tranſiuit.* Et *quia* Theophylactus *manifeſtè eum læ-*

dere non audebat. ſimulato obſequio cum eo manens, & ingreſſus & egreßus eius explorans, ſingula per ſecretos nuncios intimabat Normannis: & in manus eorum, Hildebrando dictāte, ipſum Papam tradidit. De quorum manibus, uix Papa (interfectis per proditionem Teutonicis) deſolatus euaſit.

Leone poſt modicum defuncto, Theophylactus de parentum potentia præſumens, Romanam eccleſiam, quam prius toties uexauerat, iterum uexare non deſtitit.

Interim Hildebrandus nouus Proteus, nouis præſumens tergiuerſationibus, de Roma ad Imperatorem, de Imperatore ad Romam, abſque conſilio Romanæ eccleſiæ diſcurrebat. Et ſi quis alius in Papatum eligeretur quàm ipſe, prædictus Gerhardus, cognomine Brazutus, familiaris eius, in breui illum ueneno ſuffocabat.

Poſtquam autem ſedit Nicolaus papa, Hildebrandus, quia Papatum adipiſci non potuit, ad archidiaconatum quoquo modo inuadendum ſe conuertit. Et Mancium tunc archidiaconum Romanæ eccleſiæ multis iniurijs afflixit & circumuenit. Qui uictus contumelijs & dolis, & pecunia deceptus Hildebrandi, ad ultimum cōceßit, ut Hildebrandus uice eius archidiaconatu fungeretur.

Hac conceßione Hildebrādus arrepta, Nicolaum papā ex improuiſo aggreſſus, coegit inuerecūdis precibus & minis militū, quos pecunia collegerat, metū etiam mortis quibuſdam terribilibus ſignificationib. incutiendo, ut eum archidiaconum ordinaret & conſtitueret.

ſtitueret. Et poſt paucos dies ipſe Nicolaus defunctus eſt, ueneno (ut dicitur) ſuffocatus.

Cardinales autem ambitionem Hildebrandi non ignorantes, Imperatorem multis precibus coegerũt, ut eis in electo ſuo Parmenſi epiſcopo Cadolo fauorem & auxilium præſtaret. Quod factum, cor Hildebrandi altius percuſsit. Et manifeſtè factus eſt Imperatoris inimicus. Omnia iuratæ fidelitatis uincula diſrupit: & facta conſpiratione cum inimicis Imperatoris, & cum Normannis, quem Parmenſi epiſcopo Cadalo à Cardinalib. electo apponeret, Anſhelmum Lucenſem epiſcopum decepit, & eum in Papam eligi à quibuſdam Romanis fecit. Et ipſum Anshelmum, mutato nomine, Alexandrum uocauerunt.

Igitur Anshelmum, quem in dolo elegerant, pariter & Parmenſem epiſcopum, quibus poterat artib. uexabat: quia utriq; ſuccedere anhelabat.

Igitur ubi Alexander intellexit, ſe dolis & arte ab Hildebrando & inimicis Imperatoris electum, & inthronizatum, die quodam, cum intra miſſarum ſolennia ſermonem haberet ad populum, prædicauit, ſe nolle ſedere in ſede Apoſtolica, abſque licentia & gratia Imperatoris. Et publicè dixit, ſe literas huius rei gratia miſſurum ipſi Imperatori. Quo audito, Hildebrandus uix manus, multa murmurando, donec miſſa compleretur, abſtinuit. Miſſa expleta, ipſum Alexandrum cum militari manu ab altari duxit in cameram, & nondum exutum pontificalibus indumentis, pugnis durè colaphizauit,

 increpans

increpãs et improperãs, quòd uellet inquirere gratiã Imperatoris. Et ſtatuit, ut ex eo die nõ daretur ei am plius quàm quinq; ſolidi Lucenſiũ denariorũ. Et extunc ipſe Hildebrãdus omnes redditus Romanæ eccleſiæ ſibi retinuit, & immenſam pecuniam cõgregauit.

Alexandro igitur ſub miſerabili iugo Hildebrandi quodam ueſpere defuncto, eadem hora Hildebrandus à ſuis militibus ſine aſſenſu cleri & populi eſt inthronizatus, timens ne alius per moram eligeretur. In cuius electione nullus Cardinalium ſubſcripſit. Ad quam cum ueniret Abbas Caßinenſis, ait ipſe Hildebrandus: Frater nimium tardaſti. Reſpondit abbas: Et tu Hildebrande nimium feſtinaſti, qui nondum ſepulto domino tuo Papa, ſedem Apoſtolicam contra canones uſurpaſti. Hoc modo inthronizatus Hildebrandus, qualiter uixerit, qualiter à ſe Cardinales, qui teſtes uitæ & doctrinæ eius eſſe debuerant, remouerit, quàm miſerabiliter uexauerit, quantis hæreſibus mundum corruperit, quanta periuria, quàm im menſas perditiones conſecrauerit, uix à multis deſcribi poteſt. Clamat tamen altius ſanguis Chriſtianorum, eo authore & incentore miſerabiliter effuſus.

Hoc eſt decretum Hildebrandi, in quo à doctrina & fide catholica aberrauit.

GRegorius papa Romanæ ſynodo præſidẽs dixit: Nos ſanctorum prædeceſſorum noſtrorũ ſtatuta tenentes, eos qui excommunicatis fidelitate aut ſacramento conſtricti ſunt, Apoſtolica authoritate à ſacramento abſoluimus: & ne ſibi fidelitatem obſeruent, omnibus

omnib. modis prohibemus. Item: Et quoniã multos peccatis noſtris exigentib. pro cauſa excõmunicationis perire quotidie cernimus partim ignorantia, partim etiã nimia ſimplicitate, partim timore, partim etiã neceßitate de uictu, unà anathematis ſententiã ad tẽpus, prout poſſumus, tẽperamus opportunè. Apoſtolica itaq; autoritate ab anathematis uinculo ſubtrahimus, uidelicet uxores, liberos, ſeruos, ancillas, ſeu mãcipia, nec nõ ruſticos & ſeruiẽtes, & omnes alios qui nõ adeò curiales ſunt, ut eorũ cõſilio ſcelera perpetrẽtur: & illos qui ignoranter excommunicatis cõmunicant, ſeu illos qui communicant cum eis qui communicant excommunicatis. Quicunq; autem aut orator, ſiue peregrinus, aut uiator in terram excõmunicatorum deuenerit, ubi nõ poßit emere, & nõ habet unde emat, ab excommunicatis accipiendi licentiã damus. Etſi quis excommunicatis non pro ſuſtentatione ſuperbiæ, ſed humanitatis cauſa aliquid dare uoluerit, non prohibemus.

AD LECTOREM.

PRo ampliori declaratione illius quod de Syluestro ſecundo dictũ eſt, qui priuſquam per artem diabolicam Pontifex fieret, Gebertus ſiue Gibertus eſt appellatus, ita ſcribit Iohannes Stella Venetus, ad patriarcham Aquilegienſem, Romanæ eccleſiæ tituli ſancti Marci presbyterum cardinalem. Illius ergo uerba hæc ſunt, ut ſequuntur.

Syluester papa eius nominis ſecũdus, natione Gallicus, Gibertus antea uocatus, hoc anno Gregorio põtifici ſurrogatus, ſedit annis quatuor, menſe uno, &

diebus octo. Hic malis artibus pontificatum obtinuit, eo quòd ab adoleſcentia cum monachus eßet, relicto monaſterio, ſe totũ diabolo obtulit, modò quod optabat obtineret. Et ut bonis artibus operam daret, primò ad Hiſpalim Hiſpaniæ urbem acceßit: ubi cum doctrinæ admodũ cupidus eſſet, ea in re tantum profecit, ut breui optimus doctor euaſerit: & Othonem Auguſtum, atq; Robertum regem, & nonnullos alios inſignes præclaroſq; uiros habuerit diſcipulos: quorum opera primò Remenſis, deinde Rauennatis archiepiſcopus fuerit factus: poſtremò Romanus põtifex diabolo adiuuante fuerit cõſtitutus, hac tamen lege, ut poſt eius obitum totus illius in anima & corpore eſſet, cuius fraudibus tantam adeptus eſſet dignitatem. Poſt hoc quæſiuit Gibertus à diabolo, quàm diu in pontificatu uicturus eſſet? Reſpondit: Quamdiu, inquit, in Hieruſalem celebrabis, uiues. Poſtremò, quarto ſui pontificatus anno, dum quadrageſimali tempore in baſilica ſanctæ Crucis in Hieruſalem Romæ ſacrificaret, fato ſe moriturum ſtatim cognouit. Vnde pœnitentia ductus, errorem ſuũ coram populo confeſſus eſt. Rogauitq; omnes, ut corpus ſuũ diabolicis artibus ſeductum, membratim detruncarent, diſiectumq; ac laceratum ſuper currum imponerent, & eo loci ſepelirent, quo ſponte ab equis foret uectum. Ferunt itaque Dei nutu (ut ſcelerati diſcant, apud Deum ueniæ locum ſibi relictum eſſe, modo in uita pœnituerint) equos ipſos ſponte ad Lateranenſem eccleſiam perueniſſe, ibidemq; ſepultum fuiſſe.

Lamber-

Lambertus Schafanaburgenſis.

LAmbertus Schafanaburgenſis, qui ante 500 annos floruit, & monachus Hirsfeldēſis fuit, ſcripſit latinè ac eruditè chronicō, quod uulgo Hirsfeldēſe appellari ſolet. In eo quædā digna notatu cōtra immolitos Papatus abuſus dicit. Narrat ſe Hieroſolymā religionis cauſa peregrinatū eſſe, magno quidē zelo, ſed ſine ſciētia: ubi peregrinationū ſtultitiā dānare uidetur. Teſtatur itē in narratiōe ſynodi Erfurdēſis et Mogūtinæ, ubi archiepiſcopus nomine ac iuſſu Papæ ſacerdotum cōiugiū abolere eſt conatus lōgo tēpore in Germania, ſacerdotū cōiugiū in uſu fuiſſe nō tantū in Germania et Gallia, ſed et in qbuſdā locis Italiæ. Narrat idē, plures pōtifices ab Hērico IIII Romæ moriētib. alijs cōſtitutos: quin et Benedictū quendam ab eo depoſitū eſſe, ſed Hildebrandū primū incōſulto Cæſare Papā factū eſſe. Narrat item, cruentū certamē bis accidiſſe Goslariæ in tēplo, de ſuperiori loco ſeßionis, inter Heccelonē Hildesheimenſem epiſcopum, & Vuederadū Fuldenſem: idq; inſpectante Cæſare, qui eos cohibere haudquaquā potuerit. Simile quid & antè ſub Hērico III Mogūtiæ, inter Moguntinū & Fuldēſem accidiſſe, Nauclerus affirmat. Sed poſteriore ualde multos in tēplo, atq; adeò ad ipſa altaria, fœdè trucidatos eſſe. Narrat itē, inter duos papas Romæ ſuo tēpore atrociter armis depugnatū de pontificatu eſſe. & addit epiphonema, inqēs: Sic deprauata eccleſiaſtici rigoris cēſura, homines nō ut quondā, ut præeſſent eccleſiæ Dei, iniecta manu præliabantur, fundebantq; ſanguinē, nō pro ouib. Chriſti, ſed ut domina-

rentur ouibus Chriſti. Sæpe alioqui grauiter conqueritur, monachos penitus ſuã diſciplinam corrupiſſe: & alios clericos, præſertimq́; prælatos, penitus neglecta omni pietate, ac eccleſiæ Dei cura, ambitioni & turpib. lucris & alijs ſcelerib. penitus deditos fuiſſe. Poſtquam prolixè narrauit, quomodo ingentibus pecunijs monachi & alij clerici abbatias aliosq́; epiſcopatus liceri & emere ſoliti ſint, ſubiungit: Mirabatur mundus, unde tantus pecuniarum ſcateret fluuius, unde Crœſi & Tantali opes congeſtæ fuiſſent in priuatos homines, & eos potiſsimum homines, qui crucis ſcandalum & paupertatis titulũ præferrent, & præter ſimplicem uictum & ueſtitum nihil rei familiaris habere ſe mentirentur, &c. Pulchrè etiam narrat, quomodo Papa Germanorum epiſcoporũ ſymoniam corrigere norit. Dicit Alexandrũ II. aduocaſſe ſimul plures Germaniæ epiſcopos huius criminis cauſa. Sed ſatis fuerit ipſius hiſtorici uerba adſcribere.

Epiſcopus Moguntinus & Colonienſis & Babenbergenſis à Domino apoſtolico euocati, Romã uenerunt. Ibi epiſcopus Babenbergenſis accuſatus, quòd per ſimoniacam hæreſim, data pecunia, epiſcopatum inuaſiſſet, multa & precioſa munera Papæ dedit: & per hæc efferatam aduerſum ſe mentem eius ad tantam manſuetudinem reduxit, ut qui non ſine periculo honoris & gradus ſui euaſurus putabatur, non ſolum impunitatem criminis, quod obiectum fuerat, conſequeretur, ſed etiam pallium & alia quædam archiepiſcopatus inſignia ab ſede Apoſtolica pro benedictione perciperet.

Conradus Traiectenſis.

SCribunt quidam hiſtorici, Conradum Traiecten ſem Epiſcopum acriter defendiſſe cauſam Henrici IIII tum uoce tũ ſcriptis. Quæ extare ualde profectò optandum eſſet. Verùm cum ea haberi nequeant, adſcribam ex Auentino tantum ſummam unicæ eius concionis, in conuentu quodam procerum Germaniæ habito, unde ſumma eius ſententiarum ac cogitationum in hac materia utcunque animaduerti poßit.

Sublatis itaq; Gregorio & Victore capitibus perniciofæ diſſenſionis, feſſo tot cladibus orbe Romano, placuit utriuſq; partis Epiſcopis, iure atq; literis, non armis atq; ferro more barbarorum diſceptandũ eſſe. Fit igitur conuentus Garſtungi, tertio decimo Calendas Februarij, cõueniunt epiſcopi Germaniæ, Galliæ, utriuſq; partis. Vbi conſedere, Conradus epiſcopus Traiectenſis ita uerba fecit: Ad pacem, quã uobis patres conſulti Seruator noſter abiturus reliquit, ſtabiliendam conuenimus: uim, temeritatem, uiolentiam, errores peſtiferos eorum qui cœleſte donum contaminare non erubeſcunt, gladio duplici, enſe ancipiti ad uiuum reſecare, utriuſque inſtrumenti teſtimonijs iuxta præceptum Chriſti refellere, operæprecium duximus. Ioſues hoſtibus aſtutis fallacibus iuramentum, quod mẽdaciter extorſerant, ſeruauit. Nabuchodonoſoro impio regi Iudæos reges, eorum fidem frangentes, immortalis cœli maieſtas per Hieremiam atque Ezechielem uates ſuos coarguit, ſeq; ſpretũ teſtatur. Qui iuramentum contemnit, fœdus ſpernit, pactum

 ſoluit,

ſoluit, ſedem frangit, illum deſpicit per quem iurauit: illi facit iniuriam, cuius nomini aduerſarius credidit. Viuo ego, dicit Dominus: iuramentũ quod ſpreuit, fœdus quod præuaricatus eſt, ponã in caput eius. Numquid ſoluens pactũ effugiet? Non conſiderandũ cui, ſed per quem iuraueris. Multo enim fidelior eſt ille, qui propter nomẽ Dei tibi credidit, quàm tu, qui occaſione diuinæ Maieſtatis hoſti tuo, imò iam amico, moliris inſidias. De Tiberio & Nerone, non ſolum leuißimis tyrannis, ſed impurißimis quoque monſtris, præceptum legimus: Reddite Cæſari, quæ Cæſaris ſunt: &, Deum timete, regem honorate. Principibus, qui non ſine cauſa gladium portant, etiamſi mali fuerint, non modò dicto audientes eſtote: uerùm pro ijſce ſupremum Deum deprecamini, quò tranquillam quietam'que uitam agamus. Omnis enim poteſtas à Deo eſt. Qui poteſtati reſiſtit, diuinæ prouidentiæ repugnat. Idcirco ambitioſi & ſuperbi ſunt, qui illud Domini Deiq; noſtri elogiũ (quodcũq; ſolueris ſuper terrã, erit & ſolutũ in cœlis: & quodcunq; ligaueris ſuper terram, erit & ligatũ in cœlis) perfricata fronte interpretando adulterant, ſuæ libidini ſeruire cogunt, & nobis ceu pueris atq; omnium rerum imperitis aſtu illudere ſtudent. Quaſi uerò neſciamus, peculiare eſſe ſacris uatibus diuinæ ſapiẽtiæ conſultis, pro capacitate auditorum diuerſis nominibus idem appellare, eandẽ rem pro diuerſitate affectuum modò proprijs, modò trãslaticijs uerbis, quod idem ualet nunc figuratè nunc ſimpliciter dicere, crebris ſimilitudinibus, frequentib. prouerbijs atq; exẽ-
plis,

plis, aptis comparationibus, & huiuſcemodi tāquam luminibus rem illuſtrare, animum atq; aures tanquam ſtimulis ferire, & ut ſunt uaria ingenia, uaria orationis ſententiarumq; ſupellectile homines inſtruere, docere, recreare, rapere, trahere, mouere, oblectare. Et ut D. Aurelius Auguſtinus docet, ueritas diuina ita tradita, ita ornatu tecta, plus mouet, plus delectat, plus honoratur, quàm ſi nuda abſque ueſte proſtitueretur. Nempe animus noſter quamdiu mortali carcere clauſus detinetur, nolit uelit, rebus fluxis, fragilibus, quæ uideri, tangi ſolent, nimium addictus eſt, ad æterna & clara, quæ cerni, tactu ſentiri nequeunt, cæcutit atq; hebetatur, niſi igniculus ingenij hiſce fomētis motus excitetur. Proinde pōtifex æternus, id quod ſubobſcurè de uinculo dixit, Pax uobis, inquit: Sicut me miſit pater, & ego uos mitto: Accipite ſpiritum ſanctum: quibus remiſeritis peccata, remittuntur: & quorum retinueritis, retenta ſunt. Et ut concordiam aſſereret, & unum ſe uerum paſtorem eſſe indicaret, uni dixit: Siquidem amas me, paſce oues meas. id eſt, Ite in mundum uniuerſum, prædicate Euangelium omni creaturæ; atque, Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra: ite ergo, docete omnes gentes. Hanc ob cauſam aperuit diſcipulis mentem cœleſtis doctor, ut intelligerēt ſcripturas, Moſen, prophetas & pſalmos. Iußitq; eos in nomine ſuo pœnitentiam & remißionem peccatorum prædicare apud omnes gentes, teſtes que horum eſſe. Has ergo ob cauſas Hildebrandus ambitione in præceps abiit, cum poteſtatem immortalis Dei, cuius nuncius dun-

eius duntaxat eſt, ſibi uſurpauit. Ita mores, ita tempora, ita homines ſunt. Malè conſuluiſſet rebus humanis ſuprema illa Maieſtas, ſi ita gladium in manum mortalis cuiuſquam traderet. Quis concupiſcentiæ humanæ finem ſtatueret? aut quis moderaretur? Ne ſapientiſſimus quidem æquo animo tantum onus tulerit. Non neceſſe habemus, ut quiſpiam nos doceat, quo'nã pacto ſpiritali poteſtate, uel, ut uerius dicam, diſpenſatione atq; procuratione diuini peni (oraculorum enim cœleſtium promi atq; condi duntaxat ſumus) Petrus eiusq; collegæ uſi fuerint. Clarius luce, in libro quẽ de geſtis Legatorũ Chriſti Lucas Medicus ſcripſit, liquet: arma noſtræ militiæ, ſpiritus, non ferrũ, neq; rapinæ, cædes, homicidia, periuria ſunt. nimirũ lorica, thorax, galea, baltheus, enſis, ſcutũ, ſunt: pax, amor, iuſticia, ſpes ſalutis, ueritas, ſermo Dei, fides. Quæ munera diuina ſæpius Imperator noſter Chriſtianiſſimus ultro Hildebrãdo obtulit: ſed ipſe recipere recuſauit. Nõ inficias imus, homo eſt ille, peccare ſolet. Nã nemo uicijs ſine naſcitur, optimus ille eſt, Qui minimis urgetur. Nulla tamẽ illi, niſi ex permiſſo, uoluptas Veneris, iuxtaq; naturale deſiderium uſus, quæ ſicut iuuenta irritari, ita ſenectute mitigari ſolent. Iam id fateor, peccatum primum quidem magnum, at humanum tamen: fecere alij ſæpe, item boni. Et profectò rectè æſtimantibus principem noſtrum, liquet bona natura eius eſſe, uitia uel fortunæ uel ætatis ingentia animi bona, illa indoles in rebus moliendis, conficiendis uelocitas, periculisq; ſubeundis fortitudo, uis incredibilis animi, laboris patientia, con-

ſilium per magnitudinem animi, & quantam uix poteſt ætas eius capere ſolertia. Rei militaris, iuris, ciuilium morum, diuinarum humanarumq; rerũ peritia, fortitudo propemodum nimia, non modò inter reges excellens, ſed inter illos quoq; quorum hæc ſola uirtus fuit. Iam perpetuum pacis pietatis atque religionis ſtudium, in pauperes liberalitas, maiora tribuentis quàm à Deo petuntur: clementia in deuictos, benignitas in amicos, erga milites beneuolentia, in nullo unquam Germano Romanóue tanta fuere principe. Quòd ſi flagitioſiſsimus is foret tyrannus, tamen ei obtemperandum, nequaquam reſiſtendũ eſſet. Prohibent humanæ leges, decretáq; patrum, aduerſarios, hoſtes, inimicos, accuſatores, teſtes atq; iudices eſſe. Auguſtus tum in Italia, tum Hildebrando pacem facit, paucorum ſcelere atque perfidia Saxonia excidit: perfidus tyrannus, qui perfidiæ graues pœnas reddidit, ſpreta relligione iureiurãdi, uiolata affinitate, neceſſitudine eam inuaſit. Nemini priuato, niſi ante in integrũ reſtitutus fuerit, dica ſcribi poteſt. Hæc ubi dixit, librum dat pontificalem Vueziloni archimyſtæ Moguntino, recitaríq; legem iubet, qua non licet ſpoliatũ rebus ſuis reſpondere, accuſari, nedum condemnari. Eundem codicem deinde Vuernherus Mersburgenſis pontifex accipit. De fœminis quoque idem cautum legit, ne ſcilicet eæ prius in ius ambulare cogantur, quàm familiarem rem domi compoſuerint. Poſteaquã hæc ita dicta factáq; ſunt, Gebhardus Salisburgenſis Boiorũ primarius epiſcopus, ætate, eloquẽtia, ſciẽtia egregiè præter cæteros Hildebrãdi
nos

nos uenerabilis, cui ſocij reſpõdendi prouinciã demã darũt, omnino obmutuit, ne hiſcere quidẽ potuit, etc.

Verùm age adijciamus & epiſtolas quaſdam ex uetuſto manuſcripto codice, de prædicto dißidio, ex quibus etiã magis, quàm iniuſtè Papa egerit, pateat.

HEnricus Dei gratia rex, gratiã, ſalutẽ, dilectionẽ non omnibus, ſed paucis eandem. In maximis negocijs, maximis maximorũ opus eſt cõſilijs, qui & facultatẽ habeãt exterius, et uoluntate nõ careãt interius, ut rei cui bene cupiunt cõſulere & uelint & poßint. Quia in cuiuslibet rei profectu nec facultas ſine uolũtate, nec uolũtas ſine facultate proderit. Quod utrũq; tu fidelißime, ut arbitramur, æqualiter poßides: uel ut uerius dicamus, licet maximo tibi maxima nõ deſit facultas, maior tamen adhuc maxima facultate, ſi bene te nouimus, in noſtrã et regni utilitatẽ exuberat uolũtas. De præteritis enim fideliter exhibitis, in futuris creſcit ſpes fidelius exhibẽdis. Tuæ aũt dilectioni cõmittimus, ne ſpe noſtra ſit fides tua, quia de nullius regni principũ fidelitate, quàm tua, maiora ſperamus: ſicut hactenus nõ modò in præteritarũ rerum exhibitione, uerùm etiam in ſperandarũ promißione tua gauiſi ſumus. Aßit ergo in tempore hoc opportuno tua cum facultate uolũtas, quam nõ modò noſtra, uerùm etiam omniũ coepiſcoporũ fratrum tuorũ in uno totius oppreſſæ Eccleſiæ exoptat uolũtas. Nõ enim oppreßionẽ ignoras, tantũ ne oppreſſæ eccleſiæ ſolatiũ ſubtrahas: ſed regno & ſacerdotio condoleas, quo utroq; ſicut Eccleſia eſt exaltata, humiliata, heu utroq; uiduata. Nã unus dũ utrunq; ſibi uendicauit, utrunq;

trunque diſsipauit: nec in uno profuit, qui in neutro prodeſſe uoluit, nec potuit. Et ne diutius notati nomine te ſuſpẽdamus, accipere quẽ dicimus, Hildebrandũ ſcilicet, monachũ quidem dictum Apoſtolicũ, non paſtoris cura, ſed inuaſoris uiolẽtia Apoſtolicæ ſedi præſidentem, & de ſede pacis catholicæ, pacis unicæ uinculum diſsipantem, ut tibimet ipſi in promptu eſt ſcire. Vt enim de pluribus pauca referamus, regnum & ſacerdotium Deo neſciente ſibi uſurpauit. in quo piam Dei ordinationẽ contempſit, qui nõ in uno, ſed in duobus duo, id eſt, regnum & ſacerdotiũ principaliter conſiſtere uoluit: ſicut ipſe Saluator in paßione de duorum gladiorũ ſufficiẽtia typica intelligi innuit. Cui cum diceretur: Domine, ecce duo gladij hic: reſpondet, Satis eſt: ſignificans, hac ſufficienti dualitate, ſpiritualẽ & materialẽ gladiũ in Eccleſia eße gerendum, quibus omne nociuũ fore amputandũ, uidelicet ſacerdotali, ad obediẽtiã regis pro Deo: Regali uerò, ad expugnandos inimicos exterius, ac obedientiã interius: omnes homines docẽs, fore cõſtringendũ, ut ita de alio in aliũ tẽderetur, dũ nec ſacerdotij regnũ, nec ſacerdotiũ regni honore priuaretur. Hãc Dei ordinationẽ qualiter Hildebrãdica cõfuderit inſania, tu ipſe noſti, ſi ſcire nouiſti, uel uoluiſti. Vuormaciã uenias, et ibi plura, quorũ pauca docet chartula, cũ cẽtũ principib. audias, et qd agendũ ſit doceas, rogatus per dilectionẽ coepiſcoporũ, moratus p utilitatẽ Eccleſiæ, obligatus p uitæ noſtræ regni totius honorẽ: Valete.

Dilectis in Chriſto fratrib. & dominis, archiepiſcopis, epiſcopis, principib. Romani Imperij ducib. marchio-

marchionibus, comitibus, maiöribus & minorib. clero & populo ſanctæ Eccleſiæ *cultoribus* N. Verdu*nenſis epiſcopus* Dei *gratia, id quod eſt, fraternā dilectionem, debitam ſeruitutem, perpetuam in* Domino *ſalutem.* Regni *noſtri perturbatio, & ut uerius dicam, niſi* Dominus *auertat, proxima nimis annullatio, in maximum dolorem nos excitat, in lachrymas uocat, in miſerabilem querimoniam coram* Deo *& hominibus nos animat.* Hildebrandus, *qui dicitur caput, iam eſt cauda* Eccleſiæ: *qui fundamentū, iam detrimentum eſt* Eccleſiæ. Hic *diſpergit, qui dicebatur congregare. hic* Eccleſiam *odit, qui dicebatur diligere: iam uſq; ad omnimodam hæreſim infirmat, qui dicebatur* Eccleſiam *ſanctam confirmare.* O *inaudita arrogantia hominis, ſupra omnem eccleſiam in ſe gloriantis, ſupra omnem maliciam malè agentis, unitatem* Eccleſiæ *ſcindentis: quod inauditum eſt, regnum & regem catholicum deſtruere præſumentis: impios iuſtificantis, pios iniuſtiſsimè damnantis, decreta patrum peruertentis, regem adulterinum extollentis, regem liberum & legitimum etiam cum memoria nominis regij extinguere meditantis.* Periuria *fidelitatē dicit, fidem ſacrilegium facit: imoq; ab initio fuit mendax pater eius, per omnia mentitur, & in omnibus ueritati contradicit.* Videat Deus *& iudicet, uidete uos & iudicate:* Hominem *impium, hominem abominatum, mēbra* Eccleſiæ *ſubuertentem, caput noſtrum faceremus? nos omni eccleſiaſtico honore ueriſsimè deſtituentem, patrem nobis conſtitueremus?* Vita *ſua illum accuſat, peruerſitas damnat, obſtinatio maliciæ*

illum

illum anathematizat. In qua re uobiſcũ eſſe, uobiſcum facere, uobiſcum laborem ſubire, aſſenſus conſilium, auxilium ueſtrum nõ recuſat. De eligendo autem põtifice, qui errata corrigat, qui deſtructa reſtituat, qui huiuſmodi ſortia confundat, Deo cooperante uobiſcũ operabimur, Deo conſentiente uobiſcum ſentiemus, & pro honore Eccleſiæ, & pro recuperatione regis & regni, in nullo uobis deerimus: Valete.

PAtribus, non fratribus, dominis, non amicis, N. deſignatus Treuerenſis epiſcopus, Eccleſiæ deuotiſſimas orationes in Chriſto. Ferre ſententiam contra Apoſtolicum, non eſt tutum: imò inſanum, & omnino nefarium, aliquid audere in illum, qui in uice ſancti Petri fungitur legatione ipſius Chriſti. Iſte autem qui inuaſit ſedem Apoſtolicam, qui inaudita elatione effertur, qui prophanis nouitatibus ſtudet, amplo nomine delectatur, quem neq; Chriſtianum appellem, quia non habet characterem, id eſt, pacem & charitatem, quam Chriſtus ſuis militibus impreſſit, qua Chriſtus ſuos notauit: non occurrere contra hunc, non inſurgere, magnum ſanctæ matris Eccleſiæ eſt periculum, & planè eſt contra Deum. Quis enim neſcit, ex hoc quaſi fonte omnes diſſenſionis, & capite omnis ſchiſmatis, excluſa pace Eccleſiæ, diſcordiam totius mundi emerſiſſe? Quis inquam non uidet, per hunc quaſi ſigniferum, tantum ſanguinem mundi effuſum eſſe? De multis rationibus, qui non ſequitur Chriſtum, nequeo uerè appellare Chriſtianũ: ita certè nec Papam, quem uideo toties & tam manifeſtum homicidam. En bonus & ſanctus Papa, cuius conſilijs, cuius inſtinctu

 & du-

& ductu membra Chriſti tot & tam perditis modis ſunt dilacerata. En bonus paſtor, qui in illos tanta crudelitate graſſatur, pro quibus Chriſtus in cruce pependit, quos ipſe proprio ſanguine redemit. En uerus pontifex, & iuſtus ſacerdos, qui ſicut dubitat, ſi illud quod ſumitur in Dominica menſa, ſit uerum corpus & ſanguis Chriſti: ita non pœnitentibus etiã ea, quæ iuſtè fracta ſunt condonat ſacramenta. Nihil certè ita eſt impium & nefarium, nihil ita eſt deteſtabile & execrabile, quòd ipſe curet, dum alios contra regem armet: dum alios ad bellum, quod ipſe omnibus intendit, excitet. Inter has multiplices calamitates & miſerias, quas patitur & conqueritur ſancta Ecclesia, mihi quoque illata eſt ab eo tam ſuperba quàm uiolenta iniuria. Cum enim Treueris pari conſenſu tam cleri quàm plebis eſſem electus Epiſcopus, tamen eo impediente, nullam culpam obtendente, ferè per biennium conſecrationem obtinere non potui, omnibus eiuſdem Eccleſiæ filijs & ſuffraganeis intercedentibus, & inuſitatam ſuæ metropoleos uiduitatem multum querentibus. Nihil mihi profuit ſyncerus introitus, & legitima mea electio apud illum: nihil ualuit conſona authoritas epiſcoporum, & ſtudioſa loci interceſſio. Vt taceã mea, ut prætermittam priuata. Quia malus, & nõ purus eius introitus, quæ minatus eſt, peruenit ad perditiſſima exẽpla: ne plus per hunc ſancta, quæ modò extremum trahit ſpiritũ, periclitetur Eccleſia: ex me dico, quòd nullã ei obedientiam poſthac ſeruabo: nec meo iudicio amplius ſedebit in loco & in uice ſancti Petri, quẽ ipſe nõ ſequitur ob-

ſtupenda

ſtupenda abuſione nouitatis ſuæ, & inauditi decreti.

Sententia Epiſcoporum Germanicorum, damnans Hildebrandum.

CVm primùm Eccleſiæ gubernaculum inuaſiſſes, etſi benè nobis cognitum eſſet, quàm illicitam & nefariã rem contra ius et fas familiari tibi arrogantia præſumpſiſſes: diſſimulãda tamen, diſpẽſatoria quadã taciturnitate, tã uitioſa introitus tui exordia putauimus, ſperantes uidelicet, tã criminoſa principia conſequẽtis regiminis tui probitate et induſtria emẽdata, et aliquatenus obliterata. Verũ nunc ut lamẽtabilis uniuerſalis Eccleſiæ ſtatus clamat & deplorat malis initijs tuis peiores actionũ decretorumq; tuorum progreſſus, infœlici reſpondes tenore & pertinacia. Cũ enim Dominus & redemptor noſter, pacis & charitatis bonum quaſi ſingularem fidelibus ſuis characterem impreſſerit, cuius rei teſtimonia plura exiſtant, quàm ut epiſtolari breuitate cõprehendi ualeant: tu econtrario, dum prophanis ſtudes nouitatibus, dũ magis amplo quàm bono nomine delectaris, dũ inaudita elatione diſtenderis, uelut quidã ſignifer ſchiſmatis, omnia mẽbra Eccleſiæ, quæ ſecundũ Apoſtolũ quietam et tranquillã uitam ante hæc tua tẽpora agebãt, ſuperba crudelitate, crudeliq; ſuperbia laceraſti: flãmasq; diſcordiæ, quas in Romana eccleſia diris factionib. excitaſti, per omnes eccleſias Italiæ, Germaniæ, Galliæ & Hiſp. furiali demẽtia ſparſiſti. ſublata enim quãtũ fuit, omni poteſtate ab epiſcopis, quæ eis diuinitus ꝑ gratiã S. ſpiritusq maximè in ordinatiõib. operatur, collata eẽ dinoſcitur, omniq; rerũ eccleſiaſticarũ

adminiſtratione plebeio furori per te attributa, dum nemo iam alicui Epiſcopus aut presbyter eſt, niſi qui hac indigniſsima aſſentatione à faſtu ſuo emendicauit, omnem Apoſtolicæ inſtitutionis uigorem, illamq́; pulcherrimam membrorum Chriſti diſtributionem, quam doctor gentium toties commendat et inculcat, miſerabili confuſione miſcuiſti: ſicq́; per hæc tua glorioſa decreta (quod ſine lachrymis dici nõ poteſt) Chriſti ferè nomen perijt. Quis autem illud pro indignitate rei ſtupeat, quòd nouam quandam, indebitamq́; potentiam tibi uſurpando arrogas, ut debita uniuerſæ fraternitati iura deſtruas? Aſſeris enim, cuiuſcunq; noſtrûm parrochiani aliquid delictum ad te uel ſola fama perueniat, ultra iam non habere quenquam noſtrûm aliquam poteſtatem uel ligandi uel ſoluendi extra, præter te ſolum, aut eum quem tu ſpiritualiter ad hoc delegeris. Quæ ſententia quod omnem inſaniam excedat, quis in ſacris literis eruditus non uideat? Quia ergo per hos alioſq́; præſumptionum tuarũ ſpiritus Eccleſiam Dei tam grauiter periclitantem, imò ferè peſſundatam, diutius tolerare, omni malo deterius iudicauimus: placuit, ut communi omnium noſtrûm conſilio, tibi, quod hactenus tacuimus innoteſcat: quamobrem nec modò poſsis, nec unquam potueris Apoſtolicæ ſedi præeſſe. Tu ipſe bonæ memoriæ N. Imperatori teipſum corporali ſacramento obſtrinxiſti, quòd nunquam uiuente ipſo Imperatore, aut filio eius Domino noſtro glorioſo Rege, qui modò ſummæ rerum præeſt, Papatum aut ipſe ſuſciperes, aut alium quantum in te eſt, ſuſcipere patereris,

ris, abſq; aſſenſu uel laudamento patris, dum uiueret. Ad hoc ſacramentum, ſunt hodie teſtes pleriq; Epiſcopi, qui hoc tunc & oculis ſuis uidêre, & auribus audiere. Illud etiam recordare, quomodo tu ipſe aliquos ex cardinalibus, cum ambitio Papatus titillaret, ad tollendam æmulationem hac occaſione & conditione, ut ipſi hoc idem facerent, ſacramento te obligaſti, quòd nunquam papatum habiturus eſſes. Vtraque hæc ſacramentorum, quàm ſanctè, quàm cautè obſeruaueris, tu uideris. Præterea cũ tempore Nicolai papæ ſynodus celebraretur, in qua centum uiginti epiſcopi conſederant, ſub anathemate hoc ſtatutum & decretum eſt, ut nullus Papa fieret, niſi per electionem Cardinalium, & approbationem populi, & per conſenſum & authoritatem Regis. Atque huius concilij ſeu decreti, tu ipſe author & perſuaſor ſubſcriptorq; fuiſti: atq; hoc quaſi fœtore quodam grauiſsimi ſcandali, totam Eccleſiam repleſti, de conuictu & cohabitatione alienæ mulieris familiariori quàm neceſse ſit. In qua re uerecundia noſtra magis quàm cauſa laborat: quamuis hæc generalis querela ubiq; perſonuerit, omnia iudicia, omnia decreta per fœminas in ſede Apoſtolica actitari, deniq; per eas totius orbis et Eccleſiæ iura adminiſtrari. Nam de iniurijs & contumelijs epiſcoporum, quos filios meretricum, & cætera id genus indigniſsimè appellas, nulla querimonia ſufficit. Quia ergo & introitus tuus tantis periurijs initiatus eſt, & Eccleſia Dei tam graui tempeſtate per abuſionem nouitatum tuarum periclitatur, & uitam & conuerſationem tuam tam multiplici infamia de-

honeſtaſti, obedientiam quam tibi nullam promiſimus, nec de cætero ullam ſeruaturos eſſe renunciamus: & quia nemo noſtrûm, ut publicè declamas, tibi hactenus fuit epiſcopus, ita nulli noſtrûm amodò eris Apoſtolicus.

Helmoldus.

M*Vlta hactenus de* Henrico IIII *dicta ſunt, partim ex* Auentino, *partim alijs* Henrici *coætaneis, in cuius rebus ac controuerſia tametſi ſupra modum lugubri & miſerabili, ideo libentius ſum immoratus, quòd in hoc potißimum corruiſſe* Imperium *ac fermè tota* Chriſtianitas, *ſub iugumq; ab* Antichriſto *mißa eſſe uidetur.* Verùm *de eius fine ac ultimo caſu nihildum dictum eſt.* Eum *uerò cognoſce, quàm miſerabilis ſit, ex uita* Henrici *iam olim deſcripta, & ex eius epiſtolis, in quibus de ſuis difficultatibus, ſuorum ſubditorum proprijq; filij perfidia, quos* Papa *in ſuum exitium inſtigârat, conqueritur.* Nam *hic ea omnia adſcribere nimis longum eßet.* Quare *nos pauca tantum ex* Helmoldo *ſacerdote, quæ &* Henricus *de* Erphordia *ſuo* Chronico *inſeruit, adſcribemus.*

De *hoc quoque* Henrico IIII *uulgariter & mythologicè dicitur in* Chronicis Sclauorũ, *cap.* XIX, Quòd Vuigberto *papa,* Hẽrici, *qui et* Clemens, *mortuo, ſopita ſunt ſchiſmata, &* Paſchalis *nihilominus excommunicauit* Imperatorem: *& eò uſq; ſententia illa inualuit, ut collecta generali curia principes* Teutoniæ Henrico *diadema tollendum, & ad filium eius*

æquiuo-

æquiuocum transferendũ decernerent: quòd iamdudũ per patrẽ fuit in principem deſignatus. Igitur Moguntinus, Colonienſis, Vuormacienſis, à principibus miſſi, uenerunt ad regem in turri regia Hilgeeshem, dicentes: Fac nobis reddi coronam, annulum & purpuram, cæteraq; ad inueſtituram imperialem pertinentia, filio tuo deferenda. Imperator quærit cauſam. At illi: Quid quæris, ea quæ optimè noſti? Scis de ſchiſmate longo: ſcis qualiter epiſcopatus, abbatias, & cætera omnia feceris uenalia, & quomodo ſit electionis facultas in rectoribus quibuſcunque conſtituendis, ſed ſola pecuniæ ratio. Pro ijs & ſimilibus ſanxit authoritas Apoſtolica, & fauit Principum unanimitas, te & regno & cõmunione fidelium priuandum. Quibus Imperator: Veſtra poteſtas eſt, hæc mihi imponere, & crimen impingere. Dic ô Moguntine, adiuratus per nomen æterni Dei: Quid exegimus uel recepimus à te, cum te Moguntiæ præfecimus? Tu quoq; Colonienſis ſimiliter? Illis autẽ fatentibus, nihil pecuniæ aut oblatum, aut requiſitum, aut acceptũ huius rei gratia: rex ait, Gloria Deo. Similiter & de Vuormaciẽſi. & iterũ rex: Dignã ergo pro beneficijs ueſtris nobis rependitis gratiã. Nolite ergo illorũ participes effici, q leuarunt manus ſuas cõtra dominũ et regẽ ſuũ, et uiolauerunt fidẽ, & iuramẽtorũ ſacramẽta. Parũ uobis ſupereſt æui, ſenio & labore cõfectis. Nõ ponatis maculã in gloria noſtra. Si uerò ſentẽtia ueſtra fixa manet, ut cedamus, cõſtituatur dies placiti. Et ſi curia adiudicauerit filio noſtro coronã manib. noſtris imponemus. Illis autem econtrariò

 nitentibus,

nitentibus, rex parumper auulſus ab eis, uidens quòd ueniſsent militia ſtipati, ipſeq; omni militia & armis eſſet pro tunc deſtitutus, principibus ipſis hoc uerſutè procurantibus. Regalibus ergo indutus rex, & in ſedem regni receptus, dixit: Hunc imperialem honorem præſtitit mihi Deus, & concors principum electio. Potens eſt autem mihi Deus conſeruare, quod præſtitit. Hactenus actore Deo, belliſq;, uicimus impugnantes. Hoc autem inteſtinum malum, ſed nec ſuſpectum habuimus, nec peccauimus. Quis enim in orbe Chriſtiano tantum nephas cõſurgere crederet, ut iurata Principi ſacramẽta fidelitatis irritentur, ſuſcitetur filius contra patrem? Poſtremò nulla beneficijs gratia, honeſtati reuerentia exhibeatur? Certè maieſtas Imperialis in proſcribendis induciarum remedia conſueuit non negare, prius præmuniens quàm feriens, prius inuitans ad gratiam quàm damnans per ſententiam. Nobis autem audientia denegatur: ideoq; præfamur, ne audiamur. Quis tantam mentis alienationem à fidelibus amicis, & à pontificibus maximè, procedere poſse conciperet? Quod ſi nec Deum nec honeſtatem noſtram reueremini, ecce præſentes ſumus, uiolentiã explodere nõ poſsumus, militib. & armis deſtituti. Pontificibus ergo hæſitantibus quid agerent (magnarum enim rerum ingreſſus difficilis eſt) dixit Moguntinus ad ſocios: Quò uſq; trepidamus? Non'ne officij noſtri eſt, regem cõſecrare, conſecratum inueſtire? Numquid ergo Principum decreto impendere licet, eorundem authoritate tollere non liceat? Quem meritum inueſtiuimus, quare immeritum

tum non diueſtiamus? Coronam ergo de capite eius *abrumpunt, deinde purpura & imperialibus omnibus exuerunt.* Quibus rex confuſione circumdatus, *ait ad eos:* Videat Deus, & *iudicet.* Ego quidem luo *peccata adoleſcentiæ meæ, ſed uos immunes non eritis iuriſiurandi præuaricatores, & portio ueſtra cum* Iuda traditore eſt. Non conſurgatis. Illi uerò obturantes aures ſuas, imperialia deferunt ad Henricũ Quintum filium eius, firmantes eum in regem. Filius ergo patrem expulit de regno. Qui uiris nouem comitatus, fugiens peruenit ad ducatum Limborgenſ. de quo principem nobilem rex, cum adhuc potens eſſet, deſtituerat, & eum alteri tradiderat. Ipſe autem princeps deſtitutus, caſu, cum nunc rex fugeret, uenationi deditus erat, prope uiam, per quam rex ipſe filium fugit: animaduertitq; rem, quia iam fama diffundebatur. Inſequitur ergo cum militibus regem uelocius. Quod uidens rex, de uita timuit, & uoce magna ueniam poſtulauit. Cui Princeps: Malè, inquit, domine ueniam demeruiſtis, licet poteſtate ueſtra in me abuſus fueritis: tamẽ, Deus nouit, quod uobis compatiar, attendens iniquitatem circa uos maximè eorum, quibus beneficus ſemper extitiſtis. & aſſumpſit regem in caſtrum, miſitq; circumquaq; pro militibus, collegit quaſi DCCC loricatos. Quibus perduxit regem in Coloniam ciuitatem magnam. Colonienſes receperunt eum. Filius obſedit Coloniam. Cæſar nocte elapſus, fugit Leodium: & conuenerunt ad eum illuc omnes uiri conſtantes, & quorum corda miſeratio tetigerat: proſpectoq; auxiliatorum numero, dimicare

 ſtatuit.

ſtatuit. rogauitq́ principes & omne robur exercitus ſui, dicens: Si fortiſsimus Deus hodie nos iuuerit, ſeruate mihi filium meum, & nolite eũ interficere. Prælium ergo committitur, pater uincit, filius fugit, multis interfectis. Prælium autem inſtauratur: pater uincitur, & comprehenditur. Quantas autem contumelias uir ille magnificus diebus illis pertulerit, ſicut relatu difficile, ita auditu lamentabile eſt. Inter amicos & inimicos inſultantes, quidam pauperculus coram omnibus dixit eidem: Inueterare dierum malorum, nunc uenerunt peccata tua, quæ operabaris prius, iudicans iudicia iniuſta, opprimens iuſtum, & dimittens noxios. Cui cum quidã plus ſenſati iraſcerentur, dixit Cæſar: Nolite quæſo iraſci in eum, ſinite eum: uoluntas Dei eſt, ut maledicat. Erat ibi Spirenſis epiſcopus, regi dilectiſsimus: quo agitante, templum ingens Dei genitrici apud Spiram conſtituerat, ciuitatemq́ & epiſcopium multum promouerat, ad quem rex ait: Decidi à ſpe, Da ergo mihi præbendam apud Spiram, ut ſeruiam ſanctiſsimæ genitrici Dei, cui deuotus ſemper extiti. Noui enim literas, & poſſum adhuc ſubſeruire choro. Ad quem epiſcopus: Per matrem Dei, non faciam quod petis. Tunc Cæſar ſuſpirans & illachrymans, ait: Miſeremini mei, &c. uſque manus Domini tetigit me. mortuusq́ eſt Cæſar Leodij, ſtetitq́ corpus eius inhumatum in capella quadam deſerta quinque annis. O` magna Dei iudicia, quæ completa ſunt in tam præpotenti uiro. Sperandum eſt autem, quòd Dominus ille tribulationis decoxerit in eo ſcoriam, & rubiginem

omnem

omnem abſtulerit. Quotiens enim in præſenti iudica mur, à Domino *corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.* Hæc Helmoldus.

Henricus quintus.

HEnricus V, *ſeductus à* Papa *& ſacrificis, adiuuit opprimere patrem, pro libertate ac iurib.* Imperij, *imò & pro cõmuni omnium bono decertã tem.* Mortuo *tamen patre, ibi ſepoſitis dulcib. uerbis cœpit ſeſe* Paparum *rapacitas exerere.* Quare *cũ & ipſe iam uideret, quorſum demum ruadere* Paparũ *tyrãnis conaretur, cœpit quoq; tueri ius conferendi epiſcopatus, abbatias et prælaturas: ac capto, propter nõ ſeruatã (ut* Friſigenſis *lib. 7. cap. 14. teſtatur) fidẽ, papa* Paſchali, *ei omnia iura* Imperij, *quæ pater alijq́; præceſſores habuerunt, extorquet.* Confirmat *omnia* Papa *literis, ſigillis, iuramentis: & contrà ab* Imperatore *eſt ampliſſimis donis ornatus.* Sed *fidẽ nõ diutius, quàm* Cæſar *adfuit, ſeruat.* Mox *ubi ille in* Germaniã *redit, omnia mutat ac inuertit.* Quare *denuò nouæ excõmunicationes, bella ciuilia, nouæ ſeditiones excitãtur.* Tandẽ *poſt multa bella, atrociſſimasq́; calamitates* Germaniæ *cõponitur cauſa, ea (teſte* Vrſpergẽſi) *ratione, ut* Papa *quidẽ inueſtiat & confirmet epiſcopos, uerũ illi ſint cõtẽti* Eccleſiaſtica *tantũ iuriſdictione, politico gladio careant, et ex oblationibus ac decimis uiuãt.* Verùm *ad eã rationẽ epiſcopos* Germanicos *reformare, eosq́; ſua politica potẽtia priuare fuit impoſſibile.* Quare *retinuerũt illi quidẽ ſuas opes et regiones: ſed* Cæſar *ſuo ueteri iure eos inueſtiendi & confirmandi eſt priuatus.*

Mor-

Mortuus eſt hic Hẽricus ſine liberis penitus, quod tunc pleriq; non immmeritò ratiocinati ſunt eſſe pœnam Dei*:propterea quòd ille parum rectè ſecundùm* Dei *mandatum coluerat optimè de ſe meritũ patrem.*

Succeßit Henrico V, *Lotharius ſecũdus, qui hunc opprimere adiuuerat.* Venit *is ad* Innocentium, *alicubi in* Gallijs *commorantem: à quo petit* Innocentius *opem contra ſuum* Antipapam Petrum Leonis, *qui ſe* Roma *extruſerat.* Pollicetur *quidẽ* Cæſar, *ſed tamen ſimul queritur,* Imperij *uires grauiter attenuatas eſſe, cum ei* Papa *ius conferendi epiſcopatus & abbatias ademerit.* De *quo quis dubitare queat, cum maxima imperij pars in epiſcopatus abbatiasq; diſtracta ſit?*

Romani.

ROmani *diu & acriter ſuam libertatem contra* Papam *defenderunt, nec libenter turpißimis curtiſanis paruerunt.* Hortati *ſunt etiam* Cæſares Germanicos, *ut ius urbis à* Papis *extorquerent.* Nam *prius non tantum* Græci, *ſed &* Franci Imperatores, *quin &* Saxonici Otthones, *eam in ſua poteſtate habuerant.* Extat *earũ epiſtola in* Friſingenſi, *ad* Conradum Imperatorem & Fridericũ *circa* 1140 Domini *annum, qua eum ad recipiendam* Romæ *poßeßionem hortantur: dicunt,* Papas *ſemper* Cæſaribus *rebellare: dicunt æquum eſſe, ut quæ* Cæſaris *ſunt,* Cæſari *reddantur: & quæ* Pontificis, Pontifici. Sed *adſcribam ipſam epiſtolam.*

Excel-

Excellentiſsimo atq; præclaro urbis & orbis totius domino, Conrado Dei gratiâ Romanorum regi ſemper Auguſto, Senatus populusq; Romanus S. & Ro. Imperij fœlicem & inclytam gubernationem.

Regali excellentiæ per plurima iam ſcripta, noſtra facta et negocia diligenter expoſuimus, quomodo in ueſtra fidelitate permaneamus, ac pro ueſtra Imperiali corona exaltanda & omni modo augenda quotidie decertemus. Ad quæ, quia regalis industria, ut poſtulauimus, reſcribere dignata non fuit, planè tanquam filij & fideles de Domino & patre, ſatis miramur. Nos enim quicquid agimus, pro ueſtra fidelitate & honore facimus. Et quidē regnum & imperium Romanorum, ueſtro à Deo regimini conceßum, exaltare atque amplificare cupientes, in eum ſtatum, quo fuit tempore Conſtantini & Iuſtiniani, qui totum orbem uigore ſenatus & populi Romani ſuis tenuere manibus, reducere, ſenatu pro his omnibus Dei gratia reſtituto, & eis qui ueſtro imperio ſemper rebelles erant, quiq; tantum honorem Ro. Imperio ſubripuerant, magna ex parte conculcatis, quatenus ea quæ Cæſari & Imperio deberentur, per omnia & in omnibus obtineatis, uehementer atque unanimiter ſatagimus, atq; ſtudemus. Et ob huius rei effectum, bonum principium ac fundamentum fecimus. Nam pacem & iuſticiam omnibus eam uolentibus obſeruamus: fortitudines, id eſt, turres & domos potentum urbis, qui ueſtro Imperio unà cum Siculo et Papa reſiſtere parabant, cœpimus: et quaſdam in

dam in ueſtra fidelitate tenemus, quaſdam uerò ſubuertentes ſolo coæquauimus. Sed pro his omnibus quæ ueſtræ dilectionis fidelitate facimus, Papa Franijpanes, & filij Petri Leonis, homines & amici Siculi, excepto Iordano noſtro, fidelitate in ueſtra uexillifero & adiutore, Tolomæus quoque & alij plures undique nos impugnant, ne liberè, ut decet, Imperialem regio capiti ualeamus imponere coronam. At nos, quoniam amanti nullus labor grauis eſt, licet inde plurima damna ſuſtineamus, pro ueſtro amore & honore gratanter patimur. Scimus namque, nos à uobis proinde præmium, ſicut à patre accepturos: uosq; in eos, ſicut in Imperij hoſtes, uindictam daturos. Cum tanta igitur noſtra in uobis fidelitas ſit, tantaq; pro uobis ſuſtineamus, precamur, ne ſpes iſta nobis deficiat, ne regia dignitas nos ueſtros fideles & filios deſpiciat. Neque ſi in regalibus auribus aura ſiniſtra de ſenatu & nobis flauerit, in eam intendat aut reſpiciat: qui enim de nobis ueſtræ altitudini mala ſuggerunt, de ueſtra & noſtra (quod abſit) diſsenſione lætari uolunt, & utroſque (ut ſoliti ſunt) callidè opprimere moliuntur. Sed circa hæc, ne fiant, regalis prudentia, ut decet, ſolicita ſit, & prouida: reminiſcaturq; ueſtra ſolertia, quot et quanta mala papalis curia, & dicti quondam ciues noſtri, Imperatoribus, qui fuerunt ante uos, fecerint: & nunc deteriora uobis cum Siculo facere tentauerunt. Sed nos Chriſti gratia in ueſtra fidelitate uiriliter eis reſiſtimus, ac plures ex illis ab urbe, ſicut peſsimos hoſtes Imperij, ut ſunt, pepulimus. Appro-
pinquet

pinquet itaque nobis Imperialis celeriter uigor, quoniam quicquid uultis, in urbe obtinere poteritis, & ut breuiter ac ſuccinctè loquamur, potenter in urbe, quæ caput mundi eſt, ut optamus, habitare, toti Italiæ ac regno Teutonico, omni clericorum remoto obſtaculo, liberius & melius quàm omnes ferè anteceſſores ueſtri, dominari ualebitis. Sine mora ergo precamur, ut ueniatis: et interim de ſtatu ueſtro, quem ſemper deſideramus ſalubrẽ & proſperum, de his regalibus literis ac nuncijs nos lætificare dignemini. Sumus enim per omnia ueſtræ uoluntati ſemper obtemperare parati. Sciatis præterea, quia pontẽ Myluiũ extra urbẽ parũ lõgè per tẽpora multa pro Imperatorũ cõtrario deſtructũ, nos ut exercitus ueſter per eũ trãſire queat, ne Petri Leonis per caſtellum ſancti Angeli uobis nocere poſſint, ut ſtatuerãt cũ Papa & Siculo, magno conamine reſtauramus, & in paruo tẽporis ſpacio muro fortiſſimo et ſilicib. iuuãte Deo cõplebitur. Cõcordiã autẽ inter Siculũ et Papã huiuſmodi eſſe accepimus. Papa cõceſſit Siculo uirgam et annulũ, dalmaticã & mitrã atq; ſandalia: et ne ullũ mittat in terrã ſuã legatũ, niſi quẽ Siculus petierit. et Siculus dedit ei multã pecuniã pro detrimẽto ueſtro et Romani Imperij, quod Dei gratia ueſtrũ exiſtit. Hæc omnia ſolicitè ueſtra animaduertat optime Rex prudẽtia. Rex ualeat: quicquid cupit, obtineat: ſuper hoſtes imperiũ teneat: Romæ ſedeat, regat orbẽ.

Princeps terrarum ceu fecit Iuſtinianus
Cæſaris accipiat Cæſar, quæ ſunt ſua præſul,
Vt Chriſtus iuſsit Petro ſoluente tributum.

Nos de

Nos de cætero legatos noſtros precamur, ut benignè recipiatis: & quod uobis dixerint, credatis: quia ſcribere cuncta nequiuimus. Sunt enim nobiles uiri, Guido ſenator, Iacobus filius Sixti procuratoris, & Nicolaus eorum ſocius. At Chriſtianiſsimus Princeps, huiuſmodi uerbis ſiue uenijs præbere aures abnuit. quin imò uenientes ad ſe ex parte Romanæ eccleſiæ uiros magnos & claros, quorum unus Guido Piſanus, eiuſdem curiæ Cardinalis & cancellarius erat, renouationemq; antiquorum priuilegiorum ſuorum poſtulantes, honorificè ſuſcepit, & honeſtè dimiſit.

Idem & coràm per legatos, coràm cum Friderico primo Romani egerunt. Verùm cum uiderent ſe fruſtra Cæſarum iam per ciuilia Germaniæ bella ac per epiſcopos domitorum opem implorare, ipſi per ſemet nihilominus idem ſedulò egerunt. Quare creato patricio, inſtiterunt acriter apud Lucium & Eugenium papas, ut ſibi ſua uetera iura reſtituerent. Ipſum enim more antiquorum ſacerdotum, de decimis & oblationibus ſuſtentari oportere, aſſeruerunt. Nec tantum diſputationibus, ſed & armis certatum eſt duriter. Sed Papa tandem, adiuuantibus eum Tiburtinis, & alijs Romanorum hoſtibus, præualuit. Sic Papæ, & eorum epiſcopi, gregem Chriſti paſcere ſunt ſoliti.

Fridericus primus.

CIrca annum Domini 1154, cœpit regnare Fridericus primus, qui & Barbaroſſa eſt uocatus. Conatus eſt is quoq; libertatem imperij à pontificis

ficis tyrannide aſſerere: ac longo tẽpore, nempe fermè 30 annis, ſatis eſt eam fœliciter tutatus. Verùm tandẽ tranſegit mediocribus conditionibus cum papa Alexandro. Operæprecium uerò eſt, impudentiam papæ Adriani, ex eius propria bulla contra hunc Cæſarem ſcripta cognoſcere, quã Auentinus ſuo operi inſeruit.

Interim Vuilhelmus rex Siciliæ, dux Apuliæ, princeps Calabriæ, cui ſuſpecta erat uirtus Imperatoris, ſcilicet metuens ne id mali nanciſceretur, quod olim euenerat Rogerio patri ſuo, Hadriano epiſcopo Romano clientelam ſacerdotiorum, ob quæ cum Innocentio, Eugenio, atque cæteris Romanis paſtoribus ipſe & maiores ſui hactenus armis decertarant, concedit. Ambo deinde aduerſus Imperatorem ſocietatem ineunt. Hadrianus nodũ in ſcirpo (ut aiũt) quærit. Imperium, beneficium Romani ſacerdotis, Auguſtum precario duntaxat regnare aſſerit. Extat eius ad Hillinum Treuerorum, Arnulphum Moguntinum, Fridericum Agrippinẽſem archimyſtam, Epiſtola, ex qua uerba ipſius Hadriani ſubtexere operæprecium eſſe duximus. Romanum (inquit) imperium à Græcis translatum eſt ad Alemannos, ut rex Teutonicorum non antè, quàm ab Apoſtolico coronaretur, Imperator uocaretur. Ante conſecrationem rex, pòſt Imperator. Vnde igitur habet Imperium, niſi à nobis? Ex electione principum ſuorum habet nomen regis, ex conſecratione noſtra habet nomen Imperatoris & Auguſti & Cæſaris. Ergo per nos imperat. Recolite antiqua. Zacharias promouit Carolum, fecit ei nomen grande, ut eſſet Imperator: & ut poſthac

Nos de cætero legatos noſtros precamur, ut benignè recipiatis: & quod uobis dixerint, credatis: quia ſcribere cuncta nequiuimus. Sunt enim nobiles uiri, Guido ſenator, Iacobus filius Sixti procuratoris, & Nicolaus eorum ſocius. At Chriſtianiſsimus Princeps, huiuſmodi uerbis ſiue uenijs præbere aures abnuit. quin imò uenientes ad ſe ex parte Romanæ eccleſiæ uiros magnos & claros, quorum unus Guido Piſanus, eiuſdem curiæ Cardinalis & cancellarius erat, renouationemq; antiquorum priuilegiorum ſuorum poſtulantes, honorificè ſuſcepit, & honeſtè dimiſit.

Idem & coràm per legatos, coràm cum Friderico primo Romani egerunt. Verùm cum uiderent ſe fruſtra Cæſarum iam per ciuilia Germaniæ bella ac per epiſcopos domitorum opem implorare, ipſi per ſemet nihilominus idem ſedulò egerunt. Quare creato patricio, inſtiterunt acriter apud Lucium & Eugenium papas, ut ſibi ſua uetera iura reſtituerent. Ipſum enim more antiquorum ſacerdotum, de decimis & oblationibus ſuſtentari oportere, aſſeruerunt. Nec tantum diſputationibus, ſed & armis certatum eſt duriter. Sed Papa tandem, adiuuantibus eum Tiburtinis, & alijs Romanorum hoſtibus, præualuit. Sic Papæ, & eorum epiſcopi, gregem Chriſti paſcere ſunt ſoliti.

Fridericus primus.

CIrca annum Domini 1154, cœpit regnare Fridericus primus, qui & Barbaroſſa eſt uocatus. Conatus eſt is quoq; libertatem imperij à pontificis

ficis tyrannide aſſerere: ac longo tẽpore, nempe fermè 30 annis, ſatis eſt eam fœliciter tutatus. Verùm tandẽ tranſegit mediocribus conditionibus cum papa Alexandro. Operæprecium uerò eſt, impudentiam papæ Adriani, ex eius propria bulla contra hunc Cæſarem ſcripta cognoſcere, quã Auentinus ſuo operi inſeruit.

Interim Vuilhelmus rex Siciliæ, dux Apuliæ, princeps Calabriæ, cui ſuſpecta erat uirtus Imperatoris, ſcilicet metuens ne id mali nanciſceretur, quod olim euenerat Rogerio patri ſuo, Hadriano epiſcopo Romano clientelam ſacerdotiorum, ob quæ cum Innocentio, Eugenio, atque cæteris Romanis paſtoribus ipſe & maiores ſui hactenus armis decertarant, concedit. Ambo deinde aduerſus Imperatorem ſocietatem ineunt. Hadrianus nodũ in ſcirpo (ut aiũt) quærit. Imperium, beneficium Romani ſacerdotis, Auguſtum precario duntaxat regnare aſſerit. Extat eius ad Hillinum Treuerorum, Arnulphum Moguntinum, Fridericum Agrippinẽſem archimyſtam, Epiſtola, ex qua uerba ipſius Hadriani ſubtexere operæprecium eſſe duximus. Romanum (inquit) imperium à Græcis translatum eſt ad Alemannos, ut rex Teutonicorum non antè, quàm ab Apoſtolico coronaretur, Imperator uocaretur. Ante conſecrationem rex, pòſt Imperator. Vnde igitur habet Imperium, niſi à nobis? Ex electione principum ſuorum habet nomen regis, ex conſecratione noſtra habet nomen Imperatoris & Auguſti & Cæſaris. Ergo per nos imperat. Recolite antiqua. Zacharias promouit Carolum, fecit ei nomen grande, ut eſſet Imperator: & ut poſthac

perpetuò rex Teutonicus eſſet Imperator & aduocatus ſedis Apoſtolicæ, ut Romano Epiſcopo Apulia per eum pacata, eſſet ſubiecta, quæ noſtra cum urbe Romana eſt, nõ Imperatoris. Romæ noſtra ſedes eſt, Imperatoris eſt Aquis in Arduenna, quæ eſt Sylua Galliæ. Imperator quod habet, totum habet à nobis: Sicut Zacharias tranſtulit imperiũ à Græcis ad Teutonicos, ita nos poſſumus ab Alemannis transferre ad Græcos. Ecce in poteſtate noſtra eſt, ut demus illud, cui uolumus: Propterea conſtituti à Deo ſuper gentes & regna, ut deſtruamus & euellamus, & ædificemus & plantemus, &c. Deinde Germanos imbelles uocat: imbecillitatẽ illis obijcit, qui Rogerium Italia pellere, Danos, Friſios perdomitare nunquam uoluerint.

Et paulo pòſt idem Auentinus de eadem re:

Mortuo igitur Victore, Alexandro Romam tenente, Imperator menſe Maio, atque quinquagenalibus apud Vuirtzburgum, conuentum Epiſcoporum ſenatusq́; Imperij cogit. Coeunt frequentes archimyſtæ, minores põtifices, præſides, duces, præfecti, Vidonem pontif. Max. legunt, Paſchalemq́; uocant. Fit ſenatuſconſultum, nullum poſthac fore Pont. Max. niſi qui more maiorum conſenſu Imperatoris creetur, atque nuncius duntaxat Chriſti, ſucceſſorq́; Petri, nõ etiam Cæſareæ potentiæ pertinax æmulus eſſe uelit. À ſingulis exactum iuramentum, haud alium aut recepturos aut paßuros Pont. Max. perpetuò, etiam mortuo Imperatore.

Sed dicamus ſanè aliquid ex Radeuuico, qui appendicem Friſingenſis ſcripſit, de huius diſsidij origine, quo res tota melius intelligatur. Non tantum hic Fridericus, ſed & maiores eius, quod Friſingenſis prolixè oſtendit, ſemper Paparum furioſæ ambitioni Cæſares oppugnanti reſtiterant. Nam & tempore Henrici IIII & V. ſoli fermè illi in extremis difficultatib. fidi permanſerant. Quare cum hic Fridericus aliquando Romam ueniſſet, coronæ, ut opinor, cauſa, monſtrataq; ei à ſuis eſſet pictura in Laterano palatio, quomodo Lotharius Secundus à Papa coronaretur, cum horum uerſuum adſcriptione:

Rex uenit ante fores, iurans prius Vrbis honores,

Poſt homo fit Papæ, ſumit quo dante coronam:

ægerrimè eam picturam tulit. Nam Papæ hominem fieri, idem ei eſt, ac ſeruum uel ſubditum. Quare egit ſedulò cum Adriano, ut ea pictura tolleretur, ne cauſa alicuius diſsidij eſſet. Verùm poſtea Papa, cum Cæſar in Germaniam diſceſsiſſet, re cum ſuis deliberata, metuensq; ne hic Cæſar nolit eſſe mancipium Papæ, ut proximi duo (Lotharius ſecundus, qui primus penitus ſe Papæ ſedibus ſubiecerat, uir alioqui nec malus nec ignauus, & Conradus) ſtatuit, eum ab illis ſuis generoſioris animi reuera ſuum ſubditum eſſe, & à ſe coronam ac Imperialem dignitatem accipere. Quare nactus occaſionem captiuitatis Leodienſis epiſcopi, quem neſcio quis cæperat, mittit ad eum ſuperbam legationem: ſimulat que ſe expoſtulare cum illo, quòd non liberet Epiſcopum ex captiuitate,

ſed tamē interea ſedulò & in literis & uoce legatorū ei inculcat ſeruilis cōditionis uerba. Nā ipſa primùm ſalutatio talis fuit: Salutat uos beatißimus pater noſter Papa, & uniuerſitas Cardinaliū: ille ut pater, hi ut fratres. Quo ipſo uolebant legati indicare, eū perinde Papæ ſeruum ac ſubditū eſſe, ac Cardinales. Deinde in literis ei obijciēs enumerat Papa, quàm multa beneficia à Romana eccleſia ſuſceperit. & inter alia dicit quoq;, quòd plenitudinē dignitatis & honoris ab ea ſuſceperit. Cæſar & principes facile ſcopum legationis cernentes, impatientißimè ambitionem tyrannidis Papæ tulerunt. Orta eſt de ea re acris cōtentio cū legatis in conſeſſu principum. Ibi exclamat unus ex legatis: Vnde ergo habet Cæſar imperiū, ſi nō à Papa? Qua uoce ita cōmoti ſunt Imperij proceres, ut uix eos Cæſar cobibere, ne manus in legatos inijcerent, potuerit. Quare legatos illos parum honorificè habitos, mox dimittunt, ſeueriter interminantes, ne uſquam ad quenquam de uia diuertant. Ne uerò quis putaret aliquid eis præter meritum accidiſſe, indeq; motus aliquis oriretur, mittit Cæſar cum proceribus literas per totum Imperium, quibus rei ſeriem indicaret. Sed adſcribam eas literas: ſunt enim in primis dignæ quæ cognoſcantur.

CVm diuina potentia, à qua omnis poteſtas in cœlo & in terra, nobis Chriſto eius, regnum & imperium regendum commiſerit, & pacem Eccleſiarum imperialibus armis conſeruandam ordinauerit, non ſine maximo dolore cordis cōqueri cogimur dilectioni ueſtræ, quòd à capite S. Eccleſiæ, cui Chriſtus pacis

ac dile-

ac dilectionis ſuæ characterē impreſſit, cauſæ diſſenſionum, ſeminariū malorū, peſtiferi morbi uenenum manare uidentur. De quibus, niſi Deus auertat, totū corpus Eccleſiæ commaculari, unitatem ſcindi, inter regnum & ſacerdotium ſchiſma fieri pertimeſcimus. Cū enim nuper in curia Biſuntij eſſemus, & de honore Imperij & ſalute eccleſiarū debita ſolicitudine tractaremus, uenerūt legati Apoſtolici, aſſerētes ſe talē legationē noſtræ afferre Maieſtati, unde honor Imperij non paruū accipere deberet incrementū. Quos cū prima die aduētus ſui honorificè ſuſcepiſſemus, & ſecunda (ut mos eſt) ad audiendā legationē eorū cum principib. noſtris cōſediſſemus, ipſi quaſi de mãmoma iniquitatis inflati, de altitudine ſuperbiæ, de faſtu arrogantiæ, de execrabili tumidi cordis elatione, legationē Apoſtolicis literis cōſcriptam nobis præſentauerunt, quarū tenor talis erat: Quòd præ oculis mentis ſemper deberemus habere, qualiter dominus Papa inſigne imperialis coronæ nobis cōtulerit: neq; tamen pœnitentia moueretur, ſi maiora excellētia noſtra ab eo beneficia ſuſcepiſſet. Hæc erat illa paternæ dulcedinis legatio, quæ unitatē Eccleſiæ & Imperij cōfouere debuit, quæ uinculo pacis utrunq; colligare. Ad uocē illam nefandā, & omni ueritate uacuā, non ſolum Imperialis maieſtas debitā indignationē cōcepit: uerùm omnes principes qui aderant, tanto furore & ira ſunt repleti, quòd ſine dubio illos duos iniquos presbyteros mortis ſentētia damnaſſent, niſi hoc noſtra intercepiſſet præſentia. Porrò quia multa paria literarum apud eos reperta ſunt, & ſchedulæ ſigillatæ, ad arbi-

trium eorũ ſcribẽdæ adhuc,quibus ſicut hactenus conſuetudinis eorũ fuit, per ſingulas eccleſias Teutonici regni conceptum iniquitatis ſuæ uirus reſpergere, altaria denudare, uaſa domus Dei aſportare, cruces excoriare nitebãtur,ne ultra procedendi facultas eis daretur, eadem qua uenerant uia ad Vrbem eos redire fecimus.Cumq; per electionem principum à ſolo Deo regnũ & imperiũ noſtrũ ſit,qui in paſsiõe Chriſti filij ſui duob. gladijs neceſſarijs regendum orbem ſubiecit:cumq; Petrus apoſtolus hac doctrina mundũ informauerit, DEVM TIMETE, REGEM HONORIFICATE: quicunq; nos Imperialẽ coronam pro beneficio à Domino Papa ſuſcepiße dixerit,diuinæ inſtitutioni et doctrinæ Petri cõtrarius eſt,& mẽdacij reus erit.Quia uerò hactenus honorẽ ac libertatẽ Eccleſiarũ,quæ iam diu indebitæ ſeruitutis iugo depreßa eſt,à manu Aegyptiorũ ſtuduimus eripere,& omnia eis dignitatũ ſuarũ iura cõſeruare intendimus,uniuerſitatem ueſtrã ſuper tanta ignominia nobis & imperio cõdolere rogamus:ſperãtes, ne honorẽ Imperij,qui à cõſtitutione Vrbis,& Chriſtianæ religionis inſtitutione ad ueſtra uſq; tempora glorioſus & imminutus extitit, fidei ueſtræ indiuiſa ſynceritas tam inaudita nouitate, tam præſumptuoſa elatione imminui patiatur:ſciẽs omni ambiguitate remota,quòd mortis periculum antè uellemus incurrere, quàm noſtris temporibus tantæ confuſionis opprobrium ſuſtinere.

Ea (ut putabant) iniuria Cæſaris Papa commotus,furere,ac Cæſarem iniectari cœpit. tuncq;, ut opinor,

pinor, illas literas, quas ſuprà ex Auentino appoſuimus, ſcripſit. Radeuicus alias itidē ad Epiſcopos ſcriptas recitat, in quib. accuſat Cæſarē & iubet Epiſcopos eū cohibere. illi cōtrà reſpōdēt humiliter qdē Papæ: ſed tamē ſimul & Cæſarē diligēter excuſant, & Papā accuſant, eumq; ad ſcribendū alias molliores literas, mittendamq; modeſtiorē legationē hortantur, quod & fecit Papa, quandoquidem uidit ſe tunc haud facilè præualere poſſe. Sed adſcribam & alium locum ex eodem Friſingenſi, unde appareat, eum ſatis liberè ac ſeueriter cum Romanis harpyis egiſſe.

Iidem etiam Cardinales permiſſu principis Burchhardū Eiſtetenſem ſenio grauē de inutilitate cauſantes, itidē ſubmouere. Dumq; poſt hæc in Magdeburgēſem & quoſdam alios ſententiam ferre cogitarent, à principe inhibiti, & ad propria redire iußi ſunt.

Ea tempeſtate Eugenius papa, uir iuſtus & religione inſignis, ab hac luce tranſiens, Anaſtaſio homini ueterano, & in conſuetudine illius curiæ exercitato, ſedem reliquit. A' quo dum Cardinalis quidā Gerardus nomine, ad terminandam Magdeburgenſis electi cauſam miſſus fuiſſet, ac principem in eadem ciuitate natale Domini celebrantē adijſſet, cum quædā ibi ſecus illius nutum tractare uellet, indignationem eius incurrens, infectis negocijs pro quibus uenerat, mandatis ſæuioribus ingloriè redire coactus, in uia etiam uita deceßit. Verùm princeps mißis ad Anaſtaſium cum Guicmano nuncijs, non ſine quorundam ſcandalo, qui ne unquam id fieret, immobiliter fixum Romanos tenere, à proprio ipſorum ore audierant:

dierant. Exhinc *non ſolum in ſecularibus, ſed & in eccleſiaſticis negocijs diſponendis, authoritas princi pis plurimùm creuit.*

Sed adſcribamus ſanè ex eodem Radeuico *& alia quædam eius dicta.Sunt enim admodum memorabilia,& digna ſcitu.*

Ex appendice Radeuici ad Otthonem Friſingenſem. Lib.4. Cap.34.

Legatos Cæſar Fridericus, *Papæ legatis reſpondens, ab Imperatore ad urbem non eſſe mittendos affirmat,cum omnis magiſtratus inibi beati* Petri *ſit, cum uniuerſis regalibus. Hæc res, fateor, magna eſt & grauis, grauioriq; & maturiori egens conſilio. Nam cum diuina ordinatione ego* Romanus *Imperator & dicar,& ſim, ſpeciem tantum dominantis effingo,& inane utiq; porto nomen,ac ſine re,ſi urbis* Romæ *de manu noſtra poteſtas fuerit excuſſa.*

Ex eodem libro, Cap. 68.

Deinde conuocato in unum concilio, cum reſediſſet Auguſtus,ait ad Epiſcopos: *Quamuis nouerim, officio ac dignitate Imperij penes nos eſſe poteſtatem cõgregandorum conciliorũ,præſertim in tantis* Eccleſiæ *periculis (hoc enim &* Conſtantinus, Theodoſius, *nec non* Iuſtinianus, *ſeu recentioris memoriæ* Carolus Magnus *&* Ottho *Imperatores feciſſe memorantur) authoritatem tamẽ diffiniendi huius maximi & ſummi negocij ueſtræ prudentiæ,ueſtræq; poteſtati committo.*

Hactenus de Friderico I. *ſeu Aenobarbo adnotaſſe,contra* Romaniſtarum *furores, ſatis ſit: neque enim*

nim hiſtoriam eius texere, noſtri inſtituti eſt.

Fridericus II.

FRidericus ſecundus imperator, omni planè laude tum forenſi tum bellica teſtimonio multorum ſcriptorum digniſſimus, cœpit imperare circa annum Domini 1213. Is nõ tamũ in Europa, ſed & in Syria, recuperata Hieroſolyma, & multis alijs circũuicinis locis præclarè ſe geſſit. Verùm tanta uirtus à Romaniſtarum dolis, impietate, ac nefarijs conſilijs tuta ac libera minimè eſſe potuit, quin repetitis uicib. oppugnaretur. In Vrſpergenſi, quædam eius ſcriptoris teſtimonia de hac re ſunt recitata. Verùm nunc & ex Auentino aliquot loca, ac præſertim ea quæ non tantum impios Papæ conatus indicant, ſed & ſententias Epiſcoporum, aut aliorũ de illis nepharijs Antichriſti conatibus recenſent, adſcribemus.

Vbi anno eodem Auguſta filiũ peperit, cui aui Friderici nomen parentes dixere, Albertus à Bogen, qui in Apulia exulabat, poſteaquam hoc accepit, ad Imp. ob recens natum hæredẽ lætabundum cum ſupplicijs ſe confert: ueniamq; nõ ſolum ſibi impetrat, ſed & dignitatem & honorem & ſibi & Ottocaro Boiemo recuperat: ambo edicto reſtituuntur. Philippus cum ſponſa ſua in Germaniam migrat, Auguſtæ in Rhetia regio cultu magnificè nuptias facit. Cõuenere frequẽtes principes Imperij, filium Auguſti in cunis adhuc uagientem Cæſarem declarant, eidem fidem tabulis ſignatis aſtringunt. Eadem tempeſtate pleriq; principes finem uiuendi faciunt. Henricus Brunſuuicenſis, nepos Imperatoris Lotharij, Saxonia atque Boiaria

 pulſus:

pulſus: Fridericus Bardus, patruus Ludouici Boiorum ducis, apud Nariſcos in Ensdorf ſepultus: Henricus ex Machtilda Anglia tres mares tulit, Henricum, Otthonem, & Vuilhelmum, authorem regulorum Brunonis uici. Haud ita longo tempore in Sicilia mortem obijt Imperator, relicto filio impubere, confeſtim parricidiali diſcordia orbis Chriſtianus affligitur: duo pro imperio, authore & anteſignano primario ſacerdote, decertant: Philippus frater Imperatoris, tutor nepotis impuberis, à Ludouuico Boio, ſocijs eius Sueuis, Noricis, Vindelicis, Cæſar ſalutatur: At Saxones, Boiemi, inſtigante Innocentio tertio Romano epiſcopo, qui eos ſacramento, quo Friderico infanti authorati erant, ſoluit, præterea Richardi regis Angli pollicitis ineſcati, amitimum eius Otthonem, filium Henrici undecimi, Saxonia atque Boiaria exacti, nepotem Henrici Noni, itidem Boiariæ atque Saxoniæ regno deturbati, pronepotem ex filia Imperatoris Lotharij, rebus imponunt. Eum Angli pecunia adiuuant. Philippo rex occidentalis Franciæ fautor adeſt. Ita Germania ciuilibus armis, pontifice Max. claßicum tenente, attrita eſt. Et paulo poſt:

Hactenus epiſcopi, ſacerdotes, monachi, ſacratæ fœminæ, ocio literario addicti, ſcribendis libris, uti apparet in bibliothecis, operam nauarant. Prophani, qui ſacerdotes collocupletarant, prædia ſacerdotalia adminiſtrarant. eos Conradus quoque Reginoburgenſis epiſcopus ex Aſia reuerſus, à curatione eccleſiaſticarum opum Deo dicatarum, deuotarumq́;

rumq; ſuperis, amouere ui connititur. Eberhardus *archimyſta* Boiorum, *ob clientelam & parochiam* V*tinenſem cum duce* Boiorum *digladians, ſocia arma collegis ſuis iungit, atque de improuiſo coniunctis copijs, nemine reſiſtente, fines* Boiariæ *inuadunt, caſtella expugnant, omnia cæde, incendijs complent, templa expilant: nec ab aris atque ſacris manus ſacrilegas, egregij ſanè paſtores, abſtinēt: oues quas paſcere deberent, more luporum ſub magna ſuperficie pietatis deuorant.* Et *ne omnino res diuinas floccifacere uideantur, magno religionis ſupercilio* Chunegundam Auguſtam *albo ſuperûm aſcribunt.* Mox *uetus & æternus paſtor gregem ſuum ulciſcitur,* Fruxinum *atque* Iuuauia *cum templis conflagrant.* Conradus Reginoburgij *eodem anno animam efflat.* Ludouuicus Teiſpach *inferioris* Boiariæ *regiam, quæ* Epiſcopo Reginoburgenſi *parebat, obſidet, oppugnat, inſidijs capit, mœnia ſolo æquat, foſſam explet.* Philippus *epiſcopos ab armis diſcedere iubet.* Conradum *filium,* Conradi Phronthuij *atque* Medulli *oppidorum* Boiariæ *dynaſtæ, pontificem* Reginoburgenſem: Eckbertum *ab* Andechs, *adhuc impuberem, fratrem* Henrici Hiſtriæ *atque* Carnorum *præfecti,* Epiſcopum Bambergenſem *legit: deinde aduerſus* Otthonē *pugnat. Spectāte itaq; atq; cōcitante* Ro. *Sacerdote,* Philippus & Otho *cognatas acies cōmittunt, frater aduerſus fratrē, filius aduerſus parentē confligere cogitur, atq; inuicē ſanguine ſe polluunt.* Argentoratum, Aquæ Graneæ, Agrippinenſis Colonia, Erdfurdia, *pleraque alia oppida*

pida obſeſſa: cuncta luctu, cæde completa ſunt. Quis aliam tantæ diſcordiæ inter Chriſtianos cauſam attulerit, niſi Romani epiſcopi ſpectaculum quaſi paria componentis? Populus Chriſtianus mutuis ſe uulneribus, cohortantibus flaminibus Romanenſibus, contrucidauit. Item paulo pòſt:

Dum hæc in Aſia geruntur, Gregorius nonus pontifex max. qui Honorio tertio ſucceſſerat, ſuſpectam habens potentiam, prudentiam, ſœlicitatemq; Friderici (ſicuti in quadam epiſtola refert) aduerſus Auguſtum cum Italis ac Longobardis conſpirat, Imperatorem deuouet. Romani in dignitate rei cõmoti, pontificem urbe pellunt, qui triplici agmine fines Campaniæ hoſtili animo inuadit. Nec hoc contentus, Henricum Cæſarem miſſis legatis aduerſus patrem conſpirationis ualentiſſimæ principem facit. Henricus ſub idem tempus Haganoiæ brumales ferias celebrabat. Ludouicum Boiorũ ducem, Rhenanumq; præfectum (inuidia ſemper uirtutum comes eſt) quòd eloquentia & prudentia, pietateq; in Auguſtum nulli ſecundus foret, hactenus omnium cõſiliorum ſecretorumq; participem, curatoremq; à patre ſibi quaſi ad regendum puerum datum, curia atq; ſenatu amouet. Is ubi animum Cæſaris abs ſe alienatum eſſe, & iniqua agi, parricidialiaq; iniri conſilia ſentit, cum Otthone filio clam ſecedit, in Boiariamq; migrat. Subſequitur Cæſar, Boiariam ferro, igne depopulatur, Ludouico nequaquam ne minimo quidem digitulo contrà nitente. Interim Auguſtus pacata Syria atq; Palæſtina, quas quindecim annis poſſedit, in Apuliam redit, ubi

fines

ſines regni ab epiſcopo Romano *armis occupatos, ſeq́; per omnium flaminum religiones deuotum oſten dit.* Q*uamobrem literis per uniuerſum orbem Chriſtianum miſsis, acriter in* Romanum *pontificem inuehitur: fraudes, aſtutiam, acerbitates, iniuriam, tyrannidem eius commemorat, iniuſtitiæ, impietatis eundem accuſat.* Germaniæ, *maximè* Boiorum *&* Noricorum *principes atq; epiſcopi,* Berchtoldus *patriarcha* Aquileiæ *ex* Boiaria *ab* Andechs *&* Damaſia *oriundus, frater eius* Ottho Dalmatiæ *atq;* Hiſtriæ *regulus,* Eberhardus *archimyſta* Boiorum, Sigefridus Reginoburgenſis *pontifex,* Bernhardus Charionum, Luitpoldus Auſtriacorũ *atq;* Stiriorum *rector,* Venetias, *inde* Romam *proficiſcũtur, ſacerdotē primarium appellant, modeſtiæ* Chriſtianæ *boniq́; paſtoris officij commoneſaciunt, eundem &* Auguſtum *in gratiam redigunt.* Item paulo pòſt:

Rurſus crimina, factiones, fraudes, ſcelera, cædes, bella ciuilia, (quibus omnia diuina humana cõmixta, Reſpublica Chriſtiana *diſcordiæ malis contuſa, prædæ paucorum libidini facta eſt) commemorare cogor.* Q*uod quàm moleſtum, quàm arduum mihi ſit, quiſq; ueritatis amator,* Chriſtianæq́; *ſimplicitatis cultor, rerumq́; humanarum peritus, ſuo ingenio metiatur.* E*quidē nullius obtrectator, aut adulator ſum: ſicut lex hiſtoriæ poſtulat, libero ore loquor: id quod non feciſſe* L. Siſennam, *primus* Romana Criſpus *in hiſtoria carpit.* In *libera ciuitate, inquibat* Imperator Tiberius, *licet mortalium triſtiſsimus, linguam, mentes liberas eſſe debere.* Hoc *profectò magis in hiſto-*

 ria,

ria, quæ ueritatis ſcriniũ atq; interpres eſt, exigitur. Haud unquam mihi credibile fuiſſet, tantã uecordiam cuiquam hominũ ineſſe, niſi autographa nactus forẽ, pudet explicare uerbis, quæ illos non puduit facere. Quàm paucißimis potero, et quatenus ad Boiariã (in qua hæc primùm ſcintilla Lãdshutæ exarſit) attinet, ſummis duntaxat (ut aiunt) digitulis rem attigero. Imperatorem Fridericum ſecundum Cæſarem Auguſtum, hauddubiè ſecundùm Carolum Magnum, potentiſſimum utilißimũq; reipublicæ Chriſtianæ, atq; ſine controuerſia ſapientißimum principem fuiſſe, Nicolaus Cuſa, epiſcopus Brixinenſis flamen Romanus, uir undecunq; doctißimus teſtis eſt: atq; Egidius Romanus, Bituricenſis in Gallia pontifex, philoſophus atq; Peripateticus inſignis, qui in libris quos ſcripſit de inſtitutione regia ad Franciæ occidentales Imperatores, hoſce ad illius exemplar properare cohortatur. Idem Fridericus libros Ariſtotelis omnes, pleraq; alia in ſacris prophanis literis, uniuerſam ſupellectilem philoſophiæ (quam, ut ait Albertus Magnus, inopia linguæ Latinæ à diuitijs aliarum linguarum emendicare cogitur) ex Græco atq; Arabico ſermone per interpretes doctißimos uertendam curauit, Athenæis legendam exhibuit. Quibus rebus ſe à teneris unguiculis oblectatum fuiſſe profitetur. Leuonijs, Aeſtrijs, Pintzijs, Sennogallijs, accolis Venedi atq; Codani in Germania atq; Sarmatia Europæa, quòd exploſo falſorum deorum cultu pietatem Chriſtianam receperint, priuilegia, immunitates, ciuitatẽq; Romanam donat. Eius potentia, uires, prudentia, magnitudo ani-

do animi, rerum bellicarum peritia, uicinitas (nam in Italia contra morem ueterum Imperatorum habitabat; Germaniam per filium adminiſtrabat, bis duntaxat ex Italia in Germaniã egreſſus) formidoloſa itque ſuſpecta fuere Romano ſacerdotum ſenatui. Quod Gregorius nonus pontif. Maximus nõ it infitias, ſed ingenuè fatetur. Viſum eſt flaminibus Romanenſibus, Imperium Germanum magis florere, quàm ipſis utile foret. Placuit id contundere, atque diſcordia non ſolum debilitare, ſed in cineres quoque atque fauillas redigere, & Fridericum huncce à faſtigio rerum humanarum deturbare. Quod haud temerè per pontifices Germaniæ, tũ longè Reipublicæ literarũq; ſtudioſiores, proinde prudentiores, fieri licebat. Etenim eadẽ adhuc tẽpeſtate epiſcopi, atq; in uniuerſum ſacerdotes, amãtiores artiũ atq; boni publici, ac nondũ ſeruituti obnoxij erãt: nõ ita (ut nũc) fugitãtes laborũ, ſocordiæ, inertiæ, ocio atq; uoluptatib. deuoti erãt: ſapiẽtiæ operã dabãt libris incũbendo, Chriſtũ amãdo, oues ſedulò paſcẽdo, Remp. procurabãt, Chriſtianæ cõcioni cõſultabãt. Ipſi ſacra cũcta atq; munia obeuntes, populũ docebãt. Atq; huiuſcemodi ſacerdotia atq; põtificatus fuiſſe primũ beneficia Cæſarũ atq; Imperatorum & principũ noſtrorũ: deinde ab Imp. Henrici V. tempore comitijs calatis atq; curiatis uiritim ſuffragijs latis, lectos eſſe communiter à populo ſacerdotibusq; uniuerſis cõmunes animarũ paſtores: demum Friderici huius ætate, excluſo populo, cæterisq; ſacrificulis duntaxat à Myſtis imponi pontifices cœptum eſſe, ſuprà explanauimus. Eas ob cauſas

illius

illius tẽpeſtatis Epiſcopi in titulis, initijs epiſtolarum atq; decretorum, non, uti nunc fit, aſſcribunt, Apoſtolicæ ſedis gratia, nimirum fauore humano, ſed more Pauli, clementiæ duntaxat diuinæ id munus atq; donum acceptum referunt. Ita enim cœpiſſe epiſtolas, ſenatuſconſulta, placita, reſcripta, exempli gratia, reperio: Sigefridus ſola miſeratione diuina Reginoburgenſis epiſcopus. Non licebat tum Romano pontifici, abſq; illorum, utpote uenerabilium fratrũ ſuorum, conſilio, in cuiuſquam prouincia quicquã attentare: nempe illi melius ſui gregis mores cognoſcebant, à Deoq; ſe, non ab hominibus deſtinatos exiſtimabant. Si quippiam peccatum aut temerè actum fuerat, quod coarguendum foret, id primùm ad ſuum gregis paſtorem referebatur, isq; primùm cognoſcebat, Romanus duntaxat admonebat: cuncta iure, lege, bonorum uirorum ex prouincia arbitratu, & more maiorum, ex communis conſilij populariumq; ſacerdotum decreto agebantur. Nihil tumultu, armis, ui, dolo malo, potentia, ſeditione, unius paucorum'ue, peßimorum etiam temeritate atque libidine gerebatur. Hoc inſtitutum tollere & antiquare, Epiſcoporũ authoritatem labefactare, ad unius cuncta poteſtatem redigere complacitum eſt. Nec enim aliter Fridericus opprimi poterat, quem illi ſuum chariſsimum atque pientiſsimum principem propalàm prædicantes, nequaquam ſaluo rerum ſtatu deſerturi uidebantur. Primus enim Imperatorum, ſicuti & in libris pontificalibus legimus, & diplomata oſtendunt, Fridericus ille ſecundus tanta immunitate ſacerdotum genus cõdonauit, qua mox

aduer-

aduerſum eũ abuſi ſunt Romanẽſes. Itẽ *paulo pòſt:*

Hæc ubi ritè peracta ſunt, tribus diplomatibus (hoc eſt, ut uocant, bullis) nonus ille inſtruit. Primum dat ad uniuerſos Chriſtianos, beſtiam Fridericum appellat, parricidij, mendacij, crudelitatis, periurij, ſacrilegij, impietatis, perfidiæ accuſat: nihil prætermittit, quod ab hoſte proficiſci, & irato animo dici poteſt, ut Auguſto inuidiam concitet. eundem malè ſentire de Chriſto Domino Deoq́; noſtro, de myſterijs religionis noſtræ aſſeuerat: Sacramentorum eidem conſuetudinem obijcit, eiuſdem triumphos atq; uictoriam calumniatur. Huc omnes uerſutiſſimum neruos intendere aſſerit, ut Romano Pontifice atq; flaminibus ad ſummam inopiam atq; egeſtatem redactis, & ita omnino oppreſſis, philoſophiam Chriſtianam penitus exibilet atq; explodat. Ideo indignum eſſe, cui Chriſtianus pareat. Eundem more maiorum per omnium ſacerdotum religiones deuotum, eidẽ ſacris interdictum: uniuerſos ſacramento, quo ei aſtricti fuere, ex conſilij decreto, ſententia ſanctiſſimorũ Eccleſiæ magiſtrorum exautoratos eſſe declarat: donec ille reſipiſcat, atq; ſecũ in gratiã redeat. Itẽ paulo pòſt:

Porrò Ranerius inter hæc aduerſus Cæſarem diplomata Sigefrido epiſcopo Reginoburgenſi Imperatoriæ aulæ cãcellario mittit, præcipit ut renunciet. Ille ſurda aure tranſit. Mox Ranerius D. Hemerani, Pruueniæ, atque Prulæ, quæ in agro Reginoburgenſi cubant, imperat, ut Epiſcopum cum Symmiſtis deuotum pronuncient, & hi parêre recuſant. Omnes impudentiam hominis irrident, & quid omnino leuiſſi-

nio & ſuperſtitioſiſsimo Gallo in Germania negocij ſit, aut etiã Romano põtifici, inconſultis collegis ſuis Epiſcopis Germaniæ, rogant, ſtomachantur, iraſcuntur tantas turbas concitari, diſcordias ſeri uociferantur, libertatem Chriſtianã opprimi: gregem ſanguine Dei redemptum, in ſeruitutem à falſis paſtorib. redigi. Ranerius ultro citro miſsis nuncijs, ſumptus fecerat, mutuo pecuniã à mercatorib. Senenſib. iuſſu Pontificis acceperat, æs alienũ conflauerat. Sigefridum ſuperiorẽ, eius myſtas, ad urbem Trecaſsiorũ in Galliam haud longè à Lutetia Pariſiorũ edicto euocat: atq; ubi præſtò non fuere, condemnat: & ut æs alienũ à ſe contractum, Ranerio, Orlando, Bartholo, Leoni, ciuib. atq; negociatorib. Senenſib. diſſoluant, pronunciat. Quod cum facere ſuperſederent, à prepoſito Aichſtetenſi & Rebdorffenſi, iuſſu Otthonis reguli Boiorum, inſtigante Alberto deuouentur Kal. Nouembribus.

Item paulo pòſt:

Hisq; ita inſtructis, omnes regiones tonitru concutit: Boios Sueuis, Boiemos Miſnenſibus, Auſtriacos Morauis, Saxones Turogis, uniuerſos inter ſe quoq; uiciſsim comittit, diplomata omnibus Epiſcopis Germaniæ mittit: nemo Epiſcoporum paret. Iubet monachorum patribus, ut epiſcopos deuoueant. Nec illi dicto audientes ſunt. Imperat, ut myſtæ alios epiſcopos, monachi alios præſules ex ſe ſuoq; conſilio, niſi hi obtemperarent, legant. Nemo non miratur nouitatem exempli, nunquam antehac tentati, nedum facti. Nuſquam benignè audita eſt legatio.

tio. Cuncti fremere, indignari, ſtomachari cœpe-runt: hominis temeritatem, cuius uitam ac mores probè noſſent, deteſtabantur. Omnia tumultu in Germania complentur: indigniſſimum facinus, præter fas atq; æquum clamitant, Romanum incœptare Epiſcopum. Conradus Fruxinenſis epiſcopus ad Imperatorem prouocat, nullum ius Romano Flamini abſque conſenſu pontificũ Germaniæ eſſe in Germania propalàm docet: Suos, inquit, Romanenſis ſacerdos paſcat Italos, nos à Deo conſtituti canes, à noſtris ouibus lupos ouina pelle tectos arcebimus. Quid alijs facturus ſit, hinc diſcite, ſi nos fratres ſuos & collegas, ille perſonatus uicarius ita accipiat.

Item paulo pòſt:

Epiſcopi non ſolum eius mandata in dubium reuocârunt, ſed ipſum etiam ueluti oſorem Chriſtianæ concordiæ, hæreſtarcham pernicioſiſſimum, per omnium ſacerdotum & monachorũ religiones deuouerunt: deteriorem Turcis, Iudæis, Saracenis, Tartaris prædicabant: ea fieri auſpicio Romani Pontificis apud Chriſtianos, præter fas & æquum, contra leges, contra interceſſiones, aduerſus auſpicia, ius gentium, doctrinam Chriſti, quæ ne apud immaniſſimos Tartaros committerentur, uociferabantur. Reginoburgenſis atque Batauenſis epiſcopus cruce ſignatas copias aduerſus Albertum ducebant. Auguſtus ubi hæc reſciuit, principibus cunctis, maximè Otthoni Boiorum regulo, præfectoq; prætorio Rheni, literas mittit. Illarum literarum hæc ſententia fuit: Pleraque crimina ſibi obiecta

à Rom.Pontifice negando diluit, alia in illum retorquendo confutat: Pontifices Rom.auctos diuitijs & dignitate à ſe atq; cæteris Imperatoribus, æmulos eßе pertinacißimos omnium regum atq; principum, neq; parem ultra ferre poſſe. Manibus pedibusq́; noctes diesq́; id eos conari, ut non tam ſe quàm ſacroſancto Romano imperio, tanquam capite oppreſſo, facilè cæteris membris omnib. ſeruitutem imponant, affectare eos dominationem atq; diuinitatem, nempe ut ab omnib. haud aliter, imò magis quàm Deus timeãtur. Nam multos Antichriſtos ineſſe Romanenſibus illis, nec ullos alios (quemadmodum opera oſtendunt) exitio Chriſtianæ religioni eſſe. Se quidẽ optimè ſentire de Chriſto atq; eius religione prædicat, nihilq́; magis cupere, quàm ut ſuo tempore Reſpublica Chriſtiana priſtinam maieſtatem, ſimplicitatem & pacem recuperet. Quod fieri nequaquam poteſt, niſi ſpinæ eradicentur: hoc eſt, ambitio, ſuperbia, faſtus, luxus ſacerdotum Romanorum, ſubtractis opibus atq; diuitijs extirpentur radicitùs. Copia rerum ſapientißimos quoq; corrumpere ſolet, in rebus diuinis nòn ſolum Ro.epiſcopum, ſed unumquemq; ſacerdotem ſibi patrẽ fore, modò reb. profanis ſibi cõmißis abſtineat, proponit. Imperium Chriſtianum, cuius ipſe caput conſtitutus ſit à Deo, non armis, non ui opprimi poſſe: ſed luxuria, cupiditate, quæ radix omnium malorum eſt, eneruari, adulterari, corrũpi. Quod ne fiat, ſe obuiam iturum: ſe ſummopere pro commiſſo ſibi à Deo negocio, poteſtate, enſeq́; diuinitùs tradito cõtrà eniſurum, ut ouili paſtorem, populo pontificem, mundo

mundo parẽtem, detracta perſona lupi, tyranni, atq; domini reſtituat: ut eundem abdicata regnorum, humanarũ litium cura, prophanorum negociorum administratione, quibus illi interdictum ſit, ad æmulanda pauperis Chriſti, cuius uicarium ſe iactitat, ueſtigia cogat: ſe amplius neq; paſſurũ, ut Chriſtianæ plebi lupus ouina pelle tectus, diutius imponat. Opus uel maximũ pietatis eſſe, atq; charitatis, gratiſſimum Deo immortali, opes et aurum irritamenta malorum ſacerdotibus auferre. Namq; hæc (inquit) perniciem eſſe religionis, adeò ut homo ille qui dicitur Papa, diuitijs nimium auctus, maximo pietatis Chriſtianæ detrimento omnia ſibi licere, more tyrannorum peſſimorum putet, rationẽ actuum nemini (quaſi ſit Deus) reddere uelit. Id quod ſoli Deo conuenit, uſurpet: ſe errare, ulla'ue mendacij religione aſtringi non poſſe. credi ſibi impudentiſſimè, ſimulq; imperioſe poſtulet: fraudes, dolos, commenta, fucum taceri: ſibi, ut uicino, eum intus & in cute notum eſſe. Proinde quicunque rem Chriſtianam ſaluam eſſe uelint, faueant, adſint, & cauſam Chriſti ſeruatoris noſtri, omnium deniq; Chriſtianorum agenti, benè precẽtur. Datum in obſidione Aeſculi, Iulij duodeuiceſimo die, indictione tertiadecima.

Cum hac quoq; epiſtola legatos conuentu in Boiaria indicto ad Vuenzeslaum regem proficiſci iubet, qui illum officij admoneant, beneficia à maioribus Imp. in gentem Bohemiæ collata commemorent. Duces Bohemiæ ab auo patruoq; Imp. regio diademate donatos eſſe, quorum tertius ſit Vuenzeslaus: ſpectandam

ſtandam eſſe audaciã Romanorum flaminum, ne horum fallacia ſeductus, ſe atq; rempub. diſcordiæ malis perditum eat. Pontificem Ro. inſidiari nationi orbis reginæ. Ideo dare illum operam, ut eius ualentiſſimas gentes Boiemos, Teutonas, Venedos, Sclauos, Danos, Cimbros, Vngros, committere quouis queat modo. Ciues aduerſus ciues, monachos aduerſus myſtas, hos in epiſcopos ab eodem concitari. Præſules Pontificibus, diuendito illis cultu, mitra, pedo lituoq; pontificio æquari: prophanos, auariſſimum quemq;, atque pecuniæ maximè ſtudioſum, decimis diſtributis contra ſacerdotes bene ſentientes ſolicitari. Qui ſint Romanenſes illi, opera eorum oſtendere. Chriſtum mundo pacem dediſſe, illos bella ciuilia propinare. Duces, regulos, tetrarchas, eiſdem falſis Chriſtis cohortantibus, inuicem ſæuire, & uelut membra Auguſto capiti ſuo repugnare, atque diuinæ maieſtati reſiſtere. Gregorium nonum captum Imperij conſuetudine, ut ſolus regnet, omnia perturbare atq; commiſcere: cuncta tumultu cõplere, ut ſurſum deorſum uniuerſa ferãtur. Iampridem eos qui Babyloniæ, hoc eſt, Romæ, templo Dei incubent, diuinitatem affectare, & aſtutè id diſſimulare: ſolasq; Germanicas uires ab his timeri, quas ut ſpectaculum ſibi paria componant, uulpeculas illas conari: ut Germania illa uictrix terrarum, eius bellicoſiſſimi populi, Venedi, Sclaui, Vngri, Dani, Teutones ſuis uiribus mutuis uulneribus corruant, ſummopere illos ſtudere. Ita exangues atq; defeſſos prædæ effœminatis illis, libidini atq; ſeruituti primarij ſacerdotis proculdubio obno-

obnoxios fore. Aliter non orbem terrarum, neq; cunctas gentes conglobatas, robuſtiſsimis Germaniæ gentibus quicquam officere poſſe. Omnes homines natura procliues ad mala, omnia mala exempla ex bonis initijs orta eſſe: ubi ſemel Romanus ſacerdos gladium nactus eduxerit, neminem licentiæ eius atq; furori finem aut modum ſtatuere auſurum: neque illum ceſſaturum, donec omnes iuxtà bonos ac malos in ſeruitutem redigat. Ac nos tandem ſerò euentu rerum malisq; noſtris edocti, ſapere cogamur. Hæc ubi dicta ſunt, &c. Item paulo pòſt:

Annuit Ottho poſtulatis. Vbi Reginoburgium uentum eſt, & proceres conſedere, literæ Alberti legati Papæ, quibus Otthonem Boiorum ducem de fide ſuſpectum Romano epiſcopo facit, recitantur. Deinde huiuſcemodi orationem Archimyſtam habuiſſe reperio: Chriſtus ſeruator Dominus & Deus noſter, relicto ætherio ſolio, atque (ut ita loquar) immortalitate, mortalis pauperq; effectus eſt, ut nos immortales atq; diuites efficeret. Cumq; deuictis inferis triumphabundus rurſus in cœlum rediturus eſſet, pacem ſuam nobis reliquit, concordiam atque mutuum amorem tanquam notam atq; teſſeram, qua ciues ſui à militib. inferi Iouis diſcernerentur, aſsignauit. Sũmopere quoq; admonuit, uti falſos Chriſtos, falſos prophetas uitaremus, qui tecti pelle ouina, nimirũ Chriſtiano nomine atq; põtificio titulo, nobis dominari atque illudere cuperent. Quos ex ſpinis atque operibus, nempe auaricia, luxu, contentione, odio, inuidia, bellis, diſcordiæ malis, libidine dominandi,

 ambi-

ambitione, cognoſci oportere docuit. Quid nã apertius hiſce uerbis, quàm Babylonis phariſæos atq; ſcribas, cœleſtis Imperator indicauit: ſub pontificis Maximi titulo, paſtoris pelle lupum ſæuißimum, niſi cæci ſumus, ſentimus. Romani flamines arma in omnes habent Chriſtianos: audendo, fallendo, & bella ex bellis ſerendo magni facti, oues trucidant, occidunt: pacem, concordiam terris depellunt: inteſtina bella, domeſticas ſeditiones ab inferis eliciunt: indies magis atq; magis omnium uires debilitant, ut omnium capitibus inſultent, omnes deuorent, uniuerſas in ſeruitutem redigant. Non pontificis more gregi conſulunt, ſed potius immanitate tyranni licentia debacchantur, iuſticia rareſcit: impietas, auaricia, cupiditas honorum, pecuniæ ſtudium, libido crebreſcit. Inopes & boni prædæ ſunt ſceleratis, ac diuexantur undiq; ab iniuſtis: ſoli autem mali opulenti ſunt. Chriſtus inimicos odio habere uetat, eoſdem amari præcipit: de hiſce promereri, fidem hoſtibus ſeruare, beneficijs maleficia expiare docet. Romanenſes contrà, ſancta uiolare, fœdere nomine Dei ſacrato ad fallendos homines abuti, benemeritis ingratos eſſe, malefactis beneficia compenſare, bellare, litigare, defraudare, prodere, decipere, ſub magna pietatis ſuperficie iubent: diuinæ maieſtati, cœleſti prouidentiæ, naturæ repugnare. ſupremæ maieſtati à Deo Opt. Max. conſtitutæ reſiſtere nos uolunt. Hildebrandus ante annos centum atq; ſeptuaginta primus ſpecie religionis, Antichriſti imperij fundamenta iecit. Hoc bellum nefandum primus auſpicatus eſt, quod per ſucceſſores

res

res hucuſq; continuatur. Primò illi Imperatorem à comitijs pontificalibus extruſere, ea ad populum & ſacerdotes tranſtulere. Deinde & his ludibrio habitis atq; exploſis, nunc & nos in ordinē redigere atq; ſeruitutem conantur, ut ſoli regnent. Capti iam imperij conſuetudine, penſitatis ſuis & aduerſariorum uiribus, occaſione rapiendæ dominationis & opprimendæ libertatis Chriſtianæ, ſpecioſo Eccleſiaſticæ conſtituendæ libertatis fuco utentur. credite experto, non ceßabunt, donec Imperatore in ordinem redacto, Romani Imperij honore ſoluto, paſtoribus ueris, qui paſcant, oppreßis, canibus qui latrare queant ſublatis, per hunc morem omnia extinguant aut occidant. Ideo omnia turbare atq; permiſcere uolunt. Sed dominari uel ingratis contendunt. Paulus, armarium philoſophiæ diuinæ, præcipit: Subiecti inuicem in timore Chriſti eſtote. Hoc intereße inter Chriſtianorum, prophanorum principes, cœleſtis doctor, & præceptor noſter, ſummusq; atq; immortalis pōtifex docet, quòd hi dominantur ſubditis, illi ſeruiunt. Formā ſerui ſuprema Maieſtas ſuſcepit, ut diſcipulis ſuis ſeruiret, eorumq; pedes lauaret. Flamines illi Babyloniæ ſoli regnare cupiunt, ferre parem nō poſſunt: non deſiſtent, donec omnia pedibus ſuis conculcauerint, atq; in templo Dei ſedeant, extollanturq; ſupra omne id quod colitur. fames opum, ſitis honorum inexplebilis eſt: quo plura auido conceßeris, eo plura appetit. porrige digitū, & manū cōcupiſcet. Licētia omnes ſumus deteriores. Qui ſeruus ſeruorum eſt, dominus dominorum, perinde ac ſi deus foret, eße cupit.

Sacros cœtus, atque concilia fratrum, imò dominorum ſuorum aſpernatur. Timet, ne eorum quæ aduerſus auſpicia, leges, interceſsiones in dies magis atque magis gerit, rationem reddere cogatur. Ingentia loquitur, quaſi uerè Deus eſset. Noua conſilia ſub pectore uolutat, ut proprium ſibi conſtituat imperium: leges commutat, ſuas ſancit, contaminat, diripit, ſpoliat, fraudat, occidit, perditus homo ille (quem Antichriſtum uocare ſolent) in cuius fronte contumeliæ nomen ſcriptum eſt, Deus ſum, errare non poſſum: in templo Dei ſedet, lōgè lateq; dominatur. Sed ſicut eſt in arcanis ſanctarum literarum, Qui legit, intelligat: Docti intelligent, omnes impij impiè agent, neq; intelligent. Quemadmodum longo antè tempore Sibyllæ apertè Hydaſpes rex antiquiſsimus ſub interpretatione uaticinantis pueri ad memoriam poſteris tradidit: nomen Romanū multo antè præfatus, quàm illa Troiana gens conderetur. Conciones prophetarum ſub ambage aliorum nominum, ne quis facilè intelligat, denunciarunt: Romani maieſtas populi, qua olim orbis regebatur, ſublata eſt de terris, & imperium in Aſiam reuerſum eſt: rurſus Oriens dominabitur, ſeruiet Occidens. Regnum multiplicatū, ſumma rerum poteſtas per plures diſsipata, conciſa, minuta, ne dicam dilacerata: diſcordiæ ciuiles in perpetuum ſeruntur, nec ullam requiē bellis exitialibus eſſe ſentimus. Imperator, uana appellatio, & ſola umbra eſt. Reges decem pariter exiſtunt, qui orbem terræ, Romanum quondam Imperium, non ad regendum, ſed ad conſumendum partiti ſunt. Decem cornua (id quod

D. Au-

D. Aurelio Auguſtino incredibile uiſum eſt) Turcæ, Græci, Aegyptij, Afri, Hiſpani, Galli, Angli, Germani, Siculi, Itali, Romanas prouincias poßident, Romanosq́; in his excidêre colonos. Cornuq́; paruulum ſub his ſuccreuit, quod oculos habet, & os loquens grandia: tria potißimum, Siciliæ, Italiæ, Germaniæ regna in ordinem redigit, ſibiq́; ſeruire cogit, inſuſtentabili dominatione populum Chriſti ſanctosq́; Dei uexat, diuina humana miſcet, infanda, execrabilia molitur. Quid hac prophetia apertius? &c.

Hic rectè omnes Friderici huius epiſtolæ apponi poßent, in quibus piè, eruditè & grauiter de ſumma Antichriſti iniuſtitia ac iniuria queritur. Sed nos uitandæ prolixitatis cauſa, tantum initium unius, & alteram perbreuem adſcribemus.

Fridericus II. omnibus Chriſtianis.

LEuate in circuitu oculos ueſtros, arrigite filij hominum aures ueſtras: orbis ſcandalum, dißidia gentium, generale iuſtitiæ doleatis excidium: exeunte nequitia à ſenioribus Babylonis, qui populum hactenus regere uidebantur, dum iudicium in amaritudinem, & fructum iuſtitiæ in abſynthium conuertunt. Sedete principes, & intelligite populi cauſam noſtram: de uultu Domini iudicium prodeat, & oculi ueſtri uideant æquitatem. Scimus enim, & in ſupremi iudicis uirtute confidimus, quod cum apud uos pondus & menſura fuerit, profectò modeſtiam & innocentiam ueſtram in iudicij noſtri libra præponderare uidebitis, calumnioſis detrahentium labijs & uenenoſis adinuentionibus factionum, &c.

Frideri-

Fridericus Regib. & Princip. mundi, ut uon obediant Papæ & Cardinalibus, eo quòd ſunt eleemoſynis pauperum impinguati, & contra eos recalcitrent.

Illos fœlices deſcribit antiquitas, quib. ex alieno præſtatur cautela. Status namq; ſequens formatur ex principio præcedentis: & ut impreßionem cera recipit ex ſigillo, ſic humanæ uitæ formatur mortalitas ab exemplo. Hanc *utinam fœlicitatem noſtra ſerenitas prægustaßet, ut cautelæ ſolertiam, quam uobis ô* Chriſtiani *reges & principes ex noſtra maieſtatis nimia læſione relinquimus, nobis* Chriſtiani *reges & principes reliquiſſent.* Porrò, *quia clerici cenſentur pauperum eleemoſynis impinguati, filios opprimunt: ipſiq́; noſtrorum filij ſubditorum paternæ conditionis obliti, nec* Imperatorem *nec* Regem *aliquà ueneratione habere dignantur, quoties in patres* Apoſtolicos *ordinãtur.* Quod *autem ex circumlocutionibus noſtris innuitur, ex* Innocentij Papæ *quarti præſumptione probatur: quia uocata ſynodo, ut aßerit, generali contra nos non uocatos, nec ſuper aliqua fraude uel prauitate conuictos, auſus eſt ſententiam depoſitionis ſtatuere, quam præter omnium regũ enorme præiudiciũ non poterat ſtabilire.* Quid *enim uobis & ſingulis regibus ſingularũ regionum à facie tanti principis ſacerdotũ timendum?* Non *ſupereſt, ſi nos ex principum electione ſolenni, & adprobatione totius* Eccleſiæ, *ac in* Chriſtianæ *fidei religione uiuentiũ, imperiali diademate diuinitus inſignitos, & alia regna nobilia magnificè gubernantes,* depo-

deponendos aggreditur, & cuius, quo ad Imperiale diadema, non intereſt, aliquid in nos exercere rigoris, etiã ſi cauſæ legitimæ probarẽtur: uerùm quod ſacerdotalis ſic infeſtat abuſio poteſtatis, à ſummo nos conatur præcipitare deorſum, nec primi ſumus, nec ultimi. Et hoc quidẽ uos facitis obedientes, religionẽ ſimulantes ſanctitatis, quorum ſperat ambitio, quòd totus mundus defluat in os ſuum. O ſi ueſtræ crudelitatis ſimplicitas à ſcribarum & pharisæorum fermento, quod eſt hypocriſis, iuxta ſententiã Saluatoris, ſibi curaret aduertere: quot illius curiæ turpitudines execrari poßetis? quas inboneſtas et pudor prohibet nos effari. Sanè reditus copioſi, quib. ex plurium depauperatione regnorũ ditantur, quemadmodum ipſi noſtis, ipſos faciũt inſanire. Apud nos Chriſtiani mendicãt, ut apud eos Patereni manducent: ibi ueſtras domos obſtruitis, ut illic aduerſariorũ oppida cõſtruatis. Sicq; de ueſtris eleemoſynis impinguati, tales Chriſti pauperes ſuſtentantur, qui beneficij cõpenſatione, qua ſaltẽ gratitudinis exhibitione uobis ſe præbent obnoxios, qui quanto manus eis indignantib. liberaliores oſtenditis, tanto non ſolũ manus, ſed etiam manus & cubitos auidius adprehendunt, ſuo uos laqueo detinentes, ſicut auicula, quæ quanto ad euaſionem fortius nititur, tanto firmius alligatur. Hæc uobis ad præſens ſcribẽda curauimus mittere, inſufficiẽter exprimentia uotũ noſtrum. Cætera uerò ſecretius intimãda decreuimus, uidelicet in quos uſus diuitias pauperũ expendit prodigalitas auarorũ. Quid ſuper Imperatore cõperimus eligendo, niſi pax, quam per
magnos

magnos mediatores intendimus reſerare, ut inter nos & Eccleſiā ſaltem ſuperficialiter reformetur. quid de regum omnium communibus ſpecialibusq; negocijs diſponere intendamus. Quid ſuper inſulis Oceani fuerit ordinatum. Quid contra principes uniuerſos quibuſdam conſilijs uel negocijs, quæ nos, qui nonnullos ibidem habemus familiares & ſubditos, licet clandeſtina latêre nō poßint, illa curia machinatur: quòd omnes, tot uiribus, tot uirorum inſidijs, quos habet inſtructos ad bella in hoc ipſo iure, quod inſtat, qui nūc uos et nos opprimunt, et opprimere poße ſperemus. Quod autem tales & tales fideles noſtri latores præſentium uobis retulerint, certè credatis, ac etiam, ſi ſanctus Petrus iuraſſet, firmißimum habeatis: nec propter hoc, quod à uobis petimus, uideatur uobis, quod propter in nos latam ſententiam depoſitionis, ueſtra magnanimitas noſtræ maieſtati aliquatenus incuruetur. Habemus enim cōſcientiæ puritatem, ac per conſequens Deum nobiſcum, cuius teſtimonium inuocamus: quia ſemper fuit noſtræ uoluntatis intentio, clericos cuiuſq; religionis ad hoc inducere, & præcipuè maximos, ut tales perſeuerent in fide, quales fuerāt in Eccleſia primitiua, Apoſtolicā uitam ducentes, & humilitatem Dominicā imitantes. Tales namq; clerici ſolebant angelos intueri, miraculis coruſcare, ægros curare, mortuos ſuſcitare, et ſanctitate, nō armis, ſibi principes ſubiugare. At iſti ſeculo dediti, ebriati, delicijs D.um poſtponunt: quorum ex affluentia diuitiarum religio ſuffocatur. Talibus igitur ſubtrahere nocentes diuitias, quibus damnabiliter onerantur, opus eſt charitatis. Ad hoc uos omnes Principes unà nobiſcum,

ſcum, ut cuncta ſuperflua deponentes, modicis rebus contenti, Deo ſeruiant, cui ſeruiunt omnia, omnem de betis diligentiam adhibere.

Huic Friderico & hoſce duos ſanè nõ inuenuſtos uerſus attribuunt:

Roma diu titubans, uarijs erroribus acta,
Corruet, & mundi deſinet eſſe caput. Quo carmine Imperator & multi alij boni uiri prudenteſq́; eius cõſiliarij maniſeſtè declararũt, quid de Papa ſentirẽt: nẽpe eũ uarijs errorib. agitari, & ueluti ebriũ titubare (ſicut et Apocalypſis facit iſtã meretricẽ Babyloniã piorũ ſanguine ebriã) nec poſſe diu tã corruptũ impiũq́; ſtatũ permanere. ſed de hoc Imperatore aliquid in cap. Petri de Vineis paulo pòſt dicetur.

Henricus VII Luceburgenſis.

Poſt Fridericum ſecundum, & Henricus ſeptimus cognomento Luceburgenſis, ſe nõnihil Romanæ tyrannidi oppoſuit: ſed breuitas imperij ac uitæ, fortè eius pium inſtitutum impediuit. Quid uerò ſit hic Imperator conatus, ex Auentino & Sledano indicabimus. Auentinus enim lib. 7. ſic habet:

Henricus ſeptimus perluſtrata circumquaq́; Italia Romã proficiſcitur. Rupertum et Iohannẽ fratres reges Cãpaniæ, Vrſinos bis ſecũ congredi auſos, bis profligauit. Rudolpho Boio, Ludouico Otingenſi, quorum uirtus ijs prælijs enituit, palmam tribuit. Deinde à Nicolao Hoſtienſi, Arnulpho Sabonenſi epiſcopo, Friſchone diacono, flaminibus Romanis: quos eò Clemens V. Pont. Max. miſerat, conſecratur: ſuſceptoq́; cognomine Auguſti, rogãtibus ſuperioribus ſacerdotibus, non ſolum indignũ maieſtate Auguſtali, uerùm

etiam

etiam contra maiorũ morem, libertatemq; religionis Chriſtianæ, principẽ principũ, orbiſq; terrarũ Dominũ, ſeruo ſeruorũ ſacramentũ dicere exiſtimauit. Vnde Clemens odio incenſus, ad Cãpaniæ Apuliæq; principes hoſtes Auguſti deficit, Rupertum aduerſus Cæſarem concitat. Auguſtus ſæpius ab hiſce ueneniſ appetitus, Rupertum crimine læſæ maieſtatis ex conſilij decreto condemnat, Romaq; in Tuſciam migrat.

Et paulo pòſt:

Inter hæc in Italia Imperator Henricus ſeptimus Cæſar Auguſtus duodeuiceſimo Calend. Sept. celeberrimo Chriſtianorum die feſto, in ſacra æde à Bernardo Dominicano (qui auro malè ab inimicis Cæſaris conciliatus fuerat) cœleſti uictima toxico oblita, atq; polline Adamantino (quam præſens uenenum eſſe aiunt) ſacræ optimi principis potioni indito, nouo & inaudito exemplo extinguitur. Ita non ſolum in faſtos, annales, acta relatum eſt: ſed & Epigramma in eiuſdem ceremoniæ cõſecraneos extat, & antiquis more maiorum celebratum eſt carminibus. Quamuis Romani flamines ægritudine animi, quòd homo uindictæ auidus de hoſtibus ut uellet ſupplicium ſumere non poſſet, animã ipſum efflaſſe, credi ſibi poſtulãt. In paucis quoq; pòſt dieb. Quintus è medio tollitur.

Cæterũ Sledanus ſic de hac re ſcribit: Porrò quod Moguntinus de pontificis approbatione dixit, moribus ita receptum eſt, & inoleuit conuerſo rerum ordine. Nam olim Epiſcopi Romani ſolebant ab Imperatoribus approbari, cum eſſent tenuiores: amplificata uerò non ſolum arbitratu ſuo regere cœperunt,

uerùm etiam eò rem adduxerunt tandem poſt acerri mas contentiones, ut eligendi quidem ius Germaniæ ſeptemuiris permittant, cõfirmandi uerò poteſtatem ſibi propriam eſſe dicant. Et hac quidem authoritate ſæpe ſunt uſi per omnia regna, maximè per Italiam, Germaniam, Galliam, quando deſignatis regibus abrogato magiſtratu, ſubſtituerunt alios. Etenim, ut reliqua iuris pontificij loca prætercam, in Gregorij noni decretalibus epiſtolis, Innocentius tertius affirmat, ius eligendi Cæſaris, beneficio pontificum & Eccleſiæ Romanæ delatũ eſſe à Græcis ad Germanos, et ad Carolum Cæſarem cognomento Magnũ: & ipſorum eſſe cognoſcere ac iudicare, num ſit idonea perſona. Nec eo contenti, fidem etiam exegerũt per iuſiurandum à ſummo totius orbis terrarum magiſtratu. Quæ quidem res maximis offenſionibus atque bellis cauſam ſæpe dedit. Tandẽ uerò Clemens quintus, qui uixit ad annum ſalutis milleſimum treceteſimum, legem hac de re tulit, inſertã iuri põtificio. Cum enim Hẽricus eius nominis ſeptimus è familia Lucemburgica Cæſar, nollet ad hũc modũ obligari, quòd diceret noui eſſe rem exempli, nec uſurpatam ætate ſuperiori: Clemens, ut in poſterum caueret, copioſe rem explicat, & quid eo iureiurando contineatur demonſtrat, nimirum ut Cæſar eccleſiam Romanam defendat, ut hæreticos exterminet, neq; cum impijs ullum habeat commercium, ut põtificum dignitatem modis omnibus tueatur, ut priuilegia quondam eccleſiæ Romanæ conceſſa quocunq; tempore conſeruet, in primis ea quæ profecta ſunt à Conſtantino, Carolo Ma-

 gno,

gnio, Herico, Otthone quarto, Friderico ſecundo, Rudolpho, ne quid iuris in illas Eccleſiæ Romanæ facultates atq; poſſeßiones quocunq; titulo ſibi uendicet, ut reliquas etiam ubiuis Eccleſias earumq́; libertatem atq; iura protegat. His rebus deuinctū ſibi Cæſarem eſſe dicit, & Henricum etiam per internuncios hæc ſibi promiſiſſe confirmat, utcunque poſtea dißimulauerit. Exijt autem hoc decretum Henrico iam mortuo. Clemens hic eſt, qui primus omnium Roma Cardinales euocauit Lugdunum, & in Gallia cum illis conſedit. Inter pontifices autem, qui Cæſares noſtrates uehementer exagitarunt, præcipui fuerunt: Gregorius VII, Alexander III, Innocentius III, Gregorius nonus, Innocentius IIII, Nicolaus tertius, Bonifacius octauus, Clemens V. Hæc Sleid.

Habeo ueteres rhythmos, de huius optimi Imperatoris triſti caſu, deq́; monachi qui eum interfecit ſcelere, quos aliquando edi in publicum curabo.

Grauamina.

Viſum eſt omnia grauamina (ut ea olim uocarunt) id eſt politica onera, quibus ſe à Papis & prælatis ſæpe gentes ac regna onerari queſta ſunt, quantum fieri omnino poſſet, in unum colligere, eaq́; huic noſtro operi inſerere: quo à Chriſtianis aliquatenus diuinari poßit, quàm intolerabili, non tantum ſpirituali, ſed & politica tyrannide gentes & regna oppreſſerit & euerterit. Tametſi paucißima adhuc ſuperſint. nam talia cum primis diligenter ſuppreſſa ſunt à clericis, magis etiam quàm alia ſcripta contra Pa-

tra Papam, quòd hæc magis propalàm iniuſta fuerũt, & magis clerici opum quàm religionis conſeruationem ſpectarunt.

Diſtinctione 19 citatur decretum quoddam ex concilio Caroli, in quo patres concilij queruntur, im poni ſibi uix tolerandum iugum à ſede Apoſtolica. Non opinor eſſe Caroli Magni tempore factum. nam tunc temporis adhuc non nimium formidabilis erat potentia.

Ludouuicus nonus rex Gallorum qui inter diuos relatus eſt, qui legem ſanxit anno Domini 1228 contra fraudes Paparum, in qua queritur grauiter de nouis eorum adinuentionibus, reſeruationibus & præuentionibus redituum & dignitatum Eccleſiaſticarum, quibus Papa omnem fermè collationem dignitatum Eccleſiarũ ſibi rapuerat. Eodem anno idem rex & contra Simoniam legem tulit, in qua queritur, uendi eccleſiaſticas dignitates. Rurſus idem Ludouuicus aliquanto pòſt, ſanctionem pragmaticam ſanxit, quæ adhuc hodie celebris eſt, qua prohibuit omnes curiæ Romanæ exactiones impoſitas & imponẽdas. Sic uerò inter alia de rapacitate Paparum queritur: Item exactiones & onera grauiſſima pecuniarũ per curiam Romanam, Eccleſiæ regni noſtri impoſitas uel impoſita (quibus regnum noſtrum miſerabiliter depauperatum exiſtit) ſiue etiam imponendas uel imponenda, leuari aut colligi nullatenus uolumus, &c.

Poſt hũc Ludouuicũ Philippus Pulcher, anno Domini 1303 euulgauit edictum, ne clerici nouas ex-

actiones exigant, ſed ueteribus tantum contenti ſint. Item Carolus Quartus, anno 1388 iuſsit bona collectorum Papæ detineri, eorumq́; collectiones impediri. Quorum ſi omniũ edicta & acta integrè haberemus, poſſemus inde graues querelas adſcribere. Neq; enim ſine cauſa, tam ſeuera edicta promulgarunt.

Iam adſcribemus acta & articulos grauaminum à rege & regno Galliæ prælatis & epiſcopis ſuis Pariſijs, Anno 1329 propoſitos, et ex impreſſo libello Doctoris Petri Bertrãdi & Cardinalis deſcriptos.

Anno Domini milleſimo trecenteſimo uiceſimonono, die prima mẽſis Septembris, Dominus Philippus de gratia Dei Francorũ rex Chriſtianiſsimus, filius quondam claræ memoriæ Domini Caroli comitis Valeſij, mandauit Prælatos & Barones regni Franciæ ad diem Octouarum feſti beati Andreæ proximo ſubſequentis Parriſijs conuenire per literas ſuas infrà aram incluſas: quarum quidem literarum prælatus uidelicet directarum tenor ſequitur, & eſt talis:

Philippus Dei gratia Francorum rex, dilecto & fideli noſtro epiſcopo Eduenſi ſalutem & dilectionẽ. Quanto magis ſcientiæ diuinæ diuinarumq́; ſcripturarum noticia, ac cæterarum uirtutum magiſtra rerum experientia, uigent in uobis: tãto plenius noſtis, quantum & qualiter omnes & ſinguli clerici & laici regni tanquam membra ſimul in uno corpore uiuentia, ſibi ad inuicem tenentur compati, mutuumq́; præſtare conſiliũ & auxilium temporaliter & corporaliter, ad defenſionem & cuſtodiam unitatis, & optatæ pacis mortalibus cunctis & ueræ unionis contraria

traria, ſuis quiq; cõtenti iuribus pro uiribus propulſanda. Cum igitur ad noſtrã ductum fuerit notitiam, quòd uos gẽteſq; & officiales ueſtri aßeritis per Balliuos & officiarios noſtros, & per Barones aliquos regni noſtri Franciæ uobis ac ſubditis ueſtris, dictiq; Balliui & officiales noſtri ac barones prædicti aſſerunt etiam per uos & officiales ueſtros ac per curiarum ueſtrarum ſatellites, & curſores nobis & ipſis, noſtriſq; & eorum ſubditis quam plura fuiße retroactis temporibus illata, & in præſenti adhuc inferri hinc inde grauamina, inſolitaſq; & indebitas nouitates, propter quæ illius ueræ unitatis connexio, quæ inter uos & ipſos uigere debet, ut eſt dictum, ſuæ quodammodo indiſſolubilitatis integritatem amiſit. Quòd ſi nobis, qui ſubditorum noſtrorum tam clericorum quàm laicorum concordiam & unitatem diligimus, diſplicet, non eſt mirum. Et idcirco uolentes ſuper his de ſalubri remedio, quantum cum Dei adiutorio poſſumus, prouidere: requirimus uos nihilominus tenore præſentium mandan. quatenus ad diem octauarum feſti Andreæ proximè uenturum Parriſijs perſonaliter interſitis, ut admoneamini de grauaminibus & nouitatibus, quæ & quas per prædictos aſſeritis uobis fuiße illata & illatas: nos autem prædictis Baliuis & officialibus noſtris atq; baronibus damus per noſtras alias literas in mandatis, ut dicta die Pariſijs ſimiliter interſint perſonaliter, adniſi ſuper grauaminibus & nouitatibus, quas ſibi & ſubditis ſuis per uos & officiales ueſtros aſſerunt fuiſſe illatas, ut ſuper his & ſingulis hinc inde illatis grauaminibus

per nos & conſilium noſtrum de tam ſalubri poßit remedio prouideri, quòd inter uos & ipſos amoris uinculum incorruptibile & ſyncerę charitatis affectio indiſſolubilis futuris temporibus debeant obſeruari. Die Veneris, X V Decembris.

Die uerò ſuperius in dictis literis contenta, prælati Parriſijs conuenerunt in palatio regali, & comparuerunt coram rege ibidē prælati adinuicem, uidelicet Domini, Bituricēſ. Auxitanus, Turon: Ro. Rhoma. Senon. Archiepiſcopi, Beluacen. Cathalanen. Lādun. Pariſienſ. Nouiomenſ. Conſtant. Andegauenſ. Pictauenſ. Meldenſ. Cameracenſ. ſancti Florij, Briocenſ, Cabilion. & Eduenſ. epiſcopi. Qua die ipſo rege ſedente, & conſiliarijs ſuis, nec non aliquibus baronibus ibidem aßiſtentibus, & facta dignitati regiæ reuerētia per prælatos, nobilis & diſcretus uir Dominus Petrus de Cugnerijs, miles & cōſiliarius dicti domini noſtri regis, in præſentia omniū & in publico locutus eſt pro rege, facto themate ſuo: Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, et quæ ſunt Dei Deo. Et proſecutus eſt iuxta illud thema, materiā ſuam includendo ad duo. Primò, quòd Regi debeatur reuerētia & ſubiectio: ſecundò, quòd debeat eſſe ſpiritualium & temporalium diuiſio, ut ſpiritualia ad prælatos, & temporalia ad Regem & barones pertinerent. Et hoc probauit per multas rationes facti & iuris, prout in reſponſionibus factis infrà ſic per Senonenſ. electum & epiſcopum Eduenſ. plenius continetur. Et finaliter concluſit, quòd prælati eſſent contenti ſpiritualibus, & in eis defenderet eos rex. Quibus ſermonibus

monibus completis, dixit uerba quæ ſequuntur in Gallico, quod intentio regis erat reintegrare temporale. Deinde propoſuit in Gallico articulos infrà ſcriptos. Et poſtea tradidit in Gallico prælatis, licet ſint tranſlati in Latino: & proponendo eos probat, contenta in eiſdem non pertinere ad prælatos, ſed ad Dominos temporales, & qua iniuſtè procedebatur per prælatos ſuper eis. Et nihilominus propoſitione facta, dixit idem Dominus Petrus, quòd prælati ſuper his deliberarent & cõſulerent Domino regi, tanquam eius fideles. Sunt autem hi articuli, & reſpõſiones ſuper his factæ, nec non grauamina regi tradita per prælatos, quorum quidem articulorum in Gallico traditorum, in Latino tamen tranſlatorum, tenor ſequitur, & eſt talis:

Hæc ſunt grauamina & uſurpationes, quæ et quas prælati & aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ regni Frãciæ, uel eorum officiales & iudices, pro ipſis fecerunt & faciunt, in præiudicium iuriſdictionis temporalis Domini regis & baronum, & aliorum ſubditorum ſuorum Dominorum temporalium.

Primò de iure communi cognitio cauſarum, quæ tangunt realitatẽ, ſiue ſint in poſſeßione ſiue in proprietate, pertinet ad iuriſdictionem temporalem: & officiales prælatorum impediendo iuriſdictionem temporalem, nituntur ſibi attribuere cognitionem cauſarum realium ſpecialiter ſuper poſitione & ſuper omnibus interdictis.

Itẽ quando laicus turbatur uel impeditur in poſſeßione terræ per aliquem clericum, & propter hoc

 impetrat

impetrat adiornamentum à iudice ſeculari in caſu nouitatis, uel aliàs: Officiales prælatorum impedientes iuriſdictionem temporalem, faciunt moneri ad inſtantiam clerici iudicem ſecularem, & partem, ut poſt adiornamentum ceſſent ſub pœna excommunicationis & certæ pecuniæ quantitatis.

Item cum cognitio perſonarum laicarũ pertineat ad iudicem ſecularem, exceptis caſibus ſpiritualibus: officiales prælatorum faciunt eos citari coram ſe ad inſtantiam partis. Et ſi dictæ perſonæ laicæ declinent iuriſdictionem dictorum officialium, uel Domini, quib. ſubijciuntur, requirunt eas remitti coram eis tanquam coram Dominis uel iudicibus ſuis temporalibus: dicti officiales renuunt hoc facere, & compellunt per excommunicationem partes ad procedendum coram eis.

Item officiales prælatorum faciunt ſæpe moneri perſonas laicas ad inſtantiam clericorum, dicentium ſe eſſe impeditos in rebus hæreditarijs ſuis per laicos. Etſi ipſi laici aſſerant realitatem, & ita ſit in ueritate, & ſuper hoc petant remitti ad iudicem ſecularem, dicti officiales monẽt eos ſub pœna excommunicationis, & ſub magna pœna pecuniaria, ne propter hoc uadant coram iudice ſeculari.

Item officiales prælatorum nituntur habere cognitionem cõtractuum initorum in curia ſeculari per literas aut ſine literis, & per monitiones excommunicationis, ſententias nituntur excommunicationis facere talium contractuum ſuper obligatis.

Item prælati faciunt conſilia prouincialia, & ſynodalia

dalia ſtatuta, in quibus plura faciunt & ordinant in grande præiudiciũ iurisdictionis temporalis, de qua non ſpectat eis quoquo modo cognoſcere, & ui ſe intromittere.

Item prædicti officiales nitũtur plures iuratos pro recipiendis obligationibus ſuis in contractibus in illis iuriſdictionib. atq; locis dominorũ temporaliũ ſuper uenditionib. rerũ hæreditate & aliàs, & ſic nituntur impediri iuriſdictionẽ tẽporalẽ, cum extra ſedẽ ſuam obligationem recipere non debeant, uel contractus.

Item faciunt citari plures laicos ex officio ſuo ſuper aliquibus, quæ ſibi imponunt maleficijs reſponſuros, de quibus impoſitis aſſerunt ſibi cognitionẽ pertinere. Et quando citati huiuſmodi uenientes ad diem ſibi ut præmittitur aßignatam, negabant maleficia oppoſita contra eos: dicti officiales ipſos detinent captos, nec uolunt eos recedere, licet in caſibus eis impoſitis pertineat recredentia: & licet captio & detentio ad eoſdem officiales minimè pertineat, ſed ad iudices ſeculares. Item in caſibus ſupradictis, licet per inqueſtas & proceßus factos per officiales prædictos, contra dictos laicos ſic captos & detentos, ijdem laici reperiantur puri & innocentes, & ab impoſito ſibi maleficio abſoluantur: nihilominus dicti officiales nolunt eos expedire, donec pro ſcripturis proceßuum ſeu in queſta prædictorum ſatisfactionem fecerint de magna pecuniæ quantitate, licet de iure in tali caſu eis expenſas reſtituere tenerentur.

Itẽ memoria ſit de loquẽdo ſup ſentẽtia excõmunicationis, quæ datur per ſolã citationẽ, quoties qs deficit.

Item loquẽdo ſuper obligationib. de niſi per quas excommunicatur incontinenti ſi nõ ſoluat certa die, licet nequeat ſoluere die illa.

Item, quanquam aliqui, quicunq; ſint, excommunicantur uirtute excommunicationis curiæ prælatorum, & tales excommunicati nõ ſatisfaciunt de ſummis contentis in excommunicatione, incontinenti re aggrauantur: & tunc ijdem prælati uel eorum officiales faciunt moneri iudices ſeculares ſub pœna excommunicationis, compellant per captiones bonorum tales excommunicatos ad faciendum ſe abſolui, & ad debitum perſoluendum. Et ubi iudices ſeculares non obediunt monitioni huiuſmodi, ipſi excommunicantur, nec poſſunt abſolui niſi ſatisfaciant de debito, pro quo perſonæ præfatæ excommunicatæ exiſtunt.

Item ſi balliui præpoſiti uel ſeruientes regi, aut alij ſubditi iudices ſeculares talib. monitionibus inclinaue rint, nec aliqua bona penes excõmunicatos præditos inueniantur, oportet dictos officiarios regis ire cum expenſis ſuis ad curiam prælatorum, & ibi iuramentum præſtare, quòd nulla bona inuenerunt penes excommunicatos. Alioquin incontinenti denunciantur excommunicati, & per ſententiã excommunicationis compelluntur ad ſatisfaciendum de debito pro ipſis excommunicatis.

Item ſi duo laici ſint proceſſu in curia alicuius Domini temporalis ſuper actione reali uel perſonali, & contingat quòd altera partium diffugiendo appellet ad curiam alicuius prælati coram officiali ſuo, poſt

poſt magnos proceſſus factos, & litem conteſtatam: officiales dictarum curiarum nituntur retinere cognitionem talium cauſarum tam in reali quàm perſonali, & uirtute monitionum & ſententiarum faciunt deſiſtere dominum temporalem à cognitione cauſæ poſt appellationem. quod niſi faciat, excommunicatur, & trahitur ad emendam: ex quibus temporalis læditur iuriſdictio, & amittit reſortum ſuum. Quia nullus à curia prælatorum appellat ad curiam regiam.

Item ſi quis laicus in uilla regis facit areſtari debitorem ſuum laicum per iuſtitiam ſecularem loci, ſi areſtatus appellat, illos qui areſtant eum rei faciunt areſtari, officiales uolunt habere cognitionem talem. Et *ſi aliquid attentetur ſuper appellatione, ipſi nituntur exigere emendam à iuſticia, ſicut ab illo cui factum eſt areſtum.* Et *ſi gentes regiæ compellunt eos ad reſiſtendum, ipſi excommunicant eos.*

Item dicti prælati habent magnam multitudinem officialium, quos uocant præpoſitos clericorum, qui quidem officiales faciunt communiter citationes uiua uoce contra quaſque perſonas per dominium regis, & alibi ſine commiſſione: licet in qualibet diœceſi eſſe non debeat niſi ſedes una duntaxat, ubi cognoſcatur de cauſis. Et *ex hoc accidit pluries, quòd multæ perſonæ ſine cauſa coram eis citantur ad finem, quod redimant ſe de magna pecuniæ quantitate: quod eſt in magnum præiudicium regis ſubditorumque ſuorum, & iuriſdictionis temporalis eorum.*

Item

Item dicti præpoſiti clericorũ ſigillant domos clericorum in uillis regis & aliorum dominorum temporalium, in præiudicium iuriſdictionis domini regis & aliorum ſecularium: licet in domibus & alijs treſſondis regis uel aliorum ſecularium, dicti prælati exercere aliquam iuriſdictionem poßint.

Item dicti prælati uel eorum officiales ſigillant bona mobilia clericorum coniugatorum & mercatorum, licet in talibus eorum cognitio pertineat ad iudicem uel curiam ſecularem.

Item compellunt perſonas laicas ad dandum aſſecuramentum clericis coram eis, in curia Eccleſiaſtica, maximè regis ſeruientes.

Item in iuſticia & in dominio regis & ſubditorũ faciunt gentes prælatorum inuentatoria de bonis laicorum decedentium.

Item ipſi cognoſcunt de actionibus hypothecarijs, quæ ſunt reales, uel ſaltem mixtæ.

Item dicti prælati nituntur habere cognitionem perſonarum laicarum, commorantiũ in domib. Dei, & leproſarum, uillarum regiarum & ſubditorum ſuorũ, uel extra uillas, licet domino regi uel eius ſubditis memoratis pertineat cognitio eorundem: & dant dicti prælati uel eorum officiales monitiones cum magnis pœnis pecuniarum & ſententiæ excommunicationis, quòd nullus trahat illas perſonas mali à curia quàm ſua.

Item ad finem, quòd dicta curia eccleſiaſtica augmentetur, dicti prælati faciũt magnã multitudinem tonſurarũ pueris ætate minoribus, quorũ aliqui ſunt

ſeruorum

ſeruorum filij, alij de illegitimo matrimonio procreati, ac hominib. cõiugatis, inſufficientib. & illiteratis.

Item faciunt contagiari & compelli per ſuos præpoſitos clericorum mulieres uiduas, & nituntur habere eorum cognitionem, nec nõ pupillorum, & ſibi applicare bona eorum, quando moriuntur: ſicut de maioribus ætate, quando decedunt ab inteſtato, quorum quidem cognitio ſpectat ad regem, quia tales perſonæ ſunt cum bonis ſuis de gardia regis.

Item faciunt capi per dictos præpoſitos clericorum, & in dominio regis & alibi, iuris ordine nõ ſeruato, plures perſonas laicas, imponẽtes eis, quòd in aliquo caſu commiſerunt aliquid contra fidem: & detinent eos in carceribus, licet eorum captio & detentio ſpectare debeat domino Regi, donec tales perſonæ ſuper illo caſu impoſito ſint conuictæ.

Item exercent ſuas iuriſdictiones, currentes per uillas regias ſubditorum, licet extra ſedem ſuam nõ debeant iuriſdictionem tenere.

Item quando iſti prælati uel eorum officiales faciũt moneri præpoſitos, ſeruiẽtes & iuſticiarios regis ſuper aliquo faciẽdo per eos, in ſuis monitionib. magnã pecuniæ ſummã apponi, applicãtes prælatis, niſi fiat, & compleatur, quod in monitionib. ſuis continetur: & cum hoc pœnam excommunicationis apponunt. & hoc eſt incœptum de nouo, in præiudicium regis & ſubditorum ſuorum.

Item quando prælati uel officiarij eorũ proſequuntur aliquem laicum in curia ſua ex officio, & in caſu huiuſmodi deficiũt, ſibi teſtes, ipſi faciũt plures perſonas lai-

nas laicas ad ferendum teſtimoniū in illa cauſa coram citari, ſiue ſit Burgenſis, Regius, & alterius cuiuſcunque & tēporis teſtibus, nolūt aliquid cōſtituere pro expenſis eorū. Et niſi ueniant ad diem ad quam citantur, excommunicantur. Item ſi aliquis malefactor capiatur, per aliquem iuſticiarium regium accuſatus de furto ſuo: & ille cui res eſt furata, ueniat coram gentibus regijs, & probet rem huiuſmodi furtiuam ſuam eſſe, & ideo expediatur eidem per gentes regias, ſi ex poſt facto dicant prælati uel eorum officiarij malefactorem eſſe clericum, ipſi faciunt compelli per monitiones et citationes ſuas, prædictas gentes regias ad reſtituendum eis rem furtiuam prædictis: quod niſi fecerint, excommunicantur.

Itèm ſi contingat, quòd gentes regiæ capiant aliquem malefactorem pro crimine certo per eum commiſſo, & idem malefactor dicat ſe clericum eſſe, licet nec tonſuram nec habitum deferat, clericales officiales prælatorum faciunt in continenti detinentes & capientes compelli per monitiones & ſententias, ad reſtituendum ſibi prædictum malefactorem tanquam clericum ſuum.

Item ſi gentes regiæ uel alij iuſticiarij ſeculares cæperunt aliquem malefactorem, latronem, uel etiam homicidam, qui tonſuram deferat clericalem, eumque reſtituant prælatis: idem malefactor ſatis citò poſt modum expeditur, licet cognouerint crimen: etiam licet aliqui laici, qui cum eo fuerunt ſocij in maleficijs, propter hoc iuſticiati fuerint, eumq; accuſauerint de maleficio: & ſic tales malefactores

ad talia

ad talia maleficia perpetranda facilius excitantur.

Item ſi quis dicat ſe expoliatum fuiſſe, officialis dabit ſibi in continenti monitionem contra expoliatorem, & uirtute monitionis huiuſmodi mouebitur per aliquem de præpoſitis clericorum, quòd reſtituat ſibi contenta in monitione: aut quod iuret, ſi ſpoliauit cõquerentẽ de his de quibus eſt cõqueſtus, & ſic iurare reuertit corã præpoſito, ipſe præpoſitus in continenti monitionem ſigillat, & excommunicat illum quĩ noluit iurare: nec poterit poſtea abſolui, donec ſatiſfecerit de contentis in monitione, de quibus conquerens ſe prius dixerat ſpoliatum.

Item ſi quis pro delicto ſuo detineatur in carcere alicuius iudicis ſecularis, licet captus fuerit in habitu laicali & ſine tonſura, & quòd geſſerit ſe antea per totam uitam tanquam laicus, pro eo ſolum quod adnouabit ſe pro clerico: quia meliorem expedientiam habebit à prælato & officiarijs, quàm per ſeculares, & delictum manebit impunitum, dicti officiarij faciunt moneri iudicem ſecularem, ut citò malefactorem reſtituat eis, atque reddat: alioquin ceſſabitur eis in continenti per totam uillam, ubi ſic captus tenebitur malefactor. Et pro uitandis periculis, quæ uenire poſſunt occaſione dicti ceſſus, oportet quòd ijdem iudices reddant malefactorem, in magnum præiudicium iuriſdictionis regis & temporalis ad quem cognitio poſſet peruenire in caſu reſſorti.

Item quando aliquis malefactor redditur iudicib. Eccleſiæ per iudices ſeculares tanquã clericus, amici ipſius

ipſius malefactoris ueniunt ad officiales prælatorum, & concordant cum eis: & ſic dimittunt ſine punitione iræ, & ſic peiora committunt quàm antè, licet crimina eſſent notiora.

Item quàm citius clerici cōiugati, mercatores, uel alij clerici, cuiuſcunque miniſterij exiſtant, trahuntur in cauſam coram iudice ſeculari pro aliquo delicto, ipſi clerici impetrant ab officialibus quandam monitionem, & adducunt ſecum quendam presbyterū, per quem faciunt moneri iudicem ſecularem ſub pœna centum uel ducentarum marcarū argenti: & excommunicant, ne curiam uel cognitionem de talibus teneant, & ne moleſtent eos uel in corpore uel in bonis: & ſi dominus iudex eos poſtea, ceſſatur ibidem in continenti à celebratione miſſarum, licet hoc pro facto ſuarum mercaturarum exiſtat.

Item dicti officiales concedunt citationes ſine numero contra perſonas laicas, in caſu aſſecuramenti perſonaliter coram eis, ad aſſecurandum perſonas taliter incognitas: & ſi cognitæ ſint, in citatione comminetur, quod ille qui citatus eſt, moneatur ſub magna pœna, ne illum qui ſic citari eum fecerat, ipſum pendente citatione trahat ad iudicem ſecularem.

Item cum quis excōmunicatus eſt in aliquo loco, dicti officiales dant citationes perſonales ſuper participibus, & faciunt citari totam patriam ad unam uel duas leucas circumquaque: & tales qui nouerunt excommunicatum, bene XL, LX, uel centū perſonæ, purgantur ſuper participatione prædictorū. Ex quo ſequitur, quòd probi homines antiqui & ſenes, redimunt

munt ſe, quilibet de duodecim denarijs, uel de duobus ſolidis, pro uitandis pœnis: & multæ uineæ & terræ dimittuntur incultæ, & plures boni homines loca propria dimiſerunt.

Item dicti officiales imponunt pluribus perſonis famæ laudabilis & honeſtæ uitæ, quòd ſunt uſurarij: & oportet eos cum ipſis officialibus cõcordare, pro euitanda eorum infamia & labore.

Item dicti officiales faciunt citari aliquem bonum hominem coniugatum, & imponunt ei quòd adulteratus eſt cũ aliqua. Et ſimiliter mulierem aliquã coniugatam, imponendo ſibi quòd adulterata eſt in perpetuam infamiam ipſorum coniugum, & cum hoc extorſionem pecuniarum recipiunt ab eiſdem.

Item memoria ſit de magna multitudine procuratorum, qui comedunt totum mundum uirtute citationum, & recipiunt homines in gardia ſua, & per uillas tenent placita & aßiſias ſuas, & authoritate ſua relaxant citationes propter pecunias quas extorquẽt & recipiunt ob hoc ab eis citatis.

Item alia grauamina quæ capitula, abbates, priores, hoſpitalarij, & aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ regni Franciæ faciunt contra populum. Talia ſunt, Quia faciunt citari plures Burgenſes regis, & alios in pluribus & diuerſis locis per priuilegia, uidelicet Baiocenſ. Nannectanſ. in Britannia, Lugduni, Maſticoni, & alibi, ſpecialiter hoſpitalarij magis utuntur iſtis communiter quàm alibi, ex quibus multum damnificatur populus, & grauabitur multipliciter in futurum, niſi remedium apponatur.

Item iudices Eccleſiaſtici quocunq; caſu nituntur habere cognitionem iniuriarum, ſiue in uerbis ſiue in factis cõmiſſa ſit iniuria: nec non uxores clericorum, licet ſint mercatrices, & eorum mariti ſimiliter mercatores. Et ſi aliquando tales coniuges capiantur per iudices ſæculares, officiales faciunt ceſſum opponi in parrochia illa, uirtute conſilij Siluanectenſis.

Item uoluit habere cognitionem bonorum tam mobilium quàm immobilium, uiduarum. Et ſi contingat, quòd aliqua uidua mercatrix in uilla regiſ per uiam areſti, laicam perſonã faciat conueniri corã iudice ſeculari, & iam ſit proceſſum, quòd perſona illa laica fuerit per ſententiam iudicis ſecularis in petitiſ uiduæ condemnata: ſi ueniat ad notitiam iudicis Eccleſiaſtici, quòd uidua illa in aliena curia ſuum conuenit debitorem, ipſe iudex Eccleſiaſticus trahet ipſum ad emendam, & compellet eum emendare per monitiones & ſententias. & hoc ſæpè contingit.

Item plures habitatores terræ dictorum prælatorum, uocant ſe inuicem ad curiam officialium ex quadam appellatione uologia, & nituntur officiales de talibus appellationibus cognoſcere in præiudicium iuriſdictionis temporalis Domini regis.

Item ſi quis in Briga, ubi ſanguinis effuſio facta fuerit, capiatur, per aliquam iuſticiã ſecularem puniendus, ſi laicus reſtituẽdus iudicio eccleſiaſtico; ac ſi clericus exiſtat: ſi talis captus appellat ad curiam officialis, uolunt dicti officiales de hoc cognitionẽ habere, etiam de laico ſicut de clerico. Et cũ hoc nituntur exigere emẽdam à curia ſeculari, quæ prædictam fecit

cit captionem: & ſi hæc permitterentur, nunquam malefactores punirentur. Quia in continenti appellarent, & poſt appellationem ſtatim fugerent.

Item ſi faciant citari plures ex officio, ipſi non admittuntur per procuratorem: & ſi ad diem ſibi aßignatā accedunt, imponitur eis, quòd uſurarijs: & niſi reſpondeant ad uoluntatem promotorum, detruduntur, licet ſint puri laici: neq; liberantur, donec finantiam fecerint pro uoluntate officialium, licet nō ſunt uſurarij. & ſi qui ſunt uſurarij, officiales recipiunt ab eis emendans: & poſtea ſicut prius permittuntur exercere uſuras, ut in eis ſolitas emendas exerceant.

Item capi faciunt per ſuos ſeruientes, clericos in quocunq; trelfundo, abſq; hoc quod iuſtitiam loci faciant appellari: et ſi per aliquos in hoc impediantur, ipſi compellunt eos per ſententiam excommunicationis ab impedimento deſiſtere. Item quotiens iudices temporales capiunt aliquem, qui poſtea requiritur, & redditur tanquam clericus iudici eccleſiaſtico ſine difficultate quacunque, nihilominus dicti officiales faciunt ipſos iudices excommunicatos à canone nunciari.

Item faciunt prælati tonſuras hominibus XXX annorum, & ultra, et etiā coniugatis aliquibus, quando ueniunt ad eos metu intruſionis carceris, & punitionis alicuius criminalis delicti, quod antea perpetrauit. & hoc pluries fuit factum.

Item ſi contingat, quod aliquis homo regis, uel alterius cuiuſcunq;, excommunicatus exiſtat, & uelit ſatisfacere, et facere ſe abſolui: gentes prælatorū exi-

gent ab eo emendam ad ipſorum arbitrium, unde plures remanent in excommunicatione.

Item, poſtquam propter debitum duarum perſonarum ad inuicem contendentium, ſuper poſſeſſione alicuius rei immobilis, res contentioſa poſita in manu regis per aliquem ſeruientem regis, monent ipſum ne perturbent alteram partium in poſſeſſione: quod ſi fecerit, excommunicant eum.

Item dicti prælati, decaniq; & capellani, & aliæ gentes Eccleſiaſticæ, tot & tantos labores dant officiarijs regis, ratione iuriſdictionis regiæ, ſicut prædicitur uſurpatæ, quòd plures officiarij regij expenderunt de ſuo pro iurib. regis obſeruari: & per uexationes & labores faciunt eis expēdere quicquid habent.

Item ſi aliquis iuſticiarius laicus pro certa & iuſta cauſa ad requeſtam partis apponat manum ſuam in rebus hæreditarijs clericorum, iudices Eccleſiæ & eorum miniſtri faciunt monitiones in ſcriptis contra dictum iuſticiarium ſub pœna excommunicationis, & ſub pœna pecuniæ, ut manum ſuam leuet et amoueat, & iniungit eidem, ut alteram partem de prædictis rebus gaudere permittat: aliàs ipſum denūciant excommunicatum: à qua ſententia abſolui non poteſt, niſi redimat ſe ad officialis arbitrium, in præiudicium reſorti Domini regis.

Item iudices Eccleſiaſtici quàm citius audiunt, quòd aliquis diues deceſſit, uel cogitant quàm citò debet decedere, ipſi mittunt literas clauſas capellano ſuo, quod nullatenus audeat inhumare ipſum, licet fecerit teſtamentum, & eccleſiaſtica ſacramenta receperit:

perit:& poſtmodum cum amici defuncti ad eos accedunt, ſcituri propter quæ faciunt hoc: dicti officiales aſſerunt, quòd dictus defunctus fuit uſurarius, uel mãdata Eccleſiæ non ſeruauit. Et tam diu faciunt corpus ſuper terram teneri, quod oportet amicos redimere de magna quantitate pecuniæ, & per talẽ modum magnas pecunias habuerunt.

Item ſi in aliquo cœmiterio fiat effuſio ſanguinis uiolenta, propter quã ponatur interdictum, ipſi prælati faciunt impoſitionẽ fieri decem librarum ſuper omnibus parrochianis pro ſalario ſuo reconciliationis cœmiterij memorati, licet aliqui parrochianorum à ſua iuriſdictione ſint exempti: etiam licet illi tantum habeant, uel plus, de bonis illius, qui talem uiolentiam commiſit.

Item aliqui capellani dicunt ſe habere priuilegia apoſtolica, quorum uirtute ſibi conſtituunt iudices, quos uolunt, & aliquotiens de ſuo proprio collegio. Et ſicut iudices in ſuis cauſis exiſtunt, quod de iure non poſſunt: unde contingit quòd poſt magnos proceſſus, & expenſis factis in aliqua magna inqueſta, ſæpius ſuper realitate quàm aliàs ad eorum notitiam per cõſiliarios uel procuratores ſuos peruenit, quod ipſi debent in cauſa ſuccumbere, in cõtinẽti reuocant ſuos iudices memoratos, & ſic ſunt ſubditi regis damnificati, nec poſſunt ius habere ab ipſis.

Item ſi laicus uocat clericũ in cauſa hæreditaria coram iudice ſeculari, ipſi iudices eccleſiaſtici faciunt ceſſare proceſſus, ſibi cognitionem attribuentes. Et cum hoc pro impetratione talium adiornatorum,

 trahunt

trahunt laicos ad emendam.

Item cognitionem clericorũ coniugatorum, mercatorum, qui ſunt manu operarij, quorum cognitio pertinet ad iudices ſeculares, ſpecialiter ſuper facto mercaturarum ſuarum attribuere ſibi nituntur eccleſiaſtici iudices.

Item pluries poſuerunt interdictum in pluribus uillis, caſtris regis, & diuinum officium ceßare fecerunt: contra priuilegia quæ habuit Dominus *noſter rex, à pluribus ſummis pontificibus.*

Item pro cuſtodia temporalitatis ſuæ faciunt clericos ſuos balliuos & ſeruientes ſuos: & ſic quando delinquunt, non poſſunt puniri, ſicut decet, propter quòd iuſticia non ſeruatur.

Item iudices Eccleſiaſtici *habent procuratores, qui ſi teneant aliquem excommunicatum, ſiue iuſta ſit ſententia, ſiue non, ipſi faciunt monitiones fieri, quòd nullus operetur uel faciat negocium qualecunque ei qui in tali ſtatu conſiſtit: propter quod terræ & uineæ ſæpè remanent incultæ, in præiudiciũ communitatis populi & regis.*

Item promotores prædicti faciunt fieri citationes, per quas citari faciunt uiginti, triginta, quadraginta perſonas uel amplius in citatione, imponẽtes eis quòd participauerũt cũ talib. interdictis: et de uno capiunt decẽ, de altero uiginti ſolidos, ſecũdũ quod poßũt, unde cõmunis populus eſt multũ oppreßus et grauatus.

Item iudices eccleſiaſtici faciunt iurare omnes aduocatos curiarum ſuarum, quòd nullus litigabit ſine eorum licentia contra eos, propter quos ius pauperum

rum multotiens perit, & cauſæ regis retardantur: quia proprij penſionarij regis non ſunt admiſſi ad ipſorum conſilium accedere, niſi de ipſorum iudicum licentia ſpeciali.

Item uolunt inuentaria facere de bonis illorum qui ab inteſtato decedunt: uoluntq; bonorum tam mobiliũ quàm immobiliũ poſſeſſionem habere, & ipſa per manus eorum diſtribui hæredibus, uel illis quibus uolunt conferre.

Item teſtamenta quiq; uolunt per manus ſuas executioni tradere, inuentaria facere bonorum defunctorum, eademq; ſeruare, & hæredibus diſtribuere: & habent officiales, qui ſuper his exequendis duntaxat deputati exiſtunt.

Item ſi aliquando teſtamentis coram tabellionibus factis nolunt adhibere fidem, niſi prius per ipſos officiales fuerint approbata.

His auditis, dixerunt prælati, quòd ſuper his uolebant deliberare. & fuit aſsignata dies Veneris *ſequens, qua die reſpondit pro prælatis dictus* Dominus *electus* Senon. Et *propoſuit infraſcripta apud* Nicænas. *ubi rex tenuit dictam diem, dicens ſic uidelicet:* Quia Dominus Petrus de Cugnerijs *pridie proponens contra* Eccleſiam Gallicanam, *cœpit thema ſuum, quod ſcribitur* Matth. 22. Reddite *quæ ſunt* Cæſaris Cæſari, *quæ ſunt* Dei Deo. In *quibus uerbis dicebat notari duo:* Primò, *prælatorum ad regis obedientiam, reuerentiam & ſubiectionem:* Secundò, *iuriſdictionis temporalis & ſpiritualis diuiſionẽ.* Et *primùm probabat, per illud quod ſcribitur* 1. Petr. 2.

Subiecti eſtote omni creaturæ propter Deum, ſiue regi quaſi præcellenti, ſiue ducibus tanquam ab eo miſſis in uindictam malorum, laudem uerò bonorum. Luc.22.cum dicerent Apoſtoli, Ecce gladij duo hic: dixit Deus, ſufficit. Per duos gladios, intelligens duas iuriſdictiones.

Item quòd Chriſtus pro ſe & Petro uoluit ſoluere tributum, Matth.17.ad dandum exemplum, quomodo Eccleſiaſticæ perſonæ tenebantur ſoluere & reddere poteſtati temporali temporalia. Et hoc confirmabat per hoc quod ſcribitur 11.q.prima.cap.ſi tributum, & cap.magnum. Item quia hoc cau[illegible]tur lege humana, cum dicitur: Magna duo dona collata ſunt, ſacerdotium & imperium. Sacerdotium, ut diuinis: imperium, ut humanis præeßet.in corpore Autēticorum, Quomodo oportet ipſum & clericos ad ordines perduci, in principio collationis primæ. Ex quibus concludebat, quòd cum iſtæ iuriſdictiones ſint diſtinctæ à Deo, & una ſit reddita ſiue credita Eccleſiæ, & alia Dominis temporalibus, quod nullo modo Eccleſia debeat intromittere ſe de iuriſdictione temporali, cum ſcriptum ſit Prouer.22. Ne tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui. Et benè ſignanter dicit Antiquos: quia conſuetudines, ſi quæ eßent ad oppoſitum introductæ, non ualerent: quinimo eßent potius corruptelæ. Nec præſcriptio poteſt habere locum niſi ius fiſci ſit impræſcriptibile: nec rex etiam poßet à ſe tale ius abdicare, ſicut probatur per multa cap. quæ ſunt x. diſt. Quare cū rex in ſua coronatione iuraßet iura regni non alienare, & alie-

& alienata ad ſe reuocare, ſi per Eccleſiam aut per quemcunq; alium erant uſurpata, tenebatur rex per iuramentum, ad ſe illa reuocare.

Poſt propoſitos prædictos articulos, oſtenſasq; rationes cur ferenda amplius talia cleri onera uel iniuriæ potius non ſint, reſponderunt contrà Epiſcopi et prælati, quantum potuerunt, certatumq; eſt diebus aliquot ultro citroq;: cum & clerici peterent ne iura ac priuilegia Eccleſiarum imminuerentur, & procurator regni negaret ea ad ipſorum priuilegia ac iura pertinere. Sed adſcribam aliquid de ſecutis dictis.

Poſthæc die Veneris ſequenti apud Nicænas uenerunt prælati coram Domino rege, ad audiendum reſponſionem ſuam, ubi Dominus Petrus de Cugnerijs dictus propoſuit pro Domino rege, ſic dicendo: Pax uobis, ego ſum, nolite timere. & proſecutus eſt, qualiter præfati nõ eßent turbati de aliquibus quæ eßent dicta: quia intentio Domini regis erat ſeruare iura Eccleſiæ prælatorũ, quæ habebant tam de iure quàm de conſuetudine bona & rationabili. et interſeruit inter primam concluſionem & ultimam, probare uoluit, quòd cauſarum ciuiliũ non poterat ad Eccleſiam cognitio pertinere: quia talia erant temporalia, quæ debent pertinere ad temporales, & ſpiritualia ad ſpirituales. Et ultra propoſitiones, quas aliàs propoſuit, allegauit 86. diſt. ad uerũ. Allegauit etiam, quòd propter hoc clericis radebãtur capita, in ſignum, ut temporalia abijcerent. Et allegauit ad hoc 12. q. 2. Duo ſunt genera. Item dicebat, quòd de iure habebant prælati cognitionem in certis caſibus in iure expreſ-

 ſis: un-

ſis: unde iſti caſus faciebant regulã contra eos. Ad hoc allegauit de reg. iu. ca. 1. ff. de lega. 1. l. Titie textoris. Item dicebat, quòd ratione peccati nõ poterat ad eos pertinere: quia decret. Nouit. loquebatur de facto regis Franciæ, qui ſuperiorem non habet: ſed in alijs dicebat ſecus. Cũ iſtis allegatis dixit et concluſit, ꝙ Dominus rex paratus erat audire informationẽ eorũ qui uellent eũ ſuper aliquib. conſuetudinib. informare, et illas cõſuetudines, de quib. eſſet informatus, quæ eſſent bonæ et rationales, faceret obſeruari.

Poſtmodũ die Dominica ſequẽti iteratò uenerunt prælati ad Dominũ regẽ apud Nicænas, & propoſuit Dominus Senon. ultimã ſuppoſitionẽ factam per prælatos, & ultimã reſponſionẽ factã pro parte Domini regis. Quod cũ Dominus Bituricen. ſignificaſſet prælatis, Dominũ regẽ dixiſſe, Nõ timerent prælati, quia nihil ſuo tẽpore perderent, et quòd defenderet eos in ſuis iurib. & cõſuetudinib. Quia nolebat tẽpore ſuo exẽplum dare alijs eccleſiã impugnandi. Quæ uerba aſſeruit ibidẽ ſe dixiſſe. De quib. uerbis idẽ Dominus Senon. nomine prælatorũ regratiatus eſt Domino Regi. Secundò dicit idẽ Dominus Senon. quòd quædã præconizationes factæ erant in præiudicium iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, quas ſupplicabant renouari. Tunc Dominus Rex reſpõdit ore proprio, quòd non erant factæ de ſuo mandato, nec aliquid ſciebat, nec eas ratas habebat. Tertiò dixit, quòd de aliquibus abuſibus, de quibus tẽporales erant conqueſti, taliter ordinauerant prælati, quòd Dominus rex & cæteri meritò deberent cõtentari. Quartò ſupplicauit ſi-

uit ſibi, quòd uellet eos cõſolari de benigna ſua reſpon ſione clariori. Tunc reſpõdit dictus Dominus Petrus pro Domino rege, quòd placebat regi, ſi prælati emendarent ea quæ eſſent emendanda et corrigenda: et Dominus rex expectaret uſq; ad feſtum natiuitatis Domini proximè uenturũ, infra quem terminum nihil innouaret. Et ſi infra dictum terminũ prælati non emendaßent emendanda, uel correxißent corrigenda, Dominus rex apponeret tale remedium, quod eſſet gratum Deo & populo. Et ſic prælati receperunt licentiam à Domino rege, & receſſerunt.

Sic re aliquãdiu ultro citroq; agitata, cũ epiſcopi & prælati ſe ſuo ſolito more reformarent, ita nempe, ut ſpecie ac uerbis iniuriarũ quandam alleuiationẽ ſimularent, re autẽ ipſa eas potius augerent & aggrauarent quàm diminuerent: demũ rex ſeueram quandam legem fert, qua talem prælatorũ audaciam et tyrannidem cohibet, ſeq; ac ſuos in libertatem aßerit.

Item Carolus ſextus rex Galliæ, ita in quodã ſuo edicto de cur. Rom. ac Papæ rapacitate queritur.

CArolus Dei gratia Frãcorum rex, uniuerſis præſentes literas inſpecturis ſalutẽ. Notũ facimus, quòd cũ nuper pro parte quàmplurimorum numero grãdi regni noſtri prælatorũ, Pariſijs nũc exiſtentiũ, nec non filiæ noſtræ dilectæ Vniuerſitatis ſtudij Pariſienſis, nobis queruloſè fuiſſet expoſitum, quòd Eccleſiæ noſtrorũ prædicti regni, et Delphinatus Viennenſis pro magnitudine grauium exactionum & onerum, eiſdẽ Eccleſijs tã per Benedictũ Papam XIII, quàm ſuos anteceßores, contra cõmunis diſpoſitionẽ

iuris

iuris impoſitarum oppreſſæ, atq; in tantum grauatæ hactenus fuerant & erant, quòd eædem in magnam pauperiem ac ruinā corruebant, & in deſolationem undequaq; uergebant, niſi per nos de remedio ſubleuarentur: Finantiæ etiam ſuper iiſdem eccleſiis exactæ, de eodem regno noſtro in magnum & irreparabile reipublicæ regni eiuſdem noſtri præiudicium exportabantur à nobis.

Vide, ſi libet, & Nicolai Clemangis, De non ſoluendis annatis, item eius Apoſtolos, ubi triſtes querelas de rapacitate Papæ & curtiſanorum inuenies. Quæ quia nimis prolixa ſunt, omnia ordine adſcribere non poßumus. Adſcribemus inde tamen ſolum iuramentum, quo ſe prælati cameræ Apoſtolicæ obligare ad ſolutionem ſimoniæ ſolent.

Vos Domine patriarcha, archiepiſcope, epiſcope, aut electe, de licentia & authoritate Apoſtolica uobis in hac parte conceſſa gratis & ſponte offertis, dare promittitis & donatis pro ueſtro communi ſeruitio cameræ ſanctißimi in Chriſto patris & Domini, Domini, etc. Alexandri papæ Quinti, & ſacro collegio reuerendißimorum in Chriſto patrum Dominorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, uidelicet, &c. floren. auri de camera boni & legitimi ponderis, & quinque ſeruitia conſueta pro familiaribus & officialibus Domini noſtri Papæ & Dominorum Cardinalium prædictorū. Item recognoſcitis eiſdem, cameræ & collegio ac familiaribus et officialibus omnes illas pecuniarum quantitates, in quibus prædicta ueſtra Eccleſia in libris ipſorum cameræ & collegij

per

per aliquorum prædeceſſorum ueſtrorum perſonas obligata eſt. Quos quidem florenos cum quinq; ſeruitijs & recognitis ſupradictis, promittitis reddere & ſoluere realiter cum effectu in Romana curia, ubicunq; fuerit, uidelicet reuerendiſsimis in Chriſto patribus & dominis, Dominis miſeratione diuina Henrico epiſcopo Sabin. & Amedeo ſanctæ Mariæ nouæ de Acon. Neopolitan. et de ſalutis uulgariter appellatis, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & Franciſco miſeratione eadem archiepiſcopo Narbon. Domini noſtri Papæ & ſacri collegij Cardinalium camerario, uel eorum ſucceſſoribus, uel deputatis ab eis, medietatem ſcilicet in feſto, &c. & aliã medietatem in feſto, &c. recognita uerò in alio ſimili feſto, &c. Quod ſi debita loco & terminis dictam floren. ſummam & quinq; ſeruitia conſueta & recognita ſupradicta non ſoluatis, ut eſt dictum, promittatis redire ad Romanam curiam infra quatuor menſes, poſt elapſos terminos huiuſmodi, uel alterum eorundem immediatè ſequentem, & coram dictis dominis camerarijs ſeu eorum ſucceſſoribus aut deputatis ab eis perſonaliter comparere, & inde non recedere, donec per uos fuerit de prædictis integraliter ſatisfactum. Super hoc obligatis uel Eccleſiam ueſtram & ſucceſſores ueſtros, ac omnia bona Eccleſiæ ueſtræ mobilia & immobilia, præſentia & futura, ubicunq; ſint & conſiſtant. Et ut ſitis uinculo fortioris obligationis aſtricti, ſubmittitis uos & ſucceſſores ueſtros iuriſditioni & cohertioni dictorum dominorum camerariorum et cuiuslibet eorum in ſolidum, ac etiam ſucceſſorum

ſuorum

ſuorum & deputandorum ab eis, & de uoluntate ueſtra, qui hoc uultis & petitis, & hanc iuriſdictionem in eos porrigitis, præfati Domini camerarij & quilibet corũ eandẽ iuriſdictionem in ſe ſuſcipientes, & ſuſcipiens in loco, mandatũ faciunt & præceptum, ut de re confeſſata, de ſoluendo dictam floren. ſummam, & quinq; ſeruitia ac recognita ſupradicta de reueniendo ad Romanam curiam, & de non recedendo ab ea abſque ſatisfactione: & quòd omnia alia & ſingula ſupradicta efficaciter compleatis, & attendatis; quòd ſi non feceritis ſuſpenſionem, aliàs adminiſtrationem ſpiritualium et temporalium dictæ Eccleſiæ, & ab executione pontificialium & maioris excommunicationis ſententias ex nunc, prout ex tunc, in uos canonica monitione præmiſſa proferunt in his ſcriptis, comminantes nihilominus dicti camerarij, & quilibet eorum, ſe contra uos dictum dominum patriarcham, archiepiſcopum, epiſcopum uel electum proceſſuros et proceſſurum; abſq; alia uocatione, ſeu monitione: ac grauiores pœnas & ſententias ſpirituales & temporales, ac aggrauationes earum, prout eis ſeu eorum alteri placuerit, ſeu uiſum fuerit, expedire: & quòd uos denunciabunt, & denunciari facient per ſe, uel per alium, ſeu alios, excommunicatum, ſuſpenſum, periurum, & alijs pœnis & ſententijs aſtrictum, quas propter hoc in uos duxerint proferendas. Et uos domine patriarcha, archiepiſcope, epiſcope, uel electe, renunciatis ſuper his omnibus, literis, priuilegijs, indulgentijs apoſtolicis, impetratis uel impetrandis, conceſſis uel concedendis,

quia

quibuſcunque & beneficio appellationis & reſtitutionis in integrum ac omni foro, uſui, præſcriptioni & iuri reuocandi donum, & omni auxilio iuris canonici & ciuilis, per quod contra præmiſsa de iure uel de facto uenire poſsetis, uel aliquid præmiſsorum. Et omnia præmiſſa iuratis ad ſancta Dei Euangelia tenere, ſeruare, approbare, & in contrarium non uenire directè uel indirectè, per uos uel aliũ uel alios. Si uerò ante ſatisfactionem huiuſmodi, uos contingat mori, cedere uel transferri: & ille uel illi, qui ad regimen ipſius Eccleſiæ uobis ſubſtitutus uel ſubſtituti fuerint, infra quatuor menſes poſt ſubſtitutionem & dictæ eccleſiæ poſseſsionem adeptam de floren. & ſeruitijs & recognitis ſatisfacere non curauerit: ſeu curauerint, exnunc prout ex tunc, eaſdem pœnas & ſententias in eoſdem ſubſtitutos & eorum quemlibet infligunt & proferunt in his ſcriptis, prout dictum eſt & narratum authoritate dictorum dominorum meorum Cardinalium. & noſtra proferimus in his ſcriptis, & uos Dominum patriarcham, archiepiſcopum, epiſcopum uel electum, uolentem, petentem & requirentem ad prædicta recitata condemnamus: & nihilominus monemus uos ſemel, ſecundò, tertiò, & peremptoriè, ac ſub excommunicationis pœna, ut prædicta adimpleatis, attendatis & obſeruetis, alioquin excommunicationis ſententiam in uos proferimus in his ſcriptis: Et uos domine patriarcha, archiepiſcope, epiſcope, uel electe, uultis quòd per nos clericos uel notarios Cameræ, qui fuimus hic præſentes, de præ-

de præmiſsis omnibus & ſingulis, fiant unum uel plu ra publica inſtrumenta.

Hiſce commodè adijcitur, quòd Henricus Token, olim canonicus & legatus Magdeburgenſis archiepiſcopi, in concilio Baſilienſi, quod ibi ſe audiuiſse in Farragine ſua, quā Rapularium inſcripſit, affirmat.

Milion eſt decies centum milia. Narrauit archiepiſcopus Lugdunenſis in concilio Baſilienſi, anno Domini 1436. quòd tempore Martini Papæ uenerunt ad curiam Romanam de Francia, nouem miliones auri computati ab epiſcopis & prælaturis, abſq; his qui computari non potuerunt de paruis clericis, qui quotidie abſq; numero currunt ad curiam Romanam, deferentes ſæpius ſecum totam ſubſtantiā ſuam. Archiepiſcopus Turonenſis dixit Baſileæ anno Domini 1439, quòd tres miliones auri uenerunt ad curiam Romanam tempore ſuo, in quatuordecim annis, de prælatis & prælaturis, de quibus potuit fieri computatio: abſque paruis clericis ad curiam currentibus. Iudicet timens Deum, quæ uorago hæc ſit.

Adijciamus ſanè & appellationem ſcholæ Pariſienſis, à Leone pontifice.

Appellatio Vniuerſitatis Pariſienſis.

VNiuerſis præſentes literas inſpecturis, Rector & Vniuerſitas magiſtrorum, doctorū & ſcholarium Pariſijs ſtudentium, Salutem in Domino. Notum facimus, quòd nos apud ſanctum Bernardum Pariſijs, ſuper infraſcriptis & alijs noſtris negocijs agendis, per iuramentum congregati & conuocati, modo & forma contentis in quodam codice papyreo, cuius tenor

nor inferius deſcribitur & inſeritur, prouocauimus & appellauimus, prouocamusq́; & appellamus. Cuius quidem codicis papyrei tenor ſequitur, & eſt talis. Præmiſsis expreſsè proteſtationibus, quod contra unam ſanctam catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam, quam totius orbis eſſe magiſtram & obtinere principatum credimus, ſanctæq́; ſedis Apoſtolicæ authoritatem, ac ſanctiſsimi domini noſtri Papæ bene conſulti poteſtatem nihil dicere intendimus: Si quid ex lubrico linguæ forſan malè dictum ſit, parati emendare. Sed quoniam is qui uices Dei gerit in terris, quem Papam dicimus, quamuis à Deo poteſtatem immediatè habeat, per hanc poteſtatem non impeccabilis efficitur, nec poteſtatem peccandi accepit: ita ut ſi quid quod iniuſtum eſt, faciendum eſſe præceperit, patienter ſuſtinere debeat, ſi non fiat, quod ei praua fuerit inſinuatione ſuggeſtũ: eiq́; parendum non ſit, ſi quid contra diuina præcepta ſtatuendum eſſe decreuerit: imò ei reſiſti iurè poteſt. Quòd ſi illi potentum auxilio, forſan ſuggeſtione uel minus ſano conſilio deceptorũ adiuto, reſiſti non poteſt, ſublataq́; ſunt reſtituendi remedia: unum tamen iure naturali proditum eſt, quod nullus princeps tollere poteſt, appellationis remedium, cum ſit quædam defenſio, quæ iure diuino, naturali & humano cuiq; competit, quæ non poteſt auferri à principe, ut in Cle. paſtoralis. de ſen. & re. iudic. & no. Splendor ille canoniſtarum. Imò in c. Quæ in Eccleſiarum. de Conſtit. Ad huiuſmodi ergo appellationis remedium, quo oppreſsi releuantur, cõfugientes, nos Rector &

 Vniuer-

Vniuerſitas ſtudij Pariſienſis, illuſtrißimi ac Chriſtianißimi principis noſtri Francorum regis filia primogenita, antiqua ſtudiorũ parẽs, uice ac nomine noſtris ſingulorumq́; doctorũ, magiſtrorũ & ſcholariũ Pariſienſiũ, ſtudẽt. animoq́; & intentione prouocandi & appellãdi à perſonis & grauaminib. infrà ſcriptis, dicimus et proponimus, nosq́; loco & tẽpore opportunis et cõgruis probaturos offerimus, quæ ſequũtur. In primis, quòd cũ priſcis illis tẽporib. hæreſes multæ pullularẽt, plurimiq́; errores inſurgerent, & Chriſti fideliũ dißidia orirẽtur, eccleſiaſticiq́; ſtatus deformatio cõſpiceretur, fuerũt ſacra generalia concilia prouidè ſtatuta, in quib. hæreſes extirparentur, mores reformarẽtur, Chriſticolarum dißidentiũ adinuicem reconciliationes fierent; prout ſacrorum generalium conciliorũ incũbit officio. Et præcipuè ante omnia ſacra Conſtantienſe & Baſilienſe concilia, quæ ſucceßiuè ac legitimè in ſpiritu ſancto cõgregata, uniuerſam Eccleſiam repræſentantia, quàm plurima circa præmiſſa ſtatuerunt, maximè circa ſtatus eccleſiaſtici tam in capite quàm in membris reformationem, quæ illis diebus præcipuè indigere reformatione uidebantur, cũ deformitates in eccleſia Dei excreſcere, & mores corruptos eandẽ eccleſiã inficere conſpicerẽt, ut repreßis deformitatũ ſcelerũq́; regnantium enormitatib. pernicioſis, quæ per Chriſtianitatẽ (ſpretis antiquorũ patrum decretis & inſtitutis ſalutaribus) multas clades multaq́; diſcrimina iniecisſe uidebantur, diuinus honor refloreret in terris, lumen catholicæ ueritatis Chriſto uera luce auxiliante effulgeret.

ſulgeret, & eccleſiaſticæ libertatis conuerſatio ſubſiſteret, populusq; Chriſtianus ſalubriter regeretur, & ad ſalutem perduceretur æternam. Et inter cætera perpendit ipſum ſacrum Baſilienſe concilium, qualiter per ſanctos patres antiquos, ſacri canones, ſalubria'que decreta pro fœlici regimine iam dicti ſtatus eccleſiaſtici tam ſuper electionibus modis'que miniſtros eccleſiæ aſſumendi & inſtituendi conditi fuerunt, qui quamdiu fuerunt obſeruati, Eccleſia Dei fructus honoris & honeſtatis fœlici ubertate produxit, diſciplinæ Eccleſiaſticæ uigor perſtitit, religio, pietas, charitas ubertim floruerunt, hominesq; in quietudine animi conſtituti, Deum authorem pacis deuotiſsimè coluerunt. Sed poſtquam damnatæ ambitionis improbitas, & deteſtandæ cupiditatis inſatiabilitas, humanitatis iura uiolando, ipſa ſanctorum patrum decreta paulatim cœpit deſerere atque contemnere, & in uicia ruere; ſubſecutæ ſunt deformationes ſtatus eccleſiaſtici, atque decolorationes & uſurpationes, præſertim per prælaturarum dignitatum'que & aliorum beneficiorum reſeruationes, & gratiarum ad uacatura beneficia expectatiuarum à iure exorbit. multiplicationes & innumerabiles conceſsiones, & alia grauiſſima & importabilia onera, quibus Eccleſiæ Eccleſiaſticæ'que perſonæ grauiter afflictæ, & ferè ad extremam euacuationem & deſtructionem illis diebus ruere conſpiciebantur. Cum beneficiorum eccleſiaſticorum patrimonia & bona indigni occupabant, & ſæpe dignitates ac beneficia notabilia

perſonarum & rerum diſcriminibus ſubijciebantur, & per callidos & calumnioſos opprimebantur: beneficia quoque eccleſiaſtica per litium inuolutiones & multiplicationes ſæpius iniuſtè occupabantur, & ſine diuinis officijs ſæpius remanebāt, materia iniuſtis uexationibus parabatur, abuſus peſtiferi, horrenda & deteſtāda ſpecie labis Simoniacæ reſperſi committebātur: iuuenibus bonæ indolis, qui ſtudioſis & uirtuoſis actibus intendere deberent, euagandi materia præbebatur: & breuiter, ſtatus Eccleſiæ confundebatur, plurimaq; aduerſus diuina & humana iura in animarum perniciem, ac Eccleſiæ & regnorum atque prouinciarum, præcipuè regni Franciæ & Delphinatus Viennenſiū oppreſſionem & deſtructionē perpetrabantur: quorum quarumq; theſauri in extraneas regiones aſportabantur, ut eo exhauſto, ſacerdotioq; depreſſo, regna ipſa & ſubditi debiliores in aduerſis redderentur: beneficiaq; iam non gratis, iuxta Euangelicam doctrinam, Chriſtiq; præceptū dicentis, Gratis accepiſtis, gratis date: & contra Concilium Lateranenſe, & c. unicum. ut eccleſiaſtica beneficia cum ſumma authoritate & auaricia, auriq; & argēti exactione conferebantur.

His igitur tam deteſtabilibus incommodis diuinæ proculdubio diſplicentibus uoluntati, ſaluberrimè prouidere cupiens cōcilium Baſilienſe memoratum, contra hæc ſaluberrima conſtituit & edidit ſtatuta & decreta, uolens & ordinans, ut tales eccleſiæ præficerentur paſtores, qui tanquam columnæ & baſes ipſam eccleſiam doctrina & meritis firmiter ſuſtentarent,

rent, non quidem per reſeruationes generales eccleſiarum huiuſmodi reprobando (certis duntaxat exceptis) certam ſalutarem formam, antiquis formis à iure introductis adijciendo.

Et inſuper, ut per ſingulas Eccleſias miniſtri inſtituerētur idonei, qui ſciētijs et uirtutib. effulgerēt ad Chriſti gloriā, & populi Chriſtiani ſalutarē ædificationē, reprobrādo multitudinē gratiarū expectatiuarum, quæ digniorum miniſtrorum inſtitutioni & promotioni obuiabat, ac reſeruationes quaſcunque beneficiorum ſiue per Papam ſiue per legatos reprobant, ac nullas & inualidas declarant.

Voluit inſuper et ſtatuit, ut per prælatos, & eos ad quos beneficiorū collatio et diſpoſitio ſpectare dignoſcitur, uiris ſtudioſis certisq; qualitatibus ſpecificatis præditis, qui per uniuerſitates generaliū ſtudiorū eiſdē prælatis et patronis nominarētur, canonicè proui deretur, certis modificationib. et decreto irritāt. adiectis. Præterea ut fraterna charitas in clero & populo uigeret, et ne quis proximū ſuū indebitis uexationib. opprimeret: ſed iuſtitia ordine debito cuilibet miniſtraretur, ad obuiandū infinitis abuſibus & uarijs incōmodis quæ inoleuerāt: ſtatuit, ut pro ſalute & qete ſubditorū, iuſtitia in partib. cū honeſtate et facilitate miniſtraretur, ne ſtudiū et alij ſubditi extra regna et prouincias ſuas ad curiā Romanā traherētur & citarētur, ne etiā per hoc huiuſmodi regnorū et prouinciarū facultates exhaurirētur. Dānauit inſuper huiuſmodi ſacrum conciliū abuſum illū iam damnatū de annatis ſoluend. ſalutiferè prohibens illarū exactionem

nem & ſolutionē: multaq; alia ſancta & ſalubria ſta tuit idem conciliū, ad diuini cultus augmentum ac ſa lutem & quietem ſubditorum, quæ omnibus innoteſcūt. Quæ quidē ſtatuta sereniſſimus ille princeps, diuini nominis & eccleſiaſtici honoris exaltator deuotiſſimus, & conſeruator excellēs, Carolus ſeptimus Francorum Rex, in ſuo celebri concilio eccleſiæ Gal licanæ Bituris celebrato, recenſeri fecit: & ea ſit ſalu tifera, & ſuo regno ac Delphinatui utiliſsima, ſaluti & quieti ſubditorum conſulent. inconcuſſè ſeruari præcepit, & per regnum & Delphinatum promul gari fecit, prout conſeruata & obſeruata fuerunt. At ex eorum obſeruantia cultus perſeuerauit diuinus, ſa lus aduenit ſubditorum, omniaq; in eiſdem regno & Delphinatu proſperè ſucceſſerunt.

Sed Romani proprijs cupiditatib. & cōmoditatib. inhiātes, attendētes his medijs aurū & argentū, ſicut antea, ex dictis regno & Delphinatu ad ſe pro ſuo uo to nō deferri, huiuſmodi ſtatutis inuidētes, ea per Ro manos pōtifices abrogare facere ſtuduerūt. quod auxiliāte Domino hactenus prohibitū extitit, donec aduenit Dominus Leo papa decimus, qui Romanis plus debito fauens, in quodam cœtu in Romana ciuitate, quæ contra nos eſt, neſcimus qualiter, nō tamen in ſpi ritu Domini congregato, cum quo nihil cōtra legem diuinā & ſacra cōcilia ſtatui, decerni aut ordinari po teſt (opera enim quæ ego facio, ipſa teſtimoniū perhibent de me) præmiſſa tā ſalutifera ſtatuta abrogan da eſſe, neſcimus quo fretus conſilio, cenſuit, contra fidem catholicam & authoritatem ſacrorum ge-

neralium conciliorum ueniendo ſacrũ Baſilienſe concilium damnauit: in quo inter cætera iudicatum eſt, glorioſam uirginem Mariam ſine peccato originali fuiſſe conceptam, nec de illo Eccleſia habet aliam deciſionem. Quædam alia ſtatuta pro libito uoluntatis (cum uenia dictum ſit) condendo, in perniciem regni & Delphinatus prædictorum & ſubditorũ illuſtriſſimi Principis noſtri Frãciæ regis detrimentũ. Per hoc enim canonicas electiones, quib. ſanctè & ſalubriter eccleſijs metropolitanis, cathedralibus, monaſterijs, & alijs collegiatis Eccleſijs eorundẽ regni et Delphinatus prouidebatur, deſtruxit. Huiuſmodi Eccleſiarũ prouiſiones, cum uacauerint, collationẽ ſibi reſeruando, collationesq́; & impetrationes beneficiorum non expreſſo uero ualore irritas eſſe declarauit: ſubditorumq́; regni in prima inſtantia per Cardinales & curiales ſedis Apoſtolicæ paſſim uocari, & nominationes uniuerſitatum in parte reprobauit, & damnauit: ita ut amodò ſi talia ſtatuta tolerarentur, non his quibus uirtutum merita & literarum ſcientia, ſed quibus pecuniarũ aceruus & potentũ fauores ſuffragabuntur, ad ipſarũ Eccleſiarũ non dicimus regimẽ, ſed (proh dolor) perniciẽ & ruinam aſſumãtur: cum huiuſmodi perſonarũ mores & uicia nõ perſcrutabũtur, & indigni ſæpius ad regimẽ aſſumentur animarum. & propterea ſtatuens, ut is ad quẽ pertinet electionis cõfirmatio, proceſſũ electionis & electi perſonam diligenter examinet, antequã eidem electo munus confirmationis impendat, pœnam contrà facienti imponens. Per hæc etiam & alia quæ idem Dominus Leo

nus Leo *ſtatuẽdo decreuit, uiris ſtudioſis & literarũ ſcientia pollentibus ſpem promotionis ademit: & aptiſſimum modum, facultatem & ſubſtantiam totius regni et* Delphin*atus exhauriẽdi inuenit, quo etiã huiuſmodi regni &* Delphin*atus ſubditi improbis machinationib. ad curiã* Roman*ã euocentur, & indebitis uexationibus fatigentur.* Huiu*ſmodiq́; ſic nouiter editis ſtatutis iam dictus dominus* Leo *papa ſereniſſimum principem noſtrum* Franci*ſcum regem modernum in partibus* Italicis *agentem in maximo ſtrepitu armorum, conſenſum præbere quorundam ſuaſu coegit.* Et *ne promiſſionis infractor idem princeps illuſtris uideretur, iam dicti domini* Papæ *monitis obiemperans, hæc quæ dicta ſunt de nouo edita ſtatuta (quæ* Concordata *uocantur) ruinam* Eccleſiæ *totiusq́; regni inde imminentem non attendens, nobis, dictaq́;* Vniuerſitate, *& alijs quorum intererat, non uocatis, nec auditis, publicanda eſſe imperauit: non dijudicans, quàm ei, dictoq́; regno &* Delphi*natui ac ſubditis pernicioſa eſſe uiderentur.* Ex *quibus nos* Rector *&* Vniuer*ſitas grauatos, læſosq́; & oppreſſos eſſe ſentientes, cum per ea ad ſuperius enarrata incommoda ſenſim peruenire poſſe proſpiciamus: idcirco à domino noſtro* Papa *non rectè conſulto iam, dictiq́; ſacri* Baſilienſ. *concilij & ei adhærentes pragmaticæ ſanctionis ſtatutorum abrogatione, nouorum ſtatutorum editione, cõſenſus præſtatione, ac attentata illorum quadàm publicatione, & omnibus inde ſecutis et ſecuturis tam pro nobis quàm omnibus & ſingulis ſuppoſitis ipſius* Vniuer*ſitatis*

 & nobis

& nobis & illis adhærere uolentibus,ad futurũ concilium legitimè ac in loco tuto,& quẽ liberè & cum ſecuritate nos eadem Vniuerſitas uel à nobis & ab ea deputandi adire poterimus:& ad illũ uel illos,ad quẽ ſeu quos de iure,priuilegio,conſuetudine uel aliàs nobis prouocare licet & appellare, prouocauimus & appellauimus,prout in his ſcriptis prouocamus et appellamus, inſtãter,inſtãtius & inſtãtiſsimè proteſtantes,hãc appellationẽ proſequi per uiã nullitatis, abuſus, iniquitatis,uel iniuſtitiæ, & aliàs, prout melius poterimus,optione nobis reſeruata:aſtantes in teſtimonium inuocatum addendi, diminuendi, mutandi, corrigendi,& in melius reformandi, omniumq; alio iuris beneficio nobis ac noſtris adhærẽtibus & adhærere uolẽtibus ſemper ſaluo. Datũ & actũ Parriſijs, in noſtra cõgregatione generali apud S. Bernhardũ ſolenniter celebrata: Anno M.D.XVII. die uiceſima ſeptima mẽſis Martij,ante paſcha. Poſtmodũ uerò præ inſerta appellatione ſic interiecta, die prima menſis Aprilis, uir uenerabilis magiſter Arnulphus Mormart,in artib. magiſter,& in iure ciuili licẽtiatus,noſter procurator generalis, & ad hoc ſpecialiter cõſtitutus,corã uenerabili circũſpecto uiro, magiſtro Guillelmo Huc,utriuſq; iuris licẽt. inſignis Eccleſiæ Parriſiẽſis Decano,tanquã corã perſona authẽtica & in dignitate cõſtituta perſonaliter cõparẽs:cũ illũ ſeu illos, ad quem ſeu quos appellamus,adire non poſſumus,huiuſmodi appellationẽ et cõtenta in ea nomine noſtro & pro nobis intimauit,inſinuauit et notificauit,apoſtolosq; cũ inſtãtia debita ſibi dare petijt,

& requiſiuit. Qui quidē dominus Decanus cū reue-rentia & honore debitis eidem appellationi reueren ter detulit, & apoſtolos reuerentiales, & tales quales de iure et cōſuetudine uel priuilegio dare poterat & debebat, dedit et cōceßit. Acta fuerūt hæc ultimò dicta & facta, in eccleſia Parriſiēſi, Anno & die prædictis: præſentib. ibidē uenerabili et ſciētifico uiro magiſtro Petro de Valle in Theolog. doctore, canonic. dictæ Ec cleſiæ Parriſiēſis, et magiſtro Arturo Alauff in artib. magiſtro, teſtibus ad præmiſſa uocatis & rogatis. Sic ſign. le Roux et Hubert, & ſigillata in duplici cauda & cæra rubea magno ſigillo dictæ Vniuerſitatis.

Verùm ut aliquando tandem Gallicas miſerias finiamus, & ad Germanicas redire poßimus, quædā epilogi uice ex Molinæo adſcribemus.

Vtq; paucis uideas, quanta uis pecuniarū ſingulis annis exhauritur è regno Franciæ, Primò innumeræ myriades auri expiſcātur per eas quas uocāt annatas, ſeu uacantias archiepiſcopatuum, epiſcopatuū, abba-tiarum, prioratuum, conuentualium, & aliorū ſacer dotiorum electiuorū. Et hoc tributū exigit Papa ante ullam expeditionē, uel traditionē bullarū. Secundò, non ſolū exigit de ſacerdotio tunc collato, ſed etiā de omnibus alijs ſacerdotijs, quæ impetrās tenet, & qui cum ut ea ſimul cum collato nouo ſacerdotio retinere poßit, diſpēſatur, nō obſtāte quòd in priorib. collatio nib. eorundē ſacerdotiorū annatas perſoluiſſet. Ter tiò rurſus omniū eorundē nouas annatas exigit, etiā ab eodem poſſeßore uel titulario toties, quoties eo-dem modo per noui ſacerdotij aſſecutionem uacant

ſeu

ſeu uacare finguntur, & de nouo diſpenſatur, etiam ſi bis, ter aut quater in anno hoc contingat. Ita quòd ſæpius contigit & uiſum eſt in Gallia, eundem prælatum pro eodem beneficio tres aut quatuor annatas integras Papæ dependiſſe, non ſine magno etiam imperitorum & ſimplicium ſcandalo, cum uideant feuda & res prophanas ſemel tantum in uita uaſalli domino directo unius anni tantum reditum dependere, & adhuc hoc rarò contingere: & quando caſus exigendi contingit, non plus quàm ſemel in uita uaſalli exigi. Quòd ſi unquam maximè hic exclamat ſancta illa L. Si quenquam. C. de epiſc. & cleric. Quem (inquit) murum integritatis aut uallum fidei prouidebimus? & auri ſacra fames penetralia ueneranda proſerpit. Quid denique cautum eſſe poterit, aut ſecurum, ſi ſanctitas incorrupta corrumpitur? Ceßet igitur deinceps altarib. imminere prophanus ardor auariciæ, & à ſacris adytis repellatur piaculare flagitium. Quartò, infinitas quotannis exigit pecunias etiam de ſimplicibus, ratione præuentionum à ducentis circiter annis cõtra diſciplinam Eccleſiaſticam & antiquos canones uſurpatarum. Hac enim uia nequißima prouocãtur homines ambitioſi, ut Romam mittant: quin quandoq; uel pauperes uerſuram facientes huic aleæ cõmittant. quin etiam (ut aliquando uidi) uiles, imò famuli ad furta etiam domeſtica alliciuntur, ut inde cum trapezitis Papæ, ſpe uenandi beneficia, negocientur: adeò ut nonnunquam ad idem beneficium tres, quatuor: uel ſex (ut uidi) per Simonicæ hæreſis trapezitas (ita uocat eos text. in c. 1.

XXIII diſt.) Romam mittant, ut etiam pro eodem beneficio quandoq; plures bullæ precium numerãtes. Nihil enim ad eos de exitu, lucro uel damno emptoris ſeu collatarij, modò precium habeant. Et hac uia non ſolùm affligitur regnum in pecuniarum ingenti euacuatione, ſed et in morũ deprauatione, diſciplinæq́; ecclesiaſticæ corruptione. Hac enim arte Romana nõ ſolũ irritãtur, qui ſuapte natura ſunt ambitioſi, ſed etiã et maiores & minores prouocãtur, ut poſtergata uera diſciplina ambitioni & auaritiæ ſtudeãt: cũq; multi eandẽ aleam ſubierint, & unus tantũ ex currentib. brauiũ obtinere poßit, ſeſe litib. infinitis, nec nõ odijs & uexationib. inuicẽ atterũt et cõficiunt. hic ſcilicet interim officij Eccleſiaſtici cura ſubeat. Quintò, propter reſignationes in fauorẽ: quæ licet quãdoq; de idoneis ſyncerè fieri poßent, ut ſunt exẽpla ueterũ c. petiſti. VIII. q. c. 1. VIII. q. 1. & hoc etiã admittit Aegid. Bellemere: tamẽ Papa maioris cuiuſdã religionis prætextu in uniuerſum prohibuit, ſed ut ſibi ſoli hoc genus negociatiõis exercere liceret, ut euẽtus docuit. Sextò, ratione cõmendarũ. Septimò, ratione uacantiũ in curia quouis modo. Eſt enim recens inuentũ nouorũ pontificũ: & utcũq; Clemẽs tertius in c. II. de præbẽd. in VI. iactat antiquã cõſuetudinẽ talem eſſe, tamẽ illa prætenſa cõſuetudo etiã poſt eius obitũ non erat ab omnib. cognita et recepta: tantũ abeſt, ut uiuo Clemẽte tertio, et multo minus ante eũ, antiqua fuerit, ut patet in c. inter cætera. De præbẽd. extrà. ubi Celeſtinus tertius, ſucceſſor dicti Clemẽtis, nõ declarauit nullã eſſe collationẽ ordinarij factã de beneficio reſi-

gnato

gnato in manu ſui deceſſoris: quod non omiſiſſet, ſi quid tũc fuiſſet de illa prætēſa cõſuetudine, quæ tamē ſenſim cũ reliquis abuſionibus cācri more ſerpſit: & quia nõ mox cõpreſſa fuit, pro lege uenerari cœpit, inquit rex in c. mala cõſuetudo. VIII. diſtinct. Octauò, propter infinitas diſpenſationes, puta ætatis, ordinis, beneficiorũ incõpatibiliũ, & uarias ſpecies incompatibiliũ, puta numeri, ordinis, certi monaſterij, & tecti, tũ diſpēſationis uariarũ ſpecierũ irregularitatis, ſiue corporalis uitij uel delicti, uel cæremoniæ omiſſæ aut præpoſteratæ, tum diſpenſationũ in gradu probibito matrimonij, uel affinitatis canonicæ, inuenta etiã arte qua gradus diſtenderentur. Hinc enim aceruì pecuniarũ Romam fluunt, ubi nõ erubeſcunt publicas grauesq; taxas proſtare, uelut leges certo præſcripto precio refingendas. Vidi, qui ultra mille aureos numerauerunt pro diſpenſatione commentitiæ cuiuſdam, quã ſpiritualem cognationē uocant. Et nuper ſimplex prioratus à Rupe Guidonis, in diœceſi Carnotenſi, nõ cõuentualis, nec electiuus, ob curã animarũ & minorē ætatem impetrantis, cõſtitit Romæ nongentis aureis: & tamē impetrans areſto Pariſiēſis ſenatus & preciũ & mercedē amiſit, ob leuem quandam omiſſionē uel ſubreptionem diſpēſationis: & iuſtè quidem amiſit. Sed indignum & pudendũ eſt, Romanos inſtitores et trapezitas ſic eccleſiæ Gallicanæ illudere, & tam ingentē & aureã meſſem pro illius uexatione & difformatiõe percipere. Nonò, ab infinitis priuilegijs, exemptionibus, gratijs, quas uocãt, non uiſitandi, uel procuratorē uiſitandi, cõfirmationibus

nibus priuilegiorũ, homologationib. cõcordatorum, tranſactionũ ſub beneplacito Papæ factarũ, permutatione beneficiorũ cum diſpẽſatione, uel pẽſionis creatione, aut alia negociatione iure cõmuni uetita. Decimò, de mandatis. Singuli enim Papæ infinita propẽ cõcedunt mãdata, cũ quilibet ordinarius uno, ſi decẽ uel quinquaginta ad ſuã collationem uel præſentationẽ habet, duob. mandatis, ab unoquoq; Papa grauari poßit, & pro ſingulis mãdatis circiter uiginti ducati exigũtur. Hinc ingẽs uis pecuniarũ æruſcatur, et quã quã nõ poßũt, niſi unũ, uel ad ſummũ duo mandata ſuper ſingulis ordinarijs cõcedi: tamẽ tot uendũtur & bullãtur, quot ſeſe redẽptores offerũt & numerãt periculo ſuo. Vndecimò, propter aliud genus aucupij, quam pœnitentiariam Papæ uocant, propter abſolutiones caſuum Papæ reſeruatorum, infractiones uel commutationes uotorũ, translationes monachorũ nõ ſolũ de uno monaſterio ad aliud, ſed etiã de uno ordine in aliũ, poteſtatis ingrediẽdi quæuis monaſteria, altaria deferẽdi, & alia innumera menſæ pœnitentiarij Papæ deputata. Duodecimò, propter cõfeßionẽ uel confirmationẽ condonationũ, quas uocãt indulgẽtias Papæ, quæ mirũ in modũ non ſolũ in magnis templis, ſed etiã in priuatorũ quorundã ædiculis multiplicatæ ſunt, adeò ut iam uulgus hoc genus τῆς καπηλικῆς irrideat: tamẽ ab inſtitoribus & lucrũ inde quærentib. quandoq; centũ uel quinquaginta aureis Romæ redimuntur. Decimotertiò, in creãdis protonotarijs, & alijs notarijs (quos Apoſtolicos uocãt) et epiſcopis, quos Rota et aulici Papæ nullatenances uocãt, uulgus

Gallorum

Gallorũ portatiuos,quidã ludibrij cauſa potatiuos uocant. Decimoquartò, propter bullas & cõmiſsiones nouarum fundationum,uel immutationis antiquarum,uel reductionis regularum monaſteriorũ in ſecularem ſtátum,uel reſtitutionum in integrum, & infinitorum reſcriptorum ad lites,etiam in his quæ iure communi per ordinarios expedire deberent:ex quib. etiam nõ computato primo annataram articulo, tempore Ludouuici undecimi inuentum eſt,ultra ducenta millia aureorum ſingulis annis regno efferri. Quare idem Rex omnino uetuit Romam quicquam deferri,uel ullam bullam inde auehi, ut ſuprà eo. gl. XV. num. 181.

Certum eſt autem,hodie quantitatem illam ad minus duplicatam eſſe, tam propter augmentationem populi plus media parte ab illo tempore aucti,quàm propter augmentationem taxarum curiæ Romanæ. Poſtquam autem locum pragmaticæ ſubintrauit concordatũ,& ſic locus apertus eſt annatis, cœpit ultra quantitatem præcedentem (quæ circiter quater centum millia aureorum aſcendit) alia ſimilis quantitas annatarum nomine extrahi.

Præterea cœperunt multi curiæ Romanæ aulici, Archiepiſcopatus, Epiſcopatus, Abbatias, & pinguiora beneficia regni poſsidere,quorũ reditus ſingulis annis regno euehuntur:ita quod ſingulis annis ferè decem myriades (quem milionẽ uocant) ſoleant regno Romam euehi. Vnde nihil unquam redit, ſed uel in luxu Romanæ curiæ cõſumitur, uel inimicis Regis datur. Nulla enim negociatio mercaturæ ad uſum hominum

minum utilis, nobis cum illis intercedit. Aliæ quidem nationes bonas, & utiles pro pecunia inferunt, iuſta & æquali commutatione: Romana uerò curia plumbum duntaxat, niſi quòd (ut dentes Cadmi) ingentia ſeminaria & anfractus litium, pro ingentibus aceruis auri ingerit.

Nunc ueniamus ad Germanica grauamina, & primum ea adſcribemus, quæ circa annum Domini 1274 acciderunt.

Circa M. CC. LXXIIII Domini annum, Gregorius decimus, ſacricolarum concilium Paſchalib. Lugduni habet: undecunq; Pontifices certos acciuit ex Alemania, Gallia, Anglia quaternos, Hiſpania duos: ex Sicilia, regno Eccleſiæ, Vngaria, Dacia, Bohemia, Polonia, Suionibus, Nordouicis & Scotis ſingulos. uocataq; cõcione, ex libris ſacræ hiſtoriæ, quos Machabæorum nominant, præfatus, curam ſtudiũq; belli, utriuſq; reipub. adminiſtrationem, ad Epiſcopos & Antiſtites attinere, multis uerbis perſuadet, collegis: Palæſtinã expeditionem, & ad Græcos ſubigendos Romano ſacerdoti, arma induenda cenſet. Deinde leges, quibus uitia ſacerdotum, monachorumq; antiſtitum caſtigentur, & corrigantur, rogat. Zopfnonnas, genus fœminarum ſacratarum, abolet. Tum omniũ rerum eccleſiaſticarum decimas in ſex annos monachis, myſtis maioribus minoribus pontificibus imponit: partem octauo Calendas Iulij, alteram portionem octauo Calendas Ianuarij numerare iubet. Poſtrema hæc decreta ſciſcit, promulgat, piacu-

tarij atque ſacro auriculario præfecti dent operam, orent, inſtent, ſuadere non deſiſtant, ut rei, ſanctiſsimo propoſito Pont. Max. ære, pecunia, opib. faueant. Quiſq; Chriſtianus, puer, uir, infans, puella, fœmina, ſacerdos, prophanus, capitecenſus ſit, quotannis num mum tribuat. Deuotus eſto, quiſquis ijs penſionibus aduerſus iuerit. Pleraq; alia tum, ut aliàs, magis argutorum hominum more quàm ex æquo & bono, commenta ſunt. Romulei uultures, quibus defraudari atq; compilari populus ſolet, & quæ neutiquam Deo immortali cordi fuiſſe exitus probauit, euentus docuit, pleriq; ad conſilium coacti ire, eo luxu habitum eſt. Impendijs non ſufficere aurum, argentum, gemmæ, ueſtes precioſæ artis, opes templorũ uenundatæ, pauperibus qui ſoluẽdo non erant, diræ dictæ. Ciſtertienſes monachi, quibus Pontifex Rom. amicus erat, haſce ſuarum ædium decimationes redemere millibus unciarum argenti puti ſexcentis atq; quadraginta. Furſtenfeldenſes, duo pondo argenti Teutonica penſitârunt: ſunt unciæ duæ & triginta. À cæteris omnibus decimæ ſuperbè atque auarè exactæ: & licet Decimus eodem anno animam efflaſſet, nihiloſecius tamen Romani flamines decimas per ſex annos, extorta per uim pecunia à Germanis emunxerunt. Rumore diſsipabant, ſe ſuo periculo atq; ſtipendio Palæſtinam, Aegyptum, Aſiam, Aphricam erepturos Turcis, Saracenis, Tartaris. Quamobrem & Rudolphus illa lege atque omine primario ſacerdoti Bononiam præfecturas, ducatus, urbes, regiones Italiæ, hactenus Imperatoribus parentes (Romaniolam Martinus

nus uocat) quæ quotannis millia drachmarum auri ſeptingenties penſitarent, conceßit. Quemadmodum & Imperator Maximilianus anno abhinc decimo principibus aperuit, edictoq́; dato ex Oenobriga XII. Calendas Auguſti, anno Chriſti M. D. XI. conqueſtus eſt. Dum eodem anno ad Calendas ſeptembris Piſam, aduerſus Iulium ſecundũ Pont. Max. Senatum Chriſtianum, nouem Rom. Flamines, idem Maximilianus atq; Ludouicus Franciæ Occidentalis Rex conuocarent, pro reformatione morum (ut eorum uerbis utar) uniuerſalis Eccleſiæ, in capite & membris primùm collapſorum, ac emendatione criminum grauißimorum interiorum, continuorum, ac incorrigibilium, uniuerſalem Eccleſiam eneruantium.

Sequuntur auiſamenta per Deputatos prouinciarum nationis Germanicæ concepta in concilio Conſtantienſi, & poſtea per Deputatos eiuſdem nationis audita, ſuper materia Apoſtolicarum reſeruationum, & collatione beneficiorum hactenus per ſummos pontifices & ordinarios collatores practicanda, &c.

IN primis ad tollenda illa ſcandala, quæ hactenus ex diminutione diuini cultus ſimoniacæ extorſionis pecuniarum, ambitione et cupiditate prouentuum eccleſiaſticorũ beneficialium, et poſſeßionũ eorum deſolatione acciderunt in Eccleſia Dei, &c. pro illorũ ſcandalorũ materia reſecãda uidetur, quòd per hoc ſacrũ

generale concilium tolli, auferri & reuocari debeant reſeruationes omnium & ſingulorum beneficiorum eccleſiaſticorum, tam maiorum quàm minorum, quæ ſaltem in corpore iuris non claudũtur: ut ſunt uidelicet illæ quæ introductæ ſunt in exiſtẽtia ad regimen, aut per quaſcunque regulas cancellariæ, &c. quòd huiuſmodi reſeruationes futuris temporibus nullatenus per quemcunque ſummum pontificem fiant ſine declaratione, authoritate, conſenſu & approbatione concilij generalis.

Item tollatur hæc nimis exorbitans abuſio, quam ſibi Domini Cardinales uelut pro lege ſeruare conantur, uidelicet quo bona eccleſiaſtica quæcunque per Cardinales obtenta, ſi illa uacare cõtingat, quòd alijs quàm Cardinalibus conferri non debeant: quod utiq; magnum inconueniens eßet in Eccleſia ſancta Dei. Quia introduceret præciſè acceptationem perſonarum, quã ſupremus monarcha in eccleſia triumphante non admittit. Item, quia id officium dominorũ Cardinalium eſt, ſummo Pontifici, cui uniuerſalis ſolicitudo Eccleſiæ Dei commißa eſt, ſecundum ſuas partes aßiſtere, et in agendis rebus conſilium dare: cuius occaſione ueriſimiliter continget, ipſos non niſi in curia Rom. decedere, & ex eorum deceſſu ſua beneficia nõ niſi ibidem uacare. idcirco ne beneficia dictorum dominorum Cardinalium, per ipſos iam obtenta, in curia perpetuarentur, in magnum detrimentum illorum beneficiorum & ſuarum poßeßionum, et quod peius eſt, diuini cultus, & Chriſti fidelium animarum, illa ad ſua remedia & Dei laudem frequentandam inſtituen

tuentium: ſtatuat hoc generale concilium, quòd Domini *Cardinales habentes eccleſiaſtica beneficia, de facto illa obtineant, ſi ſaltem uelint, quandiu uiuant, ſicq; ipſis decedentibus uacare cenſeantur, ipſis ordinarijs collatoribus, non obſtante. c. licet ſtatutum. & cap. præſenti, de præbendis, lib. 6. ſicut ſi ipſi ex* Romana *curia deceßiſſent.* Et *præfatorum* Dominorum Cardinalium *numero reducto, ſecũdum quod in alijs reſeruatorijs capitulis eſt auiſatũ, nulli* Cardinalium *tunc in antea aliquod beneficiũ eccleſiaſticum maius aut minus detur, uel aßignetur, cui in propria perſona præeße, aut ipſum regere non ualeat: ſed ipſi ſicut pro communitate totius laborent* Eccleſiæ, *ita ipſis ſecundum decẽtiam ſtatus eorum de omnibus fructibus cameræ* Apoſtolicæ, *aut de regnis aut prouincijs* Chriſtianitatis *diſtinctis prouideatur, ſic, quòd quilibet annuatim, pro decentia ſui ſtatus ſeruandi, cum debita moderatione, & ſuperfluorum amputatione, habeat iij uel iiij florenorum: ſecundum quod huic ſacro concilio pro ſalubri remedio contra faſtus, pompæ, ambitionis, cupiditatis & uoluptatis morbos (qui à talibus* Apoſtolorũ Chriſti *ſucceſſoribus debent eße longè remoti) uiſum fuerit expedire.*

Item ſtatuatur & ordinetur, quòd in omnibus beneficijs electiuis, ſiue ſint patriarchatus, primatus, archiepiſcopatus, abbatiæ, præpoſituræ, primiceriatus, prioratus, archidiaconatus, archipresbyteratus, decanatus, aut alia electiua beneficia inferiora, ſeruentur iura de electione & apoſtolatione in corpore iuris contenta, cum omnibus eorum capitulis, et prout po-

ſita & ab antiquo per ſanctos patres practicata ſunt: quæ etiam beneficia electiua, ſub quacunq; expectatiua gratia cadere non debeant, ſic tamen, quòd illæ electiones quotiens occurrerunt faciendæ, poſtquam factæ ſunt, per immediatos ſuperiores ſecundũ formam iuris examinentur, & canonicæ factæ confirmentur: & quod nullo modo liceat ſummo pontifici, quicquã in contrarium attentare, præterquã in electis ſibi immediatè ſubiectis. De *quibus habebit prohibere: uel niſi contingat in præmiſſis quicquam contra formam iuris factam aut eſſe quomodolibet attentatum, quo ſicut ad id tenetur, ita ſibi liceat taliter acta uel attentata retractando, ſiue in melius ordinando reformare, cũ poteſtate corrigendi et puniẽdi tranſgreſſores.*

Item quia ſecluſis beneficijs electiuis, de quibus in proximo capite mẽtio facta eſt, reliqua beneficia eccleſiaſtica, quæ ſaltem non ſunt de iure patronatus laicorum, ſunt adhuc in duplici differentia. Nam *quædam ſunt minora, ut quæ taxam decem marcarum argenti puri non excedunt: alia ſunt, quæ communi æſtimatione huiuſmodi taxam excedunt.*

Item quædã minora beneficia ſunt, quæ continuam perſonalem reſiſtentiam, & continuum exercitium diuini officij requirunt ſic, ut quaſi manualia cenſeantur. Idcirco*, ut ſecundum ualorem beneficiorum fiat moderatio talis, ut magis idoneis & bene meritis maiora, & minus bene meritis minora beneficia ſecundum æqualem iuſtitiæ diſtributiuæ regulam, quod melius fieri poterit, conferantur, ſtatuat & ordinet hoc ſacrum cõcilium, quod ſub gratijs apoſtolicis in forma ſpe-*

ma ſpeciali conceßis nullatenus omni cadere debeant beneficia memoria, quæ uidelicet taxam decem marcarum argenti non excedunt, uel continuum requirunt exercitium diuini officij: ut ſunt uicariæ, capellaniæ, altariſtæ et præmiſſariæ tam cathedraliũ quàm collegiatarum parrochialiumq́; eccleſiarum, monaſteriorum & conuentuum ac hoſpitalium, & ex aduerſo ſub gratijs in forma pauperum conceßis non cadant beneficia maiora taxam uidelicet decem marcarum argenti puri excedent. & ſi quæ ſignaturæ gratiarum ſecus factæ reperiantur, careat impetrans commodo literarum Apoſtolicarum deſuper conficiendarum: & acceptiones & prouiſiones ſuper talibus confectis literis factæ ſint irritæ, caſſæ, & ipſo iure nullæ.

Item diſponat & ordinet hoc ſacrum concilium, quòd ſummus Pontifex futuris temporibus, quẽcunq; ordinarium collatorem grauare non habeat, neq; debeat, per unicam apoſtolicam expectatiuam in forma ſpeciali ad beneficia maiora taxam decem marcarum argenti puri, ut præmittitur, excedent. & ſimiliter non niſi per unicum apoſtolicum expectatiuum in forma pauperum ad beneficia minora, ut præmittitur, & ad cauendum multitudinem per uariam importunitatem quandoque impetrantium, ut ſingulis gratijs expectatiuis ſecundũ diſpoſitionem iuris communis antiqui ponatur hæc clauſula, ſi pro alio ſub tali forma, uel gratiæ ſpecialis, uel in forma pauperum ſit ipſo iure nulla. Sic ſimiliter de tertia parte & conſequenti, nec non omnia inde ſecuta nul-

lius ſint roboris, uel momenti. *Caueatur autem in omnibus, quòd executores Apoſtolici, ſecundum tenorem literarum apoſtolicarum, non declarent ullos ad obtinen. eccleſiaſtica beneficia habiles & idoneos, niſi qui diſtricto examine tales de facto reperiuntur.*

Item, quòd ad prouidendum uniuerſali Eccleſiæ Dei, quæ contra infideles, hæreticos, ſchiſmaticos, & bonorum morum peruerſores maximè indiget uiris literatis, & in ſcientia eruditis, qui in generalibus ſtudijs & alijs patrimonia ſua & labores ſuorum conſumunt prouentuum, & quibus forſitan per ordinarios eis ignotos minimè uel ſaltem tardius prouideretur: ſtatuat & ordinet hoc ſacrum Concilium, reſeruandi pro uiris literatis quartam partem omnium eccleſiaſticorum beneficiorum, maiorum uidelicet quæ taxam decem marcarum argenti uideãtur excedere, ſic uidelicet, ut in qualibet eccleſia cathedrali quarta pars canonicatuum & præbendarum reſeruetur pro doctoribus ſacræ Theologiæ, iuris canonici & ciuilis, aut licentiatis in eiſdem. In ſingulis uerò collegiatis eccleſijs, quæ ſaltem præben. maiores & dictam taxam excedentes habent, ſimiliter quarta pars canonicatuum, præbendarum, pro dictis doctoribus, licentiatis, aut in medicina doctoribus, magiſtris in artibus: ac in dictis facultatibus Theologiæ, iuris canonici, ciuilis, & medicinæ baccalaureis, reſeruetur: & ita de quarta ſimiliter cuiuſcunq; alterius ordinarij collatoris, ſic quod ad illam nominatam quartam partem talium maiorum beneficiorum omnium ordinariorum poſt dictorum beneficiorum uacationem ſint manus clauſæ,

clauſæ, ſicut per decreta ſummorum pontificum hactenus fuerunt per unum menſem, per quem dicti ordinarij collatores expectare, & præfati doctores, licentiati, magiſtri & baccalaurei uenire, & ut recipiantur inſtare, teneantur. Quòd ſi tales nõ uenerint infra menſem, nec ut recipiantur inſtent: aut forſitan inſtent, & dicta beneficia deſeruire nõ uelint: aut ea etiam deſeruire uolentes, aliàs forſan ſint inhabiles & inidonei: tunc liceat collatoribus ordinarijs dicta beneficia uacant. alijs perſonis idoneis, etiam non graduatis, iſta uice conferre, ſic tamen, quia in alijs futuris uacaturis beneficijs de dicta quarta parte exiſtentibus præfatis doctoribus, licẽtiatis, magiſtris et baccalaureis nullum præiudicuum generetur: collectiones uerò ſecus aut aliter factæ, ſint ipſo iure nullæ. Et nihilominus collatores ſecus ſeu in contrarium eccleſiaſtica beneficia conferentes, eo facto ſuſpenſionem à collatione etiam aliorum beneficiorum, ſi quæ ultra cõferre haberent, & à fructibus ſuorũ beneficiorum, ratione quorum huiuſmodi eis collatio debetur, per triennium ſint ſuſpenſi: & ultra hæc talia tam apud collatorem, quàm apud eum cui ſecus prouiſum extitiſſet, in proxima, uel in prouinciali uel epiſcopali ſynodo, & ſecundum eius determinationem corrigantur & reformentur, quod cæteris cedat ad exẽplum.

Quod in hoc ſacro Conſtan. concilio nõ ſolum epiſcopi & principales infulati abbates habere debeant uoces iudicatiuas & diffinitiuas, ſed epiſcoporũ & abbatum, nec non capitulorum & uniuerſitatum ſtudiorum procuratores, monaſteriorum & conuentuum

præceptores generales, miniſtri, prouinciales, et prio res, magiſtri, doctores, & deuotorũ Chriſti fidelium oratores, ex ſubſequentibus uidetur apparere.

Sequuntur ordine ea quæ tempore Baſilienſis concilij à ſtatib. Imperij Moguntiæ in pub. conuentu fuere deliberata.

MIlleſimo quadringenteſimo, Moguntiæ, in materia declarationis animorum ſuper facto diſſenſionis in eccleſia Dei exortæ, per dominos electores facienda, & de cautione facienda nationi Germanicæ, de ſublatione grauaminum eiuſdem nationis, fuit aui ſatum indicta inibi tenta circa feſtum Purificationis Mariæ uirginis: Quod cuicunque parti adhærendum eſſet, ante omnia prouideri deberet, ne authoritas conciliorum generalium infirmetur, & grauamina, quæ dudum præfatæ nationi fuerunt illata, tollantur è medio, & contra ea caueatur in futurum.

In primis, quia Baſileæ hucuſq; non eſt nominatus aliquis locus pro futuro concilio celebrando, iuxta formam quæſtionis frequens, ita quod iam non pendeat terminus alicuius concilij: expedit, quòd ille cui facienda eſt hæc adhæſio, omnes & ſingulas conſtitutiones olim in Conſtantienſi concilio ſuper authoritate, honore, & reuerentia ſacrorum generalium conciliorum promulgatas approbet, recipiat, & prouideat: & mox in eiſdem literis bullatis conficiendis ſuper præmiſſis promittat, ſeu polliceatur, ſe œcumenicum, uel ſaltem generale concilium indicere uelle, quantocyus id fieri poterit, in loco rebus gerendis accommodo, ubi perſonaliter, ſi poterit, alioquin ſi ne-

ſi nequeat, per legatos apoſtolicos plena poteſtate ful citos, concilium ipſum proſequatur cum effectu. Promittat inſuper operam ſe daturum, quòd in huiuſmodi celebrando concilio per nationes procedatur, ſicut in prioribus concilijs reperitur obſeruatũ, et præmiſſa omnia uidentur honeſtè et iuſtè peti poſſe. Nam per hoc ueritas prodibit in lucem: & illi qui ex alia parte, ſeu ſub alia obedientia remanebunt, poterunt aptiſſimè nobis conſolidari. Papa etiam, cui adhærebitur, ex hoc authoritatem ſuam & Apoſtolicæ ſedis augebit & confirmabit, quando uidebitur ab omnibus ſynceritas ſua in factis eccleſiæ Dei.

Item de præſenti non poteſt de loco uel de tempore ſpecificè tractari, neq; poterit hoc alicuius arbitrio committi, ne alij fortaſſis indignentur, quaſi non ſit habita ratio commoditatis eorum, quantum ad ſitum uel aliam aptitudinem loci. & ideo non poterit negocium, quo ad hoc, melius ſpecificari.

Deinde quo ad releuamen grauaminum auiſatum eſt, quòd cum dicta natio plus cæteris nationibus ab Eccleſia Romana ſit honoranda, propter auxilia quæ Eccleſiæ Romanæ multipliciter præſtitit, ac propter Imperium Romanum, cuius uis & poteſtas in eo conſiſtit, quòd Eccleſiam Romanam multis dotibus exornauit, ut ille cui facienda eſt adhæſio, eidem nationi in retributionem meritorum ſuorum pro ſe & ſucceſſoribus ſancta'que ſede Apoſtolica, de conſenſu Cardinalium, propria etiam manuum ſuarum ſubſcriptione ſubſequente conſtituat, ordinet, & in ſingulare priuilegium concedat,

per ſe et ſucceſſores ſuos perpetuis temporibus inconcuſſè ſeruandum, &c. ut inferius ſeriatim annotatur.

In primis ſiquidem caſſet, annullet & irritet omnes & ſingulas reſeruationes tam generales quàm ſpeciales, ſiue particulares eccleſiarũ metropolitanarũ, cathedralium, collegiatarum, & monaſteriorum, dignitatum & beneficiorum eccleſiaſticorum quorumcunq;, quibus pro electione prouideri conſueuit, ſiue per extrauagantes, Ad regimen, *&* Execrabilis, *aut per regulas cancellariæ, ſeu quaſcunq; alias conſtitutiones aut ordinationes introductæ ſint, reſeruationibus in corpore iuris clauſis duntaxat exceptis: & quòd huiuſmodi beneficia in corpora iuris clauſa* Romanus *pontifex infra unius menſis ſpacium ab ipſius uacationis noticia computandum, conferre teneatur: deinde is cui collatio facta fuerit, eam infra tres menſes continuos ordinariè teneatur inſinuare. Si uerò collatio uel inſinuatio amplius retardetur, ordinamus, perinde habeant diſponere, ac ſi nulla reſeruatio præceſſiſſet.* Beneficijs *autem & dignitatibus electiuis in corpore iuris non reſeruatis, iuxta diſpoſitionem iuris communis debitè prouideatur, poſtulationibus etiã in diſpoſitione iuris cõmunis remanẽtibus.*

Item ſi epiſcopus aut abbas fuerit eligendus, conueniant eligentes, audituri miſſam ſpiritus ſancti: & confeſſi & contriti, ſuſcepta euchariſtia, ad eligendum ingrediantur, et primò iurabunt in manibus præſidentis capituli, & rurſus præſidens in manibus immediatè ſequentis ſub hac forma: Ego N. *iuro & promitto omnipotenti* Deo, *& tali ſancto, uel ſanctæ,*

ſub cu-

ſub cuius uocabulo dedicata eſt eccleſia, eum eligere quem credam futurum Eccleſiæ in ſpiritualibus & temporalibus utiliorē: & non illi uocem dare, quem uerisimiliter ſciuero promißione aut datione alicuius rei temporalis, ſeu prece per ſe uel alium interpoſita, aut aliàs qualitercunq; directè uel indirectè pro ſe electionem procurare. Item iuramentum præſtet, confiteaturq́; & communicet, qui conſtituit procuratorem ad eligendum certam perſonam: nec non & procurator conſtitui poteſt, quòd etiam iuramētum præſtetur ab ijs, in quos continget ſuper electione futuri archiepiſcopi uel abbatis fieri compromiſſum: qui etiam confiteri & communicare teneantur. Quod ſi prædicta non fecerint, pro illa uice eligendi ſunt ipſo iure poteſtate priuati. In inferioribus uerò dignitatibus eligentes, ad confeßionem & communionem nullatenus ſint aſtricti, ſed in alijs formam ſuperius traditam obſeruare teneantur. Finita autem electione, decretum electionis immediatè ſuperiori, ad quem ius pertinet confirmandi, præſentetur, qui in electionis negocio procedat, formam electionis, & electi merita, omnesq́; circunſtantias diligenter examinaturus, ita ut ſi electio confirmanda ſit, uel infirmanda, iudicialiter confirmetur uel infirmetur. Confirmationes autem ratione confirmationis nil exigere, ſed neq; etiam ſponte oblata recipere, ratione confirmationis ſub nomine ſubuentionis, ſubſidij, gratitudinis, aut alio quouis exquiſito colore, prætextu conſuetudinis, priuilegij, ſuperioritatis aut reuerentiæ, ſeu quauis alia ratione præſumat. Notarijs autem,

cæte-

cæteriſq; miniſtris emolumentum moderatum taxetur, laborum & operarum habito reſpectu: non autem prælaturæ ualore. Confirmationes aliter factæ ſint ipſo iure nullæ, & confirmantes ipſi confirmandi poteſtate ſint ea uice priuati. Electiones autem & confirmationes, ut præmittitur, factæ, neq; per Papam aut ſedem apoſtolicam, ſeu illius aut alia quauis authoritate infringi ualeant, ſeu quomodolibet impediri, niſi fortè in perturbationem eccleſiæ, aut priuatæ ſeu publicæ utilitatis electio aliqua uergere timeatur. Quo caſu ſummus pontifex, cum ad ipſum confirmatio delata fuerit, ſi talem urgentiſſimã cauſam ſubeeſſe agnouerit, ea prius maturè diſcuſſa, & parte plenè defenſa accedendo ratione eccleſiæ Cardinalium, uel maioris partis ſubſcriptione cauſam huiuſmodi ueram ſufficientemq; fore atteſtantium, tali electione reiecta, ad capitulum uel conuentum remittat, ut infra competens tempus, iuxta loci diſtantiam ad aliam, ex qua talia euenire non formidentur, electionem procedant. Omni autem caſu, quo electio per media, tum ſuperiorem fuerit confirmanda, remittatur conſecrandus aut benedicendus ad ſuum ſuperiorem immediatum, nec præſens fuerit in Romana curia. Quo caſu poſt benedictionem aut conſecrationem ſimiliter remittatur, immediato ſuperiori debitum iuramentum præſtiturus.

Rurſus auiſatum eſt, quòd cum ex ineffrenato gratiarum expectatiuarum concurſu & antelationum prærogatiuis à principio uacationis beneficiorum ſub gratijs huiuſmodi, cadentium ſciri non poteſt, &

teſt, & ex hoc ordinarijs ſubtractionem miniſterij ſui moleſtè ferentibus intruſionis datur occaſio, ex quo lites innumeræ ſuſcitantur: auiſatum inquam eſt, quod ille cui adhæſio ſit facienda, omnes gratias expectatiuas ac reſeruationes particulares de beneficijs uacaturis in noſtra natione, tollat, & de cætero non concedat, niſi pro toto tempore pontificatus ſui in qualibet collatione, in qua decem fuerint beneficia, de uno, ubi quinquaginta, de duobus duntaxat habeat diſponere, in quibus diſpoſitionibus indigena alienigenæ præferatur.

Item, ut nullum beneficium noſtræ nationis, exteris perſonis commendetur, aut de ipſo penſio concedatur, ſine aſſenſu ordinario.

Item, ut quæſtio de una præbenda in qualibet ecclesia metropolitana theologo aßignanda, etiam ad cathedrales eccleſias noſtræ nationis extendatur, ita ut collationes præbendarum huiuſmodi teneantur canonicatu, & præbendam magiſtro licentiato aut baccalaureo formato in theologia, qui per decennium in uniuerſitate priuilegiata ſtuduerit, et onus reſidentiæ ac lecturæ & prædicationis ſubire uoluerit: quiq; bis uel ſemel ad minus per ſingulas hebdomadas ceſſante legitimo impedimento legat. Quod ſi neglexerit, arbitrio capituli in ſubtractione diſtributionū totius hebdomadæ puniatur: & ſi reſidentiam deſeruerit, de alio prouideatur. Nil tamen perdat, ſi abſens fuerit, à diuinis. Porrò poſt collatam, ut præfertur, huiuſmodi præbendam, duæ immediatè uacantes liberè conferantur. Tertia uerò poſtea uacans, &

deinceps ſemper, poſt duas liberè collatas. Tertia conferatur magiſtro aut licentiato ſeu baccalaureo formato in theologia, qui per decennium in aliqua uniuerſitate priuilegiata ſtuduerit: Doctori ſeu licentiato in altero iurium, ſeu medicina, qui per ſeptem annos: uel in utroque, aut altero iurium baccalaureo, qui per triennium, ſi nobilis ex utroq; parente, & ex antiquo genere, aliàs autem per quinquennium, in aliqua uniuerſitate priuilegiata ſtudium ſuum fecerit, qui de gradibus tempore & nobilitate ſupradictis fidem facere teneantur collatori, per legitima documenta. Hoc etiam in dignitàtibus nō electiuis, perſonatibus, adminiſtrationibus et officijs dictarum eccleſiarum obſeruetur. Et qui duas præbendas cathedrales obtinuerit, aut aliàs unum uel plura beneficia, in quo uel altero reſidente ab illo uel ab utroq; in omnibus obuentionibus ducentorum florenorum cameræ ualorem habere ualeat, inter perſonas prædictas non numeretur. Item in eccleſijs parrochialibus oppidorum muratorū inſtituantur perſonæ, quæ ad minus per tres annos in theologia, uel altero iurium, magiſter in artibus, in aliqua uniuerſitate contiguo ſtudentes, ſi poterint inueniri. Item, ut quolibet anno in quadrageſima qualificati ſua nomina collatoribus ſupradictis exhibeant, alioquin diſpoſitio aliter facta non irritetur. Sin autem tales reperti fuerint, diſpoſitio per quæcunq;, etiam ſi cardinalatus, patriarchalis, pontificalis, aut alterius cuiuſcunq; dignitatis, aliter quàm ut præmittitur facta, eo ipſo irrita ſit, & inanis: collatio uerò, ſeu prouiſio, ſeu quæuis alia

uis alia diſpoſitio ad ſuperiorem proximum deuolua tur, qui perſonæ tali habeat prouidere. Quod ſi non fecerit, ad alium ſuperiorem proximum gradatim, uſque ad ſummum pontificem deuoluatur. In eccleſijs autem, in quibus illuſtres aut militares, ſeu certo modo geniture procreati duntaxat recipi con ſueuerunt, quod ſupra de literatis aut ſtudioſis perſonis eſt expreßum: ita intelligatur, ſi perſonæ modo præmißo qualificatæ, inter huiuſmodi nobiles ſeu generoſos reperiri poßunt, qui etiam nomina ſua collatoribus habeant exhibere. Quo ceſſante, prouiſio aliter facta non irritetur, ne Romanus Pontifex, aut quiuis alius eccleſiaſticus uel ſecularis, pro confirmatione, electione, admißione, poſtulatione, aut collatione, prouiſione, præſentatione, ſeu qualibet alia diſpoſitione circa eccleſiaſtica beneficia, ſecularia uel regularia, & pertinentia ad ea, nec non ordinibus, ſacrà benedictione, ac pallio, de cætero quicquam antè uel pòſt exigat, ratione literarum pro ipſorum labore competentium ſalario ſoluendum. Si quis autem exigendo, dando, uel promittendo contraire præſumpſerit, ſimoniacorum pœnam ipſo facto incurrat, & in beneficio taliter obtento nullum ius nec titulum acquirat: obligationes quoq;, promißiones, cenſuræ & mandata, & quicquid intra iudicium huiuſmodi ſtatuti, quacunque etiam Apoſtolica authoritate contigerit attentari, nullius ſit roboris uel momenti: caueatur, ne illa quæ tempore receptionis beneficiandorum pro fabrica, ornamentis eccleſiæ, uel diuini cultus decore dare conſueuerunt, in prin-

cipio receptionis per hoc aboleantur: dum tamen non ad perſonarum, ſed eccleſiarum utilitatem conuertantur.

Item quòd is cui fiat adhæſio, nullã impoſitionem uel exactionẽ faciat in natione noſtra, occaſione prouiſionis ſibi olim in Concilio Baſ. *promiſſæ, niſi in alio generali* Concilio *de expreſſo conſenſu nationis.*

Item quòd in partibus noſtræ nationis ultra quatuor dietas à curia diſtant. omnes cauſæ maiorib. nec non electionum eccleſiarum ſedi Apoſtolicæ *immediatè ſubiectarum exceptis in partibus terminentur.*

Item ne grauati per ſaltũ etiam ad Romanũ *pontificẽ, omiſſo medio, ſed ad immediatũ ſuperiorẽ duntaxat, nec à grauamine in quacunq; inſtantia ante diffinitiuã appellent, niſi grauamen ipſum in diffinitiua reparari nequiret. tunc enim ad ſuperiorẽ immediatum ſemel tantum liceat appellare.* Q*uæ appellatio ſi friuola fuerit, appellans appellato ultra expenſas in quindecim florenis auri de camera condemnetur.*

Itẽ ne poſſeßores non uiolenti, ſed colorato titulo beneficia proximo triennio hactenus poßidentes, uel qui in futurum poßidebunt, neq; in petitorio neq; in poſſeſſorio etiam ratione iuris nouiter quæſiti moleſtẽtur, niſi actor legitimè impeditus, & de hoc proteſtatus iuxta Cõciliũ Vuiẽnẽſe *duxerit intimãdũ. Lis autẽ mota intelligatur, ſi ad citationẽ, executionẽ, iuriſq; ſui in iudicio exhibitionẽ, & terminorũ omniũ obſeruationẽ fuerit cõceßũ. Ordinarij autẽ inquirãt, & quem beneficiũ iniuſtè poßidere proſpexerint pridem, & alteri legitimè prouideat, uel ipſi poſſeßori, ſi noluer-*

uoluerit, niſi ſit intruſus uiolenter, uel alias indignus.

Quia uerò proteſtationib. dominorũ electorum, &c. durantibus, plures electiones & prouiſiones factæ plurima beneficia authoritate ordinaria collata, ſententiæ interlocutoriæ diffinitiuè prolatæ, pluraq; alia geſta ſunt, ſuper quib. poſſunt ad Papam uel Concilium recurrere, obſtantibus proteſtationibus: ne igitur confidentia proteſtationũ decipiamur, caueatur, quòd ille cui fiat adhæſio geſta huiuſmodi confirmet ex certa ſcientia, ac ſi de uerbo ad uerbũ expreſſa eſſent: ita quod nullus ſuper huiuſmodi beneficijs, aut alijs geſtis ſiue actis in Romana curia, uel extra, moleſtetur, etiamſi lis ſuper eis alibi penderet quàm coram ordinarijs, etiamſi alicui alteri quæſitum diceretur, quib. talib. ſcilicet ius habere prætendentib. ſilentiũ perpetuũ imponatur: & ipſorũ poſſeßorũ tituli, ſiue iuris ſint ſiue facti, quos durãte proteſtatione authoritate ordinaria acquiſiuerunt, cõfirmet & author. Apoſtolica approbet. ipſiſq; poſſeßorib. ſeu detẽtorib. in quãtũ opus, de illis de nouo prouideat.

Lites uerò coram ordinarijs iudicibus pendentes, apud quos iuxta formã proteſtationis licuit litigare, coram illis tantummodo proſequatur & terminetur. Sententiæ uerò ſub authoritate papali uel conſiliarijs durante proteſtatione collatæ, & nondum executæ, nõ exequantur: ſed acta, & quicquid ad hoc unaquæque partium habeat, allegare coram ordinario perducatur, quæ ſummariè ſimpliciter & de plano, ſola facti ueritate inſpecta, procedens, negocium ipſum unica ſententia ualeat criminari.

Idem de cauſis durante proteſtatione motis, et adhuc mouendis, pendentibus, quas aduocet Papa, & ſimiliter in eodem ſtatu committat ordinarijs ſimili modo terminandis: & quod ibi cognitum fuerit, Papa ratificet, & authoritate Apoſtolica ex certa ſcientia confirmet, contrà facientibus, ac etiam in ijs qui eos authoritate ordinaria beneficia poßidentibus ſunt aſſecuti, impetere præſumpſerint, ſeu quomodolibet moleſtare, perpetuum ſilentium imponat.

Inſuper omnia et ſingula quæ dicta proteſtatione durãte in præiudiciũ, grauamen, ſiue læſionem iuriſdictionis iuris, uel poſſeßionis metropolitanorũ, diœceſium, dominiorum, terrarum, prælatorum, collegiorum, perſonarum ſeu rerum quarumcunq; eorum qui huiuſmodi proteſtationi obediunt, obediuerunt, quomodolibet uergẽtia, apoſtolica uel alia qua uis authoritate impetrata, ſeu quomodolibet cõceßa, uel in poſterum concedenda, aut in iudicio uel extraiudicialiter quomodolibet obtenta ſeu obtinenda, caßet, irritet, & annullet, & pro infectis penitus habeat: ac illi uel illis taliter impetratis conceßis uel obtentis, concedendis uel obtinendis, quomodolibet niterentur, etiã ſi ipſis & cuiuis, quiuis eorum ius ex illis quæſitum foret, de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ex certa ſcientia perpetuum ſilentium imponat. Vt autem præmiſſa firmiter obſeruentur, polliceatur Papa pro ſe & ſucceſſoribus ſuis, ſe omnia præmiſſa & ſingula inuiolabiliter obſeruaturum, & contra ea uel ipſorum aliquod in toto uel in parte nullo unquam tempore innouaturum, decernẽdo initum, &c. Pro firmiori

minori ſubſiſtentia committet Romano *regi & prin cipibus electoribus, & alijs, quo ſecum duxerint aſſumendos ſuper eorum obſeruantia pragmaticam ſanctionem conficiendi, ac pœnis & cenſuris uallandi et corroborandi poteſtatem.*

Item committet uniuerſis archiepiſcopis noſtræ nationis, quod ſi unquam per eum uel ſucceſſores, aut eorum ſeu alia quauis authoritate per obliuionem fortaßis uel inaduertentiam lapſis, uel importunitatem dicentium, aut aliàs qualitercunque in præiudicium uel læſionem eorum quicquam ſtatui ſeu concedi contingat: quod quiuis eorum archiepiſcoporum & epiſcoporum id caſſet, &c. Et *pœnas, ſi quæ fortè deſuper quacunq; authoritate prolatæ forent, ſeu proferri contingeret, relaxandi, & omnia in priſtinum ſtatum producendi, concedat eis, & cuilibet eorum, plenam poteſtatem: & ut præmiſſa & omnia poſtquam ſic ſtatuta fuerint, conſeruent, manu teneant & defendant, contradictiones per cenſuram eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendi totiens quotiens ipſis uiſum fuerit, inuocato etiam ad hoc, ſi opus ſit, auxilio brachij ſecularis, &c.*

Super præmißis auiſamentis concordent, ſereniſſimus Dominus Romanus Rex, *illuſtriſſimi* Domini Principes *electores, inuicem uelle aßiſtere, & alterutrum ſe defendere, contra omnem hominem eos uel alterum eorum cõiunctim, uel diuiſim, occaſione præmiſſorum moleſtare, inuadere, ſeu quomodolibet perturbare conantem.*

Verùm non ita magnum fructum hæ deliberationes imperio ac Germaniæ pepererunt, ut ex ſequenti loco Molinæi animaduertere poteris.

Et ſic ualde neceßarium fuit iſtud edictum, prout ſimile ualde neceßarium erat in natione Germanica: quæ licet minus penderet, eo quòd minus opulenta, tamen mirum in modum grauabatur, ut identidem cogeretur ſupplices et querulos libellos offerre pontificibus Romanis, qui eos uerbis eludebãt: exprobrantes etiam, quòd ſua ſpiritualia multo precioſiora eis ſeminabant, quodq́; centuplum etiam per eas quas uocant Indulgentias, recipiebant: ut patet in epiſtolis Aeneæ Syluij, qui poſtea Papa Pius II factus eſt. Superuento autẽ Cõcilio Baſilienſi, in d. ſeßione XXI, cum illud conciliũ nec in Germania quidem propter potentiã Papæ ſuorumq́; emiſſariorum ſeruaretur, ſed duntaxat in Gallia, mediante regia pragmatica, ſimilis et Imperialis ſanctio neceſſaria erat Germanis. Primùm enim, ut ſcribit Platina Cremonenſis, in Nicolao V. Germanorũ alij concilium Baſilienſe ſeruabant, alij neutrales erant, nec Fœlici nec Eugenio obtemperabant. Sed Eugenius IIII mißis oratoribus (in quibus Aeneas Syluius) uſqueadeò eos deliniuit, ut & Conciliũ Baſilienſe, et neutralitatẽ eis tolleret, adiuuante Friderico Auſtraſio in Imperatorem electo, huius Imperatoris Caroli V proauo, nõdum quidem coronato, ſed coronam ſitiente: qui etiam Fœlicem Sabaudum compulit, ſe pontificatu abdicare, & cedere Nicolao, à quo paulo pòſt coronatus fuit Romæ, cum Leonora noua nupta uxore, Luſitaniæ regis fi-

gis fi-

gis filia, XVIII *Martij, anno* M. CCCCLII. *incipiendo à natiuitate* Domini. *quamuis Maria Socin. in c. cũ contingat. col. ij. de foro cõp. ſcribat, fuiſſe anno* M. CCCCLI: *quod eſt uerum, computando more* Gallico *à paſchate, prout & annales* Franciæ. Anno *uero* M. CCCCLV, *audita morte* Nicolai V, *qui* Fridericum III *coronauerat,* Germani *miſeram ſortem ſuam deflentes, perſuadere nixi ſunt* Imperatori, *ne pontificibus* Romanis *amplius obtemperaret, niſi ſaltem quædam ad pragmaticam tendentia prius ab eis impetraſſet. Oſtendebant enim ſuam longè (ſed immerito) deteriorem eſſe conditionem* Gallis *uel* Italis, *quorum ſerui (*Italorum *in primis) niſi res immutarentur, meritò dicebantur.*

Rogabant, *urgebant proceres, populiq́;* Germaniæ, *grauiſſimis tum rationibus, tum exemplis, tum utilitatem, tum neceſſitatem* Imperij, Imperatoriſq́; *fidem implorabant, obteſtabantur (qua ipſis uel ſacramento obſtrictus erat) nec non dedecus & uerecundiam, quòd decretorũ in ſua natione digeſtorum ſoli fructu carerent: quòd* Gallica *natio aduerſus exactiones* Pontificum *non fruſtra recurſum habuit ad regem ſuum, à quo protecta eſt: quiq́; non diu ex dictis decretis pragmaticam ſanctionem, pro libertate ſuæ nationis fœliciter confecerat, et utiliter ſeruari faciebat.* Quod Imperator *nec minus poteſt in ſuo* Imperio, *nec minus debet populo & ſtatibus* Imperij, *quàm alius* Rex *in regno ſuo: quid nam ad ſummũ futurũ, ſi exteri ad* Regẽ *ſuum recurrẽtes præſidiũ inueniant, et ab eo cõtra dictas exactiones protegãtur?*

Germani uerò & ſtatus Imperij ad ſuum Imperatorem recurrentes, ab eo deſerantur, ſeu potius prodantur, decretiſq; in ſua natione factis priuentur?

His rationibus uictus & permotus Imperator, non minorem ſuis, quàm Rex Franciæ Gallis, pragmaticam facturus erat, niſi grauiſsima (uerba ſunt Plat. in Pio II.) Aeneæ (ſcilicet Syluij) autoritas interceßiſſet, cuius hæc fuit apud Cæſarem ſententia: (hic audi impiam impij & perfidi oratoris uocem.) Inter Principes (ait) etiam de magnis rebus inter ſe diſsidentes, pacem aliquando & amicitiam componi poſſe: at inter Principem & populum immortale odium ſemper interueniße. quare dicebat (hoc eſt, concludebat impius ille Aeneas, Caliſti paulo pòſt futurus ſucceſſor) ſatius ſibi uideri, cum Pontifice ſentire, quàm eorum cupiditatibus obtemperare, quorum mentes non ratione, ſed appetitu & cupiditate ducuntur. Viden qua arte, quo machinamento, quo impietatis ariete, uenenata illa lingua Imperatorem uenenis ſuis ſubitò infecit & dementauit? & uno uerbo tam exploratam ueritatem, tam euidentem iuſtitiam, tam excuſſam & utilitatem & neceßitatem decretorum conciliarium, quibus idem Aeneas interfuerat, eaq; diu etiam apud eundem Imperatorem probauerat, & exequi fecerat, tot tantaſq; rationes Principum & populorum Germaniæ, omniaq; iam perſuaſa, iam euicta & admißa, tantum nondum confecta, euertit & profligauit: effecitq;, ut ea unica falſa, ſeditioſa, & uenenata ratione imbutus, imò dementatus Imperator, ſpreta tot populorum

rum ſuorum tam æqua, iuſta & neceſſaria poſtulatione, eundem Aeneam oratorem deligeret, quem dignum patella operculum ad Caliſtum nouum Papam mitteret, ſuo nomine iuramentum in eius uerba præſtare, & abſolutam totius Germaniæ obedientiam, utpote meram quam uocant obedientiæ patriam, conciliaribus patrijsq; decretis calcatis effectam: prout prius idem orator eodem Friderico mittente, & eius nomine Eugenio IIII publicè renunciauerat, ſe ſcilicet Fridericum ac Germanos omnes in humanis diuinisq; ei deinceps obtemperaturos. Itaque Fridericus Auſtraſius bis Germanos ſpreuit & eluſit, natiuisq; & conciliaribus decretis ſpoliatos ſeruituti Papæ ſubiecit. quæ partim cauſa fuit, quòd ſeptē annis priuſquā moreretur, curauit filium ſuum Maximilianum non ſolum eligi & coronari regem Romanorum, ſed etiam in Imperij adminiſtrationem aſſociauit, ne poſt obitum ſuum (ut factum fuiſſet) transferretur imperium in aliam familiam: ſuſpectos habens Germanos, quos bis contra conciliaria decreta (primùm antequam coronaretur, tempore Eugenij quarti: & iterum poſt coronationem ſuam, & obitum Nicolai Quinti) poſtulatis eorum ſpretis, ſeruituti Papalium exactionum ſubiecerat, à quibus deinde anno M. CCCC. LXIII obſeſſus fuerat.

Quare miſera Germania in paupertate, & ſub Papæ duriſſima tyrannide & expilatione dolens, fremens ac obmurmurans uſq; ad Lutherum permanſit, ſicut ſequentia ſcripta teſtantur.

Martinus Meyr Cancellarius Moguntini præſulis, Domino Aeneæ Cardinali Senenſi, patri optimo, S.P.D.

COgnoui ex literis amicorum, te Cardinalem eſſe creatum. Congratulor & tibi, qui pro tua uirtute, digna conſecutus es præmia: & mihi, cuius amicus in ea dignitate conſtitutus eſt, in qua me meosq; neceſſarios aliquando iuuare poterit. Illud mihi moleſtum, quòd in ea tempora incidiſti, quæ ſedem Apoſtolicam afflictura uidentur. Nam Domino meo archiepiſcopo frequentes afferuntur de Romano Pontifice querelæ, qui neq; Conſtant. neq; Baſil. decreta concilij cuſtodit, neq; ſe pactionib. anteceſſoris ſui teneri arbitratur, nationemq; noſtram contemnere & prorſus exhaurire uidetur. Conſtat enim, electiones prælatorũ paſſim reijci, beneficia dignitatesq; cuiuſuis qualitatis & cardinalib. et protonotarijs reſeruari. Et tu quidẽ ad tres prouincias Teutonici nominis, ſub ea formula reſeruationẽ impetraſti, quæ hactenus inſolita eſt, & inaudita. Expectatiuæ enim gratiæ ſine numero conceduntur. Annatæ ſiue medij fructus abſq; ulla dilatione tẽporis exiguntur, & plus etiam quàm debeatur, extorqueri palàm eſt. Eccleſiarũ regimina nõ magis merenti, ſed plus offerenti cõmittuntur: ad corradendas pecunias nouæ indulgẽtiæ in dies conceduntur. Decimarũ exactiones, inconſultis prælatis noſtris, Turcorum cauſa fieri iubentur. Cauſæ quæ tractãdæ terminãdæq; in partib. fuerant, ad Apoſtolicum tribunal indiſtinctè trahuntur: excogitãtur mille modi, quib. Romana ſedes aurum ex nobis (tan-

quam

quam ex barbaris) ſubtili extrahat ingenio: ob quas res natio noſtra quōdā inclyta, quæ ſua uirtute ſuoq; ſanguine Romanū imperiū coemit, fuitq; mundi domina ac regina, ad inopiā nunc redacta, ancilla & tributaria facta eſt: & in ſqualore iacens, ſuam fortunam, ſuam pauperiē multos iam annos mœret. Nunc uerò quaſi ex ſomno excitati optimates noſtri, quibus remedijs huic calamitati obuiam pergant, cogitare cœperunt. iugumq; prorſus excutere, & ſe in priſtinam uendicare libertatem decreuerunt. Erit hæc nō parua iactura Romanæ curiæ, ſi quòd cogitant, Romani Principes effecerint. Quantum itaq; de tua noua dignitate lætor, tantum commoueor & angor, tuo tempore hoc parari. Sed Dei fortaſse alia eſt cogitatio, & illius profectò ſententia obtinebit. Tu interim bonum habeto animum: & quibus repagulis fluminis impetus coerceri poßit, pro tua ſapientia cogitato: & uale optimè. Ex Haſthaffenburga, pridie Kal. Septemb. M. CCCCLVII.

Ex epiſtolis Aeneæ Syluij.

Emittuntur plura Apoſtolica ſcripta, cōtra murmurantes de grauamine nationis Germanicæ.

AEneas Cardinalis Senenſis Laurentio Rouarellæ ſalutem plurimam dicit. À latore præſentium recipies quatuor bullas Apoſtolicas, & unū officium trāsfigurationis. Ex bullis unā reddes Imperatori, ſimul cū officio, et breui ſibi directo. Alias bullas curabis mittere tribus principib. Electorib. ſimul cū breuibus ſuis. Extant et aliæ tres bullæ Apoſtolicæ, ſimul cū duob. officijs, ac tribus breuib. Officia dirigētur regi

Vnga-

Vngariæ,ac Domino legato:Bullæ quoq; eiſdem.tertia uerò Strigon. Sed hæc omnia mittimus per alium nuncium, qui poſt biduum recedet. Si te inueniat in curia regis Vngariæ,aßignabit tibi ea. Sin autem,tradet per ſeipſum regiæ maieſtati,quæ ſibi diriguntur. Alia uerò curabit tranſmitti Archiepiſcopo & legato. Nec alia circa hæc. De negocijs Rheni multa referuntur non bona: propter quæ neceſſarium erit,ut quàm primùm cum conſilio Imperatoris,& cum literis ſuis, ad partes illas te transferas, & labores iuxta cõmißionem tibi traditam.Interea bonum eſt,ut procures,quòd Imperatoria maieſtas ſcribat archiepiſcopo Magdeburgenſ. ſimulq; Rigenſi,& in primis Treueren. & Saltzburgen. ut ſi quærantur ad aliquam conuentionem in factis Eccleſiæ, non conſentiant, ſed ad ſeipſam omnia referãtur, quæ quæruntur. Et ſuadeat,ut ſi qui ſunt qui nouitates quærant, illis non aſſentiant: quia periculum eſt in mora. Habebis mox alias literas Domini noſtri, qui plenius de hac materia ad te ſcribet, & intelliges rei grauitatem ac periculum. Bonum eſt etiam laborare apud Ducem Bauariæ Ludouicum, ut ſcribat Palatino Rheni conſanguineo ſuo,ne ſe implicet conuentionibus eorum qui contra ſedem Apoſtolicam aliquomodo moliuntur: perſuadendo ſibi,quòd multo facilius filij Principum promouebuntur per ſedem Apoſtolicam, quàm per capitula,uel ordinarios.Et hoc bene cura in auribus Principum conculcare: quia ueritas eſt. Vale, & ſcribe ſæpius,quomodo tibi ſuccedat.Datum Romæ, VIII. Kal. Decemb.

Ex Concilij Baſilienſis ſeſsione XXXI, contra inordinatas beneficiorũ Eccleſiaſticorũ oblationes, quæ à Papa fiunt.

DVm autem hæc cura reformandæ Eccleſiæ, huic ſanctæ uniuerſali Synodo Baſilienſi incũbit, hoc unum ſingulari ſolicitudine proſequendum arbitratur, ut per ſingulas Eccleſias miniſtri inſtituãtur idonei, qui ſcientijs & uirtutibus effulgeant ad Chriſti gloriam, et uniuerſi populi Chriſtiani ædificationem ſalutarem. cui rei graue impedimentum hactenus uiſa eſt gratiarum expectatiuarum multitudo, quæ graue ordini & ſtatui Eccleſiaſtico perturbationem, uariasq; inordinationes, ac plurima diſcrimina comperitur inieciſſe. Ex his enim frequentius dati ſunt Eccleſijs miniſtri non probati, nec cogniti, uacaturorumq; beneficiorum expectatio, quæ ſicut antiqua iura teſtantur, occaſionem deſiderandæ mortis alienæ præſtare ſolet, quod plurimum præiudicat animarum ſaluti: ſed & inſuper lites innumeræ & cõtẽtiones inter ſeruos Dei excitantur, rancores & iurgia nutriuntur, pluralitatis beneficiorum fouetur ambitio, facultates ac pecuniæ regnorum & prouinciarum mirum in modum exhauriuntur: pauperes diſcurrendo ad Romanam curiam, innumerabiles uexationes ſubeunt, & inter uiarum diſcrimina nonnunquam ſpoliantur, occiduntur, ac uarijs affliguntur peſtib. atq; etiã ſuis patrimonijs ac parentum opibus exhauſtis, graui egeſtati ſubiacere coguntur. Plurimi abſq; iuſto titulo beneficia ſibi uendicant: et non quibus de iure debentur, illa obtinent: ſed nonnunquam hi quibus aut cir-

aut circumueniendi proximum maior aſtutia, aut ad litigandum facultas ſuppetit uberior. Sub inuolutionibus quoq; prærogatiuarũ, antelationum, aliorumq́; huiuſmodi gratias concomitantium, fraudes plurimas & deceptiones contingit inueniri. Iuuenibus etiam, qui ſæpius per litium anfractus & uarios diſcurſus, ratione gratiarum ipſarum turbantur & inquietantur, ordinarijs collatorib. ſuum miniſterium ſubtrahitur, & confunditur ordo Eccleſiaſticus, dum unicuique ſua iuriſdictio non ſeruatur: Romaniq; pontifices dum officia inferiorũ nimium ſibi uendicant, à maioribus & magis fructuoſis operib. retrahuntur, nec inferiorum directioni atq; correctioni inuigilant, ſicuti publica utilitas expoſcit. Quæ omnia grauem confuſionem ſtatui clericali & ſacerdotali, in diſpendium diuini cultus, & præiudiciũ publicæ ſalutis afferunt.

Grauamina Germanicæ nationis, cum remedijs & auiſamẽtis ad Cæſaream maieſtatem, in duos libellos diſtinctim diuiſa, eoq́; ordine & modo, quo prius impreſſa fuere.

Sereniſsimo Ro. Cæſari Auguſto Maximiliano Iac. Regius familiaris.

AVdiens nuper, ſacratiſsime Cæſar, Maieſtatẽ tuam Romæ adeundæ accinctam, ſcripſi Ioanni Collauro à ſecretis, ut Cæſ. Maieſtatem tuam de nonnullis commonefaceret, quæ ad ſplẽdorem nominis tui, Germaniæq; decus non parum attinere uidebantur, ut ea à ſacroſancta ſede Apoſtolica tecum referres. Nihil enim credidi impetrare te non poſſe, quòd à Iulio II.

Pont.

Pont. Max. à tua Cæſarea Maieſtate ſalutando eſſet petiturus. Inter cætera uerò Ioannem Collaurum de uno ſingulariter reddidi certiorem, quòd fœlicis recordationis prædeceſſor tuus Henricus Romanus Cæſar, præbendā quandam (quæ ob id Regia uocatur) in Argētinen. eccleſia fundauerit, cuius omnes in imperio Romano ſucceßores iure fundationis proculdubio collatores fuerunt, & adhuc eße deberent: ſicut et hodie Cæſarea tua Maieſtas duarū ſimilium præbendarum (quas progenitores tui in templo Spiren. de ſuis erexerunt) ius patronatus habet. quomodo autē ab eo iure erga præbendam Argentinen. (fortè propter interregnum) Ro. Rex ceciderit, & ad præpoſitum illic deuolutum ſit, prorſus ignoro. Hoc tamen multis perſuaſum eſt, Cæſaream tuam maieſtatem ius illud patronatus à ſummo Pontifice denuò in utroq; menſe ex æquitate facilè cōſequi poſſe: ut amodò ad Dei laudē et Eccleſiæ decus uir quiſpiam ſcientia & uitæ honeſtate conſpicuus, tuæq; Maieſtati cognitus, nō inutile quoddam beſtiæ aut coquinæ mancipium, ſed neq; leno, neq; catamitus, liber et alienus à ſcientijs et pietate, eidē præficeretur. Tuæ enim maieſtati, cunctisq; tuis in Imperio Romano ſucceſſoribus mores et merita perſonarū longè clarius, quàm exteris gratiarū diſpenſatoribus, poterunt eße manifeſta. Sed & hoc quoq; Deo gratißimū, animabus ſalutiferum, tuæ autem Maieſtati in primis honorificum uiſum eſt, ſi à ſacroſancta ſede Apoſtolica de quorundam abuſibus erudienda, inuiolabili lege impetrares, ne deinceps, quicunque uel natali obſcurus, uel

omnium

omniũ bonarũ literarũ indoctiſsimus cõtra diuinam naturalẽq; legẽ, contraq; ſacratiſsimos Canones duo aut tria ſacerdotia ſub uno tecto, tres aut quatuor præbendas aut canonicatus in diuerſis collegijs, intra eadem Romani Imperij mœnia ſitis, totidemq; pingues parrochias qualicunque diſpenſatione (ne dicam diſsipatione) à ſummis pontificibus eſſet conſecuturus, cum tot canonicatuum, aut eccleſiarum parrochialium quælibet alterius aut utriuſque iuris ſacræ'ue paginæ licentiatum, imò doctorem honeſto ſtatu nutrire poſſet, adeò ut ſinguli ſingulis eſſent contenti, & in animo tranquilli. Hac re uix aliquid Deo gratius, Germaniæq; utilius, maieſtatem tuam arbitror efficere poſſe. Taceo, quòd hoc pacto pij adoleſcentes, qui in gymnaſijs multo labore, bonarumq; literarum amore patrimonium ſuum expenderunt, parte eccleſiaſtici ſtipendij nacta, cohæredes in hæreditate paterna ad rerum publicarum augmentum releuare, Chriſtoq; ſeruire, & pro totius Imperij ac Imperatoris ſalute preces effundere poſſent. Sic quoque per ſingulas eccleſias miniſtri inſtituerentur idonei, ſacræ paginæ ſacrorumq; Canonum docti præbendas facilius conſequerentur, ac cæteri literis & uirtutibus præditi ad Chriſti patrimonium aſcenderent, occaſio deſiderandæ mortis alienæ tolleretur. Neque eſsent tot lites, totq; contentiones, cum magno rei familiaris per totam Germaniam detrimento: neq; eſsent tot fraudes, non uexarentur inſontes ab eis qui nihil niſi contendere, acceptare, inquietare, uexare norunt: non, quib. proximũ

circumue-

circumueniendi maior aſtutia, aut ad litigãdum facul tas ſuppetit uberior, ſub inuolutionibus prærogatiuarum, antelationũ, regreßuum, & laqueis instrumentorum à proprijs ſeruis ſcriptorũ, tot fraudes, tot deceptiones permitterẽtur: adoleſcentib. qui literarum ſtudio, uirtuoſisq; operib. inſedere deberent, nõ daretur anſa euagãdi, nec per litiũ anfractus turbarentur. Non confunderetur eccleſiaſticus ordo, nõ ſineretur unus ſolus ad nullã rẽ Deo gratã, aut fidei noſtræ utilem idoneus, turpiter occupare ſtalla & loca in omnibus eccleſijs intra eãdẽ Imperij ciuitatẽ ſitis: ſicq; parrochijs per barbaros quãdoq; mercenarios prouiſis, ſalubrius per doctos cõſuleretur, nec diminueretur diuinus cultus, nec animarũ ſuffragia obmitterẽtur: nõ eßent uacua ſtalla, nõ caſſarentur uoluntates ultimæ, minus perderẽtur literæ monumentaq; beneficiorum, non perîret hoſpitalitas, nõ eleemoſynæ, non domus & ædificia cætera eccleſiarum corruerent, non bona & prædia alienarentur: nõ eſſent tanta murmura & odia uulgi in cunctos ſacerdotes, propter paucos auarißimos & inſatiabiles. Neq; ego primus ſum, cui tanta ſacerdotiorũ multiplicandorum cupiditas ſtomachum mouet. Nam & Franciſco Petrarchæ, uiro probatißimo, hæc impietas admodum diſplicuit, qui nec expauit ad Vrbanum Quintum in modũ ſequentem perſcribere: Audiebam te ambitioni antiquæ (quæ priorum licentia in immenſum creuit) frenum ponere, & ut uno aut paucis pro dignitate uirtutis ac ſcientiæ, beneficijs contenta eßet, edicere: iuſtè inquam, grauiterq;. Nam quid turpius, quàm unũ ali-

quem (parta forſan fœdis artib. copia) nauſeantem cernere, multis hinc inde melioribus penuria fameq; laborantibus? Et ſapientiſſimus Gregorius Nazianzenus his uerbis adſtipulatur: Religioni ac doctrinæ noſtræ opprobrium naſcitur, quòd ſacerdotia ambitione potius & gratia, quàm meritorũ iudicio deferuntur. Et Fr. Picus Princeps illuſtris, in oratione ad Conciliũ Lateranen. lamentatur, ſacras ædes & templa lenonib. catamitis, & lupis fuiſſe cõmiſſa. Cætera ſunt plurima, tibi ſacratiſſime Cæſar pro tua ſumma prudentia proculdubio cognita: quæ Cæſaream maieſtatem tuam, ad huiuſcemodi auariciæ cæterorumq; uitiorum frenum & moderamen à ſacroſancta ſede Apoſtolica impetrãdum, permouere poſſent. Dominus Deus tuæ Cæſareæ celſitudini ad fœlix Imperij regimen, Chriſtianæq; religionis amplificationẽ propitius opem ferre dignetur.

Grauamina Germanicæ nationis, cum remedijs & auiſamentis ad Cæſareã Maieſtatem, in duos libellos diſtinctim diuiſa, eoq; ordine & modo quo prius impreſſa fuere.

Grauamina nationis Germanicæ, & ſacri Romani Imperij decem.

1 *Quòd ad ſeruandas Bullas, pacta, priuilegia, & literas ab anteceſſoribus abſq; omni derogatione conceſſas, ſucceſſores pontifices teneri ſe nõ arbitrantur: imò per crebras diſpenſationes, ſuſpenſiones, reuocationes, ad cuiuſcunq; (etiam uilis) perſonæ inſtantiam contraueniunt.*

2 Quòd

2 Quòd electiones prælatorũ quãdoq; reijciũtur.
3 Quòd electionib. præpoſiturarũ, quas quarũdã eccleſiarũ capitula multo ære impetrarunt, cõtrauenitur: Spira ſcit, & Haſela, cuius Bulla de eligẽdo præpoſito eneruata eſt, eo adhuc ſuperſtite, qui dederat.
4 Quòd beneficia & dignitates maiores Cardinalibus & protonotarijs reſeruantur.
5 Quòd expectatiuæ gratiæ abſq; numero cõceduntur, et multæ interdũ ad unũ collatorem. Vnde ſurgũt quotidianæ lites, & pecuniæ dilapidantur. Tum illæ, quæ pro bullis gratiarum (quæ nunquam effectum ſortientur) expoſitæ ſunt. Tum illæ, quæ pro litibus deducendis conſumuntur. Inde apud quoſdam ortum eſt prouerbium: Quiſquis gratiam expectatiuam ab urbe extraxerit, centum aut ducentos aureos nummos in ciſtam ſimul ad ipſam gratiam reponat, quibus ad proſequendam litem opus habebit.
6 Quòd annatæ abſq; dilatione & ſine miſericordia (etiam epiſcopis intra paucos annos mortuis) exiguntur. Interdum plus quàm debeatur, extorquetur, propter noua officia, & nouos familiares. Exemplum de Moguntina & Argentinenſ. eccleſijs.
7 Eccleſiarum regimina minus dignis (Romæ uidelicet) committuntur, qui ad mulos magis quàm homines paſcendo & regendos eſſent idonei.
8 Indulgentiæ nouæ cum reuocatione aut ſuſpenſione ueterũ (laicis contra clerum murmurantibus) ad corradendas pecunias conceduntur.
9 Decimæ ſub prætextu expugnandorum Turcarum exiguntur, nulla expeditione ſubſecuta.

20 *Cauſæ quæ in Germania (in qua et docti et iuſti iudices ſunt) terminari poterāt, ad tribunalia Romana indiſtinctè trahuntur. Quod S. Bernardus, ad Eugenium Papam ſcribens, ualde reprobare uidetur.*

Remedium contra grauamina nationis Germanicæ.

SI Cæſareæ Maieſtati conſultum uiſum fuerit, proponatur ſummo Pontifici & ſacroſanctæ eccleſiæ Romanæ, quòd graue, imò intolerabile ſit nationi Germanicæ, amodò tantas expenſas & moleſtias pati, tantas pro confirmatione archiepiſcoporum & epiſcoporum inferre annatas, præſertim quæ in quibuſdam epiſcopatibus ſucceßu temporis auctæ, in quibuſdam duplicatæ eße dicuntur.

Nam ſedes Moguntina (ut dicitur) olim ſolum dedit decem milia florenorum: quæ, cum quidam illic electus dare renueret, ſicq; uſq; ad mortem ſuam perſiſteret, electus poſt eum confirmationis cupidus, ſe opponere timuit ſedi Apoſtolicæ, offerens antiquā ſummam, puta decem milium florenorum. is nec confirmationem impetrare potuit niſi & reliqua decem milia ſimul redderet, quæ adhuc extabant à ſuo prædeceßore nondum perſoluta.

Sicq; cogebatur dare uiginti milia florenorū, quæ tunc indubiè in regiſtrū cameræ ſignata ſunt, et uſq; ad noſtram ætatem à ſingulis archiepiſcopis exacta: & nedum uiginti milia, ſed et uigintiquinq;, propter noua officia, & nouos pontificum familiares. Tandem excreuit ſumma uſque ad uiginti ſeptem milia: quæ archiepiſcopus Iacobus cogebatur nuper perſoluere, ut

nere, ut retulit uicarius in ſpiritualibus Moguntinus. ſicq; in uita unius hominis ſepties uigintiquinq; milia à ſolo archiepiſcopatu Moguntino pro confirmatione archiepiſcopi Romam peruenerunt.

Et cum Archiepiſcopus Iacob. uix quatuor annos ſediſſet in archiepiſcopatu, mox poſt eum electus Dominus Vriel, ad minus uiginti quatuor milia coactus eſt perſoluere: quorũ partem mutuò forſan accepit à mercatoribus. ſed ut illis ſatisfaciat, imponere coactus eſt ſubſidiũ aut exactionẽ in ſuos populos et pauperes agricolas, quorũ aliqui nondũ ſatisfecerunt tributo aut exactioni pro pallio, à ſuo prædeceſſore Iacobo impoſitæ. Sicq; non ſolũ euiſcerantur noſtrates, & ad extremã inopiam rediguntur (de qua reuerendiſſimo Domino Bernardino ſanctæ Crucis Cardinali, & nuper legato, conſtat) uerùm etiam incitantur ad rebellionem, & quærendam utcunq; libertatem: et ubi poſſunt, inter ſe ſuſurrant de ſæuitia in clerum.

Admonendus etiam uidetur ſummus Põtifex, quòd per uaria bella, terræ Germanorum paſſim deſolatæ ſunt, ac per crebras mortalitates numerus uiuentium diminutus.

Sicq; ob paucitatẽ cultorum, agri pro magna parte inculti iacent, et ipſa telonea diuerſis euentib. attenuata, & uenæ minerales exhauſtæ ſunt, pereuntq; indies prouentus, ex quibus archiepiſcopi & epiſcopi, (alijs etiam honeſtis & neceſſarijs impenſis grauati) ſedi Apoſtolicæ annatam perſoluere poſſint.

Non ſine cauſa Iacob. archiepiſcopus Moguntin. iam ferè moriens dixit, ſe de morte ſua non adeò dole-

re, quàm ob id, quòd ſubditi ſui pauperes, iterum pro pallio grauem exactionem dare cogerentur.

Mitius ergo ſummus Pontifex, uelut pius pater, filiorum ſuorũ amator, & fidelis ac prudens paſtor, cum filijs ſuis Germanicæ nationis agat, ne propediem uel in uniuerſos Chriſti ſacerdotes perſecutio ſuboriatur, uel inſtar Bohemorum pleriq; ab Eccleſia deficiant Romana.

Mitius ſaltem agat, quotiens archiepiſcopus aut epiſcopus ad paucos annos rexerit: ſicut de epiſcopis Bambergenſibus accidit, quorum tres intra paucos annos mortui ſunt.

Quid de alijs multis epiſcopatibus? Siquidẽ Germania (Aenea Syluio teſte) ſupra quinquaginta epiſcopatus habet. Quid de abbatibus? quorum aliqui Romæ confirmantur.

Eſto, quòd in Germania maiores eſſent ex agris, ex mineris, ex teloneis obuentiones: indigeret tamen Cæſarea Maieſtas & cæteri Principes, theſauro & neruo belli, contra hoſtes præcipuè infideles, & ad conſeruandam in Germania pacem, atq; ad iuſtitiam unicuiq; miniſtrandam: ad quod Conſiſtorium regalis Cameræ, cum magnis impenſis ſanctè inſtitutum, maximè deſeruit.

Præterea opus habet Cæſ. Maieſtas pecunijs ad cõprimendos imperio rebelles, et ad exterminandos ſicarios atq; latrones: quorum nonulli eccleſijs nocere, earum bona diripere, imò in clericorum perſonas ſæuire atq; graſſari non erubeſcunt.

Demum natio noſtra non ſolum pro reparatione

eccle-

eccleſiarū & monaſteriorū auro indiget, & argento, ſed etiā pro hoſpitalibus, pro pueris expoſititijs, pro uiduis, pro puerperis, pro orphanis, pro filiabus pauperum (ne ſtupro cadant) deſponſandis, pro domeſtica inopia laborantibus, pro annoſis & effœtis, pro ualetudinarijs, ac pro puſtulatis, quorum (proh dolor) plena eſt Germania, alioqui etiam populoſa, uti ſexum minimè faſtidiens muliebrem.

Auiſamenta ad Cæſaream Maieſtatem.

SIcut regnum Franciæ pragmaticam habet ſanctionem (cui in conferendis beneficijs innititur) ſic Imperium Romanum habet concordata principum: utq; ea illæſa conſeruētur, intereſt Cæſareæ Maieſtatis. Raro tamē hactenus per ſummos Pontifices uiolata ſunt: & auditores Rotæ iuxta illa hucuſq; fertur iudicaſſe. Et ſi aliquis curialiū per quamcunq; diſpenſationem conaretur illa infringere, quòd epiſcopus uel Princeps uel ſenatus eiuſdem loci (principijs obſtando) in faciem ei cōcordata inculcaret, piè exhortans ne cōtraueniat, quoniam audacia ſua ſuſtineri nequaquam, cum & Turcæ & Iudæi pacta fidemq; ſeruent: quis Curtiſanorum tam inſolens aut ſtultus eſt, ut cōtra uolūtatē Epiſcopi, Principis, aut totius alicuius communitatis in aliqua ciuitate habitare præſumat?

Poſſet etiam Cæſarea Maieſtas per literas aut oratores facilè in Regno Franciæ experiri, quomodo illic beneficia conferantur, & quam authoritatem in conferendis beneficijs habeat ſummus Pontifex. Secundum hoc poſſet moderamen fieri in Imperio Romano, et frenum inexplebili auariciæ Curtiſanorum adhiberi.

adhiberi. Si præclaræ Vniuerſitates, præcipuè facul tas Theologica Parriſienſis, approbauerit modum illum, qui de diſponendis & conferendis beneficijs in Francia ſeruatur, nemo dubitet, Cæſaream maieſtatem & principes Germanos, ſi ſe iſti modo confirmauerint, apud Deum tutos fore & excuſatos. Præſumendum enim eſt, quod tanti prælati, tanti doctores, tam probati uiri, qui in regno Franciæ ac in ſtudio Parriſienſi uiuunt, nihil approbent, quod cõtra Deũ aut contra iuſtitiam committeretur.

Prouideat tamen Cæſarea Maieſtas, ne archiepiſcopi electores in hoc ſancto inſtituto à ſe diſſentiant, ſibiq; non adhæreant, propter cenſuras Apoſtolicas, quas timebũt: et populus interdictũ diu nõ ſuſtinebit.

Prouideat etiã Cæſarea Maieſtas, ne fratres mendicantes contra ipſam prædicent, qui ſedi Apoſtolicæ libenter deferunt, timentes perdere priuilegia ſua, utinam Chriſto & naturæ innixa: quamuis iuſtiſſimam cauſam dudum habuiſſent, contra tantam auariciam tantosq; abuſus prædicandi.

Timeat Cæſarea maieſtas, ne Papa mandet electoribus, ut ad electionem noui regis Rom. procedant: ſicut cõtra Fridericum ſecundum Landtgrauius Thuringiæ, & Guilhelmus Hollandiæ comes (iubente Papa) fuerunt electi.

Timeat Cæſarea maieſtas omnes prælatos Eccleſiarum, præcipuè præpoſitos, qui ex iuramento tenentur auiſare Papam.

Timeat Cæſarea maieſtas, ne S.D.N. papa obedientiã à ſubditis auferat, & circumiacentes populos prouocet,

nocet, ut in terras Cæſaris ſeu archiducatus Auſtriæ irruant: quod iſti homines ſub colore obediētiæ Apoſtolicis mandatis præſtandæ, prōptiſſimo animo ſunt facturi. Timeat Cæſarea maieſtas cenſuras Apoſtolicas, à quibus S. D. N. Papa non abſtinebit.

Timeat Cæſarea maieſtas, ne Papa argutiſſimis locis rudi populo perſuadeat, contra pragmaticam, ſeq; excuſans, ſimplicium beneuolentiam captet: allegaturus, quoad eccleſiam, ſiue patrimonũ ſancti Petri pertinentes, ad quod ex officio teneatur. Circũſpiciat ergo & deliberet Cæſarea maieſtas, qualiter ſapientiſſimo ſuo conſilio omnib. illis Romanorum ſubtilitatibus (ſi neceſſitas exegerit) ſit reſponſura.

Concluſio, & pia exhortatio ad Cæſaream Maieſtatem.

Nihil ſanctius, nihil Deo gratius, nihil ſempiterna memoria dignius efficere poterit Cæſarea maieſtas, quàm ut tantas Germanicæ nationis moleſtias et exactiones moderetur, ut laicis clerum perſequendi occaſionē auferat, ut parrochias (quarum aliquas, epiſcopatus Italicos Aeneas æquare ſcribit) ex faucibus curtiſanorũ eripiat, eisq; frenũ imponat: ut ius patronatus laicorũ in utriſq;, & nominationes canonicorũ, collationesq; eccleſiaſticorũ in ordinarijs menſibus cōſeruet: ut multorũ illuſtriũ, nobiliũ & ciuiũ filijs in Germania conſulat, qui in Vniuerſitatib. ab adoleſcētia diuinas et humanas literas diſcũt, ut et ipſi extra curiã Ro. abſq; inquietiſſimis uexationib. ſumptuoſiſſimisq;, interdũ etiã indignis litib. ad præbendas eccleſiaſticas aſcendant: qui et Imperio Romano,

conſilijs & toti Eccleſiæ, orationibus ſuis opem ferre poßim. Neq; enim minima cauſa eſt, cur tantopere floreat Franciæ regnũ, niſi quòd tantos tamq; præſtantes in omni bona doctrina uiros multos habet. Si Cæſar hanc impietatẽ eneruauerit, ſi Germaniã tributo graui oppreſſam in priſtinã libertatẽ uendicauerit, ſi doctis et honeſtis ad præbendas aditũ fecerit: tum uerè liberator Germaniæ, libertatisq; reſtitutor, tum uerè pater patriæ, perpetuò ab omnib. paßim poterit appellari: nec minorẽ ſibi gloriã, Germaniæq; fructũ afferet, quàm ſi prouinciam aliquam bellicis ei uiribus adiecißet. Sicq; non minores uni Maximiliano Germania gratias debebit, quàm his omnibus, qui à translato ex Græcis in Germanos imperio, multis antea temporibus regnauerunt.

Maximilianus.

SVmmũ Eccleſiæ paſtorẽ, & omnem clerũ exemplo charißimi patris noſtri Friderici Romanorũ Imperatoris tertij, hactenus uenerati, nõ paruos dignitatũ & eccleſiarũ parrochialiũ prouentus ex terrarum noſtrarũ finib. clericis et prælatis abſentib. clementer inferri permiſimus. Quos et clã pro humana fragilitate delinquentes, cũ Conſtantino prædeceſſore noſtro chlamyde operire nõ dedignaremur. Verũ cũ ex noſtra largitate diuini cultus decrementũ profluat, unde diuinæ laudis, pſalmorũ et mißarũ amplificatio debuerat proficiſci: noſtra intereſt (qui abſq; meritis in ſolium Romani Imperij electi ſumus) ut inter cæteras maximas pacis et belli occupationes, uigilanter quoq; circumſpiciamus, ne Eccleſiæ pereant, ne reli-

ne religio labaſcat, ne diuinus cultus diminuatur, et ne animab. defunctorũ (qui eccleſijs et ſacerdotibus de ſuo patrimonio benefecerũt) cõtra ultimas ipſorum uolũtates tardius ſuccurratur: quod manifeſtißimè expertiſumus, et in dies experimur, ex ineffabili atq; à nullo diſpẽſabili quorũdã auaricia prouenire, qui in beneficijs aſſequẽdis nullũ finẽ cõſtituunt: per quorũ abſentiã (cũ in uno ſolo perſonaliter reſideant, et diſtributiones deſeruiant) diuinus cultus diminuitur, ultimæ benefactorũ uolũtates caßantur, defunctorũ animæ tardius ex igne purgatorio eripiũtur, ædificia labant, eccleſiæ decreſcunt, eccleſiaſtica libertas læditur, & monumẽta perdũtur, hoſpitalitas et eleemoſynæ minorãtur, patrimonia parẽtũ et nerui rerũ pub. ex crebris huiuſmodi auarorũ collitigationib. euaneſcunt: clerici pro doctrina ſua et uirtute beneficijs digni, ſuaq; prudentia eccleſijs in tẽporalib. et ſpiritualib. utiles, à præbendis repelluntur, impediũtur, indignè uexãtur, iniuſtè eis lites mouẽtur, ſcandala laicis præbẽtur, ipſorumq; odium & murmur in reliquos honeſtos ſacerdotes excitatur atq; augetur. Eas ob res ex officio Cæſareæ Maieſtatis, ex amore incremẽti cultus diuini, ex zelo rerump. hortamur et requirimus, ne quiſquã amodò in una noſtrarũ noſtriq; Ro. Imperij ciuitate, canonicatũ aut uicariã poßidens, in altera eiuſdẽ ciuitatis Eccleſia aliã prebẽdã occupet, niſi primam infra ſpaciũ anni in perſonã idoneam ac Eccleſiæ utilẽ ſit dimiſſurus: neq; alium in beneficijs aßequendis per iniuſtas lites aut ambages indignè uexet, aut circumueniat, nec quemcunq; qui non ſit de

numero

numero deſcriptorũ familiariũ iuxta cõcordata principũ et pacta nationis Germaniæ falſo familiarẽ fuiße fingat, in ordinariorũ collatorũ præiudiciũ. Nec laicis ius patronatus auferre tentet, nec exiles præbendas, potißimũ uerò curatas eccleſias penſionib. grauet. Nec in adipiſcendis beneficijs et bullis quacunq; fraude, dolo, falſis inſtrumẽtis, corruptis teſtib. ſimonia etiam palliata utatur. Neq; regreßum aut alia ſacris canonib. inimica cõtra ius æquũ honeſtũ et rectã rationẽ impetrare præſumat, ſub pœna criminis læſæ maieſtatis, & grauißimæ noſtræ offenſæ: quã non ſolum ipſi ſic contra Deum et omnẽ honeſtatẽ exorbitantes, ſed & omnes eorũ fautores, auxilium, conſilium, hoſpitium et mutuũ dantes, omneſq; nuncios, curſores, ſolicitatores, notarios, procuratores, fideiuſſores, & reliquos amicos incidiſſe uolumus, condignã pro tantis iniquitatibus et noſtri huiuſmodi mandati contemptu pœnam accepturos. Ex Oeniponte.

Maximilianus diuina fauente clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, &c. Honorabili, deuoto, nobis dilecto, Iacobo Vuimphelingo Seleſtadienſi, ſacræ Theologiæ profeſſori, familiari noſtro.

Honorabilis, deuote, dilecte, mittimus in præſentiarum ad te ſecretariũ noſtrum, cũ pragmatica ſanctione regni Franciæ: cõmiſimuſq; ei, tibi noſtro nomine nonnulla referenda. Quæ cum ex mente noſtra proficiſcãtur, cupiamuſq; omnino interueniente opera & induſtria tua in talib. nobis ſatisfieri: ideo hortamur te, & per tuã in nos & ſacrũ Romanum Imperium ob-

rium obſeruantiam (quã opuſculis & lucubrationibus tuis iamdudum habuimus cõpertam)requirimus, ut non modò ſecretario noſtro indubitatã adhibeas fidem,ſed te eum in his,quẽ etiam non requiſitus à nobis præſtitiſti, exhibeas. Cupimus autem, dictum ſecretarium noſtrum (quoniã eius opera diutius carere non poſſumus) cũ hoc uoto noſtro à te expeditũ, quàmprimũ ad nos remitti. Datum in oppido noſtro imperiali Vberlingen,die XVIII *menſis Septemb.* Anno Domini M. D. X. Regni *noſtri* Ro. XXV.

Per Regem.

Inuictiſsimo D. noſtro Imp . Maximiliano, Iacobus Seleſtadienſis humilimam commendationem.

VIctorioſiſſime Cæſar, lecta Cæſareæ tuæ maieſtatis epiſtola, moxq; accepta à ſecretario inſtructione, totis ad id uirib. me accinxi, ut id quod Cæſarea tua Maieſtas deſiderat (quoniã tum cũ Deo,*et abſq; conſcientiæ uulnere fieri poteſt) efficiã. Ab ineunte enim ætate omnẽ operam meã Cæſareæ primũ tuæ maieſtati,deinde* Germanicæ *nationis et ſacri* Romani *Imperij amplificationi,deuoui atq; dedicaui. Quãuis me uoto tuo et inſtituto lõgè imparẽ ſciam,& multi ſint in aula tua, qui hoc munus abſolutiſſime implere ualeant: quib.maior eſt eruditio,maiorq; rerum iſtarum cõmunium experientia. Sunt et apud reliquos* Principes,*et apud ſenatus* Rerũpublicarũ *optimi doctiſſẽmiq; uiri, qui* Germaniã *exornare,et ad pacẽ concordiamq; uniuerſalis* Eccleſiæ,*atq; ad totius cleri* Chriſtianã *diſciplinã reducendi famam & gloriã perſuadere*

dere poſſẽt: in qua re nõ modò tua maieſtas, ſed et tui in Imperio prædeceſſores, Carol. Magnus, eiusq; filius Ludouicus Pius, Othones deniq;, Cuonradi, Friderici et Henrici, nouiſſimè aũt Sigiſmũdus ſumma induſtria operã nauârunt, impellẽte ipſos indubiè zelo et charitate in Deũ Opt. Max. et gratitudine in Chriſtũ pro ipſius in humanũ genus beneficijs, præcipuè autẽ amariſſimæ paſſionis. Neque enim Chriſtus pauper pro nobis factus eſt, ut nos in omni rerũ opulẽtia et luxu de ipſius patrimonio cupiditatẽ noſtrã et ambitionem prodamus: neq; famẽ pertulit, ut nos ingurgitemur: neq; labores, caſtimoniã, et dira tormẽta ſubijt, ut nos in ocio, in laſciuia, inq; omnib. delicijs & uoluptatib. uerſemur. Neq; hi, quibus res Eccleſiaſtica ſua debet incremẽta, quantũ ad ditionẽ tẽporalẽ attinet, huc reſpexiſſe uidẽtur, ut in ocio tantũ clerici degerent, omnib. rebus ad uota fruẽtes, citra tamẽ laborẽ. Alia certè cauſa fuit, cur illi ſeq; ſuosq; nõnunquam ſpoliantes, Eccleſiã ditandã cenſuerint: nimirũ ut cõmodius diuinis officijs uacare poſſent, abſq; ſolicitudine defuturi uictus, quẽ ex agris, nemorib. pratis ac aquis facile colligere liceret. Et ut pauperib. Chriſti, uiduis, orphanis, et ſenib. quos robur corporis prorſus deſtituit, ac ægrotãtib. eleemoſynã liberalius impertirent. Sic enim in Inſtitutionib. canonicæ profeſſionis, quas auſpicio Imp. Ludouici Pij cõſcriptas putamus, ab Epiſcoporũ cõcilio cõprobatas, ſic inquã legitur: Res Eccleſiæ (ſicut à ſanctis patrib. traditur, et in ſuperiorib. capitulis cõtinetur) uota ſunt fideliũ, precia peccatorũ, et patrimonia pauperũ. Fideles namque, ſi-

que, fidei ardore et Chriſti amore ſucceſi, ob animarũ ſuarũ remediũ, et cœleſtis patriæ deſideriũ, ſuis proprijs facultatibus ſanctã locupletem fecerunt Eccleſiã, ut ijs & milites Chriſti alerentur, eccleſiæ exornarentur, pauperes recrearentur, & captiui pro temporũ opportunitate redimerẽtur. Quapropter uigilãti ac ſolerti cura prouidendũ eſt his qui eius facultates adminiſtrant, ne eos in ſuos ſolũmodo uſus conuertant: ſed magis (iuxta poßibilitatẽ rerũ) Chriſto famulantium, imò eorũ in quib. Chriſtus paſcitur & ueſtitur, curam gerere penitus nõ negligant. Subſcribit huic ſententiæ Proſper, aßerens uiros ſanctos res eccleſiæ non uendicaſſe in uſus ſuos, ut proprias, ſed ut commendatas pauperibus diuiſiſſe. Nam hoc eſſe poßidendo contemnere, non ſibi, ſed alijs poßidere: nec habendi cupiditate Eccleſiæ facultates ambire, ſed eas pietate ſubueniendi ſuſcipere. Quod habet (inquit) Eccleſia, cum omnibus nihil habentibus habet commune: nec aliquid inde eis, qui ſibi de ſuo ſufficiunt, erogare debet: quando nihil aliud eſt habentibus dare, quam perdere. Hactenus aliena retulimus. Proinde cum omnes Chriſti religionẽ profeſſos eidẽ Seruatori noſtro gratos eßе expediat, magis tamẽ id peculiares eius miniſtros, hoc eſt, ſacerdotes, ſacris initiatos, et de liberalitate tãta Imperatorũ & procerũ, cæterorũq; fideliũ affatim ꝓuiſos, ut ab aratro & manuũ laborib. alieni ſimus, tãtorũ beneficiorũ decet meminiße, quo noſtra uita populo bilẽ non moueat, nec ad oblocutionẽ & odiũ præbeat anſam: ſed ut ædificẽtur laici, amicitia mutua floreat, offendi

cula

cula et ſentes euellãtur, reuerẽdi antiſtites cũ ſuo cle ro pietati dedito ſint in ſua ueneratione, & in ipſum quoq; ſummũ Pontificẽ ſacroſanctáq; Romanã eccle ſiã uniuerſorũ filialis affectus et in ſpiritualib. obediẽ tia fulciatur. Quapropter sereniſsime Cæſar, celſitu dini tuæ, quæ tã honeſto et ſãcto negocio chriſtianiſsi mè afficitur, nõ potui nõ morẽ gerere, collectis tumul tuariè nonnullis, quæ dedita opera & apud diuerſas eccleſias & in cõuentib. præſtantiũ uirorũ partim ui di, partim ex fide dignis audiui, quæ mihi, ſi tollãtur, ad Germaniæ cõmodũ, & ad diuini cultus amplifica tionẽ plurimùm cõducere uidẽtur. Et eo ad id abſol uẽdũ, tuæq; Maieſtati in omnib. obſequẽdũ, prõptior fui. Primùm, quòd nepotẽ meũ Iacobũ Spigel, tuæ Ma ieſtatis ſecretariũ, ex labore meo maiorẽ tuã in ſe be nignitatẽ aſſecuturũ cõfiſus ſum: deinde, quòd ſub Im perio Ro. natus & alitus, meritò, uti natura, ſubditus tuæ inſeruio uolũtati. poſtremò, ut hac opera patriã meã Maieſtatis tuæ patrocinio cõmẽdatiorẽ facerẽ. Seleſtadiũ enim natale mihi oppidum, omnib. terris charius, in Alſatiæ meditullio ſitũ, prouincijs Auſtria cæ ditionis paruo ſanè interuallo cingitur. Quãtum enim Briſages abſunt? quãtũ Sungauij? quãtum uallis Albertica in Voſego? ut de minutiorib. locis taceã. Si igitur Seleſtadium uel à Gallis, uel ab alijs hoſtibus (quod abſit) premi cõtingat, quis illi melius ſubueni re poſsit, quàm Princeps Auſtriacus? ſiquidẽ uicinus uicino Deus eſt. Et ſolet nõnunquã ingentis beneficij eſſe cauſa, paruum obſequium in tempore exhibitũ.

Ex Argentorato, Calend. Nouemb, M. D. X.

Epitome

Epitome in Procemium Pragmaticæ Sanctionis.

Procemium.

IN procemio Pragmaticæ ſanctionis narratur, quòd ab exordio naſcentis Eccleſiæ, reges Frãciæ, prælati & proceres in regno & Delphinatu, erexerint et dotauerint Eccleſias, cœnobia, & alia loca ſacra, ad gloriã Dei, & ad augmentũ diuini cultus. Itẽ quòd inſtituerint in illis locis miniſtros idoneos ad propagandam fidem, ad bonos mores, & exempla uirtutum.

Item, quòd à ſanctis patribus cõditi ſunt canones: pro fœlici regimine ſtatus Eccleſiaſtici.

Item quòd, quamdiu canones illi obſeruati fuerũt, floruit in Eccleſia Dei honeſtas, diſciplina, religio, pietas & pax.

Additio ad Pragmaticæ procemium.

Similia narrare poſſet Cæſ. tua maieſtas, quomodo Eccleſiæ cathedrales & collegiatæ in Germania erectæ, & ampliſsimis poſſeſsionib. dotatæ ſunt à Ro. Imperatoribus, ab illuſtriſsimis ducibus, & cæteris principibus: ſicut in Lupoldo, de zelo & feruore ueterum principũ Germanorũ clariſsimè reperitur. Et certò cõſtat, multas Eccleſias à Carolo Magno & Hẽrico Cæſare erectas & dotatas. Spirenſem à ducibus Sueuiæ & Auſtriæ locupletatã, &c. Argentinenſem à Dagoberto rege Auſtraſiæ exaltatam. Sicq; de alijs eccleſijs et cœnobijs Germanicæ nationis in Auſtria, Saxonia, utraq; Burgundia, cæteriſq; Germanorum principum regionibus, erectis atq; dotatis.

Conſequenter exordiũ Pragmaticæ narrat, quòd

ex ambitione & auaricia (quæ patrũ decreta cõtem
nit: ſubſecutæ ſunt) maiorum corruptiones atq; defor
mationes : ſtatus eccleſiaſtici dehoneſtationes: uſurpa
tiones grauißimæ: præſertim hæc fieri per prælatura
rũ & dignitatũ, aliorũq; beneficiorũ eccleſiaſticorũ
reſeruationes, & per gratiarum ad uacatura benefi-
cia expectatiuarũ à iure ualde exorbitantiũ multipli
cationes, & per innumerabiles conceßiones, grauiſſi
maq; & importabilia onera, quibus eccleſiæ & per-
ſonæ Eccleſiæ regni afflictæ, oppreſſæ, et quaſi ad in-
ternicionem redactæ his dieb. cõſpiciuntur. Nã eccle
ſiarum et beneficiorũ pecunias indigni exteriq; occu
pãt. Maiores dignitates opulẽtioraq; beneficia per o
nis conferuntur incognitis, & nõ probatis. Pauci in
eccleſijs reſident: quia cũ ſint plurales, ubiq; reſidere
& præſentias deſeruire non poſſunt, uultusq; cõmißi
ſibi gregis non agnoſcunt. Animarũ cura neglecta,
tẽporalia lucra ſolummodo quærũtur. Chriſti cultus
diminuitur. Animarũ cura negligitur. Subtrahitur
hoſpitalitas. Eccleſiarum iura depereunt. Ruunt ædi
ficia. Populi deuotio attenuatur. Clerici regni noſtri
ſcientijs & uirtutib. effulgẽtes, qui in ædificationem
plebis noſtræ uacare poſſent, & qui pro regijs & ec-
cleſiæ publicis cõſilijs forent opportuni, diuinarũ hu
manarumq; ſcientiarũ ſtudia deſerũt, propter promo
tionis ad beneficia ſpẽ eis ablatã. Votũ alienæ mortis
oritur. Lites infinitæ, cõtentiones & rixæ, rancores
& odia inter Chriſti miniſtros ſuſcitantur, nutriun-
tur atq; fouetur. Pluralitatis beneficiorũ execrabilis
ambitio fouetur. Pauperes clerici cum rerum ſuarum
diſcrimine

diſcrimine per calumnioſos cauilloſosq; opprimũtur. Beneficia inofficiata relinquũtur. Beneficia ſimoniacè adquiruntur. Iuuenib. bonæ indolis euagãdi licentia præbetur, qui literis & uirtutib. intẽdere deberẽt. Prælatis & cæteris ordinarijs collatorib. ius ſuũ atq; miniſteriũ auferturi Ordo eccleſiæ hierarchicus confunditur. Plurima aduerſus diuina atq; humana iura in animarũ perniciẽ, & eccleſiarum regni noſtri oppreßionem & conculcationem perpetrantur. Sicq; iura coronæ noſtræ depereunt, atq; theſauri regni noſtri in externas regiones deportantur.

Præmiſſa hæc Carolus VII. rex Francorũ, cæteriq; prælati eccleſiarũ cognoſcẽtes, talia ſtimulantib. eorum cõſcientijs, abſq; grauißima Dei offenſa diutius dißimulare nõ potuerũt. Itaq; decreta hæc Baſiliẽſis ſynodi, partim ut iacent, partim cum quibuſdã moderaminibus, aut epijkijs recipienda conſenſerunt.

Additio ad proœmium Pragmaticæ.

Vt ad oculum hæc omnia uera eſſe demõſtrentur, diſcernãt boni & æqui iudices (qui ſaltẽ diligenter cõſiderarunt) ſi nõ floreat diligẽtior diuinus cultus, ordinatior cantus: ſi non fiant pauciores in choro confuſiones: ſi non ſint minores factiones, minores lites, minor pecuniarum effuſio, minora offendicula ſeu ſcandala, minor concubinarum pompa & luxus, in illis collegijs & eccleſijs, ad quæ per gratias Apoſtolicas non patet aditus. Exemplũ ſumatur de eccleſia parochiali Friburgẽſi, de collegio Badẽſi, Heidelbergẽſi, et Nouæ ciuitatis Spirẽſis diœceſis, ubi licet parua ſint collegia, mediocresq; præbẽdæ, quaſdã

tamen alias, quas inſatiabiles curtiſani occupare, & in quibus poſt crebras lites patrimoniorumq; diſsipationes, præbēdas pinguiores poſsidere poſſunt, in omnibus diuinis officijs, in omni eccleſiaſtica diſciplina, & in perſonarum concordia, pace & tranquillitate excellere uidentur. Ignoſcant mihi multi optimi ſacerdotes, qui & in cathedralib. & in collegiatis deuotè Deo ſeruiunt, quib. cōtentiones, lites, leuitates, euagīnationes, confabulationes, & cæteræ diſſolutiones admodum diſplicent. Exemplum deniq; ſumatur ab eccleſijs parrochialibus, ad quas gratiæ Apoſtolicæ ſeſe non extendunt, quib. de idoneo rectore ſeu curato citius prouidetur, quàm his quæ ſub gratijs cadūt. Quippe quæ interdum propter diuerſos collitigātes, uariasq; ipſorum aſtutias, ad biennium aut trienniū, certo & idoneo paſtore caruerunt. Et cum uix tandem aliquis curtiſanorum uictor aliorum in parochia aliqua utcunque euaſerit, uel in ea non reſidet: uel ſi reſidet, non prædicat, nec cācellos aſcendit, ut ſaltem pro ſummo pontifice, proq; ſacroſancta eccleſia Romana, proq; Cæſarea maieſtate, aut contra Turcas, ad Deum preces à populo fieri exhortetur. Non ſic contingit de eccleſijs parrochialibus, ad quas curtiſani ſeu curiales per gratias Apoſtolicas non admittuntur. Exemplum ſumatur de eccleſia parochiali Friburgenſi, Heidelburgenſi, Badenſi, Vlmenſi, Francofurdenſi, ad quas, cum uacant, eueſtigiò de idoneis rectoribus ſalubriter abſq; omni lite, abſq; multa pecuniarum effuſione prouidendas, uel principes, uel uniuerſitates, uel ſenatus, ius præſentandi habentes, maturè

maturè & ſtatim deliberant, & ad Dei honorem animarumq; ſalutẽ bonos atq; doctos uiros, eis abſq; controuerſia præficiunt: qui perſonaliter reſidentes, per ſeipſos prædicant, populum uerbo & exemplo ædificãt, ac ſuas oues in uiam ſalutis (ut ueri paſtores) dirigunt, de quo ſummis pontificibus, paſtoribusq; noſtris gaudendum & exultandum eſſet: qui & rectè agerent, ſi ad ſimiles quoq; curatos in alijs locis fideli populo præficiendos, ſint cooperaturi. Ipſi enim de animabus omnium Chriſti fidelium, precioſo eius ſanguine redemptorum, exactiſsimam Domino Deo in extremo iudicio rationem ſunt reddituri: ſicut Iulius Secundus ſummus pontifex noſter, in exordio Bullæ ſuæ contra Iohannem Bentiuolum, ſpontè & humilimè confitetur. Et Platina in Celeſtino V. eidem reuerendiſsimos dominos Cardinales affirmaſſe narrat, omnia mala, tum accidentia, in die iudicij ſibi imputatum iri.

De electione. Cap. 1.

Generalis reſeruatio omnium Eccleſiarum, monaſteriorum, & dignitatum electiuarũ, per Romanum pontificem fieri non debet: neq; factis eſt utendũ, præterquam in terris Eccleſiæ Romanæ ſubiectis.

Quòd omnibus illis Eccleſijs per electionem & confirmationem canonicam, ſecundum iuris communis diſpoſitionem prouideatur.

Quòd priuilegijs & conſuetudinibus rationabilibus per hoc non derogatur.

Nec ſummus pontifex contraueniat, niſi ex legitimis cauſis, in Bullis nominatim expreſsis.

Papa in aſſumptione ſua hæc ſe iuret obſeruaturũ.

Electione prælati uel Epiſcopi facta, confirmator non ſolum (ratione confirmationis) aliquid quantumcunque paruum non exigat, ſed etiam gratis oblata ſub nomine ſubuentionis, ſubſidij, gratitudinis, aut alio colore; prætextu cuiuſuis conſuetudinis aut priuilegij, per ſe uel per alium, nullatenus recipere præſumat.

Qui his cõtrauenerit, ipſo iure cõfirmationis perpetuò ſit priuatus.

Nec ſummus quidem pontifex aliquid pro confirmatione accipiat: alioquin futuro concilio deferatur.

De reſeruationibus.

Omnes reſeruationes reuocantur, exceptis illis, uel quæ in corpore iuris expreſſæ ſunt, uel quæ in terris Eccleſiæ Romanæ ſubiectis fiunt.

De collationibus.

Præter damna quæ in proœmio narrata ſunt, alia etiam incommoda oriuntur ex multiplicatione gratiarum expectatiuarum.

Primò, quòd clerici in gratijs patrimonium & parentum opes exhauriunt.

Secundò, quòd hi quibus aut maior proximum circumueniendi aſtutia, aut ad litigandum facultas ſuppetit uberior, beneficia ſibi uendicant.

Tertiò, quòd ſub inuolutionibus prærogatiuarũ, aut antelationum, & aliorum huiuſmodi gratias concomitantium, plurimæ fraudes committuntur. Propter iſtas & alias in proœmio expreſſas cauſas, ſtatuit ſancta Baſilienſis ſynodus:

Quòd

Quòd ſummus Pontifex gratias expectatiuas aut nominationes amodò nulla ex cauſa concedat.

Poteſt tamen diſponere Papa de uno beneficio ad collationem, in qua decē: & de duobus ad collationē, in qua fuerint quinquaginta & ultra beneficia.

Locus eſt præuentioni, ſi ordinarij ſint negligētes.

Ordinarij hunc ordinem in conferendis beneficijs & dignitatibus ſeruent.

In omnibus metropolitanis & cathedralibus eccleſijs ſit Theologus.

Tertia pars præbendarum conferatur graduatis, præcipuè theologis: niſi fortè eſſet, qui duas prius obtineret præbendas, quarum una ad æſtimationem ualeret ducentorum florenorum Cameræ, hoc eſt, ducatorum.

De parochialibus eccleſijs ſic prouideant ordinarij.

In eccleſijs parochialibus, quæ in ciuitatibus aut uillis muratis exiſtunt, inſtituantur perſonæ idoneæ, quæ ad tres annos in theologia, uel altero iurium ſtuduerint, ſeu magiſtri in artibus ſint.

De numero Cardinalium.

Eccleſiæ Romanæ Cardinales, ſint numero tantum uiginti quatuor: nec aſſumantur minores triginta annis. Sint magiſtri, doctores, uel licentiati in iure diuino & humano. Sit ſaltem tertia uel quarta pars de magiſtris aut licentiatis theologiæ. Pauci uerò ex eis ſint filij, fratres aut nepotes Regum & magnorum principum.

P. Ræſteriſcus D. Iac. Vuimphelingio diui-
narum literarum licentiato S. D.

REmitto ad te, uir ornatiſsime, fido cum hoc commenſali meo, medullã illam pragmaticæ, perquàm ſcitè, ſynceréq; abs te excerptã, unà cum prudentiſsima Cæſ. maieſt. instructione. Faxit Deus Opt. M. ut aquila noſtra circũſpectiſsima oculatiſsimaq; ipſa e ſummo culmine (perinde ut liliatus princeps) eripiat conſeruetq;, ne ſcilicet poſthac beneficiorum iſti har pagines, uniuerſam hanc nobilem Germaniam medullitus exenterent, eneruentq;. Negocium ipſum meher clè commodiſsimum atq; diuinum, ſummopere cõmendo. Nec non cùm tuam ea in re diligentiam, tum Cæſ. M. ad remp. Germaniæ zelum, haud immeritò maximi facio, mirificeq; laudo. Nihil prorſus demendum in ipſo facto, adijciendum'ue (hac præſertim peſtifera tempeſtate, proindeq; nobis inquietiſsima) operæprecium duximus. Aeneam Syluium de Germaniæ ſitu propediem aut ipſe reducam, aut fido cum tabellione ad ſuum remittam authorem. Vale fauſtiſsimè: Ræſteriſcoq; tuo, tametſi ſcabro et inculto, utare pro tua ſynceritate, ut uoles. Datum feſtinanter & ex tempore, urgente cõtubernali hoc meo, probatæ uitæ uiro, quem tuæ humanitati commendo. Calend. Decemb. Anno Chriſti M. D. X I.

Hiſce importabilibus oneribus commodè adijcientur & ea 100 grauamina, quæ Imperante Carolo V. anno Domini 1522 in comitijs Norimbergæ legato Papæ oblata ſunt.

Graua-

Grauamiña ſedis Apoſtolicæ, non ferenda Germanis, ac primùm de Diſpenſationibus ære redemptis.

1. *Inter reliqua onera, uel illud minimè poſtremo loco eſt collocandum, quòd conſtitutionibus humanis multa prohibentur, imperantur item multa, quæ nullo diuino præcepto uel interdicta ſunt, uel imperata. Quod genus ſunt, matrimoniorũ tam innumera excogitata obſtacula, ex affinitatis, publicæ honeſtatis cognatione, ſpirituali, legaliq́;, & conſanguinitatis tam multis gradibus originem trahentia. Ciborum item uſus interdictus, quos Deus tamẽ ad hominis neceßitatem creauit, ac cum gratiarum actione promiſcuè ſumendos Apoſtolus docuit. Hæ nimirum, atq́; his ſimiles complures humanæ conſtitutiones, euſq́; ligant homines, donec pecunia ſibi harum legum gratiam à ſtatuentibus impetrent, ut ita pecunia faciat diuitibus licitum, quod tenuibus gratis ſit prohibitum. Illicitisq́; his legum ac conſtitutionum humanarũ retiaculis, non modò magna nummorum copia à Germanis expiſcata, è Germania & trans Alpes lata: ſed & maxima inter æquè Chriſtianos orta iniquitas, plura offendicula, ſimultates, dum tenues hiſce laqueis uident ſe illaqueari, nõ ob aliud, niſi quòd ſpinas Euangelicas (ita enim Chriſtus diuitias non ſemel appellat) non poßideant.*

De tempore interdicto.

2 *Pari modo agitur etiam cum celebrandis nuptiarum ſolennibus, à Dominica ſeptuageſima, qua cantatur in eccleſia, Circumdederunt me, &c. ſub quadrageſimæ*

geſimæ uſq; initium, quo tẽpore ab eccleſiæ Romanæ primoribus undiq; nuptias celebrari interdictum eſt. Quũ tamen interim & ab eccleſiaſticis & à ſecularibus paſſim ſine diſcrimine publicè, genialiter uiuatur. Sed ita demum interdictum illud procedit, ſi gratis hoc facere quis intendat. Quòd ſi nummi ſpes refulſerit, iam quod primum erat prohibitum, impunè ac liberè facere licet. Eſt enim & hoc graue Germanorum crumenis retiaculum, quo extrahuntur nummi. Nec minus interim grauamẽ, quòd pauperis diuitiſq; longè diuerſa in relaxandis his conſtitutionibus ſit conditio.

De oneribus Papalium indulgentiarum.

3 *Illud importabile iam olim increbuit Romanarũ indulgentiarum onus, quando ſub perſona pietatis, quum aut baſilicas Romanas conſtruere, aut profectionem in Turcas parare polliciti ſunt Romani pontifices, omnem à ſimplicibus, nimiumq; credulis Germanis exuxerunt pecuniarum medullam. Et quod longè maioris eſt faciendum, per has impoſturas, ac earum conductitios præcones & prædicatores, profligata eſt Germana Chriſtianorum pietas, dum qui extrudere uolebant uenales ſuas bullas, laudes ſuis mercibus occinebant, miras & inauditas condonari per emptitias has condonationes, nedum noxas præteritas, aut futuras uiuentium, ſed & defunctorum uita exiſtentium in purgatorio (quod uocant Cantores illi indulgentiarũ) ignis, modò numeraretur aliquid, modo tinniat dextera. Atq; his merciũ nundinationibus, ſimul & ſpoliata eſt ære Germania, & Chriſti*

pietas

pietas extincta: quando quilibet pro precij, quod in has merces expēderat, modo, peccandi impunitatē ſibi pollicebatur. Hinc ſtupra, inceſtus, adulteria, periuria, homicidia, furta, rapinæ, fœnora, ac tota malorum lerna ſemel originem ſibi traxerunt. Quod enim malorum amplius iam horrebunt mortales, quando ſibi peccandi licentiam ac impunitatem, nedum in uita, ſed & poſt obitum, ære, licet immodico, comparari poſſe à nundinationibus illis indulgentiarijs, ſemel perſuaſum habēt: maximè Germani, quibus per hos ueræ pietatis fucos, ſub religionis perſona, nihil non perſuaderi difficile eſt: ut ingenio planè ad pietatem credulo eſt Germania.

4 Et licet indulgentiæ hæ non ſemel in hoc ad Germanos miſſæ ſint, quaſi ex corraſa earum uenditione pecunia, fideles contra Barbaros eſſent tutandi ac defendendi: euentu tamen compertum habent Germani, pecuniam hanc non in rem fidei, aut alioqui Reipublicæ Chriſtianæ neceſſariam, ſed in propinquorum luxum ac ſubleuandam familiā ipſorum eſſe uerſam, quo uno bina hæc nata ſunt perquam maxima incommoda, quod & offendicula orta ſunt ſimplicibus, & quod nunc Germani toties ſentientes luſam fidem, quum uerè iam res poſtulat, ut contra Turcas inſtituatur expeditio bellica, nullis rationibus perſuaderi ſe patiuntur ut credant, quod res ipſa ferè notorium facit, ita ſcilicet inſtare ceruicibus noſtris crudeles turcas, ſuſpicantes ſemper prioribus ſimile quippiā agi. Quæ una ratio eſt, ut tam ægrè manus cōtra Turcas iūgāt. Quantorū ergo malorū et in

rebus

rebus temporalibus ac Chriſti *fidelium conſcientijs; cauſæ fuerint* Romanæ *indulgentiæ, ſanctitas* Apo*ſtolica pro ſublimitate captus ſui, exigua opera, uel inde, ſi nõ ex re ulla alia, coniectura cõſequi poterit.*

5 *Præterea* Papalis *ſanctitas, cæteriq; Epiſcopi, ac eccleſiæ* Romanæ *columnæ, caſus aliquot ſuæ tantum abſolutioni reliquos fecerunt, quorum ſi unum aut alterum commiſeris, iam aut numerandum, aut abſolutione tibi carendum eſt: nempe quòd in hoc reſeruati ſint, ut uel inde nummorum aliquid eis accreſcat.* Quod *ex eo conijcere licet, quòd in caſibus etiam quantumuis pro tẽpore honeſtis aut neceſſarijs, nunquam tamen, niſi numeretur aliquid, diſpenſant.* At *ſi nihil attuleris, numeraueris ue, indiſpenſatus perpetuò maneas oportet.*

6 *V*erùm *ſi quis, unde numeret, habeat, iam nedum præſentes indulgentur harum conſtitutionum tranſgreßiones: ſed & in futurũ impunè, ut eas ipſas tranſgredi liceat, indulto permittitur.* Quo *fit, ut anſam inde accipiant ij, cum quibus ita diſpenſatum eſt, peierandi, homicidia, adulteria, & ſimilia flagitia perpetrandi: quando quilibet ex ſacerdotum uulgo, abſolutionem emptitiam uirtute indulti his impartiri poteſt.* Quæ *malorũ ſeges tota ex habendi libidine, auriq; ſacra fame, qua nunc* Eccleſiaſticorum *nonnulli miſerè excruciantur, originem ducit.*

De prædicatoribus indulgentiarum Stationarijs.

7 *Eſt & aliud indulgentijs uendendis addictũ hominum genus, quos* Stationarios *uulgo uocant. hi ru-*

ſticorum

ſticorum plerunq; abutũtur ſimplicitate, dum omnes uicos, uillas, pagos, angiportus, omniaq; peragrant caſtella & oppidula, prædicantes ſancti cuiuſpiam, Valentini puta, Huperti, Cornelij, Anaſtaſij'ue ſanctimoniam: ac quantum ad rem familiarē addat, ſi quotannis hunc uel illum munuſculo aliquo, quod eis Stationarijs ſcilicet in commodum cedat, demulceas. Inſcribentesq; dehinc ſimplices, ſub ſancti alicuius numen ac tutelam, promittẽtesq;, ut hoc aut altero morborum genere uacaturus ſit, qui eis annuum cenſum penderit. Quæ omnia in hoc excogitata ſunt, ut ſimplices illi ad uiuum uſq; exugantur. Nam primùm hoc negotium à ſancto Antonio cœptum, in innumerata morborũ genera dehinc aſſueuit diduci: ita ut uix ſuperſit morbus nunc aliquis, cui Stationarij non & peculiarem ſanctum, tanquam tabernæ uel negotiationi præpoſuerint. Proceſsitq; eò uſq; eius mali ſerpigo, ut pauperum ac ſimplicium illorum, Quæſtuarij ac Stationarij prædicatores, ſanguinem uorent & medullam: dumq; illi unà cum liberis ſuis neceſſarijs ſpoliantur, in delicijs & luxu plus quàm Sybaritico degunt Stationarij. Quæ res & in primis præſentem ſibi ſanctitatis Apoſtolicæ medicinam poſtulare uidetur, quo interdiceretur epiſcopis, cæteriſq; eccleſiæ primatibus, ac eorum uicarijs, ne pro legationis ſeu functionis huius admiſsione quidpiam poſthac acciperent precij, ne'ue eas omnino tolerarent amplius, aut quantum per eos ſtaret, paterentur.

8 Nec minus & in hoc à religioſis grauãtur prophani, maximè pauperes, quibus res eſt anguſta domi: nem-

mi: nempe quod mendicitas ordinũ mendicantium, nihil in rure, neque in urbe ſinit non peragratum, dũ à terminis, quos peruagãtur, Terminarij dicũtur. Quas quidẽ peruagationes cõtra ordinis eorũ ſtatuta, neq; etiã ad neceßitatẽ, per auaritiã inſatiabilẽ adinuenerunt. Ita enim fit, ut cum in oppidulo, aliquãdo non admodũ celebri, ſed perexiguo, duo, tria, aut eo amplius illorum ſint cõuenticula, in quæ, omne quicquid eleemoſynæ undiq; diſquiri poteſt, confertur, dũ tamen interim morbo aut ſenio cõfecti ciues uel incolæ, qui per ætatem ex laboribus & ſudoribus ſuis unà cum uxorib. & liberis honeſtè uixerant, egeãt, fame & inedia pereundum neceſſe habeant.

Itaq; rogant ſanctitatem Apoſtolicã, Imperij principes, cæteriq́; ſtatus, quatenus ſanctitas ſua, paterno animi affectu, offendicula & grauamina hæc Indulgentiarum, diſpenſationum, Stationariorum, Terminariorumq́; è medio tollere, atque ita negotium temperare uelit, ne libertas Chriſtiana, ſeruitute humanarum conſtitutionum penitus extinguatur, illaqueenturq́; conſcientiæ Chriſti fidelium, mandatis hominum, quibus nullum eſt peccatum maius quàm nummis carere. Nõ ultra enim quicquam prohibent, quàm ſi gratis contrauenire quis uelit, & diſpenſant illico quod prohibuerant, numerata ſcilicet pecunia ampliore. Verùm quòd ſyncerius cum fidelibus Chriſti, tanquã cum ſuis ouibus agatur, inſtruanturq́; potius ad pietatem & charitatem mutuam, ex iußione Chriſti, quàm ad obſeruationem cuiuſuis traditionis humanæ, formidine pœnæ. Ac ſi errare eas aliquã

do labiq́; contigerit, moneãtur, & ſubleuentur potiùs fraternè, quàm ita ſeruiliter ac durè tractentur. Quo omnib. paulo notius fiat, paſtorem cupere potius & quærere ſalutem ouium, quàm priuata compendia, ac earum lanam.

Quàm iniquè cauſæ prophanæ in prima inſtantia ad Romanum tribunal iudicia- rium trahantur.

9 *Quum nedum iuris ratio, ſed & reipſa ſeries poſtulet, ut diſtinctæ ſint iuriſdictionum limites, & ut quilibet* Ordinarius *ſuis ſit finibus contentus, alterumq́; in exercenda iuriſdictione non diſturbet: minimè tamen pontifices* Romani *pro tempore exiſtentes, æquitatem hanc communem conſiderarunt, ſed neglecta hac, ad petitionem perſonarum eccleſiaſticarum, laicos non rarò in cauſis etiam prophanis, puta hæreditatum, aut pignorum, & in prima quidem inſtantia, coram ſe* Romam *citari, ac in ius uocari fecerunt.* Q*uæ res nedum ita (ut prædictum eſt) in ius uocatis, ſed & totius* Romani Imperij *ordinibus, cedit in iacturam, perniciẽ, contemptũ, ac iuriſdictionis dehoneſtationem, diminutionemq́;.*

10 *Item, cum* Romæ *quiſpiam etiam laicus, interpoſito iuramento aſſerit, ſe non ſperare iuſtitiam apud iudicem competentem in* Germania *aſſequi poſſe, protinus ad tale iuramentum admittitur, ac citatio ei contra partem aduerſam decernitur. Sicq́; proceſſus à iudice ordinario ex* Germania Romam, *nec iudice interpellato, nec parte aduerſa monita, protrahitur, inde iuramẽti prætextu, nec fori declinatio, nec*

ulla

ulla admittitur probatio, etiã ſi planè doceri poſſet, autorẽ illũ peieraſſe. Quæ res ſi altius radices ageret, nec principijs reſiſteretur, omnes tandem cauſæ ad Romanæ curiæ tribunal deuoluerentur, ordinarijq; uniuerſi ſua priuarentur iuriſdictione. Quod non ſolum contra omnem iuſtitiam, ſed etiam intolerabile foret.

Ea propter ſacri Romani Imperij ſtatus ſanctitatẽ Apoſtolicam rogitant, ut prædictum onus in Romana Curia poſthac non tolerare uelit: ſed curare, ut dehinc nemo uel eccleſiaſticus, uel ſecularis, ob cauſam prophanam, in prima inſtantia, Romam in ius uocetur: ſed perſonæ & cauſæ hæ ordinario iudici, cui immediatè ſubiacent, relinquantur, ultraq; hoc amplius contra æquitatem non grauentur.

De conſeruatoribus, ac cæteris Papalibus iudicibus.

11 Item eſt & aliud iudicum Papalium, per quos æquè ordinaria attenuatur iuriſdictio, genus, quos Conſeruatores uulgo uocãt: eos epiſcopi, cæteriq; eccleſiæ principes, ex primatibus, uel abbatibus ſuæ diœceſis, à ſede Apoſtolica in hoc impetrare ſolent, ut coram his, omnes illorum cauſæ & lites, quas iam inſtituere cogitant, dirimantur: euocenturq; per hos in ius perſonæ ſeculares, nobiles & plebeij, in cauſis omnino prophanis, licet actoribus iuſtitia per ordinarium tribunal nunquam fuerit denegata. Quòd ſi uocati in ius ire recuſauerint, ij contra ius ac phas excommunicatione, licet nulla, feriuntur: cuius rei innumera adduci poßint exempla. Ac ſi ut cœpit negotiũ,

procede-

procederet, breui eò rerum ueniremus, ut omnes cauſæ prophanæ, ad conſeruatores hos, cæteroſq; iudices eccleſiaſticos, laicis nedum ſuſpectos, ſed & alioqui incommodos, pertraherentur. Quod ut eſt intolerabile Germanis principibus, ita & aperta fronte, cum ſacri Romani *Imperij pugnat conſtitutionibus ordinatis, quæ clarè & expreßim uolunt ac exprimunt, quòd nemo alium ex ordinario ad incompetens tribunal in ius pertrahere debeat. Quapropter Imperij Principes, Proceres, ac Status, ſedi Apoſtolicæ ſupplicant, ut grauamina atq; onera hæc radicitùs funditusq́; tollantur & abrogentur.*

De Papalibus delegatis ac commiſſarijs.

22 *Item ſan. Pontificia ad eccleſiaſticarum perſonarum petitionem, iudices delegatos & commiſſarios, tanquam eccleſiaſticos iudices, per Germaniam concedere ſolet, ut impetrantes dehinc laicos, cuiuſcunque etiam dignitatis, uel præeminentiæ, coram ita delegatis in cauſis prophanis, iudicio conuenire poßint. Quod ut de facto ſæpenumero præſumũt, ita excommunicationis pœna mandatam ſibi inter partes iuriſdictionẽ defendere conantur. Quæ omnia & in perniciem perſonarũ ſecularium, & in iuriſdictionis Germanicæ ac ordinariæ iacturam uergunt, & attenuationem.*

Quo pacto eccleſiæ Prælati per ſedẽ Apoſtolicã ex Epiſcoporũ ordinaria iuriſdictione, ac cæterorum ſuorum defenſorum tutela eximantur.

23 *Inſuper & hoc moliuntur ſummi Pontifices, mo*

naſteria aliquot eximendo, ut ab epiſcoporũ, eorum ſcilicet ordinarijs, ac defenſorum, protectorumq́; aliorum iuriſdictione ita exempti, reddantur immunes, immediateq́; ſubiaceant ſedi Apoſtolicæ: quæ res non tantum prædictis ipſorum ordinarijs ac defenſoribus, ſed & toti Romano Imperio cedit in iacturam, tum, quando collatio pecuniaria pro Imperij neceſsitate, uiritim Imperij ſtatibus indicitur. Ita enim fit, ut ipſi per ſe ab oneribus publicis exempti, immunitate ſua gaudeant. Dehinc etiam auxiliares manus epiſcopis ac defenſoribus ſuis, quod antehac facere neceſſum habebãt, nõ porrigant: per quam technam Romani Imperij attenuantur nerui, ac decreſcunt plus iuſto uires. Quapropter & hic Imperij proceres ac ſtatus rogant, præfata onera exemptionũ abroganda, tollenda, emendãdaq́;, ac monaſteria hæc epiſcoporum & defenſorum ordinariæ iuriſdictioni relinquenda, ut uel inde Imperium Romanum per ſedem Apoſtolicam eneruatum, uires priſtinas eo celerius recuperare queat.

De attenuatione iuris quod uocant Patronatus.

14 Item, quum per mortes poſſeſsorum pro tempore beneficia uacare incipiunt, quorum ius patronatus ad laicos ſpectat, ſeu eccleſiaſticos, tum conantur & Papalis ſanctitas, & eius oratores uel legati, iuri huic derogare, hoc modo: ut conferant beneficia ita uacantia, Curtiſanis, aut alijs quibuſcunque libuerit, ita ut patronus ipſis ius ſuum præſentandi per hoc adimatur, auferaturq́;, ac interim hoc prætexitur à

ſede

ſede Apoſtolica,quaſi præuentioni hac in re ſit locus:
ut qui prior beneficiũ illud cõtulerit,quod hæc teneat
collatio:licet patroni tẽpus quoddã habeant,intra cu
ius metas beneficia ſua liberè,& à nemine præuenti,
conferre poßint. Eam ob rem patronis laicis & eccle
ſiaſticis ex fictitia hac præuẽtione multa oritur iactu
ra. Quapropter ſacri Romani Imperij ſtatus ſancti-
tatem Apoſtolicã rogitãt,ut talia grauamina atq; one
ra aboleantur : & poſthac beneficia uacatura, ſuo
quæq; patrono relinquantur: nec permittendũ Curti
ſanis,ut dehinc uel per iudiciorũ ordinem, uel ſuopte
ingenio ad talia beneficia ſe ingerant:ſed ſtatuto irre
uocabili ſanciendum, ſi quid à quoquam contra pa-
tronos beneficiorũ ordinarios, prætextu imaginarij
iſtius iuris præuentionis, ut præmittitur, fuerit atten
tatum,quod omne id nullius ſit momenti,uiribus ca-
reat,ſitq; ipſo iure nullum,caſſum & inualidum.

De eccleſiaſticis, qui Romæ,uel inter eundũ Romam,mortem oppetunt.

15 Item,& tum Curtiſanis,cæteriſq; (ut prædictum
eſt) inhabilibus perſonis,per ſedem Apoſtolicam ua
cantia collata ſunt officia & beneficia,cum familia-
res ſanctitatis ſuæ, aut qui curiæ ſeruirent, uel in an-
no (quod uocant) Iubilæo, inter eundum Romam,
aut etiam Romæ agentes,mortem oppetijſſent,tan-
quam ſi beneficia hæc ſedi Apoſtolicæ eſſent cõmiſ-
ſa, rectè atque feudorum collatio committitur. Nec
conſideratur à pontificia ſanctitate, talia benefi-
cia uel officia de iure patronatus, ſint nec'ne, per
quod eccleſiaſtici & laici patroni feudatarij denuò

etiam iure ſuo patronatus ordinario priuati ſunt, & ſpoliati.

16 *Quinetiã aliquãdo, quum ij qui bonis, aut multis præditi ſunt beneficijs, Romam ueniunt, à curialibus Cardinalium tanquam officij gratia ad menſam inuitantur dominorum ſuorũ: inde clam adhibentur teſtes & notarius, quorum interuentu conficiuntur inſtrumenta quibus cum ſuo tempore probari poßit, tales fuiſſe curiales Cardinaliũ, ac ideo beneficia eorum eſſe in perpetuum affecta. Quàm doli ac fraudis res hæc ſit plena, unuſquiſque bonus facilè perpendere poteſt.*

Quo pacto ſub prætextu familiaritatis Papalis curiæ multorum beneficiorum per Curtiſanos impugnetur collatio, etiamſi poſſeſſores illorum longè antehac talibus fuerint beneficijs inueſtiti.

17 *Nec minus & illud ſuetum hucuſq; fuit, ut ultra prædicta omnia, quorundam magni penſi beneficiorum, ſub nomine Officialium uel familiarium Papæ & curiæ Papalis, per idiotas & alioqui inhabiles perſonas ſit impugnata collatio: ac per illos conatum, tentatumq;, ſi quo modo fieri poſſet, ut beneficia hæc in cõmendas ſeu prouiſiones (ita enim ipſi uocãt) uertere, ac cenſibus annuis obnoxia reddere queãt: hinc prætendentes regreſſus, reſeruationes, penſiones, & plura alia incompatibilia, ſibi in his cõpetere. Quibus technis ac dolis malis, beneficia illa penitus exiguntur, eneruãtur, attenuanturq;, cum perpetuò Romanæ curiæ penſionibus annuis ſeruiunt: fitq;, ut Germanorum*

manorum utcunq; habilium, nemo unquam ad hæc aſpirare poßit.

18 Item, obuiam ueniunt & tum Germanis non ferēda à curtiſanis onera. Ita enim per Germaniā ſubtili ingenio beneficia uenātur, ut conētur uiris preſbyteris ætate & integritate uitæ ſpectabilibus, qui beneficia ſua abſque omni controuerſia, iuſto titulo, & bona fide, multos iam annos quietè poſſederāt, in longæua poſſeßione negotium facere, poſſeßionē interturbare, ad Romanam curiam perſonaliter ut compareant, in ius uocare, ac mille alijs artibus ita eos adigere, ut tranſactiones quantumuis iniquas inire neceſſum habeant, modo ſupremos hos annos quiete agere uelint. Coguntur enim hoc quo dictum eſt modo à Curtiſanis ad penſiones annuas, reſeruata, & id genus alias præſtationes. Atque hoc agunt Curtiſani nebulones, non propria (ut ferunt) authoritate, ſed Romanorum ſuorum ſtatutorum, ac regularum, quas uocant, Cancellariæ. Quæ conſtitutiones omnes quotidie pro libidine Curtiſanorum figuntur ac refiguntur, cum derogatur prioribus non admodum, ut uidebatur, æquis, & ferunt iniquiores. Qua re nedum ſenio confectis beneficiorum poſſeſſoribus harum decipularum atq; fraudum rudibus, ſed & beneficiorum collatoribus imponunt mille inſtructi dolis Curtiſani. Nam & ſi poßidens beneficium presbyter, cum Curtiſano litigatore fictitio non tranſigat, tamen ita ſibi litem facit præſtigiator ille curtiſanus, ut ſi pendente efficta hac cōtrouerſia moriatur beneficij (ut prædictum eſt) litigioſi poſſeſſor, quòd dehinc continuò

litem faciens, neglecto collatoris ordinario iure, in poſſeßionem eius beneficij mittatur. Eapropter denuò atque iterum Sa. Rom. Imperij ſtatus iuſtas ſanctitati Apoſtolicæ fundunt preces: uelit enumerata omnia Curtiſanorũ importabilia onera emendare, ac penitus abrogare: ne'ue illis poſthac permittere, ut beneficia Germanorũ libera, per machinationes præfatas oppugnare impunè audeant.

Quomodo prouiſiones eccleſiaſticarũ dignitatum Romam pertrahantur.

19 *Itẽ, quæcunq; dignitates, ſeu beneficia pinguia, utputa Præpoſituræ, Decanatus, Cantoratus, ac cætera officia, Canonicatus eccleſiæ curatæ, & beneficia ſimplicia, quæ ſub menſe ordinario, extra Romana mœnia uacare incipiunt, quorum antehac ad ius ordinarium, patronatus eccleſiaſticorum & laicorum ſpectabat collatio, & electio, tum excogitatur à Romana ſede iuris patronatus ab ordinarijs collatoribus abalienatio, maximè ſi poſſeßores priſtini beneficiorum, aut officiorum dignitatum'ue talium, familiares uel officiales Papæ aut Cardinalium fuerunt. Ideo rogant Romani Imperij Status, prædictum etiam onus è medio tollendum, ac patronos collatores ordinarios apud collationem, electionẽ, præſentationem, & nominationem talium dignitatum ac beneficiorum, iura ſcilicet ordinaria, defendendos, ac defenſos manutenendos. Nec curandum, utrum familiares, uel officiales Romanæ curiæ fuerint, qui beneficia hæc poſſederint, regreſſum, acceſſum'ue, aut aliud quoddam ius imaginariũ ad ea habuerint,*

ita

ita quod tale ius prætentum ordinario patrono, ac collatori, nunc & poſthac nullũ faciat præiudicium, nullamq́; generet iacturam, ſed per omnia iura ordinaria ſinantur illæſa.

De regulis cancellariæ Papalis, nouis technis & reſeruatis ſuper caſibus futuris.

20 Ad hæc Cancellariæ Romanæ regulæ, quas ad ſua compendia ſubinde excogitare ſolent Curtiſani, ac toties ferre ac reuocare, nec non & aliæ ſubinde nouæ artes excogitari cœperunt, quibus beneficia eccleſiaſtica ex Germania Romam eo facilius pertrahantur, aggrauarenturq́; ita, uti ſi Germanorũ quiſpiam beneficiorum aliquod ambiat, id quod non aliunde quàm ex Curtiſanorum manu, magna numerata pecunia, aut penſione annua reſeruata aſſequi poßit. Neque in hoc Curtiſanorum inexplebilis auri ſitis contenta quieſcit, quin nouas quotidie artes excogitet: qualis eſt & illa, cum ſuper beneficio aliquo uacaturo, duo aut tria millia aureorum ad futuros caſus reſeruantur collatoribus ordinarijs tam eccleſiaſticis quàm ſecularibus, eorumq́; iuri ordinario, ac ipſis deniq; eccleſiaſticis beneficijs in prægrande exitiũ, perniciẽ, attenuationẽ, & detrimentũ. Nã cum caſus aliquis futurarũ reſeruationum exiſtit, adſequiturq́; is beneficium, cui prius tot reſeruata erant ſuper hoc millia, tum ad ſupremã opem technas profectò inauditas confingunt, permutationum ſcilicet reſeruationẽ, ſurrogationẽ, reſeruantes ſibi ingreßũ, acceßũ, atq; alias id genus decipulas, quib. ius ordina

 rium,

rium collatorũ ita exhauritur & attenuatur, ut aut nunquam, aut uix tandem poſt multorum annorum curricula patroni ac collatores ordinarij ad ius ſuum patronatus peruenire poßint.

De eccleſiaſticis beneficijs, curatis & non curatis, in genere.

21 Nec *minus & illud in* Romana *curia hucuſq; obſeruatum eſt, ut gratiæ et reſeruationes pectorales, mentales, generales & ſpeciales regreßus, acceſſus, incorporationes, uniones, & concordata, quod ſuis uocant excogitatis nominibus, ob pecuniæ & priuati lucri amorem ſuper beneficijs ac prælaturis, præſertim per* Germaniam, *Curtiſanis à ſede* Romana *concederentur.* Neque *hoc contentus fuit habendi ſceleratus amor, quin & ea ipſa beneficia ac prælaturæ prædictæ, ſocietatibus mercatorum potentum ære, cum onere cenſus mediocris, ſed ita, ut dehinc latius uenderentur, cõceduntur.* Qua *ſubtili practica atq; techna factum eſt, quod plurima, aut certè pinguium beneficiorum magna, ſi nõ maxima portio, ex* Germanorũ *manu* Romam *eſt tralata: quæ beneficia hinc idiotis inidoneis, ac inhoneſtis etiam perſonis, non rarò ſunt collata: & quidem nec* Germanis, *ſed* Barbaris, *qui* Germanam *linguam neque loquantur, nec intelligãt. ut inauditum dictu hoc inde ſit ſequutum, quod ouib.* Chriſti *præfecti ſunt paſtores, quorum etſi oues uocẽ fortè audierint, non intelligant.* Verùm *grauius etiam inde oritur* Germanis *onus, quòd quum beneficia hæc & parrochiales eccleſiæ ipſi propria perſona neque poßidere, neq; gubernare poſſunt (quod tamen pa*

ſtoris

ſtoris officiũ in primis ſibi poſtulabat) nimirum ut ſubditis parrochialibus, & integritate ac innocentia morum, egregium de ſe præberent exemplum, ut oues ſuas tanquam oues Chriſti, doctrina ſolida, ſyncera, ac ex puris Euangelij fontibus hauſta, quantum ad ſalutem animarũ ouiũ pertineret, ipſi paſtores met paſcerent. Eorum uerò neutrum per paſtores illos ſubdititios curatur. Primùm enim ipſi qui beneficia hæc eccleſiaſtica à mercatoribus, quo prædictum eſt aſſequuntur mundo, quia propria perſona ad poßidendũ ea ſunt minus idonei: ideo hæc eadem alijs æquè, aut longè etiam quàm ſint, ad onus hoc inhabilioribus, pro annuo cenſu locant, nõ ſecus atq; cenſus ac redditus annui ex agris locantur & emuntur, ut is demũ habeatur emptor idoneus, quis plus is mercẽ licitauerit. Ita planè pro precij quantitate elocantur nunc per Curtiſanos eccleſiaſtica beneficia. Dehinc quum ferè fiat, ut maius precium annuum offerat, qui ad Eccleſiæ munus quàm minimũ ſit idoneus, euenit, ut conducticij illi paſtores (an prædones rectius quis eos dixerit, dubium eſt) ſimplici Chriſti plebeculæ pro Euãgelij limpidißimo fonte turbidas, protritas, ac ruderibus oppletas propinent lacunas, dum legendas quas uocant ſanctorum, nec ab eccleſia receptas, & Gentilibus fabulis quàm Chriſtianæ & Euangelicæ doctrinæ ſimiliores, ad populum Chriſti publicè in concione docent. Quid enim aliud docerent indoctè docti, ac idiotæ illi, qui lanam magis quàm ſalutem ouium ut curarent, munus hoc eccleſiaſticum pecunia etiam non modica conduxerunt? ac mercenarij ſunt,

narij ſunt, non (quod Euangeliū abominatur) paſto res. Ita enim fit, ut Chriſti ſimplex plebecula, per ſuppoſititios hos paſtores, à germana Chriſti fide, ac in Deum fiducia, in quibus ſola requieſcit animæ ſalus, ad hominum ſuperſtitioſa ſomnia ac commenta, per quæ res familiaris mercenariorū cōducticiorū, potius quàm Chriſti gloria augeatur ducatur trahaturq́; ac multiplicibus etiã exactionibus interim grauetur plebs Chriſti, quando hoc ſolum curant conductores, ut ultra penſionem locatori pendendam, res ipſa eorum quoq; reddatur lautior: expilaturq́; interea ſuis nummis ab exteris nationibus, unde nulla, nec mutua beneuolentia aut gratiarum actio ſperanda ei eſt, Germania: quanquam beneficia hæc non ad exteros, ſed ſuos, hoc eſt Germanos, ut pertinerent, primùm fundauerit. Quapropter ſacri Romani Imperij ſtatus obnixè quoque rogant, ut præfata onera ac grauamina, per quæ tam immenſo pecuniarum cumulo ſpoliatur Germania, quæ hinc per Curtiſanos malè prodigitur, radicitùs ac penitus tollantur & auferantur, ita ut beneficia per Germaniam nemini, quàm natis Germanis, qui perſonaliter ea poßideant (id quod & æquitas & honeſtas ipſa ſibi poſtulant) poſt hac conferantur ac concedantur.

Quibus nexib. Archiepiſcopi ac Epiſcopi à ſuis Capitulis ob collationem beneficiorum ſint adſtricti.

22 *Nec tantum beneficia ac parrochiales eccleſiæ Romæ ob pecuniæ fauoris aut familiaris cõſuetudinis amorem, indoctis, turpibus, ridiculis, ac offendiculorum*

lorum plenis conferuntur perſonis : ſed & ſimile quiddam ab Archiepiſcopis & Epiſcopis cõmittitur, qui per eorũ capitulares congregationes ita obligantur, ut omnia præpinguia beneficia, curata ac nõ curata (quæ proculdubio à fundatoribus primũ, ut ad doctos ac integros pertinerẽt uiros, ſunt fundata) capitularibus Canonicis, utcunq; ad hoc inidoneis, conferre neceſſũ habeãt: qui dehinc talia beneficia ſimplicia ac curata, indoctis ac ludicris perſonis, modò quàm maximũ pendeant cenſum annuũ, elocãt, æquè atq; ſupra de mercatorũ ſocietatib. dictũ eſt: ita quòd poſſeſſores illi cõducticij, maiorẽ partem ex illicitis exactionibus uiuere, atq; ob id ſubditos eo amplius onerare cogũntur. Similiter & cum cæteris Cathedralibus collegiatisq; eccleſijs, ac earum capitulis agitur. Item & per præpoſitos, reliquosq; in dignitate conſtitutos agitur idem, interim dum ſua conferunt beneficia eccleſiaſtica.

23 Præterea, qui pinguiora (ita ut prædictum eſt) habent beneficia, ac eccleſias parrochiales, utcunque annuas penſiones ampliſſimas ex locationis titulo à conductoribus percipiant, quibus redditibus à laicis fundatoribus beneficia hæc ampliter ſunt dotata, tamen committunt locatores, ut domus beneficiariæ, præ neglecta ædificiorũ cura, penitus collabãtur. Nihil enim aliud curãt beneficiorũ perſonati iſti poſſeſſores, aut locatores, quàm ut pecuniæ æquo maiorẽ ſummam quotannis à cõductoribus recipiãt, ac eandem hinc in uarios, ſed inhoneſtos, illicitos, ac offendiculorum peccatorumq; plenos uſus conuertant, de

ſalute

ſalute & cura animarum, uel ſubditorum, uel etiam eorum, quorum ex marſupio uiuunt, hoc eſt, fundatorum, prorſus apud hos nulla mentio, reſpectus (uelut Megarenſium *olim) planè nullus.* Eapropter S. Rom. Imp. Status, *ac principes, & proceres laici, hic quoq; ſupplicant, ſanctitas* Pontificia *uelit eam offendiculorum ſyluam, turbatum rerum ordinem, ac onera hæc iuſto grauiora, tollere, emendareq́;: ac* Archiepiſcopos, Epiſcopoſq́;, *ab obligatione, qua ex promiſsionis prædictæ nexu tenentur, liberare, ſolutoſq́; reddere: ac edicto cauere, ne poſthac* Archiepiſcopi *&* Epiſcopi, *talibus aſtringantur uinculis: ſed ut dehinc nulli beneficium eccleſiaſticum, curam habens animarum, conferatur, qui non ſit doctrina, ætateq́; & morib. ad hoc idoneus: qui & honeſtam, ac preſbytero dignam uiuat uitam, & qui ipſe propria illud poſsideat perſona. nec plura quidem, ſed unũ tantum beneficium curatum, ſeu parrochialem eccleſiam, Chriſtianè, hoc eſt, ſine offendiculis ullis, ſed multo cùm doctrinæ tũ uitæ integritatis fructu adminiſtret.*

De prælaturarum Commendis, ut uocant, & incorporationibus.

24 *Item & illud hucuſq; notoriè obſeruatum fuit, ut* Abbatiæ *multæ, cœnobia item plura, ac reliquæ id genus domus, ſeu eccleſiaſticarum perſonarũ congregationes, fundatiões ſcilicet* Imperatoriæ *ac principales,* Cardinalibus, Epiſcopis, *ac cæteris* Prælatis, *in tutelam commendarentur, incorporenturq́;. Quare factum eſt, ut per* Cardinales, Epiſcopos, *ac* Prælatos *illos, quibus ita (ut dictum eſt) commendatæ erant*

Abbatiæ

Abbatiæ ac Monaſteria, ita ſunt attenuata, exhauſtaq́;, quod cum antehac in uno illorum monaſteriorum quadraginta, quinquaginta, aut ultra hoc etiam perſonæ ſatis commodè potuerunt foueri, ut nunc ægrè quinque, ſex, aut decē neceſſarijs prouideri poßit alimentis. Quæ res omnis in priuata compendia aut commoda Cardinalium eſt excogitata. Vnde nedum plura oriūtur offendicula, ſed & grauamina oneraq́; ardua, ac non ferenda Germanis. Ideoq́; & hic ſupplicatur, abbatias prædictas, monaſteria, ac religioſas cæteras domus, denuò in integrum ius eorum, priſtinumq́; rerum ſtatum reſtituendas: cauendumq́; poſthac, ne cuiquam tales Commendæ, ut uocant, ſeu incorporationes, concedantur.

De collegiatis eccleſijs, quæ ſuper nobilibus tantum fundatæ ſunt.

25 *Inſuper, licet quædā ſint collegiatæ eccleſiæ per Germaniam, quæ à nobilibus, et in hoc ut nobiles tantum ſummæ atq; mediæ ſortis ad eas reciperentur, primùm ſunt fundatæ, in quib. per diutinæ obſeruatæ ac præſcriptæ conſuetudinis priuilegium eſt, ut tantum principes, comites, barones, aut alioqui nobiles acceptari poſſunt & debent: attamen laudabiles hæ conſuetudines, iura nō ſcripta, priuilegia Papalia, nequaquam curantur, manutenētur'ue, ſed eregionè agitur per Curtiſanos, ad liberæ electionis Epiſcoporū, Præpoſitorum, ac Decanorum & Canonicorum præpeditionem, ut coadiutores alioqui contra Capitulariū uoluntatem ac conſenſum efficiantur. Nec rarò Curtiſanis, licet indoctis & ignobilibus, parantur ad Canonicatus*

ſonicatus huiuſcemodi acceſſus: non obſtantibus ſtatutis & conſuetudinibus, & priuilegijs præſcriptis, ita quod nobilibus Germanis beneficia ſubtrahãtur. & hæc eadem ignobilibus uel ob pecuniam, uel familiarem conſuetudinem hoc pacto conferuntur, ut licet impetrantes ignobiles ad ea non admittantur, obſtante ſibi conſuetudine, tamen ſi quis principum, comitum, baronum, nobilium'ue hæc eadem à Curtiſanis impetrare uelit, cum colore quodam excogitati oneris, ab eiſdem uel emere, uel annuo cenſu redimere cogitur. quanquam ſubinde alia huic negotio prætexantur uocabula, quæ res ipſa quoq; nobilib. Germaniæ, ſupremæ atq; mediæ conditionis, in magnũ cedit onerum ac grauaminum cumulum.

Inueterata priuilegia manutenenda.

26 Adhæc, quamuis omnia eccleſiaſticis ac laicis ſtatibus priuilegia ac immunitates ſint conceſſæ, Præpoſituras, aliaq; beneficia & officia per ſe conferendi atque eligendi: attamen per ſedem Romanam nouæ ſubinde excogitatæ ſunt technæ ac practicæ, per quas priuilegijs prædictis derogatur multifariam, imò ea penitus tolluntur ac turbantur. Eapropter rogant ſacri Romani Imperij Status, hoc emendandum: & in poſterum cauendum, ac unumquenque cum ſuis iuribus & priuilegijs defendendũ, manutenendumq;. Id quod rei æquitas ipſa per ſe ſibi poſtulat.

De annatis.

27 Quantum ad annatas (ut uocant) attinet, quas eccleſiaſtici prælati, Romano pontifici quotãnis pendunt,

dut, quaſq; ante aliquot annos Germani principes ſedi Rom. ſub certis uſq; annorũ metis, eo tamen modo perſoluerẽtur, cõſenſerunt, quo pecunia hæc ad nihil aliud quàm cõtra Turcas parãdã defenſionẽ Romæ tanquam depoſita, fideliter adſeruaretur. Verùm quia anni, in quos præfato modo conſenſum erat per Germanos, iam olim effluxerint, ac annatas depẽſas non contra Turcas, ſed aliò experientia Germani principes didicerint uerſas: eapropter per omnes Imperij ordines illud ipſum pro onere nõ mediocri huc allegatur, ſupplicaturq́;, id quod in reſpõſione generali Oratori pontificio data, ac in primis ex Cæſ. maieſt. literis ad ſanctitatem pontificiã eam ob rem ſcriptis, liquidò magis reperitur, quam ob cauſam laici ſtatus Rom. Imp. uela complicanda cenſuerunt.

De contributione eccleſiaſticorũ, ac religioſarũ domuũ, cõtra Turcas, ac pro defenſione iuris & tranquillitatis publicæ.

28 Item, poſtquam laicorum Imperij ſtatuũ maiores eccleſias, monaſteria, cæteraſq; religioſas domos, per Germaniã, ad laudem omnipotẽtis ità ampliter atq; hoc pacto dotarunt, diuitijsq; auxerũt, quòd iam laici ipſi uix tertiam aut quartam partes in bonis tẽporalibus poßidẽt, atq; ob eam cauſam neceßitati tam eccleſiaſticorũ quàm laicorũ ſubleuandæ, propugnandæq;, ac manu defendendæ paci ac iuri publicis, necnon & in Turcas, cæteroſq; eccleſiæ catholicæ ac ſacri Rom. Imp. hoſtes parandæ expeditioni, præ rerum inopia uires minus ſuppetunt: ideo negotij ipſius exigit neceßitas, æquitas que, quòd ſanctitas

Ponti-

Pontificia ita æquè ac paternè rem temperet, ut eccleſiaſtici etiam tanquã qui ampliores poſsidẽt diuitias, nedum contra Turcas ad ferendum opem teneantur auxiliares porrigere manus, ſed ad tuendum ius publicum, ac tranquillum reipub. Chriſtianæ ſtatum, quotannis pecuniæ quippiam contribuendũ, ita quòd Archiepiſcopi & Epiſcopi eccleſiaſticis prælatis ac perſonis ſuæ ditioni ſubiectis, ipſi ſoli ad ferendum hanc opem, contributionem prædictam indicere, ius ac poteſtatem habeant.

29 Atq; illud eo moderamine agatur, ut electores, cæteriq; principes & magiſtratus laici ab eccleſiaſticis proceribus, in eorum principatibus, comitatibus, oppidis, ac territorijs, in exercenda iuriſdictione nõ perturbentur, aut præpediantur. Nempe hac re fiet, quòd laici inter eccleſiaſticos ius ac tranquillitatem publicam tueri, & eccleſiaſtici ſub laicis degentes, eo facilius ac commodius etiam ius quemq; ſuum defendere ac manu tenere poterunt, cum eccleſiaſtici paria onera unà cum laicis magiſtratibus ac gubernatorib. prouinciarum ferre & cõtribuere iubebũtur, quemadmodum ad idipſum ex Chriſtiana & germana charitate, ac ob æquitatem paritatemq; ſeruandam alioqui tenentur, obligatiq; ſunt.

30 Et quandoquidẽ omnes eccleſiaſtici in primis ac præcipuè, meritò pro uiribus contra Turcas, tanquam hoſtes Chriſtianæ fidei, ad ferendam opem, parandam defenſionem, recuperandumq; manu, quas olim credulis ille ferro ſubiugarat Chriſtianorũ prouincias, teneantur: eam ob rem pro licito, bono, ac

pariter

pariter Chriſtianæ reipub. utili & neceſſario uiſum placitumq́; eſt, ut ſi quando exigere id neceßitas uidebitur, quòd mundus & precioſior ſupellex eccleſiarũ cathedraliũ, monaſteriorũ, cæterarumq́; eccleſiarũ ac religioſarũ domorũ, auri, argenti, unionũ, aliorumq́; precioſorum lapillorum, deniq; & campanarũ pars non neceſſaria, pro communi Chriſtianæ reipub. utilitate in mediũ cõferatur, ne theſaurus ille eccleſiæ Turcis potius quàm nobis cuſtodiatur, adſeruetur'ue, id quod & per Græciæ regnum iam olim uſuueniſſe experientia ipſa docuit. Quæ res Turcis magno ceßit lucro, præſidioq́;, quando reperto hoc eccleſiæ mundo, ſeu theſauro, militibus ſuis comparare potuerunt uberiorem commeatum, ut eo inſtructiores hinc cæteras Chriſtianorum urbes oppugnarent, ac prouincias.

Vt perſonæ eccleſiaſticæ ob perpetrata maleficia commeritam nullam luant pœnam.

31 *Item, quicunq; eccleſiaſticos recipit ordines, maiores ſeu minores, per hoc omnium pœnarũ magiſtratuum ſecularium, utcunq; magna perpetret maleficia, immunis eſſe contendit. Neq; hoc ita ordinati temerè præſumunt, quòd ab eccleſiaſticis ſummæ conditionis ſtatibus in peccandi hac licentia manuteneantur. Sæpenumero enim compertum eſt, ut quum ita conſecratis, præſertim ſacerdotibus, per iura canonica legitimæ uxores ſint interdictæ, quòd dehinc pudicitiam matronarum, uirginum, laicorum ſcilicet uxorum, filiarum, ſororumq́; attentant, ac noctu*

 interdiuq́;

interdiuq; ſolicitant. Efficiunt quoq; per aßiduum ac indefeſſum laborem, partim muneribus, donis ac blanditijs, ut cōplures honeſtæ alioqui uirgines & matronæ, partim etiam in ſecretis (quas uocāt) confeßionibus, id quod euentu ipſo compertum eſt, diuturna opera labefactentur, ad peccatá, offendiculáq; commoueantur. Nec rarò etiam euenit, ut hi, uxores, ac filias, maritis patribusq; detineant, & remorentur, minantes interim, gladio, aqua, igniue, ulturos repetitas uxores, atq; tantorum malorū ſegetem ex libidine inſana contrahunt, mirum quid latrocinijs, homicidijs, innocentum delatione, igni, rapina, furto, falſa cudendo numiſmata, ac mille ſcelerum formis, interim contra diuina humanáq; iura omnia, non ſine magno etiam aliorum offendiculo, liberrimè ac impunè quotidie committant. Nempe immunitate ac peccandi ſua licentia, quā ex priuilegijs canonū ſibi uſurparunt, in hoc freti. Cum enim & ſemel compertū habent, licere eis impunè quicquid libuerit, tum nedum magiſtratibus ciuilibus, ſed & ſuis epiſcopis ac ſuperioribus medium oſtendunt unguem, quodcunque illi uel iubeant, uel uetent. Et tandem ut in peccatis maleficijsq; perpetrandis magis adhuc foueantur, præter omnem æquitatis rationem, aliquatenus interdictum eſt Archiepiſcopis, & Epiſcopis, ne malefactores hos publicè criminali iudicio reos agere poßint, niſi prius degradatos: id quod tātis ſumptibus, tantáq; pōpa celebrari oportet, ut propterea perquàm rariſſimè uncti illi malefactores merita plectantur pœna. Adhæc aſtringuntur, obligantúrq; Epiſcopi per ſua

capitula,

capitula, ut perſonas in ſacris ordinibus, quod dicitur, conſtitutas, ſecundū Canonica etiam iura, pœnis utcunq; leuibus, punire, affligereq; non audeāt. Quæ res tota eò ſpectat, ut ex diſparitate hac, inter laicos ac eccleſiaſticos ſimultates, dißidia, atque odia plus quàm Vatiniana oriantur.

32 Illud quoq; non mediocriter timendum eſt, ut ſi perſonæ eccleſiaſticæ, iam dicti oneris, aliorumq; maleficiorum cauſa, quæ quotidie perpetrare pergunt, non æqua iura, iudices æquos pareſq; pœnas habeāt, quòd eorum uita offendiculoſa apud laicorum uulgus tumultum quempiam, ſeditionemq; pergrandem, nedum contra ipſos eccleſiaſticos ſcilicet, ſed & contra magiſtratus ac ſuperiores omnes, quòd impunita ſinant maleficia tam notoria, commotura, excitaturaq; ſint.

33 Quapropter neceßitas, æquitaſq; ipſa ſibi poſtulant, ut eccleſiaſticarum perſonarum prædicta præſumpta priuilegia abrogentur, aboleantur, è medio tollanturq;: ac illarum gratia finaliter ſanciatur, caueatur ac ſtatuatur, quòd ordinati in maioribus uel minoribus conſtituti, unà cum perſonis laicis, æqua habeant iura, æquos iudices, pareſq; pœnas, ita quòd eccleſiaſtici ultra laicos, in parib. delictis, nullā prætendere poßint prærogatiuam, immunitatem'ue: ſed ut quiſq; delinquentium eccleſiaſticorum ſub quo delinquit iudice, ob commiſſum ſuū maleficium, ſecundum delicti qualitatem ac menſuram, nō ſecus atq; alij malefactores, pœna à iure cōmuni Imperij impoſita delicto, commenſurataq;, plecti, puniri, & affici poßit

atq; debeat. Id quod uerè eccleſiaſticis, hoc eſt probis & eruditis uiris, dubio procul impendio magis arridebit, tantum abeſt ut per hoc lædi ius eorum putẽt. Hac re namque fiet, ut titulo tantum eccleſiaſtici, alioqui improbi nebulones, ad obedientiam maioribus debitam, ac ad bene honeſteq́; uiuendum compellentur. Ad hæc ſeditiones, ſimultatesq́; inter eos atque laicos præcaueantur, euitentur. Denique & hoc ipſo laici ad obſeruandũ, colendumq́;, integræ uitæ eccleſiaſticos eo magis inuitabuntur, permouebũturq́;.

De onere banni, ſeu excommunicationis.

34 *Itẽ Romæ cæteriſq́; in locis per Archiepiſcopos ac Epiſcopos, aut certè eorum eccleſiaſticos iudices, multi Chriſtianorum ob cauſas prophanas, ob pecuniæ denique ac turpis quæſtus amorem excommunicantur: multorumq́;, ſed eorum in fide infirmorum conſcientiæ per hoc aggrauantur, & in deſperationem pertrahuntur: ac deniq; ob pecuniæ, lucri'ue tantulum, aut alioqui res minimi precij, ad internicionem uſq; animæ, corporis, honoris, atq; rei familiaris, contra diuina humanaq́; iura perducuntur. Quando nemo, niſi ob conuictum hæreſeos crimen, excommunicationis gladio feriẽdus, aut pro ſecluſo à Chriſtiana catholicaq́; eccleſia, ſacris literis teſtantibus, reputandus eſt. Eapropter S. Rom. Impe. Principes, proceres ac ſtatus laici rogant, ut põtificia ſanct. tanquã fidus, Chriſtianus, ac pius pater, uelit præfatum onus Banni, ſeu excommunicationis, apud ſedem Romanam penitus abolere, ac apud cæteros Archiepiſcopos, Epiſcopos, & eorum iudices eccleſiaſticos ablegare,*

legare, tollere, & deniq; ita ſancire, cauereq́;, ut nemo ullam ob cauſam, quàm manifeſtum ac conuictum hæreſeos crimen, & quantum ad ſacroſanctā Chriſti fidem attineret, excommunicationis fulmine feriatur, aut pro ſecluſo à Chriſtiana ac catholica eccleſia habeatur. Periniquum ſiquidem eſt, fideles Chriſti ob temporalium bonorum, lucri'ue, aut deniq; ullam aliam humanarum conſtitutionum tranſgreßionē, excepta hæreſis perfidia, à Deo optimo maximo, ſuaq́; eccleſia catholica excludi, ſeiungi, ſeparariq́;.

Quo pacto multi cohabitatores, oppidorū excommunicati & ipſi utcunq; innocentes, excommunicantur.

35 *Item & illud in pleriſq; ſæpiuſcule euenit, quòd uicinorum excōmunicati decem, & eo amplius, quos tamen cauſa nihil omnino contingit, cum ipſo principali excōmunicationis pœna aggrauantur, & non ob aliud, quàm ut officiales, eccleſiaſtici ſcilicet iudices, facilius, citiusq́; pro libidine ſua miſerā plebeculā depeculētur, ac pro ſuo libitu eorū abutātur ſimplicitate, ipſosq́; principales ad quaſcūq; etiā iniquas accep tādas trāſactiones per hoc cōpellāt, adigantq́;. Nam etiā ſi excommunicatus ipſe, una uxore, liberisq́; ſuis, per intolerabile hoc & iniquißimum banni onus, in exiliū ire cogatur, quòd hac in re nullus ſit officialib. modus, neq; finis, neq; ulla facultatū ratio: tamē nullus eſt hominib. illis reſpectus, num induſtria, data'ue ad hoc opera, & per contemptū, an neceßitate ita impellēte, uel caſu potius, uicini cohabitatores, cū excōmunicato ipſo participarint, commercium'ue habuerint,*

rint, aut ſufficiens'ne hæc fuerit conciuibus cauſa, quare excommunicatum meritò ſolū uertere iuſsiſſe debuerant, horū penſi habetur nullum. Sed unum curatur hoc per officiales, ut quouſq; principalis ipſe excommunicatus ſoluendo no neſt, conciues ac uicini ſui, utut culpa uacēt, ad ſolutionē tamē quod ſupereſt debiti cogantur. Quòd ſi aliquãdo officialibus in os obtrudatur, contra domeſtica, nēpe canonica ſua, eos hoc moliri iura, quæ pecuniæ cauſa quempiã excõmunicari, aut interdictū edici uetent: nihilominus tamē idipſum conãtur, cauſſantes interim, nõ ob pecuniam, ſed contumaciam, quæ tanto ſit maior, quanto unde ſibi originem ducit, minorē habeat cauſam, tales excommunicari. atque hac decipula, auaritiam ſuam officiales nugandò contegere nituntur.

Item & de illicitis interdictis.

56 *Præterea, quum ſacerdos, aut alioqui eccleſiaſtica perſona caſu occiditur, tum nedum occiſor excommunicatur, ſed & totū oppidum, aut totus pagus iniquiſsimè interdicitur: quod interdictum eò uſque durat, tamq; diu interrupta pendent publica Chriſtianorum officia, quouſque uel occiſor, uel tota incolarum eius loci communitas fecerint homicidij compenſationem, homicidiumq; expiarint: non conſiderato eo, dederit'ne occaſionē, ut ſe geſſerit probè, uel nequiter uerſatus fuerit occiſus ſacerdos, uel aliàs eccleſiaſtici ordini aſſcriptus, licet iura canonica ipſa in quibuſdam caſibus, modum negotio præſcribant. prægrauanturq; itaque ex delicto unius, centum alij nihil tale commeriti, nedum contra communem æquita-*

quitatē,ſed & cōtra omnia diuina & humana iura.

De abrogatione feriatarum aliquot dierum.

37 Inſuper & feriarum, feſtorumq́; dierum tanta copia, laicorū uulgus non mediocriter urgetur. Nimirum, quū tot ſint religioſi facti dies, ut uix ægrè tempus agricolis ſuppetat, quo fructus agri, tot ſudorib. è terra pellectos, aliquādo aqua, pluuia, immodicóue æſtu, nō rarò etiam grandine, aliáue tēpeſtate periclitantes, in horrea conferant: quos tamen fructus, ſi non feriarum ſolennibus præpediti forent, cōmodè ac citra iacturam ex agro legere, domūq́; ferre potuiſſent. Adde, quòd feriatis quoque diebus, qui dubio procul bono conſilio, ac in Dei Opt. Max. honorem, primū bene ſunt feriati, innumera perpetrantur delicta, peccataq́; & ſcelera, potius quàm his omnipotēs colatur, ueneretur'ue. Id quod res ipſa notariū facit: tantū abeſt, ut teſtibus hoc egeat. Eamq́; ob cauſam Sa. Ro. Imp. Status laici conſultius putant, ac reip. Chriſtianæ cōducibilius, ſi effrenis feriarū (quæ animis, q̃ externo cultu, Chriſtianis, hoc eſt his quib. à peccatis ſemper feriandū eſt, rectius celebrātur) feſtorūq́; dierū numerus paulo coerceatur in arctū, minuaturq́;.

De domibus ordinum militariū, ac baliuijs (ut uocant) per Apuliam, Siciliamq́ ordini militari Teutonicorum, ui doloq́ Germanorum ditioni ereptis.

38 Item, licet dominis ordinis diuæ Mariæ uirginis (quos uulgo fratrum Teutonicorum uocāt) ex liberalitate Romanorū Imperatorū celeberrimæ memoriæ, item & Principū, Comitū, & Baronum, in eos

 collata,

collata, cæterorumq; nobilium cõtributa auctione, certa bona temporalia, ac redditus & cenſus annui, per Apuliam, Siciliam, reliquamq; Italiam, empti ſint atq; adaucti, non ob aliud, quàm ut contra hoſtes Chriſtianæ religionis, ad pugnã inſtructiores forent, haberentq; Germani nobiles pariter & fidei catholicæ propugnatores, unde commodius & honeſtius ui tam militiæ ſemper paratam uiuere poſſent, ea ex bonorum aſſe præfecturæ eius ordinis aliquot (quas uulgo Baliuias, ac à commeatu ordini parando, cõmeaturas uocant) diſtinctæ ſunt, & diſterminatæ per claſſes, quas & quietè ſine cuiuſpiã turbatione per multa ſecula poſſederũt, uſurparũtq;. Attamen per precedentes Romanos pontifices ordini prædicto bona talia erepta, ac Cardinalibus, Archiepiſcopis, Epiſcopisq;, illisq; nec Germanis, nec præfati ordinis militaris exiſtentibus, collata, tradita que ſunt. Quemadmodum & in hunc uſque diem militaris Germanorum ordo his ipſis ſpoliatus, carere cogitur. Inſuper priores Rom. Pontifices domus ordinis ſupradicti locatas, nato Italo, nẽpe Hieronymo Veneto tradiderunt, ac conceſſerunt, eumq; ordinis ſæpe dicti inſignibus decorarunt, cõtra Romanorum licet Pontificum ac Imperatorũ ſtatuta & priuilegia, toties antehac per eorum prædeceſſores roborata, quibus ad Germanos tantum ordinis milites ut hæc omnia pertinerent, cautum, ſancitumq; eſt.

Deinde & Romanẽſes Curtiſani ordinis ſuprà memorati domos per Italiam, Bononiæ puta, Papalibus bullis ac prouiſionibus attentare conati ſunt, quo facto or-

ſto ordinem ad ligandum ſecum Romæ coegerunt. Id quod non ad mediocrem perniciem & ipſius ordinis, & totius Germanicæ uergit nationis. Demum Germanis Stablore quoque diui Benedicti monaſterium, contra fundationis quanquam iura ſuperioribus paucis equidem annis ereptum eſt, ac in commendam (ut aiunt) Cardinali Columnæ collatum, quæ omnia in perniciem tendunt, ac irrecuperabile Germanicæ nationis detrimentum: attentatumq́; eſt, quicquid id eſt, contra ius & phas, ac æquitatem omnem. Eapropter Imperij ſtatus hic quoque rogant, ſanctitas Pontificia uelit militari Teutonicorum ordini, bona erepta, cenſusq́; & redditus ablatos, abſque ulteriore mora confeſtim reddere, ac reſtituere: aut idipſum, & quanto citius fiat, mandare, curare'ue, quemadmodum iuris, boniq́; & æqui ratio hoc ſibi poſtulat.

De oneribus ſacri Rom. Imp. Statuum laicorũ, contra Archiepiſcopos, Epiſcopos, cæterosq́; prælatos eccleſiaſticos, eorum quoq; Capitula, ac ſuffectos iudices, quos uocant eccleſiaſticos.

59 Præter onera ſuprà memorata, Archiepiſcoporum, Epiſcoporũ & prælatorũ, quòd ij (ut prædictũ eſt) à ſede Romana conſeruatores delegatos, atq; id genus alios pleroſq; eccleſiaſticos impetrant iudices, per quos laici non ferendis aggrauantur modis, quòd non omnino infrequẽter euenit, ut laici in periculum ac perniciem animæ, æſtimationis, corporis atque bonorum perducãtur, ac quantum per hos ſtat iudices,

pertrahantur etiam. Sed hic nondum finis. Sunt enim complura adhuc alia grauamina, prout ſigillatim ea per capita nunc recenſebuntur.

Primum, quib. modis laicorũ bona immobilia ad eccleſiaſticorũ manus, & nõ cõtrà, ab eccleſiaſticis ad laicos perueniant.

40 *Item, quũ à ſede Romana cõſtitutionibus ſit cautum ac prouiſum, ne bona eccleſiaſtica, præſertim immobilia, regulariter perſonis laicis, unquam diſtrahi aut uendi poßint: & tamẽ eccleſiaſtici, nulla cogente neceßitate, ſed tantũ ut eorum res familiaris reddatur lautior, creſcantq; cenſus, nunquam non ceſſant laicorũ prædia emptionibus, innumeriſq; alijs modis ad ſe pellicere, ſi qua tandẽ ſit poßibile uia. Quod ipſum quoq; Statibus laicis graue, damnoſum, ac intolerabile eſt. Quàobrem S. Rom. Imp. Status laici reipub. Germanorum utile, neceſſariũq; putauerũt, ſi omnia bona immobilia, ſoli ſcilicet, quæ poſthac aliquo quocunq; tandem titulo à laicis ad eccleſiaſticos peruenirent, poßent à laicis ſuperioribus, quorũ ditioni prædia hæc ſubiecta forent, tandem ab eccleſiaſticis redimi, lui, atque iuſto precio uendicari: non conſiderato, quicquid contra hoc priuilegiorum prætenderent eccleſiaſtici.*

Quomodo Epiſcopi bona hæreditaria eccleſiaſticorũ ad ſe trahere conentur.

41 *Nec rarò & illud facto contigit, quòd cum perſonæ eccleſiaſticæ bona hæreditario titulo, à maioribus ſuis, unà cum cæteris cohæredibus, iure hæreditario ſibi fortè uſurparẽt, ac ſi dehinc inteſtati deceßiſſent*

ſint eccleſiaſtici, tum per Epiſcoporum nõnullos ſibi ipſis bona illa hæreditaria laicorum uendicari cœperunt, non in mediocrem proximorum, uenientium ab inteſtato, cognatorum perniciem ac iacturam. Quæ res ipſa quoque laicis non ferenda, imò omnimodo oneroſa, intolerabiliſq; eſt.

Quo ingenio, bona quædam laica, quæ eccleſijs, aut alijs religioſis domibus certis pactionibus uendita ſunt, uel hypothecata, ditioni eccleſiaſticæ ſubiugari conentur.

42 *Adhæc, ſi quando caſu ita contingit, quòd bona laica temporali iuriſdictioni ſubiecta, fructibus, redditibus, cenſibus'ue annuis eccleſijs, ac cæteris religioſis domibus legentur, uendantur, hypothecẽtur, aut quouis alio titulo tradantur, uel à laicis erga eccleſias ac monaſteria annuo cenſu tributaria efficiantur, moliuntur eccleſiaſtici, talia prædia laica ex ciuili poteſtate ac ditione in eccleſiaſticam transferre: atque huic utcunque iniquo illicitóue conatui, Epiſcopi, eccleſiaſticiq; patrocinantur prælati, tuenturq; rem longè iniquiſsimam: tantum abeſt, ut in hoc quenquam reuereantur eccleſiaſtici.*

De collatione beneficiorum eccleſiaſticorum iamprimum fundatorum.

43 *Item, quum beneficium aliquod eccleſiaſticum à laicis, ſummæ uel mediæ conditionis primùm fundatur, dotaturq;, tunc quidam epiſcoporum primam eius beneficij collationem ſibi uſurpare nituntur, ac beneficijs ipſius dotationem, fundationem'ue prius confir-*

confirmare recuſant, quàm eorum intentioni acquieuerint, quæ beneficia ex ſuis cenſibus dotarunt, hoc eſt, fundatores atq; patroni, ſecundum iura etiam Canonica collatores ordinarij.

De confirmationibus beneficiorum eccleſiaſticorum non neceſſarijs, atque alijs id genus grauaminibus.

44 *Præterea ſi quis nouam fundationem beneficij eccleſiaſtici fraternitatis'ue exigere, atq; eandē cōfirmandam petere uelit, quanquam confirmationis huiuſce, de iure ac æquitate minimè indigeat: nihilominus tamen fundatores beneficiorum præter modum, pecuniarum exactionibus ad uiuum uſque aggrauantur, exuguntur'q;, ac per* Romanorum *ſtatuta, technas ac ſubtiles practicas, eò diriguntur, ut fundationes hæ omnes, quamuis minimi ſint precij, neceſſariò confirmentur. Quod ipſum non mediocre* Germanorum *laicorum eſt onus.*

De ſubſidijs, & alijs oneribus, quæ imponuntur eccleſiaſticis, qui Collatores habēt laicos.

45 *Deinceps, ſi quando cōtingit, eccleſiaſticā perſonā à laico beneficio aliquo dotari, et* Epiſcopo *pro inueſtitura accipiēda præſentari, tum epiſcoporū in ſpiritualibus (ut uocāt) uicarij, pro inueſtitura tantū erogant æris, præſentatis illis, quantū collatum beneficium in annuo habet prouentu, nonnunquam etiam quantum bimo. Ita enim altera portio exigitur epiſcopo, & reliqua interim Archidiacono, aut Archipreſbytero pro inueſtitura, uel poſſeßionis traditione.*

46 *Inſuper nimiūq; pro uiribus, illicitis exactionib. grauant*

grauant epiſcopi beneficia,ſubſidijs nimirũ, nullæ licet ſubſint urgẽtes,aut illud ſibi admodum poſtulãtes cauſæ:hoc eſt,quod iura uocãt,manifeſtæ & rationabiles,ultra etiam modũ,quem iura communia in caſibus euidentibus & neceſſarijs præſcribunt. Illis nempe caſibus,quibus ſolis iura,ſubſidium ab eccleſiaſticis erogari permittunt,fitq́; eius rei immodico uſu,ut presbyteris uitæ neceſſaria,uix , aut certè ne illa quidẽ relinquantur. Demũ & in totius populi caput hoc redundat onus, quando ita premuntur ſacerdotes, ut reſpirare eis non liceat, ni uiciſſim ſubditam plebeculam arrodant. Ita ex onere ſeritur onus, eò uſq;,ut nullum gratis,niſi numeretur ſemper aliquid, miniſtrent ſacramentum, eccleſiæq; Chriſtianæ donum: ad quod tamen præcipuum gratis ut facerent, darentq́; ea gratis, quæ nullo ære redimi poſſunt, atque ipſi gratis accepiſſent,ſacroſancti Euangelij atteſtantibus literis tenebantur. At illud res ipſa fecit notorium.

Quo pacto ſæpius, & quidẽ plures unà , indocti atq; inidonei ordinentur ſacerdotes.

47 *Item Archiepiſcopi, Epiſcopi, & eorũ ſuffecti (quos Suffraganeos uocãt) ſæpenumero plures indoctos, idiotas, inhabiles, uileſq́; ac ludicras perſonas ad ſacerdotij functionem ordinãt,qui cum ex miniſterio eccleſiæ, ad quod minus ſunt idonei , uiuere non poſſunt,tamen neque aliunde,uel ex beneficijs , uel proprijs hæreditarijs bonis , unde uitam presbytero dignam ducere queant,habent,ſed tantum imaginarios & fictitios aliquando,neq; illos quidem ſecum ferunt titulos:fitq́; dehinc,aut ex innata malitia, morum'ue*

leuitate,

leuitate, aut qua premũtur egeſtate, (ſicut res eſt malesuada fames) ut inhoneſta exerceant commercia, ac munia ſacerdotibus obeant indigna. Quæ res anſam ſubinde miniſtrat, uerè eccleſiaſticos ac Chriſto ſacros presbyteros floccipendendi, nihiliq; faciendi, quòd illorũ uita corã uniuerſo populo offendiculis ſit quàm refertiſsima. Interim à quibuſdam Epiſcopis, ſex corruptis teſtibus ad hoc adhibitis, dignus ne ſit ſacerdotij munere, uel minus ordinandus, fides adhibetur, qui paſsim quoſq; indigniſsimos ſimulatis ſuis uocib. teſtantur dignos, adq; hoc miniſterium aptos ferũt & accommodos: licet non rarò nullus perſonatorum illorum teſtium, ordinandum, uel de facie albus an ater ſit, nouerit. conanturq; ita Chriſtianis ſanctionibus, ſub perſona, fuco, atque fictitio tantum prætextu ſatisfacere.

De impenſis immodicis, quæ in eccleſiarum conſecratione inſumuntur.

48 Inſuper quũ eccleſias ac templa prætenuia quidem, Deo dicant, ſacrantq;, nõnulli Suffraganeorum, ſubditos utcunque per ſe egeſtate laborantes, ſuperperfluis, minimeq; neceſſarijs ſumptibus onerant: neque hoc contenti, quin munera quoq;, & illa quidem immodica, à miſera plebecula exigant.

49 Item quum laici eccleſijs altaris donant ornamenta quædam, nec non caſulas, & ſimilia, ac in Dei honorem pecunias ſuas expendunt: nihilominus tamen Suffraganei exigunt, ut talia, priuſquam ad altaris cõuertantur uſum, conſecrentur, pro qua demum conſecratione munera ac dona petuntur innumera.

Quapro-

Quapropter æquum eſt, ut tales abuſus deleantur. Et ſi Suffraganei fruſtra laborare nolint, ut unicuiq; prælato aut plebano talia faciēdi pmittatur poteſtas.

Quemadmodum cœmiteria nonnunquam ſuperfluè, ac minimè neceſſariò conſecrentur.

50 *Demū ſi fortè ſine armis, pugnis tantum & capillis in cœmiterio, duo plures'ue manus conſerant, aut rixā habeāt, ad ſanguinis uſq;, quantūuis modici, effuſionē, tum ad interdictorū ſeueritatē recurrūt eccleſiaſtici: nec prius publica Chriſtianorū redintegrāt officia, quàm ciuiū uniuerſitas cœmiteriū denuò magna pompa, grauibusq;, nec profectò minoribus impenſis cōſecrari curauerit, q̃ primùm (ut prædictum eſt) ex prophano redditus ſit ſepulturæ is locus ſacer. Quæ omnia in caput tandem redundāt laicorū.*

51 *Item Suffraganei excogitauerunt, ut ſolum ipſi, & nullus alius ſacerdos; laicis campanas baptizent. credunt deinde ſimpliciores, ita affirmantibus Suffraganeis, tales campanas baptizatas, dæmones & tempeſtates pellere. Quapropter innumeri plerūq; adhibentur compatres, præcipuè uerò qui fortuna pollēt, exorantur, qui baptizationis tēpore funem qua cāpana religata eſt, tangunt, ac Suffraganeo præcinente (quemadmodū in paruulorū baptizatiōe fieri ſolet) omnes pariter reſpōdēt, ac cāpanæ nomē ingemināt; ueſteq; noua, (quēadmodū et Chriſtianis fieri ſolet) cāpana induitur. Inde ad ſumptuoſa properatur cōuiuia, qb. præcipuè cōpatres, ut eo largius munera offerāt, adhibētur; nec nō Suffraganei, et eorū capellani*

cum

leuitate, aut qua premũtur egeſtate, (ſicut res eſt ma leſuada fames)ut inhoneſta exerceant commercia,ac munia ſacerdotibus obeant indigna. Quæ res anſam ſubinde miniſtrat,uerè eccleſiaſticos ac Chriſto ſacros presbyteros floccipendendi, nihiliq́; faciendi,quòd il lorũ uita corã uniuerſo populo offendiculis ſit quàm referti ßima.Interim à quibuſdam Epiſcopis,ſex corruptis teſtibus ad hoc adhibitis,dignus ne ſit ſacerdotij munere, uel minus ordinandus, fides adhibetur, qui paßim quoſq; indigni ßimos ſimulatis ſuis uocib. teſtantur dignos,adq́; hoc miniſterium aptos ferũt & accommodos:licet non rarò nullus perſonatorum illorum teſtium, ordinandum,uel de facie albus an ater ſit, nouerit. conanturq́; ita Chriſtianis ſanctionibus. ſub perſona,fuco, atque fictitio tantum prætextu ſatisfacere.

De impenſis immodicis,quæ in eccleſiarum conſecratione inſumuntur.

48 Inſuper quũ eccleſias ac templa prætenuia quidem, Deo dicant,ſacrantq́;, nõnulli Suffraganeorum, ſubditos utcunque per ſe egeſtate laborantes, ſuperperfluis,minimeq́; neceſſarijs ſumptibus onerant:neque hoc contenti,quin munera quoq;, & illa quidem immodica,à miſera plebecula exigant.

49 Item quum laici eccleſijs altaris donant ornamenta quædam,nec non caſulas,& ſimilia,ac in Dei honorem pecunias ſuas expendunt: nihilominus tamen Suffraganei exigunt,ut talia, priuſquam ad altaris cõuertantur uſum, conſecrentur,pro qua demum conſecratione munera ac dona petuntur innumera.

Quapro-

Quapropter æquum eſt, ut tales abuſus deleantur. Et ſi Suffraganei fruſtra laborare nolint, ut unicuiq; prælato aut plebano talia faciēdi ꝑmittatur poteſtas.

Quemadmodum cœmiteria nonnunquam ſuperfluè, ac minimè neceſſariò conſecrentur.

50 Demū ſi fortè ſine armis, pugnis tantum & capillis in cœmiterio, duo plures'ue manus conſerant, aut rixā habeāt, ad ſanguinis uſq;, quantūuis modici, effuſionē, tum ad interdictorū ſeueritatē recurrūt eccleſiaſtici: nec prius publica Chriſtianorū redintegrāt officia, quàm ciuiū uniuerſitas cœmiteriū denuò magna pompa, grauibuſq;, nec profectò minoribus impenſis cōſecrari curauerit, q̃ primùm (ut prædictum eſt) ex prophano redditus ſit ſepulturæ is locus ſacer. Quæ omnia in caput tandem redundāt laicorū.

51 Item Suffraganei excogitauerunt, ut ſolum ipſi & nullus alius ſacerdos; laicis campanas baptizent. credunt deinde ſimpliciores, ita affirmantibus Suffraganeis, tales campanas baptizatas, dæmones & tempeſtates pellere. Quapropter innumeri plerūq; adhibentur compatres, præcipuè uerò qui fortuna pollēt, exorantur, qui baptizationis tēpore funem qua cāpana religata eſt, tangunt, ac Suffraganeo præcinente (quemadmodū in paruulorū baptizatiōe fieri ſolet) omnes pariter reſpōdēt, ac cāpanæ nomē ingemināt, ueſteq; noua, (quēadmodū et Chriſtianis fieri ſolet) cāpana induitur. Inde ad ſumptuoſa properatur cōuiuia, qb. præcipuè cōpatres, ut eo largius munera offerāt, adhibētur; nec nō Suffraganei, et eorū capellani

cum

multis alijs miniſtris regaliter paſcuntur. Nec hoc ſatis eſt,ſed et Suffraganeo mercedē perſoluere neceſſe eſt, quam illi munuſculum uocare ſolent: inde euenit, ut aliquando etiam in paruis uillis centum floreni in tali abſumātur & expendātur baptizatione: quæ res non ſolū ſuperſtitioſa,ſed etiā Chriſtianæ religioni cōtraria, ac ſimpliciorū ſeductio, & mera eſt exactio. Veruntamen Epiſcopi, ut Suffraganeos uel uiliſsima obærare poſsint mercede, talia,& adhuc abſurdiora tolerant. Res igitur tam nephanda & illicita meritò aboleri debet. Cæterùm ſi cōducere uidetur,ut cāpanæ cōſecrentur (ita enim Suffraganei baptizationē appellant, quoties à prudentiorib. de hac re interpellātur) conueniens erit,ut talis conſecratio per unūquemque fiat ſacerdotum, quemadmodum cum aqua benedicta,ſale,herbis,& ſimilib. fieri ſolet:idq; abſque precio & expenſis laicorum, ne populus ſimplex ita ſeducatur,& damno afficiatur, necnon auaritiæ deteſtandæ præſumptio euitetur.

Quemadmodū de noua ſancti cuiuſpiā celebritate partem petant oblationis.

52 *Deinceps,ſi fortè per diœceſim Epiſcopi alicuius noua effertur ſancti celebritas,ad quem paſsim cōcurſus fit, tum Epiſcopi aut prælati eo loci, oblationum omnium tertiam, aut certè quartam partē ſibi uendicare præſumunt. Quod tamen domeſtica eorū, nēpe canonica iura,eis non permittunt, quin oblata illa pecunia, potius ac meritò, pro totius Chriſtianæ reip. neceſsitate, ad contrahendam militū manum, parandumq; expeditioni bellicæ commeatū contra Turcas*

uſurpa-

uſurparetur, aut certè in proximi uerteretur neceſſarios uſus.

Quo pacto illicitam à Præpoſitis monaſteriorum Deo dicatarum uirginum petant pecuniam.

53 *Itē quū monaſteria aliqua* Deo *dicatarū uirginū, per præpoſitos, ſeu præfectos gubernētur, qui tamen ad libitū officiò hoc moueri poſſunt (neq; enim perpetua eſt hæc præpoſitura) attamē* Epiſcopi, *acceptationi aut miſſioni præpoſitorū, prius cōſenſum ſuum adhibere recuſant, q̄ à monaſterio* Deo *deuotarum, ſimpliciūq; puellarū pecuniæ aliq̄d numeratū fuerit.*

54 *Item, quum* Abbas *quiſpiam, aut* Abbatiſſa *eligitur, coguntur iterum per* Suffraganeos *conſecrari, licet antea ut monachi & moniales ſatis ſuperq; ſint conſecrati:* Suffraganeumq; *cum ſuis regiè excipere & paſcere, ac inſuper tanquā muneris loco, magnam perſoluere pecuniam.* Quæ *res non in paruum damnum cedit nō ſolum monaſteriorum, ſed etiā illorum quibus monaſteria illa ſunt ſubiecta.*

Inſuper pontifices ſummi multa & uaria in curia Romana *excogitarūt officia, quæ ipſi immani uendunt precio: quod quidem illi perſoluere coguntur, qui (ita iubente* Pontifice *) opera talium indigent officialium, ſeu ſcriptorum.* Hinc *euenit, ut natio* Germanica, *præcipuè uerò epiſcopi, quoties* Pallium *redimunt, aut confirmationem à* Romano *petunt* Pontifice, *ac multi alij oppidò aggrauentur: ac longè plus, quàm elapſis annis, pecunias ſuas dilapidare cōpellātur.* Hinc *facilè conijcere licet, quot* Romæ, *quātiq; la-*

tiq; laquei pro emungẽdis nummis tendantur. Quapropter talia officia meritò deleri debent.

De Archipresbyterorum officialibus, & alijs iudicibus eccleſiaſticis.

55 *Archipresbyterorum quoq; Officiales, ut plurimum ſunt indocti, inhabiles, inſuper & ſcurrilib. moribus, nihil penſi habentes, nihil auentes quàm pecuniã. Et quàm notoriè in publicis degãt peccatis ac facinoribus, quotidiano diſcitur uſu: per quod laici, quos ob admiſſa, debito modo corripere, ac in pietate Chriſtiana eruditiores & meliores reddere debebant, nedum ad meliorem frugem non perducuntur, ſed offendiculis onerantur potius. Ad hæc, per leues ac uiles has officialium perſonas, in quorum conſcientijs nulla Chriſtianæ pietatis uiget ratio, ſed tantum ſceleratus habendi amor, laici miſerè ad uiuum uſque in bonis ſuis ſpoliantur, ac deprædantur. Id quod Archiepiſcopi & Epiſcopi, ſi quidem reuera quod dicuntur, eſſent, hoc eſt Chriſti paſtores, dubio procul diutius non tolerarent, ouesq; Chriſti talibus offendiculoſis paſtoribus curãdas minimè commendarent, paſcendas ue committerent.*

Quàm iniquè laici ad uetitum trahuntur eccleſiaſticorum tribunal.

56 *Ferè & hoc quoq; accidit, ut laici ad eccleſiaſticorum, licet periniquè, trahantur iudicium. Nam etiamſi actor ſit eccleſiaſticus, qui laicum reum iudicio conuenire intendit, attamen nihilo magis ordinariæ iuriſdictioni reorum deferunt, quin paßim eccleſiaſtici tales reos laicos ſcilicet quaſcunq; etiam ob*

cauſas

cauſas ciuiles ac planè prophanas, ad eccleſiaſticum tribunal, refragantibus omnibus etiã iuribus, pertrahere adnituntur: quum tamen maximè conueniat, ac iure non ignoto ſit quàm expreſſim cautum, actorem rei forum ſequi debere.

Quo pacto magiſtratuum ciuilium ſubditi, propter debitam pecuniam ad iudicia eccleſiaſtica pertrahantur.

57 *Præterea eccleſiaſtici ſæpiuſcule laicorum ſubditos ob debita pecuniaria, corã eccleſiaſtico iudice in ius uocant, ac prægraui eorum iudiciorum ordine eoſdem inibi uexant atq; excutiunt, licet à ciuili magiſtratu, adeoq; iudice reorum ordinaria iuſtitia, iuriſq; debita executio eis nunquam fuerit uel denegata, uel diutius quàm par ſit procraſtinata: fitq; ita per actorum (ut dictum eſt) petulantiam, quia conuenti iudicio eccleſiaſtico laici, uarios ob caſus ius ſuum non ita examuſſim, uel deducere per imprudentiam, uel non probare per ſimplicitatem nouerunt: neque edocti ſunt, ut in prætentam pronuncientur excommunicationem, ac irreparabilem rerum ſuarum perducantur detrimentum, perniciem & iacturam.*

Quàm iniquè laicis iudicibus prębeatur occaſio ab eccleſiaſticis, ſubditorum ſuorum petendi miſsionem.

58 *Inſuper & alias plures ob cauſas illicitas, à iudicibus eccleſiaſticis contra perſonas laicas emittuntur citationes ac monitoria: quanquam tales iudices, publica etiam teſtante fama, indubitanter perſpectũ habeãt, uocatos ita in ius ad ditionis ſuæ terminos*

minimè pertinere, illosq́; ad ordinariũ ius remittẽdos fore. Quod ipſum quoq; laicorũ ſubiectis, nõ ferendis modis graue, oneroſumq́; eſt. Nam etſi cauſæ, perſonæq́; tales ad inſtantiã magiſtratuum ciuiliũ ac laicorum ſuperiorũ petitionem, tandem ad ius dicentis laici ordinariũ remittãtur tribunal: nihilominus tamen ita immeritò in ius uocati, grauibus onerãtur impendijs, dãnis & expẽſis, eo quòd ſuperiores ſuos laicos, quos nõ raro ultra centeſimũ lapidem peregrè abeſſe contingit, primũ requirere, dehinc literas miſsionum ab his impetrare, ac tandẽ eas ipſas iudicib. eccleſiaſticis mittere cogantur. interim nuncijs ad hoc cõductis eroganda eſt pecunia, ceſſandũ à quotidianis operibus, ferẽdæ impẽſæ itinerũ atq; aduocatorũ. Quòd ſi fortè ſuperiores ſuos in ius uocati nõ cõtinuò implorauerint, miſsionũ literas impetrarint, easq́; iudicibus prædictis tranſmiſerint, ac ad monitionẽ uſq; proceſſum interea ſiet, etiã eccleſiaſtici iudices uel requiſiti hinc à uocatorum ſuperioribus, quæcunq; tandem in ius uocati ſit cauſa, remittere tamen ita uocatos atq; admonitos ad ordinarium iudicem laicum recuſant.

Quòd iudices eccleſiaſtici cauſas aliquot ſpeciales licet laicas, ita ſuæ afferant ditioni, ut omnino eas remittere nolint.

59 *Quum apud eccleſiaſticũ iudicem, ob decerptũ uirginitatis florem, item ob id illegitimè natorũ, hoc eſt, naturalium liberum ſtatum, aut ſeruientium mercedem, uiduarum ue quæcunq; etiam iudicio uentilantur cauſæ, contra laicos reos, tum uel interpellati à litigantium laicorum ſuperioribus, iudices eccleſiaſtici, ter-*

ci, terminum tamen ſiſtendi iure, nec circumducere, aut ad ſe in ius uocatos, ordinariæ iuriſdictioni ut remittant, precibus induci poſſunt.

De alijs illicitis & inutilibus expenſis cauſarum prophanarum, quæ ad eccleſiaſticos iudices trahuntur, ac denuò remittuntur.

60 *Ad hæc, quum laicus coram iudice eccleſiaſtico (ut ſuprà dictũ eſt) iniquè in ius uocatur, demumq́; ad petitionem iudicis ordinarij remittitur, tunc temerè agẽtis procurator, qui tam male in ius uocari fecerat laicũ reum, mercedem ſuam à cõuento, qui tamen temerè ad uetitũ tractus fuit iudiciũ, petit: cogiturq́; dehinc excommunicationis pœna innocens ille ultra expenſas, quas ob malã in ius uocationem in itinera, procuratores, proq́; impetrãdis & redimendis miſſionum literis neceſſariò expenderat, adde & neglectorum operũ æſtimationem, iam tandem nulliter & iniquè emiſſos iudiciarios proceſſus perſoluere, atq; ære non immodico, coactus licet, penſare.* Nanq; *id ſi fortè recuſet, anathematis præſto eſt gladius: hoc ei minantur iudices eccleſiaſtici fulmen, ni perſolutis uocationum literis, habendi libidinẽ ipſorũ ſatiauerint. Ita afflicto additur afflictio.* Neq; *iuris ratio, quæ temerè in ius uocato refundendas dictat expēſas, à iudicibus his curatur quicquã: imò iudiciarius hic eorum ordo, ex diametro, quod aiunt, cum iuris boniq́; & æqui ordine pugnat. Eum tamen iudiciorum ordinem, nõ ob aliud, quantũ coniectura aſſequi licet, hactenus ita religioſe obſeruarunt, quàm ut plurima actorum turba per hoc ad eorum alliceretur tribunal.*

Ita ſemper iniquum, ex re quæ meritò debebat eſſe æquiſsima, ſtudent facere lucrum.

Quomodo nouæ per uiolentiam inſtituantur decimarum præſtationes.

61 *Item, etſi laici per multa annorum curricula de certis eorum prædijs, neq; maiores, neq; exiguas (ut uocant) præſtiterint decimas: tamen per eccleſiaſticos iudices, apud quos iniquis litigant conditionibus, authoritate iudiciaria ita eis ſit negotium, ut aut petitas iudicio decimas, ſiue quidpiam aliud eſt quod ab eis exigitur, præſtare, perſoluereq́; aut excommunicationis pœnã ferre, neceſsũ habeãt. Neq; hoc temerè. Nã etiamſi à ſententia quantũuis iniqua Romam appellauerint, non eos fugit quàm oneroſus atque diſpar ſit & illic litium euentus.*

Quo pacto eccleſiaſticorum officiales ac ſuffecti, & ipſi laicos ad eccleſiaſticorum tribunal in ius trahere conentur.

62 *Ad hæc omnia, perſonæ eccleſiaſticæ nedũ ipſæ per ſe laicos, quib. dictum eſt, ac ſimilibus caſibus, ad eccleſiaſticos trahũt iudices: uerùm etiam eccleſiaſticorum officiales, ſuffecti procuratores, domeſtici famuli, famulæq;, ac deniq; ipſorum etiam ſubditi, conantur, adnituntur q́; idem iuris, quod eorum habent ſuperiores, ſibiipſis quoque aſſerere, uſurpareq́;.*

De cauſis iniuriarum, quæ coram eccleſiaſtico uentilantur iudicio.

63 *Tandem, ſi quando ex facto euenit, ut eccleſiaſticus contra laicum iniuriarũ agere illatas fortè uerbo iniurias intendat, conatur eccleſiaſticus iudex eas i-*

pſas

pſās quoque ſuæ iuriſdictioni uendicare cauſas, quo denuò reus iudicio conuentus, ordinario iuri, ſuæq; eripitur atque eximitur iuriſdictioni.

Quemadmodũ cauſæ prophanæ ob interpoſita iuramenta, eccleſiaſtico tribunali aſſerãtur.

64 *Inſuper & id præſumũt officiales, ſi quãdo in cauſis prophanis, ac inter perſonas eccleſiæ minimè ſacratas, dicatas'ue, ſed omnino laicas, data fide, ſeu præſtito iuramẽto, uerbo, uel in ſcriptis, pacta, obligatiões, cõtractus, uel promiſsiones factæ ſint, uel celebratæ, quòd eam ob rem, atq; huius prætextus ratione, tales prophanæ laicæq; cauſæ corã ipſis potius q̃ ordinario iudice agitari debeãt: quæ noua eccleſiaſticorũ techna uſu ſi increſceret ac diutius toleraretur, iã actũ foret de ciuili cauſarũ auditorio, q, omnes prophanæ ciuilesq; cauſæ cõtractuũ atq; tranſactionũ, hac uia neceſſariò ad eccleſiaſticos ptraherẽtur. Quiſq; enim cõtractuũ atq; tranſactionũ, hac uia neceſſariò ad eccleſiaſticos pertraherẽtur. Quis enim cõtractus, quæ trãſactio, quæ deniq; inter paciſcẽtes cõuentio, quæ nõ ſit ſolẽni ita ſtipulatione aut promiſsione uallata? Illac nimirũ rerũ ueniremus, ut in totũ ciuilia eluderẽtur iudicia. Quod nedũ contra æquitatem ipſam, contra omnia iura ſcripta, ſed & ciuili magiſtratui intolerabile foret. Nam ut demus hoc interim eccleſiaſticis iudicib. de periurio cõmiſſo notionem ut habeant, nihilo magis per id cauſæ ipſius principalis, cõtractus puta, aut tranſactionis, quamobrem ille peierauit, iudices competentes erũt, quin periuros illos ob religionis trãſgreſsionem manifeſtariam tantum iudicio conuenire*

poſſent, ac canonicam huic indicere mulctam: reſeruata tamen ciuili magiſtratui, qui periuros pœnali iudicio ſecundũ ciuiles ſanctiones plectere ius habẽt, commiſſa ſibi ob id pœna.

Quo'nam modo reformationes ſuorum iudiciorum nec obſeruent, neq; manu, hoc eſt, executione debita tueantur.

65 *Præterea, nedum rationi conſona iura communia, ſed & eccleſiarum aliquot cathedraliũ propriæ reformationes, notoriæ, in quàm plurimis caſibus negliguntur, irritæq; fiunt, dum contrarius ex eiſdem ducitur ſenſus. Exequuntur enim hæc contra hos tantum, quorum poteſtatem ipſi non reuerentur. At ſi reos potentiores, aut eos quibus manu pares eſſe non poſſumus, contingat, tum ex iuris ſui rigore remittunt quippiam. Nam etſi maximè epiſcopi locorum ordinarij, aut eorũ officiarij à uim paßis, aut his quibus contra ius iniuriæ illatæ ſunt, pro debita iuſtitiæ executione, ac talium grauaminum onerum'ue abrogatione interpellentur: ſæpenumero tamen euenit, ut querela hæc uel præpoſitum contingat, uel decanum, uel certè capitulum, ac eccleſiæ Canonicos capitulares: hoc eſt, eos, contra quos loci huius ordinarius epiſcopus, utcunque æquitati fauens, remorante eum hac uia, in electione præſtita, ac promiſſa fide, meritam trãſgreßionis emendationem atq; mulctam præſumere, eiſq; infligere non audeat.*

66 *Ad hæc, Epiſcoporum ac prælatorum nonnulli pro tempore eccleſiaſticorũ iudiciorum Synodũq;, ad ſuum libitum ſpeciales quaſdam & prætentas ferant*

rant reformationes, ordinationes, leges, atq; ſtatuta, quæ ipſa multifariam à iure communi diſsident, ac ſeorſum toto ciuili magiſtratui & iuriſdictioni, eorumq́; ſubditis derogant, atq; perniciem adferũt. Neq; *ullam præ ſe ferentia æquitatẽ, quod ad eccleſiaſticorum priuata compendia, inq; laicorũ necem ſint excogitata, atq; efficta. Eamq́; ob rem laici ea acceptare, aut his parêre minimè tenentur.* Nam neq; *ipſi eccleſiaſtici domeſticas has ſuas conſtitutiones ſecundum rationabilem ſynceriorem ac germanum æquitatis intellectũ, obſeruãt. Etenim tametſi reformationes huiuſcemodi ut plurimũ ſtatuant, coram officialibus, eorumq́; eccleſiaſticis cõſiſtorijs, manifeſta ac notoria tantũ, minimeq́; occulta delicta debere agitari atq; uẽtilari, cõſiderariq́; in primis ſalus animarũ, & honor Ieſu Chriſto debitus, potius quàm pecuniarũ lucrum: attamẽ eius rei oppoſitũ, atq; ex profeſſo contrariũ, negotiũ ipſum, innumeræq́; aliæ cõiecturæ ac circumſtantiæ plus liquidò manifeſtũ reddũt. id quod partim ex ſuprà enumeratis, partim ex recẽſendis ſequentib. articulis, utcunq; ſuccinctis, cuiq; æſtimare facile eſt.*

Quemadmodũ plus pecuniæ, quàm pœnitentię, peccatoribus imponant.

67 *Patrum canonibus ſancitũ eſt, ſpiritualibus ac manifeſtis peccatis ſpiritualem pœnitentiam ſeu ſatisfactionem imponendam eſſe, ut ſic non pecuniæ lucrum, ſed potius animarũ ſalus quæri intelligatur.* Id *quod ſupra etiam memoratum eſt. At eccleſiaſtici iudices & officiales, perperam animaduerſis canonibus, dictam ſpiritualem pœnitentiam in tantum ex-*

 aſperant,

aſperant, aggrauāt & augēt, ut laici priuſquā eam ſatisfactionem acceptare uelint, pecunia magis ſibi ab ipſis immunitatē cōparent. qua re laici multū premūtur, eccleſiaſtici cōtrà multū ditantur, utputa qui in ſuum priuatum cōmodum & partis agūt munus, & iudicis: quod tamen omnibus iuribus diſſonum eſt.

Quem in modū honeſti uiri & mulieres ex falſo rumore ſæpenumero grauentur.

68 *Accidit etiam nonnunquā, quòd uiri & mulieres coram officiali, ſeu eccleſiaſtico tribunali, ut delictorum ac ſcelerum ſontes, ſiniſtro rumore deſtruntur, ac nō prius per ſententiā innocentes declarātur, quàm ubi ſe iureiurando purgauerint: qua purgatione facta, in priſtinū æſtimationis ſtatum reſtituuntur. Et quamuis tam ſiniſtrè denunciatis incommoda, damna, impenſæ, eam ob rem perpeſſæ, meritò refundi deberent: nihilominus tamen innocentes ipſi in dictæ reſtitutionis fidem, officiali, eccleſiaſticóue iudici, duos aureos, cum aurei quarta parte, pro abſolutorijs literis, nequaquam neceßarijs, numerare coguntur. Et hoc eſt, cur officiales, eccleſiaſticiq; iudices, tam iniquas & illicitas rumoris falſi atque delationis cauſas, ita adſectentur, ad ſe euocent, ſoliſq; ſibi uendicent. Id tamen ipſum non ſine magna ſingulari ac graui iactura mortaliū cōmittunt. Nā ſæpius euenit, quòd altercantes mulieres, ira, inuidia, ſeu alio quopiam adfectu cōmotæ, inuicē ſe maledictis impetant, cōuicijs proſcindāt, in tantūq; demētentur, quòd altera alterā uel adulterij, uel magicæ artis ream inſimulet. Quod ubi corā officiali deducitur, tū illa quæ per*

per iracundiã alterã probris ac cõtumelijs adfecerat, iuriſiurandi ſacramento ſeſe excuſare ac purgare cogitur, ſcilicet quicquid iniuriarũ in alterã profuderit, id omne nõ ex certo animi ꝑpoſito, ſed ira, inuidiaq́; profectũ eſſe. pariq́; modo altera, quæ adulterij, necromantiæ'ue inſimulata eſt, ſuã innocentiã, quodq́; prædictorũ nequaquã ſibi cõſcia ſit facinorũ, iuramento detegere iubetur. Iterim uerò qlibet apud ſe facilè cõijcere poteſt, in talib. cauſis, mulieribus, ſiue memoratorũ ſcelerũ uacuæ ſint, ſiue ijſdẽ criminib. obnoxiæ, iurandũ tamẽ eſſe, dũmodo famã, honorẽ, ac uitalẽ ſpiritum retinere uelint. Qua ex re nõ ſolũ illicitũ pecuniarũ lucrũ quæritur, ſed deliberatæ peieratiões extorquẽtur, ſeculareſq́; iuriſdictiones et iudices in eorum mulctandi officio impediuntur. Et ſic contra rationem, impunita remanere delicta neceſſarium eſt.

Quomodo eccleſiaſtici iudices illicitum ex iactatis matrimoniorum cauſis petant intereſſe.

69 Deinceps, quum inter uirum atq́; fœminam de pangendis matrimonialib. ſacris illis fœderibus, negotium quod inter eos fortè agebatur, eouſq́; proceſſit, quòd ab alterutra partium matrimonij contractus, ex pactionibus illis, ratus, perfectuſq́; prætendatur: ab inficietur altera, datumq́; eſt ab altera alteri perſonæ ueſtium, aut alioqui mundi muliebris quidpiam tanquam arrabonis loco, ad ſeruandũ ac cuſtodiendum: accidatq́; deinde, ut aſſerti cõtractus matrimonij ſcilicet cõtemplatione, cõtrahẽtes ad eccleſiaſticũ perueniãt tribunal, ac ibidẽ ꝑ ſententiã in diuerſum ire iubean-

ire iubeantur,ſeparenturq́. Tum iudex ille eccleſiaſticus iniquè hoc ſibi in hac cauſa prætendit intereſſe: nimirum, ut omne quicquid hinc inde arrabonis uice traditum ſit,ut hoc ſibi cedat tanquã commiſſum. Id quod nedum contra omnia iura,ſed & æquitatem atq; honeſtatem ipſam proculdubio eſt.

Quibus artibus iudices eccleſiaſtici cauſas promiſcuas, quæ coram ciuili etiam magiſtratu in iudicium deduci poſſunt,ſibi ſolis uendicare conentur.

70 *Item,licet complures ſint cauſæ ita promiſcuæ iuriſdictionis,ut ſecundũ iura communia,apud eccleſiaſticos atq; ciuiles iudices agitari et puniri poßint: ſæpiuſcule tamen euenit,ut quum ciuiles iudices, conceſſam ſibi hac in re prouinciam & iuriſdictionem adminiſtrare atque exercere uelint, id ipſum ne faciant, per iudices eccleſiaſticos ſub excommunicationis pœna eis interdicitur, prohibeturq́. Quòd ſi diutius perſtare deberet, breui eccleſiaſtici iudices à ciuili magiſtratu,eiusq́; iuriſdictione quaſcunq; etiam cauſas eximerẽt,ſuæq́; aſſererẽt ditioni: id quod Cæſareæ Maieſt. cæteriſq; Imperij Romani mẽbris graue eſt,& intolerabile. Et quanquã ſecundũ iura cõmunia,manifeſta periuria atq; adulteria, maleficiorũq; præſtigiæ,ac cõſimiles aliæ cauſæ,per eccleſiaſticos ac ciuiles iudices,promiſcuũ,uter occuparit,ciuiliter pro tẽpore plecti poßint, habeatq́; ita præuẽtio hac in re locũ: attamẽ eccleſiaſtici iudices cõtra omnia iura,cauſas huiuſcemodi,ſolis ſibi ſuæq́; iuriſdictioni uſurpare conantur. Quod ipſum iuriſdictioni ciuili non*

nili non ferendum eſt onus ac grauamen.

Quemadmodũ cauſæ prophanæ, ſub prætextu denegatæ executionis, ad eccleſiaſticorum conſiſtoria trahantur.

71 *Item, ſi quando perſonæ laicæ in cauſis etiã omnino prophanis, à iudicibus eccleſiaſticis citationes impetrare conẽtur, prætendantq́; magiſtratum ciuilem, debitam ſibi iuris executionẽ facere neglexiſſe, antequam ſummariè, ſaltem per euidens aliquod docuerint inſtrumentũ, iuſtitiam, ut queruntur, ſibi denegatã: citationes tamẽ, atq; alij iudiciarij proceſſus à iudicibus eccleſiaſticis ad ſolam petentiũ querelam his decernuntur. Quòd ſi deinceps ad petitionem uel ciuilis iudicis, aut partis in ius uocatæ, cauſæ huiuſcemodi ad ordinarium tribunal remittãtur, præfigitur ciuili iudici perbreue, quatuor hebdomadarum puta, tempus fatale, intra quod actoris intentioni & querimoniæ ex integro atque ex aſſe executionis ordine ſatisfaciat. Ac ſi in arctiſſimo ita præſtituto termino, ſententia diffinitiua aut non fertur, uel executioni lata non mandatur, libertatem dehinc iudex eccleſiaſticus dat actori laico, corã ſuo tribunali ulterius procedendum. fitq́; non rarò (mirum hoc auditu) ut cauſa, quæ intra menſis ſpacium coram ciuili conſiſtorio agitari, peragiq́; debebat, quòd hæc eadem apud eccleſiaſticum iudicem triennio, aut eo amplius pendeat, hinc indeciſa.*

72 *Aiunt præterea iudices eccleſiaſtici, in talibus caſibus, prophanas ad ſe cauſas pertrahere ſibi licere, ſi magiſtratus ciuilis in adminiſtranda iuſtitiæ execu*

tione

tione negligens inueniatur: eregionē tamen ferre minimè poſſunt, ut in pari caſu idem iuris cum eis ſeruetur: nimirum ut in cauſis eccleſiaſticis quiſpiam de neglecto cultu iuſtitiæ ab eccleſiaſticis apud laicos aut ciuiles magiſtratus conqueri, ac iuſtitiam ſibi per ciuiles magiſtratus adminiſtrari, poſtulare poßit. quanquam iura communia in genere definiant, ſtatuantq́; quo pacto Canonica ciuilibus, & eregionē canonicis Ciuilia iura opem ſuppetiasq́; ferre debeāt.

Quo pacto eccleſiaſtici iudices, ſeculares cauſas prætentæ iuriſdictionis prætextu, ineſſe transferre conentur.

73 Neq; *hoc pleriſq; longa experientia rerum ac eruditione doctis probatur, quòd iudices eccleſiaſtici, quibuſdā in locis diuturni uſus, quaſi poſſeßionis, adimpletæq; præſcriptionis prætextu, laicorū controuerſias coram ſe dirimendas hactenus præſumpſerūt.* Nam *ea ex re* Cæſarea Maieſtas, Romanumq́; Imperium *haud parum detrimenti patitur, utputa quòd nō minimus* Imperij *honor, temporalis ſcilicet iuriſdictio, memoratæ præſcriptionis uelamine minuitur, attenuatur, et penitus ab* Imperio *ad eccleſiaſticos refertur.* Quod *cōtra recepta apertaq; iura eſſe, nemo eſt q neſciat: quib. ſtatuitur & cauetur, ut nulli præſcriptioni quantumuis longæ, aduerſus præeminentē tum* Papæ *tum* Cæſaris *poteſtatem ſit locus.*

Quàm iniquè homicidæ, aliȷ́q; peccatores ab eccleſiaſticis iudicibus duplici afficiantur pœna.

74 Qum *diuina humanaq; iura uetent, ut nemo*

duabus

Quibus cædi debeat uirgis: meritò plerique, quibus cerebrum eſt, nonnullarum Cathedralium eccleſiarum odioſa ſtatuta, peruerſos'que mores, quibus utriuſque ſexus homicidas, reliquos'que maiorum minorum'ue criminum reos hucuſque uexarunt, deteſtantur. Nam hactenus ſeruata eſt conſuetudo, quòd homicidij, ſimiliũq; facinorum, quos caſus epiſcopis reſeruatos uocant, rei, peracta in aurem confeſſione, publicam pœnitentiam, in totius populi conſpectu, cum magno ſuorum ipſorum dedecore, ignominia, infamia ſubire coguntur. Quæ quidem pœnitentiæ forma non uſquequaq; improbanda foret, utpote quæ ad Primitiuæ eccleſiæ inſtituta quàm proximè accederet: ſi hac contenti, non etiam ampliorem iuſto peccantibus egregij iſti, maleq; officioſi officiales extorquerent pecuniæ ſummam, duplicíq; delinquentes punirent pœna. Qua re mirum quàm multi offendantur. Quod quàm iniquum, quamq; longè à Chriſti inſtituto ſit alienum, cuique ſanæ mentis coniectura aſſequendum relinquitur.

Quomodo funeſtæ pecuniæ intuitu, eccleſiaſtici iudices & officiales illegitimas cohabitationes & uſuras tolerent.

75 *Præterea officiales auri ſacra pellecti fame, uſuras ac pecuniæ fœnus illicitũ, nedum nõ interdicunt, ſed & paßim permittunt, fouent ac tutantur. Inſuper etiam clericos, religioſosq; & ſeculares, accepto ab eiſdem annuo cenſu, publicè cum ſuis concubinis, pellicibus, & alijs id genus meretricibus, illegitimè cohabitare, liberosq; procreare ſinũt. Quæ res ambæ quã-*

tum

tum ſcandali,periculi,detrimenti,fortunis,animabus & corporibus pariant,nõ eſt quod recenſeatur:quũ nemo id,niſi talpa cæcutiat magis,non uideat.

76 *Præterea cõtingit aliquàdo,quòd alter coniugũ, belli,uotorũ,ſeu alia quapiã cauſa peregrè proficiſcatur:qui ſi aliquanto diutius,quàm alterius cõferat libidini,abſit,tum officialis,alteri,pacta tamen numerataq́; prius mercede ſatis magna,cũ alia uictitare perſona ac cohabitare indulget, nõ præhabita prius diligenti ueſtigatione,ſuperſtes'ne ſit abſens coniunx,an naturæ conceſſerit. Et ne hoc eorum factum à quoquam calumniari poßit, tolerantiæ nomen ei, non ſine magno mortalium offendiculo,ſanctiq́; matrimonij contemptu indiderunt.*

Vt officialium delegati, ſeu ſynodales iudices,illicitos è domibus cenſus exigant.

77 *Et hoc Germanis poſthac non ferendũ onus eſt, quòd ſynodales iudices quarundã regionũ oppidula & uicos oſtiatim peragrãt,cenſusq́; è domib. annuos exigunt: quos ubi tenuis plebecula perſoluere nequit,protinus cum excõmunicationis iaculis petitur: ad eorum quoq; cenſuũ ſolutionẽ cum ſumma rei familiaris attritione atque attenuatione cõpellitur. Quòd ſi penitus amoueri nõ poteſt grauamẽ: aliquo ſaltem fine ad æqui boniq́; regulam coherceatur.*

Quo pacto hebdomadaria pecunia à mechanicis exigatur.

78 *Pari modo proximè memorati iudices,quibuſdã in locis à ſtabularijs,piſtoribus,lanijs,propolis,molitoribus,*

litoribus, eiuſdẽq; generis mechanicarũ artium profeſſoribus, qualibet ſeptimana pecuniam poſtulant, qua forte per inopiam non ſoluta, eccleſiaſtico ad id fulmine adiguntur.

De iniquis eccleſiaſticorum areſtis (ut uocant) & impedimentis.

79 *Non mediocrem item ſuperioritatis & iuriſdictionis temporalis iacturam Cæſarea maieſt. Romanumq; Imperium patitur, ex male obſeruata hactenus plurib. in locis, diuturna cõſuetudine: uidelicet quod eccleſiaſtici iudices, ubi inter duos laicos ciuilis orta eſt controuerſia, ad alterius partis petitionem literas inhibitorias emittunt, quibus alteri partium mandãt, ne incœptã corã ſeculari ſeu ſuo iudice litẽ proſequatur, ſed in eccleſiaſtico coram ſeſe iudicio compareat. Cui mandato ubi pars uocata obtemperat, & ſe ſuãq; cauſam ad ſuum ordinarium iudicem remitti in iudicio petit, tum primum libellus, articuli, exceptiones, replicæ, duplicæ, & cæteræ id genus ſcripturæ, utrimque producuntur, quibus, reliquiſq; actis & agitatis, perlectis, numeratiſq; potius, quam ponderatis, tandem interloquuntur, cõtrouerſiam coram ſe uentilandam eſſe. Cui ſententiæ propterea, uelint nolint, parẽre coguntur, etiãſi maxime ea grauentur, quod appellationem ad curiam Romanam interpoſitam, ob immenſos tum labores, tum impenſas proſequi nequeãt. Neq; enim cuiuis commodum eſt, adire Romam. An uero talibus, ſimilibuſq; ſententijs ſe ſuſpectos reddant, nec'ne, cuilibet bono uiro conijciendum relinquitur. Vnum hoc certũ eſt, quod ex iam enumeratis*

caſibus, copioſa ciuilium cauſarum ſylua, iuriſdictioni tēporali, ac ciuili magiſtratui, indies ſubtrahitur atq; eripitur. Quod nō ſolum iuribus & æquitati, ſed etiam rationi contrarium eſſe dignoſcitur.

Vt pleriq; inopia rerum laborantes, iudicialium expenſarum, uariorumq; laborum & expenſarum formidine, ad iniquas tranſactiones compellantur.

80 *Neq; hoc ſilentio præteriri poteſt, quòd eccleſiaſtici iudices et officiales miſeros ac ſimplices laicos, multoties ad illicitas, iniquas, ſibiq; penitus nociuas tranſactiones adigunt. Nā ſi quando eos in ius uocāt, magna patronorum, rabularum forenſium, ſcribarū, cæterorumq;, quorum opera in iudiciario ſtrepitu, ut neceſſum habent, caterua, nullo ære conducta, ſed gratuito conquiſita, ſtipati aſtant, ac pauperib. illis prophanis, egeſtate preßis, id hominum genus, non niſi magno conducendum eſt. Quod ubi fortunæ, reiq; familiaris tenuitas denegat, ni penitus cauſa, etiam iuſtißima, decidere uelint, tranſactionem ſeu compoſitionem utcunque iniquam inire coguntur. Qua re quantum grauentur tenues, nemo eſt qui non facile id deprehendat.*

In multis eccleſiaſticorum conſiſtorijs, externi cauſarum patroni & procuratores, quàm non admittantur.

81 *Et hoc hactenus Germanis multum attulit moleſtiarum, quòd per eccleſiaſticos iudices, nulli coram ſe litigantium partium, alijs uti aduocatis & procuratoribus licet, quàm ijs, quos ſibi ſuisq; tribunalibus,*

halibus, iuriſiurandi ſacramento obnoxios reddide-runt. Ne tamen nihilominus externi patroni à liti-gatoribus conſulantur, adeò breues præfigunt ter-minos, ut neque adiri unquam poßint. Et ne hoc eo-rum factum tanquam æquitati contrarium, impro-bari poßit, ſe id in controuerſiæ commodum facere adfirmant, quo celeriorem per conſiſtorij iuratos procuratores ſortiatur exitum. At interim meridia-na luce clarius apparet, qua ſynceritate, qua'ue dexte-ritate id agatur: nempe compertum habent officia-les, ſe ſuosq́; ſuperiores à conſiſtorij aduocatis & procuratoribus timeri. Et ſic miſeri clientes patro-norum uerecundia, dum (quod cõtra eccleſiaſticum iudicem, eius'ue ſuperiores, quacunq; in parte facere poſſent) in iudicio proponere nõ audent, ultra quàm par ſit negligũtur. Quã rem eccleſiaſtici prælati, ijq́; quorum in territorio tale exercetur conſiſtorium, quũ prohibere, penitusq́; eradicare deberent, tutãtur ac defendũt. Et id potißimũ eam ob cauſam, ut ſi quan-do ipſis ſubditis'ue ipſorum in eccleſiaſtico iudicio experiendum ſit, dicti aduocati & procuratores con-tra ipſos exteris ſuis clientulis, ea quæ cauſſæ ſibi po-ſtulat neceßitas, cõſulere, in iudicioq́; proponere ue-reantur, ne, ſi diuerſum facerent, prælatos ſibi infen-ſos, iudicesq́; ſibi malè propitios redderent: talemq́; aduocatorum & procuratorum metum ac formidi-nem, nemo eſt cui uel cerebrum ſit, cui leua in parte mamillæ cor ſaliat, qui inficias ire uel poßit, uel au-deat, cum id quotidiana experientia adeò eluceat, ut nemini non, niſi fortè ijs qui nondum ære lauantur, ſit

O 2 explora-

exploratiſſimum. Quotus enim quiſque eſt aduocatorum, uel procuratorum, qui non amore, ſpe, timore, inuidia, fauore, muneribus, ſimilibus'ue adfectibus, animo non aliquando, rectoq; conſilio deijciatur: quum nihilominus uacui etiam prædictorum adfectuum uix tandem precibus precio'ue inducuntur, ut nihil diligentiæ, laborum nihil, nihil item cliemuli iurium prætermittatur? Enumeratis *uerò grauaminibus, nulla præſentior adhiberi poſſet medicina, quàm ſi litigantibus à certo uſque limite, & aduocatos, & procuratores uel conſulere, uel ad conſiſtoriũ ſecum adducere liceret.*

Quàm leuibus ex cauſis, pauperibus ſacramenta denegentur.

82 Et *hoc facinus,* Chriſti *diſciplinam profitentibus penitus abominandum eſt, quòd ijs, quibus eſt res anguſta domi, ubi parrochis & eccleſijs ad diem ſolutioni deſtinatum, per inopiam ſatisfacere nequeunt, corpus & ſanguis* Chriſti, *ſacroſancta quæ nobis ſacramenta in remiſſionem peccatorum reliquit, denegãtur, imò quaſi pignus præcludũtur, nõ attẽta ulterioris dilationis (& quidẽ modicæ) petitione. Quanquam tales ſimilesq; cauſæ pro conditione ſua coram ſecularibus iudicibus meritò finem ſortiri deberent.*

83 *Item, quum agricolæ autumni tempore uindemiare cupiunt, quemadmodum unicuiq; ad ſui utilitatem facere licet: nihilominus tamen, ſi uindemia illa diſplicet ſpiritualib. (ut uocant) qui eo loci decimas poſſident, miſeris inhibent agricolis, ſub excommunicationis, nec non pecuniarum pœna, ne uuas colligant*

gant prius,quàm ipſi id permittant. Vnde euenit, ut ſæpe pauperculi illi non paruo afficiantur damno, cum uuas ſuas, quas maximis expenſis & laboribus per integrum coluerunt annum, uindemiare non audeant. Etiamſi illi interim uel frigore pereant, uel etiam marceſſere incipiant, tantummodo ob decimarum lucrum iniquum, ſæpius etiam ob inuidiam deteſtandam. Quæ ambo contra iura ſunt diuina, fas, & omnem pietatem, ac ideo meritò aboleri debent.

Vt eccleſiaſtici Synodis abutantur.

84 *Nec minus moleſtum, graue, & Germanorum uulgo intolerabile eſt, quod ſynodales iudices plurib. in locis quotannis (id quod non niſi poſt annorũ intercapedinem ut fieret, iuribus permiſſum eſt) obequitant, ac mirum, quid fictitiæ iuriſdictionis, aut ſuperioritatis exerceant. Hoc interim conſtat, ſimplici popello hac uia, neceſſaria ſubtrahi alimenta. neque talis peragratio eo fine & ordinatione, qua ſummis Pontificibus inſtituta eſt, obſeruatur. Nam pro pœnis & correctionibus, quibus facinoroſos & criminum ſontes à uitijs deterrere deberent, pecuniam præſentem & numeratam, & quicquid denique eis in lucellum cedere poteſt, exigunt. Id quod in ſuperioribus etiam partim memoratum eſt.*

De Canonicis cathedralium & collegiatarum eccleſiarum parrochis, reliquisq; religioſis perſonis: & primùm, quòd iniquis nexibus epiſcopi & prælati à ſuis adſtringantur Capitulis.

85 *Illicitum eſt & hoc, planeq; iniquum, quod Ca*

nonici eccleſiarumq́; cathedralium præeminẽtiores, quorum in manu potior eccleſiaſticorũ iudiciorum, ſynodorum, ac cenſurarum pars ſita eſt, reliquiq́; collegiatarum eccleſiarũ Canonici, quibus eligendi ſuperiorem poteſtas eſt, nullum in epiſcopum, ſeu prælatum eligunt, niſi ſe prius iureiurando aſtrinxerit, planeq́; deuouerit: literis quoq; interdum, inſtrumentisq́; ſigillo probè munitis cauerit, ipſis ipſorumq́; ordinatis iudicibus ab officialib. in nullo utcunq; graui, uel inhoneſto, intolerabiliq́; propoſito, ſe contrarium fore. Ac ſi quando eos delinquere contigerit, impunè eis per ipſum ut hoc ſibi liceat.

De non ferendis ultra oneribus, quibus miſera plebs pro ſacramentorum adminiſtratione grauatur.

16 *Pleræq; item parrochiales eccleſiæ, monaſterijs, prælatis, alijsq́; eccleſiarum curatarũ rectoribus, incorporationis (ut uocant) ſeu alio quopiã iure, ſubditæ ſunt; quas etſi ipſi iuxta Canonũ cõſtitutiones, per ſeſe prouidere teneantur, ubi alijs elocant gubernandas, beneficiorum dotem, ac decimas, plerunq; ſibijpſis reſeruant, & præterea tam enormibus abſentiarum penſionibus grauant, atq; onerant, ut conducticij iſti parrochi, eorumq; uicarij, uiceplebani, ſacellani, coadiutores, cæteriq; conductarum eccleſiarum adminiſtratores, competentem ſuſtentationem, decentiaq; alimẽta inde habere nequeãt. Quo fit, (nã unde conducticij iſti paſtores & mercenarij uiuant, habeant oportet) ut illicitis exactionibus, locatas ſibi ouiculas, miſerè deprædent, dilanient, omnemq́; ſubſtantiam*

tiam tantum non abſumant. Poſtquã enim altaris, baptiſmiq; ſacramenta adminiſtranda ſunt, primus, ſeptimus, triceſimus, anniuerſariusq; dies peragendus, auricularis confeßio audienda, mortui ſepeliendi, & quicquid denique reliquum eſt, quod ad uita functorum ceremonias obſeruandas operæprecium arbitrantur, id gratuitò faciunt nequaquã, ſed tantum exigunt, extorquent, exugunt, quantum miſera plebecula uel cum ſummo ſuo diſpendio præſtare difficulter poteſt: talesq; exactiones uſq; ad ſummum indies augent, atq; accumulant, nonnunquã quoq; excommunicationis fulmine ad ſoluendum adigunt: pleroſq; etiã, quibus per inopiam non licet ad celebranda uita functis obſequia, anniuerſarias, & alias eius farinæ ceremonias, compellere conantur.

Vt ob miſſas cantandas & legendas, pecuniam exigant.

87 *Neq; hoc præteriri poteſt, quum non minimum ſit, quo Germani premantur, quòd ſacerdotes, unius diei miſſas, ad quas aliàs fundationis, ſeu annuæ recordationis iure celebrandas obligantur, non ſemel, ſed quater, quinquies, pluries'ue uenundant, unaq; miſſa duobus, tribus, aut pluribus eccleſiaſticis beneficijs ſatisfacere præſumunt.*

Quo pacto parrochi, à ſuis parrochialibus ſubditis, ubi domicilium mutare uoluerint, pecunias emulgeant.

88 *Itẽ, ſicubi curatæ eccleſiæ ſubditus domiciliũ matrimonij, ſeu alterius cuiuſpiã negotij cauſa, in aliam transferre parrochiam, animo ſecũ uolutat, nõ prius*

migrandi licentiam à parrocho impetrat, quàm ubi pro teſtimonialibus literis aureum numerarit nummum: quē ſi ſoluere uel nolit, uel egeſtate preſſus non poßit, ſacramētorū interdicto, donec ſatisfecerit, mulctatur. Ex hoc itaq; ac cæteris ſuprà tactis oneribus & grauaminibus, facile deprehenditur, mirumq; in modum emicat, quòd omnia Romanæ eccleſiæ ſacramenta his qui opibus abundant, auro uenalia ſunt: reliquis uerò quib. minimū ſuppetit nummorum, & iniquus eſt Plutus, ille diuitiarū deus, nō impartiuntur, ſed penitus denegantur.

Quemadmodum ſepulturæ ius quibuſdam mortuorum cadaueribus, magno ſit ære redimendum.

89 *Papalibus ſtatutum eſt canonibus, ut his duntaxat publici iuris eccleſiaſtica denegetur ſepultura, quos manifeſtis & planè notorijs, mortalibus (ut uocant) peccatis, ex communi hac mortalium ſorte, abſque* Dominici *corporis, ſanguinis ue participatione migraſſe compertum ſit. Verùm eccleſiaſtici non animaduerſis talibus* Pontificum *decretis, forte fortuna, aqua ſuffocatos, gladio, ruina, uel incendio occiſos, iugulatos, atq; uita caſu functos, etiāſi nō pateat, peccatis mortalib. obnoxij deceſſerint nec'ne, in eccleſiaſticā tumulare ſepulturā nō permittūt, quouſq; tam iniquo fato, mortuorum uxores, liberi, amici ue ab ipſis cœmiterium non modico ære cōparauerint.*

Vt plerıq; eccleſiaſtici, uitam laicam, planeq; rixoſam agant.

90 *Nec minus etiam* Germanis *moleſtum eſt, quòd*

potior

potior parrochorum, ſacerdotum, monachorũ, aliorumq; eccleſiaſticorum pars, in diuerſorijs, ſtabulis ac choreis, populorum turbis, ſe immiſcent: in plateis uẽ habitu minus decenti, utputa gladijs, ueſtibusq; ludicris: præterea rixis, iurgijs, litibus, altercationibus laicos ad iram, & conſequenter ad arma prouocant, uulnerant, non unquam etiam confodiunt. Dein excõmunicationis fulmine miſeros illos laicos, uel quos læſerunt, eò uſque diuexant, quouſq; ad libitum ſuum laici ſe cum his compoſuerint.

91 *Itẽ in locis pleriſq; Epiſcopi, & eorũ officiales non ſolũ ſacerdotũ tolerant cõcubinatum, dummodo certa perſoluatur pecunia, ſed & ſacerdotes cõtinentes, & qui abſq; cõcubinis degunt, concubinatus cenſum perſoluere cogunt: aſſerentes, Epiſcopum pecuniæ indignum eſſe: qua ſoluta, licere ſacerdotibus, ut uel cœlibes permaneant, uel concubinas alant. Quàm res hæc ſit nephanda, nemo non intelligit.*

Quo pacto nonnulli eccleſiaſtici publicas exerceant tabernas, & illicita corradant lucra.

92 *Eccleſiaſtici item, potiſſimum in his locis ubi iuriſdictionem habent, in templorũ dedicationibus publicas exercent tabernas, ſuisq; ſacellanis & ſacerdotibus taxillos, chartulas luſorias, et quicquid ad ludum pertinet, cõuiuis adminiſtrare, ac omni ſepoſito pudore illicitum inde percipere lucrum ſtudent, idq; ſuperioritatis quodã iure ſibi licere adſerunt. Quanquam Pontificũ canones, Imperatorũ leges, omnesq; omnium prouinciarũ magiſtratus uetẽt, ne eccleſia-*

ſtici ita à decoro & honeſto deuiẽt, ut his ſe inuoluãt negotijs, circa quæ uix laicos occupatos eſſe decet.

Quomodo eccleſiaſtici moribundis, ut ſuos & legitimos hæredes defraudent, perſuadeant.

93 Inter cætera etiam hoc obticendum eſt nequaquam, quum non minimũ ſit onus, quo Germani grauantur, quòd regionũ peruagatores, quos uulgo Terminarios ac Stationarios uocant, monachi & ſacerdotes, infirmos, animamq́; iamiam agentes, ac præſertim eos, quibus æs eſſe in ciſta norunt, temporalibus'ue bonis abundare compertum habent, blandiloquentia, adulatione, uerbisq́; uenuſtulis (ut ad peßima quæq; hoc genus hominum ſemper plus æquo inſtructum eſt, atque paratum) adoriuntur, circumueniunt, perſuaſionibusq́; ficticijs eò tandem adducunt, quòd ſibi potiorem & pecuniarum & bonorum partem in teſtamentis legant. Quá re liberi agnati, ac cognati, reliquiq́; ſui & legitimi hæredes, quib. potius tota hæreditas illæſa relinquenda erat, contra omnem æquitatem, mirum qua iactura adficiantur, interdumq́; ad miſeriam uſq; adigantur.

Quibus medijs innumeram pecuniæ ſummam, mendicantium ordines Romam importent, uirginumq́; ueſtalium monaſteria moleſtent.

94 Quum nemini dubium ſit, his qui iure experiri uolunt, pecunia, eaq́; nõ modica opus eſſe, & pleriq; mendicantium ordinũ regulis addicti, multas cauſas atq; lites in iudicialem controuerſiã, non ſine magno

ordina-

ordinariorum, parrochorũ, atq; laicorũ detrimento, contra phas nephasq́;, imò nulla omnino neceßitate exigente Romam pertrahant: tribus inſuper eorum generalibus, quos uocant, Cardinalicij galeri dignitatem, innumera (ut fertur) pecunia comparauerint: non parum timendũ eſt, ne nõ præfati mendicantium ordinibus ſubiugati, multa ſacrarum uirginũ, & præſertim ea, ubi ſe ſolos dominari norunt, monaſteria, in quibus Principũ, Comitum, Baronũ, nobilium, ac ciuium liberi frequenter uitam uiuunt, pecunijs expilent, ac depeculentur: & eis dehinc, quibuſcunque alijs modis, interitus, perniciei, moleſtiarum, uariorumq́; incommodorum radix atque origo ſint. Interimq́; miſerè captiuas moniales, ſub perpetui pœna carceris adigant, ne cuiquam alij, quo ſecum pacto agant, manifeſtent: id quod quibuſdam in locis plus nimio, proh dolor, compertum eſt. Quibus uerò pharmacis huic morbo mederi poßit, cogitandũ relinquitur. Num præſtaret, quòd uirginum monaſterijs, ac mendicantium ordinibus, in meri ac mixti imperij iuriſdictionibus ſitis, quib. hactenus per iuriſdictionũ magiſtratus ac poteſtates nulli præfecti eſſent curatores, ſeu diſpenſatores, duo, ætate, moribus, ac probitate perſpicua præſtantes uiri, unicuiq; tali monaſterio ſeorſim præficerentur, qui omnibus eorum communibus computationibus, acceptorũ uidelicet & expenſorum intereſſent: quibusq; curæ eſſet, ne in poſterum prædicta uirginalia cœnobia, à mendicantib. monachis, eorũ nõ neceßaria præſentia, uel quocũq; alio modo grauarẽtur. Qua una re proculdubio efficere-

efficeretur, quòd dictorum monaſteriorum annui fructus, cenſus, redditus, indies augerentur, monialium perſonæ in magnum uſque excreſcerent numerum, & ſic multo melius, uberius, utilius, quàm ſi ipſarum pecunia uel Romam, uel in alium quempiam locum indecentem conferatur, ſuſtentari poſſent.

De Romanorum Pontificum Legatis & Oratoribus, necnon Comitibus (quos uocant) Palatinis.

95 Accidit aliquãdo, quòd Legati & Oratores Romani, cũ Papalibus (ut uocãt) facultatibus in Germaniam mittãtur: qui talium facultatum uigore & prætextu, liberos uulgo conceptos, naturales, baſtardos, ſpurios, damnato ex coitu prognatos, alioſq; qui contra Chriſti inſtituta, legumq; ſanctiones in mundum editi atque expoſiti ſunt, legitimos efficere, & ad quoſcunque actus legitimos, idoneos reddere, ad ſucceßiones item cum legitimis & naturalib. liberis habiles facere & admittere, omnium denique ſtatuum ac dignitatum capacitatem tribuere conantur. Cuius tamen rei, in Romani Imperij territorio, nullam omnino habent poteſtatem. Nec parum inde litium, iurgiorum, errorum, controuerſiarũ, offendiculorumq;, in ſacroſancto Romano imperio oritur, quòd ex non conceſſo coitu concepti, cum legitimè editis ad parem admitti debent ſucceßionem. Quam rem ut nimium Germanis moleſtam, Imperij ordines tolli, amoueri, penituſq; aboleri ſummopere petunt.

96 Pari præterea modo à Romana ſede iam dictis Legatis, uicecomites Palatini ſufficiũtur, ſimili poteſtate

ſtate legitimãdi, ad ſucceßionẽ admittendi, & omnia adinſtar legatorum, quorum iam antè mentio facta eſt, efficiendi, nec non notarios creandi. Qui tamen uicecomites adeò ſunt inidonei, adeò inhabiles, adeò literarum ignari, adeò denique rerum inexpertes, ut minimum etiam, quod ad Notariatus artẽ pertineat, ignorent. Vnde nõ immeritò ſubſequitur, quòd multo ineptiores, quàm ipſi ſint, creent Notarios: ut ſemper dignum, quod in prouerbio eſt, contingit patellæ cooperculum. Quod ipſum Imperij ſtatus, abrogari efflictim rogitant. Præfati item Apoſtolicæ ſedis nuncij & legati à iureiurandis, pactis, obligationib. abſoluere, & ſic abſolutos ad agendum de nouo reſtituere moliuntur. Qua una re æquitati fideiq; humanæ nihil eſt aduerſum magis.

97 Conantur inſuper beneficia quæ patronatus iuri ſubſunt conferre, & ſic patronis tam eccleſiaſticis quàm ſecularibus in iuribus ſuis derogare, penituſq; eos priuare, quod etiam meritò aboletur.

Vtriuſq; ſexus religioſi, in ſuorum monaſteriorum, clauſarum, fundationum, aliorumq; conuentuum, commodum, ſuccedunt ſecularibus: quum ipſi uiciſsim ab illis ad hæreditates neque uocentur, neque admittantur.

98 Neq; hoc Germanicorũ grauaminũ poſtremum eſt, quãuis ultimũ hic ſortiatur locũ. mos non amplius ferendus hactenus inoleuit, pauloq; altius quàm par ſit, radices egit: uidelicet quòd monachi, moniales, Beguttæ, Beghardæ, Nolhardi, Cõuentus, & quicũq; tandem

tandem ſunt, qui ſe religioſos, & à popularibus ſegrè gatos profitentur, parentibus, cõſanguineis, agnatis, ac cæteris amicis in hæreditarijs bonis aliquando in partem, nõnunquam in totum ſuccedunt: at uiciſsim eorũ cognati, ſeu neceſſarij laici, à prætactis religioſis, ad ipſorum hæreditates adeundas, non ſolum non uocantur, ſed nec admittuntur quidem. Quod Germanis & graue & moleſtum, iniuſtum etiam, ac nõ diutius tolerandum onus eſt. Eapropter neceſſariò ac ſumma prudentia curandum eſt, ut deinceps nemo ſe memoratorum religioſorum uotis uel aſtringat, uel addicet, niſi prius ea de re ciuiles magiſtratus certiores fecerit: quorum præſentia, authoritate, & cõſilio religionem ingredi uolentibus, à parentib. & amicis, iuxta cuiuſq; fortunã ac facultates mediocriter prouideri debet, ut habeant, unde commodè in monaſterijs uiuere poſsint. Ea tamen lege, eo pacto & cõditione, ut omnibus hæreditatibus, omnibusq; parentum, fratrum, ſororum, cognatorum, cohæredum, ac quorũcunq; aliorũ ſucceſsionibus renuncient: in animumq; nequaquam inducant ſuum, ſe in poſterum hæreditario iure quicquam nedum ſperare, tantũ abeſt ut conſequi ſe poſſe putare queant. Idemq; cum his qui iam olim religioſorum regulis ſeſe ſubiecerunt, fieri, à ſacri Romani imperij Statibus & petitur et cenſetur.

Quod & in proximè habitis Vuormaciæ comitijs, de hactenus memoratis grauaminibus tractatum ſit.

99 Potior item pars hactenus enumeratorũ articulorũ, Ro. ſedem, Archiepiſcopos, epiſcopos, prælatos, officia-

officiales, eccleſiaſtica cõſiſtoria, cæteraſq; eccleſiaſticas perſonas concernentium, Cæſareæ maieſtati in proximo principum ac procerum Vormaciæ celebrato conuentu, à laicis Imperij columnis & ſtatibus, inſcriptis, non ſine ſupplicibus oblata eſt precibus, quò prædicta grauamina, æquitate, neceßitateq; ita poſtulantibus aboleat, atq; è medio penitus tollat. Quod ipſum non clàm Archiepiſcopis, Epiſcopis, reliquisq; eccleſiaſticorum ſtatibus in prædictis comitijs factum eſt. At hucuſque nihil uel immutare, uel emendare cœperunt. Eam ob rem ſeculares Imperij ordines neceſſariò, urgentibusq; ex cauſis adacti ſunt, Papali ſanctitati ſuprà memorata, ac non amplius ferenda onera, prout ſua ſanctitas, clementi, Chriſtiano, planeq; paterno animi adfectu fieri petijt, indicare: atque ſuppliciter rogare, quo prædicta grauamina ſua ſanctitas emendet atque è medio tollat.

Plura adhuc grauamina ob oculos uerſantur, indicatu maximè neceſſaria, quæ tamen breuitatis gratia obmittuntur.

100 Quamuis ſeculares ſacroſancti Romani Imperij ordines, longè grauiora, multoq; plura adhuc haberent onera, quæ æquitate interpellante, indicanda forent: at ne iuſtæ breuitatis modum excedere uideantur, iam recenſitis hoc tempore, reſeruatis alijs in magis commodum tempus, contenti eſſe uolunt. Ea ſpe freti, ea fiducia nixi, ubi hactenus enumerata abolita fuerint grauamina, quòd & reliqua unà corruitura ſint.

Henri-

Henricus primus rex Angliæ.

CIrca annum Domini 1100, maximæ fuerunt contentiones Papis cum Imperatoribus Henrico quarto & quinto, de inueſtituris epiſcoporum & abbatiarum: id eſt, de iure conferendi eas dignitates. Nam cum antè ſine controuerſia id ius penes Cæſares ac reges eſſet, tunc Gregorius ſeptimus & Paſchalis ſecundus id ad ſeſe pertraxerunt, etiam conciliabulis quibuſdam Romæ celebratis. De hac controuerſia alibi dictum eſt: ſed idem planè certamen etiam in Anglia eccleſias perturbauit. Nam Anshelmus archiepiſcopus Cantuarienſis cœpit reſiſtere Henrico primo Angliæ regi, impediens eius inueſtituras, nolēsq; illis epiſcopis & abbatibus qui ab eo confirmati erant cōmunicare. Teſtatur uerò Simeon Dunelmenſis monachus, huius hiſtoriæ author, ius illud inueſtiendi ſeu confirmandi epiſcopos & abbates, prius in regum Anglicorū poteſtate fuiſſe: quin & patrem ac fratrem huius regis Guilhelmum nomine, illud ius antè poſſediſſe. tametſi & illi (Guilhelmus uocabatur) id Papa, ac iſte ipſe Anshelmus extorquere ſit conatus. Hinc apparet, quomodo Antichriſti ſanctitas (non enim auſim dicere tyrannis) quotidie magis ac magis creuerit, & per orbem terrarum ſeſe extenderit. Cæterùm anno Domini 1103, teſte prædicto hiſtorico, ortum eſt maximum diſsidium inter regem & Anshelmum Cantuarienſem, idq; uſque ad annum 1107 perdurauit. Eo porrò anno congregata eſt Lincolniæ magna Syno-

Synodus epiſcoporum prælatorum & clericorum totius regni, fuitq́; de aſſenſu omnium commodè concluſum. Verùm ubi paulo pòſt Anshelmus fidelis Papæ miniſter, & turbarum author, mox omnia ſuſq; deq; peruertit et euertit. Quare manſit aliquandiu ea contētio de iure inueſtiturarū, ſeu confirmationis epiſcoporum, ut etiam ex contentione Henrici ſecundi & Thomæ Cantuarienſis apparet. Sed quàm uaria, longa, & tantum non exitialia Angliæ certamina de inueſtituris ibi alijsq́; rebus fuerint, audiemus poſtea ex Matthæo Pariß, cuius excerpta quædam hiſce noſtris inſeremus.

Henricus II rex Angliæ.

CIrca annum Domini 1165, Henricus ſecundus uidens epiſcoporum aliorumq́; prælatorum et cleri potentiam nimiū creſcere in Anglia, eosq́; etiam Papæ iuramentis ac iuribus à ſe alienari, atq; ita regiam potentiam ac maieſtatem penitus debilitari & uileſcere, inſtaurauit ueteres quaſdam conſuetudines ac iura regni ſui, quas antiqui reges in uſu habuerunt. Eas ille appellauit Dignitates regni, quòd fortè ad regni, R.q́; M. dignitatem, potentiam ac authoritatem tuendam erant neceßariæ. Inter illa uerò iura etiam fuit, ut Epiſcopi & prælati iurent Regi ſuo fidelitatem, polliceanturq́; ſe pro uiribus defenſuros eius uitam, dignitatem, potentiam, & totius regni publicam utilitatem. Hoc iuramentum iurauit primùm, ſicut & alia omnia regis iura, Thomas Beket Cantuarienſis archiepiſcopus, qui poſtea inter diuos eſt relatus, totius Angliæ primas. Verùm poſtea cœpit de tan-

P to pec-

to peccato pœnitentiā agere, à Papa abſolutionem pe-
tere, & acerrimè talia iuramenta tanquam prorſus
impia damnare. Quare rex homini periuro iratus,
priuauit eum omnibus ſuis rebus, ac in exilium pepu-
lit: tametſi ille prius clam ultro aufugerit, exulauitq́;
quinquennio in Gallijs. Litigatum diu eſt inter Re-
gem ac Epiſcopū, etiam Romæ, ubi ſtudio cauſa pro-
ducebatur: & iam huic, iam illi malè minabatur Pon-
tifex Alexander II. quo eos ſubinde argento emunge-
ret: ſicut Cātuarienſis grauiter queritur in ſuis epiſto-
lis, præſertim in ea quam ad Moguntinum archiepi-
ſcopum ſcribit, ubi prolixè queritur, matrē Romam
eße factam meretricem, & pro mercede proſtitutam
eße. Fauebat Cantuarienſi Gallus, ut ſcilicet & ipſe
uiciſsim potentem aliquem proditorem in regno An-
gliæ haberet. Sperabat etiam regem ex ſua filia ſobo-
lem procreaturū: ac Cātuarienſem, cuius eſt corona-
re reges, ſi reſtitueretur, illi potius ſuo nepoti, quàm
puero ex priore uxore nato fauturū. Quare mitteban-
tur ſurſum ac deorſum multæ legationes, magnoq́; ſtu-
dio rixa feruebat. In illis legationib. fuit etiā M. Gra-
tianus Decreti collector, legatus Papæ, & Petrus Lō-
bardus, legatus Cātuarienſis, duo columina religionis
Antichriſti Romani: item Ioannes Oxenforde, legatus
Regis Henrici, cuius etiā quædā ſcripta extare putan-
tur. Tandē uerò cū Papa nil amplius corruptorij ar-
genti ſperaret, et à Cantuarienſi alijsq́; epiſcopis Gal-
licis & Anglicis edoctus eſſet, eā obligationē nō tam
in unius Cantuariēſis perniciē, quàm in omniū præla-
torū, & præcipuè ipſius Papæ, ex cuius iuramēto ac
obli-

obligatione regio iuramẽto eximatur, pronũciat ſe-cũdũ epiſcopũ, eũq; liberũ illis obligationib. iubet in integrũ reſtitui. Quod & factũ tandẽ eſt. Timebat e-nim rex excõmunicationẽ Papæ, ac interdictũ: qua occaſione metuebat, ne ſui proceres nouas aliquas tur bas cõcirent, Galloq; ſeſe adiũgeret. Verùm cũ Cãtua rienſis eſſet iam reſtitutus, nec tamẽ adhuc quieſcere poſſet, aut illos abſoluere uellet, quos prius, quòd Re-gi cõtra ſe fauerant, excõmunicauerat, iuſſu Regis in terfectus eſt. In hac uerò tota hiſtoria præcipuè illa uerba Cãtuarienſis ex prolixa epiſtola ad Alexãdrũ III obſeruãda ſunt. Dicit enim, id actũ eſſe à Rege & ſuis in illa cõtrouerſia, ut uigerent cõſuetudines (uer ba eius ſunt) aut potius abuſiones ueterũ tyrannorũ (id eſt, regũ Angliæ) Ro. Pont. neſciretur in Anglia, & ſponſæ Chriſti priuilegia (id eſt, nimia licẽtia Epi-cureorũ ſacrificulorũ) ſine reparationis ſpe delerentur. Hinc enim intelligitur primùm, illas conſuetudi-nes ſeu iura nõ fuiſſe noua, ſed etiã ueterib. Regib. uſi tata. Deinde, tũ illos uetuſtiores reges, tũ hunc Hen-ricũ ſecundũ id ſedulò egiſſe, ut Romani pontificis ty rãnidẽ & expilationes, cleriq; nimiã potẽtiã, opes, ac licẽtiã, quæ illi priuilegia uocãt, nõnihil cohiberent, ne Regiã potentiã ac dignitatẽ tãtopere debilitarent & coarctarent. Idẽ ſanè & Gallici ac Germanici Mo narchæ ſedulò egerunt, ut alibi in hoc libro dictũ eſt, & dicetur: ſed fruſtra. Quia, ut Daniel inquit, Anti-chriſto ſuccedere debebat, quoad ira Dei ſuper popu lũ ſuũ finiretur. Hinc ergo iudicẽt rectè ſentientes, an meritò hic contẽptor ſuperioris poteſtatis ſit canoni-

zatus. Hanc hiſtoriolã ex epiſtolis quibuſdam, unà cũ alia mẽbrana ex Anglia Noribergã allatis, bona fide excerpſi. Vide Balæi catalogum ſcriptorum Anglicorũ. Sæpè enim in pluribus nominibus facit iſtius idoli Thomæ mentionem, dicitq; eum etiam propterea illas turbas conciuiſſe, quòd Rex uolebat punire clericos, qui tunc illic immaniter cædibus & libidinibus graſſabantur. Verùm hunc præclarum martyrem contendiſſe, pertinere ad priuilegia Eccleſiæ, ne Rex raſos & unctos attingeret. Cæſarius libro Dialogorum 8. cap. 69. dicit, Quadrageſimooctauo anno poſt mortem huius ſeditioſi nebulonis, diſputatum eſſe Pariſijs inter Magiſtros, an damnatus uel ſaluatus eſſet: ac Rogerum quendã Normannum dixiſſe, eum fuiſſe dignum morte, propterea quòd contumax fuiſſet erga regem, Dei miniſtrum. Verùm alios dixiſſe, eum meritò inter martyres referri, quia pro clero mortem obijſſet. Ita habes Chriſtiane lector, Papiſtarum regulam: eos eſſe bonos ac pios, qui pro utilitate ac dignitate ſacrificulorum, contra reliquum Chriſtianorum cœtum ſedulò laborant ac pugnant. Balæus multos præclaros uiros nominat, qui contra iſtum Beketum ſcripſerint, aut alioqui eius cauſam improbauerint, regemq; defenderint: ut, Ioannẽ Oxẽforde, Gilbertum Foliot, Ioannem Pictauienſem epiſcopum, & alios. Quin & Petrum Bleſenſem, eius arrogantiã improbare ſolitum, teſtatur. De Henrici porrò ſecundi uita ac laudibus, uide Petrum Bleſenſem in epiſtola ad Gualterum Panormitanum epiſcopum, & Balæum. Sed adſcribam locum Bleſenſis.

Non

Non ſicut alij reges (inquit) in palatio iacet, ſed per prouincias currens, explorat facta omnium: illos potiſsimum iudicans, quos conſtituit iudices aliorum. Nemo eſt argutior in conſilijs, in eloquio torrentior, ſecurior in periculis, in proſperis timidior, conſtantior in aduerſis. Quoties poteſt à curis & ſolicitudinibus reſpirare, ſecreta ſe occupat librorum lectione, aut in cuneo clericorum aliquem nodum quæſtionis laborat euoluere. Regibus alijs longè eruditior eſt, urbanior, munificentior. Ad pacem populi pertinet, quicquid cogitat, quicquid loquitur, quicquid agit. Nullus ſublimior, nullusq́; magnificentior inuenitur. Pater eius, potentiſsimus & nobiliſsimus comes, fines ſuos ampliſsimè dilatauit. Sed iſte patris facultatibus ſuperaddens, in fortitudine manus ſuæ ducatum Normanniæ, ducatum Aquitaniæ, ducatum Britanniæ, regnum Angliæ, regnum Scotiæ, regnum Hiberniæ, regnum Galliæ, paternæ magnificētiæ titulos inæſtimabiliter ampliauit. Quadam enim diuinitatis imagine ſemper ambiuit opprimere faſtuoſos, oppreſsos erigere, & aduerſus ſuperbiæ tumorem exitiales ſuſcitare moleſtias, &c.

Richardus rex Angliæ.

Circa annum Domini M. C C. regnauit in Anglia Richardus Rex. *is teſte* Engelhuſen, *admonitus fuit à quodam ſancto ſacerdote* Sulkone, *ut filias ſuas nuptui daret, ne eum* Deus *adhuc grauius puniat. Cumq́; ille negaſſet ſe ullas habere filias, reſpondit* Sulco : Imò *tres, eaſq́; peßimas habes: ſuperbiam, auaritiam, & luxuriam. Quare conſentiens* Rex,

 conuoca-

conuocatis ſuis proceribus, dixit: Do ſuperbiam templarijs & hoſpitalarijs, auaritiam monachis, & luxuriam Eccleſiaſticis prælatis cum clero. Vnde apparet, quid & illi homines de clericorum probitate ac pietate ſenſerint.

Rupertus epiſcopus Lynconienſis.

RVpertus epiſcopus Lynconienſis, uixit circiter 1250, id eſt, ante annos 300. Habuit quaſdã contentiones cum Papa. noluit admittere quendam Papæ amicum ad canonicatum Lynconienſem, propter inſcitiam. Balæus ſcribit, eum etiam reſtitiſſe Papæ expilationibus, Angliam deglubentis. fuitq́; ideo à Papa excommunicatus: quam excommunicationem adeò conſtanter contempſit, ut & mortuus in ea ſit. Diſputat, Papam nihil contra iuſtitiam ueritatemq́; poſſe: imò cum id faciat, peiorem eum Lucifero & Antichriſto eſſe. Tandem à Papa ad curiam citatus, & iniuſtè damnatus, ab eo appellauit ad Chriſtum: ac narrat Ciſtrenſis lib. 7. teſte Huß, & quidam alij, quòd obeunte Lynconienſi, audita ſit uox in curia Papæ, clamans: Veni miſer in iudicium Dei. repertusq́; ſit ſequenti die Papa in lecto exanimis, ac liuida in eo plaga, tanquam ſi fuſte percuſſus fuiſſet. Fateor autem, non poſſe me ordine totam eius hiſtoriam recitare, nec id iam ago: ſed Matthæus Pariſ hiſtoricus Anglicus, qui circa ea tempora uixit, teſtatur, eum uoluiſſe anno Domini M. CC. XXX. ſuum clerum ac prælatos reformare: uerùm illos impetraſſe à Papa literas, quibus ab eius iure in ea parte libe-

te liberarentur. Quare profectum eum eſse Romam, ac cum Papa acriter expoſtulaſſe: uerùm fruſtra. Papam enim reſpondiſſe, eum quidem ſuæ conſcientiæ ac officio ſatisfeciſſe, quòd ſuos reformare uoluerit. Quare non eſſe quòd amplius triſtetur, aut queratur. Nam quòd ipſe Papa aliquid cum aliquibus diſpenſauit, ſe de eo coram Deo rationem redditurum. Atque ita illum epiſcopum re infecta, conſumptis multis pecunijs, uexataq; ſenectute in tam longo itinere, quaſi cum quodam dedecore domum rediſſe.

Veriſimile mihi eſt, in hac profectione eum ſequentem concionem habuiſſe. Nam Huſſus recitat partem cuiuſdam concionis huius boni uiri, quam coram Papa habuit, in ſuo Sermone de Pace: quæ, quia non extat impreſſa, integra hic à me deſcribetur, cum præſertim haudquaquam indigna ſit, quæ publicè legatur. Sic igitur incipit, ut & Huſsij uerba adſcribam:

Magnus doctor Robertus Lynconienſis Eccleſiæ epiſcopus, in Sermone quem fecit coram Papa, loquitur his uerbis: Et quæ inconſolabiliter lugendæ coarctionis & imminutionis, ac per hoc dilatationis complementi regni cœleſtis cauſa in promptu eſt, bonorum uidelicet paſtorum defectio, & malorum multiplicatio. Vnius enim una eſt cauſa, & oppoſitorũ cauſæ oppoſitæ. Vnde cum boni paſtoralis libertas cauſæ fuerunt dilatationis fidei & religionis Chriſtianæ: neceſſariò econtrà coarctionis et imminutionis eiuſdem fidei et religionis ſunt, paſtores mali et eorũ multiplicatio, et poteſtatis paſtoralis repreſsio.

 Et quia

Et quia boni corruptio, eſt mali oppoſiti generatio. maliq; paſtores ſunt cauſa corruptionis fidei & religionis Chriſtianæ, neceßariò ipſi ſunt cauſa infidelitatis, ſchiſmatis, hæreticæ prauitatis, & uitioſæ conuerſationis per orbē uniuerſum. Ipſi enim ſunt ſecundum uocem prophetalem, portionis Domini deſiderabilis in deſertum ſolitudinis datores, omnis terræ deſolatores, & gregis Domini diſperſores, dilaceratores & dißipatores, uineæ Domini depaſtores & demolitores, & pollutionis ſuper omnem terram effuſores. Nec mirum. Nō enim annunciant Chriſti Euangelium uerbo oris ueniente de uita cordis, zelo uidelicet ſalutis animarū aucto, roborato, & conſummato exemplo operum, operibus Ieſu Chriſti ut poßibile conformium: ac per hoc ſecundum legislatores & prophetæ teſtimonia, ipſimet in ſeipſis ſunt mortui, & animarum curæ ſuæ commiſſarum occiſores & mortificatores: ac per conſequens, cū principale opus Chriſti, propter quod ipſe uenit in mundum, ſit animarum uiuificatio: & Satanæ opus proprium, & maximè ab eo intentum, utpote homicidæ ab initio, ſit animarum occiſio & mortificatio: ipſi paſtores perſonam Ieſu Chriſti induti, uerbum Dei non annunciantes, & ſi non ſuperadderent malicias alias, ſunt Antichriſti, & Satanas transfiguratus in Angelum lucis, fures & latrones, mactatores ouium, & perditores, facientes domum orationis ſpeluncam latronum: ſuperaddunt autem & omne genus præuaricationis, ut iam non ſit ſuper quo percutiat eos Deus ultra. Superbia enim eorum manifeſtißimè oſtendit ſem-

dit ſemper, necnon cupiditas & auaritia,ut iam completa ſit uox prophetalis, quæ dicitur, Quòd unuſquiſque declinat ad auaritiam ſuam à ſummo uſque ad nouiſſimum, lucrum auariciæ ſectantes, in hoc neſcientes ſaturitatem. Indeq; effecti ſunt uiduarum deprædatores, pupillorũ direptores, craſſi quidẽ in grege occiſores, pelliũ gregis deſuper carne eorũ, & carnium eorum deſuper oſſibus eorum uiolenti ablatores, & oſſium confractores & conciſores, ſicut in lebete ſanguinis effuſores. Inſuper luxurioſiſſimi ſunt, ſuper omnes fornicatores adulteri, inceſtuoſi, omni genere guloſitatis ſummè guloſi: & ut breuiter tranſeatur, omni genere flagitij, facinoris, abominationis, & nouæ in his adinuentionis, ſicut dicunt prophetæ, coinquinati, Deo & curiæ cœleſti ſummè abominabiles & odibiles effecti. Quia per ipſos nomen Dei in omnibus gentibus blaſphematur. Cumq; paſtorum conuerſatio gregis ſit libera doctrina & inſtructio, ipſi ſunt euidentes magiſtri malorum omnium: & quomodo non tunc hæretici maximè, cum uerbum operis efficacius ſuadeat uerbo oris, & cum ex officio ipſi ſint generationes in uitam æternam, quomodo ſic abutentes hac ingeneratiua, non ſunt conſonanter uerbis prophetarum, corporalibus illis Sodomitis peiores & abominabiliores, præſertim cum melioris uirtutis peior & abominabilior ſit abuſio? Ipſi etiam paſtores ſunt ex officio lux & ſol mundi, ipſum illuminans & uiuificans. Econtrariò autem facientes, pro luce denſiſſimas tenebras effundentes, & pro calore uitali frigus corrumpens &

mortificans, manifeſtiſsimè ſunt mundi totius proditores. Sed quæ eſt huius mali tanti peior & originalis cauſa, fons & origo? dicere uehementiſsimè tremiſco & expaueſco: ſilere tamen non audeo, ne incidam in illud Væ prophetæ dicentis, Væ mihi quia tacui, quia uir pollutus labijs ego ſum. Cauſa, fons & origo huius eſt hæc Curia, non ſolum ex eo quòd hæc non diſsipat, & has abominationes non purgat, cum ea ſola hæc maximè poſsit, & ad hoc ſummè teneatur: ſed eo amplius, quòd ipſa per ſuas promiſsiones, diſpenſationes & collationes curiæ paſtoralis tales, quales prætacti ſunt paſtores, imò mundi proditores, in oculis ſolis huius conſtituit.

Hæc per totum Lynconienſis epiſcopus, in ſermone quem exhibuit in præſentia Domini Papæ Innocentij quarti, & in præſentia dominorum Cardinalium conſtitutus.

Hactens ex Huſsio partem ſermonis Lynconienſis deſcripſi. Cæterùm Balæus in ſuo Catalogo teſtatur, eum ſacerdotes, non Dei, ſed hominum mandata docentes, ſolitum eſſe appellare Satanæ miniſtros, Antichriſtos, fures nocturnos, latrones diurnos, morum corruptores, animarum carnifices, & angelos tenebrarum. Narrantur & miracula quædam eius: ſed quia Papæ aduerſarius fuit, non potuit, nec debuit (ut Papiſtæ loquuntur) canonizari, ſeu inter ſanctos referri, utpote hæreticus & ſchiſmaticus.

Matthæus Pariſ ſcribit, hunc ſanctum patrem paulo ante mortem letbaliter decumbentem, aduocaſſe

naſſe ad ſe quendam monachum Ioannem de S. Egidio, uirum apprimè eruditum, eumq; grauiter accuſaſſe, quòd ipſe & alij monachi non aliquanto acrius Papæ expilationibus & tyrannidi reſiſtant. Scribit quoque idem, fuiſſe ei aliquando uenenum propinatum, ſicut & multis alijs, Romaniſtarum opera: ſed liberatum, Dei ac eruditi medici beneficijs. Ad hæc idem Paris dicit, Papam uoluiſſe huius boni epiſcopi cadauer effodi, eumq; per orbem terrarum pro ethnico & hæretico proclamari & diffamari. Verùm in ipſo conatu extinctum, habita etiam quadam uiſione irati Lynconienſis. Nimirum conſcientiam & furias eius eſt perpeſſus.

Seualdo Eboracenſis.

Non multo poſt mortem Lynconienſis, eſt excommunicatus à Papa Romæ, & ab eius miniſtris in Anglia, Seualdo archiepiſcopus Eboracenſis, ob eaſdem cauſas paulo antè expoſitas: ille ſcilicet, propterea quòd repugnauit tyrannidi & expilationibus Papæ. Mira enim, & planè incredibilia narrat Matthæus Pariſ hiſtoricus Anglicus, quàm miſerè tunc Romanus Pontifex ſit ſolitus Angliam non tam expilare quàm deglubere, aut potius excoriare.

Verùm hic bonus Pontifex fretus cauſæ ac conſcientiæ ſuæ bonitate, exemplo Lynconienſis, Papam, eiusque excommunicationem contempſit. Quare Papa permotus, ſua fulmina iteratis uicibus

in eum

in eum exaſperauit. Sed adſcribit hiſtoricus, quòd quanto ille magis à Papa maledicebatur, tanto magis à Deo & hominib. benedicebatur. Scribit & hæc de eodem idem hiſtoricus.

Seuualdus archiepiſcopus Eboracenſis, dum conſtanter contra Romanæ curiæ tyrannidem dimicaret, tribulationibus laceßitus expirauit. Hic in amaritudine animæ conſtitutus cogitauit, Papam ad multorum perniciem à Deo ſuper Eccleſiam permißum, exemplo Roberti Lyncolnienſis prouocatus, & dolens inconſolabiliter, ſcripſit ad Papam breuiloquium quoddam, ut à conſueta tyrannide temperaret, humilitatem ſanctorum ſequendo prædeceßorum: ut & exemplo Petri paſcat oues Chriſti, non tondat, non excoriet, non euiſceret, aut deuorando conſumat. promouerat enim ad Eccleſiaſtica officia ignaros, ac linguæ Anglicanæ inexpertos, præcipuè Iordanum quendam Decanum. At Papa ſubſannans & contemnens omnia, maiorem concepit indignationem, renuitq; inclinari.

Epiſtola de extrema expilatione ac ſeruitute Angliæ per Papas effecta, ex ueteri codice deſcripta.

Eccleſiæ nobili Anglicanæ, in luto & latere ancillatæ, Petrus filius Caßiodori, miles catholicus, pugil Chriſti deuotus, ſalutē, & captiuitatis iugum abijcere, & brauium accipere libertatis. Comparabo te cui, uel cui aßimilabo te Ieruſalem filia? cui exæquabo te uirgo filia Syon? magna enim eſt tua cōtritio. Velut mare ſola facta es ſine ſolatio, tota die mœrore

mœrore cõfecta. Data es in manus eius, de quo nõ po tes ſurgere abſq; auxilio ſubleuantis. Nam ſcribæ & phariſæi ſuper cathedrã Moſi ſedentes, principes Romani hoſtes tibi in capite facti, ſua phylacteria dilatantes, ambientes locupletari tuorum c ßium ex medullis, grauia & importabilia in tuis & tuorum miniſtrorum imponunt humeris onera: & ultra quàm decet, te cõſtitunt ſub tributo, quæ libera fueras ab antiquo. Recedat abhinc omnis admirationis materia, quia mater tua domina gentiũ, uiduarũ more ſuo ſubdito deſponſata tibi, ipſum in patrem conſtituit, & Romanæ urbis pontificem ſummum præelegit, qui quòd ita ſit, tibi in nullo paternitatis genere hoc oſtendit. Super te quidẽ ſuas magnificat fimbrias, & experimẽto edocet ſe tuæ matris eſſe maritum. Commemorat enim apud ſe propheticum ſæpe uerbum, quod eſt in ſcrinio pectoris ſui ſic digeſtum: Sume tibi librum grandem, et ſcribe in eo ſtylo hominis uelociter, Spolia detrahe, citò prædare. Nunquid cum Apoſtolus, ad hoc conſtituendum, ſic ſcribit: Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in his quæ ſunt ad Deum? non ad ſpolia & rapias, non pro annuis cenſibus imponendis, nec pro necandis hominibus, ſed ut offerat dona & ſacrificia pro peccatis, qui etiam his condolere poßit qui ignorant et errant? Et de Petro legitur piſcatore, cuius ſe eſſe commemorat ſucceſſorem, quòd poſt Christi reſurrectionem cum cæteris Apoſtolis ad piſcandi officium eſt reuerſus: qui cum nihil in ſiniſtra nauigij parte caperet, Chriſto iubente ad dexteram ſe conuertit, & in

terram

terram plenum magnis piſcibus rete traxit. Eſt igitur miniſterium Eccleſiæ utile in parte dextera exercendum, per quod & diabolus uincitur, & eidem Chriſto copia animarum adducitur. Certè ſic labor ſiniſtræ partis nauigij non ſe habet: quia in eo fides titubat, dominatur triſtitia, cum quod inquirẽdo appetitur, minimè inuenitur. Quis enim credat, ſimul et ſemel poſſe ſeruire Mammonæ atq; Deo? ac ſuæ uoluntati placere, & carnis ac ſanguinis reuelationibus inhærere, & offerre Chriſto munera digna? Et dubio procul paſtor qui ſupra gregis ædificationẽ non uigilat, aliunde rugienti leoni, quærenti quam deuoret, parat uiam. Vide inquam, facta inaudita nuncupatiui filia patris tui, qui bonos paſtores à caulis ouium amouet, & ſuos nepotes conſanguineos, & parentes aliosq; nonnullos literas ignorantes, & uelut mutos & ſurdos ouium earundem non intelligentes balatum, nec de morſibus luporum curantes, uelut mercenarios uellera auferentes, & metentes ſemina aliorum in ipſis, non ut proſint, ſed ut præſint, conſtituit pro eiſdem, quorũq; manus in cophinis ſeruiunt, & ipſorum dorſa ab oneribus diuertuntur. Ex quibus liquet, quòd ſacerdotium prætermittitur his diebus, obſequium diuinum ſubtrahitur, & eleemoſynarum largitio adnullatur, per quod Regum, Principum & Chriſtianorum ſancta deuotio euacuatur.

Non'ne debet in oculis omnium mirabile reputari, quod ubi Chriſtus pro ſe & Petro regibus ſolui iuſsit tributum, ipſe regna & regnorum Principes con-

pes contra uoluntatem illius, cuius dicit ſe eſſe uicarium, qui ab ſe regna & mundi iudicia abdicauit, ſuæ ſubijcere nititur ditioni, dominio ſui ſigyli, quia totum ſibi uendicat, quòd ſcripſerat eſſe ſuum? De te, filia, quid plus agit? Ecce à te trahit quod libet: nec tamen reputat ſe contentum, ſi partem rerum tuarum decimam à te ſumat, niſi primos fructus beneficiorum tuorum habeat miniſtrorum, ut tam pro ſe quàm pro ſuo ſanguine nouum conſtituatur patrimonium, de eiſdem abiectis pijſsimis uoluntatibus fundatorum: & alia etiam execrabilia pro curſorum ſuorum ſtipendijs, quos tranſmittit in Angliam, iam imponit, qui non tantum tuum ac tuorum uictum auferant & ueſturas, ſed eorum pelles ac carnes lacerent uelut canes. Nunquid Nabuchodonoſor regi debeat comparari, qui templum Domini deuaſtauit, & uaſis ſuis argenteis & aureis ſpoliauit? quod egerat enim ille, agit & iſte. & ille domus Dei ſpoliauit miniſtros, & ipſam debito deſtituebat auxilio: hæc & hic facit. Certè melius eſt occiſis gladio, quàm fame aliqualiter interfectis: quia illi ſunt mortui ſtatim, & iſti ſunt à terræ ſterilitate conſumpti. Compatiātur tibi filia, omnes tranſeuntes per uiam, quia non eſt dolor ſimilis ſicut tuus. iam enim præ dolore nimio atque effuſione tua nimia lachrymarũ ſuper carbones, ô facies tua denigrata ita, quòd non es cognita amplius in plateis, in tenebroſis te tuus præfatus ſuperior collocauit, inebriauit te abſinthio & felle. Afflictionem populi tui, eiuſq; gemitum

*gemitum audi. uide Domine, & deſcende: quia cor di
cti uiri ſuper cor Pharaonis eſt nimium induratum,
quem populum abire liberum non dimittit, niſi in for
titudine manus ſuæ. non enim ſuper terram flagitat
miſerabiliter, ſed poſt mortē: quia quorumcunq; Chri
ſtianorum bona ſub nomine tituli de inteſtatis conſi-
ſtunt omnia, poſt deceſſum omnia deuorat. Etenim
eccleſia Anglicana, qualiter à retroactis temporibus
Franciæ in regnum Angliæ ſuos concupiſcentiæ ocu-
los dirigentes machinabantur, illud ſuæ ſubiecere po
teſtati: ſed quod in ipſis hactenus defuit, eſt timēdum,
ne ſuppleat prædicti uiri noua coniecturatio noui ho
ſtis: quia regni deficiente theſauro, & eius deſtructo
ſacerdotio, efficietur uerè regnum impotentius con-
tra hoſtes. Ne igitur tua filia, tuiq; ſacerdotes in miſe-
riam deducamini longiorem, expedit ut pro tua &
tuorum ſalute, quod Rex tuus Chriſtianiſſimus &
regni potentes, qui ampliſſimis beneficijs te ornaue-
runt, quiq; uos & beneficia huiuſmodi haberent in
hoc caſu tueri, reſiſtant coniecturationibus, conſpira
tionibus, arrogantiæ ac ſuperbiæ dicti uiri, qui non
Dei contemplatione, ſed pro præmiſſis & pro ſuis
ditando parentibus, ac pro nido ſuo, quia Aquilam
exaltādo per præmiſſa & alia impoſita per eundem,
totalem pecuniā Anglicanā noui dominij genere iam
compellit, ne diſſimulata in hac parte ſimplicitas re-
gni huius ſubuerſionem auferat, uelut tuam, & adhi-
beatur ſerò remedij tunc cautela. Auertat nempe Do
minus uirtutum de corde uiri illius uelamē, ſibiq; cor
contritum & humile largiatur: & agnoſcere eum*

faciat

faciat veſtigia ueri Dei, *per quæ à ſuis tenebris eruatur, & præmiſſos labores ſiniſtros dimittere compellatur: nec non & uinea quam plantauit* Dei *dextra, ſacræ fidei cultoribus repleatur.* Animaduerte enim *uerba* Domini, *& prophetiam Ieremiæ, ad propulſandum huiuſmodi inchoata, quæ dicunt:* Tu *paſtor, qui* Populum *meum diſperſiſti, & eum de ſuis habitationibus eieciſti, ecce uiſitabo ſuper te tuorum maliciam ſtudiorum, nec erit uir qui ſuper ſolium* Dauid *de tuo ſemine ſedeat, nec qui in* Iuda *ultra habeat poteſtatē. fiat nidus tuus deſertus, & ſicut* Sodoma *&* Gomorra, *taliter ſit ſubuerſus: qui ſi perterritus ex his dictis non deſtiterit ab incœptis, & reſtitutionem non fecerit de perceptis, pſallent pro eo ex tunc nequiter corde indurato pſalmum centeſimumoctauum, illi cui omnia ſeruiunt, apertè ſinguli ſingulis diebus in* Chriſto *deuotiſsimi dicimus laudem.*

Matthæus Parriſienſis.

MAtthæus Parriſiēſis *Anglicus hiſtoricus, floruit ante annos 300. & redegit in compendium hiſtorias* Angliæ, *ſeu præcipuos flores inde decerpſit. In eo opuſculo ualde multa narrat de grauiſſima* Papæ *tyrannide, qui miris artibus omnia* Eccleſiarū *iura, electiones, inueſtituras ſeu confirmationes ad ſeſe rapuerit: imò & quàm miris ac multiplicibus artibus* Angliam *penitus ſit deprædatus, expilauerit, & exuxerit.* Narrat *idem multa & de certaminibus ſcholæ* Parriſienſis *cum monachis, quæ ordine adſcribam, ſepoſitis minus ad ſcopum noſtrum pertinentibus.*

bus. Ad ſcribam uerò etiam ipſa uerba prædicti hiſtorici, maioris fidei gratia. Dolendum uerò eſt, nanneros aliquando eſſe corruptos.

Anno Domini 1094, Rex Angliæ non multum fauebat Eccleſiæ Romanæ: quia ſolito impudentius munera poſtulabat. Nullum igitur de ſuis permittebat Romam abire, allegans, quòd Petri ueſtigijs non inhærebant, præmijs inhiantes, nec eius poteſtatem retinerent, cuius ſanctitatem probabantur non imitari. Et paulo pòſt Romæ fuit Anſhelmus, qui ex regno Angliæ profugerat, concilij moderator, præſidente Vrbano, cuius conſilio Papa inueſtituras Eccleſiarum laicis ademit, & accipientes ſynodali authoritate priuauit. alijsq; rudimentis Anſhelmus Papam reformauit.

Anno 1095, Anſhelmi prouidentia Vrbanus apud Clarum montem in Aluernia concilium tenens, hæc fecit ſtatuta inter alia: Quòd Eccleſia Catholica ſit in fide caſta, & ab omni ſeculari ſeruitute libera, ut epiſcopi uel abbates uel clerici eccleſiaſticas dignitates de manu principum non accipiant, neq; ab aliquo laicorum, ſed tantum à Papa. Quòd qui cæperit epiſcopum, exlex fiat: & qui ſacri ordinis uiros, anathema: & qui morientium bona acceperit. Quòd qui ad eccleſiam uel crucem confugerit, immunitate gaudeat.

Emericus primus rex, in coronatione promiſit: Mortuo Archiepiſcopo uel abbate, nihil accipiam de dominio Eccleſiæ, uel de hominibus, donec ſucceſſor in eam ingrediatur. Anſhelmus redijt regis

per-

permiſſione, ac ſedem repetijt.

Anno Domini 1012, Anshelmus concilium tenuit Londni in Eccleſia ſancti Pauli, ad feſtum Michaelis, in quo decreta Romana de inueſtituris publicauit, ne ſcilicet ullæ eccleſiaſticæ dignitates de manu laica ſuſciperentur. Depoſuit etiam quoſdam abbates, à rege in eam dignitatem promotos. Et quoniam noluit conſecrare quoſdã à rege inſtitutos epiſcopos, denuò factus eſt profugus: perduxitq; ſecum Romam à ſe degradatos abbates, denuoq; ei priſtinas dignitates intermediantibus muneribus impetrauit. Circa idem tempus maxima fuit Romæ inter Anshelmum & legatos regis de inueſtituris contentio. Tandem rex ſuo iure de inueſtituris ceſſit, anno Domini 1017.

Anno Domini 1119, Anshelmus obijt poſt multa certamina pro potentia ac opibus Papæ, & clericorum contra regem ſuſcepta.

Anno Domini 1128, Iohannes Cremenſis Apoſtolicæ ſedis Cardinalis, de licentia regis Anglorum ueniens in Angliam, in epiſcopatibus & abbatijs perhendinans, lucris & delicijs inhiabat. Et tandem metens ubi non ſeminauerat, cum multis donarijs ſaginatus, ad natiuitatem beatæ Mariæ Londonijs ſolenne concilium celebrauit: in quo inter cætera, concubinas ſacerdotum, & ſacerdotes damnauit concubinarios. Tandem uerò in eodem uicio ipſe legatus in delicijs crapulatus cecidit, ac compeditus & deprehenſus, ſcandalum in Eccleſia non minimum ſuſcitauit.

Anno Domini 1133. Rex Stephanus, inueſtituras prælatorum ſibi reſeruat.

Anno Domini 1162. Thomas omnium primus fœlicitatem iurauit Henrico, regis Henrici primogenito. Idem Thomas adhuc laicus eligitur in archiepiſcopum Cantuarienſem, ab epiſcopo Roffenſi Gualtero. Sacerdos poſtmodum ordinatus, habitumq́; monachorum à Papa ſuſcepit. Mariam inuocabat (ut integritati fauere uideretur) & Thomam Apoſtolum, quia in eius die in lucem primùm prodierat.

Anno Domini 1164, apud Clarendam, Ioanne de Oxonia præſidēte, multa fiunt ſuper inueſtituris, officijs & facinoribus cleri. Thomas Cantuarienſis cum conceßiſſet leges regias, & eas obſeruare iuramento firmaſſet, ad ſe reuerſus, facti pœnituit: ab altaris officio ſe ſubtrahens, donec à pontifice Romano abſolutus fuiſſet.

Anno Domini 1171, Thomas Cantuarienſis occiditur. Rex Henricus Hiberniam ingreſſus, à clero & populo rex ſalutatur. permiſitq́; poſtea ad Papā liberè appellationes fieri, & conſuetudines contra Eccleſiæ libertates in irritum reuocari.

Gildebertus, Thomæ Cantuarienſis indefeſſus perſecutor, Eccleſiæ Londinenſi reſtituitur.

Anno Domini 1176, ueniente in Angliam Petro Leone legato, conceßit Rex, quòd nullus decæterò clericus ante iudicem ſecularē perſonaliter pro crimine traheretur: quòd epiſcopatus uel abbatia non tenerentur in manu regis ultra annum. ut interfectores clericorum conuicti epiſcopo præſente punirentur,

& Ioan-

& Ioannes regis filius fit hæres Glouerniæ.

Anno Domini 1179, puer quidã apud Vuadeſcoch martyrizatur. Concilium generale Romæ celebratur, in quo inter cætera conſtitutum eſt, ut clerici continentes uiuant. Et ſi qui deprehenſi fuerint in eo uicio laborare, quod eſt contra naturam, excommunicentur, & à clero abijciantur. Archiepiſcopi in uiſitatione ſint contenti quinquaginta equis, epiſcopi triginta, legati XXV, Archidiaconi VII, Decani II: nec ſtare compellantur eccleſiaſtici laicorum iudicijs.

Anno Domini 1189. Baldeuuinus Cantuarienſis, Galfrido Eboracenſi electo regis fratri prohibuit, ne ab alio quàm à ſe ordinem ſuſciperet ſacerdotalem, uel conſecrationem epiſcopalem. Et ne à quoquam redargui poßet idem epiſcopus, infinita pecunia uoti ſolutionem de peregrinatione à Papa impetrauit.

Innocentij tertij fauore exortum eſt in Italia nouum Prædicatorum genus, qui Iacobitæ dicebantur: quia Apoſtolicam uitam cœperunt imitari.

Anno Domini 1198, ſurrexit diſſenſio inter archiepiſcopum & monachos Cantuarienſes, propter Eccleſiam quam ad Lambetham ædificabat. Timebant monachi, ne ſedem illuc transferret cathedralem, aduocatis monachorum loco ſecularibus ſacerdotibus, in eorum opprobrium aut contemptum: præcipuè in contemptu ſanctorum, quorum plerique fuerunt monachi. Romam igitur profecti, Innocentio papæ grauiter ſunt conqueſti, ære prodigaliter effuſo: quod Papa non refutauit, quamuis eßet collectum de pauperum oblationibus.

Vnde ſequenti anno compulſus eſt Archiepiſcopus, Pontifice imperante, eccleſiam ſuam ignominioſe complanare.

Eo *anno fiebant horrendæ tempeſtates.* Papa *Innocentius ſub colore ſubuentionis terræ ſanctæ, pecunias colligebat: hoc tolerantibus regibus, ne qui indigebant, in pace ſuſpecta, auxilio papali deſtituerentur. Quæ argumentoſa extorſio per futuros euentus* Deo *creditur diſplicuiſſe.*

Anno Domini 1206, Iohannes Ferentinus *legatus in* Angliam *ueniens, eamq́; perluſtrans, magnam pecuniæ ſummam congeßit: & tandem ne nihil feciſſe in ſpiritualibus uideretur,* Radingæ *concilium celebrauit. Quo pacto ſarcinulis cum magna cautela diſpoſitis, feſtinus ac repentinus uictor* Romam *remeauit.*

Anno Domini 1207, Romæ *poſt multas hinc inde ſuſceptiones de archiepiſcopo Cãtuar. electos caſſauit* Pontifex, *admißo* Stephano de Langton *cardinali, quo non erat in curia maior.* Extunc *ergo non potuit ei deeſſe* Papa *in omni tribulatione: quia creatura ſua fuit, inquit* Matthæus Parriſienſis.

Anno Domini 1211, Innocentius *papa omnes à fidelitate ac ſubiectione* Regis Iohannis *abſoluit: imò à menſa, conſilio & colloquio inhibebat, ſub anathematis comminatione.* Vnde *fugientium ab eo maior pars diuerſa morte interijt.*

Papa Innocentius *ſententionaliter diffiniuit, ut* Rex Iohannes *à* Regni *ſolio deijceretur, iniunxitq́; illud officium* Regi Francorum *in remißionem peccatorum:*

catorum: promittens ei, ſi id faceret, quòd iure perpe-
tuo ipſe & ſucceſſores ſui Angliæ regnum poßide-
rent. ſcripſitq́; ad alias nationes, ut cruce ſe ſignarent,
pro uindicanda uniuerſalis Eccleſiæ iniuria contra
ethnicum. Accinxit ſe rex Francorum, paratis naui-
bus ad pugnam, coronam Angliæ authoritate Papa-
li adempturus: ueneruntq́; cum illo omnes epiſcopi
& monachi Angliæ proſcripti, cum clericis & lai-
cis exulantibus, iactabantq́; ſe habere omnium ferè
Angliæ magnatum literas, de conniuentia & fauo-
re. Interim Angli cæperunt ex Francorum nauibus
trecentas, frumento, uino, farina, carne, armis ac alijs
rebus oneratas, alijs iniecto igne combuſtis.

Anno Domini 1213, hæreſis Albigenſium dilata-
ta, totam Prouinciam cœpit maculare. Nicolaus Tu-
ſculanenſis legatus, qui cum quatuor equis & duo-
bus mulis intrabat, quinquaginta in breui ſtipatus,
& multa familia incedebat, miramq́; in Eccleſijs ty-
rannidem fecit.

Anno Domini 1214, poſt quam ſe ſubmiſiſſet Rex
Iohannes, iratum Francorum regem deridebant, qui
expenderat plus quàm LX milia librarum in illo ma-
gnifico apparatu, præter amiſſas naues. Aſſere-
bat inſuper coram Pontifice, aduerſus Simonem
Langton, archiepiſcopi Stephani fratrem, Iohan-
nem Regem benignißimum fuiſſe, & modeſtum,
eccleſiæq́; Romanæ pronum ac deuotum: ſed in ex-
actionibus ablatorum Archiepiſcopum & Epiſco-
pos fuiſſe proteruos contra Regem humiliatum, &
ſupra modum auaros, & quòd Regni libertates plus

æquo deprimerent, laxatumq́; eſt interdictum.

Anno Domini 1215, Papa in Angliæ Barones offenſus & iratus, uultu rugoſo & indignatione maxima, chartam libertatum Angliæ, licet pia & iuſta continentem, in perpetuum per ſententiam diffinitiuam damnatam caſſauit, excõmunicabatq́; rebelles.

Suſpenſus erat archiepiſcopus ab ingreſſu Eccleſiæ, & à diuinorum celebratione, quia nolebat Barones excommunicare per ſuam diœceſim. Barones in Regem eligunt Francorum regis filium: cuius in Angliam progreßum Guilo Cardinalis impediuit, adferens ad Francorum regem mandatum, ut Ioannem Eccleſiæ Romanæ feudatarium protegeret, defenderet, & diligeret. Reſpondit Francorum rex: Regnum Angliæ patrimonium ſancti Petri nunquam fuit, nec eſt, nec erit: nullus Rex uel Princeps dare poteſt regnum, quod eſt reipublicæ dominium, ſine aſſenſu Baronum ſuorum, qui regnum tenentur defendere. Et ſi Papa hunc errorem tueri decreuerit, pernicioſum regibus & regnis omnibus præbebit exemplum. Non approbo factum Anglorum regis Ioannis, aduerſarij mei: ſed doleo de regni eius ancillatione, cum Princeps prouinciarum fiat ſub tributo.

Tunc circunſedentes Franciæ magnates, quaſi uno ore clamare cœperunt: Per precioſam Chriſti mortem, in quem credimus, in hoc articulo ſtabimus ad capitum ſectionem, quicquid fecerit Anglorum rex: quòd Princeps non poterit principatum ſuum dare tributarium, ut Regni nobiles inde efficerentur

rentur ſerui, præſertim ſacerdoti. Superueniensq́ ex induſtria Ludouicus regis filius dicebat: Rogo ne propoſitum meum iuſtum impediatis. me elegerunt in ſuum Dominum Anglici Barones, pro hæreditate mea: dum cor in pectore palpitat, decertabo. diſſimulatq́ idem pater.

Magiſter Simon Langton, frater archiepiſcopi Cantuarienſis, & Geruaſius de Hopprugge, Eccleſiæ ſancti Pauli Lond. præcentor, cum quibuſdam alijs, Papæ excommunicationem inanem habuerunt.

Anno Domini pace inter Anglos & Francos compoſita, excepti ſunt ab eo beneficio epiſcopi, abbates, priores, monachi, canonici, & clerici multi, qui Ludouico ac Baronibus conſilium & auxilium præſtabant: maximè magiſter Simon de Langeton, & Geruaſius de Hobrugge. Qui omnibus beneficijs ſpoliati, Romam adierunt, propalàm miſericordiam expectatúri, quæ parua erat. Legatus in clerum mirabilem (ut par erat) tyrannidem

Papa eo tempore hydropiſi ſpirituali laborans, euacuauit per legatum clericorum & clauſtralium loculos. Hugo Lincolnienſis pro epiſcopatu recuperando mille marcas expoſuit, ac legato centum numerauit. eius exemplo & alij ſunt edocti, eandem ſedare ſitim.

Anno Domini 1221, diſſenſio orta eſt inter Ricardum de Mariſco epiſcopum Dunelmenſem, & eiuſdem cœnobij monachos, Romæ tandem ſe mutuò accuſantes de ſimonia, adulterio, ſacrilegio &

periurio. Et cum ſeruus epiſcopi monachum ſemel Dunelmi percuſsiſſet, dicebat conquerenti epiſcopus: Malas grates habeat deſes ille famulus, qui tonſum illum non interemerit. locumque depauperauit.

Anno 1226, Papa per Othonem legatum præbendas à toto Angliæ regno petijt ſibi dari. Debent (inquit) matris inopiam filij naturales ſubleuare. Petijt ab omnibus Eccleſijs cathedralibus duas præbendas ſibi dari: unam de portione epiſcopi, alteram de capitulo. Similiter de cœnobijs diuerſas portiones. Pro Rege atque omnibus alijs, reſpondit Iohannes Bedefordenſis archidiaconus, hæc non debere fieri.

Eodem anno Magiſter Romanus ad Francorum partes legatus, Bituricenſe concilium tenuit: & eadem in Gallijs fecit, quæ Otho in Anglia. Comitem Tholoſanum deputat cruce ſignari. Eodem anno obijt Franciſcus minoritarum inſtitutor, & Pandulphus legatus.

Anno Domini 1227, obijt Papa Gregorius, leo feritate, ſanguiſugus auaricia. Succeſsit Honorius, de quo ſcribitur,

O pater Honori, multorum nate dolori:
Eſt tibi decori uiuere, uade mori.

Anno Domini 1228, exigebat papa Gregorius aduerſus hunc Cæſarem, decimas omnium rerum mobilium, in tota Anglia, Vuallia & Hibernia. Quod clero mediante, pro maiori parte obtinuit, ex redditibus, prouentibus, fructibus, & de omnibus obuentioni-

uentionibus Eccleſiarum,*altarium,uel poſſeßionum, quocunq; nomine cenſeantur,non debitis, uel expenſis aliqua occaſione deductis. habuitq; collector authoritatem excommunicandi & interdicendi.*

Anno Domini 1231, *Anglorum clerici uidentes oppreßiones* Italicorum *clericorum, eorum blada ſubitò flagellata uiolenter rapuerunt, pauperibus uendiderunt, quibus inquietudines miniſtrabant.*

Anno Domini 1232, *Gregorius papa conſtituit uiſitatores ſuper uiros religioſos per orbem generaliter uniuerſum, cum iſta authoritate,* Gregorius *epiſcopus, &c.* Egreſſus eſt à facie dei Satanæ. Rogerus *Londinenſis eo anno accuſatus de conſenſu, diſtractionibus frugum* Romanorum *clericorum,* Romam *profectus ut ſe purgaret,* Parmæ *pecuniam ſuam noctè amiſit: nec ideo ei in aliquo pepercit* Romanæ *curiæ cenſura iudicij.*

Anno Domini 1235, *Iudæi effuſa pecunia admirandum priuilegium à Papa impetrauerunt, ne à Regibus aut principibus pro exactione pecuniæ turpiter tractarentur: & quòd liceret eis* Chriſtianos *habere ſeruientes, etiam* Chriſtianas *puerorum ſuorum nutrices, in deriſum magnatum* Chriſtianorum.

Eodẽ anno Papa in Angliã *uſurarios miſit, quos uocabat ſuos mercatores, ſeu eſcambiatores.* Londonijs *hi habitabant, terram infecerunt. Has* Rogerus *Londinenſis epiſcopus, uir optimè literatus, excõmunicabat: qui à Papa procurabant, ut ualetudinarius perſonaliter citaretur,* Romæ *reſpõſurus.* Extunc *ſine*

contra-

contradictione uſuras exercebant.

Anno Domini 1240, ab Imperatore reprehenſus eſt Anglorum rex, quòd tam impudenter permiſerit terram ſuam per Papam depauperari. Leolinus Nortuualiæ Princeps moritur. Papa per ſuum legatum petijt in cōcilio Redingenſi, quintam partem bonorum omnium contra Imperatorem. Diſſuadet Imperator: ac bene contradixiſſet Rex, niſi prius conſenſiſſent prælati, ab Eadmundo perſuaſi.

Abſoluebat quoq; Papa cruce ſignatos pro pecunia, Chriſtianis in terra ſancta ſine numero occiſis, cum Duce Britanniæ. exulat Eadmundus Cantuarienſis. Petrus Rabeus pro pecunijs legatus in Angliā uenit, conuocans clerum ad Northantonam.

Anno Domini 1241, magnates Angliæ iter Hieroſolymitanum arripuerunt. ex prælatis multi ſunt per Cæſarem ſubmerſi, dum irent ad Concilium generale. Duo remanſerunt in Anglia Papales nuncij, pro colligendis pecunijs: de quorum extorſionibus, ne aures offendantur, melius eſt ſilere, quàm aerem cædendo recitare.

Anno Domini 1244, Martinus Papæ Innocentij nuncius, pro colligendis pecunijs in Angliam uenit. Econtrà Cæſar ſupplicabat, ne aliquid in ſuum damnum Papæ contribueretur. Reſponderuntq; prælati, quòd patri ſpirituali pro Eccleſia dimicanti non deeſſent.

Anno Domini 1245, Fridericus Cæſar excommunicatur. Dum Papa eſſet Lugduni in conſilio, repentino incendio combuſta eſt eius camera, miniſtris incautè

cautè ignem curantibus. Eo igne creditur ipſa charta obligatoria de Angliæ tributo fœliciter combuſta. Dum Fridericum perſequeretur, Magiſter Richardus de Vuicho eligitur in epiſcopum Ciceſtrẽſem. In concilio Lugdunenſi conqueſtus eſt Rex Angliæ per procuratores, ſuper innumerabilibus exactionibus Papæ. Et contradictum eſt tributo Angliæ, quo inuoluit eam Rex Iohannes tempore belli, & alij inter ipſum & nobiles de regno, &c.

Anno Domini 1246, prouiſum eſt in Parliamento, ut efficaciter ſcriberetur Domino Papæ, ut à conſuetis oppreßionibus ceſſaret. Scripſerunt igitur per ſe Epiſcopi, ſcripſerunt abbates & priores, ſcripſerunt Comites & Barones, ſcripſit & ipſe Rex, ita ut omniũ ſcripta ferina poterant emollire corda. Hæc & alia eo facilius Matthæus Pariß ſcripſit, quia ex præcepto Regis accepit. Eo anno Papa audiens per quoſdam ſuſurrones, quòd clerici quidam in Anglia opulenti, indecenter à ſeculo migraßent, ſtatutum fecit, ut defunctorũ clericorum bona cederent in uſum ipſius. Robertus Habes archidiaconus Lyncolnienſis, moriens inteſtatus, plura millia marcarum cum uaſis argenteis reliquerat. Almaricus archidiaconus Bedefordienſis, pecunia abundans maxima, morte præoccupatus obierat. Et Iohannes Hoteſt archidiaconus Northampton, morbo repentino correptus, V. millia marcarum, cum XXX cuppis argenteis, & aliquot aureis, cumq; infinitis iocalibus reliquit. Cum hæc ad Regis aures peruenirent, reclamauit conſtanter, ne hæc inaudita nouitas procederet. prohibuitq;

buitq; prælatis, ne pecunias Papæ contribuerent. Sed Papa hæc omnia contemnens, ſcripſit in contrarium, ut ſibi contributio ſolueretur: potentes executores conſtituens epiſcopos, Vuintonienſem & Nortuicenſem. At hi negociũ papale ita fulminibus exequebantur, ut territis prælatis, Regi ſilentiũ impoſuerint, in quo confidebant, ne mutiret. Et quid iuuat hos regis conatus fruſtratorios deſcribendo recitare, qui frequenter finem tam flebilem ſortiuntur?

Gualterus Carleolenſis epiſcopus, Oxonij prædicatorum ordinem ſuſcepit: poſtquam Papa & ſui clientes Imperatorem depoſuiſſent, in eius necem traditoriè conſpirauerunt. Aſſumens ex præteritis audaciam Papa, miſeros Anglos opprimere tentabat, ſolito imperioſius demandans prælatis, ut omnes in ſuis beneficijs reſidentis, tertiam bonorum ſuorum partem ei per trienniũ conferrent: non reſidentes, dimidiam, adiectis conditionibus duriſſimis. ad quod exequendum, epiſcopum Londinenſem conſtituit. At prohibuit per ſuos clericos rex, ne conſentirent. Eadmundus canonizatur.

Anno Domini 1247, tepuit fidelium deuotio circa Eccleſiam, propter quotidianas extorſiones. Vnde quidam Francorum nobiliſſimi contra Papam mirabilem fecerunt conſpirationem, epiſtolas et facetias inter ſe multas conficientes.

In perlamento Londini repoſita eſt querimonia lamentabilis, ad protectionem reipublicæ, pro pellendis iniurijs Regno illatis, ſuper imperioſa Romanorum poſtulatione pecuniæ. Epiſtolas ſolito mordaciores

ciores ad eos ſcribebant Angli.

Deſtinantur in Angliam duo minores, Iohannes de Cantia, & Adamus, Papa iubente, pro pecuniaria ſubuentione, auxilium ad opus Papæ charitatiuè petitari. Poſt multas uerò diſceptationes, conſenſerunt prælati ad contributionem XI millium marcarum.

Eodem 1248 anno, Matthæus Pariſs, huius operis compoſitor, ex præcepto Papæ miſſus eſt in Nortuuegiam, pro reformando nigro ordine in cœnobijs monachorum S. Benedicti.

Prædicatores comperientes Regis deuotionem, magna induſtria acquiſiuerunt petram quandam albi marmoris, in qua ueſtigium pedis Chriſti dum aſcenderet, impreſſũ uidebatur. Minoritæ Chriſti ſanguinẽ in multis locis, ac Ciſtertiẽſes lac Mariæ. Erãtq; multi per hos dies per incubos (id eſt, monachos) generati.

Anno Domini 1250, Robertus Lyncolnienſis citabat religioſos ſuæ diœceſis, meliorandæ uitæ gratia. Sed exẽptionibus à Papa per pecuniã impetratis impeditur. Ad Papã ergo querulus uenit, dicens: Domine credidi, ut auxiliante conſilio ueſtro omnes de quibus ſum conqueſtus caſtigarem, atq; ab errore penitus reuocarem. Ipſi uerò de prato monſtrato, & quidam alij data pecunia, proh dolor, redimerunt. Cui Papa: Frater, liberaſti animam tuam: Quid ad te de gratia mea? fecimus eis gratiã. Numquid oculus tuus nequã eſt, quia bonus ſum? Hæc de conſilio Cardinalium fecit. unde uacuus receſsit Lyncolnienſis epiſcopus, et ſuo fraudatus propoſito, atq; cõfuſus, multorũ euacuatis crumenis, et ipſo epiſcopo ſene ac infirmo.

Anno

Anno Domini 1251, cum Henricus Rex plenè delere uellet Iudæos à ſuo regno, dictum ei fuit, Ne penitus de ſub cœlo delerentur, ſed quòd ſint adinſtar Cain maledicti, profugi: nec omnino occidantur, ſed toti mundo pateat miſeria eorum continuata. Deteſtabiliores eis erant tunc iudicati falſi Chriſtiani, ac Papæ uſurarij tunc impinguati.

Eodem anno Lyncolnienſis epiſcopus incontinentes ſacerdotes caſtigabat, beneficijs eos priuans: quoſdam fuſtigabat, quoſdam expellebat. Tenebræ palpabiles atque horribiles eo anno fiebant.

Anno Domini 1253, Lyncolnienſis apud Buggeden decubuit, grauiter infirmatus: qui ſpiritu prænoſcens Eccleſiæ tribulationē futuram, uocauit ad ſe fratrem Iohannē de S. Egidio Dominicanum, in arte medicinali peritum, & in theologia magiſtratum regentem, recitansq́; quædam facta Romanorum, eum grauiter redarguit, reprehenſis diaconis atq; Minoritis, quòd liberius eorū uicia non reprehenderit, eosq́; ob id hæreticos uocabat. Hæreſis (inquit) eſt, ſententia humano ſenſu electa, ſcripturæ ſacræ contraria, palàm edocta, pertinaciter defenſa. Et poſt reprehenſionem prælatorum, maximè Romanorum, ſubiunxit: Dare curam animarum paruulo, uel indocto, ſententia eſt alicuius prælati humano ſenſu electa, propter carnem uel temeritatem: & eſt contraria ſcripturæ ſacræ, quæ prohibet fieri paſtores qui non ſunt idonei ad arcendos lupos. Et eſt palàm edocta, quia manifeſtè portatur ſigillata charta. Et eſt pertinaciter defenſa: quia ſi quis uoluerit contradi-

cere, ſu-

cere, ſuſpenditur & excommunicatur. Cui enim hæc hæreſis diffinitio conuenit, hæreticus eſt. Et qui poterit eis contradicere, & non contradicit, hæreticorum fautor eſt: iuxta illud Gregorij: Non caret ſcrupulo ſocietatis occulto, qui manifeſto facinori deſinit obuiare. Nam uulgo dicitur,

Cantabit uacuus coram latrone uiator.

Hæc & alia multa lugubria propoſuit ante mortem, grauiter infirmatus, ob graues Eccleſiarum oppreſſiones. Migrauit ergo ab huius mundi exilio ſanctus præſul, pius regis ſui monitor, terrificus Papæ redargutor, manifeſtus prælatorum correptor, monachorum corrector, presbyterorum director, clericorum inſtructor, ſcholarium ſuſtentator, populi prædicator, incontinentiũ perſecutor, ſcripturarũ perſcrutator, Romanorum malleus & contemptor, Lyncolniæ ſepultus. Suborta eſt tunc diſcordia inter Vniuerſitatem Pariſienſem & fratres Prædicatores, qui multiplicati & exaltati renuebant ſcholarium iuribus ſubiacere. Robertus Lyncolnienſis zelum habens Dei, canonicos ſuos uexauit in religioſos terribiliter, in religioſasq; terribilius fulgurauit.

Anno Domini 1254, Romanus pontifex dicebat: Verè, inquit, de philoſophia dici poteſt,

Proſtat, & in precio pro meretrice ſedet.

Cum uellet papa Innocentius iratus oſſa Lyncolnienſis epiſcopi extra eccleſiã proijci, ut acclamaretur per totum mundum ethnicus, rebellis & inobediens: Sed in uiſione nocturna ab eo (ut fertur) percutitur ad mortem. Innocentius Papa obtulit regnum

Siciliæ regi Anglorum, ad opus Eadmundi filij eius, Conrado Rege defuncto. Rex nimis indiſcretè regnum ſuum obligat Papæ mercatoribus.

Anno Domini 1255, dixerunt ad regem Iudæi uſurarij: Papæ nos ſupplantauerunt, permitte nos liberè exire de tuo regno.

Grauis diſſenſio Pariſijs erat inter ſcholares & Dominicanos, qui cõtra Vniuerſitatis conſuetudines pleraq; fecerunt in magna ſuperbia.

Stetit rex pro uniuerſitate. Similiter & ciues. præualuerunt tamen Dominicani, Papæ deuoti ob multimoda eorum obſequia. Iudæi Lyncolniæ, Hugonem puerum crucifixerunt.

Ruſtandus legatus in Angliã uenit, ut decimas in Anglia, Scotia et Hibernia colligeret pro Papa, ad debellãdum Manfredũ Friderici Cæſaris filium, Romanæ Eccleſiæ inimicũ. Rege enim per Petrum de Egebrancko epiſcopum Herefordenſem dementato, multa deteſtabilia à ſulphureo fonte Romanæ Eccleſiæ proh dolor tunc tẽporis emanárunt, ad multorũ perniciem. Infinitam enim poſt crucis prædicationes exigebat Ruſtandus pecuniã. inaudita erat exactio, quã petebat Pontifex. Vnde Londinenſis epiſcopus dixit: Antequã tantæ eccleſiæ ſeruituti conſentiam, & iniuriæ, ac intolerabili oppreßioni, profectò decapitabor.

Reuocata erat Pariſijs uniuerſitas, quæ diſperſa fuerat propter ſuſpenſiones lectionum & diſputationum per fratres Prædicatores, qui omnia, ſed ſuo malo, perturbabant. Orta eſt diſcordia inter epiſcopum Batonienſem, & abbatem Glaſconiæ.

Tranſijt

Tranſijt hic annus Romanæ Eccleſiæ, & papali curiæ, ſi deuotionem reputes, uirulentiſsimus. Expirauit enim quæ cõſueuit haberi deuotio, habita à prælatis & populo penes matrem Romanam Eccleſiam, & patrem ac paſtorem noſtrum Dominum Papam. Etſi illa curia fideles Chriſti multoties uſq; ad amaritudinem ſpiritus cruentauerit; nunquam tamen, ſicut & ſequenti anno, tam lethaliter uniuerſos Chriſti ſeruos & ſingulos ſauciauit. Coguntur enim inſontes idololatræ, & quaſi apoſtatæ, ueritati, quæ Deus eſt, ab renunciare. Et præter hoc quod intolerabile eſt, temporalia bona uiolenter deprædãtur. Papa operatur omnia non in ædificationem, ſed in ruinam. Conſueuerunt ſemper laici prælatis, ſcilicet Papæ uſurarijs. Conceſſa fuit decima in ſubſidium terræ ſanctæ. Cogimur eam transferre in ſubſidium Apuliæ, contra Chriſtianos. Ex obligatione iniuſtiſsima, grauiora ſubire cogimur, multipliciter mentiri falſo iuramento præſtito, quod in utroq; teſtamento cœlitùs probibetur: Cõcedere cogimur terminos ſolutionis, quos nullo modo poſſumus obſeruare, niſi incidamus in laqueos uſurariorum, quos ſocios eorum & participes nouimus. Datur poteſtas perſonis prorſus indignis ſuper nobiles Eccleſias. Venduntur prælati ut boues & aſini. Hæc ultimæ ſeruitutis conditio. Ecce uenditores eijciendi à templo, ac flagellandi. Sed quia ignobilius eſt facere iniuriam uiolenter, quàm pati cum innocentia: credendum eſt, quòd ſuper hoc clamor aſcendit querulus ad Deum Dominum ultionum, &c.

Anno Domini 1256. Rex Henricus Vuintoniæ

cum fratre ſuo Athelmaro *epiſcopo natale* Domini *te-nens, inter alia rogabat, ut diſperſos monachos, qui ipſum ſublimauerant, congregaret.* Numquid nō no*ſti (inquit)* Romanorum *hydropicam ſitim toties expertam?* Noui *(inquit) quod nunquam ſedabitur, nec unquam ſiccabitur mei fons theſauri, quin folloſis eorum rictibus & ſpongioſis uiſceribus ſatis infundatur, donec meum de monachis mihi aduerſantibus deſiderium adimpleatur, &c.*

In congregatione Londinenſi*, cum* Ruſtandus *diceret,* Eccleſias *omnes eſſe domini papæ: reſpōdit pro omnibus magiſter quidam* Leonardus *ſatis modeſtè:* Verum *eſt (inquit) tuitione, nō fruitione, uel appropriatione. ac ſi diceretur, defenſione, non diſperſione.* Adduxerunt *chartam regis* Iohannis*, qua reſignauit confirmationes & inueſtituras prælatorum pro ſe & hæredibus, cum confirmatione* Innocentij *tertij, ut omnia confunderent, præuaricatores, ſuſurrones & magnatū adulatores, omnia his diebus perturbabant, ac moleſtabant, habentes in ore:* Nolumus Principes *offendere.* Oportet *enim his diebus multa diſsimulare, & conniuentibus oculis (licet lædant) pertranſire.* O *meticuloſos, &c.*

Hoc *anno obijt* Iohannes Romanus *archidiaconus* Richemondiæ*, quàm plurimis ſignatus reditibus & theſauris hominū auariſsimus.* Hic *fermè annis 50 theſauris incumbens aceruandis, explorator impijſsimus, arcana* Angliæ *reſerauit: ac prouocauit* Romanos*, ut* Angliæ *theſauris ſolito auidius per fas & nephas inhiarēt.* Quo *defuncto,* Rex *omnia occupabat.*

Eodem

Eodem anno obijt Guilbelmus de Eboraco Sariſburienſis epiſcopus, alumnus curiæ ab adoleſcentia, per quam promotus fuerat. Hic quandã pro lege conſuetudinem peßimam in regno ſuſcitauit, ſcilicet ut pro quantulocunque teneamento tenentes, in ſubdito rum damnum ac detrimentum, paruum uerò ſuperio rum emolumentum, curiam uel dominium inuiti ſequerentur, &c.

Bonifacius Cantuarienſis archiepiſcopus uexabat Eccleſiam Roffenſem, quem noluit Rex ob reginam moleſtare.

Minoritæ Londini ſcandalum incurrebant: quia LXXI Iudæos ad ſupplicium reſeruatos, ob necem pueri Lycolnienſis, ſuis interceßionibus, pecunijs cõ ducti, à morte & carcere liberabant. Tepuit Londinenſium deuotio penes Minoritas, ſicut Pariſienſium refriguit charitas erga Prædicatores, qui Vniuerſita tis conſuetudines infirmare conabantur. Iohannes de Derlingthona, de ordine Prædicatorum, literatura et conſilio excellenter pollens, ad regis familiare conſilium uocabatur, unde regnũ patuit papali diſcrimini.

Tepuit deuotio multorum erga Papam & Eccleſiam Romanam, ob eorum extorſiones. In principio ſuæ creationis precum ſuffragia à fidelib. exigebant, quam aliqui hypocriſin putant pro ſecularitatis palliatione. Quia opera ſequentia, contrarium prædicabant. Spes ergo de ſanctitate Papæ prorſus euanuit exufflata. Quod ſit tempeſtas horribilis uenti, grandinis, pluuiæ, tonitrui, coruſcatis & fulguris euerſis domibus, molendinis, & horreis, quoſdam

 occidit,

occidit, ac multos terruit.

Quòd Rex Angliæ tunc fuerit imago beſtiæ, patet per hoc, quòd idem Rex ab Alexandro papa ſuſceperat. De illorum (inquit) moleſtijs plus dolemus, quorum circa ſedem ipſam ſic ſemper deuotio ſeruiuit, claruitque ſynceritas. Hi meruerunt uberiore ab eadem ſede fulciri fauore, & attolli honorificentia potiori. Horum namque grauamina illico ſentimus in nobis, cum læduntur, deguſtamus ſuarum amaritudinem læſionum, &c.

Iohannes de Diua, de ordine Minorum, in Angliam uenit, ut authoritate Papali, quæ emendatione indigebant, reformaret. Omnia enim poterant in Romana curia pecuniæ.

Apud ſanctam Trinitatem Londini canonici ſæpe de lana caprina contendebant. Ira litem ſuſcitauit, lis contentionem & odium parturiuit, odium ultionem ſtuduit, ac Diabolo procurante per occiſionem fratris conſummauit. Nam unus tandem alterum interfecit: & ut uideretur ad hoc prouocari, ſeipſum grauiter uulnerauit.

Manfredo Rege Siciliæ Imperatoris filio, contra Papam pugnante, proſperante ac triumphante, nullus erat qui Papæ condoleret.

Prior Vuintonienſis Andreas expulſus, dedit menſe Papali 365. marcas per annum, ut reſtitueretur in perpetuo redditu, quem Papa patentibus rictibus deglutiuit. Tanta his temporibus ex auaricia procerum nocendi cupiditas, ut quos prædeceſſor ex-

ſor excoriauerat, ſucceſſor immiſericorditer euiſcerauerit.

Cum audiſſent prælati, quòd Rex & Papa confœderati eſſent in auaricia, in ſubuerſionem eccleſiæ Anglicanæ, multi reſtiterunt: præcipuè prior Dunelmenſis, & prior de Giſeburna, ſuſtinentes in tali certamine ſuſpenſionem à diris Romanæ curiæ, perſecutionem, & mercatorum Florentinorum uſurariorum iurgia.

Canonicis Eboraci in collegio prandentibus, clanculò intrabant Romani, & inaudita fraude ignotum decanum moleſtabant. Authoritatem tam tyrannicam Domini Papæ, cui Rex ſe totum inclinauit, & ut aptius dicam, incuruauit, multi uehementer formidabant, imago, *

Rex in ira ſua præcepit officiarijs, ut nulla Ciſtercienſibus gratia exhiberetur: unde plures eorum ſunt coacti cucullos & tunicas ſuas uendere. Quidam introducti, ac monachi fraudulenter facti, Glaſconiæ & Vuintoniæ cœnobia ſpoliabant.

Epiſcopus Herefordenſis reipublicæ proditor, ſub licentia Regis & Papæ decimam collegit. Pudor prohibet modum extorquendi huius iniquiſsimi hominis recitare. Diſcurrentibus in curia Romana muneribus, ac ſimonialibus præmijs, Andreas prior Vuintonienſis intruditur, poſt infinitas expenſas.

Diebus his rex peſsimo fretus conſilio, ut filium

 ſuum

ſuum Eadmundum in regnum Siciliæ umbratile promoueret, paupertatis uinculis per Papæ negociatores irretitur. Dederat enim rex intelligi, quòd in Anglia pecuniæ puteus eſſet inexhauſtus. Vſuræ autem pecuniæ alienæ, ad pluſquam centum quotidie libras aſcenderunt, ut immineret Angliæ deſolatio & ruina.

Crebreſcentibus ſcandalis & odijs inter magiſtros Pariſienſes & fratres Prædicatores, electi ſunt cum magna deliberatione celeberrimi magiſtri, Guilhelmus de S. amore, Odo de Doaco, Chriſtianus canonicus Beluacenſis, Nicolaus de Baro ſuper Albam, Iohannes de ſicca uilla Anglicus rector Vniuerſitatis Pariſienſis, & Iohannes Belin Gallicus, omnes philoſophi, omnes rectores in artibus, in decretis, & in theologia, de nobilibus procreati, ut Romam adirent ad Dominum Papam, pro tranquillitate Vniuerſitatis Pariſienſis, et fidei reintegratione, quæ detrimentum patiebatur magnum. Nam fratres noua quædam prædicabant, legebant & docebant deliramenta, ex libris Ioachimi abbatis: incipitq; eorum liber, Euangelium æternum: & quædam alia, quæ non expedit recitari. Prædicatores autem ſuos expeditos nuncios contra Vniuerſitatem miſerunt, ut magiſtris in faciem contradicerent. Subſannabat populus eleemoſynas conſuetas ſubtrahendo, uocans eos hypocritas, Antichriſti ſucceſſores, pſeudoprædicatores, Regum & principum adulatores, falſos conciliatores, ordinariorum contemptores, & eorundem ſupplantatores, thalamorum regalium ſubintratores, confeſſionum

ſionum præuaricatores, & qui ignotas prouincias peruagando peccati audaciam ſubminiſtrabant. Auditis igitur hinc inde querelis, præcipit Papa, ut nouus ille liber, quem Euangelium æternum nominant, ſecretò, & ſi fieri poßet, ſine fratrum ſcandalo combureretur, & alia quæ de Ioachim ſcriptis emanaſſe dicebantur. Diligentia igitur Hugonis Cardinalis, & Iohannis de columna archiepiſcopi Meſſanenſis, qui de ordine prædicatorum erant, cautè ac tacitè procuratum eſt, ut tumultus ad horam conquieſceret.

Anno Domini 1257, Ricardus Cornubienſis Regis frater, in Regem Alemaniæ eligebatur: quia odio tunc habebatur Francorum ſuperbia. Alemanorum inteſtinum bellum, & Italorum inſatiabilis rapacitas: elegerunt eum propter linguam Anglicanam Alemanicæ conſonam, atq; originis communitatem. Elegerunt eum ob fidelitatem, conſtantiam & ſapientiam, theſauriq; abundantiam. Vnde Satyricus quidam inquit:

Nummus, ait, pro me nubit Cornubia Romæ.

Albanus martyrio coronatus eſt anno Domini XXVII. Quidam ordo fratrum Londonijs apparuit, nouus & incognitus, Papale tamen autenticum oſtendentium, ita ut ordinum confuſio uideretur. Iohannes Meſſanenſis Angliam uiſitat. Rex allocutus eſt Matthæum Parriſienſem ad phanum S. Albani, et conqueritur Matthæus ſuper uniuerſitate tam Oxonienſi quàm Pariſienſi. Prædicti fratres, quia ſaccis induti, Saccij uocabantur.

Romanus Pontifex per archiepiſcopũ Meſſanen-

ſem, & archiepiſcopum Tarentinum, infatuabat regem ſuper Siciliæ et Apuliæ regno, pro ſuo filio Eadmundo, fecitq; in clero tyrannidem.

Cantabrigiæ cõceditur manſio fratribus Bethleemitis in uico uerſus Trumpijnthonam. In habitu ſimiles erant Prædicatoribus, habentes tamen ſtellam rubeam in pectore quinque radijs crinitam, in cuius medio rotunditas erat aerei coloris, propter ſtellam quæ nato Domino apparuit in Bethlehem. Totq; iam ordines apparuerunt in Anglia, ut ordinum confuſio uideretur inordinata.

Liberati tandem erant monachi Dunelnenſes, & canonici Giſeburnenſes, à ſuſpenſione papali per pecuniam. O' ſi habuiſſent in tribulatione conſortes, & in eorum conſtantia coadiutores: quàm fœliciter Anglicana eccleſia de tortoribus triumphaſſet.

Cum Adamus de Mariſco Minorita in epiſcopum Elienſem eſſet electus, dixit: Ab ſit ut occupem tam nobilem epiſcopatum, aut uſurpem cauteriata conſcientia tantum miniſterium. Nam uidebat ſe ea prius functione deſtitutum.

Prælati miſerabiliter eneruati, & meticuloſi, conceſſerunt Regi quadraginta duo millia marcarum, ad mancipandum Apuliæ regnum Eadmundo eius filio, in enormem Eccleſiæ læſionem.

Romani uigilanter temporalia procurant. Prior & monachi Vuintoniæ, atq; abbas et conuentus Glaſconiæ, per ambitiones & diſcordias ſcandalum ſuſcitarunt ac ſchiſmata, quæ curiæ Romanæ fomenta præſtabant, reticenda.

Scholares

Scholares Pariſienſes, propter fratrum Prædicatorum perſecutionem recedentes, ciuitatem pro magna parte uacuatam reliquerunt. At frater Hugo Cardinalis inſtabat uigilanter & potenter, ut partem ſcholarium infirmaret, & fratres roboraret. Ruſtandus omnium in Anglia locupletior habetur, quod Papæ diſplicet.

Stephanus de Lexintona, natione Anglicus, abbas olim Clareuallenſis clariſſimus, obijt. hic ſcholam Pariſienſem, quæ Chadanæi dicitur, plantauit primùm, & initiatam ſuſtentauit.

Statutũ eſt Romæ, quemlibet electum tranſalpinare, ut Romanorum loculos imprægnent, in ruinam regni Anglici. Ecce uenalitas prælaturarũ, uexatio perſonarum, Eccleſiarum interitum.

Seuuallo archiepiſcopus Eboracenſis excommunicatur, pulſatis campanis, & candelis accenſis, in terrorem. Papalem tyrannidem exemplo Roberti Lyncolnienſis patienter ſuſtinuit. Indignis noluit ſacerdocia conferre. Sed quanto plus præcipiente Papa maledicebatur, tanto plus à populo benedicebatur, licet tacitè, propter metum Romanorum.

Anno Domini M. C C. L V I I I, Brancaleus ſenator Papam uicit, iuuante quodam Anglo Matthæo de Bealuerio, incurrens amicitiam Manfredi, quem dilexerat: unde pecunia, quam Rex Henricus illuc tranſmiſerat pro regno Apuliæ, inæſtimabilis, non ſufficiebat ad quietandum uſuras, quæ tacitè ſubrepuere. Imponit ei igitur

Papa,

Papa, quod Eccleſiam deceperat: unde ſorduit eius fama inter nationes.

Excanduit ira papalis in Regem, propoſuitq́; ſententiam excommunicationis in eum fulgurare, ac regnum interdicere. ſuccedentibus grauioribus, Rex mente confuſus, quinque millia marcarum ultro numerauit: ut iram cordis eius temperans, ſententiam ad tempus prorogaret. Inde periјt tota ſpes de Apuliæ regno.

Ruſtandus in Angliam uenit, qui ſolito medicamine pontificem placauerat pro colligendis in Anglia relictis diuitijs, & pro decipiendo Rege circa Apuliam. Magiſter Gualterus de Oxonia, conſecratur in epiſcopum Oxonienſem.

Herlotus Papæ nuncius in Angliam uenit, ſuper Apuliæ regno reſponſum recepturus. exigit in parliamento pecuniam infinitam, quam obligabat ſe Rex ſoluturū papæ mercatoribus, ſub magnis pœnis, quas reor inhoneſtum recitare. numerus autem pecuniæ ad tantam aſcendit ſummam, ut ſtuporem ac horrorem auribus generaret.

Aggrauauit manum ſuam Papa contra archiepiſcopum Eboracenſem, & deteriorata eſt ad ſeculum conditio, ad Deum uerò meliorata: quia multiplicibus perſecutionibus, patientia incrementum ſuſcepit.

Venit in Angliam fratrer Manſuetus Minorita, ſequens Erloti ueſtigia, maxima roboratus poteſtate, in tantum, ut uotis mutatis abſolueret (ut dicebant) regales quoſcunq; pro libitu, uel excommunicatos ac falſidicos & periuros iuſtificaret. unde mul

ti rei

ti rei audaciam ſumpſerunt delinquēdi. Nam facilitas ueniæ, peccandi parit occaſionem: ſed prudentibus ſibilū & deriſum, ſicut ſequens declarabit ſermo. Erlotus intrauit XX ſuperbiſſimis equis.

Reſponderunt in parliamento nobiles, periculoſa eſſe ac dubia, quæ Regi offert Pontifex de regno Apuliæ. Quod cum Pontifex intellexiſſet, alios miſit nuncios, qui uulpinis ſermocinationibus credulam Regis ſimplicitatem circumuenirent. unde certatim aduenerunt Sterlingorum ſpeciem olfacientes, ut munera reportarent: Epiſcopus Bononienſis, qui ex parte Papæ annulo quodam Eadmundum regis filium pro regno Apuliæ inueſtiuit, Archiepiſcopus Meſſanenſis, nunc Ioannes de Diua, nunc Magiſter Bernardus, nunc Seniſius, nunc Ruſtandus, nunc Erlotus, & alij nonnulli. Quos omnes infatuatus Rex cum ſumma reuerentia ſuſcepit, in regni ſui damnum. Magnates igitur, quia prælati meticuloſi ſiluerunt, meritò prouocati, Regis uias deinceps dirigere conabantur. in fineq́; reſponderunt, ſe amplius nolle tales extorſiones ſuſtinere.

Simon de Paſſelouu clericus Regis, doloſus & mendax, confictis ſtatim literis conabatur ab abbatijs multas extorquere pecunias, ad friuolum Regis uſum. Et cum ab eis reſponſum fuiſſet, quòd præter alia incommoda timuiſſent periurium: Amici (inquit) chariſſimi, ne ſuper hoc ſolicitemini: habet Dominus Rex fratrem quendam ſanctiſſimum, nomine Manſuetum, de ordine Minorum, à Papa ad cautelam deſtinatum, qui omnes iuramentorum tranſgreſſores in urgenti neceſſi-

neceßitate abſoluendi poteſtatem plenam habet. Hoc (inquit) non ſolum, ut crus quis frangat pro inueniendo chirurgo, durante parliamento Regi impoſitum erat à legatis, quod promißa non ſeruaret, ſed Eccleſiæ claues contemneret.

Minores authoritate Papali, ſeſe intruſerunt in ciuitatem Burienſem, audaces effecti, contradicentibus monachis: tandemq; præualuerunt, admirantibus multis eorum impetum uiolentum.

Seuualus archiepiſcopus Eboracenſis, dum conſtanter contra Romanæ curiæ tyrannidem dimicaret, tribulationibus laceßitus expirauit: hic in amaritudine animæ conſtitutus, cogitauit Papam ad multorum perniciem à Deo ſuper Eccleſiam permiſſum, exemplo Ruberti Lyncolnienſis prouocatus: & dolens inconſolabiliter, ſcripſit ad Papam breuiloquium quoddam, ut à conſueta tyrannide temperaret, humilitatem ſanctorum ſequendo prædeceſſorum: ut & exemplo Petri paſcat oues Chriſti, non tondat, non excoriet, non euiſceret, aut deuorando conſumeret. Promouerat enim ad eccleſiaſtica officia ignaros, ac linguæ Anglicanæ inexpertos, præcipuè Iordanum quendam Decanum. At Papa ſubſannans & contemnens omnia, maiorem concæpit indignationem, renuitq; inclinari.

Brancaleon Romæ ſenator in fauorem Manfredi, qui ad imperium anhelabat, parentes & affines Cardinalium ſuſpendit: plures Iohannes de S. Egidio Dominicanus.

Medicus peritus, à periculo uenenati poculi

Comitem

comitem Cylouerniæ liberauit: ſicut olim ab eadem potione liberauerat Robertum Lyncolnienſem.

Multi hoc poculo potionati contabeſcebant, ac moriebantur: putabantq; toxicum illud à Pictauienſibus aut Iudæis ueniſſe, quorum primi per Barones, alij per Papæ uſurarios uexabantur.

Bernardus de Nimpha, propè Romam oriundus, nuncius Papæ, ex improuiſo abijt. Qui uir uafer, & extortor nummorum à cruce ſignatis, argumentoſus erat.

Inuentum eſt apud illum ſcrinium plenum ſcedulis Bullatis & ſcriptis, ut pro uoluntate ſua talibus fraudulenter abuteretur.

In locis quibuſdam ſecretiſſimis uaſa, quæ coſtrelli uocantur, ueneno plena reperiebantur, ſeris tutiſſimis munita. In illis generaliter inuentus erat liquor cæruleus, uenenum habens lethale: quem canibus oblatum noluerunt guſtare, niſi cibis permixtum: & tunc moriebantur. Hoc in Anglorum interitum ab alienis procurabatur. Tres enim aduerſarios habebat tunc Anglia, Romanos, Pictauienſes, & Iudæos.

Famis inedia plerique tunc perierunt: & honorabiles quidam hoſtiatim mendicando impranſi & eſurientes, multiplicatis etiam ſuſpirijs noctes tranſegerunt inſomnes. Vnde, quod inauditum erat, adhuc in feſto omnium Sanctorum meſſis expectabatur: quæ, licet inutilis, domum aſportabatur. alibi uerò, tanquam ſterquilinium terram impinguebat, u

bat, uidebatur tamen primitùs fertilis.

Erlotus Papæ conſiliarius, clericus & notarius, cum uidiſſet regni perturbationem, tacitè ac prudenter receſſit ab Anglia. Interim Opidamus Douore cuſtos littoris, & tranſeuntium indagator, multos inuenit numiſmate onuſtos, qui alienigenis deſiderata detulerunt: quos ut leuius tranſirent, quàm citius exonerauit. Et inuentæ ſunt mille marcæ electi Vuintonienſis, quas ad ſtipendia quatuor militibus dabat, ut Romam adeuntes ex parte Regis & magnatum, diſpendia compendioſè narrarent, & quomodo poſt mortem Bernhardi Bullatas ſchedulas inueniſſent uacuas.

Manfredus Friderici Imperatoris filius, in Regem Apuliæ coronatus, uileſcere fecit Romanum nomen, nulla de Eadmundo Anglorum regis filio facta mentione. Creauerat enim inuito Papa, archiepiſcopos & epiſcopos, qui plus regi quàm papæ obediebant. Vnde rex Angliæ grauiter eſt conqueſtus, quòd Papa tam magnum theſaurum ob illud regnum habuerit, miſſo etiam annulo.

Brancaleo ſenator Romanus, ſuperborū malleus, malefactorum extirpator, populi protector, ueritatis defenſor, ac iuſtitiæ amator obijt, erecto eius in cleri improperium triumpho. Succeſſorem uerò protinus elegerunt eius auunculum, papales nuncios contemnentes atq; cachinnantes. ſequebatur tonitruus in Anglia, uehemens uentus, & coruſcatio terribilis.

Anno 1259, Pictauenſes magnum theſaurum in ſaccis lanarū ſubdolè detulerunt. Ricardus rex Alemaniæ

maniæ in Angliam rediјt. Fratres *Prædicatores eadem faciebant apud* Dunſtable, *pro habitatione habenda, quæ Minores in uilla Gurienſi faciebant, in Canonicorum nocumenta.* Domicilia *enim conſtruxerunt ſumptuoſa, exhauſtis oblationibus.* Et *hos iuuabat* Hugo Cardinalis.

Vniuerſitas Pariſienſis *per* Prædicatores *& Minores non mediocriter eſt moleſtata.* Totq; *ordines exorti ſunt, ut hi hos, & econuerſo ſupplantarent: nec ſufficiebat (ut conſueuit)* populus *eleemoſynis eos ſuſtentare.*

Templarij, & Hoſpitalarij, *fratres de* S. Lazaro, *et fratres* Thomæ Acconenſes, *ſe mutuò interfecerunt in terra ſancta.* Vnde *qui olim erant* Eccleſiæ *defenſores, iam facti ſunt diſsipatores.* Papa *regi* Alemaniæ Ricardo Imperiũ *procurauit: ſed ſub ſilentio callidè, ne manifeſtus uideretur* Hiſpaniæ *regi aduerſarius.* Quia *theſauris* Ricardus *abundabat, in* Anglia *latitando quietius.*

Hucuſq; ſcripſit uenerabilis frater Matthæus Pariſ. qui eo anno (ut fertur) obijt mortem. Alius eiuſdem cœnobij frater ſequentia addidit, cuius opus ſic incipit.

REx Henricus *imponit cum rege* Frãciæ *de terris.* Eodem *anno* Manfredus Friderici *Imperatoris filius, ſe fecit in regem* Siciliæ *coronari: quem* Papa, *ut regni inuaſorem, excommunicabat.*

Ex *regis deſidia in multis opprimebatur* Anglia, Pictauienſium & Romanorum *dominatione, præcipuè* Homerici *regis, fratris quoq; regis uterini, &*

S Petri

Petri de Sabaudia auunculi Reginæ, atque aliorum. His etiam diebus Romani, & eorum legati, ſuper eccleſiaſticis admiſſionibus in Anglia multa grauamina intulerunt, prouidentes ſuis uacantia & ampla beneficia pro uoluntatis ſuæ arbitrio, excommunicantes ubiq; ſibi aduerſantes: hos tandem cum Pictauienſibus, licet ſerò, exire compulerunt.

Anno Domini 1260, Alexandro ſucceſſit Vrbanus, qui auxilio cruce ſignatorum fugauit Romæ exercitum Manfredi, contulit'que Carolo Francorum regis fratri regnum Siciliæ, geſtare'que deinceps eum fecit arma Francorum. Teukisburiæ moritur, in latrina.

Anno Domini 1265, Vrbanus Anglici regni perturbationi compatiens, Sabinenſem epiſcopum in Angliam miſit, nec ingredi potuit. Claruerunt Thomas Aquinas et Bonauentura: Octobonus in Angliam uenit.

Anno Domini 1266, reformata eſt pax inter Regem & comites, qui tandem ſe regi ſubmiſerant. Heli capitur.

Anno Domini 1267, in Concilio Northantonenſi, Octobonus legatus excommunicabat epiſcopos comitibus fauentes, ediditq; noua ſtatuta. Manfredus à Carolo Siciliæ rege occiditur. In parliamento Burienſi legatus decimas uendicabat ad opus Romanæ curiæ, propter debita Siciliæ, Apuliæ & Calabriæ, in nomine filij regis Eadmundi. Quod negatum eſt, cum non eſſet ad utilitatem regis aut regni. Ad Romanæ eccleſiæ obedientiam uocabantur rebelles in

inſula Elienſi, per legatum: cui reſpondebant, quòd Romanæ Eccleſiæ tanquam capiti obedirent, ſed non cupiditatibus aut exigentijs eorum uoluntarijs. Et rogant legatum ad ſuas literas reſtitui, ne amplius habeant deprædari.

Anno Domini 1268, Legatus Londini prædicat crucem, aduerſus comitem Clouerniæ, Regi tunc rebellem: qui tandem reconciliatur.

Anno Domini 1269, Octobonus legatus Londini concilium conuocauit, in quo multa ſtatuit ad reformationem cleri Anglici.

Anno Domini 1271, Theobaldus Placẽtinus Leodinenſis archidiaconus, qui cum Eduuardo uenerat ad Acon, in Papam eligitur. Hic caſſato electo Cantuarienſi, Roberto Rilbarbi Dominicanorum prouinciali pontificatum dedit. Rexerat iſte ante ordinis ingreßum, Pariſijs, in artibus. Crematur eccleſia Noruuicenſis, per furientes ciues. Obijt Henricus Rex, qui ſacerdotibus in eorum mißis aßiſtere ſolebat, atque eorum oſculari manus. Cui cum S. Ludouuicus olim dixißet, non ſemper mißis audiendis eſſe uacandum, ſed frequentius ſermonibus audiendis: fatuè reſpondit, Se malle amicum ſæpius uidere, quàm de eo loquentem audire.

Verum ut aliquando tandem expilationes & calamitates eccleſiæ Anglicæ finiamus, præcedentibus ex Matthæo Pariß deſcriptis, unam ipſius regis Angliæ ſupplicatoriam epiſtolam ad Papam apponemus, quæ uel ſola triſtißimam tyrannidem Antichriſti

Romani ſuper eccleſiam abundè depingere poteſt.

Petit rex Angliæ à Papa, ne ſuas eccleſias cuiquã tradat, ſed ſibi ac ſubditis liberam electionem relinquat.

Sanctißimo in Christo patri, Domino Clementi, diuina prouidentia ſacroſanctæ Romanæ *ac uniuerſalis eccleſiæ ſummo pontifici, Eduardus eadem gratia* Rex Francorum *&* Angliæ, *& dux* Hiberniæ, *deuota pedum oſcula beatorum. Penſata ſedis Apostolicæ clementia, quæ de fouẽda deuotione Christi fidelium & animorum ſalute ſolet eßе ſummè ſolicita, non quærens quæ ſua ſunt, ſed quæ ſunt potius Ieſu* Christi: *tenet probabiliter noſtra fiducia, quòd ueſtra maternitas, inſpecta Celſitudinis Apoſtolicæ præclaritate meritorum & ſcientiæ diuinitùs iam erecta, ea quæ decus* Eccleſiæ *ac deuotionem plebis attenuant, & animorum ac rerum pericula comitantur, curabit miſericorditer tollere. In publicam autem non ambigimus notitiam perueniſſe, qualiter ab exordio naſcẽtis* Eccleſiæ *in regno noſtro Angliæ, progenitorum noſtrorum regum Angliæ, & procerum ac fidelium dicti regni, dignè recolenda prioritas propter diuini cultus augmentum conſtruxit* eccleſias, *& ipſas amplis dotauit poſſeßionibus, & priuilegijs communiuit, ponens in eis miniſtros idoneos, qui fidem catholicam in ſubiectis ſibi linguis &* populis *fœliciter propagarunt, per quorum curam & ſolicitudinem uinea* Domini *Sebaoth, in cultu & fructu itidem mirificè fœcundauit. Sed quod dolendum eſt, ipſius uineæ progenies degenerauit in labru-*

labruſcas, & exterminant eam apri de ſylua, & ſingulares feræ depaſcunt eam, dum impoſitiones & prouiſiones ſedis Apoſtolicæ, quæ ſolito grauius inualeſcunt, ipſius peculium, contra piam uoluntatem & ordinationem donatorum, manus occupant indignorum, & præſertim exteriorum: & eius dignitates & beneficia pinguia perſonis cōferuntur alienigenis, plerunque nobis ſuſpectis: qui nō reſident in dictis beneficijs, & uultus commiſſorum ſibi pecorum non agnoſcunt, & linguam non intelligunt: ſed uelut mercenarij, ſolummodo temporalia lucra quærunt: & ſic diminuitur Chriſti cultus, animarum cura negligitur, ſubtrahitur hoſpitalitas, eccleſiarum iura depereunt, ruunt ædificia clericorum, attenuatur deuotio populi. Clerici dicti regni, uiri magnæ literaturæ, & conuerſationis honeſtæ, qui curam animarū poſſent ibi & regimen ſalubriter peragere, & pro noſtris forent & publicis conſilijs opportuni, ſtudium deſerunt, propter promotionis congruæ ſpem ablatam, quæ diuinæ ſcimus non eſſe placita uoluntati: quinimò in graue noſtrum & fidelium noſtrorum uertitur præiudicium, & ineffabile periculum, niſi ſemper citius & conſultius caueamus. Nam ius patronatus, quòd nos & fideles noſtri in talibus obtinemus beneficijs, eneruatur: curia noſtra, in qua duntaxat cauſæ ſuper iure patronatus dictorum beneficiorum tractari debent, & ſic iura coronæ noſtræ regiæ, tā probroſè quàm damnoſè depereunt: & regni theſaurus ad extraneos, ne dicamus noſtros maleuolos, aſportatur, ſubtili forſan

 coniectu-

cõiectura, ut depreſſo ſacerdotio, eiuſq; exhauſto theſauro, reddatur regnũ debilius in aduerſis. Quæ ſingula, et alia quæ ex præmiſsis ſequũtur incõmoda, fuerunt nuper corã nobis in parlamento noſtro generali per cõmunitatẽ dicti regni palàm expoſita, unanimi & feruẽti petitioni ſibi iũcta, ut prædictis diſpẽdijs, quæ dictæ cõmunitati uidẽtur intolerabilia, celeriter occurramus. Nos autem Anglicanæ depreßionẽ eccleſiæ, et exhæredationẽ coronæ regiæ, ac mala prædicta, quæ dißimulata diutius addixerint, nõ uerisimiliter grauiora pericula cernẽtes, intuitu ad uos ſucceſſorẽ Apoſtolorũ principis, qui ad paſcendũ, nõ ad comedẽdũ oues Dominicas, et cõfirmãdũ, et nõ deprimẽdũ fratres ſuos mandatũ à Chriſto ſuſcepit: iſta deferimus, uotiuis affectib. ſupplicantes, quatenus præmißis põderatis, et cõſiderãdo, quòd de iure creãdi ſunt deuoti populi magiſtratus, et iuxta dictũ prophetæ, Dãdi ſunt de eodẽ loco populi uinitores, quod per beatos Apoſtolos eſſe factũ, dum gentib. uiros linguarũ ſuarũ habẽtes notitiã traſmiſerũt: pẽſata etiã deuotionis plenitudine, quod domus noſtra regia et clerus ac populus dicti regni præſtiterũt hactenus in obediẽtia dictæ ſedis, propter quod non haberet eis paternus affectus onera et grauia cumulare: ſed uelitis, ut pater filijs theſaurizans, alleuiare dictarũ impoſitionũ et prouiſionũ ac onerũ, iã per ſedẽ Apoſtolicã inualeſcentiũ, grauitatẽ: promittẽtes ulterius, ut patroni patronatus ſui ſolatiũ nõ admittant, eccleſiæq; cathedrales, et aliæ dicti regni liberas electiones et eorum officiũ habeant. Quas quidẽ eccleſias dicti regni progenitores dudũ in ſingulis nationib. eorũdẽ perſonis idoneis iure ſuo

regia

regio liberè cõferebant, et poſtmodò ad rogãdũ ad inſtãtiã ſanctæ ſedis ſub certis modis et conditionib. conceſſerunt, quòd electiones fierẽt in dictis eccleſijs per capitula eorũdẽ. Quæ cõceßio fuit per ſedẽ ipſam ex certa ſciẽtia cõfirmata: ſed cõtra formã cõceßionis et cõfirmationis prædictarũ, dicta ſedes per reſeruationes et prouiſiones ſuas dictis capitulis adunit ſupradictas electiones, et nobis ius et prærogatiuã, quæ iuxta formã dictæ cõceßionis nobis cõpetunt in hac parte. Propter quod iuxta legẽ regni noſtri, ex quo lex in cõceßione poſita nõ ſeruatur, cõceßio reſoluitur, & ſtatim reuertitur in primæuũ. Super præmißis igitur dignetur quæſumus ueſtra benignitas, ad honorẽ Dei et ſalutẽ animarũ necnõ ad tollẽda ſcãdalaq́ et præiudicia prælibata, feſtinũ et ſalubre tẽperamẽtũ apponere, ut nos et noſtri, qui perſonã ueſtrã ſanctißimã et ſanctã Romanã eccleſiã dominari cupimus, ut debemus, ceſſantib. dictis malis intolerabilibus in paterna ueſtræ dilectionis dulcedine quieſcamus, reuireſcatq́; noſtra deuotio, per oſtẽſam nobis piæ moderationis noſtræ clemẽtiã recreata. Cõſeruet uos altißimus, & regimẽ Eccleſiæ ſuæ ſanctæ, per tẽpora proſpera et lõgeua. Datum apud Vuaſon. die VII, Anno regni noſtri Franciæ IIII, Regni uerò noſtri Angliæ XVII.

Arnulphus Aurelianenſis.

HAbeo magno ac eleganti charactere in ueteri mẽbranaceoq́; codice deſcriptã quãdã Synodũ Remẽſẽ, celebratã anno Do. 991, imperãte Othone II, et regnãtib. in Gallijs Hugone et filio eius Ratberto, quæ nõdũ impreſſa eſt, credo ſecũdã eẽ. In ea, inter alios multos Epiſcopos, fuit Arnulphus Aurelian.

 de quo

de quo ſic initio eius Synodi ſcriptum eſt: Arnulphus autem uenerabilis epiſcopus, ordinis in ea Synodo cuſtos, ac omniũ gerendorũ interpres declaratus eſt, eo quòd inter omnes Galliarum epiſcopos ſapientia & eloquentia clariſſimus habebatur. In ea Synodo actum eſt potiſſimum de depoſitione Arnulphi archiepiſcopi Remenſis, qui Lotharij filius fuit, multasq; ante epiſcopatum cum Gallicis regibus inimicitias geſſit: & compoſita controuerſia, acceptoq; à regibus eo archiepiſcopatu, præſtitoq; fidelitatis iuramento, Remos Carolo patruo ſuo, bellũ fortè contra reges Gallicos mouenti, ita prodidit, ut ciuitas ea non tantum occuparetur, ſed etiã diriperetur. Patrauerat alioqui & alia multa ac tetra facinora. Hunc reges Galliæ, fortaſſis repulſo iam Carolo, cæperant, ac primùm corã Papa per literas accuſauerant. Deinde Papa nihil reſpondente, Synodum prædictã congregari curauerant. In hac igitur Synodo cũ iudicaretur iſte proditor Arnulphus, ac defenſores eius uellent cauſam Romam ad Papam reijci, ſcientes nimirum ibi facilè ſceleratos elabi ac abſolui, contradixit eis conſtanter & eruditè Arnulphus Aurelianenſis, de quo initiò dixi. Cuius orationis, quoniã lectu digna eſt, partem aliquam adſcribam, & quædam illam præcedentia.

Ex Synodo Remenſi ſecunda, capite XXV. Ad Romanũ autem Pontificem cauſam perlatã fuiſſe dicebant, epiſtolarũ exemplarib. in hunc modum prolatis Beatiſſimo Papæ Ioanni, Hugo gratia Dei Francorũ Rex. Nouis atq; inuſitatis rebus permoti, &c. Item cap. XXVI. Domino & Reuerẽdiſſimo Papæ

Ioanni,

Ioanni, Epiſcopi Remorũ diœceſeos, &c. Sic autem finit: Suffragetur nobis ueſtra authoritas & in huius apoſtatæ deiectione, & in eius qui domui Dei præeſſe poßit, Archiepiſcopi noua ordinatione: ſimulq́; inuocatis Epiſcopis noſtris fratrib. neceßaria promotione, ut ſciamus et intelligamus, cur inter cæteros Apoſtolatum ueſtrum præferre debeamus.

Obſerua aculeum in fine. Volunt, Papam aliquid eximium re ipſa præſtare debere, ut appareat, cur ſit cæteris præferendus. Sequitur ordine ad præcedentia, cap. XXVII. eiuſdem Synodi, ſic ad uerbum.

His epiſtolis in media Synodo recitatis, mißionis earum tempus, & relata legatio ab defenſorib. Arnulphi perquirebatur. Et de primo quidẽ, menſis undecimus reperiebatur: de altero autem, nihil memoria dignũ, ſed legatos tantũ ſcripta Romano Pontifici porrexiſſe, primoq́; ſe blandè acceptos eſſe: poſtea uerò quàm Hiriberti comitis legati equũ corpore præſtantem, niueo colore inſignẽ, cũ alijs munerib. Pontifici obtulerunt, ſe per triduũ ante ianuas palatij defatigatos, nec admißos, infecto negocio redijſſe. Adſtipulabantur etiã huic rationi Brunonis epiſcopi præſentes clerici, qui ſe pro eius captione Romanũ Pontificem adiſſe dicebant, à quo maledicta in reos cũ ex authoritate Apoſtolica expeterent, eius miniſtri ſummã ſolidorũ X dari cenſebant. Quib. deriſis, eo quòd, ſi pecunia redimi poſſet, nec mille talenta moras inferrent, hoc tandẽ in reſpõſis ab ipſo Pontifice acceperunt, ut is pro quo captus eſſet, benè illi proſpiceret. Nõ ergo ſedẽ Apoſtolicã huic iudicio præiudicare. Bene quoq;

Aphricanos epiſcopos ſuper hoc Romanorum typo permotos fuiſſe, qui ſuper hac re Synodo CCXVII Epiſcoporum, tempore Zoſimi papæ inchoata, et per tempora Bonifacij diſtenta, tandemq́; ſub Celeſtino conſummata, quid de Romani Epiſcopi poteſtate ſentiri uellent, in æternis monumentis ſtatuerunt. Quod concilium quoniam inſigne eſt, & beati Auguſtini præſentia illuſtratum, & artificioſis conſultationibus expolitum, uimq́; multiplicis argumenti huic Synodo præbuit, ad plenum his geſtis adnectere utile iudicauimus.

Sequitur cap. XXVIII, ſic ad uerbum: Multa ſuper his pater Arnulphus publicè locutus eſt, multa cum ſibi tunc aßidentibus contulit, quæ ne fortè minus ſuauitatis habeant, ita ſparſim poſita, ut ſunt ab eo prolata, ea in unum colligere maluimus, ut continuata oratio plus utilitatis ſtudioſo lectori conferat. Nos quidem, inquit: Reuerēdißimi patres, Romanam Eccleſiam propter beati Petri memoriam ſemper honorandam decernimus, nec decretis Romanorum Pontificum obuiare contendimus: ſalua tamen authoritate Nicæni concilij, quod eadem Romana Eccleſia ſemper uenerata eſt: ſtatuta etiam ſacrorum Canonū diuerſis locis, diuerſis temporibus, ſed eodem Dei ſpiritu conditorum, in æternum ualere præcipimus, & ab omnibus ſeruanda cenſemus. Duo autem ſunt quæ magnopere à nobis prouideri debent: id eſt, ſi Romani Pontificis ſilentium, aut noua conſtitutio, promulgatis legibus Canonum, uel decretis priorum præiudicare poteſt. Si enim ſilentium

præiudi-

præiudicat, omnes leges, omnia priorum decreta, eo ſilente, ſilere neceſſe eſt. Si autem noua conſtitutio, quid proſunt leges conditæ, cum ad unius arbitrium omnia dirigantur? Videtis, quia his duabus cauſis admiſſis, Eccleſiarum Dei ſtatus periclitatur: & dum legibus leges quærimus, nullas omnino leges habemus. Quid ergo? Num priuilegio Romani Pontificis derogabimus? Minimè. Sed ſi Romanus epiſcopus is eſt, quem ſcientia et uitæ meritum commendet, nec ſilentium nec noua conſtitutio metuenda ſunt. Quod ſi uel ignorantia, uel metu, uel cupiditate abalienatur, uel conditio inuidiam facit (quod ferè ſub hæc tempora uidimus Romæ tyrannide præualente) tunc multo minus idem ſilentium & noua conſtituto formidanda ſunt. Non enim is qui quolibet modo contra leges eſt, legibus præiudicare poteſt.

Sed ô lugēda Roma, quæ noſtris maioribus clara patrū lumina protuliſti, noſtris tēporibus monſtruoſas tenebras, futuro ſeculo famoſas offudiſti. Olim accepimus claros Leones, magnos Gregorios: quid dicā de Gelaſio et Innocentio? qui omnē mundanā philoſophiā ſua ſapiētia et eloquētia ſuperabāt. Longa ſeries eorū eſt, qui ſua doctrina mundū repleuerunt. Eorū itaq; diſpoſitioni, qui uitæ merito & ſcientia cunctos mortales anteirent, rectè uniuerſalis Eccleſia credita eſt: quāuis et in hac ipſa fœlicitate hoc priuilegiū tibi ab Aphricanis epiſcopis cōtradictū ſit, has credo quas patimur miſerias magis quàm typū dominationis formidantib. Nam quid ſub hæc tempora non uidimus? uidimus Ioannē cognomēto Octauianū, in uolutabro

libidinum

libidinum uerſatũ, etiam contra eum Ottonem, quem Auguſtum creauerat, coniuraſſe: quo fugato, Leo neophytus in Pontificẽ creatur. Sed Ottone Cæſare Roma diſcedente, Octauianus Romã redit, Leonẽ fugat, Ioannem diaconẽ naſo, dextris digitis ac lingua mutilat: multaq́; cæde primorũ in urbe debacchatus, in breui moritur. Cui Benedictũ diaconem, cognomento Grammaticũ, Romani ſubſtituunt: eũ quoq; Leo neophytus cũ ſuo Cæſare nõ longe pòſt aggreditur, obſidet, capit, deponit, perpetuoq́; exilio in Germaniã dirigit. Succedit Ottoni Cæſari, Cæſar Otto, noſtra ætate cunctos principes armis, conſilio ac ſcientia ſuperans. Succedit Romæ horrendũ monſtrũ Bonifacius, cunctos mortales nequitia ſuperans, etiã prioris Pontificis ſanguine cruẽtus. Sed hic etiã fugatus, atq; magna Synodo damnatus, poſt obitũ diui Ottonis Romam redit: inſignẽ uirum Apoſtolicũ Petrum Papienſis eccleſiæ prius antiſtitẽ, data ſacramentorũ fide, ab arce urbis deijcit, deponit, ſqualore carceris affectum perimit. Num talib. monſtris hominũ ignominia plenis, ſcientia diuinarũ & humanarũ rerũ uacuis, innumeros ſacerdotes Dei per orbẽ terrarũ ſcientia et uitæ meritò cõſpicuos ſubijci decretũ eſt? Quid eſt hoc, Reuerendiſſimi patres? Vel quo'nã uitio fieri credendũ eſt, ut caput Eccleſiarũ Dei, quod in ſublime erectũ, gloria & honore coronatũ eſt, ita in infima deiectũ, ignominia et dedecore deturpatũ ſit? Noſtrum, noſtrũ eſt hoc peccatũ, noſtra impietas, q quærimus quæ noſtra ſunt, non Ieſu Chriſti. Si enim in quouis ad Epiſcopatũ electo morũ grauitas, uitæ meritũ, diui-

narum

narum ac humanarũ rerum ſcientia ſubtiliter inueſti gantur: quid in eo qui omniũ Epiſcoporum magiſter uideri appetit, inueſtigandũ non eſt? Cur ergo in ſumma ſede ſic infimus cõſtituitur, ut etiã in clero nullum habere locũ dignus inueniatur? Quid hunc, Reuerendi patres, in ſublimi ſolio reſidentẽ, ueſte purpurea et aurea radiantẽ, quid hunc inquã eſſe cẽſetis? nimirum ſi charitate deſtituitur, ſolaq; ſcientia inflatur & extollitur, ANTICHRISTVS eſt, in tẽplo Dei ſedens, & ſe oſtẽdens tanquã ſit Deus. Si autẽ nec charitate fundatur, nec ſcientia erigitur, in tẽplo Dei tanquã ſtatua, tanquã idolum eſt: à quo reſponſa petere, marmora cõſulere eſt. Quò ergo conſultũ ibimus? Euãgeliũ docet, quẽdã in ficulneo ter fructũ quæſijſſe, et quia non repererit, ſuccidere uoluiſſe, ſed admonitũ expectaſſe. Expectemus ergo primates noſtros, quoad poſſumus: atq; interim diuini uerbi pabula, ubi nã reperiri ualeant, inueſtigemus. Certè in Belgica et Germania, quæ uicinæ nobis ſunt, ſummos ſacerdotes Dei, in religione admodũ præſtantes inueniri, in hoc ſacro cõuentu teſtes quidã ſunt. Proinde ſi regũ diſſidẽtiũ animoſitas nõ prohiberet, inde magis Epiſcoporũ iudiciũ petendũ fortè uideretur, quàm ab ea urbe, quæ nunc emptorib. uenalis, expoſita ad numorũ quãtitatem iudicia trutinat. Quòd ſi quiſpiã dixerit ſecundũ Gelaſium, Romanã eccleſiam de tota Eccleſia iudicare, ipſam ad nullius cõmeare iudiciũ, nec de eius unquã iudicio iudicari: is inquã, qui hoc dixerit, eum nobis in Eccleſia Romana conſtituat, ut de eius iudicio iudicari non poſſit. quanquã hoc ipſum Aphri-

cani epiſcopi impoßibile iudicant. Niſi *fortè (inquiunt) quiſquã eſt qui credat, unicuilibet poſſe* Deum *noſtrum examinis inſpirare iuſticiã, & innumerabilibus congregatis in concilium ſacerdotibus denegare. Sed cum hoc tẽpore* Romæ *nullus penè ſit, ut famá eſt, qui ſacras literas didicerit, ſine quib. (ut ſcriptum eſt) uix oſtiarius efficitur: qua fronte aliquis eorum docere audebit, quod minimè didicit?* Ad *comparationem quippe* Romani Pontificis*, in alijs ſacerdotibus ignorãtia utcunq; tolerabilis eſt: in* Romano *autem, cui de fide, uita, moribus, diſciplina ſacerdotum, deq́; uniuerſali catholica* Eccleſia *iudicandum eſt, intolerabilis uideri poteſt. Is enim eſt, ut quibuſdã placet, qui ſecundũ* Ezechielem *prophetam manet in gazophylatio, quod reſpicit uiam meridianã, & excubat in cuſtodijs templi. Cur autẽ loco prior, ſcientia inferior, non æquo animo ferat iudicium loco inferioris, ſcientia prioris? Certè ipſe* Apoſtolorũ *princeps non abnuit iudicium, quamuis loco minoris* Pauli*, ſcientia prioris, in faciem ſibi reſiſtentis: quoniam non ſana uidebatur doctrina magiſtri.* Et Gregorius *papa cum dicat, ſi qua culpa in* Epiſcopis *inuenitur, neſcio quis* Apoſtolicæ *ſedi ſubiectus non ſit: ſubinfert,* Cum *uerò culpa non exigit, omnes ſecundum rationem humilitatis pares ſunt.* Inuolutus *ergo criminibus, ſentiat præeſſe ſibi* Romanum *pontificem: & qui nullis atrocioribus factis pergrauatur, intelligat parẽ, dignam ſe ac* Romano *pontifice in quolibet negotio laturus ſententiam. Sed eſto, ponamus nunc* Romæ *eſſe* Da*maſum, &c.* Haſtenus *ex Synodo ad uerbum.*

Hæc ce-

Hæc celeberrimus ille Epiſcopus de Romano Anti chriſto, conſentiente approbanteq; tota Synodo, grauiter, eruditè ac piè diſſeruit. Vnde apparet, & Romanos Põtifices iam tunc planè ſceleratos ac indoctos homines fuiſſe: & tamen eorum tyrannidẽ nondũ ita inualuiſſe, ut docti ac pij Epiſcopi magnum nefas eſſe putarent, ab illis diſſentire, aut etiam publicè contra eos declamitare. At uerò noſtris temporibus, & proximis aliquot ſeculis, planè ingens nefas eſſet, quicquam tale uel priuatim dicere, uel etiam animo ſolummodo concipere: cum quidẽ Paparũ impietas turpitudo & inſcitia planè in immenſum ab eo tempore creuerit. Quare quanto quis hoc tempore magis Catholicus, magisq; Orthodoxus Chriſtianus uideri uult, tanto turpius Antichriſto adulatur, eiusq; fœtidiſſimos, (beatiſſimos uolebã dicere) pedes, aliaq; inferiora oſculatur. Quaſi uerò id Chriſtianæ pietatis perfectio apexq; ſit: aut propterea filius Dei ſemet exinaniens, ſeruiq; formam accipiens, ſanguinẽ ſuum acerbiſſima morte effuderit, ut totum genus humanum uni cuidam turpiſſimo ac nequiſſimo tyranno Romæ agenti, turpiter adularetur, ſeruiret, eius pedes ſeruiliter oſcularetur, omnes eius crepitus ac ructus pro ſpiritus S. oraculis & afflatibus haberet, omnesq; ſuas opes, ſanguinem, et ipſam animã ad eius libitum impenderet, profunderet & perderet.

Petrus de Bruis.

VIxit hic Petrus de Bruis fermè ante 500 annos. docuit, cruces et imagines adorãdas nõ eẽ. Reprehẽdit, quòd tot ſuperfluæ eccleſiæ et altaria tã

ſumptuo-

ſumptuoſe ædificentur. Item quòd tantum ſumptuū in earum cultū fiat: et uera Eccleſia, id eſt, miſeri Chriſtiani negligantur. Damnauit orationē & miſſas pro mortuis. unde apparet, eum & purgatorium negaſſe. Docuit item, iſtum boatum conductorum ſacrificorum, qui in templis ſine mente et ſine intellectu, ſineq; uera fide fit, nihil aliud quàm Dei deriſionē eſſe. Veri ſimile eſt, eum omnes ſimiles hominum traditiones damnaſſe. Tribuuntur ei alioqui & ueri quidam errores: quod opinor Papiſtas ſtudio deformandi hominem mentiri, ut ſolent.

Conradus epiſcopus.

Conradus epiſcopus Chronicon quoddā Moguntinū ſcripſit, ac narrat inter cætera, quomodo duo pij, iuſti et pacifici archiepiſcopi Moguntini, nempe Henricus & Chriſtianus, quod à fraudibus èt à tyrannide ei generi hominum uſitata abhorrerent, à Papis ſint tanquam ſomnolenti & inutiles depoſiti, uēdito archiepiſcopatu alijs ſacrificulis, ob ingentem auri ſummam, cuius in ea Eccleſia maxima tunc copia fuit.

Miſerabilis uerò cum primis, plenaq; manifeſtæ iniuſtitiæ eſt hiſtoria prioris archiepiſcopi, nempe Henrici. Nam ille cum ſe apud Papam delatum intelligeret, miſit eò ſuum quendam intimum clericum, nomine Arnoldum, à ſe ad maximas quaſq; dignitates euectum, qui ſe apud Papam excuſaret. Sed ille bonus homuncio pro excuſatore fit accuſator. corrumpit duos præcipuos Cardinales pecunia, ac impetrat per eos à Papa, ut illi ipſi cognitores in rem præſentem mittantur.

mittantur. Qui cum ueniſſent in Germaniam, citaſſentq; Henricum, contempta omni quantumuis iuſta apologia, eum deponunt: & ſubſtituunt Arnoldum, ſpe nimirum Eccleſiaſtici auri.

Qua iniuria bonus ille pater affectus, hiſce uerbis (teſte hiſtorico) cardinales illos allocutus eſt: Venerabilis uir Henricus, tam manifeſta peruerſitate commotus, ipſos peruerſos alloquitur in hunc modum: Si ad ſedem Apoſtolicam appellarem, contra ueſtrum iniquum proceſſum, Papa forſan ipſe nihil amplius attentaret, & nihil mihi accreſceret, niſi labor corporis, amiſsio rerum, & afflictio ſpiritus, & euiſceratio mentis, & euacuatio gratiæ. Appello ergo ad Dominum Ieſum Chriſtum, tanquam iudicem iuſtiſsimum. Vos cito ad eius tribunal, ibi mihi coram ſummo iudice reſpondebitis. Nec enim iuſtè, nec ſecundũ Deum, ſed mercede corrupti, ſicut placuit, iudicaſtis. At illi: Cum tu præceſſeris, nos ſequemur. Hæc autem ridentes & deridentes dixerunt. Acta ſunt hæc Anno gratiæ 1105.

Poſt hæc, narrat hiſtoricus mortuum eſſe Henricum, & ſtatim poſt eius mortem duos illos cardinales miſerabiliter una die periiſſe. Sic enim inquit:

Mors uenerabilis Henrici multis innotuit. Peruenit etiam ad aures illorum cardinalium, qui ab epiſcopatu eum amouentes, ſe promiſerant ſecuturos, & ludentes ad alterutrum dixerunt: Ecce præceſsit, nos ſuo tẽpore ſequemur. & ecce tranſiit tempus breue, & ambo uno die moriuntur. Nam unus ſedens in ſede naturæ: ut purgaret uentrem, omnia inteſtina ſua in

cloacam eiecit, & animum miſerabiliter exhalauit. Alius manuum ſuarũ digitos articulatim abmordens, & de ore expuens, deformatis manibus quaſi ſeipſum deuorans expirauit. O Deus ultionũ, Domine Deus ultionum, hoc eſt, iuſtũ exercens iudicium: & in his omnibus non eſt auerſus furor eius, ſed adhuc manus eius extẽta. Audita ſunt hæc in terra noſtra, & fama celebri diuulgata: nec à quoquam aliud dicebatur, quàm, Benedictus Dominus, qui uenerabilis Henrici iuſtè iniuriam uindicauit. Nec multũ poſt horũ exitum, etiã ipſe Arnoldus horribili caſu in ſeditione perijt: aliquotq; dieb. inſepultus humi, uiliß. cuiuſq; etiã ſcorti uexationi ac lacerationi patẽs iacuit. Expoſita cæde Arnoldi, cõpellat Hiſtoricus hiſce uerbis cardinales: O cardinales, huius rei uos eſtis initium. Venite ergo, uenite, haurite nunc & ferte architriclino ueſtro diabolo, eiq; offerte cum ea, quam deglutiſtis, pecunia, etiam uoſmetipſos.

Sic nimirum auri ſacra fame Simonem, non Petrum, ſed Romanum, eiusq; filiolos ſatellites cardinales, aliosq; ſpirituales regente & agitante, Eccleſiæ Chriſti, & pijs paſtoribus, & animarũ ſalute, & templorum theſauris ſunt ſpoliatæ. Nã idem ſcriptor narrat, fuiſſe Mogũtiæ in ornatu Eccleſiaſtico immenſum theſaurũ, calices, cruces, & alia inſtrumenta, non tantum ex argento, ſed etiam ex ſolido auro: inter cætera unam crucem nomine Bennam, ponderis 600 librarum, cui uerſus hic fuit inſcriptus:

Auri ſexcentas habet hæc crux aurea libras.

Ita ut ſolum eius aurum, præter gemmas, & duos

maximos

maximos carbunculos, ualuerit circiter octuaginta milia coronatorũ. Quantũ ſanè ex illis, quæ hiſtoricus hic narrat, conijcere licet, ualuerunt ornamenta & inſtrumenta Moguntinæ eccleſiæ tunc temporis, ad millies millenos florenos. At ignari rerum clamabunt, & iam clamant, Lutheranos illos & alios Eccleſiarum theſauros diripuiſſe: cum uerißimè de illis & alijs & pleriſq; dici poßit, quod mihi ante paucos annos centenarius quidam ſenex Hoxariæ in Haßia interroganti, de uicino illic monaſterio Corbeia, dicebat: O Corbeia, Corbeia, aureã olim Corbeiam ſoliti ſunt nominare homines, uerùm ſpoliata eſt, non à militibus, ſed à ſcortis.

Bernhardus.

Bernhardus floruit circa 1130 annũ, id eſt, ante annos 400. Satis acriter pugnauit pro gratuita iuſtificatione per ſolam fidem, & gratia, contrà merita operum, & liberum arbitrium. Vide ſerm. 67 & 50. Reprehendit impietatem Papæ, curtiſanorum, Epiſcoporum & ſpiritualium, eosq; inter cætera Antichriſti miniſtros appellat. Lib. ad Eugeni. & ſerm. 33. Supra Cantica alicubi dicit, prælatos eſſe factos Pilatos. Obijcit etiam Eugenio, quod neglecto uerbo Dei, humanas traditiões promoueat, quodq; tyrannidem ſupra Eccleſiam exerceat. Reprehendit & ſuperſtitiones monachorũ, ac dicit alicubi, ſe non credere olim tãtas ſuperſtitiones in monaſterijs fuiſſe. In quodam ſermone pulchrè de coniugio dicit: Tolle de Eccleſia honorabile connubium, & thorum immaculatũ: nõ'ne reples eam cõcubinarijs, inceſtuoſis,

ſeminifluis, mollibus maſculorum concubitoribus, & omni deniq; genere immundorum! Hugo Card. *in poſtilla ſuper* 1. Ioannis *citat* Bernardũ *hæc alicubi dicẽtem:* Videtur *bone* Ieſu *aduerſus te coniuraſſe uniuerſitas* Chriſtianorum, *& illi in tua perſequutione primi ſunt, qui in* Eccleſia *tua uidentur primatum tenere, &c.* In *ipſo quoq; mortis articulo clarè & grauißimè omnes ſuas, ut ita dicam, ſanctitates & iuſtitias damnaſſe dicitur, ac ad ſolius* Chriſti *meritũ confugiſſe.* Sanè *quàm fuerit corruptus iam tum ſpiritualium* Papæ *ſtatus, ſatis indicat iſte* S. *uir, in quinq; ad* Eugenium *libris, in quibus grauißimè in* Papam, *eiusq; ſpirituales inuehitur.* An *uerò ab eo tempore in melius peiusúe promouerint, non difficile eſt cuiuis conijcere.* Inquit *alicubi inter cætera:* Sic *factitando, probatis uos habere plenitudinem poteſtatis, ſed iuſtitiæ fortè non itidem.* Facitis *hæc, quia poteſtis: ſed utrum & debeatis, quæſtio eſt, &c.* Potuiſſem *fermè infinita, eaq; uehementißima* B. Bernardi *dicta contra* Papam *& clericos annotare, niſi alioqui ipſe author integer omnibus notus & peruulgatus eſſet.*

Arnulphus.

NArrat Hugo, Platina, *&* Sabellicus, Arnulphum *quendam* Archiepiſcopum Lugdunenſem, *qui magna nominis celebritate, magnoq; mortalium cõcurſu diuinam legem per* Gallias, Italiam, *& tandem* Romæ *prædicabat, impiè à ſpiritualibus ob reprehenſa eorum ſcelera, libidines & errores, necatum eſſe: tuliſſeq; id* Honorium Papam *iniquo animo, ſed tamen quæſtione abſtinuiſſe.* Quod *ipſum ſubindicat, cum*

cat, eum non nimium iniquo animo tuliſſe. Accidit id ante 420 annos. Hugo quidem dicit captum & ſuſpenſum, quod ſine publica authoritate fieri non potuit. Similis fermè per omnia hiſtoria narratur & de quodam Illyrico monacho, quæ circiter ante 40 annos Romæ acciderit.

Arnoldus epiſcopus Brixienſis.

ARnoldus Brixienſis epiſcopus, *damnauit ciuilem adminiſtrationem in clero, ſeu quòd ſibi ius temporalis gladij uſurparēt clerici, atque ob eam cauſam eſt ab Hadriano 4. hæreſeos damnatus. Floruit circa 1150 annum: id eſt, abhinc ante 400 annos. Balæus.*

Ioannes Saresburienſis.

IOannes Saresburienſis, *& epiſcopus Carnotēſis, floruit circa annum 1150. Solitus eſt duriter inſectari ſcelera Papæ, & totius cleri. Scripſit etiam libellum titulo Obiurgatorium cleri. In ſuo Polycratico uerò ſic ſcribit:*

Sedent (inquit) in Eccleſia Romana ſcribæ & phariſæi, ponentes onera importabilia in humeros hominum. Pontifex magnus, omnibus grauis, ac penè intolerabilis eſt. Ita debacchantur eius legati, ac ſi ad Eccleſiam flagellandam egreſſus ſit ſatan à facie Domini. Nocent ſæpius, & in eo ſunt diabolo perſimiles. Apud eos iudicium nihil eſt, niſi publica merces. Quæſtum omnem reputant pietatem. Iuſtificant pro muneribus impium, afflictas grauant conſcientias, argento & auro menſas ornant, & exultant in rebus

 peßimis.

peſsimis. Siquidē peccata populi comedūt: eis ueſtiuntur, & in eis multipliciter luxuriātur, dū ueri adoratores in ſpiritu adorant patrē. Qui ab eorū diſſentit doctrina, aut hæreticus iudicatur, aut ſchiſmaticus. Manifeſtet ergo ſeipſum Chriſtus, & palàm faciat uitam, qua nobis eſt incedendum, &c.

Teſtatur Petrus Pariſienſis cantor, in ſuo Abbreuiato uerbo, de quo poſtea, eum in Lateranenſi concilio Papæ ac epiſcopis, uolentibus neſcio quas nouas traditiones condere, reſtitiſſe, ac dixiſſe: Adeò nō eſſe nouas traditiones cōdendas, ut etiā de ueterib. aliquid potius diminuendum ſit, etiā ſi eſſent utiles. Nā & illarum utiliū traditionū numero ac copia nimiū Chriſtianos onerari. Illudq́; potius agendū eſſe, ut uerbum Chriſti ſeruetur. Iā enim uerè Chriſtianis obijci poſſe, quòd propter hominū traditiones, Dei mandatū irritum fecerint. Tales ſaniores doctores ſubinde fuerunt in Eccleſia: ſed non ſunt auſi omnia clarè dicere ac ſcribere quæ opus fuiſſet. In ſpeculo eſt, hunc Iohannem ab Adriano Papa audiuiſſe inter alias querelas & hoc, Papā uerè ſeruorum ſeruū eſſe: quia cogatur ſeruire Romanis, auariciæ ſeruis. Idem Adrianus & illud ſolebat dicere ad eundē Iohannē, multos pōtifices magis Romulo ſuccedere in parricidijs, quàm Petro in paſcendis ouibus. Inueni in quodam manuſcripto libello, cui titulus eſt, de Vita & honeſtate clericorū, quòd hic Io. Romā ex Anglia ueniēs, Hadriano 4, cui familiaris amicusq́; fuit, interrogāti, quid ſui homines de Papa Romanaq́; curia ſentirent ac loquerentur? reſponderit, Eos dicere, non poſſe illum expleri om-

ri omnibus totius Eccleſiæ opibus, quin ſemper plura expetat, queraturq́; ſe egere, &c.

Etmūdus Cantuarēſis archiepiſcopus.

DE Etmūdo archiepiſcopo Cantuarēſi, qui circa hæc tēpora uixit, refert Albertus Rigēſis archiepiſcop. eū ualde ſolitū eſſe à munerib. abhorrere, ac dicere: Per munera, quæ nūc data ſunt, nūc accepta, corrupta eſt Chriſtianitas hodie, deficietq́; prius ꝙ animaduertāt: niſi ſe curare ſtuduerint abhac peſte. Grādia profectò hæc uerba ſunt: ſed credo hūc bonū patrē reſpexiſſe ad id, ꝗ Antichriſtus omnes doctos et potentes ad ſe muneribus ac diſtributione terrarū, id eſt, epiſcopatuū & prælaturarū, alliciat, quo ſuæ impietati conniueant, ſicut Daniel de eo prædixit.

Petrus Bleſenſis.

PEtrus Bleſenſis uixit ante annos 400. Scripſit multa, in quibus grauiſſimè uituperat tū uitam moresq́; ſpiritualiū corruptiſſimos, tum neglectionē officij, tum deniq; & impiū abuſum clauiū. In quadā epiſtola ad quendā officialē (ut uocāt) Epiſcopi, monet eū, ut quāprimum ab ea functione recedat. Hortatur quoq;, ut exeat ex illa Babylone. Dici ſanè uix ſatis poteſt, ꝗ horribilib. uerbis deſcribat epiſcoporū impiā tyrannidē, quā illi miſerabiliter et nepharie per ſuas infernales Harpyias, id eſt, officiales, Eccleſiā Chriſti turbato omni humano ac diuino iure uexent, deglubant, lacerent & diſcerpant, dum opes coaceruare ſtudent, quas poſtea turpiſſimè per luxum & libidinem profundant. Clerum ſæpe alioqui nominat

Syriam, Edom, uitulos Bethel, idola Aegypti, pingues Samariæ, ſacerdotes Baal, iudices qui condunt leges iniquas, & multo plura. Epiſcopi domo, *(inquit) ut cum familia dominum comprehendam, nihil eſt damnabilius ad meritum, nihil inhoneſtius ad mores, nihil ſordidius ad cõſcientiam, nihil culpabilius ad famam, nihil pernicioſius ad exemplum. Auſer Domine de domo tua idolum, & confringe cornua peccatoris. Munera Romæ omnia peruertunt, & omnia monachis licere permittunt: imò ad omnes carnis illecebras, quas annua redimunt penſione. Cantantur eorum turpitudines in tentorijs Geth, & in compitis Aſcalonis. Sic factus eſt princeps Sodomorum, diſcipulis poſt eum in cathedra peſtilentiæ ſedentibus, &c.*

Rhythmicæ ueteres cantilenæ.

RHythmicas quaſdam cantilenas primùm anno 48, & iterum 52 auctiores edidi: quæ quantum ex duorum codicum uetuſtate, genere muſices eis adiunctæ, alijsq́; quibuſdam circumſtantijs conijcere licet, uidentur ut minimum ante 300 annos compoſitæ. Suſpicor autem ob ſermonis latinitatem, & metri genus, eas eſſe Hildeberti epiſcopi Cenomanenſis, qui ante 450 annos floruit, & ſimilia plura compoſuit, nec admodum Romanẽſibus curtiſanis fauit. Verùm de eo paulo pòſt.

Inter eas admodum piè & magna ſpiritus alacritate Chriſti beneficium celebrant: & gratuitam iuſtitiã, quæ ſine omni noſtro merito cõtingat, prædicãt.

Multæ

Multæ etiam reprehendunt Papam, & eius abuſus. Vna inter cæteras queritur, principem Babylonis ueniſſe in templum Salomonis, ibiq; ſibi altam ſedem conſtruxiſſe. Orat etiam Deum, ut eum inde pellat. Quæ uerba aliter intelligi non poſſunt, quàm quòd Papa Antichriſtus irruerit in templum Chriſti, ibiq; ſedeat ac regnet, ut ſcriptura prædixit. Alia queritur, prælatos factos hæredes Luciferi, eosq; Eccleſiã opprimere. Alia queritur, monaſtica hypocriſi meritum Chriſti obſcurari. Alia lamentatur, Eccleſiam factam eſſe ſpeluncam ueſpillonum: id eſt reprehendit uigilias & miſſas pro mortuis, ad quas totum miniſterium Eccleſiæ translatum ſit, ita ut ſacrificuli obliti prorſus mandati Chriſti, Ite & prædicate Euangelium, nihil aliud propemodum quàm ueſpillones ſint. Queruntur & de perſequutione ſacrificulorum. Atq; ita aliæ alios errores & ſcelera ſpiritualium Papæ reprehendunt, & Deum orant ut Eccleſiam repurgare uelit.

Poteſt autem fieri, ut & à pluribus authoribus compoſitæ ſint illæ cantilenæ. Aliæ enim ſunt monodia, aliæ bicinia, aliæ tricinia, aliæ Latinæ, aliæ Gallicæ. Adhæc, in utroque exemplari ſunt multa, quæ in altero non reperiuntur: ut appareat, aliquos pios ſibi diuerſorum authorum cantilenas collegiſſe, quas potuerunt nanciſci. Vnde cognoſci poteſt, iam olim multos pios fremuiße contra Antichriſtum, & eius abominationes in templo Dei collocatas: gemuiſſeq; ad Dominum pro Eccleſiæ liberatione, & repurgatione: ac ex animo cupiuiſſe uidere diem renouationis

Euangelij, quem nos ingratiſsimi magno cum tædio ſpectamus & faſtidimus.

Similis his Rhythmica cãtilena extat & in Vrſpergenſe abbate, in narratione rerum à Philippo Barbaroſsæ filio geſtarũ, in qua is (nã ab eo cõpoſita uidetur) curiam Romanam, tanquam fontem omniũ malorũ inſectatur. uixit autem is Abbas ante annos 300.

Extant quoque in Præmonſtratenſiũ, ut dicitur, breuiario, in Omnium ſanctorum officio, iſta Rhythmica carmina, contra ſanctorum inuocationem, meritum & interceſsionem:

Adiuuent nos eorum merita,
Quos propria impediunt ſcelera?
Excuſet eorum interceſsio,
Quos propria accuſat actio?
At tu, qui eis tribuiſti
Cœleſtis palmam triumphi,
Nobis ueniam non deneges peccati.

Quæ carmina olim fortaſsis ante annos 400 (nam tã diu & amplius Præmõſtratenſiũ ordo fuit in uſu) ab aliquo pio cõpoſita; manifeſtè dãnant inuocationẽ & mediationem ſanctorũ: & ad ſolum Deum omnis boni fontem, eiusq; filij meritum nos reuocant.

Hildegardis.

Hildegardis monacha, et multorũ iudicio prophetiſſa, floruit circa annũ 1170, id eſt, fermè ante 400 annos. Grauiſsimè in ſuis prophetijs Papiſticorum ſpiritualium non tantum ſceleratam facinoroſamq; uitã, ſed & Eccleſiaſtici officij neglectionẽ, atq; adcò Eccleſiæ Dei horribilem deſtructionem inſectatur.

ſectatur. Alicubi inquit: Nunc autem in populo ſpirituali lex neglecta eſt, qui bona docere ac facere contemnit. Magiſtri quoq; & prælati neglecta et relicta iuſtitia dormiũt. In quadã uiſione apparet ei Eccleſia in forma fœminæ, querens, à ſacerdotibus faciẽ ſuam eſſe puluere cõſperſam, & ueſtẽ diſciſſã, &c. eos nec doctrina nec exemplo populo perlucere, ſed cõtraria potius facere: eos innocentẽ agnum à ſe pepuliſſe. Dixit quoq;, omnia inſtituta Eccleſiaſtica in peius inclinaſſe, ſacerdotesq; legẽ Dei nõ docere, ſed deſtruere. Atq; ob hæc horribilia ſcelera et impietates, grauiſſimã eis Dei irã & triſtes pœnas minatur ac prædicit. Non eſt aũt, quòd ſibi Papiſtici ſpirituales inde blandiantur, quòd illa etiam bona denuò ſequutura miniſtris Eccleſiæ pollicetur: ſicut et Ioãnes de rupe ſciſſa, alijq; eiuſdem generis uates. Præponunt enim fore, ut priuſquam meliora tempora ſequantur, illi pœnitentiam agant. Quo ſermone haud dubiè indicant pios miniſtros in inſtauratis Eccleſijs, qui plerique fuere ex ſpiritualibus, ſed turpem uitam, & impias idolatrias deſeruerunt. Iam cum ſacrificuli & monachi, id eſt, tota Lerna ſpiritualium, habeat Hildegardim pro uera prophetiſſa, agnoſcere debent, ſe non ab homine, ſed à Deo per eam ſeueriſſimè accuſatos eſſe. At Deus bone, quantũ ab eo tẽpore, nempe hiſce 400 annis turpidinis, impietatis & idololatriæ ſpiritualium cumulatũ eſt? Adſcribam hic quandam huius uatis prophetiam ex Alphabetica ſylua locorũ communium Henrici Token (de quo alibi) deſumptã, propterea quòd noſtris tẽporib. impleri eã clarè

cernimus,

cernimus. Prædicit enim præſentem religionis inſtau rationem, eamq́; pientiſsimam fore prænunciat:

Tunc infula Apoſtolici honoris diuidetur, quia nulla religio in Apoſtolico ordine inuenietur: & eapropter dignitatē illius nominis uilipendent, aliosq́; ſibi uiros & Archiepiſcopos præficient: ita etiam, ut Apoſtolicus eo tempore ex diminutione honoris uix Romam & pauca adiacentia ſub infula habebit. Hæc autem ex parte per bellorum incurſionem euenient, ex parte quoq; per commune conciliũ, & conſenſum ſpiritualium & ſecularium perſonarum. tunc iuſtitia in ſua rectitudine ſtabit: ita ut in diebus illis homines ad antiquas cõſuetudines & diſciplinas antiquorum hominum honeſtè ſe conuertent, & eas obſeruabunt, ſicut antiqui. Concordat gloſſa, &c.

In hac ſanè prophetia & Hildegardis & Token ſunt Lutherani, imò & peſsimi hæretici, qui crediderunt & ſcripſerunt, neglecto ſanctiſsimo Romano Antichriſto, piam Eccleſiæ Dei reformationem fieri poſſe. Sed hæc Hildegardis prophetia unà cum quibuſdam Sibyllæ uerſiculis ſeparatim prolixiusq́; eſt à me edita.

In pluribus, ijsq́; uetuſtis codicibus reperio quandam eius non ita prolixam prophetiam, de uenturis pſeudoprophetis: quæ non niſi de mendicantibus, qui eam paulo pòſt ſecuti ſunt, ſi quis rectè rem perpendat, intelligi poteſt:

In diebus illis exurget gens inſenſata, pompoſa, cupida, perfida et doloſa, quæ peccata populi comedet, ordinem quorundam timentium deuotariorum ſub

diſsimu-

diſsimulata mendicantium ſpecie tenentes, ſéq; cæteris ficta deuotione inflata ſcientia ac prætenſa ſancti tate præferentes, ſine rubore ac Dei timore ambulantes, multa noua mala adinuenientes, fortes & ualidi. à ſapientibus & Christi fidelibus ordo ille maledicetur: à laboribus ceſſabunt, & ocio uacabunt, aſsumentes potius ordinem adulantium quàm mendicantium. Studebunt inſuper omnes nimium, qualiter doctoribus ueritatis peruerſe reſiſtant, & eoſdem cum potentibus interficiant, & potentes ſeducant & decipiant, propter neceſsitatem uitæ, & delectationem mundi. Diabolus namq; in eis quatuor uicia radicabit, uidelicet adulationem, inuidiam, hypocriſin & detractionem. adulationē, ut eis largè detur: inuidiā, & quando alijs dabitur, & non ipſis: hypocriſim, ut per falſam ſimulationē hominibus complaceant: detractionem, ut ſeipſos commendent, extollāt, & alios uituperent, propter laudem hominum, & ſeductionem ſimplicium, ac ſine deuotione & exemplo martyrum prædicabunt inſtanter, detrahent principibus ſecularibus, Eccleſiarum ſacramenta ueris paſtoribus ſubtrahentes, recipientesq; eleemoſynas pauperum, infirmorum & miſerorū, nec non ſe in multitudinem populi trahentes, familiaritatem cum mulieribus habentes, easq; instruentes, qualiter maritos & amicos ſuos blandè & per uerba doloſa decipiant: nec non res proprias eiſdem furtiuè ſubtrahant, & ipſis tribuant. Tollent namq; res furtiuas, & malè acquiſitas, & dicēt: Date nobis, & nos orabimus pro uobis: ſic, ut aliorum uicia curioſius tegant, & ſuorum penitus obliuiſcan-

obliuiſcantur. Heu etiam tollent res miſeras à raptoribus, prædonibus, ſpoliatoribus, furibus, latronibus, aut ſacrilegis, ab uſurarijs, fœneratoribus, adulteris, hæreticis, ſchiſmaticis, apoſtatis, mulierib. luxurioſis, lenis & lenonibus, à potētib. periuris mercatoribus, falſis iudicibus, militib. tyrānis: à principib. cōtra legem uiuentib. & à multis peruerſis perſuaſionē diaboli & dulcedinē peccati ac uitā delicatam, tranſitoriam & breuem, nec nō ſatietatē in condemnationē æternā ſectantes. Hæc aūt omnia in eis aperta, & manifeſta erunt populis uniuerſis. Ipſi uerò de die in diē duriores & nequiores efficiūtur, & cum ſeductiones & iniquitates eorum exploratæ fuerint, tunc ceſſabitur eis dari: & tūc ibunt circa domos famelici, & ut carnes rabidi, ſubmiſſis in terram oculis cōtrahentes ceruices ſuas, uelut turtures, ut pane ſatientur. Tunc clamabit populus ſuper eos: Væ uobis miſeri, filij mœroris: uos mundus ſeduxit, diabolus ora ueſtra infrenauit: caro ueſtra lubrica, & corda ueſtra ſine ſapore: mens ueſtra uaga fuit, & oculi ueſtri delectabantur in uanitatibus, & in inſanijs multis. Venter ueſter delicatus dulcia fercula appetit, pedes ueſtri ueloces ad currendum in malum. Mementote, cum eratis apparenter beati æmulatores, pauperes diuites, & ſimplices potentes, deuoti adulatores, perfidi traditores, peruerſi detractores, ſancti hypocritæ, ueritatis ſubuerſores, nimis directi, ſuperbi, effrontes, doctores inſtabiles, martyres delicati, confeſſores lucri, mites, calumniatores, religioſi auari, humiles, elati, pij duri, mendaces, dulces, pacifici, perſecutores, ſimplicium oppreſſo-

oppreſſores, malarum ſectarum per uos de nouo excogitatarum adinuentores, miſericordes nequam, amatores mundi, uenditores indulgentiarum, ſpoliatores beneficiorum, oratores incommodi, conſpiratores ſeditioſi, ſuſpiratores crapuloſi, deſideratores honorum, zelatores criminum, mundi raptores, inſatiabiles prædicatores, applauſores hominum, ſeductores fœminarum, ſeminatores diſcordiarum. Bene etenim de uobis glorioſus propheta Moyſes in cantico ſuo cecinit: Gens abſque conſilio & ſine prudentia, utinam ſaperent & intelligerent, ac nouiſsima prouiderent. Aedificatores in altum, & dum altius aſcendere non poteratis, tunc cecidiſtis: ſicut Simon magus, quem Deus contriuit, & plaga crudeli percuſsit: ſic & uos per ſeductionem, nequitias, mendacia, detractiones & iniquitates ueſtras corruiſtis. Et populus dicet illis: Ite doctores peruerſitatis, ſubuerſores ueritatis, fratres Sunamitis, patres hæreticæ prauitatis, pſeudoapoſtoli: quia ſimulaſtis uos uitam ſeruare Apoſtolorum, nec tamen in minimo uitam illorum impleuiſtis: filij iniquitatis, ſcientias uiarum ueſtrarum nolumus. Nam præſumptio elata uos decepit, & inſatiabilis concupiſcentia ſubuertit erroneum cor ueſtrum: & cum in altum ultra quàm decet aſcendere uoluiſtis, iuſto Dei iudicio deorſum in opprobrium ſempiternum cecidiſtis. Et floruit beata Hildegardis, cuius hæc eſt prophetia, circa annos Domini M. centeſimum quadrageſimum ſextum, ut habetur in Martini Chronica, &c.

Eliſa-

Eliſabeth Germana.

ELiſabeth uirgo Germana, floruit circa annum 1150, id eſt, ante 400 annos. fuit diuæ Hildegardis familiaris. Scripta eius ſunt Pariſijs, cum præfatione Fabri, opuſculis Hermis, Hildegardis, fratris Roberti, & Mechtildis impreſſa. In eis illi propheticus ſpiritus tribuitur, quòd quæcunq; ſcripta reliquerit, in uiſione à Deo dicta, reuelataq; acceperit. Inter alia prælatos ſic Deus, referente angelo, per os eius alloquitur: Caput Eccleſiæ clamat, & mẽbra eius mortua ſunt: quoniam ſedes Apoſtolica obſeſſa eſt à ſuperbia, & colitur auaritia, & repleta eſt iniquitate, & impietate, & ſcandalizãt oues meas, & errare eas faciunt, quas cuſtodire & regere debuerũt, &c. Et paulo pòſt: Hæc dicit Dominus magnis prælatis Eccleſiæ: Recordamini quam rationem reddituri eſtis in tremendo iudicio meo de ouibus meis, quas ſuſcepiſtis regere & cuſtodire, quando appreciati eſtis dona ſpiritualia populi mei precio infœlicitatis, &c. Et paulo pòſt: Ego delebo memoriã ueſtrã de terra uiuẽtiũ.

Item hiſce quoq; uerbis eos accuſat: Hæc dicit Dominus: Ecce ego mitto angelũ meum, ut annunciet uobis, qui in ſublimi poteſtate irritatores eſtis. Dico autem uobis, quòd iniquitates terræ, quas abſconditis propter aurum & argentum, aſcendant coram me, ſicut fumus de igne. Nũquid nõ animæ ſunt plus quàm aurum & argentum, quas ſuffocatis in ignem æternum propter auariciam ueſtram? Idcirco accuſat uos religio ueſtra coram me. Ecce enim fœtere feciſtis ſanctificationem meam in conſpectu populi, & uerſa eſt in abomi-

in abominationem mihi. Occupaſtis principatum ſan ctorum meorum, & neſciui. Maculaſtis ſtratum meum, & ſilui. Quid mihi & uobis, exaſperatores manſuetudinis meæ? Vnde aſcēdiſtis turbare ouile meum, & aggrauare cor meum ſuper filios meos, quos genui in amaritudine animæ meæ, in die laboris & anguſtiarum mearum? Et adiecit iterum loqui ad me, dicens: Nonne paſtores mei quaſi in graui ſomno obdurati ſunt? & quomodo euigilare eos faciam ſuper greges meos, qui diſperguntur? &c.

Epiſtola quarta ſic Hilinum epiſcopum Treuerenſem alloquitur: Redde rationem, quia defraudaſti mibi margaritas electas, & gemnas precioſas, quæ tibi miſſæ fuerant de magna Maieſtatis potentia, proieciſti poſt tergum tuum, & noluiſti obedire mihi. Nonne tu ſcis, quia dixi, Abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti eà paruulis? Accipe & reuolue uolumen, & inuenies quæ dixi, & quæ facta ſunt. Sedes Apoſtolica obſeſſa eſt ſuperbia, & colitur auaricia. Quod ſi non indicabis eis, quæ tibi ſunt reuelata, & ipſi in peccatis ſuis morientur, & tu iudicium portabis. Vnde animaduerto, etiam illi archiepiſcopo reuelata eſſe aliqua de ſceleribus & reprehenſione apoſtaticæ Romanorum ſedis.

Ottho Friſingenſis.

OTtho Epiſcopus Friſingenſis, floruit circa annum Domini 1150, nempe ante annos 400. Is ergo ſic contra politicum Papæ gladium ſcribit.

Sicut ad ſpirituale̅ gladium ſpirituales quoq; poſſeßiones, id eſt, decimæ, primitiæ, oblationes, & alia

huiuſmodi pertinent: ſic materiali omnes terrenæ dignitates, ducatus, ac huiuſmodi ſubiacent. Hoc enim Deus non in una perſona, ſed ſeparatim in duabus in eccleſia eſſe uoluit. Proinde ſicut illi perſonæ, quæ gladium materialem portat, non licet contingere ea quæ ſpiritualia ſunt: ſic & iſti ea uſurpare, quæ huius ſunt, non conuenit. Vnde & in Euangelio ſcribitur: Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ Dei ſunt, Deo. Idq; Dominus ſicut prædicat uerbis, ita factis declarauit, quando tributum pro ſe & Petro iuſſit dari. Paulus etiam, omnem poteſtatem à Deo eſſe conſiderans, in cauſa poſitus, non Petrum, qui tunc Romanæ cathedræ præfuit, ſed flagitioſiſſimum ex Dei uoluntate ſuper terram regem conſtitutum Neronem appellauit, &c. Damnauit etiam, ſeu refutauit donationem Conſtantini, quam uulgo ſic uocant. Improbat quoque, quòd Greg. 7. Henricum excommunicauerat, regnoq; priuauerat, affirmans nihil tale unquam prius facere auſos eſſe.

Bernhardus Cluniacenſis.

QVidam Bernhardus Cluniacenſis floruit ante annos 400. ſcripſit ad Petrum Cluniacenſem abbatem tres quaſi ſatyras, dactylico carmine, in quarum duabus poſterioribus acriter clerum inſectatur. Reprehendit eorum multiplicia flagitia, libidines, auariciam, ſuperbiam, ambitionem. Reprehendit & ſimoniam item, & officij neglectionem. Queritur indigniſſimos ad ſumma officia in eccleſia promoueri, atque ita miſerè negligi & perdi oues Christi. Ante omnia autem uehementiſſimè Romanam cu-

nam curiam inſectatur : ubi queritur omnia auro argentoq; uendi, etiam ipſam iuſtitiam. Sed adſcribam pauca quædam inde. Nam dabimus operam aliquando, Deo uolente, ut ſimul omnia in publicũ prodeant.

Lex mala furibus his ſubeuntibus intrat abundè.
O' mala ſecula, uenditur infula pontificalis,
Infula uenditur, haud reprehenditur emptio talis.
Vēditur annulus, hinc lucra Romulus auget et urget.
Eſt modò mortua, Roma ſuperflua, quando reſurget?
Roma ſuperfuit, arida corruit, afflua, plena:
Clamitat & tacet, erigit & iacet, & dat egena.
Roma dat omnibus omnia, dantibus omnia Romæ
Cum precio. quia iuris ibi uia, ius perit omne.
Vt rota labitur, ergo uocabitur hinc rota Roma,
Quæ ſolet ubere laude fragreſcere ſicut aroma.
Roma nocens nocet, atq; uiam docet ipſa nocendi,
Iura relinquere, lucra requirere, pallia uendi.
Sæpè notarius, eſt ibi carius emptus, ut illa:
Quæ cupis exaret, & ſacra præparet ipſe ſigilla,
Si tua nuncia præuenit uncia, ſurge ſequaris:
Expete limina, nulla grauamina iam uerearis.
Quam ſapientia non ualet, uncia dat tibi pacem:
Vncia fœderat, uncia temperat ore minacem,
Aurea lamina dat tibi lumina cæca Quiritum:
Oſtia peruia, uerbaq; Tullia cor ſtabilitum.
Si datur uncia, ſtat propè gratia pontificalis:
Sin procul hæc ualet, hæc ibi lex manet, & ſchola talis.
Ergo prior tua dextera mortua Roma probatur,
Sparſa per extera iam tua dextera læua uocatur.
Diues indigena, pinguis es arida, libera ſeruis,

Libera ſubderis, æreq; uenderis ipſe proteruis.
Sæpe reuenderis, hinc reprehenderis ore Iugurthæ:
Scylla uorax rapis, & cupis, & capis, & trahis ad te.
Roma ruens, rota fœda, ſatis nota cauteriat te.
Gurges es altior, arca uoracior, alta lacuna,
Inſociabilis, inſatiabilis, omnibus una.
Quo bibis amplius, hoc inhiantius, Hucdace clamas.
Dic rogo, ſufficit: at mihi deficit, ipſa reclamas.
Si tibi det ſua, non repleat tua guttura, Crœſus
Marca uel aureus amodò, non Deus eſt tibi Ieſus.

Paulo pòſt:

Primitus elige, poſtea dirige, iuris amantes,
Non lucra grandia, ſed Synodalia iura parantes.
Qui tua nuncia per pereuntia ſecula clament,
Noſtraq; frigida peßima, feruida facta reflamment.
Sed facis hoc ſecus eccleſiæ decus extenuantes,
Mittis in extera tollere munera * ſo flagrantes,
Quem tua dirigit huc manus, exigit ille tributum,
Nec bona ſecula, ſed bona fercula, molleq; fulcrum.
Suetus ab ubere non niſi currere, uel peditare
Celtica curribus exit equeſtribus arua meare.
Qui modò greßibus ibat ouantibus incomitatus,
Militat arduus, & ſibi confluus eſt equitatus.
Conſiliarius, ipſeq; nuncius, & literalis,
Papa tuus præit, acta libri uehit huc ſynodalis.
Hoc fremit hoſpite ſiue ſatellite regia plena,
Clerus equeſtria uix animalia paſcit auena.
Serica pallia dat ſibi Gallia, Roma caprinum,
Errat ibi pedes, ambulat hic eques in reſupinum.
Gens fluit, obuia fit ſibi, gloria pulchra uideri.

Vrbs

Vrbs ſtrepit, æs ſonat, atque modos tonat huic ſchola
Ductus in atria pontificalia, mollè recumbit, (cleri.
Pocula præcipit, agmina ſuſcipit, oſcula iungit.
Concilium uocat, in ſolij locat aggere ſeſe.
Imperioſior ambit, & altior eſſe, præeſſe.
Audit amantius impia, ſurdius æqua ſubaudit:
Nam lucra terrea cauſa parit rea, non rea claudit.
Roma quid exequar, imò quid eloquar, aut tibi pro-
Vncia te rotat, uncia te notat, haud fore Romã. (mã?
Tu populos tibi, te rutilans ſibi marca ſubegit.
Semper enim lucrum progenies tua uult, agit, egit,
Dum lucra Parthica, dũ tuus hoſtica munera Craßus
Vult, ſitit, inſpicit, heu ſibi deficit, æs bibit aſſus.
Hæc ſitis ebria ſtat tibi propria marte togaq́;,
Te cremat, impiat, urit, inebriat, excruciatq́;,
Das ſacra culmina, das moderamina ſacra probroſis,
Arida mitibus, afflua ditibus ambitioſis,
Fas mihi ſcribere, fas mihi dicere, Roma fuiſti:
Ecce relaberis atq; reſolueris ordine triſti,
Clauda ruis foris à pede roboris, intus ab equi,
Irreparabilis hic ibi labilis inſcia recti.
Vrbs ſine iuribus, & ſine patribus obruta marces:
Dardanias premit, Auſonias emit aureus arces.
Fas mihi ſcribere, fas mihi dicere, Roma periſti:
Obruta mœnibus, obruta moribus occubuiſti.
Vrbs ruis inclyta, tam modò ſubdita, quàm prius alta:
Quo prius altior, hoc mihi preßior, & labefacta.
Fas mihi ſcribere, fas mihi dicere, Roma periſti:
Sunt tua mœnia, uociferantia, Roma periſti:
Clauda redis, caput alta iaces, apud omnipotentem.

primi ſunt, qui in Eccleſia tua uidentur primatum tenere, & gerere principatum. iuxta illud: Qui edebat panem meum, magnificabat ſuper me ſupplantationem, &c. Vnde apparet ſanè, eum aliquatenus Eccleſiaſtici ordinis ſummam impietatem, imò & Antichriſtianiſmum perſpexiſſe.

Petrus Comeſtor.

PEtrus Comeſtor ſcholaſticæ hiſtoriæ author, & cantor Pariſienſis, floruit circa annũ Do. 1145, nempe ante 400 annos. is in quodã quadrageſimæ ſermone in clericos inuehitur, dicens, eos in ſtudio ſcripturæ eſſe negligentes: conſumere eos bona Eccleſiæ, quæ pauperib. debebãtur, luxurioſiſsimè in exquiſitas delicias et nimiã crapulã ac ingurgitationẽ. Vocat eos falſos fratres, ac prolixè corũ luxu perditã uitam depingit, addens ſeueriſsimã cõminationẽ iræ diuinæ.

Ioannes de Argentina.

IOannes de Argentina floruit circa annum 1220, nempe ante 330 annos. Is, ut Vrſpergenſis ſcribit, fuit uehemens concionator. Ac, ut ex eiuſdem Vrſpergenſis narratione intelligi poteſt, gratuitam iuſtificationem diligenter inculcauit, quæ tunc uiſa eſt noua doctrina. Quia doctrina demeritis operũ, prorſus iam inualuerat. Poteſt autẽ inde colligi, eũ doctrinã de gratuita iuſtificatione docuiſſe, quòd ſcribit, multos cogitaſſe ſic, et locutos eſſe: Peccemus igitur, quoniã crux Chriſti nos ab omnib. peccatis liberabit, & abſoluet. Sic enim et Pauli tẽpore, & noſtro, multi uel abuſi ſunt Euãgelio. uel ita id ſũt calũniati ut dicerẽt:

Faciamus mala, ut ueniant bona. Item, Peccabimus igitur, &c. Veriſimile eſt eum fuiſſe Vualdenſem. Nam illis temporibus fuerunt Vualdenſes circa Argentinam, ut eſt alibi infrà annotatum. Vtinam haberemus eius pleniorem hiſtoriam.

Abbas Ioachim Calaber.

ABbas Ioachim Calaber, homo eruditionis, & etiam ſanctitatis uitæ nomine cũ primis celebris, qui floruit anno 1230, in quibuſdam Germanicis rhythmis iam quidem olim ſcriptis, ſed recens Francofordiæ editis, affirmat, Papã et eius ſacrificulos eſſe Antichriſtos, quòd in ſimoniam ſint immerſi, ac luxu & libidine penitus perditi, quorũ utrumq; ſcelus prolixè proſequitur. Dicit eos ſua turpitudine & ſceleribus abſterrere Iudæos & ethnicos, quo minus ad Chriſtum conuertantur. Inter alia quoq; ſic inquit:

Sehet welch vnehr/mitt dem ſpott/
Der Chriſten pfaffen bringen Gott.

Extant quædam eius propheticæ picturæ ſuper Apocalypſim, cum Italicis expoſitionibus, ubi etiam aſperius Papam & ſpirituales accuſat. Damnatus eſt à Papa in quodam concilio Laterano, quod quædam minus rectè de diuinitate docuerit. eſtq; ea damnatio iuri canonico inſerta: ſed à Luthero propria quadam diſputatione defenditur. In alio quodam libello prædicit etiam fore, ut Chriſtus Eccleſiã ſuam repurget: & ratio reformationis præſentium temporum rebus pulchrè conſonat.

Super Hieremiam ſic ſcribit: Eſt & alia ficus, quæ ma-

quæ maledictione præuaricationis iam eruit, latina Eccleſia, ſiue nauicula S. Petri: cuius folia temporalia, de quibus conficiuntur perizomata, ad excuſandas excuſatione in peccatis, quibus inhoneſtatem uitæ ſuæ tam Adam ſummi Pontificis, quam Eua Eccleſiæ ſubiectorum operiant, & in ligno Eccleſiaſticæ gloriæ ſeſe miſerabiliter abſcondant. Sed quia patrimonium Ieſu, quod ipſi pontifices à principibus Chriſtianis, quaſi boni & mali ſcientiæ lignum ſumunt: boni, quo ad ſuſtentationem uitæ: mali, quo ad diſsipationem & libidinem uitæ, & abuſum, cupientes gigantes fieri ſupra terram, reipub. famoſiq́; uiri per totam latitudinem Imperij Chriſtiani, non contenti ſtipendijs, &c. Et aliquanto pòſt:

Nam ſecundum ſententiam S. Brigittæ, potens eſt Deus ſuſcitare & Francos aduerſus Eccleſiam. Cum enim Eccleſia Romana deficiet, quo ad obedientiam, & pontifices ex Alemannis theſaurum extrahentes filios & filias ad culmen dignitatis ſecularis promouent, uolante matre cum pullo, ad errorem ducetur populus Chriſtianus: tum finis, clamor & ululatus uniuerſæ carnis ueniet ad Dominum aſtrorum, &c.

Petrus Cluniacenſis Abbas.

PEtrus Cluniacenſis abbas, floruit ante 400 & paulo amplius annos. In eius epiſtolis quædam ab inſtituto noſtro haudquaquam aliena inuenio, quæ adſcribam.

In epiſtola ad Rotomagenſem epiſcopum, deſcribit cuiuſdam amici, nomine Guilhelmi, morbũ ac mortem, indicatq́; eum ante cõmunionem inunctum eſſe,

ſicut & ueteres Agendæ præcipiunt, contra hodiernã Papiſtarũ cõſuetudinem. Fuit uerò huius uiri tempore grauißima cõtentio Cluniacenſibus cum Ciſtertienſibus, cum quidem eorum abbas Bernhardus uiueret de neſcio quibus decimis, quib. Ciſtertienſes uolebant priuare Cluniacenſes. Non ſatis pernoui controuerſiam, nec ſanè noſtri inſtituti eam penitus pernoſſe admodũ intereſt. Fuerat his abbas Petrus in bona gratia apud Papam, ut ex multis eius epiſtolis apparet: & tamen illi impetrauerant, ut papa Cluniacenſibus ſeueriter mandaret, ut in decimis illis cederent Ciſtertienſibus. In epiſtola igitur ad Emericum Cardinalem, & cancellariũ Papæ, queritur grauiter, accuſatq; Romaniſtas, quòd ſeuera ſententia ſit contra ordinem ſuum nec auditum, nec etiam uocatum, incognita cauſa, nulloq; proceſſus ordine ſeruato, lata. In epiſtola ad Innocentium papam, de eadẽ re ſcripta, queritur adeò, auctum eſſe numerum monachorum ac monaſteriorum Ciſtertienſium paßim, quin etiam in uicinis locis circa eorum monaſterium, idq; contra canones, ut ſi ipſi de ſuis decimis eos alere ac ſuſtentare debeant, neceſſe ſit uel minuere ſuorum numerum, uel etiam penitus cedere. At Deus bone, quantum ab eo tempore mundus iſtis fucorũ aluearibus, accedentibus Franciſcanis & Dominicanis, Auguſtinianis & Marianis, aggrauatus eſt? In eadẽ epiſtola inquit ad Papam: Si aliter res proceſſerit, quod ſalua patris gratia dico, aut ſua me cum eccleſia retinebit, aut ſine me iuſtè hucuſq; poſſeßis carebit. Vnde potes pie lector animaduertere, quàm acriter illi ſan-

ctiſsimi patres, mundi deſertores, paupertatiſq; uoluntariæ poſseſſores, de huius mundi opib. ſint digladiati.

In epiſtola ad Clareuallenſem Bernardũ, ac alios, grauiter cum eis de eadem re expoſtulat. Dicit, inimicum hominem illa zizania in eos ſeuiſse. Exclamat etiã hiſce uerbis: Quis credat, ſemel mundo mortuos, ei iterum uiuere uelle? Quis credat, ſanctũ collegium ueſtrum, luxum & ſeculi delicias pro Chriſto ſpreuiſse, & nunc pro egeſtate ſordibus, ac miſeriis litigare? Et paulo pòſt:

Nã ut quod uerũ eſt, fratrib. et amicis fatear, hoc uno uerbo, ueluti iaculo, amicorũ pariter et æmulorũ pectora terebraſtis: et epiſcopos, clericos, abbates, monachos ipſos, ad quos etiã peruenire potuit, laicos, aduerſus uos unanimiter concitaſtis. Nec potuit Satanas nequiciæ ſuæ utilius inuenire conſilium, &c.

In quadam admodum prolixa epiſtola ad S. Bernardum, hortans eum, ut adiuuet concordiã inter Ciſtertienſes & Cluniacenſes monachos, oſtendit, nõ debere eſſe inter eos ordines diſsidium, propter rituum aut ueſtis diuerſitatem: quia illa ſint libera. Et citat ex regula admodum bonas ſententias, quarum prima hæc eſt: Sic (inquit regula) abbas omnia temperet atque diſponat, ut animæ ſaluentur: & quod faciunt fratres, abſq; murmuratione faciant. Qui canon indicat, omnes ritus ac ceremonias, obſeruationes'ue monachorum, ubique ad timorem Dei & charitatem attemperandos eſſe. Quare exponens iſte abbas prædictam ſententiam ſic concludit: Monachus ergo patris Benedicti regulam profitens, tunc

eam ue-

eam uerè ſeruat, quãdo in ſeruatis uel mutatis quibuſlibet eius capitulis charitatis legem ubiq; conſeruat.

De libertate quoq; ueſtium hunc canonem ex regula profert: Regula præcipit, ut de ueſtium colore ac großitudine non cauſentur monachi: ſed illius coloris aut qualitatis ueſtibus utantur, quæ in prouincia, in qua habitant, uel facilius inueniri, uel leuius comparari poſſunt. Quæ regula clarißimam libertatem ueſtitus indicat. At nunc monachi adeò ſtatuunt neceſſarium, ſibi ad ſalutem ſui generis cucullam eſſe, ut ſi uel dormirent ſine ea, iratum ſe habituros Franciſcum ſtatuerent. Quare ſemper pectori paruum cucullum alligant. Teſtatur item, ſummam fuiſſe uarietatem cæremoniarum in Eccleſijs ſuo tempore. Sic enim inquit:

Si lex Chriſti, id eſt, charitas, ab omnibus diuerſos uſus ſequentibus relinquenda eſt, nuſquam planè ultra quærenda eſt. Nuſquam enim inueniri poterit, poſtquam ab omnibus morem diuerſum ſequentibus excluſa fuerit. Non'ne charißimi, totus orbis terrarum Chriſti eccleſijs iam ab antiquo refertus eſt? cumq; omnem penè numerum excedat multiplicitas eccleſiarum, ſub una fide & eadem charitate Deo famulantium, tanta penè apud eos inuenitur uarietas uſuum, quanta infinitas eſt locorum. Hoc in cantibus, hoc in lectionib. hoc in omnibus eccleſiaſticis officijs, hoc in ueſtitu uario, hoc præter autẽtica quæ mutari non poſſunt ieiunia, in ieiunijs diuerſis: hoc in uniuerſis ſimilibus, quæ pro temporum, locorum, gentium, regionum uarietatibus à prælatis Eccleſiarũ, quibus

ſecundum

ſecundum Apoſtolum, quantum ad talia pertinet, in ſuo ſenſu licet abundare, inſtituta ſunt. Relinquent ergo omnes iſtæ eccleſiæ charitatem, quia mutauerunt conſuetudinem: ceßabunt eſſe Chriſtiani, quia uidentur in diuerſis uſibus uarij. Peribit ab his ſummum pacis bonũ, quia unuſquiſq; modo uario operatur bonũ. Nõ ita ſenſit uita et uerbo doctor eccleſiæ Ambroſius, qui de ieiunio ſabbati ſcribens, quod Romæ ſeruari uiderat, & Mediolani epiſcopus factus ſeruari non inuenerat, ait: Quando Romæ ſum, ieiuniũ à Romana eccleſia ſeruatum cuſtodio: quando Mediolani, morem eiuſdem Eccleſiæ ſequens non ieiuno.

In alia epiſtola ad papã Eugeniũ ſic ſcribit: Non pertinet quidem, quod dicturus ſum, ad proprium negocium: ſed quoniam alienũ eſt, quod ueſtrum quolibet modo eſt. Eſt autẽ ueſtrum, totius Eccleſiæ Dei in hac ualle lachrimarũ peregrinantis cauſas audire, auditas diſcutere, diſcuſſas iudicio Apoſtolico diffinire. Et licet perſona ueſtra cõſtituta ſit ſuper gẽtes et regna, ut euellat & deſtruat, & diſperdat & dißipet, et ædificet & plantet: tamẽ quia nec Deus, nec Ieremias propheta, cui hoc dictũ eſt, eſtis, poteſtis falli: poteſtis ab his, qui ea quæ nõ Ieſu Chriſti, ſed quæ ſua ſunt, quærũt, decipi. Hoc ne fieri poßit, oportet ut fidelis ſiquis fuerit filius, quæ ſibi nota, uobis fortè ignota ſunt, patri fideliter pandat: & ne hi de quibus legitur, Venenum aſpidum ſub labijs eorũ, ſynceritatẽ ueſtrã toxico ſuo inficere ualeant, modo quo poteſt, præmuniat. Nam non eſt paruum Dei munus, à talibus liberari.

Vnde apparet, hunc patrem longißimè ab eorum

Papæ

Papæ adulatorum errore ac mendacio fuiſſe, qui negant Papam errare poſſe.

In eadem epiſtola, cõmendans pontifici quoſdam monachos, inquit: Intellexi, nec me falli putaui cunctorum Latinorum inſtitutis, eorum propoſitũ præferendum, nec eſſe eos de illis qui liquant culicem & camelum glutiunt: hoc eſt, qui irritũ faciunt mandatum Dei propter traditiones hominũ, & decimantes mentam & anetum et ciminum, & (iuxta unum Euangeliſtarum) omne olus, dimittunt quæ ſunt grauiora legis, iudicium, miſericordiam et fidem. Non enim præcipuè in cibis, in potibus, in ueſtibus, in laboribus uel ſimilib. regnũ Dei conſiſtere putant, licet hæc diſcreti ue facta multũ eidem regno dei militent: ſed in pietate illa, de qua ait Apoſtolus: Corporalis exercitatio ad modicum utilis eſt, pietas autem ad omnia utilis, promiſſionẽ habens uitæ quæ nunc eſt pariter & futuræ.

Ex quibus licet cognoſcere, iam tum quoſdã monachos in ſuperſtitioſa dierum, ciborũ, ueſtiũ ac geſtuũ obſeruatione pietatis ſummã conſtituiſſe: ſed hunc patrem, alioſq; ſaniores, lõgiſſimè ab ea opinione fuiſſe.

Epiſcopus Fluetinus, ſeu Florentinus.

Circa annũ Domini 1119, graſſãte per Italiã armis Paſchali II papa, et in primis affligẽte Eccleſiã Rauennatẽ, quæ nunquã adhuc ſe Papis ſubijcere uoluerat, cœpit cõcionari ac prædicare Fluentinus epiſcopus (ſeu Florẽtinus, ut Molinæus uult) Antichriſtũ adueniſſe: ipſum nimirũ Papã indicans. Adeò autem Papa id ad ſe pertinere, ſeq; eo peti ſenſit, ut ea de cauſa, teſte Sabellico & Antonino, eò in propria

perſonâ

perſona ſit profectus, ſilentiumq́; ei impoſuerit. Haud dubiè non parum ille Antichriſtus ſuo regno timuit: nec leui periculo motus fuit, quòd in propria perſona eò profectus eſt.

Balduinus.

BAlduinus, Cōſtantinopol. Imperator, regnauit circa annum 1205. Cum Papa eum neſcio quid obiurgaſſet, ſibiq́; in ipſum ius uindicaret, ſcripſit Innocentio III, meminiſſe eum debere, ꝙ non dominus Imperatoris, ſed ſubditus ſit, ſacrarumq́; literarum teſtimonijs robauit, Papā et oēs clericos politico magiſtratu obedire, et nō dominari debere. Inter alia citauit etiā dictū Petri: Subditi eſtote omni creaturæ ꝓpter Deū, ſiue regi. &c. Ei Imperatoris piæ epiſtolæ reſpōdit Papa æquè ſuperbo ac indocto ſcripto, cuius pars aliqua recitatur ca. Soli te. tit. de obediētia et maioritate, &c. Eludit enim id dictū ineptiſſimè, ꝙ nō præceptū iuris, ſed conſiliū humilitatis ſit. Sic ſacri Papæ luſerunt et illuſerunt ſacris literis, prout eorum impotēti libidini libuit, et immani tyrannidi profuit.

Petrus Cantor Pariſienſis.

PEtrus cātor Pariſienſis, à Comeſtore diuerſus, uixit circiter ante 350 annos, tēpore Hērici VI. ſcripſit prolixū et eruditū librū, titulo Verbū abbreuiatū, in quo taxat nō tantū Epicureā uitā clericorū, et neglectionē officij, ſed et multos alios abuſus Papæ, eiusq́; ſpiritualiū ſeu ſacerdotū. Ioā. de Veſalia in ſuo libello cōtra indulgētias, ſcribit, ꝙ hic Cātor dixerit indulgētias eſſe pias fraudes. Aliacus in ſua reformatiōe citat cātorē hūc, in ſuo abbreuiato uerbo dānātē plura-

pluralitatem beneficiorũ, & exemptiones, quòd Papa multos abbates et prælatos ſuorum Epiſcoporum iure ac obediẽtia temerè eximere ſoleat. Taxat inter alia grauiter multos miſſæ abuſus, & præſertim eius nimiã multiplicationẽ et prophanationẽ. Accuſat uehementer ſacerdotes, quòd uerbi Dei prædicationem omiſerint, ac canes muti facti ſint. Reprehendit traditionũ Papiſticarum copiã et impietatẽ, dicitq; per eas effectum eſſe, ut ſecundũ Chriſti dictum, propter hominũ mandata, Dei mandatũ ſit factum irritum & neglectum. Ait quoq;, inſtauratores cæremoniarum uelũ templi ſemel laceratum reſarcire: id eſt, Iudaiſmum inſtaurare. Precum battologias, & prolixos ululatus ex templis tollendos cenſuit. Obiurgat etiã concionatores, quòd omiſſa ſana doctrina, ad fabulas, & curioſas ocioſasq; cogitationes ſeſe conuerterint, easq; prædicent ac doceant. Obijcit eis quoq; obſcurationẽ, eluſionem, & deprauationẽ genuini ſacrarum literarum ſenſus. Dicit rectè de eis illud ſcripturæ dici, quòd uerbum Dei admixta aqua adulterent, & cauponentur. De fide iuſtificante non malè ſenſit. Abuſus in Eccleſia ac religione in immenſum excreuiſſe, et omnia oppreſſiſſe aſſerit: ut uerè poſſit dici, à capite uſq; ad plantã pedis ſanitatẽ in ea non eſſe. Omnino fuit uir pius ac eruditus, multaq; uicia, abuſus & impietates in Eccleſia & religione graſſantes taxauit, ſed plura haud dubiè uidit, quæ dicere auſus non eſt, ob metum Romani Antichriſti, eiusq; Phariſæorum ac põtificum. Tales ſanè ſemper plurimi fuerunt.

Vuilhelmus

Vuilhelmus Pariſienſis epiſcopus.

VVilhelmus Pariſiēſis epiſcopus, uir eruditionis ac pietatis nomine percelebris, floruit circa 1230 Domini annum. Senſit tum de articulo iuſtificationis, tum & de multis alijs religionis partibus, longè melius cæteris eius temporis doctoribus. Scripſit libellum unum de collatione beneficiorū, in quo primùm docet, qualis debeat eſſe ſacerdos, tum in uita, tum in doctrina. Deinde acerrimè inſectatur ſacerdotes ſui tēporis, & prælatos, qui tales admittant, eisq; beneficia conferant. Dicit in eis nihil pietatis ac eruditionis comparere, ſed potius diabolicas turpitudines, omnium ſpurcitiarum ac uiciorum monſtruoſitatem: eorum peccata non ſimpliciter peccata eſſe, ſed peccatorum monſtra terribiliſſima, eos non Eccleſiam, ſed Babylonem, Aegyptum ac Sodomam eſſe: prælatos non ædificare Eccleſiam, ſed deſtruere, ac Deo illudere: eos cum alijs ſacerdotibus prophanare ac polluere corpus Chriſti: prælatos omnibus Eccleſiaſticis honoribus membra diaboli & Dei hoſtes honorare, eos in cœlum Eccleſiæ Chriſti Luciferum reſtituere. Ipſius authoris uerba recitaui. Tertiò diſputat, eos nequaquam beneficia conferre poſſe. Poſtremò pugnat acerrimè cōtra eos, qui uel accipiunt uel dant uni plura beneficia: quos multipliciter reprehendit ac damnat. Fit enim non rarò apud Papiſtas, ut unus aliquis egregius auceps, aliquot centurias beneficiorum, præbendarum, canonicatuū, & ſimilium conquirat & congerat. Audiui fuiſſe aliquando, qui ad ſeptingenta haberet. Circa idem tempus ſcri-

pſit quidam librum titulo Bonum uniuerſale, de proprietatibus apum: qui itidem uehementiſsimè in eos inuehitur, qui plura beneficia habent, aut detinent: ac refert multa triſtia exempla ſubitaneæ mortis talium ſacerdotum. Memorabile uerò eſt, quod refert, quendam magnum canonicum dixiſſe, cum audiſſet ſuum ſocium ueſperi bene ualuiſſe, & manè inuentum mortuum: Quid multis? ſecundum uſum & conſuetudinem Eccleſiæ mortuus eſt, ut uidetis. Ita apparet, tunc fuiſſe adeò frequentia exempla repentinæ ac tetræ mortis ſacrificulorum & canonicorũ, ut iam diceretur, eſſe ſecundũ conſuetudinẽ Eccleſiæ mori. Nec multo aliter hodie accidere uidemus Antichriſti ſpiritualibus, eorũq; pfaffenknechtis.

Bernhardus Vueſterrodi.

INueniuntur in bibliothecis rhythmi quidam, titulo planctus Bernhardi Vueſterrodi, in quibus grauiter admodum inſectatur maliciam cleri. Obijcit aũt eis præcipuè ſummã uitæ turpitudinẽ, & officij neglectionem. Monachos dicit mũdo ipſo mũdaniores, & uanitate ipſa uaniores: eos nõ pietatis, ſed opũ & deliciarum gratia monaſteria intrare. Prælatos dicit eſſe meros Pilatos et tyrãnos, id eſt, pſecutores et oppreſſores Eccleſiæ. Dicit quoq;, grauiſsimè uexari Eccleſiam Chriſti à clericis, ita ut periculũ ſit, ne intereat. Deniq; ait, ubiq; patêre idololatriã, & enormes clericorũ abuſus. Opinor hũc eſſe illũ, quẽ et Tritemius uocat Bernhardũ Corbeienſem monachum. Ita enim facit Vueſtphaliæ mentionem, ut appareat, eum in ipſa habitaſſe. Curabo, Deo uolente, ut aliquando id ſcriptum

ptũ ſimul cũ alijs poematib. olim cõtra Papã ſcriptũ, prodeat. Fortè ante annos 200 & amplius uixit.

Henricus de Gandauo.

HEnricus de Gãdauo, qui uulgo doctor ſolẽnis à ſophiſtis uocatur, floruit ante 300 annos. Sæpe in ſuo Quodlibeto ſecũdo diſſerit cõtra inanes cauſas diſpenſationũ Paparũ de plurib. beneficijs, et ſimilibus. Dicit, prælatũ eſſe miniſtrũ et ſubditũ legis, non dominum. Dicit itẽ, mala nõ ideo fieri bona, quòd ea Papa permittat aut iubeat. Citat itẽ Bernhardũ multũ de ea ſententia diſputantem, quòd nihil ualeant Papæ mandata, aut diſpenſationes cõtra Dei mandatũ. Item dicentẽ illa uerba: Bona'ne hæc ſpecies eſt? ſic factitando probatis uos habere plenitudinẽ poteſtatis, ſed iuſtitiæ fortè nõ itẽ. Facitis hoc, quia poteſtis: ſed utrum & debeatis, quæſtio eſt. Quodlibeto porrò 8. quæſt. 27. diſputat contra abuſum bonorũ Eccleſiaſticorum, ſed tamen loco dominorum haberi, cum rectè eis utuntur: cum uerò malè, loco prædonum.

Fuit ſanè hic ſcriptor nõ talis quidẽ, qui multos Papiſtarũ abuſus ex animo oderit, deteſtatus ſit, atq; cupierit eos corrigi ac tolli. Multi omnino tales fuerũt, qui ex animo qdẽ omnia recta piaq; eſſe in Eccleſia optarint, quiq; etiã aliqua nõ parua uitia religiõis eius uiderũt: ſed tamẽ partim educationis longa cõſuetudine, partim etiã metu uicti, nõ ſunt auſi omnia quæ eis diſplicuerunt, reprehendere.

S. Lucas Hungarus.

IN ſcholijs Verbi abbreuiati Cantoris Pariſienſis

 legi,

legi, S. Lucam de Hungaria excommunicaſſe quendam hominem, ignoro ob quod ſcelus: qui mox ad Papam Alexandrum ſecundum, ut opinor, profectus, facilè pecunia abſolutionem emit. Verùm S. Lucam nihil abſolutione, authoritate, & minis Papæ, tanquam iniuſtis, motum, ſecundò & tertiò eundem, quandoquidem ſibi nõ ſatisfecerat, excommunicaſſe. Qua re offenſum Papam, primùm ſuſpendiße illum beatum Lucam (fortè fuit Epiſcopus) mox etiam excommunicaſſe. Adeò autem non motum de ſua ſententia excommunicationibus Papæ Lucam, nec ueniam petijſſe, ut & mortuus ſit in ea excommunicatione: ſequuta uerò eſſe nõ pauca miracula poſt Lucæ illius mortem, quibus Deus pietatem ac ſanctitatem eius ſit teſtatus. Si hæc Papiſtarum hiſtoriola uera eſt, diſcant & inde, ſæpe Papæ mandata & excommunicationes ſine peccato ac ira Dei contemni poſſe. Cognoſcant etiam, quàm parui hic ſanctus uir, alijq; plurimi, Antichriſti Romani minas, excõmunicationes & authoritatem fecerint: eosq; imitemur.

Gilbertus monachus.

IOb. Huß in ſermone, Vos perhibebitis teſtimoniũ, citat quendam doctorẽ Gilbertum (opinor eum, qui fuit monachus Ciſtertienſis, & ante 360 annos uixit) dicentẽ, factum eße in clero abominabile monſtrum ſuper terram: quia ſit gradus ſummus, animus infimus: ſedes prima, uita ima: lingua magniloqua, manus ocioſa: ſermo multus, fructus nullus: uultus grauis, actus leuis: ingens authoritas, nutans ſtabilitas: ſpeculator cæcus, præco mutus: pugil mãcus, præcurſor len-

ſor lentus: medicus, morbi ignarus. Q*uibus nominum antitheſibus ille bonus uir, quicunq; fuit, ſatis aptè peruerſißimum cleri ſtatum, afflictamq; Dei Eccleſiam depinxit.*

Fabulæ.

V*Etus quoddam exemplar fabularũ Aeſopi ac ſimiliũ, cũ pulchris picturis, extat in bibliotheca Fuldenſi. Multæ ibi ſunt picturæ, prælatos Papiſticos egregiè taxantes. Sæpe ibi uidere eſt lupos cucullatos, concionantes. Inter alias una eſt, ubi lupus monachali cuculla indutus, raſoq; uertice concionatur ouibus circumſtantibus. Eſt autem interpretatio adiuncta hiſce uerbis: Lupus cucullatus hypocrita eſt. Vnde in Euangelio: Attendite à falſis prophetis. Prima omnium fabula habet lupum cucullatum, & baculo ſubnixum, ac concionantem anſeribus, & dicentem: Teſtis eſt mihi Deus, quàm cupiam uos omnes in uiſceribus meis. Alia eſt de catto infulato, & manu tenente epiſcopalem ſcipionem, ac prædicante muribus, ut eos conuertat. Cui ſorex maximus natu reſpondet hiſce uerbis: Charius eſt mihi ut moriar paganus, quàm ſub ueſtra manu fiam Chriſtianus: atque ita omnes mures aufugiunt. Voluit fortè is, quicunque demum olim illas picturas fecit, indicare, Phariſæos hypocritas Antichriſti circuire mare ac aridam (ut Chriſtus inquit) quò unum proſelytum acquirant, quem tamen poſtea duplo magis gehennæ reum faciãt, quàm fuit antè. Indicauit item, eos eſſe meros lupos, ſeductores & deuoratores gregis Domini. Vicelius in quodam ſuo ſcripto illarum fabularum men-*

mentionem facit, eaſq; Lutheraniſsimas uocat. Fortè ſunt ante 200 aut 300 annos primùm ſcriptæ.

Durandus.

DVrandus, omnis diuini humaniq; iuris conſultiſsimus, natione Vaſco Gallus, epiſcopus Mimatenſis, & auditor Rotæ Romæ (ubi et ſepultus eſt) floruit circa 1300 Domini annũ. Scripſit Speculũ iuris, unde Speculator eſt dictus: itẽ Rationale diuinorũ, admodũ prolixũ. Scripſit et de cõcilio celebrãdo, idq; authoritate & iuſsu Clementis V, conciliũ Viennenſe celebraturi. Editũ eſt id ſcriptũ Pariſijs, anno Domini 1545. Titulũ ei præpoſuerũt, De modo celebrãdi cõcilij generalis. Verùm nõ de modo, ſed de rebus in cõcilio deliberandis, in eo opere agitur. Multa profectò utilia autor monuit, et præcipuè de reformatione Papæ & cleri. Nã ſtatim initiò ita queritur de corruptiſsimis eorũ moribus: Secuti ſunt uiã Balaã ex Bozor, qui mercedẽ iniquitatis amauit, correctionẽ uerò habuit ſuæ ueſaniæ. Nam ſubiugale mutũ, quod hominis uoce locutum eſt, prophetæ inſipiẽtiam probauit. Quod etiam hodie accidit, cum tam ſtulta & diſſoluta perpetrentur in Eccleſia Dei à dictis perſonis eccleſiaſticis, quæ deberent eſſe lumen aliorum, & lucernæ ſuper candelabrum poſitæ, iuxta id quod Dominus ait, ſenſus hebetant Iudæorũ, & etiam paganorum. Et etiam illi, qui ratione diuinæ agnitionis omnimodo carent, iſtorum deteſtantur inſaniam, & eorũ diſtorta & Deo cõtraria itinera ſanius ſapiẽdo redarguunt. Ex quo ſecundum eum docti ab indoctis, clerici à laicis neceſsariò redarguuntur, ut ibidem &

Aug.

Aug. ait: Qui nec regiminis inſerationem habuit, nec ſua delicta deterſit, nec filiorum crimen correxit, canis impudicus dicendus eſt magis quàm epiſcopus. 2. quæſtione 7. Nec regiminis.

Titulo ſecũdo, cõpendiò docet, quomodo reges & Papæ Eccleſiam reformare commodiſsimè poſſent: nempe ſi ueteres leges ſacrarum literarum, conciliorum & Cæſarum ſeruarent, nouasq; in contrarium inſtitutas diſt. & abuſus tollerent. Item, ſi ſuam ipſi uitam primùm corrigerẽt. Sed adſcribam eius uerba: *Si itaq; duo, à quibus regitur humanum genus, ſicut à miniſtris Dei, uidelicet eccleſiaſtica authoritate, & regali poteſtate (ſicut Gelaſius papa ſcribit Anaſtaſio Imperatori, 96. diſt. Duo ſunt.) uellent intendere ad dictam reformationem, & ſalubre regimen humani generis, haberent uiam amplecti prædictam, ut uidelicet ſeipſos & humanum genus regerent, ſecundum quod in lege & in Euangelio & in concilijs ſpiritus ſancti inſtinctu probatis, ut 16. diſt. Habeo. & in alijs humanis & comprobatis legibus & iuribus continetur: & quicquid per alios inuenitur in regimine mundi in contrarium attentatum, corrigeretur & reformaretur, prout melius poſſet: & prouideretur, ne in contrarium impunè attentaretur, & quòd huius uitæ nouitas non negligeret, quæ ab antiquitate fuerunt hactenus cõſulta, & prouidè conſtituta, ſicut ait lex illa canonizata, 2. queſt. 6. anteriorum. §. illud. Et inſuper, quòd omnes uſus, ſeu uerius abuſus, cõſuetudines, quæ cẽſendæ ſunt corruptelæ, diſpẽſationes, priuilegia, libertates, et exẽptiões, cõtra-*

rietates & contrariantia ſuprà dictis diuinis & humanis legibus approbatis & generalibus tollerētur. Quòd aūt S. D. Papa & reges debeant ſeruare præmiſſa in lege & in Euangelio, concilijs & iuribus approbatis contenta, de facili poteſt oſtendi.

Titulo tertio diſputat, limitandam & reſtringendam eſſe ſuperiorum, etiam Papæ poteſtatem, ne ſibi nimiū licentiæ ſumāt. Inter alia enim ſic inquit: Quæ pauca ſufficiant ad probandum, quòd ſi ſupradictæ poteſtates, ſcilicet Eccleſiaſtica & terrena, uelint mūdum & genus humanum ſalubriter gubernare, quod ſe & ſua facta & dicta deberent diuinis & humanis legibus conformare, & ſe per imitationem eis ſubijcere, & exempla eorū quæ agenda ſunt, ſequentibus & ſubditis demonſtrare: & nō ut præſint, nec ut ipſi uel ſui diuites efficiantur, rempublicā gubernare. Aliter enim, ſecundum dictum Leonis papæ: ſi quærunt quæ ſua ſunt, non quæ Ieſu Chriſti, facilè à legibus & doctrinis ſuprà poſitis diſceditur, & dominari magis quàm conſulere ſubditis placet, honor inflat in ſuperbiam: & quod prouiſum eſt ad concordiam, tendit ad noxam.

Quarto titulo uult diſpēſationes cohiberi. Quinto, multis & firmis rationibus damnat exemptiones, quas uocant, ac uult omnes penitus reuocari: omnesq́; prælatos, Abbates & Abbatiſſas, prius Epiſcoporum ſuorum iure à Papis liberatos, denuò ſuis ordinarijs ſubijci. eſtq́; hic titulus ualde notatu dignus.

IN PRAEFATIONE *ſecundæ partis, diligenter diſputat, ac firmiter probat, ueritatem potius*

ſacrarum

ſacrarum literarum, quàm ullas conſuetudines quantumuis longas, ſequendas eſſe. Queritur item ibidem, iam primitiuam Eccleſiæ formam fermè abolitã eſſe. uerba eius hæc ſunt: Sanè cum Alexandro papa recolentes, quomodo hæc ſancta plantatio eccleſiæ Dei fuerit inſtituta, dolentes dicere poſſumus cum eodem, quòd etſi non ab omnibus, neq; in omnibus & pleriſq;, tamen & in pluribus ab illa ſancta inſtitutione primitiuæ Eccleſiæ ſanctorum patrum conciliorum & decretorum Rom. pontificum in tantum uidetur eſſe declinatum, ut aliqui ex nobis primæ inſtitutionis uideantur obliti. Ext. de Statu mona. recolentes. Vnde Bern. contra perſonas eccleſiaſticas ſpecialiter inuehens ait: Chriſtus docuit uerbis & exemplis, eligendum quod carni eſt moleſtum, &c.

In primo & ſecundo titulo eiuſdem partis, diſputat ex canonibus, quòd Epiſcopus non deberet facilè ex ſuo Epiſcopatu in alium tranſire, nec etiam liceat plura beneficia in unum congerere.

Titulo ſeptimo diſſerit, quòd Papa non deberet facile pati cauſas ex prouincijs in curiam trãsferri, nec quenquam eò ſine grauiſsimis cauſis citare. Itẽ quòd non deberet iuriſdictione epiſcopum perturbare, nec beneficia in alijs regionib. exiſtentia à curia cuiquam conferri deberent, de qua re eius uerba hæc ſunt: Videtur, ſecundum dictum Gregor. Eccleſiaſticus ordo confundi: quia Eccleſiaſtica beneficia, ad ipſorum epiſcoporum collationem & prouiſionem pertinentia, per ſedem Apoſtolicã & per alios cõferuntur, etiam antequam uacẽt, nõ ſolũ in curia Romana, ſed extrà.

Sed ſub finem concludit hiſce uerbis: Prouerbium uulgare eſt, Qui uult totum, perdit totum. Eccleſia Romana ſibi uendicat uniuerſa.

Titulo undecimo, recitat formam concilij ex Iſidoro, quam dicit ualde uetuſtam eſſe, in eaq́; etiam laicos in concilium intromittit.

Titulo decimotertio, dicit utile uideri, conſtitui, ut nec iuuenes, nec uirgines ante 25. annum cõſecrentur.

Titulo 15. diligenter diſputat, Eccleſias peregrinis commendandas nõ eſſe, & cõcludit hiſce uerbis: Hoc aũt nõ ſeruatur à Romana curia, & presbyteris prælatis, qui curas animarũ & prælationis cõmittunt talib. qui nec ſubditos intelligũt, nec intelligũtur ab eis.

18 Titulo diſſerit, indignos nõ eſſe promouendos: et monet Papã ac conciliũ, ut cogitent, ſubuerti ea ratione totam Eccleſiam, quod indigni ad eccleſiaſtica munia promoueantur, cæciq́; duces cæcum gregem unà ſecum in æterni exitij foueam trahant.

Titulo uigeſimo monet, ut ſimonia Romanæ curiæ reprimatur: quam ibi perinde regnare dicit, ac ſi nullum peccatum eſſet.

Titulo 21, probat multipliciter, nõ eſſe amplius ferendum, ut ita multa beneficia in paucos congerãtur, ſicut iam in curia Romana fiat. Sed adſcribemus inde aliqua eius uerba: Et in dicta ſynodo expreßè dicatur, quòd nullus poßit eſſe canonicus præbendatus, niſi in una eccleſia. Et cum contrarium fiat in Eccleſia Dei, quia uni perſonæ præbendæ multæ & beneficia multa, & multæ dignitates & perſonatus cumulantur: potißimè ſi de præeſſentiũ Eccleſiæ Dei parentela

ſcla exiſtant, & ex hoc pariatur generale præiudiciũ uniuerſali Eccleſiæ, quæ debitis officijs & obſequijs, rectoribus, adminiſtratoribus & defenſoribus defraudatur, eleemoſynæ ſubtrahuntur, perſonæ Eccleſiaſticæ ſic ditatæ in ſuperbiam efferuntur. Et ſecundum quod dicitur Prou. 1. cap. Eorum proſperitas perdit eos, &c. Et paulo pòſt: Quare uideretur utile Eccleſiæ ſanctæ Dei, ut ordinatio Bonifacij ſuper hoc facta in dicta decretali, Cum ſingula. quantũ ad regulares, extenderetur ad clericos ſeculares, & ad dominos Cardinales, qui in graue animarũ ipſorũ periculum, & uniuerſalis Eccleſiæ diſpendium, multa milia florenorum, librarum & marcarum ſibi & ſuis peſtifera adinuentione, ſuper Eccleſias etiam parochiales & curatas faciunt cumulari, & eccleſias etiam cathedrales & ultramarinas ſub diuerſis coloribus commendari, & certas ſibi ſolui ab illis qui eorum promouentur auxilio penſiones, quæ nunquã in Romana Eccleſia moriuntur, ſed ab uno cardinali in alium, uel in eius uel domini Papæ propinquũ uel nepotem deriuentur. Ex quibus ſequitur (cum ſibi uendicent uniuerſa) quòd infœlix clericus, qui de prædictis beneficijs ſuſtentari debuerat, mendicat in plateis, & ſeruili operi mancipatus publicam depoſcit eleemoſynam.

Titulo uigeſimotertio diſputat, quærenda eſſe remedia, ne tam temerè prælati & Epiſcopi infamẽtur, & ad curiam Romanam trahantur.

Titulo decimnono monet, ut caueatur in concilio, ne tam temerè prælati ſua aut præceſſorũ decreta aut promiſſa

promiſsa irrita faciant, ſicut alioqui ſolere præſertim Romanos hiſce uerbis affirmat: Hoc uidetur hono*rabile & utile obſeruari, ne paulatim grauitas eccle ſiaſtica deperire uideatur, maximè in* Eccleſia Roma*na, in qua uiſum eſt, quòd dominus* Papa *reuocabat aliquando non ſolum gratias, & alia conceſſa à prædeceſſoribus ſuis, uerùm etiam facta & conceſsa à ſeipſo contra grauitatem, authoritatem & honeſtatem* Eccleſiaſtic*ā & iuridicā.* Verùm *uſitata eſt etiam hodie hæc ratio* Papis, *ut beneficia aliquanto prius conceſſa reuocēt, quo bis aut ter eandem rem uendere poſsint: ſicut prolixè* Theodericus Niemus *de ſui temporis* Papis *ſcribit.*

Titulo 31 *diſputat, prouidendum eſſe, ne tam temerè omnes lites ex prouincijs trahantur, ne'ue ita in longum trahantur, & quaſi immortales fiant, ut plerunque accidit.*

Titulo 32 *dicit, ſacerdotes non ſeruare ea quæ in canonibus de eorum uita & honeſtate ſunt mandata.* Citat *etiam ex* Chryſoſtomo *dicente,* Sacerdotes *& & pontifices noſtri omnem iuſtitiam populo mandant, & ipſi nec modicum ſeruant, &c.*

Titulo 34 *citat multa ex epiſtolis* Gregorij, *quomodo ille noluerit ſe uel quenquam alium* Vniuerſa*lem epiſcopum uocari.* Probat *item prolixè ex multis ueterum* Paparum *epiſtolis, eos ſolitos alios* Epi*ſcopos ſibi præferre.* Quare *monet ex* Gregorio, *ne nimium* Papæ *ſubiecti ſimus, ne eorum uitia uenari compellamur. & tandem concludit id caput hiſce uerbis:* Ex *quibus omnibus uideretur modus aſſumen-*

dus,

dus, quòd ſic Romana in ſcribẽdo honoretur eccleſia, & quòd alijs honor debitus nullus negaretur.

Trigeſimo octauo titulo diſſerit, Epiſcoporũ luxum modis omnibus cohibendum eſſe, eoſq; ad antiquam frugalitatem compellendos. Monet ibidem, omnium redituum eccleſiaſticorum, ſiue ſecularium ſiue regularium, decimã partẽ eſſe pauperibus ſcholaſticis decidendam, ut docti homines haberi queant. Itẽ, ut pauperibus etiã ex ſuis reditibus proſpiciant. Monet quoq;, prohibendum eſſe, ne tam temerè excõmunicationes fiant. & contrarium curiæ Romanæ abuſum taxat hiſce uerbis: Nullus ſacerdotum quenquam hominem rectæ fidei pro paruis & leuib. cauſis excommunicare habeat, ſicut dicitur in concil. Agathen. c. 3. & in concil. Aluemen. 11. q. 3. Epiſcopi, & c. nullus ſacerdotum. Quod minimè obſeruatur in Romana eccleſia, in qua, & à cuius delegatis, contra prælatos & alios pro minimo ſententiæ fulminãtur, contra decretalem illam Alexan. IIII.

Titulo 52 docet, nõ permittendum eſſe, ut temerè clerici euagentur, ſine permiſſione epiſcoporum. Sed adſcribamus totum eum titulum, cum admodum breuis & utilis ſit. Item in 25. c. prædicti concil. Agathen. fuit conſtitutum, quòd clericis ſine commendaticijs epiſcoporum ſuorum literis licen. non pateat euagandi licentia. & hoc idem ſit conforme alijs concil. & iuribus, 71. 72. & 73 diſt. & ext. de cler. peregrinis. Et dicta iura & ſimilia non ſeruantur, ex quo multæ inſolentiæ committuntur, plurima ſcandala in clero & populo eueniunt, & pericula ani-

marum:

marum: uideretur ſuper hoc prouidendũ, cum uideantur omnes perſonæ eccleſiaſticæ euagari, ſicut oues non habentes paſtorem.

Titulo 41 eiuſdem partis, dicit, reuocandum eſſe canonem Mileuitanum; ut cauſæ finiantur in ſuis prouincijs.

Titulo 45 diſputat, non temerè dandam eſſe impunitatem ſontibus ad templa confugientibus, ſed inde extrahendos eſſe.

46. Monet, uideri utile, ut in Concilio matrimonium ſacerdotibus concedatur, cum planè fruſtra & incaſſum hactenus ſint ad caſtitatẽ coacti: cumq; Græci ſacerdotes ius matrimonij habeant, idq; etiam Apoſtolorum tempore in uſu fuerit.

Titulo 49. diſputat, id modis omnibus agendum, ut literatis potius quàm indoctis Eccleſiaſtica ſtipendia dentur.

Titulo 50 oſtendit, non eſſe permittendum, ut clerici à ſuis Eccleſijs abſint. & ſequenti docet, non eſſe ferendum, ut uenationi uacent.

Titulo 53. agit de cohibẽda monachorũ peccandi licentia. Oſtẽdit eos cogendos eſſe ad laborẽ manuũ. dicitq; in Aegypto eum morem fuiſſe, ut nullũ planè monachum reciperẽt, qui aliquã artem nõ noſſet, aut alioqui manib. operari nollet. Itẽ probat ex ueterib. concilijs, nullo modo eſſe ferendũ, ut ſacramenta laicis adminiſtrent, atq; ita paſtorum officium inuadant. Inquit enim, ſecundum Eugenium papam, abſq; nephandiſſimo auſu pro aliquo lucro terreno de monaſterio eis exire non licet, neque pœnitentias dare, neque

neque baptizare, neque infirmum uiſitare, neq; mortuum ſepelire, neq; ad ſecularem Eccleſiam tranſire, neq; alijs quibuſcunque officiolis ſeſe implicare: cum clauſtro ſuo debeat eſſe cõtentus, cum ſicut piſcis ſine aqua, ſic monachus ſine monaſterio, &c. Sed adſcribam quædã præterea eius uerba: Itẽ cum in prædicto 38. dicti concilij Agath. fuerit conſtitutũ, quòd prædictis monachis ſine cõmendatitijs epiſcoporũ literis, licentia non pateat euagandi, & ſi contrarium fecerint, & poſt uerborum increpationem ſe non emendauerint, quod uerberibus caſtigentur. Et hoc principaliter non ſeruatur, quia contra regularem eorum ordinis diſciplinam præ cæteris euagentur, & multi eorum ubique ponant diſſenſionem, brigam & ſcandalum, contra conditionis eorum ſtatum & officium: cum deberent habere ſimplicitatem columbæ, ne cuiquam machinentur dolos.

Titulo 54. dicit, Epiſcopos, cum maximè in ſuis Eccleſijs eſſe deberent, ſolere in curia Romana, aut in aliorum principum aula eſſe.

Titulo 57, abuſum imaginum taxat.

Titulo 60. queritur, decreta de ſimonia non ſeruari: eoq; id ſcelus impunè in curia Romana & alibi apud prælatos patrari. Quare monet, ut in concilio cohibeatur.

Titulo 61 queritur, in curia Romana facilè abſolui eos, qui aduerſarijs Chriſtiani nominis arma adferunt: idq; porrò corrigendum eſſe cenſet.

Titulo 66 queritur, epiſcop. et alios prælatos nõ uiſitare eccleſias, ac reformare eccleſias: et tamẽ interea

procura-

procurationes accipere, earũq; iura accidere. Quod modis omnib. impediendũ eſſe ac prohibendũ putat.

67. Docet, prohibendum, *ne in iudicijs* Eccleſiæ *munera accipiantur: utq; ex æquo ij qui donant, aut non donant, audiantur.*

PARTE *tertia, titulo primo, diſſerit, quòd ſi* Eccleſia *rectè reformãda ſit, à capite incipere oporteat. Sic enim ſtatim initiò inquit: Sanè quantũ ad reformationẽ uniuerſalis* Eccleſiæ*, utiliter et perſeuerabiliter ac efficaciter faciẽdũ uidetur, quòd à capite ratio ſit edenda, uidelicet à ſacroſancta* Romana *eccleſia, quæ caput eſt omnium.*

Titulo *quarto eiuſdẽ partis, queritur religionem* Chriſtianam *derideri ob inſcitiã ac ruditatem ſacrificorum: eoq; uidendum, ut poſthac ſtudeant.*

Titulo *decimoquinto oſtẽdit, rapacitatẽ et ſordes miniſtrorũ curiæ* Romanæ *corrigẽdas & cohibẽdas eſſe.* Sed *adſcribã integrũ illud caput, quod & breue & utile eſt:* Item *cũ in uniuerſali* Eccleſia *quæſtores multos errores diſſeminẽt, multosq; ſeducãt ſimplices, & multas abuſiones procurẽt, & uitã gerãt enormiter diſsolutã, in tantũ ꝙ patẽt riſui, poteſtasq; clauiũ eccleſiæ cõtẽnitur, cũ pro uno obolo uel nihilo indulgentia cõcedatur, nec proficiat prouiſio concilij* Lateranen. *de pœniten. & remiſsio. cum ex eo propter eorũ importunitatẽ, et propter pecunias, quas effundũt in curijs* Epiſcoporũ*, à quib. literas obtinẽt queſtuoſas ac indulgentiarũ, & de audiẽtia ab* Eccleſiarum *rectorib. curatis populis ſub magna pœna paranda eiſdẽ, et ex hoc diuina officia perturbẽtur, ſermõnes &*

nes & prædicationes impediantur, & populi extra uoluntatẽ propriã retineantur in Eccleſijs, contemnãtq; impoſitas pœnitẽtias ab eorũ curatis & cõfeßoribus adimplere, putantes ſe abſolui propter dictas indulgentias ab eiſdẽ, & propter facilitatẽ ueniæ pro obolo obtinẽdæ & pecunia redimẽdæ, delinquere nõ formidant: 11. q. 3. pauper. de ſent. excõ. ut fame. l. di. ſi lapſis. uideretur ſuper hoc de competenti remedio prouidendum, & inſuper quòd ceſſarent quæſtus curſorum & nunciorum Romanæ curiæ.

Decimoſexto titulo, agit de reformatiõe monachorũ mendicantiũ: ac docet, cogẽdos eſſe ad opera manuũ, ſicut et ſuprà de monachis dixerat. Itẽ dicit prohibendũ, ne quiſquã inuitis parentib. ad monaſteria cõuolet: quod et in Gangrẽſi cõcilio ſtatutũ eſſe affirmat. Queritur itẽ, quòd neglectis ſacris literis, iſti ijdẽ monachi hominum figmentis uacent, ac ea concionentur: quod omnino prohibendum eſſe oſtendit.

Tituto 28, diſſerit de ualidis mendicãtib. quos prohibendos eſſe putat. Sequenti docet, pauperib. & hoſpitalibus proſpiciendũ eße ex bonis Eccleſiaſticis: quoniam prælati eorum reditus ad ſe rapuerunt.

Titulo 23 dicit, abbates ſeſe multipliciter à ſuorum epiſcoporũ obediẽtia eximere, quod eis permittendũ nõ ſit. Sed adſcribã aliqua uerba inde: Cõtra ſuperiores et monachis & ſubditis eorundẽ, et quòd clauſtralib. & alijs in refectorio comedentib. congrua prouiſio fiat: quòd Epiſcopi debeãt eſſe ſubiecti, & de iure ſint, ſicut probatũ eſt plenè ſuprà in prima parte, in ultimo tit. in quo de exẽptionib. tractatũ eſt. Delin-

quunt aũt & excedunt dicti abbates quibuſcunq; in genijs poſſunt, ſe ab obedientia & ſubiectione epiſcoporũ & archiepiſcoporũ, & epiſcopalia iura nõ ſoluẽdo, & etiã uſurpant multipliciter præſumendo cõtra illud c. accedẽtibus. de exceſ. prælat. cũ tamẽ ſubiaceãt correctiõi Epiſcoporũ, 18. q. 2. abbates. et c. abbatib. & c. ſi quis. Itẽ qa cõfeſſiões audiũt, et pœnitẽtias iniũgũt illis q eis cõfiteri uolũt, quod facere nõ poſſũt.

Titulo 27 agit iterũ de deſperata eccleſiæ Romanæ reformatione, de qua re tres primos eius tituli paragraphos adſcribam: Sanè quantũ ad reformationem Romanæ eccleſiæ uideretur, quòd ipſa Romana eccleſia, quæ nõ debet habere maculam, neq; rugã, & quæ mater eſt fidei, & magiſtra debet eſſe uniuerſalis Eccleſiæ, & ad quã omnis ſanctæ religionis relatio debet referri, & ab ea normã recipere, exhiberet ſe regulam & ſcholã uirtutũ, ut bene uiuẽdo normã alijs bene uiuẽdi & rectè per ſemitas iuſtitiæ ſeipſam duceret, nec aliquãdo aborſum traheret: et ſic correctione in ſe ipſa præhabita in Dei & proximi dilectiõe, uera humilitate, uitæ honeſtate, morũ grauitate, diuini cultus ſedulitate, uictus et ueſtitus parcitate fundata: ornamẽtorũ, apparatuũ, et familiarũ et põparũ elatiua ſuperfluitate reſtricta, ſciẽtiæ profunditate dotata, trabeq; de oculo ſuo eiecta, quod diſtortũ eſt, prauumq; reperiret in ſubiectis et inferiorib. corrigeret, et etiã reformaret Chriſti exẽplo, q prius cœpit facere q̃ docere.

Item quod legem ſibiipſi imponeret, ne trãſgrederetur contẽta in diuinis et humanis legib. approbatis, quib. genus debet per eã & authoritate imperiali &

regali

regali gubernari humanum: ſed ea uſq; ad ſanguinem obſeruari mandaret, nec in contrarium diſpenſaret, nec priuilegia nec indulgentias nec exemptiones concederet, & conceſſa in contrariũ reuocaret: Nec dominus Papa ſine conſilio fratrum aliquid agitaret notabile, nec reuocaret à prædeceſſorib. ſuis rationabiliter conſtituta uel conceſſa, nec uenire permitteret contra Eccleſiaſticam libertatem.

Item cum epiſcopi ſint in locũ Apoſtolorũ, qui parem cũ Petro honorẽ & poteſtatẽ acceperũt à Deo, quod nõ leguntur feciſſe curiales, nõ Epiſcopi, quòd eiſdem epiſcopis, archiepiſcopis, metropolitanis, primatib. & patriarchis, abbatib. et alijs honorẽ debitũ in ſcripturis, proceßibus, ſedib. intra & extra Eccleſiam & alijs uerbis & factis impenderet: & conſuetudines Romanæ curiæ & alias contrarias reuocaret, cum honor ſit Eccleſiæ ſupradictæ, & dehonoretur ex contrario, prout Gregor. atteſtatur, & inde tota Eccleſia uilipendatur, & quaſi cõtemptui habeatur.

In ſequentibus paragraphis oſtendit, curiam Romanam non debere aliarũ Eccleſiarum iuriſdictionẽ impedire: quòd non deberet indignis tradere functiones: quòd caueret omnem ſpeciem ſimoniæ: quòd non deberet Papa uni plura officia ac præbendas commendare, ne cauſæ in longum producantur: quòd miſerabilibus perſonis ius gratis dici deberet: quòd nulla iura generalia Papa amplius ſuo arbitrio cõdere deberet, ſed tantũ de cõnſenſu concilij. Itẽ quòd ſingulis decennijs generalia concilia celebrari deberent: quòd nulli cognati Romani pontificis promoueri deberẽt:

quòd in pœnitẽtiaria Papæ nõ temerè abſoluerẽtur. Vult etiã eodẽ titulo, ut primatus Papæ cohibeatur. ſic enim inquit: Itẽ quòd primatus dictæ Romanæ Ecclesiæ declararetur et diſtingueretur per iura Eccleſiaſtica et ſecularia, nec dominus Papa uocaretur uniuerſalis Eccleſiæ põtifex, cũ hoc prohibeat Greg. & cõtra aliquẽ indignitate cõſtitutũ nõ audiret aliquã querelam, niſi cõditione & zelo querelantis examinatis: nec aliquem perſonaliter citaret ad curiam, niſi prius ſummaria contra ipſum inquiſitione præmiſſa.

Vigeſimooctauo titulo, agit de reformatione prælatorum, quò multa præcedẽtia pertinere indicat. & inſuper addit, quòd deberent crebrò concilia prouincialia celebrare, quòd extra ſuas diœceſes non temerè debeant euagari: quòd deberent habere œconomos ac gubernatores rerum temporalium, ne ipſos ſit neceſſe ea tractare, & ſpiritualia negligere. Item quòd nequaquam deberent clauibus abuti, temerè excommunicando, interdicta & ſuſpenſiones ponẽdo. Item quòd deberent apud ſe habere, & alioqui fouere & alere uiros doctos & ſtudioſos. Eodem modo & in ſequenti titulo, clerum reformandum eſſe monet.

Titulo 31 diſſerit de generali modo, quo tota Eccleſia reformari poſſit, ac denuò, ſicut & ſtatim initio dicit, eam proculdubio uel optimã, uel ſolam eius rei rationem eſſe, ut uetuſtæ leges ſeruẽtur, omnesq; nouitates, priuilegia, indulgentias, exemptiones, & aliæ Romaniſtarum captiones & artes, quibus fraudẽ legibus faciunt, tollerentur. Omniũ enim malorũ cauſam eſſe ait, quòd Papa & Romana curia omnium iura

ad ſe

ad ſe trahat, rapiat & euertat. Hæc *enim eius ſunt uerba:* Nouitas *noſtri temporis ſub inquietudine degit, quia dictũ gradum & ordinem derelinquunt. Secundum namq; Auguſt. minus ordinata inquieta ſunt, ordinata uerò quieſcunt.* Et *ideo, quia antiqua ordinatio de regimine mundi &* Eccleſiæ, *& ſua cuique iuriſdictio à* Romana Eccleſia *et præſidentib. nõ ſeruatur, & ordo* Eccleſiaſticus *cõfunditur, ſicut* Gregorius *atteſtatur. Sed ad ſe, quæ ad minores & medios pertinẽt, trahere uolũt, ut in eis uerificetur illud,* Cum *exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum: mundus turbatur uniuerſalis,* Eccleſia *læditur & grauatur, & ordo* Eccleſiaſticus *confunditur, ſicut* Gregorius *atteſtatur.*

Titulo 32 docet, etiam id magnum fore ad reformationẽ compendiũ, ſi Eccleſia Romana *primùm ſemet reformaret. Sed apponam eius uerba:* Secundò *poſſet uniuerſalis eccleſia reformari, ſi* Romana *eccleſia à ſe primò, & gradatim à prælatis & alijs mala exẽpla tolleret, ex quibus ſcandalizatur, & quaſi inficitur populus uniuerſalis, & nomẽ* Domini *dominatores populi ſecundũ* Eſa. *ex hoc ſinunt blaſphemari.* Nam *ſecundũ* Auguſtinũ, *nihil magis confudit eccleſiam* Dei, *uel ei officit, quàm dicere,* Peiores *ſunt clerici quàm laici.* Proh *dolor, quia uidetur in ipſa* Eccleſia *uerificari dictum* Eſa. 34, *in figuram* Babylonicæ *ciuitatis, glorioſæ in regnis, & inclytæ in ſuperbia* Chaldæorum, *de qua dicitur:* Erit *cubile draconum, & paſcua ſtrutionum, & occurrent dæmonia, onocentaurus, & piloſus clamabit alter ad alterũ.* Ibi *cu-*

bauit lamia, & inuenit ſibi requiē. Ibi habuit foueam ericius, & enutriuit catulos. Illic congregati ſunt milui, alter ad alterum.

Titulo 33 de auaricia Romanæ curiæ dicit, & multa eius rapacitatis exempla recenſet. adſcribam eius uerba: Sanè quòd reproba exempla ambitionis, cupiditatis & auariciæ publicæ uocentur & arguantur per fideles & infideles, in Romana, & etiam in uniuerſali Eccleſia, euidenter dmonſtrant quæſtus & munera, quæ pro eccleſiaſticis beneficijs, dignitatib. & officijs recipiũtur & dantur, in animarũ dantiũ & recipientiũ detrimentum, in peccatũ ſimoniæ, quam utriuſq; pagina teſtamēti deteſtatur, & quæ eſt & reputatur hæreſis. Ad idē pertinent quæſtus, qui fiunt per legatos & nũcios & familiares Apoſtolicæ ſedis, & per illos qui in domini Papæ & prælatorũ ſeruitijs cõmorãtur. Ad idē pertinēt talliæ, ſubiectiones, ſubſidia, procurationes in abſentia, emolumenta ſcripturarum & ſigillorũ, quæ exigũtur, recipiuntur & leuantur à prælatis ſuperiorib. & inferiorib. eorundē: ad idē, quæſtus indulgentiarũ, priuilegiorũ, diſpenſationũ & exactionũ. Ad idē ſpectãt multiplicationes beneficiorũ Eccleſiaſticorũ, & penſionũ, quæ indebitè uni cõmittuntur & cõferuntur perſonæ. Ad idem, exemptiones munerũ, uēditiones iuriſdictionũ, lucra turpia & inboneſta negociationũ ſecularium & mercationum, quarũ multæ ad ſpeciē uſurariã, quam mercatores Eccleſiaſticarum perſonarũ pecunias tenentes exercent dietim, pertinent. Ad idem pertinent eleemoſynarum defraudatio, hoſpitalitatis reſtrictio, munerum

munerum eccleſiaſticarum perſonarum ad cultum diuinum deputatarum diminutio, prælatorum & curatorum in ſolennitatibus & alijs Eccleſiaſticis ciuitates & loca ſua fugientiũ euagatio. Ad idem pertinet argumentum ſatis de nouo in Romana curia introductum, de his quæ pro bulla, ſcripturis & alijs quibuſcunq;, quæ cõſueuerunt in ea ab antiquo perſolui. Super quibus omnib. eſſet de cõpetentib. & contrarijs remedijs (cum, ſecundũ phyſicorũ aſſertionẽ, medicina fiat per contrariũ) ſalubriter in hoc ſacro concilio prouidendũ. Nam in omnem terram, in qua exiuit ſonus Apoſtolorum, ſancta Dei Eccleſia, & potiſsimè ſacroſancta Romana infamata eſt, et uulgariter cũcti clamãt, et refricãt: Quòd in ea, etc. omnes à maiori uſq; ad minorẽ auariciæ ſtudẽt. Ex quo aũt in Eccleſijs, ſicut in Romano imperio, creuit auaricia, perit lex de ſacerdotibus, & uiſio de prophetis.

Titulo 34 eiuſdẽ partis, agit de ſupbia et faſtu Papæ & curiæ Romanæ prælatorũ, quẽ omnino nimiũ ac cohibendum eſſe cenſet. Ac inter alia dicit, quòd cum Romana eccleſia omnes alias præ ſe contẽnere ac opprimere pergat, mirum non uideri, ſi uiciſsim ab omnibus contemnatur. & accommodat huc illud Domitij dictum: Cum ego tibi ſenator non ſim, nec tu eris mihi conſul. Sed adſcribamus pauca ex eius tituli initio: Quòd pernicioſa exẽpla elationis & ſuperbiæ manifeſtè tam in capite q̃ in mẽbris in Dei naſcãtur Eccleſia, cũ probẽt exceſsus notorij ueſtiũ, ornamẽtorũ, uerborũ et factorũ, quib. ſtatus eccleſiaſticus extollitur, ſe quibuslibet præferẽdo, aliorũ uitam &

 merita

merita deprimẽdo et obũbrando, ſeipſos cõmendãdo, & improbos defendẽdo, ſancta indignis cõmittendo, malos pro bonis & bonos pro malis approbãdo, etc.

Titulo 36, *agit de corrigendo luxu, et nimium ſumptuoſis prælatorum conuiuijs. Adſcribemus inde duo eius breuia dicta: Quòd pernicioſa exempla peccati gulæ uniuerſus populus Chriſtianus à clero recipiat, in aperto apparet, cum dictus clerus lautius & ſplendidius & plurib. ferculis, quàm faciant reges & principes Domini, contra honeſtatem Eccleſiaſticam, & clericalem regulam, & doctrinam conſtitutam à ſanctis patribus, conuiuentur. Et paulo pòſt: Eſſet itaque ſuper ſobrietate & parſimonia ſeruandis in ſtatu Eccleſiaſtico prouidendum, cum magna pars Eccleſiaſticorum redituum in exceßiuis conuiuijs & comeſſationibus expendatur. Vnde uerendum eſt, quòd Deus propter hæc & alia, contra Eccleſiam & eius miniſtros iraſcatur, & quòd eam permittat deprimi, ſicut fecit Iudæos.*

In ſequentibus titulis, uſq; ad finem, queritur de negligentia ac inſcitia clericorum, proponitq; multa remedia, quæ in tanto malo opponi poſſent ac deberent: præcipuè autem, ut pauperibus ſcholaſticis prouideatur, utq; tantum dignis beneficia dẽtur. Sed adſcribam aliqua pauca ex eis titulis, & primum tit. 43 *ſic habetur: Tenent namq; aliqui propter fauorem, quem in Eccleſia habent, tot beneficia, quòd uiginti, & aliquando quinquaginta ſcholares, & ultrà, poſſent in ſcholis ſuſtẽtari de eis. Nec ita ſucceßiuè beneficiati, plus cæteris pauperibus communiter proficiũt,*

quin

quin imò frequentius deficiunt, & expēdunt in pōpis & uanitatibus dies ſuos, & Eccleſiaſticos reditus, cumulatos eiſdem. Poſſet etiã talib. clericis prouideri de beneficijs, quæ diuitibus indebitè cōferuntur. Et paulo pòſt tit. 46. Deprehenditur & notatur in Eccleſia ſancta Dei, quia manifeſtè apparet, quòd Eccleſia Romana cauſas electionum multis uijs & remedijs ad ſe trahit, & Eccleſiæ remanent ex hoc longis temporibus uiduatæ, gregemq́; Dominicum propter defectũ paſtoris lupus rapax inuadit. Et paulo pòſt tit. 47. Negligentia etiam circa curam dictarum animarum manifeſtè apparet. Quia per Romanam eccleſiam abſque euidenti neceßitate uel utilitate diſpenſatur cum multis, ut pluralitatem beneficiorum curatorum obtineant. Et quòd non teneantur ad tempus ualde longum reſidentiam facere perſonalem: & dictam curam habentes, & etiam prælati abſq; neceßitate & utilitate prædictis, longis temporibus in Romana curia detinentur, & diuerſis uijs ab Eccleſijs, quæ eiſdem & eorum curæ commißæ ſunt, ſe abſentant.

Item paulo pòſt tit. 50. Hæc negligentia nimis manifeſtè apparet in clero, tam in capite quàm in mēbris, & utinam non uerificetur uerbum in clero Eſaiæ dicentis: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè eſt à me. Item paulo pòſt titulo 61. Deſtituitur Eccleſia, perditur deuotio ſubditorum, eccleſiaſtica iura depereunt. Et cum ipſas eccleſias & eccleſiaſticas perſonas grauet Romana eccleſia, & aggrauantibus faueat, neruus diſrumpitur eccleſiaſticæ diſciplinæ: nec oportet exempla ſuper

 præmißis

præmiſsis longè quærere, cum reperiantur depropè quodammodo, & ubiq;.

Item initio ultimi tit. Sanè ſi ad diſtributionem eccleſiaſticorum prouentuum conſideratio habeatur, uideri poteſt, quòd expēduntur in ſuperfluos elatos & uanos uſus ueſtium, ornamentorum, familiarum, apparatuum, & ſuperfluitatem ciborum & potuum: uel exinde ditantur, exaltātur & nobilitantur parentes, & datur carni & ſanguini quod eſt Chriſti: ut de cæteris, dantibus hiſtrionibus, perſonis uilibus & luſoribus, principaliter taceamus.

Hinc facilè Chriſtiane lector perſpicis, eccleſiæ clericorum, prælatorum, & in primis Romanæ curiæ ſtatum iam olim ante 300 & amplius annos, longè corruptiſs. & deſperatiſsimum fuiſſe: eumq; accuſaſſe, deploraſſe & corrigi optaſſe, non tam uulgares aliquos homunciones, quàm ſummos ac doctiſsimos quoſque. Verùm adeò non eſt emendatus, ut ab eo tempore centuplo deterior ſit factus, ſiue turpiſs. eorum mores, ſiue neglectionem officij, ſiue doctrinæ ac religionis formam, ſiue denique intolerabilem planè ipſorum tyrannidem, qua Eccleſiam Dei oppreſſerunt, rectè perpendas ac examines.

Probus Tullenſis epiſcopus.

CIrca annum Domini 1280 floruit Probus epiſcopus Tullenſis. is reſtitit Papæ Honorio quarto, quartam partem redituum eccleſiaſticorum à clero exigēti, cuius orationē ex Auentino deſcribā.

Probus Franciſcanus epiſcopus Tullenſis, Tubiorū oppido

oppido in Sueuia ortus, ſacrarum literarū interpres, cuius tam clara facundia atq; pollens erat, in labro luſtrico conſiſtens, huiuſcemodi orationem fecit: Quouſque, *collegæ chariſſimi,* Romulei *illi uultures patientia noſtra, ne dicam ſtultitia, abutentur? quouſque eorum flagitia, auariciam, ſuperbiam, luxum tolerabimus?* Non *ceſſabit hoc genus* Archiſynagogon *peſſimum, niſi omnes ad egeſtatem & ſeruitutem duriſſimam redegerit.* Diſcordia *noſtra hocce malum creuit, diſcordia noſtra illi nebulones tuti ſunt.* Nec *unquam, quàm diu illi ſalui fuerint,* Chriſtianis *feſtam pacem ſeruare, ab armis feriari, pietatem inter ſe colere licebit.* Nuper Saxones *atque* Sueuos *inter ſe commiſerunt.* Deinde *diuum* Fridericum *ſecundum,* Reipublicæ Chriſtianæ *utiliſſimum,* Conradum *quartum,* Sueuos *atque optimos principes,* Imperio *ſimul atque uita priuarunt.* In Germania *diſcordiæ mala,* Satanæ & Antichriſti *ſatrapæ ſeminarunt.* Conradum *poſtea inſontiſſimum, immeritiſſimum, & optimæ indolis adoleſcentulum, prolem* Diuorum, *iure gentium hæreditatem maiorum repetentem, fraude, dolo interceperunt, ac crudeliſſimè necarunt.* Sueuos *atq;* Francos Veſtriacos *inter ſe armis, ueluti ſpectaculum ſibi ac paria componentes, commiſerūt.* Deinde *aduerſus hos,* Hiſpanos *concitarunt.* Nunc *nos aduerſus* Galliæ *atq;* Hiſpaniæ *proceres, cognatos noſtros, ex* Germania *quondam profectos, concitare nitūtur.* In *memoria habete, quid ante duodecim annos ille ſanè egregius* Decimus, *cum decimis egerit: idē* Quartus, *cū quartis aget.* Vt *illas* Gregorius

gorius uigilantiſsimus à nobis emũgeret, Scythas, Arabes, Turcas in nos armauit. Mentiar, niſi hoſce (nẽpe maximum uectigal) magis ſaluos, quàm nos eſſe uelint. Diui Bernhardi conſecranei, quibus tamen ut amicis ille conſultum uolebat, millibus aureûm nummis ſexcentis ſe redemerunt. Hinc licet exiſtimare, quanti illa conciliabula cõſtent, quantũ ue auri corradatur. Fallacia fallaciam trudit, atque placita huiuſmodi argutorum hominum magis more quàm ex bono atque æquo, ſatanæ illi lucem ſimulantes, comminiſcuntur, quibus populo tenebras offundunt. Quæ nequaquã Chriſto Domino Deoq́; noſtro cordi eſſe, exitus & opera, niſi planè cæci ſimus, probãt, euentus docet, ſacræ literæ cantant. Proinde patres Chriſto deuotiſsimi, expergiſcimini, conſulite, ſuccurrite rebus perditis: reſipiſcite, atq; capeſsite rempublicã. Maiores noſtri immunes imperij, tamẽ Romanos armorum ſtudioſiſsimos, diſciplinæ militaris peritiſsimos, gentiũ uictores, rerũ dominos, orbis terrarũ domitores, humano generi, finitimis imperitare permoleſtè tulerunt, eorumq́; imperiũ armis ſoluerunt. Nos pueris atq; effœminatis (ne quid grauius dicã) æquo animo ſeruimus. Qui ſit ille Tuſculanus, nõ ſum neſcius. Noui hominis mores: auriſuga eſt, uenaliſq́; fœnerator, atq; perfidus, uile pecuniæ mancipiũ. Ego minas eius flocciſecero, ſenatũq́; totius orbis Chriſtiani appello. Hæc ubi Probus dixit, cæteri omnes ſentẽtiã eius collaudãt, atq; ſequũtur. In paucis dieb. uniuerſi, Tuſculano uim formidãte, neq; in publicũ ꝓdire audẽte, paulatim dilabũtur. Ita re infecta, cõciliũ ſolutũ eſt.

Thomas

Thomas de Aquino.

THomam Aquinatem, qui circa annum Domini 1260 uixit, cum primis Papiſtæ, ob ſuã quandã ſanctitatem & eruditionẽ, uenerantur & prædicãt. Atqui ne hic quidem omnes Papæ errores penitus approbauit. Longè enim de ſacerdotum coniugio mollius ac melius reliquis hypocritis ſenſit. Nam eius de hac re eſt ſententia:

Expreſſa eſt à Durando ſent. 4. d. 38. q. 2. ubi de ſententia multorũ ait, ſolennitati ordinis nõ eſſe annexum uotũ continentiæ eſſentialiter, ſed ſolũ ex ſtatuto Eccleſiæ, et accidẽtaliter. Et ideo in tali uoto poſſe diſpenſari per Eccleſiam, nõ obſtante conſecratione, cui non coniungitur uotũ per ſe. Sed non tantum diſpenſatione põtificis Thomas Aquinas docuit, melius eſſe presbytero matrimonio uti, quàm ſcortari, ſed et cõſilio presbyteri confeſſoris. Nã in ſumma quæ incipit, Commiſerationes Domini ſunt ſuper omnia (cap. 165. quod incipit, Poſt hæc dicendũ eſt de inceſtu) ſic inquit ad uerbũ: Dicit canon, quòd ſi clerici in minoribus ordinibus cõſtituti, cõtinere nõ poſſunt, & matrimonium cõtrahere uoluerint, debet eis aſſignari ſuſtentatio ſua de beneficijs ſuis extra eccleſiã, ita quòd de cætero non miniſtrent in eccleſia in ordine ſuo, ſed tonſuram habeãt, & libertate gaudeant clericorum. Contra hanc canonicam inſtitutionẽ hodie obtinet conſuetudo, quòd ſtatim ex quo acolytus cõtrahit matrimoniũ, omni eccleſiaſtico beneficio priuatur. Cum canõ, ut dictũ eſt, præcipiat, de beneficio ſuſtẽtari. Si autem acolytus in ſecreta cõfeſſione ad diſcretũ ſacer

dotem

dotem ueniat, & ſe nullo modo continere poſſe dicat, non multum peccat ſacerdos, dando ei conſilium ut cum aliqua occultè matrimonium contrahat, & occultè ſui Epiſcopi oculos fallat. Minus enim credimus eſſe peccatum, beneficium cum occulto coniugio retinere, quàm fornicariam contra diuinam prohibitionem habere. Si uerò poſtea ad ſacros ordines à ſuis prælatis cogatur accedere, credimus minus eſſe peccatum uxore uti, quàm cum alia fornicari, ſi ex toto noluerit continere. Atque hæc ſunt uerba Thomæ illius, qui & inter monachos ſocietatis Dominicæ uixit uitam cœlibem, & inter eruditos doctrinaq; excultos uiros docendi ſanctitate nomen inuenit.

Innocentius IIII.

INnocentius IIII ſedit circa 1250 annum. Is igitur in commentarijs ſuis, titul. de cõuerſ. coniug. c. Placet, ſic de ſacerdotum matrimonio ſcribit: Matrimonium de iure naturali non impedit quenquam ordinari ad ſacros ordines. Quia naturali iure poteſt ordinatus uti matrimonio contracto, ſicut facit Orientalis Eccleſia. Et etiam contrahere poſſet: niſi conſtitutiones Eccleſiæ hoc prohibeant, &c.

Ergo hic quoque Papa diſertè confitetur, coniugium ſacerdotum per ſeſe, ſeu ſua natura malum non eſſe. Cur uerò rem per ſeſe bonam ac licitam, Antichriſti Romani tam atrociter damnant, ac tam multos propterea iugulant? præſertim cum uideant, infinitas libidines, aliaq; ſcandala inde ingenti copia erumpere.

Gualte-

Gualterus Mapes.

EDidit Balæus quoſdam rhythmos contra Papam, epiſcopos, prælatos ac clericos, ſcriptos. Titulus ac forma ſcripti eſt, Apocalypſis. Fingit enim ſibi omnia diuinitùs in quodam libro reuelata eſſe. Grauiter ſanè in eo ſcripto accuſantur illi, tum de extrema uitæ turpitudine, tum de horribili non tantum neglectione, ſed & peruerſione officij, utpote qui pro eo quòd oues per rectam uiam ducere, docere ac paſcere deberent, ſeducunt, deuorant & perdunt. Deſcribam uerò aliqua inde, ut aliquanto rectius de eius ſcripti ac ſcriptoris ſententia iudicari poßit.

Poſtquam perlegeram præmiſſum titulum,
Subſcriptum legere cœpi capitulum:
Quo mores didici uitamq́; præſulum,
Qui duces populi ſeducunt populum.

Væ genti inutili, cornutis ducibus,
Qui multant mutilos annatis fructibus:
Dum habet quilibet fœnum in cornibus,
Non paſtor ouium, ſed paſtus ouibus,

Non tantum cogitat ille de miſeris,
De claudis ouibus, agnis'ue teneris:
Quantum de computo lactis aut uelleris,
Sic ouem perditam reportat humeris.

Si uulgi inuenerit exceſſus pauculos,
Cauſatur fidei læſos articulos:
Trahit ius ouium in caulæ tribulos,
Vellens exuuias, & mungens loculos.

Errantem ſequitur grex errans præuium,

Quem

Quem paſtor deuius ducens per deuium,
Poſt lac & uellera dat carnes ouium,
Luporum dentibus, & roſtris auium.

Et paulo pòſt:

Hic ſcriptas repperi conſuetudines,
Officialium raptim imagines:
Fraudes, inſidias & turpitudines,
Quæ magnas codicis excedunt margines.

Hi ſunt, quos retinens mundus inhorruit,
À quorum facie totus contremuit:
Quos dum in cautibus Rhodope genuit,
Ad omnes ſcelerum motus exacuit.

Quantum ex ſibimet innato ſcelere,
Vel ex officio poſſunt officere:
Nequit hic calamus ſcribentis pingere,
Quæ uox, quæ poterit lingua retexere?

Tribuunt quidā hoc poema Gualtero Mapes, aut Goliæ ſacerdoti, uiris Anglis. Balæus ſanè non dubitat, authorem fuiſſe Anglum.

Valdenſes.

CVm diligentius pro mei tenuitate iudicij rem perpēdo, uideor mihi animaduertere, & Deū & ſatanam ſub idem tempus, eadem conſilia inſtaurandi confirmandiq; ſuum cœtum & religionem agitaſſe. Nam ante quadringentos annos, & Satan quatuor quoſdam apoſtolos, ueluti quatuor ſuæ impietatis columnas excitauit, qui ſuum Antichriſtum eius'que abominationes egregiè confirmarunt, ſtabilierunt'que: & Chriſtus ſuam religionem Antichriſti abominationibus mundatam, mundo denuò

denuò exhibuit, ac oſtendit. Quatuor illi Satanæ apoſtoli, qui ante 400 annos papatum egregiè confirmarunt, ac ueluti à fundamentis inſtaurarunt, fuerunt: primùm Gratianus Decreti collector, et Petrus Lombardus, qui Magiſter ſententiarum uulgo à ſophiſtis uocatur: quorum uterq; partim ex ſacris literis, partim & multo magis ex patrib. ac concilijs mala fide collectis, peioriq; interpretatis ac detortis ſententijs, papiſticã religionem probare, ſtabilireq; ſunt conati. Deinde Franciſcus & Dominicus, qui inſtituta noua hypocriſi monachatus, homines etiam magis quàm quiſquam antè, ſuperſtitionibus præſumpſerunt dementare.

Porrò Chriſtus potiſſimum per quendam Petrum Vualdum Lugduni primarium ciuem, ſuam ueritatem, depulſis Antichriſti tenebris (ut poſtea clarius apparebit) illuſtrauit. Accidit autem ea doctrinæ religioniſq; Chriſtianæ inſtauratio, ut multi hiſtorici teſtantur, hoc modo:

Circa annum Domini 1160, fuerunt Lugduni aliquot optimates, quodã loco cõgregati, conferentes de uarijs rebus: ut ſolent ſæpe, præſertim æſtatis tẽpore, in Italia & Gallia in porticibus magnates conuenire diſpellendi tædij cauſa, ac colloquẽdi cum alijs ſui ordinis uiris. Ibi dum illi ocioſi ſermones cedunt, accidit, ut ſubitò unus ſpectãtibus omnibus alijs mortuus corrueret. Eo tam triſti exemplo fragilitatis humanæ diuinæq; iræ perterritus ac commotus unus ex illis nomine Vualdus, homo prædiues, haud dubiè impellente eum etiam Dei ſpiritu, cœpit cogitare de pœni-

tentia agenda, ac uera pietate aliquanto magis ſeriò colenda, quàm antè fecerat. Cœpit igitur & eleemoſynas largius diſtribuere, & ſe ſuamq́; domum, ac eos qui eum aliquando quacunq; occaſione accedebant, docere & admonere de pœnitentia, ac uera pietate.

Progrediente paulatim tum beneficentia eius in egenos, tum ipſius ſtudio docendi, aliorumq́; diſcendi, iam etiam frequentior cœtus ad eum uentitare cœpit: & ipſe eis non ſuas aliquas regulas, ſuiq́; capitis ſomnia dictare, ſed ſacras literas tum explicando declarare, tum in uulgarem Gallicam linguam transferre. Fuit enim homo doctus, ut ex uetuſtis membranis cognoſco: & non curauit ſibi ab alijs uerti, ut quidam ueritatis inimici mentiuntur.

Epiſcopus porrò & prælati, qui, ut Chriſtus inquit, claues regni cœlorum abſtulerunt, ac nec ipſi intrare nec alios intromittere uolunt, ægrè ferentes hominem laicum & ſecularem (ut iſti ſpiritualis clericatusq́; nomine gloriantes, tumentesq́;, alios Chriſtianos præ ſe contemnunt) ſacras literas in uulgarem ſermonem uertere, docendo declarare, & iam etiam quaſi cœtus quoſdam domi ſuæ habere, eiq́; concionari: primùm monuerunt eum, eiusq́; ſectatores, ut ab inſtituto deſiſterent: addita etiam excommunicationis comminatione. Verùm nec ipſius ſtudium promouendæ gloriæ Dei, ſalutisq́; proximi: nec fames uerbi Dei, qua puſilli Chriſti, nemine alioqui in templis uerbum Dei ſyncerè docente, laborabant, talibus phariſæorum et pontificum mandatis cohiberi poterat. Dicebat enim & doctor & auditores, Deo magis quàm homi-

hominibus obediendũ eſſe. Eſſe uerò Dei præcipuum mandatum, uocem Dei audire.

Quare neglectis impiorũ mandatis, cœpit etiã diligẽtius eſurientes Chriſtianos nõ tãtũ re familiari, quæ nimia largitate paulatim magis ac magis extenuabatur, quàm uerbo Dei, ſalutaribusq; monitis ac documẽtis paſcere. Data quoq; Valdo, eiq; adhærẽtib. occaſio eſt, illa prælatorũ tyrãnide, iniuſtisq; mãdatis, qbus ſimplicẽ innocuãq; prædicationẽ uerbi Dei opprimere ac extinguere conabãtur: ut paulo diligentius de ſacerdotib. eorũq; religione ac inſtituto cogitarent, & paulo liberius loquerẽtur: atq; ita creſcente etiã certamine cũ ſacerdotibus, ſubinde plures errores ac ſuperſtitiones Papiſticæ religionis animaduerterẽt & taxarent. Sicut & hoc tempore accidiſſe uidimus, ut cum Papa eiusq; mancipia in Luthero ferre nollent ſolam indulgentiarum reprehenſionem, dediſſe eos poſtea ipſi occaſionem perueſtigandi ac redarguendi plures ipſorum errores.

Eodem etiam tempore collegit Valdus patrum teſtimonia uulgari ſermone, ut ſuos nõ tantũ ſcriptura, ſed etiam ueterũ teſtimonijs contra aduerſarios ueritatis communiret. Cernentes itaq; Epiſcopus ac eius phariſæi & ſcribæ, Valdi eiusq; ſectatorũ in docendo ac diſcendo Dei uerbo conſtantiam, quam illi pertinaciam eſſe calumniabantur: dolentes etiam ſuas turpitudines, inſcitiam, negligentiam in docendo, & aliquos etiam errores ab eis taxari, excommunicauerunt eos omnes ſimul. Aliquanto uerò poſt, cum illos ne excõmunicatione quidem moueri cernerent, ut

à ſuo propoſito deſiſterent, etiam exilio, carceribus, ferro demum ac igni perſequi, & crudeliter uexare cœperunt: ut neceßitate, præſentiq́; periculo coacti ſint Lugduno diſcedere, ac in uarias terras diffugere & dilabi.

Credibile eſt aliquot annis, forte quatuor aut quinq;, eum cœtum duraſſe, ac Valdum docuiſſe, priuſquam planè Lugduno pellerentur ac diſsiparentur. Nam & Valdus uir potens fuit, multosq́; eum amicos ac cognatos habuiſſe uериſimile eſt: eoq́; non tam facile opprimi potuit, nec etiam initio ſtatim durius ſacrificos Papæ uexauit, denique nondum erat inducta in Chriſtianitatem iſta pluſquam barbarica & ethnica crudelitas, in pios tam atrociter graſſandi, quā nunc inquiſitores paßim exercent, quamq́; potißimū immitißimis iſtis lupis, pellibus ouium indutis, qui ſe monachos uocant, debemus: ut taceam illud quod in hac re præcipuum eſt, quòd Deus ſuis, ante perſequutionem, diſcendi ſpacium ac commoditatem benignè ſolet concedere.

Quo tempore proculdubio Valdus & diſcipulos aliquot egregios ita edocuit ac erudijt, ut ei collegæ eſſe, officioq́; docendi rectè fungi poſſent: & doctrinam ſuam conſtituiſſe, ſeu (ut rectius dicam) Chriſti doctrinam ac religionem phariſaico Antichriſti fermento repurgaſſe, erroresq́; ac ſuperſtitiones Papæ ac Papiſtarum notaſſe, indicaſſe & refutaſſe. Appellati porrò ſunt non tantum Vualdenſes illi homines, ſed etiam pauperes de Lugduno, Leoniſtæ, et Inſabbatati: uaria enim illis nomina ab aduerſarijs indita ſunt.

Atq;

Atq; hæc de ortu, ſeu potius inſtauratione huius ueræ Christi religionis ac doctrinæ. Nam etiam aduerſarij quidam eorum ſcribunt, alios dicere, inde à Syluestro perpetuò fuiſſe horum dogmatum ſectatores: alios uerò, etiam inde ab Apoſtolis. Iam de ipſis eorum articulis, ſeu dogmatibus.

Articuli Vualdenſium.

1 Solis ſacris literis credendum eſſe in ijs quæ ad ſalutem pertinent, & nulli præterea homini aut ſcripto, firmiter ſentiunt.

2 Sacras literas integrè continere omnia ea quæ ad ſalutem ſunt neceſſaria: eoq; nihil penitus recipiendum aut admittendum in religione eſſe, niſi id ſolum quòd nobis Deus in ſacris literis præcepit, indubitanter credunt.

3 Vnum eſſe tantum mediatorem, nec eſſe inuocandos ſanctos ulla ratione, statuunt.

4 Purgatorium nullum eſſe, ſed omnes homines uel per Christum iuſtificatos in uitam æternam, uel non credentes in æternum exitium abire, tertium aut quartum locum ſupereſſe nullum, aiunt.

5 Tantum duo ſacramenta, Baptiſmum ac Communionem, recipiunt ac probant.

6 Omnes miſſas, & præcipuè eas quæ pro mortuis canuntur, impias, eoq; abolendas penitus eſſe affirmant.

7 Omnes traditiones humanas reijciendas, uel certè pro neceſſarijs ad ſalutem nequaquam habendas eſſe: eoq; tollendum eſſe cantum ac recitationem officij, ieiunia ad dies certos alligata, ſuperflua feſta, di-

ſcrimen ciborum, tam uarios gradus ac ordines ſacerdotum, monachorum ac monacharum, uarias benedictiones ſeu conſecrationes creaturarum, uota, peregrinationes, & aliam omnem turbam rituum ac cæremoniarum ab hominibus inuentarum ſeu excogitatarum antiquandam eſse.

8 Primatum Papæ ſuper omnes eccleſias, in primis poteſtatem eius ſupra omnes politias, ſeu utrumque eius gladium penitus pernegant, nec cenſent alios gradus ſacerdotales in Eccleſia retinendos eſſe, præter ſacerdotum, diaconorum & epiſcoporum.

9 Communionem ſub utraque ſpecie & piam eſſe, & neceſſariam, utpote à Chriſto ordinatam & præceptam, aſſerunt.

10 Romanam eccleſiam eſſe Babylonem, de qua in Apocalypſi: Papam eſſe omnium errorum fontem, & uerum Antichriſtum contendunt.

11 Indulgentias quoque reijciunt: tametſi illæ infra quadringentos annos, nempe ante 250 primùm à Bonifacio octauo excogitatæ ſunt.

12 Coniugium ſacerdotum pium ac neceſſarium in Eccleſia eſſe docent.

13 Verbum Dei audientes, ac rectè ſentientes, Eccleſiam eius eſſe, eiq; Eccleſiæ claues à Chriſto datas, eoq; eam poſſe ac etiam debere lupos fugare, & ueros bonosq; Chriſti paſtores uocare, & eorum uocem audire, ac ab illis ſacramenta percipere.

Hi fermè ſunt Vualdenſium articuli, tametſi alij eos per ſpecies latius diducant, pluresq; faciant.

Conſtituta igitur iam, ſeu potius repurgata Chriſti doctrina

doctrina ac religione, inſtructiſq; ac edoctis non pau cis, qui ad docendũ iam & ipſi idonei eſſent, accidit proculdubio non tantũ humana aut diabolica perſequutorũ malicia, ſed multo magis diuino cõſilio, ſicut Apoſtolorum tempore, ut crudelitate impiorum Lugduno pellerentur, ac per uarias mundi regiones diſsiparentur, quo ſcilicet in omnem terram ſonus eorum exiret, & ueritatis lux diſpergeretur. Aufugerunt igitur Lugduno, partim in uarias Galliæ partes, & præſertim in Narbonenſem prouinciam: partim, & quidem plures, in Lombardiam, Italiæ prouinciam, quam Romani citeriorem Galliam uocarunt.

Habeo conſultationes iuriſperitorum Auinionenſium, item Archiepiſcoporũ Narbonenſis, Arelatenſis et Aquenſis, item ordinationẽ Albanẽſis epiſcopi, de extirpãdis Vualdenſibus, iam ante annos 300 ſcriptas: ex quibus apparet, plurimos paſsim in tota Gallia fuiſſe. Fuit & integrum concilium Toloſæ contra Vualdenſes celebratum, circiter ante annos 355. ſed prius in alio Romæ celebrato damnati fuere.

Ampliſsimum uerò numerum fuiſſe iam olim Vualdenſium, grauiſsimaſq; contra eos perſequutiones inſtitutas, facile ex prædicta trium Archiepiſcoporum Gallicorum conſultatione ante annos 300 ſcripta apparet. Nam ſub finem eius ita ſcribunt: Quis enim eſt ſolus ille peregrinus, qui condemnationem hæreticorum Vualdenſium ignoret, à longis retro annis tam iuſtiſsimè factam, tam famoſam, tam publicam, tot & tantis laboribus expenſis & ſudoribus fidelium inſequutam, & tot mortibus ipſorum

infidelium ſolenniter damnatorum, publiceq́; punitorum, tam fortiter ſigillatam?

Ex quibus uerbis facilè apparet, & multos Vualdenſes iam olim ante 300 annos in multis locis fuiße, & magnam tetramq́; eorum lanienam Antichriſtum cum ſuis exercuiſſe.

Licet porrò magno ſtudio Gallici prælati ac inquiſitores hoſce miſeros Chriſtianos inueſtigauerint, & ſint perſequuti: tamen non ita eos extirpare potuerunt, quin uſq; ad noſtra tempora circa Maßiliam potißimum non pauci ſuperfuerint. Nam noſtris quoque temporibus propria & publica templa habuerunt, publiceq́; ſuas conciones, ſacramenta & cæremonias peregerunt. Curarunt quoq; Biblia, ſua dialecto eleganter imprimi.

Cæterùm ij ipſi homines demum anno 1545, fuerunt à rege Galliæ grauißimè ac crudelißimè afflicti, uel potius funditus deleti & extirpati. Quæ illorum bonorum uirorum miſeranda calamitas, aduerſariorumq́; pluſquam Turcica crudelitas, eſt tum ſeparatim quodam Gallico libello expoſita, tum & à Sledano compendiò comprehenſa, cuius locum adſcribam.

Sunt in Prouincia Gallia qui dicuntur Valdenſes: hi uetuſta conſuetudine neque pontificem Romanum agnoſcunt, & aliquanto puriorem ſemper habuere doctrinam: & poſtquam Lutherus innotuit, ampliorem cognitionem auidè ſibi pararunt. Ad regem uerò ſæpe fuerant hoc nomine delati, quaſi magiſtratum contemnerēt, ac rebellionem facerent. Hac enim cri-

minatio

minatione plerique nunc utuntur, inuidioſa magis quàm uera. Continentur autem aliquot oppidis atq; uicis, inter quos eſt Merindolum. In hos ante annum quintum lata ſententia fuerat Aquis, quod eſt Prouinciæ ſummum tribunal, ut opprimerentur omnes promiſcuè, ut dirutis ædificijs æquaretur uicus ille ſolo, reſecarentur etiam arbores omnes, et locus redderetur deſertus omnino, ſicut libro decimotertio attigimus. Porrò, quanquam ſic erat pronunciatum, non tamen ea uis tunc adhibita fuit, regem admonentibus nonnullis, & in his, Gulielmo Bellaio Langeo, qui tum Prorex erat in Taurinis, ut de cauſa prius cognoſceret: ſed hoc demum anno, iudicij atque ſenatus Aquenſis præfectus, Iohannes Minerius, Aprilis die duodecimo, ſenatu conuocato, recitat literas regis, quibus executio mandabatur latæ ſententiæ. Has autem literas, Tornonij Cardinalis commendatione dicitur impetraſſe Minerius, per idoneum ſolicitatorem Philippum Cortinum. Cum igitur eas menſe Ianuario accepiſſet, non ſtatim protulit, ſed in tempus rei gerendæ commodum reſeruabat. ijs recitatis literis, delecti ſunt è ſenatu, qui rem exequantur. His adiutorem ſeſe profitebatur Minerius, eo quòd abſente Grinianæ prouinciæ præfecto, rempublicam gerebat. Iam antè uerò mandato regis paſſim conduxerat copias, Anglici belli cauſa: uerùm his ad ſuum hoc inſtitutum eſt uſus. ad hæc Maſſiliæ, Aquis, Arelatæ, cæteriſq; in locis frequentioribus militiã omnibus imperauerat, qui poſſent arma ferre, graui denunciata pœna: deinde ex

Auenionēſis agri finibus, ditionis pōtificiæ, miſſa quo que fuerunt auxilia. Primus igitur impetus factus eſt non in Merindolanos, uerùm in agrum, oppido Pertuſio uicinum. Idibus autem Aprilis, Minerius, turba procerum atque ducum ſtipatus, Cadenetum uenit: ſed interea centuriones aliquot, in unum et alterum uicum, ad Druentiam flumen, irruunt: & cædibus, direptionibus, incendijs graſſati, magnam uim pecoris abigunt: idem fit alijs etiam in locis, eodem tempore. Merindolani, cum ardere omnia circū aſpicerent, relictis ſedibus in ſyluas confugiunt, & ad uicū Sanfanleſum maxima cum formidine pernoctant. Huius autem loci incolæ iam & ipſi fugam parabant. Cauallonenſis enim epiſcopus, pontificij legati uicarius, negocium dederat, nōnullis ducibus, ipſos contrucidandi. Poſtridie, paulò progrediuntur lóngius, tecti ſyluis, nam undiq; periculum erat: & Minerius capite ſanxerat, ne quis eos ulla re iuuaret, ſed ut pro miſcuè cæderentur omnes, quocunq; loco deprehenſi. ualebat idem edictum in locis finitimis pontificiæ ditionis, & epiſcopi quidam eius regionis ferebantur alere magnam copiarum partem. Ibant ergo difficili & moleſto itinere, geſtantes pueros in humeris et brachijs, inq; cunis, & quidem mulieres aliquot grauidæ: cumq; ad conſtitutum locum uenirent, iam eò con fluxerant multi, qui rebus perditis fuga ſalutem queſiuerant. Non multo pòſt nunciatur, Minerium aggregare ſimul omnes copias, ut ipſos inuadat. fuit hoc ſub ueſperum: itaq; re deliberata, conſilium ex tempore capiunt. & quoniam iter faciundum erat

per lo-

per loca impedita & aſpera, mulieres, puellas & infantes ibi relinquunt, paucis quibuſdam adhibitis, & in his, eccleſiæ miniſtro: cæteri, ſicut conſtitutum erat, Mußium oppidum petunt. hoc autem ea ſpe faciebant, fore ut hoſtis in imbellem turbam, & omni præſidio deſtitutam, uteretur miſericordia. Quis ibi fuerit excitatus gemitus, qui complexus, quæ lamentatio, facile quiuis intelligit. Vbi totam noctem iuiſſent, ſuperato monte Leberone, multos ardere uicos atque prædia conſpiciunt: Minerius deinde bipartito agmine, rem aggreditur: & quia per indicium acceperat, in quam partem Merindolani ſeſe recepiſſent, ipſe Merindolum petit, reliquas uerò copias ad illos inueſtigãdos mittit. Antequam hi peruenirent in ſyluam, ex militibus quidã, impulſus commiſeratione, præcurrit, & è ſummo cacumine rupis, qua parte ſuſpicabatur profugos conſediſſe, duo ſaxa deijcit: deinde per interuallum illis acclamat, licet eos nõ conſpiceret, ut fuga ſibi ſtatim conſulant. et in hoc ipſo temporis puncto, ex ijs qui Mußium iuerant, duo quidam interueniunt: & hoſtium aduentu nunciato, miniſtrũ eccleſiæ, cæteroſq; cuſtodes, qui pauci numero fœminis erant relicti, ſicut diximus, abire cogunt, uia quadam ardua commonſtrata per ſyluam, qua fugientes periculum euaderent. Vix hi diſceſſerant, cum ecce milites adſunt, pleni furoris, & eductis gladijs ad cædem omnia poſcunt, magno cum ululatu: ueruntamen à cæde tamen ſibi temperant. & cum inſolenter multa feciſſent, omni argento & alimonia ſpoliatas abducunt. Erat ipſorum propo-

ſiti,

ſiti, fœdius illas tractare: ſed à centurione quodam equite interpellati, qui fortè ſuperueniens pœnam eis minabatur, & ad Minerium rectà contendere iubebat, ab incœpto deſiſtunt: ijsq́; relictis, prædam & pecus abigunt. Erant mulieres numero circiter quingentæ. Minerius interim uenit Merindolum, & cum uacuum habitatoribus reperiſſet, diripit ac incendit, edito prius exemplo ualde crudeli. nam adoleſcentem unicum ibi nactus, religari iubet ad oleam, & tormentis occidi: pòſt, Cabrietam oppidum petit, & machinis concutit: & adminiſtrante Polino duce, perſuadet oppidanis, ut portam patefaciant, pollicitus immunitatem: uerùm intromiſſo milite poſt aliquam moram, conciſi fuerunt omnes, neque uel ætatis uel ſexus ulla fuit habita ratio. Multi ad ædem ſacram, alij aliò, quidam in cellam uinariam arcis confugerant: ſed producti foras in pratum, ueſtibusq́; nudati, trucidantur ad unum ferè omnes, non uiri tantum, ſed & mulieres, pleræq́; grauidæ. Minerius etiam ad quadraginta circiter fœminas in horreum ſtraminis atque fœni plenum includit, pòſt ignem ſubijcit & incendit: cum illæ ueſtibus exutis conarentur flammam naſcentem reſtinguere, neque poſſent, ad maiorem feneſtram, qua fœnum recondi ſolet in horreum, aduolant, ut ſeſe eijciant: ſed ibi repulſæ telis & haſtis, conflagrarunt omnes. fuit hoc Aprilis die xx. Poſt hæc Minerius partem copiarum mittit, qui Coſtam oppidum oppugnent: ijs iam ingreſſis iter, deprehenduntur illi, quos paulo antè in cellam uinariam confugiſſe dixi-

ſe diximus. Excitato igitur clamore, quaſi latêrent inſidiæ, reuocantur milites, & ad internecionem illos interficiunt. Cæſorum numerus repertus eſt tam in oppido quàm foris, numero ad octingentos: qui ſuperſtites erant infantes, ab eo furore, plerique rebaptiſati fuerunt ab hoſte.

Rebus ad Cabrieram expeditis, copiæ mittuntur Coſtam. eius oppidi dominus iam antè cum ciuibus egerat, ut in arcem arma ſua conferrent, & quatuor diuerſis locis murum diſijcerent: id ſi facerent, ſe pro ſua gratia facilè perfecturum apud Minerium pollicebatur, ut à maleficio temperetur. Perſuaſi morem gerunt. pòſt ille diſcedit, quaſi deprecaturus: & non longè progreſſus, obuium habet militem. hi quum nihilo ſecius procederent, & impetu primo nihil efficerent, altera luce uehementius oppugnant, & incenſis circùm ædificijs omnibus ſuburbanis, facili manu capiunt, eo quòd ſuperiori nocte plerique deſerta ſtatione profugerant, delapſi funibus. Poſt editam ergo cædem, & oppidum direptum, decurrunt in hortum caſtello uicinum: & mulieres atque puellas, quæ trepidantes eò confugerant, promiſcuè conſtuprant: & quum diem unum atque noctem incluſas detinuiſſent, adeò tractarunt inhumaniter, ut illæ quæ gerebant uterum, & natu minores puellæ non multo pòſt extinguerentur. Interea Merindolani, & his adiuncti complures alij, qui per ſyluas atque rupes oberrabant, intercepti, uel ad triremes mittebantur, uel confodiebantur, multi etiam inedia perierunt. deinde non procul ab oppido

pido

pido Muſsio, quod antè diximus, quidam ingreſsi cauernam, ſub rupe latitabant, numero ad uiginti quinque: ſed proditi, fumo fuerunt omnes & igni enecati. Sic adeò nullum ſæuitiæ genus fuit prætermiſſum. Nonnulli tamen, qui lanienam hanc effugerant, Geneuam & ad loca uicina peruenerunt. Huius ergo rei fama cùm in Germaniam emanaſſet, plurimorum animos offendit: & Heluetij quidem, qui non ſunt pontificiæ religionis, intercedebant ad regem, ut in eos, qui profugiſſent, uteretur miſericordia: rex autem & iuſtas eſſe cauſas, cur ita fecerit, & quid ſuis in finibus agat, aut quomodo in ſontes animaduertat, non magis illos oportere ſollicitos eſſe de eo dicit, quàm ſit ipſe de illorum negocijs. Anno ſuperiori miſerant Valdenſes regi doctrinæ ſuæ confeſsionem, ſcripto comprehenſam, quo ſuam docerent innocentiam. Eius doctrinæ capita ſunt: De Deo patre, creatore omnium rerum: de filio, interceſſore & aduocato generis humani: de Spiritu Sancto, conſolatore & commonſtratore ueritatis: de Eccleſia, quam aiunt eſſe cœtum omnino electorum, & caput habere Ieſum Chriſtum: de miniſtris eccleſiæ, quos loco remouendos eſſe dicunt, niſi faciant officium: de magiſtratu, quem inſtitutum à Deo fatentur, ut bonos defendat, ſontes uerò puniat: deinde non honorem modò, ſed tributum etiam illis & uectigalia deberi, nec ullum ordinem hic excipi oportere, nimirum exemplo Chriſti, qui uectigal ipſe ſoluit: de baptiſmo, quem ſignum eſſe uiſibile dicunt,

eunt, & externum, quod nobis & renouationem ſpiritus, & mortificationem membrorum repræſentet: de cœna Domini, quam aiunt eſſe gratiarum actionem, & beneficij per Chriſtum accepti commemorationem: de matrimonio, quod cum ſanctum ſit, & inſtitutum à Deo, nemini prohibendum eſſe iudicant: de bonis operibus, quæ nobis eſſe colenda docent, & exercenda, ſicut ſacræ literæ demonſtrent: de falſis dogmatis, quæ quoniam à uero cultu nos abducunt, uitanda eſſe pronunciant. In ſumma, fidei ſuæ normam & regulam eſſe dicunt, uetus & nouum Teſtamentum, ſeque credere profitentur ijs omnibus, quæ in Apoſtolorum ſymbolo continentur. Poſtremò regem orant, ut narrationi fidem habeat: etenim ſi quid fortè ſit delatum aliter, id falſum eſſe, uelle ſe demonſtrare dicunt, ſi modò audiantur. Bello tum rex erat implicatus, itaq; conquieuit actio: ſed facta pace, recruduit: & inſtigantibus nonnullis, in hanc tantam exarſit immanitatem. Hactenus Sledanus.

Cæterùm illi qui in Longobardiam profecti ſunt, multo plures mortales ad uerā religionis ſententiam perduxerunt, latiusq; ſuam doctrinam diſſeminarunt. Nam inde per totam Italiam uſque in Siciliam ſuum dogma ſparſerunt, ut Fridericus II Imperator in ſuo contra ipſos mandato teſtatur. Inde etiam in Germaniam, præſertim in Alſatiam, & circa Renū, item in Boemiam, unde porrò in Saxoniam, Sleſiam, Moraniam, et Poloniam ea doctrina eſt ante annos 300 diſſemina-

ſeminata. Fuerunt enim in Longobardia ueluti ſcholæ ſeu academiæ quædam huius ueræ Chriſti theologiæ. Quæ omnia ex inquiſitionum libris, alijsq́; minimè obſcuris teſtimonijs probare poſſum.

Habeo inquiſitionem in Boemia & Polonia contra Valdenſes ſub rege Iohanne, circa 1330 Domini annum factam, ubi inter alia diſertè fit mentio collectarũ, quas fratribus in Lombardiam ſoliti ſunt mittere. & in alia inquiſitione inuenio, eos eſſe ſolitos ex Boemia cauſa diſcendi theologiam ad ſuos præceptores Valdenſes in Lombardiam profiſciſci, ueluti ad ſcholam ſeu Academiam quandam.

Hermannus Mutius in ſua Germaniæ hiſtoria dicit, circa annum Domini 1212, fuiſſe multos in Alſatia nobiles & ignobiles, qui affirmauerint licitum eſſe uſum ciborũ quorumuis quauis die, nec minorẽ eſſe in piſcibus quàm carnibus luxum: licitum etiam eſſe ſacerdotum coniugium: damnaſſe eos etiam Papam, qui talia prohiberet. Ob quam cauſam, ait Papam & epiſcopos, ita in eos ſæuiſſe, ut aliquando centum una die interficerentur. Nauclerus narrat, eodem tempore etiam Mediolani & circa, fuiße eiuſdem ſententiæ ac doctrinæ homines, miſiſſeq́; Alſatos Mediolanenſib. tanquã præceptoribus ſuas collectas, ſiue eleemoſynas. Vnde licet conijcere, utroſq; fuiße Valdenſes. Bruſchius in ſua Monaſteriorum hiſtoria narrat, circa idem tempus 35 ciues Moguntinos Bingam adductos, ac ibi exuſtos, propter Valdenſium doctrinam. Habeo etiam breuem quandam inquiſitionem, in Epiſcopatu Moguntinenſi contra Valdenſes factã.

Valden-

Valdenſes opinor & illos fuiſſe, de quibus Crantzius ſcribit libro 8. cap. 78 Metropoleos, quòd ſub Friderico ſecundo cõtra papam et monachos in Halla Sueuiæ ſint concionati.

Habeo quoq; magnũ proceſſuũ uolumẽ, in quo 44 Valdenſes nominatim examinati ſunt in Pomerania, Marchia, et uicinis locis, circa annum Domini 1391, & ſupradictos articulos ſunt confeſſi. Multi eorum teſtãtur, ſe 20 & 30 annos in ea ſecta fuiſſe: multi etiam affirmant, ſuos maiores quoq; ſic ſenſiſſe. Subindicant tamen, ſubinde doctores ſuos ex Boemia ad ſe uentitare ſolere. Vnde apparet, etiam iſtas Saxonicas regiones iam ante ducentos annos & amplius, id eſt longè ante Hus, plenas Valdẽſibus, id eſt orthodoxis ſeu rectè ſentientibus Chriſtianis fuiſſe. Nam ubi 441 nominatim ſunt examinati, ibi facilè eſt ratiocinari, etiam alios plurimos fuiſſe qui nõ ſunt examinati, qui uel latitauerint, uel fuga ſibi conſuluerint: & ſanè illi qui examinantur, ſubinde plures eiuſdem ſententiæ homines, qui non aderant, nominant.

Faſciculus temporum indicat, eos etiã progreſſu temporis doctos ac ſubtiles doctores, dogmatumq; ſuorum propugnatores habuiſſe, & non pauca ſcripſiſſe. Iidem ſanè ſolidis ſacrarum literarum argumentis ſeſe defenderunt, ut ex Alani refutatione apparet, quibus nos hodie utimur.

Politia porrò eorum Eccleſiæ uaria fuit. Haud enim ſcio an uſquã diu publicè ſeu manifeſtè ſuã doctrinam ſint profeſſi, ſuas cæremonias & conciones publicè peregerint, præterq̃ in Boemia, & in quadam

ſententia, de omnibus religionis partibus q̄ uel Huſſi, uel Vuiclefi fuerit Ac nequeo ſanè mirari, qui accide rit, quòd cum eodem tempore ſimul Huſsius & Val denſes in Boemia fuerint, non tamen ex eorum colla- tione Huſsius ſuam doctrinam aliquanto purgatiorē ac ſolidiorem effecerit, ualidioribusq; argumētis ſua comprobauerit.

Sed quoquo modo acciderit, ſanè poſteri eorū acer rimè inter ſeſe ſunt digladiati. Nam Thaboritæ, qui reuera Valdenſium dogma ſunt ſequuti, licet Huſsi- tæ uideri uellent, & ex cœtu eius prodijſſent, grauiſ- ſimè ſunt uexati & oppugnati à Rokēzana, & eius complicibus omnibus, Pragenſibus magiſtris, qui & ipſi uel maximè ipſiſsimam Huſsij doctrinam ac ſen- tentiam retinere uideri uolebant.

Verùm cum ipſorum Valdēſium uetuſtiora ſcri- pta haberi nequeant, apponemus hic papiſtæ cuiuſ- piam, Reinerij, ut opinor, ſummam prolixā dogma- tum ipſorum fortè ante 300 annos confectā, & à no- bis ex ueteri membranaceo libro deſumptū. Et ſi au- tem is ipſe Valdenſium aduerſarius, duriſsimis ac o- dioſis uerbis eorum dogmata proponit: tamen ſince rus ac candidus iudex, neglecta illa hoſtis uerborum acerbitate, facilè animaduertet, quid illi ſenſerint. Quare ego quidem bona fide ipſa uerba aduerſarij apponam ſed lectores ueritatis cupidi, epijkian in iudicando afferant: ac ſciant, ſe inimici non hiſtorici aut æqui iudicis de ſuo aduerſa- rio ſcriptum legere.

De Vualdenſibus, & eorum doctrina, ex ueteri codice deſumptum.

Hæreſis ſeptem ſunt cauſæ. Prima eſt, inanis gloria. quia enim uiderunt doctores in Eccleſia honorari, ideo & ipſi appetunt honorari. Secunda eſt, quòd omnes uiri & mulieres, parui & magni, nocte & die non ceſſant diſcere & docere. Operarius enim in die laborando, nocte diſcit & docet. ideo parum orant, propter ſtudium. Docent etiam & diſcipuli ſine libris. Docent etiam in domibus leproſorũ. Item pro introductionibus ſeu traditionibus docẽt uitare ſeptẽ mortalia peccata, & tria, ſcilicet mẽdacium, detractionem & iuramentum. Hoc multis autoritatibus confirmant, & hoc uocãt decem præcepta. Item diſcipulus ſeptem dierum, alium quærit quem doceat, ut cortina cortinã trahat. qui excuſat ſe, quòd non poßit diſcere, dicunt ei: Diſce cotidie unum uerbum, & poſt annũ ſcies dicta, & ſic proficies. Audiui ab ore credentis cuiuſdam, quod quidam hæreticus, quem noui, ad hoc tantum, ut eum à fide noſtra auerteret, & ad ſuam perduceret, peruerteretq́;, nocte hyemali tempore per aquam, quæ dicitur Ibis, natauit ad ipſum. Erubeſcat negligentia fidelium doctorum, qui non ſic zelant catholicæ fidei ueritatem, ſicut perfidi Leoniſtæ zelant infidelitatis errorem. Tertia cauſa eſt, quia nouum Teſtamentum, & uetus, uulgariter tranſtulerunt: & ſic docent & diſcunt. Vidi & audiui ruſticum idiotã, qui Iob recitauit de uerbo ad uerbum: & plures alios, qui nouum Teſtamentum totum

1\. Obſerua feruorẽ in docẽdo ac diſcendo.

totū ſciuerūt perfectè. Et qꝫ ſunt laici idiotæ falſe & corruptè exponunt ſcripturam, ut Ioan.1.Sui, id eſt porci, eum non receperunt. ſui dicētes, id eſt, ſues. & in Pſalmo, Increpa feras arundinis dicunt reflectere diu terræ, de Schwalmen, arundinis pro hirundinis. Pſalmis etiam imponunt titulos, der meide pſalm. Exurgat Deus, der Roh pſalm: De profundis, Der roſ pſalm, & ſic de cæteris. Item in locis occultis docent & diſcunt, nec aliquem admittunt, qui non ſit credens eorum. Cum in unum conueniunt, primò dicunt: Cauete ne inter uos ſit curuum lignum: id eſt, ne aliquis extraneus adſit. & ſuam doctrinam præcipiūt occultari clericis: ſicut quidā loquūtur per ſigna, quæ nullus intelligit niſi ipſi, ſic et ipſi uerba tranſſformant. Eccleſiam uocant ſteinhaus, uel ſtrohaus, clericos ſcribas, religioſos phariſæos, & ſic de multis alijs directè non reſpondent. Quarta cauſa eſt, exemplum, de malo exemplo quorundam, ut cum malè uiuere uiderunt quoſdam, dicunt: ſic Apoſtoli non uixerunt, uel, Sic nec nos, qui ſumus imitatores Apoſtolorum.

2.eſt pius locus.

3.Duræ perſecutiones eos monuerunt, ut ſibi à praua generatione cauerent.

Quinta cauſa eſt, inſufficientia doctrinæ quorundam ſacerdotum, qui prædicant quandoqꝫ friuola, uel falſa. Vnde quicquid Eccleſiæ doctor docet, quod per textum noui Teſtamenti non probant, hoc pro fabulis totum habent. Sexta cauſa eſt, irreuerentia, quam exhibent quidam miniſtri Eccleſiæ ſacramentis. Septima cauſa eſt, odium, quod habent contra Eccleſiam. Audiui ab ore hæreticorū, quòd intendebant clericos & clauſtrales redigere

Nota.

ad ſtatum foſſorum, per ablationem decimarum & poſſeſſionum, & per potentiam & multitudinem credentium eorum fautorum. Cum quidã hæreſiarcha hæreticus chirothecarius in Cherõ duceretur ad mortem, dixit coram omnibus: Merito nos damnatis modò, quia ſi ſtatus noſter nõ eſſet imminoratus, poteſtatem mortis, quam exercetis contra nos, modò exercuiſſemus contra clericos & religioſos. In omnib. enim ſunt ciuitatib. Lõbardiæ & in Prouincia, & in alijs regnis & terris, plures auditores habebant, & in publico diſputabant, & populum uocabãt ad ſtationes ſolennes in foro, & in campo, & prædicabant in tectis. Non erat qui eos impedire auderet, propter potentiam & multitudinem fautorum ſuorum. Inquiſitioni & examinationi frequẽter interfui. Et computatæ ſunt 40 Eccleſiæ, quæ hæreſi infectæ fuerunt. ac in ſola parrochia Cãmach fuerũt decem ſcholæ hæreticorum. & huius parrochiæ plebanus eſt ab hæreticis interfectus: & de hoc nullum iudicium eſt ſecutum.

Nota.

Sectæ hæreticorum ab olim fuerunt multæ, inter quas omnes ſectas, quæ ſunt uel fuerunt, non eſt pernicioſior Eccleſiæ Dei, quàm pauperũ de Lugduno, tribus de cauſis. Prima, quia diuturnior. Quidã dicũt, quòd durauerit à tẽpore Sylueſtri. Alij dicunt, quòd à tẽpore apoſtolorũ. Secũda eſt, quia generalior. Ferè enim nulla terra eſt, in qua hæc ſecta nõ ſerpat. Tertia, quòd omnes aliæ, cum immanitate blaſphemiarũ in Deum, horrorẽ inducãt, hæc Leoniſtarum magnam habẽs ſpeciem pietatis, eo quòd corã homi-

hominib. iuſtè uiuāt, & benè omnia de Deo credant, & omnes articulos qui in ſymbolo continentur: ſolam Romanā Eccleſiam blaſphemāt, & oderū: cui multitudo facilis eſt ad credendum. ſicut et uulpes Samſonis, diuerſas faces habebant, ſed caudas ſibi inuicem colligatas: ſic hæretici ſunt diuerſi in ſectis inter ſe, ſed in impugnatione Eccleſiæ ſunt uniti. Quandoq; in una domo ſunt hæretici trium ſectarum, quarum quælibet damnat alteram, & ſimul Eccleſiam Romanā impugnant: & ſic ſub dolo uulpeculæ, uineam Domini, id eſt Eccleſiam demoliuntur erroribus.

Omnis ergo fidelis Chriſti, qui legit has nephandiſſimas blaſphemias et errores, compatiatur ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, matri noſtræ, ob precioſum ſanguinem Ieſu Chriſti, quem fudit pro ea, ut fideliter ſe accingat hæreticorū Leoniſtarum ſpurciſſimos errores rationibus, & præcipuè noui Teſtamenti autoritatibus confutando. Ipſi enim intendunt funditus ſubruere fidem noſtrā. Et quia heu rarus eſt, qui conſurgat cum Chriſto uerſus hæreticos malignantes, oponēſſe murū pro domo Domini, tu ipſe ſurge Deus, & iudica cauſam tuam. Plurima de his, quæ ſubſcripta ſunt, audiui ex ore ipſorum hæreticorum, quædam etiam in ſcriptis catholicorum inueni.

Secta autem pauperum de Lugduno, orta eſt hoc modo. Cum ciues maiores eſſent in Lugduno pariter, contigit quendam mori ex eis ſubitò corā eis. unde quidam de maioribus inter eos tantum fuit territus, quòd ſtatim magnum theſaurum pauperibus erogauit, & ex hoc maxima multitudo pauperum

4. Falſú eſt Vuald. habere uotú paupertatis, ſed perſecutio adverſariorũ eos pauperṫaté docuit.

confluxit ad eum, quos habere uoluntariam paupertatem inſtituit, & eſſe imitatores Chriſti & Apoſtolorum. Cum enim eſſet aliquantulum literatus, noui Teſtamẽti textum docuit eos uulgariter. Pro qua temeritate cum fuit ab epiſcopo reprehenſus, contempſit, & incœpit inſtare doctrinæ ſuæ, dicens diſcipulis ſuis, quòd clerus, pro quãto malæ uitæ eſſet, inuideret ſanctæ uitæ ipſorũ, et perfectæ doctrinæ. cum autẽ propter hoc ſententiã excõmunicationis tuliſſet in eos, pertinaciter contempſerũt: & ſic uſq; hodie in omnibus terminis illis proficit doctrina ipſorum.

Nota.

Errores iſtorum diſtinguũtur in tres partes. Vna pars eſt de blaſphemijs, quibus blaſphemãt Romanã eccleſiam, & facta & ſtatuta ipſius, & omnem clerum. Alia pars errorum eſt, contra Eccleſiaſtica ſacramẽta, & ſanctos. Tertia pars eſt de deteſtationibus eorum, quibus omnes honeſtas & approbatas conſuetudines Eccleſiæ deteſtantur, contra Romanam eccleſiam.

Primus error de prima parte eſt, quòd eccleſia Romana non ſit Ieſu Chriſti, ſed Eccleſia malignantium: & quòd defecerit à Syluestro, cum uenenũ temporalium in Eccleſiam infuſum ſit. Secundus, quòd omnia uitia & peccata ſint in Eccleſia, & quòd ipſi ſoli iuſtè uiuant. Tertius, quòd doctrinã Euangelicam penè nullus ſeruet in Eccleſia, præter eos. Quartus, quòd ipſi ſunt ueri pauperes ſpiritu, & perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam & fidem. Quintus, quòd ipſi ſunt Eccleſia Ieſu Chriſti.

Sextus

Sextus, quòd Romanam eccleſiam orientalis non curat: item quòd Romana eccleſia ſit illa meretrix in Apocalypſi. Septimus, ſtatuta omnia Eccleſiæ contemnunt, quia ſunt grauia & plurima. Octauus, quòd Papa ſit caput omnium errorum. Nonus, quód prælati ſunt ſcribæ, & religioſi phariſæi. Decimus, quòd Papa & omnes epiſcopi ſunt homicidæ propter bella. Vndecimus, quòd non ſit obediendum prælatis ſed tantum Deo. Act. 5. Oportet Deo, &c. Duodecimus, quòd nemo maior ſit altero in Eccleſia. Matth. Vos omnes fratres eſtis. Decimustertius, quòd nemo debeat flectere genua ſacerdoti. Apoc. Angelus Iohanni dixit: Vide ne feceris. Decimus quartus, quod decimæ non ſint dandæ: quia in primitiua Eccleſia non dabantur. Decimus quintus, quòd clerici poſſeßiones non debent habere: Deut. Non habebũt ſacerdotes & omnes qui de tribu Leui ſunt, partem & hæreditatem cum populo Iſrael, quia ſacrificia comedent, & nihil aliud accipient. Decimus ſextus, quòd clerici & clauſtrales non debeant præbendas habere. Decimus ſeptimus, quòd regalia non debent habere epiſcopi & abbates. Decimus octauus, quòd terra & populus non ſit per parrochias diuidendus. Decimus nonus, quòd malũ ſit dotare & fundare Eccleſias et clauſtra, & quòd teſtamenta Eccleſijs non ſint ordinanda. quòd nullus debeat fieri Eccleſiæ cenſualis. et omnem clerum damnant propter ocium, dicentes eos debere manibus operari, ſicut Apoſtoli. Nomina prælatorum reprobant, ut Papa, epiſcopus, etc.

Quòd nemo cogẽdus ſit ad fidẽ. Omnia a officia ecclesiaſtica reprobãt, & nulla reputant: priuilegia Eccleſiaſtica nihil curãt. Immunitatẽ Eccleſiæ et perſonarũ, et rerũ eccleſiaſticarũ ſpernũt: b cõcilia, cõuẽtus et ſynodos deſpiciũt, et dicũt quòd omnia iura parrochialia ſint tãtũ adinuẽtiões, quòd omnes obſeruantiæ religioſorũ ſint traditiones phariſæorum.

De ſecunda parte errorum: Omnia ſacramenta Eccleſiæ damnãt. c De ſacramento baptiſmi dicunt, quòd nihil ſit catechiſmus: quòd abſolutio, quæ datur infantibus, nihil proſit: quòd ſuſceptores, quid reſpondeant ſacerdoti, non intelligant. Quòd oblatio, quæ dicitur abwegen, ſit adinuentio. Exorciſmos omnes et benedictiones reprobãt. Mirãtur etiã, quare epiſcopis ſolis liceat confirmare. d De ſacramento Euchariſtiæ dicunt, quòd ſacerdos in mortali peccato non poßit conficere. Quòd bonus laicus, etiam mulier, ſi ſcit uerba, cõficiat. Quòd tranſſubſtantiatio non fit in manu indignè conficientis, ſed in ore dignè ſumentis, & confici poßit in menſa cõmuni. Malach. In omni loco offertur nomini meo oblatio munda. Quòd ſemel tantum in anno cõmunicent fideles, reprobant: quòd ipſi communicant cotidie. Quòd trãſſubſtantiatio fiat per uerba uulgari ſermone prolata. Quòd miſſa nihil ſit, quòd eam Apoſtoli non habebant, & quòd fiat propter quæſtũ. Canonem miſſæ non recipiunt, niſi tantũ uerba Chriſti uulgariter. e Cantũ Eccleſiæ dicunt eſſe clamorẽ

infer-

a Intellexerũt procul dubio de actionibus ceremoniarijs, ab hominib. excogitatis. b. dãnauerũt procul dubio conciliorũ abuſum tantũ. c. Credo reprehẽdiſſe, quod catechiſmus latinè, non uulgari lingua à papiſtis peractus eſt. Nã Vuald ſemper ſuos infantes baptizarunt. d. Id eſt, docuerunt impuros ſacerdotes à miniſterio arcẽdos. Sed aduerſarius omnia deprauat. e. docuerũt proculdubio, illum boatum ſine fide eſſe inutilem.

infernalem. Horas canonicas reprobant. Quòd oblatio ſacerdotis, quæ fit in miſſa, nihil proſit. Oſculum pacis, & altaris, & manus ſacerdotis, & pedũ Papæ, reprobant. De ſacramento pœnitentiæ dicunt, quòd nullus poſſit abſolui à malo ſacerdote. Quòd bonus laicus habeat abſoluendi poteſtatem: quòd ipſi per impoſitionẽ manus peccata dimittãt, et dẽt Spiritũ ſanctũ. Quòd cõfitendum ſit potius bono laico q̃ malo ſacerdoti. * Quòd nõ ſit grauis pœnitẽtia imponẽda, exẽplo Chriſti: Vade, noli amplius peccare. Publicas pœnitẽtias, ut carenas reprobãt, maximè in fœminis. Quòd generalis cõfeſſio nõ ſit ſingulis ãnis faciẽda. † Sacramentũ cõiugij dãnnat, dicẽtes, mortaliter peccare cõiuges ſi abſq; ſpe prolis cõueniãt. Cõpaternitatem nihil reputãt, quo ad cõiugij impeditionẽ. Gradus affinitatis & conſanguinitatis carnalis & ſpiritualis quos etiã inſtituit Eclcleſia, & impedimenta ordinis et publicæ honeſtatis, & Eccleſiæ uetitũ ſpernũt. Quòd fœmina poſt partũ non egeat benedictione, et introductione. Quòd errauerit Eccleſia, clericis matrimoniũ prohibendo, cũ etiam Orientalis concedat ut contrahant. Quòd continentes non peccant per oſculum aut amplexus.

*Ex hac forte ſentẽtia ſuperiora abſurda hic aduerſarius colligit.

†Hoc propalam falſum eſt.

Sacramentum unctionis reprobant, quia tantũ diuitibus datur, & propter plures ſacerdotes ibi neceſſarios. Sacramontum ordinis nihil dicunt eſſe, quòd omnis bonus Laicus ſit ſacerdos, ſicut Apoſtoli laici erant. Quòd oratio mali ſacerdotis nulli proſit. Greg. Cum quis cui diſplicet. Quòd oratio latina Laicis non proſit. Tonſuram clericalem derident. Quod illegitimi

ab Eccleſia traditis & editis: ut quòd gallus ſuper campanile ſignificet doctorem, & ſimilia.

Tertiæ partis errores ſunt hi: Omnes conſuetudines eccleſiæ approbatas, quas in Euangelio non legunt, contemnunt: ut feſtum luminum, palmarū, reconciliationem pœnitentium, adorationem crucis in paraſceue: feſtū paſchæ, & omnia feſta Chriſti & ſanctorum ſpernunt, propter multiplicationem feſtorum: & dicunt, quòd unus dies ſit ſicut alius, & in feſto operantur occultè. Ieiunia Eccleſiæ non curant: Eſa. Numquid eſt tale ieiunium, quod elegi. Omnes dedicationes, conſecrationes & benedictiones candelarum, cinerum, palmarum, chriſmatis, igni, cerei, agni paſchalis, matrum poſt partum, peregrinorum, locorum ſacrorum, perſonarum ſacrarum, ueſtium, ſalis & aquæ, derident. Eccleſiam muratam reputant ut horreum, & appellant uulgariter ſteinhaus, nec Deum ibi habitare autumant: Act. Non in templis manufactis habitat Deus. & quòd orationes non plus ibi ualeant quàm in cubiculo: Matth. Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum. Dedicationem Eccleſiæ nihil curant, & altaris. ornatum eccleſiæ dicunt eſſe peccatū: & quòd melius eſſet ueſtire pauperes, quàm ornare parietes. Dicunt de altari, quod damnum ſit putreſcere pannum ſuper lapides: & quòd Chriſtus non dedit Apoſtolis ſtolas, nec caſulas, nec infulam. Item conficiunt in picario, id eſt, poculo domeſtico, pro calice: & dicunt, quòd corporale ſit, ut pannus braccarū. De lumine dicunt, quòd Deus,

qui

*qui eſt lux uera, non indigeat lumine: & ad hoc ualere in templo, ne clerici pedes lædant. Thurificationem reprobant, aquam benedictam dicunt eſſe ut ſimplicem. Imagines & picturas dicunt eſſe idolatriam. Canticum Eccleſiæ ſubſannant: & quòd in uerbis tantum, & non in melodia ſit uis. Clamores laicorum derident: proceſsiones feſtiuas, ut paſchæ, & lugubres, ut dies rogationum & funerum, reſpuunt. Dicunt, quòd cantus diuturnus & nocturnus nouiter ſit à Gregorio inſtitutus, quem prius Eccleſia non habebat. Quòd ſacerdos plures miſſas una die diuerſis cãtare promittit, reprehendũt. Quòd infirmi ante altare ſuper aſſerem ſe mouent, ſubſannant: tempore interdicti exultant, quia tunc plures corrumpunt, dicentes, quòd cogantur ire ad Eccleſiam propter quæſtum. ipſi etiam ad Eccleſiã fictè uadunt, † offerunt, & cõfitẽtur, & cõmunicãt fictè. peregrinari Romã & ultra mare, diſſuadẽt: cũ ipſi ſe fingãt peregrinari, et ita Lonbardiã intrãtes uiſitant epiſcopos ſuos. Sepulchrũ Domini et ſanctorũ ſepulchra contẽnunt. Item eccleſiaſticã ſepulturam reprobãt. Matt. Qui ædificatis ſepulchra. * uellent etiam potius ſepeliri in campo, quàm in cimiterio, ſi eccleſiam non timerẽt. Quòd exequiæ mortuorum, miſſæ defunctorum oblatines, pompæ funerum, teſtamenta, legata, uiſitatio ſepulchrorum uigiliæ lectæ, & anniuerſaria, & cetera ſuffragia animabus non proſint. Vigilias nocturnas funerum reprobant, propter uanitas & ſcelera quæ ibi fiunt & perpetrantur. Confraternitatem clericorum &*

† Id eſt forte aliquando periculi cauſa, miſeri homines aliquid ſimularunt aut diſſimularunt.

* id eſt, Nihil ad ſalutem referre putant, ubi qusi cõputreſcat, cõtra papiſtarũ ſuperſtitionem.

laico

laicorum, quæ dicitur zerb, diſſuadēt: & hæc omnia dicunt agi propter queſtum. Hos omnes errores habent, quia negant purgatorium, dicentes tantum duas uias eſſe: unam electorum ad cœlum, aliam dānatorum ad infernum. Ecce lignum, quocunque ceciderit, ibi erit. Si eſt bonus, non indiget ſuffragio: ſi eſt malus, nihil prodeſt. Item quòd omne peccatum ſit mortale, & nullum ueniale. Item quòd unum pater noſter plus ualeat, quàm decem campanarum ſonitus, & plus quàm miſſa. Quòd † omne iuramentū mortale ſit peccatū: Mat. Nolite iurare omnino, ſed ſit ſermo ueſter eſt eſt, non non. Qui dicit, uerè, uel certè, reputant iuramentum: per hoc ſe à peccato excuſans, ne prodat ſecreta, imò plus quàm homicidam reputant, qui cogit iurare: ut confirmator, quia confirmando exigit iuramentum: & iudex a teſtibus, & examinator in fide, & ſacerdos qui cogit abiurare peccata, unde multi fiunt periuri. Itē reprehēdunt, qui dicit quod uiolans fidē, quā ſacerdoti dedit, reus ſit ſeptem periuriorum: quòd omnes iudices & principes damnantur, & dicunt maleficos non damnādos. Rom. Mihi uindictam, & ego retribuam. Matt. Sinite utraque creſcere. Item iudicia Eccleſiaſtica, quæ habent ſacerdotes, fieri dicūt non correctionis cauſa, ſed propter quæſtum.

† fortè abuſum & nimiam conſuetudinē iurandi reprobarunt.

Explanatio dictorum errorum.

SEquitur explanatio dictorum errorum, cum occaſionibus ſuis, & ſolutionibus catholicis. Primus itaque error pauperum de Lugduno, qui & Leoniſtæ uocātur, eſt, quòd Romana eccleſia nō eſt Eccle

ſeminata. Fuerunt enim in Longobardia ueluti ſcholæ ſeu academiæ quædam huius ueræ Chriſti theologiæ. Quæ omnia ex inquiſitionum libris, aliјsq; minimè obſcuris teſtimonijs probare poſſum.

Habeo inquiſitionem in Boemia & Polonia contra Valdenſes ſub rege Iohanne, circa 1330 Domini annum factam, ubi inter alia diſertè fit mentio collectarū, quas fratribus in Lombardiam ſoliti ſunt mittere. & in alia inquiſitione inuenio, eos eſſe ſolitos ex Boemia cauſa diſcendi theologiam ad ſuos præceptores Valdenſes in Lombardiam profiſciſci, ueluti ad ſcholam ſeu Academiam quandam.

Hermannus Mutius in ſua Germaniæ hiſtoria dicit, circa annum Domini 1212, fuiſſe multos in Alſatia nobiles & ignobiles, qui affirmauerint licitum eſſe uſum ciborū quorumnis quauis die, nec minorē eſſe in piſcibus quàm carnibus luxum: licitum etiam eſſe ſacerdotum coniugium: damnaſſe eos etiam Papam, qui talia prohiberet. Ob quam cauſam, ait Papam & epiſcopos, ita in eos ſæuiſſe, ut aliquando centum una die interficerentur. Nauclerus narrat, eodem tempore etiam Mediolani & circa, fuiße eiuſdem ſententiæ ac doctrinæ homines, miſiſſeq; Alſatos Mediolanenſib. tanquā præceptoribus ſuas collectas, ſiue eleemoſynas. Vnde licet coniјcere, utroſq; fuiße Valdenſes. Bruſchius in ſua Monaſteriorum hiſtoria narrat, circa idem tempus 35 ciues Moguntinos Bingam adductos, ac ibi exuſtos, propter Valdenſium doctrinam. Habeo etiam breuem quandam inquiſitionem, in Epiſcopatu Moguntinenſi contra Valdenſes factā.

Valden-

Valdenſes opinor & illos fuiſſe, de quibus Crantzius ſcribit libro 8. cap. 78 Metropoleos, quòd ſub Friderico ſecundo cōtra papam et monachos in Halla Sueuiæ ſint concionati.

Habeo quoq; magnū proceſſuū uolumē, in quo 44 Valdenſes nominatim examinati ſunt in Pomerania, Marchia, et uicinis locis, circa annum Domini 1391, & ſupradictos articulos ſunt confeſſi. Multi eorum teſtātur, ſe 20 & 30 annos in ea ſecta fuiſſe: multi etiam affirmant, ſuos maiores quoq; ſic ſenſiſſe. Subindicant tamen, ſubinde doctores ſuos ex Boemia ad ſe uentitare ſolere. Vnde apparet, etiam iſtas Saxonicas regiones iam ante ducentos annos & amplius, id eſt longè ante Hus, plenas Valdēſibus, id eſt orthodoxis ſeu rectè ſentientibus Chriſtianis fuiſſe. Nam ubi 443 nominatim ſunt examinati, ibi facilé eſt ratiocinari, etiam alios plurimos fuiſſe qui nō ſunt examinati, qui uel latitauerint, uel fuga ſibi conſuluerint: & ſanè illi qui examinantur, ſubinde plures eiuſdem ſententiæ homines, qui non aderant, nominant.

Faſciculus temporum indicat, eos etiā progreſſu temporis doctos ac ſubtiles doctores, dogmatumq; ſuorum propugnatores habuiſſe, & non pauca ſcripſiſſe. Iidem ſanè ſolidis ſacrarum literarum argumentis ſeſe defenderunt, ut ex Alani refutatione apparet, quibus nos hodie utimur.

Politia porrò eorum Eccleſiæ uaria fuit. Haud enim ſcio an uſquā diu publicè ſeu manifeſtè ſuā doctrinam ſint profeſſi, ſuas cæremonias & conciones publicè peregerint, præterq̄ in Boemia, & in quadam

Aa ualle

ſententia, de omnibus religionis partibus q̃ uel Huſſi, uel Vuiclefi fuerit Ac nequeo ſanè mirari, qui accide rit, quòd cum eodem tempore ſimul Huſsius & Val denſes in Boemia fuerint, non tamen ex eorum colla tione Huſsius ſuam doctrinam aliquanto purgatiorē ac ſolidiorem effecerit, ualidioribusq; argumētis ſua comprobauerit.

Sed quoquo modo acciderit, ſanè poſteri eorū acer rimè inter ſeſe ſunt digladiati. Nam Thaboritæ, qui reuera Valdenſium dogma ſunt ſequuti, licet Huſsi tæ uideri uellent, & ex cœtu eius prodijſſent, grauiſ ſimè ſunt uexati & oppugnati à Rokēzana, & eius complicibus omnibus, Pragenſibus magiſtris, qui & ipſi uel maximè ipſiſsimam Huſsij doctrinam ac ſen tentiam retinere uideri uolebant.

Verùm cum ipſorum Valdēſium uetuſtiora ſcri pta haberi nequeant, apponemus hic papiſtæ cuiuſ piam, Reinerij, ut opinor, ſummam prolixā dogma tum ipſorum fortè ante 300 annos confectā, & à no bis ex ueteri membranaceo libro deſumptū. Et ſi au tem is ipſe Valdenſium aduerſarius, duriſsimis ac o dioſis uerbis eorum dogmata proponit: tamen ſince rus ac candidus iudex, neglecta illa hoſtis uerborum acerbitate, facilè animaduertet, quid illi ſenſerint. Quare ego quidem bona fide ipſa uerba aduerſarij apponam ſed lectores ueritatis cupidi, epij..ian in iudicando afferant: ac ſciaut, ſe inimici non hiſtorici aut æqui iudicis de ſuo aduerſa rio ſcriptum legere.

De Vualdenſibus, & eorum doctrina, ex ueteri codice deſumptum.

Hæreſis ſeptem ſunt cauſæ. Prima eſt, inanis gloria. quia enim uiderunt doctores in Eccleſia honorari, ideo & ipſi appetunt honorari. Secunda eſt, quòd omnes uiri & mulieres, parui & magni, nocte & die non ceſſant diſcere & docere. Operarius enim in die laborando, nocte diſcit & docet. ideo parum orant, propter ſtudium. Docent etiam & diſcipuli ſine libris. Docent etiam in domibus leproſorũ. Item pro introductionibus ſeu traditionibus docẽt uitare ſeptẽ mortalia peccata, & tria, ſcilicet mẽdacium, detractionem & iuramentum. Hoc multis autoritatibus confirmant, & hoc uocãt decem præcepta. Item diſcipulus ſeptem dierum, alium quærit quem doceat, ut cortina cortinã trahat. qui excuſat ſe, quòd non poßit diſcere, dicunt ei: Diſce cotidie unum uerbum, & poſt annũ ſcies dicta, & ſic proficies. Audiui ab ore credentis cuiuſdam, quod quidam hæreticus, quem noui, ad hoc tantum, ut eum à fide noſtra auerteret, & ad ſuam perdùceret, peruerteretq́;, nocte hyemali tempore per aquam, quæ dicitur Ibis, natauit ad ipſum. Erubeſcat negligentia fidelium doctorum, qui non ſic zelant catholicæ fidei ueritatem, ſicut perfidi Leoniſtæ zelant infidelitatis errorem. Tertia cauſa eſt, quia nouum Teſtamentum, & uetus, uulgariter tranſtulerunt: & ſic docent & diſcunt. Vidi & audiui ruſticum idiotã, qui Iob recitauit de uerbo ad uerbum: & plures alios, qui nouum Teſtamentum

I. Obſerua feruorẽ in docẽdo ac diſcendo.

totum

totũ ſciuerũt perfectè. Et q̃a ſunt laici idiotæ falſe & corruptè exponunt ſcripturam, ut Ioan.1. Sui, id eſt porci, eum non receperunt. ſui dicẽtes, id eſt, ſues. & in Pſalmo, Increpa feras arundinis dicunt reflectere diu terræ, de Schwalmen, arundinis pro hirundinis. Pſalmis etiam imponunt titulos, der meide pſalm. Exurgat Deus, der Roh pſalm: De profundis, Der roſ pſalm, & ſic de cæteris. Item in locis occultis docent & diſcunt, nec aliquem admittunt, qui non ſit credens eorum. Cum in unum conueniunt, primò dicunt: Cauete ne inter uos ſit curuum lignum: id eſt, ne aliquis extraneus adſit. & ſuam doctrinam præcipiũt occultari clericis: ſicut quidã loquũtur per ſigna, quæ nullus intelligit niſi ipſi, ſic et ipſi uerba tranſformant. Eccleſiam uocant ſteinhaus, uel ſtrohaus, clericos ſcribas, religioſos phariſæos, & ſic de multis alijs directè non reſpondent. Quarta cauſa eſt, exemplum, de malo exemplo quorundam, ut cum malè uiuere uiderunt quoſdam, dicunt: ſic Apoſtoli non uixerunt, uel, Sic nec nos, qui ſumus imitatores Apoſtolorum.

2. eſt pius locus.

3. Duræ perſecutiones eos monuerunt, ut ſibi à praua generatione cauerent.

Quinta cauſa eſt, inſufficientia doctrinæ quorundam ſacerdotum, qui prædicant quandoq; friuola, uel falſa. Vnde quicquid Eccleſiæ doctor docet, quod per textum noui Teſtamenti non probant, hoc pro fabulis totum habent. Sexta cauſa eſt, irreuerentia, quam exhibent quidam miniſtri Eccleſiæ ſacramentis. Septima cauſa eſt, odium, quod habent contra Eccleſiam. Audiui ab ore hæreticorũ, quòd intendebant clericos & clauſtrales redigere

Nota.

ad ſtatum foſſorum, per ablationem decimarum & poſſeſſionum, & per potentiam & multitudinem credentium eorum fautorum. Cum quidã hæreſiarcha hæreticus chirothecarius in Cherõ duceretur ad mortem, dixit coram omnibus: Merito nos damnatis modò, quia ſi ſtatus noſter nõ eſſet imminoratus, poteſtatem mortis, quam exercetis contra nos, modò exercuiſſemus contra clericos & religioſos. In omnib. enim ſunt ciuitatib. Lõbardiæ & in Prouincia, & in alijs regnis & terris, plures auditores habebant, & in publico diſputabant, & populum uocabãt ad ſtationes ſolennes in foro, & in campo, & prædicabant in tectis. Non erat qui eos impedire auderet, propter potentiam & multitudinem fautorum ſuorum. Inquiſitioni & examinationi frequẽter interfui. Et computatæ ſunt 40 Eccleſiæ, quæ hæreſi infectæ fuerunt. ac in ſola parrochia Cãmach fuerũt decem ſcholæ hæreticorum. & huius parrochiæ plebanus eſt ab hæreticis interfectus: & de hoc nullum iudicium eſt ſecutum.

Nota.

Sectæ hæreticorum ab olim fuerunt multæ, inter quas omnes ſectas, quæ ſunt uel fuerunt, non eſt perniciofior Eccleſiæ Dei, quàm pauperũ de Lugduno, tribus de cauſis. Prima, quia diuturnior. Quidã dicũt, quòd durauerit à tẽpore Syluestri. Alij dicunt, quòd à tẽpore apoſtolorũ. Secũda eſt, quia generalior. Ferè enim nulla terra eſt, in qua hæc ſecta nõ ſerpat. Tertia, quòd omnes aliæ, cum immanitate blaſphemiarũ in Deum, horrorẽ inducãt, hæc Leoniſtarum magnam habẽs ſpeciem pietatis, eo quòd corã homi-

hominib. iuſtè uiuãt, & benè omnia de Deo credant, & omnes articulos qui in ſymbolo continentur: ſolam Romanã Eccleſiam blaſphemãt, & oderũ: cui multitudo facilis eſt ad credendum. ſicut et uulpes Samſonis, diuerſas faces habebant, ſed caudas ſibi inuicem colligatas: ſic hæertici ſunt diuerſi in ſectis inter ſe, ſed in impugnatione Eccleſiæ ſunt uniti. Quandoq; in una domo ſunt hæretici trium ſectarum, quarum quælibet damnat alteram, & ſimul Eccleſiam Romanã impugnant: & ſic ſub dolo uulpeculæ, uineam Domini. id eſt Eccleſiam demoliuntur erroribus.

Omnis ergo fidelis Chriſti, qui legit has nephandiſsimas blaſphemias et errores, compatiatur ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, matri noſtræ, ob precioſum ſanguinem Ieſu Chriſti, quem fudit pro ea, ut fideliter ſe accingat hæreticorũ Leoniſtarum ſpurciſsimos errores rationibus, & præcipuè noui Teſtamenti autoritatibus confutando. Ipſi enim intendunt funditus ſubruere fidem noſtrã. Et quia heu rarus eſt, qui conſurgat cum Chriſto uerſus hæreticos malignantes, oppon ẽſſe murũ pro domo Domini, tu ipſe ſurge Deus, & iudica cauſam tuam. Plurima de his, quæ ſubſcripta ſunt, audiui ex ore ipſorum hæreticorum, quædam etiam in ſcriptis catholicorum inueni.

Secta autem pauperum de Lugduno, orta eſt hoc modo. Cum ciues maiores eſſent in Lugduno pariter, contigit quendam mori ex eis ſubitò corã eis. unde quidam de maioribus inter eos tantum fuit territus, quòd ſtatim magnum theſaurum pauperibus erogauit, & ex hoc maxima multitudo pauperum

4. Falſũ eſt Vuald. habere uotũ paupertatis, ſed perſecutio aduerſariorũ eos paupertaté docuit.

Nota.

confluxit ad eum, quos habere uoluntariam paupertatem inſtituit, & eſſe imitatores Chriſti & Apoſtolorum. Cum enim eſſet aliquantulum literatus, noui Teſtamẽti textum docuit eos uulgariter. Pro qua temeritate cum fuit ab epiſcopo reprehenſus, contempſit, & incœpit inſtare doctrinæ ſuæ, dicens diſcipulis ſuis, quòd clerus, pro quãto malæ uitæ eſſet, inuideret ſanctæ uitæ ipſorũ, et perfectæ doctrinæ. cum autẽ propter hoc ſententiã excõmunicationis tuliſſet in eos, pertinaciter contempſerũt: & ſic uſq; hodie in omnibus terminis illis proficit doctrina ipſorum.

Errores iſtorum diſtinguũtur in tres partes. Vna pars eſt de blaſphemijs, quibus blaſphemãt Romanã eccleſiam, & facta & ſtatuta ipſius, & omnem clerum. Alia pars errorum eſt, contra Eccleſiaſtica ſacramẽta, & ſanctos. Tertia pars eſt de deteſtationibus eorum, quibus omnes honeſtas & approbatas conſuetudines Eccleſiæ deteſtantur, contra Romanam eccleſiam.

Primus error de prima parte eſt, quòd eccleſia Romana non ſit Ieſu Chriſti, ſed Eccleſia malignantium: & quòd defecerit à Syluestro, cum uenenũ temporalium in Eccleſiam infuſum ſit. Secundus, quòd omnia uitia & peccata ſint in Eccleſia, & quòd ipſi ſoli iuſtè uiuant. Tertius, quòd doctrinã Euangelicam penè nullus ſeruet in Eccleſia, præter eos. Quartus, quòd ipſi ſunt ueri pauperes ſpiritu, & perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam & fidem. Quintus, quòd ipſi ſunt Eccleſia Ieſu Chriſti.

Sextus

Sextus, quòd Romanam eccleſiam orientalis non curat: item quòd Romana eccleſia ſit illa meretrix in Apocalypſi. Septimus, ſtatuta omnia Eccleſiæ contemnunt, quia ſunt grauia & plurima. Octauus, quòd Papa ſit caput omnium errorum. Nonus, quód prælati ſunt ſcribæ, & religioſi phariſæi. Decimus, quòd Papa & omnes epiſcopi ſunt homicidæ propter bella. Vndecimus, quòd non ſit obediendum prælatis ſed tantum Deo. Act. 5. Oportet Deo, &c. Duodecimus, quòd nemo maior ſit altero in Eccleſia. Matth. Vos omnes fratres eſtis. Decimustertius, quòd nemo debeat flectere genua ſacerdoti. Apoc. Angelus Iohanni dixit: Vide ne feceris. Decimus quartus, quod decimæ non ſint dandæ: quia in primitiua Eccleſia non dabantur. Decimus quintus, quòd clerici poſſeßiones non debent habere: Deut. Non habebũt ſacerdotes & omnes qui de tribu Leui ſunt, partem & hæreditatem cum populo Iſrael, quia ſacrificia comedent, & nihil aliud accipient. Decimus ſextus, quòd clerici & clauſtrales non debeant præbendas habere. Decimus ſeptimus, quòd regalia non debent habere epiſcopi & abbates. Decimus octauus, quòd terra & populus non ſit per parrochias diuidendus. Decimus nonus, quòd malũ ſit dotare & fundare Eccleſias et clauſtra, & quòd teſtamenta Eccleſijs non ſint ordinanda. quòd nullus debeat fieri Eccleſiæ cenſualis. et omnem clerum damnant propter ocium, dicentes eos debere manibus operari, ſicut Apoſtoli. Nomina prælatorum reprobant, ut Papa, epiſcopus, etc.

Quòd nemo cogẽdus ſit ad fidẽ. Omnia a officia eccleſiaſtica reprobãt, & nulla reputant: priuilegia Eccleſiaſtica nihil curãt. Immunitatẽ Eccleſiæ et pſonarũ, et rerũ eccleſiaſticarũ ſpernũt: b cõcilia, cõuẽtus et ſynodos deſpiciũt, et dicũt quòd omnia iura parrochialia ſint tãtũ adinuẽtiões, quòd omnes obſeruantiæ religioſorũ ſint traditiones phariſæorum.

De ſecunda parte errorum: Omnia ſacramenta Eccleſiæ damnãt. c De ſacramento baptiſmi dicunt, quòd nihil ſit catechiſmus: quòd abſolutio, quæ datur infantibus, nihil proſit: quòd ſuſceptores, quid reſpondeant ſacerdoti, non intelligant. Quòd oblatio, quæ dicitur abwegen, ſit adinuentio. Exorciſmos omnes et benedictiones reprobãt. Mirãtur etiã, quare epiſcopis ſolis liceat confirmare. d De ſacramento Euchariſtiæ dicunt, quòd ſacerdos in mortali peccato non poßit conficere. Quòd bonus laicus, etiam mulier, ſi ſcit uerba, cõficiat. Quòd tranſſubſtantiatio non fit in manu indignè conficientis, ſed in ore dignè ſumentis, & confici poßit in menſa cõmuni. Malach. In omni loco offertur nomini meo oblatio munda. Quòd ſemel tantum in anno cõmunicent fideles, reprobant: quòd ipſi communicant cotidie. Quò trãſſubſtantiatio fiat per uerba uulgari ſermone prolata. Quòd mißa nihil ſit, quòd eam Apoſtoli non habebant, & quòd fiat propter quæſtũ. Canonem mißæ non recipiunt, niſi tantũ uerba Chriſti uulgariter. e Cantũ Eccleſiæ dicunt eſſe clamorẽ

infer-

a Intellexerũt procul dubio de actionibus ceremoniarijs, ab hominib. excogitatis.

b. dãnauerũt procul dubiò conciliorũ abuſum tantũ.

c. Credo reprehẽdiſſe, quod catechiſmus latinè, non uulgari lingua à papiſtis peractus eſt. Nã Vuald ſemper ſuos infantes baptizarunt.

d. Id eſt, docuerunt impuros ſacerdotes à miniſterio arcẽdos. Sed aduerſarius omnia deprauate docuerũt.

e. proculdubio, illum boatum ſine fide eſſe inutilem.

infernalem. Horas canonicas reprobant. Quòd oblatio ſacerdotis, quæ fit in miſſa, nihil proſit. Oſculum pacis, & altaris, & manus ſacerdotis, & pedũ Papæ, reprobant. De ſacramento pœnitentiæ dicunt, quòd nullus poſsit abſolui à malo ſacerdote. Quòd bonus laicus habeat abſoluendi poteſtatem: quòd ipſi per impoſitionē manus peccata dimittãt, et dēt Spiritũ ſanctũ. Quòd cõfitendum ſit potius bono laico q̃ malo ſacerdoti. * Quòd nõ ſit grauis pœnitētia imponēda, exēplo Chriſti: Vade, noli amplius peccare. Publicas pœnitētias, ut carenas reprobãt, maximè in fœminis. Quòd generalis cõfeſſio nõ ſit ſingulis ãnis faciēda. † Sacramentũ cõiugij dãnnat, dicētes, mortaliter peccare cõiuges ſi abſq; ſpe prolis cõueniãt. Cõpaternitatem nihil reputãt, quo ad cõiugij impeditionē. Gradus affinitatis & conſanguinitatis carnalis & ſpiritualis quos etiã inſtituit Elcleſia, & impedimenta ordinis et publicæ honeſtatis, & Eccleſiæ uctitũ ſpernũt. Quòd fœmina poſt partũ non egeat benedictione, et introductione. Quòd errauerit Eccleſia, clericis matrimoniũ prohibendo, cũ etiam Orientalis concedat ut contrahant. Quòd continentes non peccant per oſculum aut amplexus.

* Ex hac ſorte ſentētia ſuperiora abſurda hic aduerſarius colligit.

† Hoc propalam falſum eſt.

Sacramentum unctionis reprobant, quia tantũ diuitibus datur, & propter plures ſacerdotes ibi neceſſarios. Sacramontum ordinis nihil dicunt eſſe, quòd omnis bonus laicus ſit ſacerdos, ſicut Apoſtoli laici erant. Quòd oratio mali ſacerdotis nulli proſit. Greg. Cum quis cui diſplicet. Quòd oratio latina laicis non proſit. Tonſuram clericalem derident. Quod illegiti-

ab Eccleſia traditis & editis : ut quòd gallus ſuper campanile ſignificet doctorem, & ſimilia.

Tertiæ partis errores ſunt hi : Omnes conſuetudines eccleſiæ approbatas, quas in Euangelio non legunt, contemnunt: ut feſtum luminum, palmarũ, reconciliationem pœnitentium, adorationem crucis in paraſceue: feſtũ paſchæ, & omnia feſta Chriſti & ſanctorum ſpernunt, propter multiplicationem feſtorum : & dicunt, quòd unus dies ſit ſicut alius, & in feſto operantur occultè. Ieiunia Eccleſiæ non curant : Eſa. Numquid eſt tale ieiunium, quod elegi. Omnes dedicationes, conſecrationes & benedictiones candelarum, cinerum, palmarum, chriſmatis, igni, cerei, agni paſchalis, matrum poſt partum, peregrinorum, locorum ſacrorum, perſonarum ſacrarum, ueſtium, ſalis & aquæ, deridẽt. Eccleſiam muratam reputant ut horreum, & appellant uulgariter ſteinhaus, nec Deum ibi habitare autumant: Act. Non in templis manufactis habitat Deus. & quòd orationes non plus ibi ualeant quàm in cubiculo: Matth. Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum. Dedicationem Eccleſiæ nihil curant, & altaris. ornatum eccleſiæ dicunt eſſe peccatũ: & quòd melius eſſet ueſtire pauperes, quàm ornare parietes. Dicunt de altari, quod damnum ſit putreſcere pannum ſuper lapides : & quòd Chriſtus non dedit Apoſtolis ſtolas, nec caſulas, nec infulam. Item conficiunt in picario, id eſt, poculo domeſtico, pro calice: & dicunt, quòd corporale ſit, ut pannus braccarũ. De lumine dicunt, quòd Deus,

qui

laicorum, quæ dicitur zerb, diſſuadēt: & hæc omnia dicunt agi propter queſtum. Hos omnes errores habent, quia negant purgatorium, dicentes tantum duas uias eſſe: unam electorum ad cœlum, aliam dānatorum ad infernum. Eae lignum, quocunque ceciderit, ibi erit. Si eſt bonus, non indiget ſuffragio: ſi eſt malus, nihil prodeſt. Item quòd omne peccatum ſit mortale, & nullum ueniale. Item quòd unum pater noſter plus ualeat, quàm decem campanarum ſonitus, & plus quàm miſſa. Quòd † omne iuramentū mortale ſit peccatū: Mat. Nolite iurare omnino, ſed ſit ſermo ueſter eſt eſt, non non. Qui dicit, uerè, uel certè, reputant iuramentum: per hoc ſe à peccato excuſans, ne prodat ſecreta, imò plus quàm homicidam reputant, qui cogit iurare: ut confirmator, quia confirmando exigit iuramentum: & iudex à teſtibus, & examinator in fide, & ſacerdos qui cogit abiurare peccata, unde multi fiunt periuri. Itē reprehēdunt, qui dicit quod uiolans fidē, quā ſacerdoti dedit, reus ſit ſeptem periuriorum: quòd omnes iudices & principes damnantur, & dicunt maleficos non damnādos. Rom. Mihi uindictam, & ego retribuam. Matt. Sinite utraque creſcere. Item iudicia Eccleſiaſtica, quæ habent ſacerdotes, fieri dicūt non correctionis cauſa, ſed propter quæſtum.

† fortè abūſum & nimiam conſuetudinē iurandi reprobarunt.

Explanatio dictorum errorum.

S*Equitur explanatio dictorum errorum, cum occaſionibus ſuis, & ſolutionibus catholicis. Primus itaque error pauperum de Lugduno, qui & Leoniſtæ uocātur, eſt, quòd Romana eccleſia nō eſt Eccle*

ſia

ſia Ieſu, ſed Eccleſia malignantium, & meretricis quæ ſedet ſuper beſtiam in Apocalypſi: & quòd de fecit ſub Sylueſtro, cũ uenenum temporalium in Eccleſiam eſt infuſum. Item quòd ipſi ſint Eccleſia Ieſu Chriſti, quia ipſi doctrinam Euangelij & Apoſtolorum uerbis & exemplis obſeruant.

Deinde tranſeamus ad alios errores eorum. Omnia ſtatuta Eccleſiæ contemnunt, nulla eſſe autoritatibus & rationibus probantes. Leuit. Arreptis Nadab & Abiu thuribulis, obtulerunt ignem alienum, quod eis non erat præceptum, & deuorauit eos ignis. Glos. Ignem alienum offert, qui contra ſtatuta Dei alias traditiones docet, uel obſeruat: & tales ſunt traditiones Eccleſiæ: ergo, et c. Catholica ſolutio: alienas traditiones, id eſt contrarias Euangelio. Item Deut. Non addes aliud uerbum, nec minues aliquid. ſolutio ad uerbum, textui ſenſum corrumpendo. Item, Quod ego præcipio tibi, hoc tantum fac. ſolutio: Quædã præcipit Deus per ſe tantum, ut Euãgelium: quædam per miniſtros, ut per Apoſtolos, Epiſtolas. Item, Non ueni ſoluere legem, ſed adimplere. Item dicunt, doctrinam Euangelicam & Apoſtolicã ſufficere ad ſalutem, & ſtatuta Eccleſiæ & canones eſſe traditiones: Matth. Quare tranſgredimini mãdata, & c. contrà, ſi Moyſi licuit et prophetis addere legi, et mutare quæ non erant contraria legi, ut ſabbatho pugnare: & ſi licuit Apoſtolis addere doctrinæ Chriſti: ergo et ſucceſſoribus Apoſtolorum, ſcilicet doctoribus Eccleſiæ, licet addere quæ ſunt utilia et honeſta. Chriſtus inſtituit baptizare in nomi

ne

ne patris & filij & ſpiritus ſancti: Apoſtoli verò in nomine Chriſti, contra formam Chriſti. Corinth. *Ego dico,non Dominus. Item, Eucharistiam, quam prius paraphraſi ſumebant, Apoſtolus à ieiuno ſumi iubet. Item, Apoſtolus in ordine bigamiam & excommunicationem instituit. Item, Iacobus confeſsionem & inunctionem extremam. Item, ſi hæreticis orationes licet facere, & benedictiones, & expoſitiones nouas, & ſtatuta, & habere conſuetudines, quas Apoſtoli non habebant: igitur & eadem ratione Eccleſiæ licet.* Matth. *Super cathedrã, &c. omnia quæ dicunt, facite, &c.* Deut. *Qui ſuperbierit nolens obedire ſacerdoti, moriatur.* Ex hoc patet, quòd institutiones Eccleſiæ et prælatorum tenemur ſeruare. *In eodem, Ad uerbum ſacerdotis omne negociũ pendet.* Luc. *Qui uos audit, &c.* Rom. *Omnis anima poteſtatib. ſeculi ſubdita ſit.* Heb. *Obedite præpoſitis, &c.* Occaſionem huius erroris dicunt, quòd ſtatuta Eccleſiæ grauia ſunt & multa, Chriſti uerò leuia & pauca: Act. *Cur tentatis imponere onus ſuper ceruices diſcipulorum, quod nec, &c.* Item, multiplicatio præceptorum implicationem inducit transgreſsionum. Item, quòd quædam ſtatuta Eccleſiæ contraria ſunt ſtatutis diuinis, ut de poſſeſsionibus Eccleſiæ: Deut. *Non habebunt ſacerdotes partem cum populo.* Item ſtatuta Chriſti ſunt uniuerſalia, Eccleſiæ uerò particularia: ut de decimis, Deut. Item, orientalis Eccleſia non curat ſtatuta. Item, qui ſtatuit, non obſeruat: Matth. *Alligant onera grauia, &c.* Item, ſtatuta Eccleſiæ frequenter mutantur, ut de gradibus conſan-

guinitatis. Chriſti uerò nunquam. Luc. Verba mea non tranſibunt, & c. Item, Eccleſia ſtatuit quæ ſibi competunt, ut libertatē. Item, ſtatuta Chriſti finita ſunt, ſed Eccleſiæ infinita.

Papam dicunt eſſe caput omnium errorum, uocantes cæcos prælatos, religioſos phariſæos. Dicunt, non operantes clericos peccare. Hos dicunt plenos ſuperbia, auaritia, inuidia. Superbia, Matth. Amant primos accubitos, & uocari ab hominibus rabbi. Auaritia, quia omnia faciunt propter quæſtum: Ierem. A minore uſq; ad maiorē omnes auaritiæ ſtudent. Inuidia, quia ſoli uolunt eſſe magiſtri: Matth. Væ uobis ſcribæ, qui tuliſtis clauem ſcientiæ, &c. Vnde dicunt, quòd omnis homo & fæminæ debeant prædicare: Num. Dixit Moyſes, Quis det ut omnes prophetent? Item, Poteſtis per ſingulos prophetare, ut omnes diſcant. Matth. Si hi tacebunt, lapides clamabunt. Apoc. Qui audit, dicat ueni. Item, quia apoſtoli prædicantes fuerunt laici. Item, ſi licet laico prædicare propter quæſtum, multo magis propter Deum. Contrà. Ro. Quomodo prædicabunt, ſi non mittantur? Ad hoc dicunt ſe mitti inſpiratione diuina. Item, ordo doctorū eſt præcipuus in Eccleſia Dei: Eph. Ipſe dedit quoſdā doctores, alios paſtores: Cor. Poſuit Deus in Eccleſia prophetas, alios doctores, alios paſtores, etc. Nūquid omnes doctores? Cor. Mulieres in Eccleſia taceāt nō enim permittūtur loqui. Itē, catholicos prædicantes hæretici capiūt in ſermone. Vnde quicquid prædicator per nouū & uetus teſtamentū nō pro-

probabat, talē prædicationē mendaciū eſſe dicunt.

Dicunt etiam ſoli Deo obediendū, non prælatis, nec Papæ. Act. Obedire oportet, &c. Idolatriare dicunt Eccleſiam, occaſione quorundam prædicantiū papam Deum eſſe terræ, maiorem hominibus, parē angelis, & quia non poßit peccare. Vnde reprobāt, quòd ipſum Papam patrē uocamus, & monachi abbatem: Matth. Patrem nolite uocare, &c. Item quòd dicunt quidam, obediendū eſſe quidquid præcipiāt. Item genufleexiones quæ fiunt ſacerdotibus, contemnunt: Apoc. Cecidi ante pedes angeli, & dixit, uide ne feceris.

Sacramēta Eccleſiæ, contēnunt occaſione ſcilicet irreuerentiæ, quam quidam ſacerdotes exhibent ſacramentis, & quia ſunt uenalia ſacramenta, et propter malum uitam quorundam miniſtrorum. Dicūt etiam Papam & omnes epiſcopos eſſe homicidas, occaſione belli, quod exercent contra Chriſtianos, paganos & hæreticos: & eos qui crucem prædicant, damnant. Quòd Pruteni & pagani non ſint gladio cogendi ad fidem, ſed prædicatione illiciendi. Contrà. Exod. Dixit Moyſes, ponat unuſquiſque, &c. Petrus maledixit Ananiæ, & mortuus eſt.

id eſt, uitu-perant abuſum & prophanationem ſacramētorum, quæ ab impuris ſacerdotib. fit.

hunc errorem nec iā habēt: nec alij ſcriptores, ut Syluius, eis obijciunt.

De baptiſmo errāt quidā dicentes, paruulos non ſaluari per baptiſmū: Mat. Qui crediderit et baptiſatus fuerit, &c. ſed infans uō credit: ergo nō ſaluatur. Solutio: Infans baptizatur in fide parentū. Quidā baptizāt, alij imponūt manus pro baptiſmo. Occaſio, † quia ſuſceptor non intelligit quæſtiones ſacerdotis: Mat. Sinite paruulos uenire &c. Chriſma reprobāt.

† cupierūt baptiſma fieri uulgari ſermone.

Contrà Apoſtoli ungebant oleo:Luc.

Confirmationem non curant, hanc pauciſsimi recipiunt, etiam quinquagenarij reprehendunt, quod hanc epiſcopi ſolis ſibi ſeruent, licet corpus Domini ſit dignius.Solutio:Soli Apoſtoli manus imponebāt: ut Matthiæ, Actuum.

Sacramentum Euchariſtiæ dicunt ſacerdotem in mortali peccato conficere non poſſe.Reg.Quia Oza mortuus eſt, quia tetigit arcam:& Ioānes non audet tingere uerticem Domini .Item dicunt,quòd bonus laicus, etiam mulier, ſi ſcit uerba, poſsit conficere.Item, quòd non in manu conficientis,ſed in ore dignè ſumentis,fiat tranſſubſtantiatio:Pſalm . Deſiderium pauperum exaudiuit Dominus . Occaſio erroris ipſorum: quia corpus Domini miniſtrabant Leuitæ,ut Laurentius, & Tharſinus Romæ paſſus. Item, quidam conficiunt ex quacunq; forma , quidam ex labruſca , quidam ex tincto pane in uino , quidam in uno uaſculo anaxinum accipiunt,quidam poſt ablutionem ſumptam iterum celebrant . Alij conficiunt cum aceto: quidam euchariſtiam ſeruant in cameris & in hortis,ut in Bauaria. Item ſubdiaconi corpus Domini dāt infirmis.Itē,diaconus tota nocte ludens, ſeu bibens in taberna , mane in camiſia celebrauit, teſte Goth hæreſiarcha . Item , euchariſtia uermibus ſcaturiuit,iuxta Zuuetel:teſtes monachi ibidē. Item corpus Domini ſæpius pedibus conculcatum, & ſanguis effuſus.Item, ab indignis,in publico peccantibus ſumitur & tractatur: & dignis, ut ſacris uirginibus,& uiduis,dari negatur,niſi fortè in cœ-

na Domini. Itē, in rure à ſcholaribus ſine precio rarò datur. Cauſa, quia Eccleſiæ plebanis carè locantur, & non ſufficiunt uicarij ſcholaribus in precio reſpondere.

Miſſam nihil dicunt eſſe, quia Chriſtus nihil cantauit, nec Apoſtoli. Item, quia Chriſtus ſemel oblatus, ſacerdos eum bis immolat in die. Item, quòd propter quæſtum miſſæ cantantur: Matth. Væ uobis qui deuoratis domos uiduarum, ſub obtētu prolixæ orationis. Item, quia non cantant bis matutinas, uel uigilias. Eos item dicunt peccare, qui comparant ſeu emunt miſſas. Item dicunt, quòd prima miſſa ſacerdotis noui minoris ſit efficacior, quàm centeſima. Occaſio erroris: † quidam prædicant, quòd ſacerdos peccator, cum caſulam induit, ut angelus mundatur. Item quidam ſimulant ſe conficere, ſine canone. Item, cantum Eccleſiæ dicunt eſſe cantum infernalem, & fieri propter placentam: & damnum eſſe, homines ab operibus impedire. Horas canonicas contemnunt. Contrà pſalmus: Septies in die laudem dixi tibi, &, Media nocte ſurgebam: & Petrus orauit ſexta hora, & nona. Dicunt, quòd unum pater noſter plus proſit, quàm ſonitus decem campanarum. Oblationem nihil dicunt prodeſſe offerenti, ſed tantummodo accipienti: Luc. Miſericordiam uolo, & non ſacrificium. Item quòd melius ſit dare pauperibus, quàm offerre ſacerdoti. Contrà: Si offers munus tuum ante altare. Ad hoc reſpondent, munus ibi accipi pro occaſione, uel pro bono opere. Catholicus: Dominus approbauit oblationem

† ſcilicet papiſtæ.

 uiduæ,

uiduæ. Luc. *Hæc uidua plus omnibus obtulit*. *Item in Leuitico, à primo capitulo uſque ad decimum.* & 3. *Regum*. 9. *capite. Occaſio erroris, quòd oblationes malè expendantur à quibuſdam*. Item, *detrahunt miſſæ propter cantum ſuperfluum, & moram*. Item, *quòd leuibus cauſis ſacerdos ſæpe litigat, infra miſſam, & ſic ſacerdos turbatus, ſæpè finit miſſam*. Item *conſuetudinem miſſas comparandi, dicunt eſſe ſpeciem ſimoniæ*. Quidam *adinuẽtiones lucroſas uocant, cõſuetudines bonas, & has cogũt ſeruari, ut quod uulgariter dicitur* Alwegen.

Intelligũt de ſacerdotibus ueritatẽ perſe quẽtibus.

De ſacramento pœnitentiæ dicunt, quòd ſacerdos in mortali peccato ligatus, nullum poßit abſoluere, ſed potius bonus laicus: Prouerb. *Ab immundo quis poteſt mundari?* Malach. *Maledicam benedictionibus ueſtris, &c.* Luc. *Medice cura te ipſum.* Matth. *Eijce primùm trabem.* Eſa. *Coanguſtatum eſt ſtratum, ita ut alter decidat, & pallium breue utrumque operire non poteſt*. *Stratum dicunt animam. Per utrumque, intelligunt* Deum & Diabolum. Item *dicunt, quòd bonus laicus habet poteſtatem abſoluendi*. Item, *quòd quis non habet, quomodo dabit?* Item *dicunt, quòd melius ſit confiteri bono laico, quàm ſacerdoti malo*. Contrà. Luc. *Ite & oſtendite uos ſacerdotibus*. Ioã. *Lazarum, ligatum abſoluerunt diſcipuli*. Occaſio *erroris, quòd interdum* Bohemus *ſacerdos* Teutonicum *audit, & neuter alterum intelligit*. Item, *quòd confeßio decem hominum ſimul aliquando audiatur*. Item, *confeßio fit per interpretem*. Item, *publica confeſſio*

ſio fit à damnatis. Dicunt etiam quidam, quòd ſine oblatione muneris non ualeat confeſſio: ideo pauperes negligunt confiteri, & hoc eſt Iudaizare. Item, quia piarum mentium eſt, culpas ibi cognoſcere, ubi culpa non eſt. Neque matres, quæ infirmos infantes non uident, animam exhalare cogunt: ſacerdotes cogunt publicam pœnitentiam ſuſcipere, quæ pro uulgariſſimo crimine imponi conſueuit, & ſic diſcurrentes per cras cras, ruunt in peccata. Tales quandoque diſcurrunt per multas dietas, ut ingreſſum Eccleſiæ obtineant, qui tamen nunquam communionem Eccleſiæ perdiderunt. Item, pro manifeſtis peccatis tantum pœna pecuniaria puniuntur, & ſic nulla ſatiſfactio Eccleſiæ exhibetur: & facilitas ueniæ, incentiuum tribuit delinquenti. Item, pro occultis peccatis numerum miſſarum imponunt. Item, quidam confeſſiones produnt indirectè. Item, quidam occulta peccata ſcribunt in literis, & ſic proditur confeſſio. Itē, uxor occultè procurans aborſum, uel ſimile, mittitur ad epiſcopum, & ſic ſuſpecta meritò occiditur.

Sacramentum coniugij damnant, dicentes mortaliter peccare coniuges, ſi abſque ſpe prolis conueniant. Corinth. Qui uxores habent, tanquam non habentes ſint. Contrà, Corinth. Qui matrimonio filiā ſuam cōiungit, benè facit: & qui nō iungit, melius facit. Si non dormierit uir eius, mulier alligata eſt legi, quādo uir eius uiuit. Quòd ſi dormierit uir eius, liberata eſt á lege, cui uult nubat tantū in Domino. Beatior autē erit, ſi ſic permāſerit. Alij ma- Damnant abuſum nō rem.

trimonium reputant ut fornicationem: Vnuſquiſque ſuam habeat, propter fornicationem. Solutio: Propter fornicationem cauendam, non explendam. Item, Vxorem duxi, & ideo non poßum uenire. Ergo, qui in coniugio ſunt, non poßunt ſaluari. Contrà: Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet. Corinth. Alligatus es uxori: melius eſt nubere, quàm ſic uri. Viri diligite uxores ueſtras, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam. Vacate orationi ad tempus, & tunc redite in idipſum. Timoth. Volo adoleſcentes nubere. Idem: Nouiſsimis diebus inſtabunt tempora periculoſa, & diſcedent quidam à fide, prohibentes nubere. Occaſio alia, ex parte coniugij: quia nec tempus, nec matrimonium coniuges obſeruant. Alia, ex parte ſacerdotum: quia caſtas uxores cogunt quærere fugitiuos maritos per multas terras, quæ etiam non tenentur cohabitare maritis, niſi uelint, & ſic plurimæ corrumpuntur. Item, ſponſa uirgo arcetur ab ingreßu Eccleſiæ per undecim dies, ſed fornicaria non uno die. Similiter dum eſt in puerperio, & mortua: cum canones ipſi concedant, etiam primo die ingredi Eccleſiam. Item, quidam prædicant mulierem in puerperio deſcendentem damnari: pauperculæ non habenti quod offerat poſt partū, negatur benedictio. Item quæ partui eſt uicina, cogitur ad carmina, & ſic laborans abortum facit.

Sacramentum unctionis extremæ dicunt eſſe ultimā ſuperbiam. Cōtrà, Iacobi ultimo: Infirmatur quis in uobis. Occaſio, quia hoc ſacramētum nulli datur ſine

ſine precio: & hoc facit pluralitas ſacerdotũ. & licet honeſtum ſit plures ſacerdotes induci, tamen ſicut baptiſmus & confirmatio per unum datur, ſic & unctio. Item prædicant quidam, nulli ſacramentum hoc debere dari, niſi qui poßet habere ſaltem duas uaccas. Vnde pauperes grauiter ſcandalizantur. Item dicunt, quòd duodecim lumina ſunt neceßaria in unctione: ſed tamen ſufficiat unum lumen, ubi corpus Chriſti miniſtratur, quia eſt digniſsimũ ſacramentum, ita & hic.

Sacramentum ordinis nihil dicunt eſſe, quia Apoſtoli laici erant. Item, Chriſtus non dedit Apoſtolis ſtolas, nec inſulam, nec caſulam, nec annulum, nec aliud ornamentum. Contrà, Leuit. 10. Sacerdos peccator mundatus, mundat immundos. Heb. Quemadmodum ſacerdotes. Item, Si ſolis ſacerdotibus licuit hoſtias offerre, & legalia ſacramenta dare, ut circumciſionem & benedictionẽ & mundationem corporaliter & ſpiritualiter, & docere: multo magis eccleſiaſtico ſacerdoti. Sola tribus Leui habuit ſacerdotium. Oſias fuit leproſus, quia uſurpauit ſibi ſacerdotium. Tonſuram derident, quia Apoſtoli non habebant. Contrà Petrus: Non ut dominantes in clero. Igitur clerus fuit tempore Apoſtolorum. Actuum 3. Paulus ordinauit preſbyteros Eccleſijs ſingulis. Exod. Dominus multa præcepit Moyſi de ordinationibus. Timoth. Oportet epiſcopum, &c. Diaconos pudicos eſſe in miniſtrando, nullum crimen habentes. Conſtitue per ciuitates preſbyteros. Occaſio, quia indigni uita & ſcientia,

& defectum naturalium habentes, ad ordines & dignitates promouentur, & ſic miniſtrantes uerbo & exemplo Dei Eccleſiam ſcandalizant.

Dicunt etiam, Eccleſiam Dei grauiter erraſſe, prohibendo clericis matrimoniũ, quia lex uetus & noua conceßit: & diſsimulando fornicationem. Item de illegitimo thoro nati, maiores in Eccleſia obtinẽt dignitates. Item dicunt quidam, quòd continẽtes quicquid faciunt ſurſum cingulo oſculis, tactibus, uerbis, uberum compreſsionibus, pectorum amplexibus, omnia fieri in charitate. Contrà Apoſt. Bonum eſt mulierem non tangere. Matth. qui uiderit mulierem ad concupiſcẽdum eam. Eſt igitur multo magis, qui tangit, mœchatus:

Hoc eis ab alijs non obijcitur.

Excõmunicationẽ contemnunt, dicẽtes, ex communicationẽ eſse maledictum: Geneſ. Qui maledixerit tibi, &c Eccleſ. Cum maledicit impius diabolum, maledicit animam ſuam. Ergo ſi maledicit hominem maledicit ſeipſum. Apoſt. Maledici regnũ Dei nõ poſſidebũt. Contrà, Act. Petrus maledicit Ananiam & Sapphiram, & Simonem. Apoſt. Huiuſmodi tradidit Satanæ. Item, excõmunicauit Corinth. Galat, Si quis aliter euãgelizauerit, anathema ſit. Ioã. Neq; aue dixeris ei. Quidã dicunt, excõmunicationem iniuſtam eſse tenẽdam. Item tempore interdicti exultant hæretici, quia tunc poſsẽt corrumpere Chriſtianos, ut faciãt uileſcere cultum Dei. Item, impium eſt innocentes premere, & punire, ſubtractione ſacramẽtorum, propter aliena peccata. Item, quòd laus Dei & cœleſtis curiæ ſubtrahatur. Item, quòd animæ in purgatorio

Contẽpſerunt excõmunicationem perſecutorum.

torio ſuffragijs Eccleſiæ fraudentur. Item, quòd ui uis fidelibus deuotio minuatur: & ideo, tunc dicũt decimas eſſe nõ dãdas. Occaſio erroris, quia excõmunicationes multiplicantur pro leuib. cauſis, ut pro denario decimali, uel ſi non uenit ad Eccleſiã. In ſimilibus fulminat eam iuris ordine nõ ſeruato, & poſtea cõmunicat eis, nec abſoluũtur, & ſic excõmunicator et excõmunicatus et populus ſunt in periculo.

Decimas dicunt non eſſe dandas: quia in primitiua Eccleſia non dabantur. Item, ſi decimæ nõ debent recipi, igitur non debent decimæ decimari. Si dicis ideo dãdas, quia Iudæi dabãt: eadem ratione debemus alia legalia obſeruare. Itẽ dicũt, quòd in paucis terris dãtur decimæ iuris etiã Romani. Itẽ dicũt, peccare eos, qui dãt decimas, & peccare laicos qui recipiunt decimas: quia malè expendũtur. Contrà, Malach. Inferte decimationem, ut ſit cibus in domo mea. Matth. Væ uobis phariſæi, qui decimatis mentam & olus, & quæ grauiora ſunt legis: & hoc oportuit facere, & illa non omittere. ſ. decimas.

Poſſeſſiones & proprium dicunt clericos non habere, uel ſacerdotes. Deut. Non habebũt ſacerdotes & Leuitæ, & omnes qui de tribu Leui ſunt, partem & hæreditatem cum populo Iſrael, quia ſacrificia accipiunt. Act. Et nihil eorum quæ poſſidebant, dicebant eſſe proprium, ſed erant eis omnia communia.

Indulgẽtias non credunt. Luc. Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus? Abſolutiones Eccleſiæ nihil reputãt, irregularitatẽ non curãt. Solutio:

Deus

Deus remittit autoritate, ſacerdos officio. Ioan. Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. Diſpenſationes Eccleſiæ non credunt. Occaſio multiplicatio indulgentiarum. Item, quia pœna futura relaxatur, quia non credunt.

Feſta Eccleſiæ non curant, dicentes, unum diem eſſe ut alium. Contrà: Præcepit Dominus diem ſabbathi ſanctificare. ad hoc reſpondent: ſi propter præceptũ Decalogi ſeruare debemus, ergo & circumciſionem. Contrà, Chriſtus aſcendit ad diem feſti. Occaſio: centum & uiginti dies in anno. Item, feſtum Paſchæ & Pentecoſten dicunt quidam eſſe Stephani et Iohannis. Item, in feſtis ſunt fora. Item, feſta transferuntur in dominicas propter quæſtum. Itẽ, tunc operantur ſartores & aurigæ. Item, quia nimia ſunt feſta, Tranſlationes, Inuentiones, & Octauæ. Item, rarò eſt hebdomada, quin duo uel tria occurrant. Item, propter collectas inducuntur, inde populus ſcandalizatur. Item, operarij non lucrantur, ſed depauperãtur. Item, tunc plura committuntur peccata. Item, primitiua eccleſia pauca habuit feſta, ideo ipſi operãtur occultè.

Ieiunia Eccleſiæ nihil curant: nam in die paraſceues ipſi carnes comedunt occultè. Apoc. Regnũ Dei non eſt eſca. Eſa. Numquid tale eſt ieiunium? Corint. Qui non manducat, manducantem non iudicet. Contrà. Ioannes ieiunauit, & Anna, & Chriſtus quadraginta diebus, & Apoſtoli. Luc. Quãdo aufertur ab eis ſponſus, & tunc ieiunabunt. Occaſio erroris, quia pauperes & operarios in pane & aqua ieiunare oportet per quadrageſimam. Item, propter ie-

iuni

iunium non aſſumuntur ad opus.

Eccleſiam muratam reputant ut horreum, & appellant eam uulgariter ſteinhaus. Act. Non in templis manufactis, &c. Nec orationes plus ibi prodeſſe, quàm in domo alia. Luc. Tu autem cum oraueris, &c. Ioan. Nec in monte hoc, nec in Hieroſolymis adorabitis. Apoſt. Sed in omni loco puras manus leuãtes. Contrà: Et ingreſſus in Hieruſalem, primò intrat templum, quodlibet uẽdere iuſtè prohibet in templo, cantum & laudem puerorum cõmendat. Item arcentur immũdi à templo corporaliter & ſpiritualiter. Item, Publicanus honorem detulit loco ſacro, nolens leuare oculos. Eccleſia materialis fuit temporibus Apoſtolorum: Corint. Nunquid domos, &c. &, Eccleſiam Dei contemnitis? Reg. Nota orationes Solomonis. Ioan. Domus mea, &c. Item, Eiecit de templo ementes. Item, Non ſinebat uas ferri per templum. Itẽ, Docuit & orauit in templo. Occaſio: quia laruales fiunt in eccleſia, & ibi pompa ueſtium oſtẽtatur, & etiam incaſtellatur.

Dedicationem nihil curãt. Contrà: nota de dedicatione templi & tabernaculi. Ioan. Facta ſunt encænia, &c. Altare dicunt eſſe aceruum lapidum, & damnũ eſſe quòd panni putreſcunt ſuper lapides. Cõtrà: nota de dignitate altaris, Exod. 20. Item Noha, Abrahã et Iacob conſtruxerũt altaria. Occaſio, magni ſumptus, quibus Eccleſiæ conſtruuntur, dicuntur eſſe utilius dari pauperibus. Matt. Videtis has omnes ædificationes? non relinquetur, & c. Item, quidam habent in eccleſia tabernam. Item dicũt quidam, quòd

quotiens

quotiēs homo Eccleſiam circumit, tot peccata mortalia delētur. Itē, quidam dicunt & prædicant, eſſe peccare ut adulterū, ire ad Eccleſiā alienam. Item, quòd melius ſit orare in ſtabulo quàm in Eccleſia.

Ornatū Eccleſiæ dicūt eſſe peccatū: & quod melius eſſet ueſtire pauperes, quàm parietes. Contrà, Nota de ornatu tabernaculi et tēpli. Exo. 20. R. Maior patrū in proceſsione ſcorio Antonij ornabatur. Corporale dicūt pannū bracarū. De lumine dicūt, quòd Deus qui eſt lux uera, lumine non egeat. Contrà, Dominus præcepit eſſe luminaria in tabernaculo, Exod. 20. Item, calicem eſſe ut bycarium, id eſt domeſticum poculum: quia prius erant uitrei calices. Thurificationē reprobant. Cōtrà, Dominus præcepit fieri thymiama: Exod. Item, angelus apparuit Zachariæ, cum incēſum offerret. Aquam benedictam reputāt ut ſimplicem. Contrà, Hæc aqua habetur ex aqua luſtrationis, durans ſeptē diebus.

Imagines & picturas dicūt eſſe idolatrias. Exod. Nō facies tibi ſculptile, nec imagines. Solutio: Non facias ad orādum, ſed memorādum. Itē, picturæ ſunt ſcripturæ laicorum. Occaſio: imagines de trunco, & picturæ laruatæ, horrorem magis quàm deuotionem inducūt. Item, In uerbis, non in melodia eſt uis. Cātum Eccleſiæ ſubſannāt dicentes. Contrà, Par. 23. per totū, Dauid inſtituit cātores ad laudādum. Pſal. Benè pſallite in uociferatione. Ideo. Chriſtus approbat cantum & laudem puerorū in tēplo: Si hi tacuerint, &c. Occaſio, protractio & ſuperfluus cantus, ut uerſus ſuper uerſus, clamores laicorum derident.

Contrà

Contrà Pſal. Clamor meus ad te perueniat. Malach. Clamemus in cœlum. Proceſſiones contemnunt, propter ſtultitias quæ ibi fiunt.

Sãctos non credunt, ut dicunt, niſi Apoſtolos, & quorũ eſt mẽtio in Euãgelio uel in Act. Contrà, Apoſt. Laudate Dominũ in ſanctis eius. Itẽ, nullũ ſanctum, nec ſanctam Mariam, niſi ſolum Deũ inuocãt. Contrà Iob. Ad aliquẽ ſanctorum conuertere. Luc. Diues in inferno orauit Abraham in cœlo. Occaſio, ſunt falſi ſancti: ut Viuanus & cæteri, quorũ nec nomina, nec merita, nec uitam ſciunt. Itẽ nec fontes uenerantur, ut in Drozo, ubi in fonte ſacerdos baptiſat crucifixum, & populus offert fonti. Itẽ, arbores ſanctæ: ut ſanctorum Chriſtofororũ, & aërem in cãpis. Item, nominibus ſanctorũ illudunt, ut Erhardo, eos oblationibus uenerantes. Itẽ, ſanctis ueteris Teſtamẽti nulla deuotio exhibetur. Itẽ, honor qui Deo exhiberi deberet, non ſoli Deo ſed magis exibetur quibuſdam. Vnde quidam ieiunãt feriam quartã ſancto Nicolao, qui Deo feriam ſextã non ieiunãt. Itẽ, cum nominatur Nicolaus, omnes ſuſpirãt: cũ nominatur Ieſus Chriſtus, omnes tacent. Itẽ, legẽdas & paſsiones ſanctorũ non credunt. Occaſio, cõtrarietas de baptiſmo Conſtantini, & quædã incredibilia, ut in legẽda S. Margarethæ, & Iulianæ, & ſeptem dormientium.

Miracula ſanctorum non credunt. Contrà, ſi miraculis Eccleſiæ nõ credũt, ergo Apoſtolorũ credũt. Itẽ, reſuſcitati adhuc uiuũt. Occaſio, ſuper falſa miracula, ut oleũ, ſanguis, lachrimæ imaginũ, & lumẽ cœleſte. Itẽ hypochritarũ, qui uulgariter ſterzer uocatur,

qui

qui fingunt ſibi infirmitates diuerſas, & fingunt ſubitam ſanitatem: De hac ſecta Eccleſiæ ualde nociua, dicetur infrà. Iob. Deus non indiget ueſtro mendacio. Iurare, dicunt mortale peccatum. Mat. Dico uobis non iurate omnino, neque per cœlũ, neque per terram: ſed ſit ſermo ueſter, eſt eſt, non non. Cõtrà: Laudabũtur omnes qui iurãt in eo. unde patres iurant, & Apoſtolus iurauit: Teſtem inuoco in animam meã. Apocalypſis: Angelus leuauit dextram, & iurauit per uiuentem in ſecula. Ipſe Deus iurauit, Heb. Cum nõ haberet, per ſemetipſum iurauit. & Chriſtus, Amen dico uobis, &c. Ergo licet iurare, in caſu. Occaſio, frequentia iurandi, & aſsiduitas, pro leuibus cauſis, & quia incidunt in periuria. Hæretici, qui nunquam iurant ſũt ſimiles diabolo, qui nunquam legitur iuraſse.

Fortè abuſum & frequẽtiam iuramẽtorũ damnarũt

Reliquias ſanctorum non credunt. Cõtra: Regum 4. Ad tactum oſsium Heliſæi ſurrexit mortuus. Act. Semicinctia Pauli curabant infirmos. Item, fimbria Chriſti, & umbra Petri. Occaſio, falſæ reliquiæ quas quidam circumferunt per uillas, & in tabernis deludunt: ut lac ſanctæ Mariæ, quæ cum paruo lacte pauit Chriſtum: & ſalamandram pro ueſte ſanctæ Mariæ, & ſudorem Chriſti, & membranam qua inuolutus eſt Chriſtus. Item reliquias angelorum. Item quæſtuarius publicè ſe iactitauit, quòd ſciret facere ſanctos, quãdo uellet. quæſitus, quomodo? dixit, quod ſæpè os bouis ſecuit minutatim, & inuoluit purpureis, & circumſcripſit ſanctos quos uoluit: & hoc ſæpè facit. Item, lac ſanctæ Mariæ baptizant, & aquam

quam dant ad bibendum. Item, uenales ſunt. Item, à muribus ſunt comeſtæ. & hoc plebanus populo retulit, qui multum ex hoc ſcandalizatus fuit. Item, diuerſæ Eccleſiæ litigãt de corporibus ſanctorũ, dicentes ſe ea habere: ut de corpore ſancti Marci, Viti, & cæterorum.

Crucem ſanctã horrẽt, propter ſupplicium, quod Chriſtus paſſus eſt in ea. Occaſio: Quidam prædicãt, crucem furto ſublatam, per ſe rediſſe. Item, lignum crucis dicunt ſimplex lignum. Item, non muniunt ſe ſigno crucis. Contrà, Gal. Mihi autem abſit gloriari, &c. Prouerb. Benedictũ lignum, per quod fit iuſtitia. Matth. Videbunt ſignum filij hominis. Item, ſi beatus uenter, qui Chriſtum portauit: igitur & crux, in qua ſanguinem ſuum fudit.

Sepulchrum Domini nihil curant, nec ſanctorum. Matth. Væ qui ædificatis ſepulchra, &c. Contrà, Eſa. Erit ſepulchrum eius glorioſum. Pſal. Adorabimus in loco ubi ſteterunt pedes eius. Sepulchrum Domini & prophetarum etiam gentiles nudis pedibus uenerantur. Sepulturam Eccleſiaſticam non curant. Vellent enim potius ſepeliri in campo q̃ in cemiterio, ſi eccleſiam non timerent. Contrà. Act. 3. Sepelierunt Stephanum uiri timorati. Item, ſancti patres elegerunt ſepeliri in locis ſacris. Occaſio, non cõtriti ſepeliuntur, & qui ſeipſos occidunt, & plenè contritis quandoque ſepultura negatur. Item, ab omnibus aliquid exigitur, etiã ab infantibus, qui non indigent ſuffragijs: etiam leproſis. Item, quia ſancti quidam ſepeliebantur in hortis, ut Chriſtus: quidam in proprijs domibus, qui-

dam in aquis, ut Clemens. Vigilias funerũ propter inſanias, quæ ibi fiũt. Itẽ, cum ius Eccleſiæ ab initio mundi & canones Eccleſiaſtici hoc concedant, ut quilibet homo, ubi ſibi placet, eligat ſibi ſepulturã: multæ lites pro cadaueribus oriuntur, & magnum ſcandalum fidelium & infidelium.

Peregrinationes reprobãt, propter diſcurſum. Contrà, Chriſtus apparuit in ſpecie peregrini. Luc. Matt. Argentei dati in ſepulturam peregrinorum. Occaſio, multæ peregrinæ corrumpuntur in uia. Itẽ, falſæ peregrinæ, quæ uocantur ſterzer. Item, in aquis dicunt Chriſtum & Apoſtolos Eccleſiam ædificaſſe: & peregrinæ omnia peccata ſicut in baptiſmo remitti.

Purgatorium negant, dicentes tantũmodo duas uias eſſe, unam electorum ad cœlos, aliam damnatorum ad infernum. Ecce lignum, quocũque ceciderit, ibi erit, uel in cœlo uel in inferno. Dicunt etiã, animabus nec miſſas, nec anniuerſarium, nec oblationes, nec alia ſuffragia prodeſſe: ſed fieri propter quæſtum. Contrà, Mac. Vir fortiſsimus. Cor. Si quis ædificat, &c. ſaluus erit, tum quaſi per ignem. Ad hoc dicunt, per ignem tribulationis. Item, Auguſt. Qui orat pro matre, iniuriam facit matri. Ergo q pro infantibus miſſam dicit, uel orat, iniuriam facit eis. Itẽ, ſi bonus, non indiget ſuffragijs: ſi malus, non profuit ei. Item Iohan. Ego pro eis rogo, non pro mundo. id eſt, pro mundanis. Sed non pro uiuis eſt orandũ: igitur nec pro mortuis. Solutio: Non oramus pro ualde bonis, quia non indigent: nec pro malis, quia non prodeſt, ſed pro mediocriter bonis uel malis, ut citius liberentur, uel ut mitius puniantur. Dicunt

etiam,

etiam, orationes boni laici plus prodeſſe, quàm mali ſacerdotis. & unum pater noſter efficacius eſſe, quàm multæ miſſæ. Ioan. Scimus quia peccatores Deus non audit. Eſa. Cum multiplicaueritis preces, nõ exaudiã. Gregor. Cum ijs, quibus diſplicet, ad intercedendum mittitur, reati animus ad deteriora prouocatur. Item, orationes latinas dicunt laicis non prodeſſe. De errore purgatorij ſunt tres errores, ſeu opiniones. Primus eſt, quòd nullum peccatum ſit ueniale, ſed mortale. Contrà, Prouerb. Septies in die cadit iuſtus. Secundus error, cum dimittitur culpa, dimittitur pœna. Ex hoc datur occaſio liberè peccandi, & ſacramentum pœnitentiæ euacuatur. Matt. Pœnitẽtiam agite. Luc. Facite dignos fructus pœnitentiæ. Tertius error, quòd ſuffragia nõ proſint: quòd eſt ſæuire in mortuos. Eccleſ. Mortuo ne prohibeas gratiã fieri. Ad preces ſororũ Lazarus ſuſcitatur: ergo ad preces ſanctorum dimittitur peccatũ. Matth. Qui dixerit blaſphemias in ſpiritũ ſanctũ, non dimittetur, neq; in hoc ſeculo, neque in futuro: Ergo nec peccatum remittitur in futuro, non blaſphemia.

Pius ſecundus ſeu Syluius, hoſce duos ſequẽtes errores Vualdenſibus non tribuit.

Iudices & principes damnant, & dicunt maleficos non damnandos. Matth. Noli iudicare, &c. Geneſ. Qui effuderit humanũ ſanguinem, fundetur ſanguis eius pro eo. Exod. Non occides. Matt. Mitte gladium in uaginam, &c. Omnis qui, &c. Matt. In parabolis zizaniorũ, Sinite utraque creſcere. Contrà, Actor. Paulus excæcauit Elimã, impedientem fidem. Exod.

Maleficos non patieris uiuere ſuper terram, & ab altari euellas eos. Luc. Vendat tunicã, & emat gladium. Item Ioannes baptiſta: Eſtote contenti ſtipendijs ueſtris, &c. Igitur licet contendere contra malos. Occaſio: Principes & iudices ſunt tyranni. Item, iuſtitia uenalis in foro laicorum & clericorum. Eſa. Væ qui iuſtificatis impium pro muneribus, & iuſtitiam iuſti aufertis ab eo. &, Pupillo non iudicant, & cauſæ uiduæ non ingrediuntur ad eos.

Iurare dicunt mortale eſſe. Matth. Dico uobis non iurare omnino, neque per cœlum, neque per terram: ſed ſit ſermo ueſter eſt eſt, non non. Ctõrà, Pſalm. Laudabuntur omnes qui iurant. Sancti patres iurarunt. Apoc. Iurauit in uoto Domini in animam meã. Apoc. Angelus leuauit manum, & iurauit per uiuentem in ſæcula. Item, Deus iurauit. & Chriſtus, Amen amen dico uobis. Ergo licet iurare in cauſis. Occaſio: Frequentia iurandi, & aſsiduitas pro leuibus cauſis: & quia incidunt in periuria. Hæretici, qui nunquã iurant, ſimiles diabolo qui nunquam legitur iuraſſe.

De moribus Vualdenſium.

Cognoſcuntur hæretici per mores & uerba. Sunt enim in moribus compoſiti & modeſti. ſuperbiã in ueſtibus non habent: quia nec precioſis, nec multum abiectis utuntur. Negociationes non habent, propter mendacia & iuramenta & fraudes uitandas: ſed tantum uiuunt de labore manuum, ut opifices: & doctores ipſorum ſunt textores, & ſutores. Diuitias non multiplicant, ſed neceſſarijs ſunt contẽti. Caſti etiam ſunt Leoniſtæ. Parci ſunt in cibo & potu:

potu: ad tabernas non eunt, nec ad choreas, nec ad alias uanitates. Ab *ira ſe cohibent. Si autem operantur, uel diſcunt, uel docent: & ideo parum orant.* Itẽ *ad* Eccleſi*am fictè uadunt, & offerunt, & confitentur, & communicant, & prædicationi interſunt, ut prædicantem capiant in ſermone. Conſimiliter & mulieres eorum ſunt modeſtæ. Cauẽt à detractione, & à ſcurrilitate, & uerborum leuitate, & à mendacio, & à iuramento.* Nec *dicunt* Verè, *uel certè, et ſimilia: quia hæc reputant iuramenta.* Itẽ, *ad quæſtiones rarò directè reſpondẽt.* Vt *ſi quæras ab ipſo, ſcis* Euangelium, *uel epiſtolas? reſpondet, quis docuiſſet me iſta? uel dicit,* Hæc *debẽt diſcere qui magni & profundi intellectus, uel quia ad hoc ſunt otioſi & idonei. & dicunt tantum* Eſt *eſt, non non: hoc dicunt ſibi licere. quia* Chriſtus *dixit* Iudæis, Soluite *templũ hoc: non intelligẽs de tẽplo Salomonis.* Finis.

Ex alio inquiſitorio libello.

DE MODO ORANDI VVALdenſium.

Modus autẽ Vualdenſi*um talis eſt, uidelicet quòd flexis genibus in terra inclinant, & opponunt ſe ſuper aliquam bancham, uel conſimile ad hoc aptum, &c.* Flexis *genibus inclinati ſtãt in omnib. orationib. in ſilentio ita diu, quòd poſſunt dicere triginta uel quadraginta pater noſter, & amẽ aliquoties: & hoc faciunt cotidie reuerẽter, quando ſunt cum credentibus ſuis, & conſentiẽtibus in facto ipſorũ, ſine alijs extraneis, ante prandium & poſt, & ante cœnam et poſt, & de nocte quando uolũt ire ad lectum, & an-*

tequam reponant ſe. Itē, de mane poſtquam ſurrexerunt de lecto: Item aliquibus alijs uicibus per diē, tā de mane quàm de nocte. Item, nullam aliam orationē dicunt, nec docent, nec habēt, niſi orationem Dominicam Pater noſter, &c. Nec aliud reputant ſalutationem angelicam Aue Maria, † nec ſymbolū Apoſtolorū Credo in Deū. Et dicunt illa per Romanam eccleſiam, non per Chriſtum fuiſſe ordinata, ſeu compoſita. Verūtamen articulos fidei ſeptem de diuinitate, & ſeptē de humanitate, & decē præcepta, & ſeptem opera miſericordiæ, ſub quodam compendio quodammodo ab eis ordinato & cōpoſito dicūt et docent, & in illo plurimum gloriantur, & ſtatim offerunt ſe prōptos ad reſpondendū de fide ſua. Antequā ponant ſe ad menſam, benedicunt eam dicendo: Benedicite, Kyrie eleyſon, Chriſte eleyſon, Kyrie eleyſon, Pater noſter: quo dicta, antiquior inter eos dicit in uulgari: Deus, qui benedixit quinque panes hordeaceos & duos piſces in deſerto, coram diſcipulis ſuis, benedicat hāc menſam, & ea quæ ſunt ſuper eam, et ea quæ apponentur in ea (& faciunt ſignū crucis) in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, amē. Item quando ſurgunt de menſa in prandio & in cœna, reddunt gratias, hoc modo uidelicet, quòd antiquior dicit in uulgari, id quod habetur in Apocalypſi: Benedictio & claritas & ſapientia & gratiarū actio, honor, uirtus & fortitudo, Deo ſoli in ſecula ſæculorū, Amen. Et poſtea ſubdit: Deus reddat bonam mercedem & bonum cambiū omnib. illis qui benefaciunt nobis, & benedicunt nobis. &, Deus qui dedit nobis

† Id eſt, negant Symbolum eſſe orationē.

nobis cibum corporalem, det uitam ſpiritualem: & Deus ſit nobiſcum, & nos cum eo ſemper: & alij reſpondent, Amen. Item, quando benedicunt mēſam, et quando reddunt gratias, tenent ut frequenter manus iunctas, & eleuant uerſus cœlum. Item poſt prandiū, dictis gratijs, & facta oratione, ut ſuprà, prædicant et docēt, & faciūt exhortationes ſuas de doctrina ſua.

Ex alio inquiſitorio libello perueteri.

Anno Domini 1391, 4 die menſis Septembris, infra ſcripti ſunt errores pro nūc ſectæ Vualdēſis. Primò Nicolaus de Polonia, Ioānes de Polonia filius cuiuſdam ruſtici, Conradus de Saxonia de uilla dicta Dubun prope Vueyſſeburg filius cuiuſdam ruſtici, Vualricus de Hardech ex artificio ſutor, Conradus de Gamūdia Sueuus filius cuiuſdā ruſtici, Simō de Salig Vngarus, ex artificio ſartor, Herannus de Miſtelgen Bauarus ex artificio faber, Iohannes de Drena Bauarus ex artificio faber, prædicti nominantur inter eos apoſtoli, magiſtri, angeli & fratres. Habent autem talem uitam & conuerſationem. Primò ieiunant tres aut quatuor dies in hebdomada in pane & aqua, niſi fuerint in graui continētia ad laborē conſtituti. Secundò faciunt inter ſuos ſubditos, ut coram eis appareant ſuperiores. Item ſepties in die orant. ſentior incipit orationem, & faciteam prolixam uel breuem, ſecundū quod ſibi uidetur expedire: & alij ſequuntur eum in oratione. Item in ueſtib. uilibus incedūt doctores: bini & bini ambulant, ſenior ſcilicet cum iuniore, quocunque pergunt. Item, in uerbis ſunt cauti: mendacia, iuramenta, & quælibet natura tur-

que cōſtruunt, tanquā propitior in eis diuina bonitas inueniatur. Sacerdotales ueſtes, altariū ornamēta, pallas, corporalia, calices, patinas, uaſaq́; huiuſmodi nil habere momenti. Sacerdotē quocūq; loco ſacrū Chriſti corpus conficere poſſe, petentibusq́; miniſtrare: ſufficere, ſi uerba ſacramētalia tantū dicat. Suffragia ſanctorū in cœlis cū Chriſto regnantium fruſtra impetrari, quæ iuuare non poſſunt. In canonicis horis cantādis dicendisq́; fruſtra tempus teri. Nulla die ab opere ceſſandum, niſi quæ Dominica nunc appellatur. Celebritates ſanctorum prorſus reijciendas. Ieiunijs quoque, ab eccleſiis inſtitutis, nihil ineſſe meriti.

Obſerua, Syluiū Vualdenſibus nō tribuere illos tetros errores, de magiſtratu, deq́; indignitate perſonarū. Itē de iuramēto, & c. quos eis ſuperius falſo tribui audiuimus. Quare proculdubio multa crimina illis temerè, ex odio & inuidia, ab aduerſarijs falſo aſcripta ſunt.

Benedictus XII.

Circa annum Domini 1336, ſedit Papa Benedictus XII. Is, ut Engelhuſen refert, rogatus ut plures cardinales crearet, reſpondit: libēter ſe id facturum, ſi modò nouū mundū creare poſſet: nā hūc, qui iā exiſtat, uix præſentib: cardinalibus ſufficere. Hic ipſius Papæ ſententiam, de luxu, rapacitatéque Cardinalium, & ſumma aliorum Chriſtianorum miſeria habemus. adeò enim Cardinales ſumptuoſos eſſe affirmat, ut uix eos præſens mundus alere poſſit.

Aetates Eccleſiæ.

Deſcripſi ex ueteri quodam codice libellum, titulo De ætatibus Eccleſiæ, fortè ante 200 annos ſcriptum: in quo breuiſſimè indicatur, quis ſtatus quoque tempore in Eccleſia fuerit. præcipuè uerò in eo oſtenditur, quàm fuerit primitiua Eccleſia aliena ab ambitionibus, & affectatione potentiæ, ſiue ſuperioritatis: quæ mala poſtea ſerò inoleuerũt. imò id quoque ibi non obſcurè monſtratur, olim Papam nullum planè primatum ſuper alios ſacerdotes ac epiſcopos habuiſſe: ſed paulatim creuiſſe, & tandem præſentis tyrannidis arcem occupaſſe. Verùm adſcribamus ſanè totum eum libellum, quoniam omnino lectu dignus eſt: tametſi ualde uerear integrum non eſſe.

Caput primum, De ætatibus Eccleſiæ.

Cogitanti mihi, & cum animo meo ſæpè repetenti, priorem illum Eccleſiæ Dei ſtatum, & mirum pariter & indignũ uideri ſolet, quòd unius Eccleſiæ ſtatu uarietates ſuſcipiẽte, eò peruẽtum ſit, ut nunc ablata ab oculis ueritate, nec antiqua religio, neque humanitatis ratio teneretur. Quamobrem perfectio ueterum ſeculorum mutata eſt. Ait enim quidam Metriſta dicens:

Diuitias peperit, quaſi mater honorificata,
Relligio, quòd ait ſententia Gregoriana:
Dum diſciplina ceſſat, regnatq; ſimultas,
Deficit Eccleſiæ ueritas, perijtq; facultas.

Olim enim erant aurea ſecula, erat deuotio, feruor, religio, ſancta mentis puritas, comtemptus diuiti-

uitiarum, & totius ſanctimoniæ decus. Hæc tãquam mater honorificata pepererat diuitias: quia propter has, reges & principes ampliſsimis donarijs eccleſias & monaſteria fundauerunt. Nunc uerò illa antiqua aurea ſæcula gradatim ad argentea, deinde ad cuprea, & abinde ad ferrea deſcenderunt: quoniam ſummi pontifices eſſe ſe paſtores animarum obliti ſunt, et in uirga ferrea, tanquam crudeles tyranni, incæperunt dominari, contra dictum primi paſtoris Petri: Non quaſi dominantes in clero, ſed ut forma facti gregis.

Inde igitur uenit, quòd antiqua ſecula ad ferrea reducta, diuitias antiquas amiſerunt: quia deuotio decreuit, & matrem extinxit filia.

Succedente uerò tempore, ſecula ferrea ad ſtannum peruenerunt: & inde ad ultimum & infimum metallum, quod eſt plumbum. Nunc uerò deſcendendo, ignorare me fateor, quomodo hoc nomen Papæ, ita iam reſtrictum ſit, quòd ſoli Romano pontifici aſcribatur. Olim enim generale nomen erat, & pro omnibus epiſcopis ſupponebatur. Vnde beatus Hieronymus in Epiſtolis, quas ad epiſcopos ſcripſit, eos Papas nominauit. Exemplum: Domino uerè ſancto, beatiſsimo Papæ Auguſtino. Sic & reliquis ſcribit, & in diuerſis doctorum ſcriptis idem reperimus.

Primum legimus in epiſtolis Damaſi Papæ, quòd præpoſuit nomen presbyteri ſuo nomini. Exemplum: Dilectiſs. fratri Paulino Damaſus. Per filium meum Vitalem ad te ſcripta direximus. Inſuper & ipſe

Romanus

Romanus pontifex uocatur ſimpliciter ſacerdos. Vnde in concilio Tauritano ſic legimus: Illud decernit præterea ſancta ſynodus, ut quomodo legatos epiſcopi Galliarum, qui fœlici comitatu deſtinarunt, ut ſi quis ab eius cõmunione ſe uoluerit ſequeſtrare, in ſanctæ pacis conſortium ſuſcipiatur, iuxta literas uenerabilis memoriæ Ambroſii, & Romanæ Eccleſiæ ſacerdotis, dudum latas, quæ in concilio legatis præſentibus recitatæ ſunt. Beatus tamen Bernhardus lib. 2. de Conſiderat. Romanum pontificem exaltat & humiliat. Exaltat eum, dicens: Tu princeps epiſcoporum, tu hæres Apoſtolorum tu primatu Abel, gubernatu Noe, patriachatu Abraham, ordine Melchiſedech, dignitate Aaron, authoritate Moyſes, iudicatu Samuel, poteſtate Petrus, unctione Chriſtus: Tu es, cui claues traditæ, cui oues creditæ ſunt. Econtrà hũc humiliat, dicẽs: Apoſtolis interdicitur dominatus, ergo et tu tibi uſurpare aude aut dominans apoſtolatũ, aut apoſtolicus dominatũ: planè ab alterutro prohiberis. ſi utrumq; ſimul habere uelis, perdes utrumq;. De dominio uerò Papæ idem Bernh. in dicto 2 lib. ait: Vbi aliquando quiſpiam Apoſtolorum, iudex ſederit hominum, aut diuiſor terminorum, aut diſtributor terrarum? ſtetiße denique lego Apoſtolos iudicãdos, ſediße iudicãtes non lego. Et lib. 1. inquit: Quæ nam tibi uidetur maior dignitas & poteſtas, dimittendi peccata, an prædia diuidendi? ſed non eſt comparatio. Habent hæc infima iudices ſuos, reges & principes terræ. Cur fines alienos inuaditis? cur falcem ueſtram in meßem alienam extenditis? non

quia

quia indigni uos, ſed quia indignum eſt uobis, talibus inſiſtre. Hæc enim terrena ſubſtantia, lites & cauſæ Papam excæcârunt, & eum tamen eleuauerunt, quod humilitatis priſtinæ & innocentiæ primitiuæ oblitus eſt. Lego nempè in Regiſtro, quòd Antiochenus patriarcha benedixit beato Gregorio magno, & ipſe iocundiſsimè cum omni ueneratione ſuſcepit illam. Nónne maioris eſt, minori benedicere? Vtique.

Hic Sanctus papa noluit ſe uocari papam, non patriarcham, non primatem ſeu Archiepiſcopum: ſed epiſcopum, & ſeruum ſeruorum Dei ſe uocari uoluit. Nec uerò hoc fictè, ſed uerè, uerbo, ſcripto, & exemplo oſtendit. Nunc uerò hoc fictè fit: et ideo ſi uerum ſcribere uellent, utique deberent ſcribere, Dominus dominantium, & ſimilia. Patiuntur etiam, quod plus eſt, diuinas aſcribi ſibi laudes: & homines idolatràre faciunt, uel ſinunt. Nam ambitioſi & auari, ut ea quæ petunt, impetrent, ſuas humiles creaturas in ſuis ſupplicationib. ſe nominant. Diuinum opus eſt, creare: & unus creator tantũ eſt, ille qui creauit cœlum & terram, mare, & omnia quæ in eis ſunt. Qui reſpicit terram, & facit eam tremere, qui tangit montes et fumigant. Abſit ut homo mortalis, homo puluis & cinis, commune cum Deo nomen habeat: & quod ſolius Dei proprium eſt, mortalis ſibi uendicet.

De cura Papæ. Caput ſecundum.

Beatus Hieronymus ſuper epiſtolam ad Titum, loquẽs de ſtatu Eccleſiæ primitiuæ, ſic inquit: Olim idẽ

erat

erat preſbyter, qui & epiſcopus: & antequam diaboli inſtinctu ſtudia in religione fierent, & diceretur in populis, Ego ſum Pauli, ego ſum Apollo, ego ſum Cephæ: quoniam preſbyterorũ conſilio eccleſiæ gubernabantur. Poſtquam autem unuſquiſque eos quos baptizauerat, ſuos eſſe putabat, non Chriſti: in toto orbe decretum eſt, ut unus de preſbyteris ſuperponeretur, & ſchiſmatum ſeminaria tollerentur. Et paulo pòſt ait: Sicut ergo preſbyteri ſciunt ſe ex Eccleſiæ conſuetudine, ei qui ſibi præpoſitus fuerit, eſſe ſubiectos: ita epiſcopi nouerũt, ſe magis conſuetudine quàm diſpẽſationis Dominicæ ueritate, preſbyteris eſſe maiores, & in communi debere Eccleſiam regere. Hæc ille. Quæro igitur, ubi erat tunc illa monarchia, de qua nunc his diebus tam exquiſitè diſputatur? Unde Romanus pontifex ſic exaltatur, ut ſemetipſum non cognoſcat: unde & monarchia dicitur. Idem beatus Hieronymus ad Ruſticũ Narbonẽſem epiſcopum ait: Preſbyteri negociorũ ab initio iudices ordinati ſunt, preſbyteri ſacerdotum intereſſe debẽt concilio: quoniam & ipſi epiſcopi, ut legimus, epiſcopi nominantur, ſecundum quod dictum eſt ad epiſcopum, Noli negligere gratiã, quæ tibi data eſt per impoſitionẽ manuum preſbyterij. Diſtinguitur autem à iuriſtis ipſa primitiua Eccleſia, in primam & ſecundam: unde Diſt. 93. Legimus, dicitur: In prima primitiua Eccleſia commune erat officium epiſcoporũ & ſacerdotum, & nomina erant communia, & officium erat commune. Sed in ſecunda primitiua Eccleſia cœperunt diſtingui & nomina & officia. Ergo iſta nomina, preſbyter,

ſbyter & epiſcopus, erãt prorſus nomina ſynonyma, & etiam adminiſtratio erat communis: quia communi conſilio ſacerdotum regebantur Eccleſiæ. Ex quo igitur differentia non fuit à principio, igitur ipſi prælati non nimis ſuper ſacerdotes ſe debent eleuare. Et ob hoc bene dicit quarta Carthaginenſis ſynodus: Epiſcopus in quolibet loco ſedens, ſtare preſbyterũ non patiatur. Et eadem ſynodus: Epiſcopus in Eccleſia, in conſeſſu preſbyterorum ſublimior ſedeat: intra domum uerò, collegam preſbyterorum ſe eſſe cognoſcat. Sed quia epiſcopi ex communi decreto preſbyteris cæteriſque inferioribus ſunt prælati, ideo & eorum curam gerere tenentur: & quia Romanus pontifex omnibus prælatus eſt, ideo uniuerſalis cura ſibi tradita eſt. Vnde beatus Bernhardus lib. 2. de Conſid. ad Eugenium ait: Exi inquam in mundum, iſq; creditus eſt tibi. Exi in illum, non tanquam dominus, ſed tanquam uillicus, uidere & procurare unde exigendus es, rationem. Et idem lib. 3. Non ſum tam rudis, ut ignorem poſitos uos diſpenſatores: ſed in ædificationem, non in deſtructionem. Denique quæritur inter diſpẽſatores, ut fidelis quis inueniatur: ubi neceßitas urget, excuſabilis diſpẽſatio eſt. Vtilis diſtinctio, quã uis non propria. Nam cum horum nihil eſt, non planè fidelis diſpenſatio eſt, ſed crudelis diſperſio. Quid ergo dicemus ad illas miſerabiles diſpẽſationes, quæ modò fiunt? Quid dicemus ad hoc, quòd ipſi ſummi põtifices circa oues ipſas ſibi commiſſas faciunt? quas non ſolum tondent ſed etiam excoriant? Quid dicemus ad faſtum & ſuperbiam?

Beatus

Beatus Bernhardus lib. 4. de Conſid. dicit: Tu paſtor procedis deauratus, tam multa circumdatus uarietate. oues quid capiunt? ſi auderem dicere, dæmonum magis quàm ouium paſcua. Hoc ſic factitabat Petrus? ſic Paulus ludebat? Vides omnem eccleſiaſticum zelum feruere pro dignitate tuēda? honori totum datur, ſanctitati nihil, aut parum. Et idem, oſtendens papæ uiam rectam, per quam ambulet, ait: Conſideres ante omnia ſanctam Romanam eccleſiam, cui Deo auctore præes, Eccleſiarum matrem eſſe, non dominam: Te uerò non dominum epiſcoporum, ſed unum ex ipſis. Porrò fratrem diligētium Domini, & participē timētium eum. de cætero oportere te eſſe conſidera formam iuſtitiæ, ſanctimoniæ ſpeculum, pietatis exēplum, aſſertorem ueritatis, fidei defenſorem, doctorem gentium, Chriſtianorum ducem, amicum ſponſi, ſponſæ paranymphum, cleri ordinatorem, paſtorem plebium, magiſtrum inſipientium, refugium oppreſſorum, pauperum aduocatum, miſerorum ſpem, tutorem pupillorum, iudicem uiduarum, oculum cæcorū, linguam mutorum, baculum ſenum, ultorem ſcelerum, malorum metum, bonorum gloriā, uirgam potentum, malleum tyrannorum, Regum patrem, legum moderatorem, canonum diſpenſatorem, ſal terræ, orbis lumen, ſacerdotem altiſsimi, uicarium Chriſti, Chriſtum Domini, poſtremò dominum Pharaonis. Ecce quàm pulchrum, quàm uigilem, quàm plenum charitate depinxit hominem. Sed ubi iam talis, totum nunc peruerſum eſt, aurum obſcuratū eſt, & mutatus eſt color optimus. Sancti uiri paſtoralem

curam ſuſcipere trepidabant: nunc uerò ad illas indigni currunt.

Sanctus quoque Baſilius, omni uirtute redimitus, quid de ſe ſenſit audiamus. ait ipſe in dialogo lib. 6. Cap. xi. ſcribens ad Chryſoſtomum ſic: Ex illa die, ex quo id in meam notitiam de ſacerdotij cauſa detuliſti, frequenter prope periculum fui: tantus me terror & tantus inuaſit defectus. Conſiderans enim ſponſam Chriſti, & eius ſanctitatem, & ſpiritualem pulchritudinem, ornatumq́; eius, atque prudentiam: & cogitans uitæ meæ mala, perſiſtebam ad illa, & me aliqualiter lugens, anguſtiansq́;, hebeſcebam apud memetipſum dicens: Quis putas dedit tale conſiliũ? Aut quid tam grauiter Eccleſia deliquit? Quid eſt quòd adeò exaſperatus eſt, ut eã ſinat mihi tradi, & tam magno dedecori ſubiacere faciat? Hoc crebrò apud memetipſum cogitans, incontentiſſimeq́; mihi iraſcens, neq; conſiderationem ſuſtinens, ſicut morbo aliquo ac dolore percuſſus, ſtratus iacebam in terra, & nec audire aliud poteram, nec uidere. Sic & beatus Gregorius fugit, & latuit. Sic omnes ſancti ad curam animarum accedere trepidabant.

Capitulum tertium, De ætatibus Eccleſiæ.

Non inſcitè Seneca, Romanæ urbis tempora diſtribuit per ætates: melius tamen & perfectius tempora Eccleſiæ per ætates diſtribuuntur. Infantia quidem poſt aſcenſionem Chriſti incæpit, quamuis de Chriſti latere fluens antè uidetur nata. Hanc eius infantiam ſacra Actuum hiſtoria pulcherrimè

 deſcribit.

deſcribit. Vnde beatus Hieronymus in prologo eiuſdem, qui quidem prologus eſt epiſtola ad Paulinum, ubi ait: Actus Apoſtolorum nudam quidem ſonare uidentur hiſtoriam, & naſcentis Eccleſiæ infantiam texere. Hæc quidem infantia munda erat, ſancta erat, & Saluatoris pabulo nutrita. Pueritia Eccleſiæ, ſeu magis propriè loquens, puellarum ætas incœpit ab eo tempore, quo beati Apoſtoli ab inuicem diuiſi ſunt, ut in omnem terram exiret ſonus eorum, & in finem orbis terrarum eorum procederent uerba: quoniam unum dogma, unam ſymboli formam prædicare cœperunt: & ex eo tempore ipſa mater noſtra ſancta Eccleſia aucta fuit, & diſcipulis pluribus inſtitutisq; formata. Tunc enim quilibet Apoſtolorum dicere potuit cum Euangelico Eſaia propheta, Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi Dominus: cum Petrus Antiochenis uerbum uitæ prædicauit, Paulus Græciam à prauis traditionibus & erroribus antiquis ad ueritatis uiam direxit, Andreas Achaiam conuertit, Iohannes ipſam Aſiam in ſeptē eccleſias diuiſam fidei luce illuſtrauit, Matthæus Aethiopes horridos agni ueſtiuit uellere, Thomas Indiam, cæterique Apoſtoli ſuas prouincias ad Chriſti fidem, ad ueritatis agnitionem, uerbo prædicationis induxerunt.

Adoleſcentia uerò incœpit, cum iam dilatata fide, etiam illi qui ex gentibus ad fidem Chriſti ſunt conuerſi, martyrium pati nequaquam timuerunt: ſed conſtanter, alacri & iucundo corde tyrannis inſultabant, ut Chriſto placere poſſent, & uni ſibi.

bi. Tunc enim ij qui pòſt Galilæi dicti ſunt, Chriſtiani ſunt uocati: quod tamen nomen in Antiochia habuit ortũ. De quo nomine in Eſaia dicitur: Et uocabitur tibi nomẽ nouũ, quod os Domini nominauit. de quo gloriamur, quòd à Chriſto Chriſtianus deriuatur.

Iuuentus autem ab eo tempore uidetur incœpiſſe, quo pax Eccleſiæ donata fuiſſe legitur: tunc denique confirmatis uiribus florere cœperunt, tunc eccleſiarum prælati conuenerunt, & ſynodos celebrabãt, errores exſtirpabant, & deſtructis deorum templis Eccleſias erexerunt.

Virilis ætas, ſeu propriè loquendo, ætas fœminea, ut in ſexu maneamus, incœpit ab eo tempore, quo Bonifacius 4. obtinuit ab Auguſto Phoca, ut Eccleſia Romana caput eßet omnium Eccleſiarum. Quia Eccleſia Conſtantinopolitana primam omnium Eccleſiarum ſe ſcribebat. Legimus autem, quòd in Conſtantinopolitano concilio decretum eſt, ut illa Conſtantinopolitana ſedes ſimilia priuilegia, quæ ampla Roma habet, accipiat: & quòd in Eccleſiaſticis rebus magnificetur, ut illa. Et in Chalcedonenſi illud confirmatum legimus: ſed additur ibi, ut ſit ſecunda: nullibi autem legi, Conſtantinopolitanæ conceßum ſedi, ut ſit prima, & quòd ante Romanam nominari debeat. Cum autem Phocas Cæſar ſic Romanam Eccleſiam ſublimauit, bene ſancta Eccleſia ad uirilem & potentem ſtatum uenit.

Senilis ætas orta eſt ab eo tẽpore, quo orientaliũ Chriſticolarũ quatuor patriarchales Eccleſiæ à Romana Eccleſia ſunt diuiſæ: tũc ſenuit, & tandẽ lan

guida morbidaq́; facta eſt. Creuerunt tandem uitia, & ſchiſmata ſurrexerunt: Eccleſiæ flos decidit, & robur eius perijt. Iſmahelitæ confortati, illam terrã ſanctam olim patribus promiſſam, & ab eorum filiis poſſeßam, pedibusq́; ſanctißimi Domini noſtri Ieſu Chriſti calcatam, paßione et eius ſanguine præcioſo conſecratam, & ſepulchro ſuo redimitam, expulſis Chriſtianis in poſſeßionem receperunt. Vnde illud propheticũ, quod in principio Pſalmi ſcribitur, impletum eſt: Deus uenerunt gentes in hæreditatẽ tuã, polluerunt templum ſanctum tuum, poſuerunt Ieruſalem in pomorum cuſtodiam. Poſuerũt morticinia ſeruorum tuorum, eſcas uolatilibus cœli, carnes ſanctorũ tuorũ beſtijs terræ, &c. Domine Ieſu Chriſte, reſpice de ſanctuario tuo, & de excelſo cœlorũ habitaculo, ſuper ſponſam tuã, ſic humiliatã & afflictã: & libera terrã tuã ab ijs, qui ſpõſam tuã & te oderunt. Reſuſcita Romanũ imperiũ, heu dolor, collapſum, ad cõterendã Agarenorũ poteſtatẽ: qui nõ in te Domine, ſed in ſua feritate confidunt.

Caput quartum, De infantia Eccleſiæ, & eius pueritia.

Fundamenta ſunt iacta, fundandam deſuper neceſſe eſt infantiam Eccleſiæ aggrediamur. Legimus igitur in libro 2. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ. cap. 1. ubi Euſebius allegat Clementẽ in 6 Diſputationũ libro, ſic in forma: Petrus enim, inquit, & Iacobus, & Iohannes, poſt aſſumptionẽ Saluatoris, quãuis ab ipſo fuerint omnib. penè prælati, tamẽ ſibi nõ uẽdicarunt primatus gloriã: ſed Iacobũ, qui dicebatur Iuſtus,

ſtus, Apoſtolorum epiſcopum ſtatuerunt. Ex his uerbis uidetur concludi, quòd Iacobus ſuper Apoſtolos accepit principatũ, quia Apoſtolorũ epiſcopus factus eſt. Epiſcopus autem ſuperintendens dicitur, & ſedẽ domini Ieſu ſuſcepit poſſidendam. In tertio uerò libro ait: Poſt martyrium Iacobi, & continuo conſecutum excidiũ, traditur, Apoſtolos cæteros et Domini diſcipulos, qui ad illud tempus reliqui erant, in unum è locis omnibus conueniſſe ſimul, cum ijs qui propinqui ſecundũ carnẽ dicebantur, & habuiſſe cõmune conſiliũ, quẽ oporteret dignũ ſucceſſorem Iacobi iudicari: omneſq; uno conſilio atq; uno conſenſu Simonem filiũ Cleophæ decreuiſſe, cuius mentio in Euangelijs facta eſt, ut epiſcopatus ſedẽ ſuſciperet. Inuenimus adhuc aliquam prælaturã Petri. Eamus igitur ad Actus Apoſtolorum, & uideamus quid dicãt de ſynodis. Lego ibi c. 1. quòd apoſtoli ſynodaliter cõgregati, elegerunt per ſortẽ Mathiã in locũ Iudæ traditoris. Lego deniq; cap. 6. quòd ſecũda ſynodus celebrata eſt, de qua ſic dicitur: Conuocãtes igitur multitudinẽ diſcipulorũ, dixerunt: Non eſt æquũ nos derelinquere uerbũ Dei, & miniſtrare mẽſis, &c. Elegerũt ergo tũc ſeptẽ diaconos. Tertia ſynodus Apoſtolica habetur Act. 6. cũ Apoſtoli audierũt, quòd Samaria recepit uerbũ Dei, miſerũt ad illam Petrũ & Iohannẽ. Synodus quarta habetur Act. 2. Peruenit aũt ſermo ad aures Eccleſiæ quæ erat Hieruſalẽ, & miſerunt Barnabam uſq; ad Antiochiã. Quinta Synodus legitur Act. 13. ubi dicit Spiritus ſ. Segregate mihi Barnabã & Saulũ in opus ad

quod adſumpſi eos. De ſexta ſynodo ſcribitur *Actorum decimo octauo* Ibi Iacobus apoſtolorum epiſcopus, ſecundum prius dictum eiuſdem hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, dictauit ſententiam dicens: Notum eſt à ſeculo Domino opus ſuum, propter quod ego iudico nõ inquietari illos, qui ex gentib. conuertũtur ad Deũ: ſed ſcribere ad eos, ut abſtineãt ſe à cõmunionib. ſimulacrorũ, et fornicatione et ſuffocatis, et ſanguine. et ſubditur: Tũc placuit Apoſtolis et ſeniorib. cum omni Eccleſia, eligere ex eis uiros, & mittere in Antiochiã cũ Paulo & Barnaba, Iudã, Barſabã & Silã, uiros primos in fratrib. ijs qui ſunt Antiochiæ & in Syria & Cilicia, fratribus ex gẽtib. ſalutẽ. Hæc ſunt cõcilia ab Apoſtolis celebrata: nec ab ipſis ſolũ, uerùm etiam à cunctis Chriſti diſcipulis.

Caput quintum, De pueritia Eccleſiæ.

Veniendum nunc eſt ad pueritiam. Poſt Apoſtolorum diuiſionem, cum beatus Petrus Antiochiam uenit, ibi ſedit, & uerbum Dei tanquam fidelis diſpenſator ſeminauit. ibiq; diſcipuli ab angelo Dei uiri Galilæi nuncupati, nouum nomẽ acceperunt: quia Chriſtiani ſunt uocati. & expletis vnis, Romã uenit. Cui Paulus iũctus eſt: & ſecundũ hiſtoriã Eccleſiaſticam, non ſolum Petrus illi eccleſiæ præſedit, ſed cum eo etiam & Paulus. Vnde ſi . c. dicitur: Fundata igitur & ædificata eccleſia, beati Apoſtoli Lino officiũ epiſcopatus iniũgũt. huic ſuccedit Anacletus, poſt quem tertio loco epiſcopatum ſuſcepit Clemẽs. Iis quidem uerbis præmiſit hæc dicens: Qua tempeſtate in Roma Clemens quoque tertius poſt Paulum

&

& Petrum pontificatum tenebat. & lib. 4 inquit: Alexander Romæ quinta ſucceßione poſt Petrum atque Paulum plebis gubernacula ſortitus eſt. Tunc enim ubique, non in Iudæa tantum, diſſeminabatur uerbũ Dei, per uniuerſam regionẽ: & diſcipuli replebantur gaudio & ſpiritu ſancto, & ſagena miſſa eſt in mare, quæ ex omni genere piſcium cõgregauit bonos & malos. De malis erant, Nicolaus unus de ſeptem diaconis, in hæreſim lapſus: Simon Magus, Ananias & Saphira, qui puerilem Eccleſiæ ſtatum impetere nitebantur.

Cap. 6. De adoleſcentia Eccleſiæ, & iuuẽtute.

Puerilib annis iam trãſactis, adoleuit Eccleſia, & accepit robur. Nam Chriſti fideles fortes facti ſunt in bello, tyrannorũ minas contempſerunt ad diuerſa ſupplicia ducti, mortem non timebãt. Quia ibant à conſpectu concilij gaudentes, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Sed non omnibus hæc gratia data eſt, quia multi retrorſum abierunt: nec ſolum de minoribus, ſed etiam de maioribus & columnis, imò de maximis. Marcellinus papa propter metum pauoris, & crimẽ auariciæ, grana thuris obtulit. Sed tamen conualuit de infirmitate, & fortis factus eſt in bello: qualiter congregauit epiſcopos, qui congregati non depoſuerunt eum. oportebat enim reatum proprium confiteri. Pòſt, eius cõfeſſionem ſubiunxit dicens: Verè me auarum corrupit aurum. Gloſ. uerò dicit 21. Hinc autẽ reddit rationem, qualiter epiſcopi non depoſuerunt eum, dicens, quòd paratus erat corrigi. Et ſubdidit: Licet enim papa

ſit hæreticus,uel alius malus, ſi tamẽ paratus eſt corrigi, non deponatur: ut 24. q. 3. Vel idcirco non debebant ipſum deponere, quia coactus fecit. Sed in ueritate hæc ultima cauſa aſsignatur minus benè, & omnino non ualet: quia propter nullam cauſam debet homo idolis immolare, & recedere à Deo ſuo. & quia paſtor gregis Chriſti fuit, ideoq; grauius peccauit: paſtor tenetur animam ſuam ponere pro ouibus ſuis. Verior cauſa huius rei eſt, quia non erant ſynodaliter congregati, qualiter ipſam uniuerſalem Eccleſiam repreſentare nequaquã poterant. Nemo enim primam ſedem iudicare debet, ſed hoc pertinet ad dominam & reginam ſponſam Chriſti, cuius ſeruus & diſpenſator eſt papa, quam uniuerſales ſynodi repreſantant. Subſcripſerunt tamẽ in eius damnatione epiſcopi, & damnauerunt eum extra ciuitatem: & Melchiades epiſcopus ſubſcripſit prius in eius damnationem.

De adoleſcentia uerò, uirgo mater ſponſa Chriſti ad iuuẽtutis ſtatũ largo Dei dono gradatim aſcendit, quando Conſtantinus contemptis idolis, nomen Chriſti confiteri cœpit, & hoc edicto publico ſcribere curauit, quod quidem ſic incipit: In nomine ſanctæ & indiuiduæ trinitatis Patris & Filij & Spiritus Sancti, Imperator Cæſar Flauius Conſtantinus, in Chriſto Ieſu, uno ex eadem Trinitate ſancta ſaluatore Domino Deo noſtro, fidelis, manſuetus, beneficus, Alemannicus, Gotthicus, Britannicus, unicus, pius, fœlix, uictor & triumphator ſemper Auguſtus, &c. Atque hoc quidem tempore patres Chriſtianæ plebis

in

in unum conueneru͂,et ſynodos conuocabãt,in quibus ea quæ ſunt fidei inter ſe tractabant. Ante enim hæc tẽpora fœliciſsima,propter perſecutionis rabiem,nõ poterãt in unum cõgregari. Legimus tamen in 2.libro Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, quòd in Cæſarea Palæſtinæ ſynodus celebrata eſt perſecutionis tẽpore,ſub ſancto Victore papa & martyre, longè ante Nicænam ſynodum. Similiter Gangrenſe concilium, & quædam alia eodem tempore ſub ſancto Victore:ſed magis abſque timore, à tempore Conſtantini incæperunt, ex quibus quatuor maximæ authoritatis apud patres ueteres extiterunt,in quibus hæreſes eradicatæ,orthodoxa fides explanata,& Chriſtianæ religionis uitæ forma eſt in his depicta. Ibi cõfuſi ſunt, qui malè in fide ſenſerunt,& praua dogmata ſeminauerunt: utputa Arrius, Macedonius, Eutyches,Sabellius, Neſtorius,Dioſcorus,Manes & Heluidius, cæteriq; prauorum dogmatum aſsertores.Tunc ordinatæ ſunt patriarchales ſedes: ibi ſtatutum eſt, quòd Romanus pontifex non debet appellari primæ ſedis epiſcopus,nec uniuerſalis eſt appellandus. Et in ſanctiſſima Nicæna prima ſynodo ſcriptum eſt, c. 6 Mos antiquus perduret in Aegypto,uel Libya & Pentapoli, ut Alexandrinus epiſcopus horum omnium habeat poteſtatẽ, quoniam quidem & Romano epiſcopo parilis mos eſt. Nunc uideatur gloſ.quæ habetur Diſt. 95. an textui ſit forma conſona, qua dicitur in quibuſdam,quod uterque deponit epiſcopos: uel dic, Romano,id eſt Conſtantinopolitano, quia ſancti patres benè expreſsiſſent,ſi ſic deberet intelligi. Con-

ſtantinopolitanus autem tempore primæ Nycenæ ſynodi ſimplex epiſcopus erat, & in ſynodo in Cōſtantinopoli celebrata priuilegium Alexandrini patriarchæ ad Conſtantinopolitanum epiſcopum eſt tranſlatum. & ut clarius pateat, gloſam illam textui non congruere, uideamus quid inſuper dicat Eccleſiaſtica hiſtoria. Dicitur ibidem lib. 10. Cap. 6 Sicut apud Alexandriam & in urbe Roma uetuſta conſuetudo ſeruetur: quia uel ille Aegypti, uel hic ſuburbicarum Eccleſiarum ſolicitudinem gerat. patres enim priſci temporis nolebāt Romanum potificem ſic attollere, ſic deificare, quemadmodum hiſce diebus fieri conſuetum eſt.

Caput ſeptimum. De uirili ætate Eccleſiæ, & eius ſenectute.

Virilis ætas perfectus hominis ſtatus eſt. Eccleſia denique catholica in infantia erat innocens, & mũda: in pueritia creuit, & dilatata eſt. in adoleſcentia aucta roborataq; eſt, ſed plurimum paſſa in iuuentute, ab hæreticis infeſtata eſt, & per ſchiſmata diuiſa. Nam Conſtātinopolitanus uniuerſalis uocari uoluit, Romanus uerò in cōtrariũ laborauit. Ob hoc ille magnus beatus Gregorius, per epiſtolas & ſcripta huius præſumptionis audaciam molitus eſt extinguere. Phoca uerò imperante hoc ſchiſma penitus eſt extinctum. nam Bonifacius quartus ab eodem Cæſare obtinuit, ut Eccleſia Romana caput eſſet omnium Eccleſiarum. Ab eo igitur tēpore ſancta mater Eccleſia, euacuatis ijs quæ erant paruulæ, ad fœmineam ætatem per gratiam largitoris omnium uiriliter aſcēdit.

Impe-

Imperatores clementiſsimi Eccleſiā defenſabāt, large munera ipſi tribuebant, & à tyrannorum inſultibus ipſam liberabant. Ius habebant non ſolum ordinandi ſedem Apoſtolicam, ſed etiam omnes Eccleſias cathedrales. Reperio quidem, quòd ipſi pontifices Romani nunc eligebātur à populo, nunc ab Imperatoribus: & nonnunquā ab Imperatorib. ſimul & à populo. Pelagius ſecūdus eſt electus abſque iuſsione principis. Inſuper omnes Romani, tam clerus q̃ populus, una uoce Leonē in ſummū pontificē elegerūt. De Imperatoribus exēpla legimus. Nā Leo Alemānus à Cæſare eſt electus. quo defuncto, cū ipſe Cæſar nullū Teutonicorū poſſet inducere, ut papatū ſuſciperet, Brunonē Tullenſ. epiſcopū ad hoc inclinauit: qui ad Vrbē ueniēs, & ex hoc habēs conſcientiā, omnino reſignauit, et poſt hoc miraculis claruit. O quis eſt hic & laudabimus eum, fecit enim mirabilia in uita ſua. Iam aſpirāt miſeri, iam ambiunt & quærunt gloriā Vbi ſunt illi, qui dicunt papam nō poſse reſignare? De utriſq; legimus clara facta. Nam Vitalinus electus à populo, nuncios direxit ad Cæſarē, iuxta conſuetudinem ſignificans de ſua ordinatione, ut & ipſius conſenſus adeſſet. Quod autem iura dicunt, quòd in concilio Romano Adrianus papa dedit Carolo magno ius eligendi pontificem, & ſedem Apoſtolicam ordinandi, & archiepiſcopos & epiſcopos ſecundū ſingulas prouincias inueſtituras ab ipſo recipere, uerum dicunt: ſed quòd Imperatores ante illud tempus hoc non habebant, nequaquam ita eſt. Nam hic Vitalinus longè ante illa tempora fuit.

Deniquè

Denique ſummi pontifices ad diuos Imperatores oculos dirigebant, & coram ipſis ſe purgabant. Vnde Sixtus, congregata Synodo 58 epiſcoporum, corā Auguſto Valentiniano purgauit ſe de crimine à Baſſo quodam ſibi impoſito: & Symachus S. conuocato concilio CC. & VI epiſcoporum, etiam expurgauit ſe de crimine falſi, & cum gloria reſtitutus eſt. Vnde patet, quòd imperatores prærogatiuam magnam habuerunt tam in concilijs, ut in ſuperioribus dictum eſt, quàm in electione Romani Pontificis, & ordinatione ſedis Apoſtolicæ, nec non in inueſtitura archiepiſcoporum, epiſcoporum & regalium abbatum. unde ditatæ ſunt Eccleſiæ, & prælati in ſuperbiam ſunt erecti. Cum igitur Eccleſia in perfectam libertatem uelut in religionem creuit, & ſimul in delicijs: ſed tandem emarcuit, & ſenuit, & rugoſa facta eſt, inſuper diuiſa eſt, & ſciſſa.

De ſchiſmate Vrb.6. & Cle.7.

Circa annum domini 1380 fuit longiſsimum ſchiſma, de quo Niemus illorū Paparū intimus diligentiſsimè ſcripſit. Eo tempore multa à multis ſcripta & dicta ſunt de Paparum ambitione, déque corruptiſsimo Eccleſiæ ſtatu. Inter alia habeo etiam libellū de concilio, cuiuſpiā non ſanè indocti uiri, qui præterq̄ quòd probat, conciliū eſſe ad tollēdū illud ſchiſma neceſſariū, ac eſſe ſupra Papā, & Papā errare poſſe: etiam multa in concilio corrigenda utiliter proponit. quorum aliqua ordine recenſebo. De minuenda Prælatorum & Cardinaliū pompa, quos dicit ita opibus (quandoquidem aliqui 200, aliqui

etiam 300 beneficia tenent) & faſtu inflatos & dementatos, ut fermè ignorent ſeſe homines eſſe. De *creandis cardinalibus ex omnibus nationibus.* Quòd *clerici eccleſiaſticos reditus turpiter in equos & canes profundant, neglectis pauperibus, neglectiſq; eccleſiarum ædificijs, quæ etiam in celeberrimis locis, ut* Romæ, *planè corruant.* De *corrigendo abuſu clauium: temerè enim excommunicari homines.* De *moderandis litib. quæ etiam in modicis rebus iam planè immortales fiant.* De *corrigendo ueſtitu clericorum, qui iam magis milites quàm clerici uideri uelint.* De *corrigendis item monachis, qui ſeſe iam fermè totos negocijs politicis & congerendæ pecuniæ dediderunt.* Quòd *non ſit permittendum, ut* Papa *tradat* Eccleſias, *quibus uelit. commendare enim eum plerunque exteris & indignis.* De *corrigendis monaſterijs: quòd fœminarum monaſteria ſint in lupanaria, monachorum in tabernas, & alia templa in latronum ſpeluncas uerſa.* De *minuendis picturis, & imaginibus, quæ ſimplicibus idolatriæ occaſionem dent.* De *minuendis monachorum ordinibus & uarietatibus.* De *cohibendis exemptionibus & priuilegijs* Paparum. De *non augendo ſanctorum ac feſtorum numero.* De *explodendis ex tēplis ſcriptis apocryphis, fabuloſis. & de tollenda opinionum uarietate ac diſcordia: ut in materia cōceptionis beatæ* Virginis, *etc.*

Nouus ſtatus Eccleſiæ.

INueniuntur in uetuſtis codicibus Bibliothecarum *carmina quædam non inſcita, cum præfatione ac epilogo ſolutæ orationis, & hoc titulo,* De *nouo ſta*

tæ Eccleſiæ. Nam in eo carmine confert author, quicunque ille demum fuit, ueterem Eccleſiæ ſtatum, cum eo qui iam eſt: ac oſtendit, quantum non tantum in moribus, ſed & officio, clerus à priſtino ſtatu degenerauerit. In præfatione dicit, Iuſtinianum prohibuiſſe clericis omnia politica & ſecularia, ut uocãt, negocia: ſed iam eos totos illis immerſos eſſe, in iiſq; ſe turpiter gerere, poſthabito Dei timore. Id uerò etiam ideo accidere, quia nullus magiſtratus ſit, qui eos caſtiget, eorúmue errata corrigat. Sic quoque de paſtoribus gregis Chriſti, id eſt, de clericis ſcribit:

Nomen habens, non officium paſtoris adimplet,
Qui terrendo lupos, fit lupus ipſe rapax.
Eligitur, quo negligitur plebs publica, paſtor
Qui tondens auido gutture ſorbet oues.

Talia plura carmina ſunt in eo poëmate. Suſpicor circiter ante ducentos annos eſſe ab aliquo pio homine, qui Eccleſiæ corruptiſſimum ſtatum deplorare uoluerit, conſcripta.

Ioannes Vuunſchelbergius.

IOãnis Vuunſchelburgẽſis, theologiæ doctoris Germani, De ſignis & miraculis falſis liber extat, nõdum impreſſus. Vixit circa annum Do. 1400. Recenſet in eo aliquot fallacias auarorum ſacerdotum: ut de imagine Chriſti ſudante, de rubigine in manubrio cryſtallino pro ſanguine Chriſti Cracouiæ adorato: de reſina ex lignea imagine defluente, & eodẽ modo pro Chriſti ſanguine habita. De ſacerdote Bohemico, qui ſuo ſanguine ad decipiendũm populum tinxit oſtiam. De ementito ſanguine Chriſti in Vuelſnach, oppido

pido Saxoniæ, cuius cauſa eum librum ſcripſit. Idem ſcripſit librum De ſuperſtitionibus: uir, ut apparet, integer, & amans Eccleſiaſticæ ueritatis.

Ciuitatenſis Epiſcopus.

INſeruit Hermannus Rid ſuo libello de Vita et honeſtate clericorum, partem cõcionis epiſcopi Ciuitatenſis, qua ille accuſauit & deplorauit perditiſsimum cleri ſtatum, ſummámque eorum tum uitæ turpitudinem, tum officij neglectionem. Cuius unum aut alterũ dictum hiſce meis breuiter interſerã, ut inde de tota ea oratiõe iudicari, uel potius diuinari poſsit.

Quid dicam, aut ultrà adijciam, de ſtatu clericorum? Nam, ut uideo, populus iſte duræ ceruicis eſt, & in iniquitatibus ſuis uenditus, & in ſceleribus ſuis pertinax. Vocaui eum, & non erat qui audiret: Eſa. 63. Si uerò luxuriã, auaritiam, ſuperbiã, ſymoniam, ac cætera clericorum uitia profundius tractare præſumpſero, fantaſticus, ac præſũptuoſus totaliter promulgabor, atque de mendacio arguar, & effundam ſermonem (contra doctrinã ſapiẽtis) ubi non eſt auditus. Sed uæ mihi, Iſaia teſte, ſi tacuero. Populus enim iſte, ſcilicet ordo ſacerdotalis & clericalis, ad iracundiam prouocãs eſt, & filij mendaces, nolentes audire uerbum Dei: qui dicunt uidentib. Nolite uidere: & aſpicientibus, Nolite aſpicere nobis ea quæ recta ſunt: loquimini nobis placentia, uidete nobis errores, ceſſet à facie ueſtra ſanctus Iſrael. Propterea, quia reprobaſtis uerbũ meum, & ſperaſtis in tumultum, erit uobis iniquitas hæc ſicut interruptio cadẽs de muro excelſo. Quoniam ſubitò, dum non ſperatur,

ueniet

uenlet cõtritio eius, & cõminuetur: ſicut conteritur lagena figuli contritione ualida. Narrauerunt *iniqui fabulationes, ſed non ut lex tua. A ueritate enim tales auditum auertunt, & ad fabulas conuertuntur.* 2. *Timoth.4. &c. Et paulo pòſt:*

O error cæcus. Nam ſi ſubditi, intelligentes prælatorum ac rectorum leuiter ſaltem negligentias & uitia tetigerint, ac ſacrorum canonum & diuinorum eloquiorum teſtimonia adduxerint, tot indirectis increpationibus, iniuſtis grauaminibus, depreſſionibus, humiliationib. ac contumelijs afficiuntur: imò tanquã fantaſtici, & cauteriatas erroneáſque conſcientias habentes contẽni, & non audiri dicuntur, quod etiã ex hoc præ humana infirmitate interdũ commouẽtur ſe defendendo, à quo contrà prælati ſibi occaſionem ſuſcipiunt eoſdem quaſi iuſtè deprimendi & humiliandi, ò nimis ſtupenda, & uerè culpanda uæſania. Quid pernicioſius, quídue à ſalute remotius, quàm illos deteſtari, & illorum hortamenta in fabulas conuertere, qui eos ſatagunt ad ſalutẽ reducere, & ſe letaliter uulneratos ſanos æſtimare? Tales ſunt prælati & rectores, qui diſtrictè aliorũ uitia reprehendũt: ſed cum ipſis uel leuiter reſiſtitur, uel cum culpa eorum redarguitur, mox ad hæreticorum fructum, qui (ſecundũ Origenem) ſuos reprehenſores perſequuntur, ſe conferunt, & tanquam carnales diſſenſiones fructificant.

Hermannus Rid.

CVraui anno 1555 edi, cum alijs quibuſdam, libellum Hermãni Ried, titulo De uita & honeſtate

clericorum

clericorum, qui circiter ante 100, aut etiam plures annos uixit. In eo author admodum accuratè & grauiter deſcribit mores clericorum, tum quales eſſe deberent, tum quales iã (proh dolor) ſint. Ac ſanè ualde prolixè & acerbè tum uitæ eorum turpitudinem, tum & officij ſummam neglectionem inſectatur & accuſat. Nam inter alia ſic quoque inquit:

Temporibus iam currentibus periculoſis, multi reperiuntur clerici, qui rationibus & ſententijs patrũ non uincuntur, ſacram ſcripturã nõ recipiunt, & ſanctorũ patrũ canones uilipẽdunt, teſte beato Bernhar. in libro ad Eug. Papam. Hi ſunt, qui uiros intelligentes ac catholicos, grauitatem criminum clericorum penſantes, ac contra eorum perfidiam uigilanter clamare nitentes, exoſos habent, & derident, immò fantaſticos ac pacis turbatores ac erroneas conſcientias habẽtes aſſerũt, ut patet 1. q. 1. per totum: & qui pro extirpatione uitiorum talium clericorum zelo bono laborant, ac ueritatem in canonib. ſacris expreſſam, quam quilibet intelligens publicare tenetur, allegant, tantis detractionib. ſibilis, riſui ac contumelijs, à ſuis & cæteris prælatis exponuntur, quod tandem tacere & diſſimulare coguntur inuiti. Sicq; uerificatur illud Hieronymi, dicentis in libro de Norma uiuendi 5. c. Nulla in mundo tam crudelis beſtia eſt, quemadmodum clericus uel ſacerdos malus. nam corrigi non patitur, nec ueritatem unquam audire poteſt. Et, ut breuiter dicã, omni malitia pleni ſunt. Et aliquãto pòſt:

Moderni clerici peiores ſunt illis hypocritis, qui licet mali ſunt, & peſſimi præuaricatores, pro maio

ri parte: non tamen talia in occulto hominibus neſcientibus, ut hypocritæ, fecerunt. Vtinam foret ita bonum, ut iuſti coram hominibus apparerent, ne homines in eis ſcandalizarentur. Sed aliter eſt negocium: quoniam minus uerecundantur laicis, gloriantes de malitia eorum, & malè actis. Quot publicos fornicatus, ſiue fornicarios uidemus? Imò quod peius eſt, tales & huiuſmodi ſic uiuere permittuntur publicè ab eorum prælatis, ſolum quòd omni anno porrigant certam quotam pecuniarum officialibus eorum. Quid fœdius poßet audiri, taceo nunc uideri? Neq; hoc celari poteſt, cum publicum eſt, & omnibus conſtat. Cæterùm quot ſymoniaci publici? in tantum etiam, quòd ipſam ſymoniam celare non potentes, pro ſubterfugio fingunt alios terminos ſymoniam exprimentes, ſperantes hoc nomine Symonia non audito, ipſam ſymoniam conſiderari non poſſe, dicentes: Ordinatio eccleſiæ eſt, aut ſtatutum. Alij ſubtilius euadere conantes, dicunt Papam fore de plenitudine poteſtatis, qui in talibus poteſt diſpenſare, admittere & ordinare: cùm ſymonia ſit, quia prohibita, & tunc peccatum. Papa autem prohibente, aut aliter ordinante, ſtatuente ac ordinante, ceßat tale dictum: quod ualde eſt erroneum aſſerere. Et paulo pòſt:

Modernus igitur ſtatus Eccleſiaſticus, præmißis & ſequentibus in eo deficientibus, ex correlatiua ſequela ualde eſt periculoſius. Nec unquam fuit ab initio mundi uſque nunc, ut puto, in tanto periculo, ſicut in præſentiarum cernitur. Fuerunt penè maiores

res perſecutiones ac uexationes Eccleſiæ: ſed tunc ſemper affuerunt uiri ſancti & deuoti, qui gratia ſpiritus ſancti præditi, fideles conſolabantur, erudientes & confortantes. Modo autem uidetur eccleſia in ſecuritate poſita: ſed de talibus ſanctis uiris nullibi percipitur. Ideo Eccleſia quotidie in fidelib. & regnis decreſcit, in perſonis proprijs tabeſcit, non obſtante quacunque libertate. Prius autem, cum libertas non tanta fuit, ſed dictis ſanctis uiris prouiſa Eccleſia, quotidiè creuit & augmentabatur, ut uolens ſcrutari hiſtorias apertè uidebit. Iſta partim notauit beatus Bernhardus tēpore ſuo, Sermone xxiiij, ubi ſic dicit: Olim prædictum, & nunc tempus impletionis aduenit. Ecce in pace amaritudo mea amariſſima. amara Eccleſia prius fuit in nece martyrum, amarior pòſt in conflictu hæreticorum, amariſſima nunc in moribus domeſticorum. Non fugare, non fugere eos quiſquam poteſt: ita inualuerunt, & multiplicati ſunt ſuper numerum. Et ſubdit: Inteſtina & inſanabilis plaga eſt Eccleſiæ, & immò in pace eius amaritudo amariſſima. Sed in qua pace? Eſt pax, & non pax. pax à paganis, pax ab hæreticis: ſed non eſt pax profecta à filijs. Et concludit uox plangentis Eccleſiæ in tempore iſto: Filios enutriui & exaltaui, ipſi autem ſpreuerunt me. Et hoc quàm periculoſum ſit, idem ipſe ibidem tangit dicens: Si inſurgeret apertus hæreticus, mitteretur foràs, & areſceret: ſi uiolentus inimicus, abſconderet ſe forſitan ab eo. Nunc uerò quem eijciat Eccleſia ſancta? in quo abſcondat ſe? Omnes amici, & tamen inimi-

ci: omnes domeſtici, & tamen nulli debitè pacifici: Omnes enim quæ ſua ſunt quærunt, nõ quæ Ieſu Chriſti. Melius enim eſſet paucos eos fore beneficientes, quàm multos malè. Hi tamen in clero, qui mali ſunt, hodie (proh dolor) nimis inualuerũt, et multiplicati ſunt ſuper numerum: Pſal. 39. Vnde idem beatus Bernhardus alio in loco ita lamentatur dicens: Dilatari uidetur eccleſia, & cleri ſanctiſsimus ordo ſuper numerum multiplicatus eſt. Verùm Domine Ieſu, etſi multiplicaſti gentem, non magnificaſti lætitiam: dum nihil minus appareat, quàm numero defeciſſe. Vnde idem exponens illud Pſal. lxxij. In labore hominum non ſunt, &c. Ad oculum, inquit, apparet, cum cuncti ſtatus habeant aliquid laboris & uoluptatis, clerici inter hæc nouo quodam artificio diſtribuentes, totum quod delectat in quolibet elegerunt, & totum quod moleſtat reſpuerunt. A militibus enim receperũt ſuperbiæ faſtum, amplam familiam, equorum phaleras, & nobiles apparatus: à mulieribus, pelles rubricatas, collo pendentes, & alia huiuſmodi: à ruſticis, fructus agrorum, & horrea plena. laboratorum ſanguinem bibunt in omni diſſolutione, iuxta prophetæ dictum: Væ uobis, qui ueſcimini ſudoribus pauperum. Et ſubdit idem beatus Bernhardus: Sed benè cauent militaris loricæ pondus, muliebrem declinant uerecundiam. Omnes ruſtici & agricolæ uictum ſibi labore acquirunt, hi delicijs affluunt: et tamen adueniente fructuũ tempore promptuaria eorum plena ſunt tritico, & uinum uuæ bibunt meraciſſimum, inde incraſſantur et impinguantur

tur ac dilatantur. Ecce autem *quid concludit ibidem? O clerice diligenter auſculta:Reſtat, ut ſint in laboribus dæmonum, qui in laboribus hominum non fuerunt.* Et paulo pòſt:

Miniſtri Chriſti ſunt, & ſeruiunt Antichriſto.honorati incedunt de bonis Domini, cui honorem non deferunt. Inde, quomodo quotidie uides, meretricius nitor, hiſtrionicus habitus, regius apparatus. Inde, aurum in frenis, in ſellis, & calcaribus. Et paulo pòſt:

Sed heu, ſunt iam preſbyteri, qui nec benefaciunt, nec benedicunt, imò benedicentibus aut benefacientibus contradicunt: & ultra hoc eos perſequuntur, ſubſannant & derident. Ideo multo deteriores ſunt hi illis phariſæis et hypocritis, quos Chriſtus illo tempore peiores omnibus iudicauit, uelut ſuprà in exordio huius Tractatus eſt oſtenſum. Vnde cõtrà iam ad ultima mala uidemur perueniſſe, imò quaſi ad ultimum refrigerium charitatis. Et paulo pòſt:

Nam ut prius dictum eſt, in labore hominum iam clerici non ſunt, & cum hominibus nõ flagellabuntur. Ideo tenuit eos ſuperbia in iniquitate ſua. Lauet ergo iuſtus manus ſuas in ſanguine horum peccatorum. Nam ut teſtatur beatus Auguſtinus in libro de Baptiſmo: Si oportet omnem hominem utentem ratione, in eis quæ fidei ſunt ſpiritualiter intelligere, ut ſpiritualis fiat, aut ſaltem laborare ad hoc ut ſpiritualis efficiatur: ſi hoc neceſſarium eſt omni homini ratione utenti, quanto magis neceſſarium eſt ad ſalutem preſbyteris, qui alijs debent exemplũ

eſſe, et per uitam ſuam bonam uitæ ſpiritualis præbere formam? Fœlix igitur eſt, qui effugit, & diſrumpit uincula conſuetudinis clericorum & ſacerdotum moderni tēporis, et proijcit à ſe iugum ipſorum. Quoniam qui in cœlis habitat, irridebit eos, & Dominus ſubſannabit eos. Et paulo pòſt:

Et quid neceſſe eſt ſingula clericorum uitia, quaſi minus nota, publicare, cum de his experientia luce clarior mundum repleuerit uniuerſum? Ideo propter multitudinem luxuriæ, cætera uitia, auaricia atque ſymonia hæreſi infecta, & hæc maxima mala immò hæreſis & perfidia, quaſi iam peccatum non reputatur: cum tamen nulla conſuetudo, uel peccantium multitudo, aut iuris corruptela aliquem poſsit excuſare. Nam diuturnitas temporis, ac peccantium multitudo, peccatum non minuit, ſed auget.

Volquinus.

Curaui Baſileæ edi anno 1555, eius quandā Homeliā, ſuper Euangeliū de interſeminata zizania. Tota conſumitur in inſectatione clericorum, quibus & ſummam turpitudinem, & deplorandam proprij officij neglectionem obijcit. Sed adſcribamus pauca aliqua inde, ut melius, qualis ſit, appareat. Quid eſt res monſtruoſa? Monſtrum eſt unum corpus, plurima capita: uel unum caput, plurima corpora habens. Siquidem monachus es, id eſt, unius cuſtos, ab unitate cenſeris, id eſt, ab unius cuſtodia, ab una lege, ab una profeſſione, tanquam unum corpus benè ordinatum, ſub uno capite. Sed alia eſt facies negociantis in foro, alia declamantis in palatio,

alia

alia degentis in palatio, alia conuerſantis in monaſterio. Ecce *quatuor facies iſtæ, non non elephantorum, ſed draconum.* Quidigitur? Monachus es *& cauſidicus, negociator & curialis?* Ergo *unum corpus quatuor facies habens, monſtrũ te monſtras.* Nolo *præterire clericum, canonicum aut plebanum.* Veniat *in medium, agnoſcat uterq; mõſtrum ſuum.* O *clerice, uel canonice, tu qui plures præbendas, beneficia, altaria, commißiones, dignitates, prælaturas, prouiſiones, &c. tu qui plures habes* Ecclesias*, an ignoras, quia ſub uno corpore plura capita, uel ſub uno capite plura corpora tibi cõſtituis, & monſtrũ te facis?* Bicapitalis *uel tres præbẽdas, aut plures, tu duas uel tres* Eccleſias*, tu duo uel tria aut plura beneficia tenes? &c.* Et paulo pòſt:

Prob *dolor, & prob dolor.* Hodie *meretrix antiqua, quæ habens poculum aureum in manu ſua, plenum abominatione, fornicatione & immundicia, qua mirabiliter inebriat ſacerdotes & clericos.* De *qua in* Apocalypſi: Vidi *mulierem ebriam de ſanguine uirorum, & de ſanguine martyrum* Chriſti. Mulierem *mollem dicit, emollientem luxuriam carnis, ebriam de ſanguine ſuorum ſcortorum ſiue ſcortatorũ.* Hæc *eſt illa ſanguiſuga, quæ ſugit ſanguinem miniſtrorum* Dei, *& martyrum* Dei: *qui martyres* Chriſti *eſſe debuerant, & fiunt martyres diaboli, in honorem eius & obſequium carnem & ſanguinem conſumentes.* Cum *uidißem, inquit, homines, miratus ſum.* Quis *nõ miretur, & horreat, & obſtupeſcat ſacerdotem* Domini, *miniſtrum* Dei, *calice epotato ſitibundum, &*

potare feces de calice Babylonis. Veni, dicit meretrix iſta, inebriare uberibus meis, quæ non dulcedinem lactis habent ignis. Et paulo pòſt:

Cæterùm alij precibus & adulationibus, alij promiſsis & muneribus, alij obſequijs, alij prætextu cõſanguinitatis, cathedram peſtilentiæ paſsim ſibi uendicare contendunt. Sed quod turpius ſonat, multi lenones maioribus meretrices nutrientes, aut adducentes, qualicũque modo ad beneficia prætextu illius promouentur. Quid abominabilius, quid deteſtabilius coram Domino maieſtatis? Quomodo Eccleſia Dei inde exaltari poſſet? Nequaquam: ſed potius deprimitur, & continuè annihilatur in rebus & perſonis, ut clariſsimè quotidiè cernitur. Quoniã hi omnes nõ per oſtium, id eſt, per formam canonicæ electionis, aut promotionis intrant, ſed aſcendunt aliundè. Quid eſt aliundè? id eſt, undecunque, iniuſtè, indirectè, extraordinariè, permixtim, per phas & per nephas, ſeditione, ſeductione, dolo, fraude, prece, & precio. Iſti ergo ſe palpant in errore, & blandiuntur ſibi.

De uita & honeſtate clericorum.

INuenitur in manuſcriptis libris quoddam ſcriptũ, titulo De uita et honeſtate clericorum, diuerſum ab illo quod Hermãnus Rid ſcripſit, quódq; anno Domini 1555 Baſileæ cum alijs quibuſdam edi curaui, fortè & ante 100 aut eo plures annos compoſitum. Initium eius eſt. Apparuit enim gloria Dei et gratia Saluatoris noſtri, &c. Diſputat ordine, de uita ac officio clericorum, ac indicat tum quales ſint, tum quales eſſe deberent. In multis locis grauiter de eis queritur,

ritur, quorum aliqua hic adſcribam.

Sed heu, ſicut iam ſtatus ſtat clericorum, ita paucos uidi, agnoui, experientia ipſa didici, qui ſic cum hac uirtute diſcretionis incœperint: pauciores, qui ſine lapſib. grauiſsimis cõtinuauerint: & pauciſsimos, qui ad finem fœlicem perduxerint. Iam ordinantur in æta te minores, in uita non laudabiles, in ſcientijs neceſſa rijs non ſua fundamenta habentes. Et ut de religioſis priuilegiatis taceamus, iam ordinãtur in ſacerdotes, & poſtea in cura animarũ rectores, in prædicatio-nis officium aſcendentes, qui nec grãmaticè regulas, nec theologicè articulos fidei didicerunt, aut audiue runt fortè, aut legerunt probationes: nec caſus iuris canonici ad epiſcopum uel Papam pertinentes, nec minimum Euangeliũ populo ſimplici exponere ſcien tes. & quomodo illi cæci, & duces cæcorum, poſſent euadere laqueos diabolicos, infinitis modis ſe & ſi-bi ſubiectos illaqueantes? O quid inquit beatus Gre-gorius in homel. Deſignauit? Ecce totus mundus ple nus eſt ſacerdotibus, & tamen in meſſe Domini ual-de idoneus reperitur rarò operarius. Tales, inquit Hi eronymus, ſunt ſicut inſani gladios euaginatos habẽ tes in manibus ſuis, nulli accedenti parcentes. Nec mirum, ſi tales diabolus aſtutus paſsim decipit om-nes: alium in ſua priuata abſtinentia per fatuitatem capitis, alium in conuerſatione mulierum, alium in confeſsione audienda, alium in prædicatione facien da aut facta, alium in ſacramentorũ uenditione, obla-tionum extorſione. Quare ſi contra prædictos ſtilum ita ſeuerè acui ſcribendo, & allegando iura eccleſia

ſtica, & doctorum ſanctorum dicta, nullus mihi prō malo habeat, &c. Et paulo pòſt:

Sed heu nunc ſunt tot & tanti fornicatores, ſacerdotes concubinarij, quòd pauci ſint domini aut prælati, qui tales euitant in diuinis: imò publicè permittũt tales ſedere cum ſuis concubinis, & filijs & filiabus. Vnde prælati ſe cum eis damnant. ſi eos compeſcere poſſunt & nolunt, uel pecuniam ob hoc ab eis ſuſcipiunt: & qui etiam tales ſcienter permittunt pro ſe celebrare, uel cogunt uel conducunt eos ut promoueantur. Vnde Hieronymus glorioſus (ſicut etiã Euſebius ſcribit ad Damaſum) ſic de talibus dixit in agone mortis iacendo: Heu mi Domine, quid dicam, quòd hodie ſacerdotes te comedunt in altari ut carnes pecudum & uolucrum, immò quod peius, quia nocte utuntur mulierum actu turpiſsimo, & manè maſticando te comedunt? Vbi Domine latitas? dormisne, an uigilas? Eſt tibi hoc acceptũ ſacrificiũ? Eſt hæc oblatio quam eligis? exaudiſne preces eorũ de cœlo, de ſede maieſtatis tuæ? Verè, ſi hoc uelles ſacrificium & libamen, mẽdax fies, & peccatorum ſocius. Porrò Domine, ſi uera ſunt quæ locutus es per os prophetarum, ſi iuſtis ſolum ſupplicationibus præſto es: & ſi tibi placet æquitas, hoc tale impediendum eſt ſacrificium ne fiat: quanquam in ſe & de natura ſui ſacrificium bonum, nec poſsit uiolari à malis ſacerdotibus, quia malicia non dijudicat hoc ſacrificium. Vnde iſtud ſacrificium fit ad ſacerdotis præiudicium & damnationem, nec pro quibus fit prodeſt: imò, ut ueriſsimè dicam, qui uitam ſacerdotis malam agnoſcit,

ſcit, & eum pro ſe celebrare facit, fit eiuſdem peccati conſcius, nec non & pœnæ particeps.

Similia complura ſunt in eo. Alicubi etiam diſputat, longè gratius officium eſſe Deo, cum ſacerdotes rectè concionantur, quàm cum ſuas preces peragunt.

Vitæ Bãbergenſium epiſcoporũ.

Vitas Bambergenſium Epiſcoporũ manuſcriptas, ante hæc tẽpora ſcriptas habeo. In ijs author ſemel atque iterum in papæ ac clericorum corruptiſsimum uitæ ſtatum grauiter inuehitur. Quæ loca adſcribam, ut huius quoque boni uiri teſtimoniũ de Babylonicæ Thaidis fœditate cognoſcatur.

Atque tum primum genus Caroli magni ignauia principum Franciæ deficere cœpit, adeò ſecordes & nullius precij homines in principatibus Galliæ tunc erant. Idem etiam accidit ea tempeſtate pontificali dignitati, ut uidelicet unà cum induſtria imperatorum, ſimul etiam Pontificum uirtus & integritas deficeret. Plurimi enim tunc fuerũt Pontifices, qui malis artibus Pontificatũ adepti ſunt. Plures etiam fuere, qui ſeditiones ſeminauerunt. Tantæ præterea ambitiones & auariciæ fuerũt, ut non coacti, ut antea, ſed ſponte & largitionibus pontificium munus obirent, à quibus ſanctiſsimi Petri ſedes occupata fuit potius quàm poſſeſſa. Et aliquanto pòſt:

Meritò hæc, Babenberga, commendares ſempiternæ memoriæ. Vides quãtum inſudauerit ſanctiſsimus ille Imperator tuus Henricus, pro tui epiſcopatus ſolidatione, ut etiam Romanum Pontificem maxima locorum diſtantia ad te pertrahere meruerit. O quàm fœlicibus

ſœlicibus es cœpta auſpicijs, quantis ſanctiſsimis inſti tutis, quantáue religione ac ſanctitate es fundata. O ſi clerus noſter Babenbergenſis mente ſecum (ut deberet) reuolueret: profectò non ita ſeſe in omnem luxum & libidinem effunderet. Quanta ſit libido undique conquiſita, quàm corrupti mores, quanta ambitio & pompa, non attinet dicere: cum ita apertè & palàm peccent, ac ſi inde laudem quærerent. Ideo refrixit pietas & religio, ut in Eccleſia uix ſupplicare dignentur. Non orant, dum ſacrificatur: ſed rident potius, & quidem impudenter. Non hymnos canunt (id enim ſeruile uidetur) ſed iocos & fabulas ad riſum concitandum inter ſe narrant. Quid plura? quo quis dicacior & laſciuior, eo maiorem in tam corruptis moribus laudem meretur. Tanta eſt eorum ſuperbia & petulantia, tanta ignoratio cùm literarum omnium, tum doctrinæ Chriſtianæ ut ſeueros & doctos ac graues uiros reformident, ſpernántque. Quid ita? In tanta peccandi licentia malunt uiuere, quàm bene monenti aut roganti obtemperare. Et ob eam rem Chriſtiana religio quotidie in peius labitur. Quid diceres Henrice, ſi noſtris temporib. uiueres? Si tam prauã religionem, & ſimulatã potius quàm uerã, in tua eccleſia uideres? Crediderim ego, ſi hæc futura præuidiſſes, à fundatione tanti Epiſcopatus abſtinuiſſes: cuius ut conſuleres utilitati, noctes etiam inſomnes ducere non es dedignatus. Sed ne (ut aiunt) in cœlum os ponam, miſſa hæc facio.

Teſtatur quoque hic idem ſcriptor, ſæpè obiectũ eſſe Ottoni epiſcopo Babẽbergenſi, multa templa et monaſteria

monaſteria circa annum Domini 1130 extructi, quòd tanto monaſteriorũ numero, tantoq; ocioſorum hominum cœtu nimium grauentur laici. Verùm ab eo tempore infinita planè monaſteria extructa ſunt, irrumpente in mundum Franciſco, Dominico, & alijs, cum ſuis inutilibus turbis.

Thomas de Corſellis.

Fuerunt in Baſilienſi concilio multi uiri eruditione, ac uirtute præſtãtes, qui pro eo quod eius tẽporis tenebræ ferebãt, ſatis liberè cõtra Romani Papæ tyrnanidẽ diſſeruerũt. Inter quos ſanè non poſtremus, ſi nõ primus ac præcipuus, fuit Thomas de Corſellis, cuius admodum prolixa ac luculenta oratio in Syluio extat, qua probat, Eccleſiam & concilium eſſe ſupra Papam. Sed adſcribam aliqua eius uerba, ut melius eius uiri mens & ſententia cognoſci poſsit.

Fundamẽto autem rei quam petimus, uerba ſunt redemptoris noſtri Ieſu Chriſti, cùm in pluribus locis, tum ibi cum Petrum alloquitur, dicens: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. A quibus uerbis ideo placuit exordiri, quòd aliqui uerba hæc ad extollẽdam Romani pontificis authoritatem ſolent adducere: ſed (ut ſtatim patebit) alius eſt uerborum ſenſus, quàm aliqui opinentur. Et paulo pòſt:

At fides Eccleſiæ, cuius perſonam Petrus geſtabat, ſemper intemerata permanſit. De Romanis uerò pontificibus liceret exempla admodum multa referre,

ferre, ſi tempus ſineret: quoniam aut hæretici, aut alijs imbuti uicijs ſunt reperti. Et paulo poſt:

Sunt enim aliqui ſiue auidi gloriæ, ſiue quòd adulando præmia expectãt, qui peregrinas quaſdam & omnino nouas prædicare doctrinas cœperũt, ipſumq; ſummum pontificem ex iuriſdictione ſacri concilij demere non uerentur. Excæcauit namque illos ambitio, à qua non ſolum hoc modernum, ſed omnia uſque in hanc diem ſchiſmata ſub orta reperiuntur. Nanque ut olim peſtiferam illam beſtiam, quæ per Arrium primò quaſi de infernis extulerat caput, cupidum epiſcopatus induxit: ſic hodiernam hæreſim illi præcipuè nutriunt, quos iam mendicare ſuppudet: quorum alius clamat, ſubditorũ facta iudicari à Papa, Romanum uerò Pontificem ſolius Dei reſeruari arbitrio: alius dicit, quia primam ſedem nemo iudicabit, quòd neq; ab Auguſto, neque ab omni clero, neque à regibus, neque à populo ualeat iudicari. Alius aſſerit, electionẽ ſummorũ pontificũ ſibi Dominũ reſeruaſſe. Alius uerò aſſerere nõ ueretur, Romanum Pontificẽ, quamuis animas cateruatim ſecũ ad inferos trahat, nullius reſpõſioni fore ſubiectũ. Nec conſiderant miſeri, quia quæ prædicant tantopere, uerba aut ipſorum ſummorum Pontificum ſunt, ſuas fimbrias extendentium, aut illorum qui eis adulabantur. Et quia huiuſmodi dicta ſolutionem habent, recurrunt ſtatim ad Euangelium & uerba Chriſti, non prout Spiritus ſancti ſenſus expoſcit, ſed ſuopte ingenio interpretantur. Pluri mumq; illud extollunt quia Petro ſit dictũ, Tu uocaberis Cephas: per quod

eum caput eccleſiæ faciunt: Tibi dabo claues regni cœlorum: et, Quodcunq; ligaueris ſuper terram: et, Rogaui pro te Petre, ut nõ deficiat fides tua: et, Paſce oues meas: et, Duc in altum rete: et, Noli timere, iã ex hoc eris homines capiẽs. quodq́; ſoli Petro, tanquam Apoſtolorum principi, Chriſtus mandauit pro ſe & ipſo ſtaterem dare: & quia Petrus traxit ad terram rete plenum piſcibus magnis, & quòd ſolus Petrus ad Chriſti defenſionẽ gladium euaginauit. Quæ omnia hi homines miro modo ſublimant, expoſitionibus ſanctorum doctorum omnino poſthabitis: quas ſi (ut par eſſet) cõſiderarent, manifeſte cognoſcerẽt.

Hæc ultima, quæ refutat, ex Decretis deſumpta ſunt. Vnde liquet quàm præclarè ille de iure canonico ſenſerit, contra plerorumq; canoniſtarum & adulatorum Paparum ſententiam, qui id planè ſacroſanctum, magisq́; ipſis ſacris literis ſequendum eſſe uolunt.

Arnoldus de Noua uilla.

Arnoldus de Nouauilla Hiſpanus, uir eximiè eruditus, linguarũ Hebraicæ, Græcæ, Arabicæ, & Latinæ, philoſophiæ & theologiæ peritiſs. floruit ante annnos 300. Recenſetur à Papa, eiusq́; ſpiritualib. inter hæreticos, quòd eorum errores reprehẽdit. Multa admodũ ſcripſit. quorũ quedã adhuc inueniũtur. Baleus habet ipſius ſcriptũ de Spurcicijs pſeudoreligioſorũ. Docuit autẽ, quòd diabolus totum populum Chriſtianum fecerit aberrare à ueritate Ieſu Chriſti. Hanc ſententiam non opinor eſſe falſam. Reſpexit enim ad tam uarios errores, quos

Satan

Satan miris præſtigijs in religionem Chriſtianam inuexit, ut iam patet, poſtquam detecti ſunt. Item quòd fides, quam habent iam Chriſtiani, ſit talis, qualis dæmonum. Hoc quoque uerè dictum eſt. Nam papiſtæ docuerunt, & adhuc docent, tantum de hiſtorica fide, quã certũ eſt & diabolos habere: fidẽ autẽ fiduciæ nõ admittũt, nec unquã hãc doctrinã uel intellexerunt, uel docuerunt. Quòd totus populus Chriſtianus ducatur ad infernum: Id eſt, plerique per falſam doctrinã à Papa ad infernum ducãtur. Quòd omnes clauſtrales ſunt extra charitatẽ, & damnantur. Rectè & hic ſenſit, omnem monaſticen eſſe damnatæ uitæ genus. Quòd omnes falſificent doctrinam Chriſti. Quòd malè fecerint theologi, quòd miſcuerũt philoſophiam theologiæ. Quòd miſſæ non ſint celebrandæ. Quòd pro mortuis non ſit ſacrificandum. Ex quo apparet, eum non tantum miſſam, ſed & purgatorium reprehendiſſe. Quòd in iure Papæ, tantum de hominum mandatis & operibus agatur. In quibus articulis pleroſque Papæ errores taxauit. Tribuũtur ei et alij quidã ueri errores: ſed per inuidiã, ut opinior, more monachorũ papiſtarúmque, uſitato. Nam illud eſt manifeſtum mendacium, quòd philoſophiam inuniuerſum damnauerit, cum tantopore medicinã, & ipſam philoſophiæ partem, medicus exiſtẽs prædicauerit, omnibusq; ſciẽtijs tã ardẽter & tã fœliciter incubuerit. Sed haud dubiè collatione Theologiæ, Theologiciq; finis, philoſophiã reprehẽdit, negans ſcilicet eam poſſe ueram æternæ ſalutis uiam commonſtrare, ut ſophiſtæ alioqui

uoluerunt,

uoluerunt, cum id proprium uerbi diuini eſſet: aut certè contendens, eam Theologiæ miſcendam non eſſe, ſicut alioqui fiebat, et adhuc fit à papiſtis. Ideo ſycophantæ aliqui clamitarunt, eum uniuerſam philoſophiam prorſus damnare. Habuit hic doctor non paucos auditores & ſectatores, etiã poſt mortem, præſertim in Hiſpania, quos papiſtæ Arnoldiſtas uocauerũt, & tanquam hæreticos ſunt perſequuti atrociſsimè.

Ioannes Semeca.

CIrciter ante annos 300. floruit Ioannes Semeca, Decreti gloßator, et præpoſitus Halberſtadenſis. Reſtitit Clementi 4, decimas per Germaniam exigenti. Ob quam rem à Papa excommunicatus, præpoſituráq; priuatus eſt. Sed illi iniuriæ Papæ, ipſe appellationẽ ad concilium oppoſuit, habuitq́; multos potentes uiros ſibi fauentes. Verùm dum ea contentio inter ipſum & Papam ferueret, mors utrumq; è uita ſuſtulit. Hiſtoria eſt apud Krantzium.

Vuilhelmus aurifex.

VVilhelmus aurifex claruit ante annos 300. docuit Papã eſſe Antichriſtũ, Romã Babylonẽ, & prælatos membra Antichriſti. Cæſarius 10. diſt. ſui Dialogi.

Vuilhelmus de S. Amore.

VUilhelmus de S. Amore, magiſter Pariſiẽſis, & canonicus Belouacẽſis, floruit fermè ante 300 annos: id eſt, circiter 1250. Scribit in quadam concione, ſe neglectis omnibus alijs criminibus, tantum contra hypocriſim concionari, quod inde plus periculi,

uel damni potius pietati accedat, quàm ex ullis aliјs publicis notiſq; criminibus. Totã enim Eccleſiam hypocriſi infectam eſſe. Neminem fermè inueniri, qui adhuc peſtem oppugnet, propterea quòd eam oppugnantibus uitæ periculum ſit, ſeq; ob id atrociſsimè coram Papa & prælatis accuſari. Oppugnauit itaq; omnes monachos, præſertim autem mendicantes acerrimè. tum ſtatum eorum damnans penitus, tum accuſans eos quòd perturbent Eccleſias, dum inuitis ordinarijs paſtoribus concionentur, & audiãt confeſsiones, & ſimpliciter paſtoris officio fungantur.

Omnia ſcripturæ teſtimonia, quæ Antichriſtum eiuſq; miniſtros depingunt, applicauit ſpiritualibus. probauit ſignis 39 mendicantes eſſe pſeudoapoſtolos. Rectè quoque dictum Chriſti (Si uis eſſe perfectus, uade & uende omnia quæ poſsides, & ſequere me) expoſuit, mandatam ſcilicet ibi eſſe paupertatem habitualem (ut Sophiſtæ loquuntur) non actualem: id eſt, flagitare Chriſtum à nobis, non ut iam omnia abijciamus, quæ habemus: ſed ut cum confeſsio diuini nominis & gloria Chriſti poſtulauerit, tum propter eũ omnia deſerere parati ſimus: ſicut &, cum odium patris, matris & propriæ animæ in ſectatoribus ſuis Chriſtus requirit, non iubet ſimpliciter ut nõ honorent patrem, multo minus ut eum odio habeãt: ſed ut re ita poſtulante, omnia propter Chriſtum negligere parati ſint. Verùm quantumuis uera propoſuerit, nihilominus ab Antichriſto, eiuſq; turba pro hæretico damnatus, proſcriptúſque eſt.

Scripſit hic uir plura cõtra monachos, inter quæ

& quatuor libros, quos ipſe Diſtinctiones uocat, titulo Collectiones catholicæ & canonicæ ſcripturæ, &c. Sic autem incipiunt: Sapientiam antiquorum omniū exquiret ſapiens. Ego eos uidi: multa ibi utiliter contra hypocritas & hypocriſin ac ſuperſtitionē dicit. Scrpſit & aliū, titulo De quinquaginta ſignis pſeudoprophetarū. Incipit autē ſic: Ecce inimici tui ſonuerunt, & qui oderunt te extulerunt caput. Scripſit et contra Bonauenturam, mendicitatis defenſorem.

Matthæus Pariſ. hiſtoricus Anglus, ſcribit tūc tēporis ingētes fuiße cōtentiones ſcholæ Pariſienſi cū monachis, tū propterea quòd opprimebāt Monachi penitus ſcholā, tum ob nouū quendam ac errorib refertiſsimū librū, quem monachi conſarcinarāt, ac Aeternū Euangeliū appellauerant. Quare tandem etiā ſelecti ſunt præcipui ex tota ſchola uiri numero 6, quorum hæc nomina fuere, Vuilhelmus de S. Amore, Odo de Doaco, Chriſtianus canonicus Beluacenſis, Nicolaus de Baro ſuper Albam Iohānes de Sicca uilla Anglicus rector uniuerſ. Pariſ. & Iohann. Belim Gallicus. Hi ſelecti ac præcipui totius ſcholæ uiri, fuerunt Romā ad Papā mißi, ut ibi de monachorū inſolētia & erroribus quererētur. Miſerunt & monachi ſuos: ac mox conuicti ac confutati ſunt, quòd quidem ad errores ſui æterni Euangelij attinet. Sed reliquā tyrannidē monachorū Papa cohercere noluit, quòd putauit utile ſibi eſſe, iſtos ſuos ſatellites ubiq; quàm potentiſsimos eſſe. Eadem de cauſa quoque cauit Papa cum cardinalibus monachis, ne publicè il-

lud æternum monachorum Euangelium damnare-tur, ne monachorum ordines ea ratione damnarentur, aut certe uileſcerēt: ſed ut ea litis pars clam ſopiretur. Inuenitur quoque liber quidam titulo, De periculis mundi, qui incipit: Quia nos uacantes ſacris ſcripturis, & c. itidem contra monachos accuratè ſcriptus. Eum alij tribuunt prædicto Vuilhelmo de ſancto Amore: Sed M. Matthias Pariſienſis, de quo poſtea aliquid dicam, in ſuo prolixo uolumine contra Antichriſtum, totum id ſcriptum inſerit, ac id toti Pariſiēſi ſcholæ tribuit. Apparet certè etiam ex ipſo initio ſcripti, non unius, ſed plurium nomine ſcriptum eſſe. Verùm papiſtæ non ſine cauſa id uni attribuere maluerunt, quàm tantæ ſcholæ, quo ſcilicet minus eius authoritate premerentur. Verùm ego id ſcriptū cum nomine ac titulo potius ſcholæ Pariſiēſis prodire malui. Editus uerò eſt Baſileæ an. Domini 1555. Habeo eius librum contra monachos ſcriptum, & duas conciones itidem contra monachos ſcriptas. In priore, tractat Euangelium de phariſæo & publicano. Phariſæos dicit eſſe monachos, idq; ex phariſæorum proprietatibus in Euangelio poſitis probat. publicanum dicit eſſe laicos: qui, quia ſua peccata agnoſcant, ideo facilius ueniam conſequantur: contrà monachi de ſua iuſtitia confidentes, difficilius. In poſteriore monet Eccleſiam, grauiſſimum ei periculum à monachis imminere. Illos enim fore miniſtros Antichriſti, & ſeductores.

Porrò quod monachis non ſit concedendum, ut in alienis templis, inuitis ueris paſtoribus, officio paſto-

ris fungantur, ſcripſit non tantum hic, ſed & plures alij: ut Bernhardus gloſsator Decretalium, Godefridus de fontibus, Henricus Gandauo, Iohannes monachus Cardinalis, Iohannes de Poliaco, Armacanus primas Hiberniæ, quidam Baſilienſis, & Nicolaus de Cuſa: tametſi tunc temporis ubiq; locorum ingentes contentiones fuerunt inter paſtores, epiſcopos ac monachos, qui eis eccleſias perturbabant. Nicolaus Clemangis in libro de corrupto ſtatu Eccleſiæ, de monachis loquens inquit:

Multa quoq; alia de hiſtoria pſeudoprophetarum aperta iniquitate, qua domum Dei perfodiunt, & polluunt ſacra, in pluribus locis ſcriptura commemorat quæ: ſatis eorũ perfidiam, quantũ ad noſtram pertinet breuitatem, detegere uidetur. De qua ſi cui libeat ampliora cognoſcere, Cyrillum uideat, & illic mira de eis inueniet, ad fidelium inſtructionem longè antè quàm orirentur, Spiritu ſ. reuelante prædicta. Quanquam nec aliquot alij ſcriptores etiam defuerunt, qui de his ſubdolis illuſoribus multa ualde utilia & præclara, poſt eorum introitum, ad Eccleſiæ præmunitionem & præmonitionem prodiderunt.

Multos poſtea ſui dogmatis ſectatores habuit Vuilhelmus, ut in quodam ueteri ſcripto De hæreticis annotatum inueni, inter quos & Ioãnes de Poliaco numeratur. Tametſi quidam ſcribant, & ipſum Cæſarem Sigiſmundum in ea ſententia fuiſse, certe, ut ex eius reformatiõe apparet, parochis plurimum, monachis uerò parum fuit.

Laurentius Anglicus.

Laurentius Anglicus, Magiſter Pariſienſis, & cuiuſdam collegij illic præpoſitus, floruit circa 1260 annum: id eſt, fermè antè 300 annos Fouit cõcionando, docendo et ſcribẽdo, partes Gulielmi de S. Amore, Chriſtiani Beluacẽſis, aliorumq; monachos opugnantium. Scripſit quoq; duos libros contra eos: alterum titulo, Cauendum eſſe à pſeudoprophetis: alterum, Defenſionis Gulielmi de S. Amore: & quædam alia, in quibus omnibus oſtendit multis ſignis ac teſtimonijs, adeſſe Antichriſtũ pro foribus. Dignum autem hic obſernatu eſt, quòd in huius uita Balæus narrat, quodq; & ex ſcripto prædicti de S. Amore apparet, compoſuiſſe illis temporibus monachos clam impium quendam librum, ſuæ nimirũ impietati utilem, quem uoluerunt obtrudere orbi Chriſtiano, ſub titulo Aeterni ſpiritualisq; Euangelij, ſicq; uerum Euangeliũ Chriſti obliterare ſeu antiquare. Sed in furtiuo uel ſacrilego potius conatu deprehenſi, refutatiq; à prædicto Gulielmo & alijs, cum uiderent ſe reſiſtere non poſſe, reiecta culpa in quendam monachum, qui iam olim erat mortuus, cum librum exuri paſſi ſunt, quo ſimul exurerentur pia Gulielmi & aliorum contra monachos ſcripta.

Petrus de Vineis.

Petrus de Vineis, cancellarius Imperatoris Friderici ſecundi, floruit ante annos 300, id eſt, circiter 1230. Scripſit multas epiſtolas ad diuerſos nomine Imperatoris, potiſſimum de excommunicatione

& depoſitione Cæſaris, tunc per ſcelus & nefas à papa facta: quæ epiſtolæ iam aliqua ex parte etiam impreſſæ extant. In præfatione & epiſtolis papam, eiusq; Cardinales uocat pontifices & phariſæos. Sedere hoc tempore dicit phariſæos ſuper Moyſi cathedram, eosq; congregari contra christum Domini. Papam affirmat factum eſſe lupum rapacem, cauēdum eſſe fermentum. Totum mundum Papæ ingluuiem nō poſſe replere queritur. Curiæ turpitudines tantas eſſe aſſerit, ut pudor eas effari prohibeat. Contendit, Papā non habere gladium ciuilem, nec ullam ius deponendi Imperatorem. Deniq; grauiſſimè queritur, & cum pontifice Romano nomine Imperatoris expoſtulat, quòd eum non legitimè citatum, multo minus auditum, excommunicauerit, & depoſuerit, nec ullas planè excuſationes aut rationes ipſius audire unquam uoluerit. Multus uel infinitus potius Chriſtianus ſanguis tunc ob eos Papæ furores, per multa bella ac prælia effuſus eſt. Scripſit idem Petrus etiā librum de poteſtate Imperatoris cōtra Papam, in quo haud dubiè aſſeruit, Papam nullum ius in politicis rebus ſupra Imperatorem habere. Ob quas cauſas Papa etiam eum excommunicauit.

Reges Gallici.

REges Gallici longo tempore cum Papis contēderunt de iure conferendi prælaturas, de annatis, de ſeruitijs, & neſcio quibus alijs tyrānidis pōtificiæ iniurijs potius quàm iurib. Prima autē, quod ego ſciam, contentio accidit, regnante Ludouico no-

no, qui & ſanctus Ludouicus uocatur. Nam is anno 1228 ſanxit legem contra Paparum præſeruationes & præuentiones, aliaq́; machinamenta, ut ſint electiones epiſcoporum & prælatorum & aliorum quorumcunq; liberæ, ualidæ, ac efficaces electoribus patronis & collatoribus. Eodem anno & aliam legem edidit contra Symoniam. Demum & anno Domini 1268, edidit pragmaticam ſanctionē, quæ in uniuerſum prohibuit omnes rapinas & expilationes Romani pōtificis. Hæc enim eius uerba ſunt: Item exactiones & onera grauiſsima pecuniarum, per curiam Romanam eccleſiæ regni noſtri impoſitas uel impoſita, (quibus regnum noſtrum miſerabiliter depauperatum extitit) ſiue etiam imponendas uel imponenda, leuari aut colligi nullatenus uolumus, niſi duntaxat pro rationabili, pia, & urgentiſſima cauſa, ineuitabili neceſſitate, ac etiam de expreſſo & ſpontaneo iuſſu noſtro, & ipſius Eccleſiæ regni noſtri, &c.   Sed huius Ludouici & illud præclarum eſt, quòd narrant additiones ad hiſtoriam Matth. Pariſſ. hiſtorici Anglici, eum monuiſſe aliquando Regē Angliæ Henricum, qui totis fermè diebus miſſas audiebat, ut potius crebrò prædicationem uerbi Dei quàm miſſas audiret, quod illud magis pium & utile eſſet. Hinc enim manifeſtè licet deprehendere, eū ſenſiſſe, ueram pietatem magis in prædicatione ac cognitione ſacrificij Chriſti, quàm ſacrificulorum miſſatione ſeu ſacrificijs conſiſtere. Omnino oportet hunc ſanctiſſimum Regem multas impietates & abuſus regni Antichriſtiani animaduertiſſe.

Alij

Alia fuit inter Bonifacium VIII, indulgentiarum patrem, & Philippum regem contentio, ante annos 250. Nam Malefacius ille non tantum poteſtatem ſuper eccleſias Gallicas uſurpare ſibi, ſed etiam ius cõferendi regnum illud rapere tentauit. Verùm rex ei duriter reſpondit, & fortiter reſtitit, etiam bello. Nã excitauerat ei Papa bellum. Verùm hac de re in Stephano Aufreri infrà dicetur. Quanquam & circa annum 1240, graues contentiones accidiſſe nõn dubito, cum S. Ludouicus rex ſanctionem pragmaticam, aliáque plurima decreta ad reprimendam Papæ Romaniſtarúmque rapacitatem decreuit.

Tertia contentio inter illos accidit circiter annum 1400, id eſt, ante 150 annos, quo tẽpore Carolus rex ad ſupplicationem totius regni, de ſententia perlamenti ſui magni conſilij, curiæ & ſcholæ Pariſienſis, ſanxit areſtum, id eſt, decretum quoddam, quod cum Clemange impreſſum eſt. Qua ſeueriter prohibuit, ne quiſquam Papæ annatas ſolueret, néue ab eo Gallicas prælaturas acciperet. Contra eàm ſanctionem appellauit Papa, eiusq; curtiſani, non ſemel. Eis appellationibus Gallici regni legati in concilio Conſtantienſi oppoſuerunt ſcriptum quoddam titulo Apoſtoli, in quo probant annatas nõ deberi. Id quoq; ſcriptum eſt cum Clemange impreßum.

Id ſcriptum dicit, Ioãni xxii fuiſſe ad tempus permiſſum, ob expeditionem contra infideles, ut illis oneribus eccleſias Gallicas grauare poſſet: ſed à Ioanne ut opinor xxiii, petijſſe regnum Gallicum, ut illa importabilia ſcandaloſaq; onera eccleſiis Gallicis im-

ponere deſi neret. idq; eum pollicitum eſſe, nihil tamen feciſſe. Fuit autem res maximi momenti. Nam ut minimum ter centena millia coronatorum ea ratione Papa Gallis annuatim eripere eſt ſolitus. ut taceam alia infinita incommoda, quæ accidebant, dum tãtum ijs qui Papæ placere poterant, quantumuis eſſent peregrini, indocti & per omnia inepti, addo etiam regni Gallici hoſtes, prælaturæ conferebantur. Quare mirum non eſt, ſi iam Papæ ſummo deſiderio dulce illud lucrum appetentes, ius annatarum regibus extorquerent. Nam ij magna ſui regni difficultate, calamitateq; coacti, denuò id ad ſe retraxerunt.

In concilio Conſtantienſi, cum præſidentes Cardinales uiderent pleroſque patres in conſeſſu exiſtentes, negare annatas eſſe debitas, noluerunt propoſitã conſultationem teſtibus illis Gallicis apoſtolis concludere. Quæ curtiſanorum impia ſapientia, & conciliorum turpis ſeruitus obſeruanda eſt. In Baſilienſi uerò concilio annatæ, aliæq; ſimiles expilationes & ſimoniæ, penitus prohibitæ ſunt.

Poſt concilium Baſilienſe, Ludouicus rex paſſus eſt ſibi à legato & Papa Impio ſecũdo, ſeu Syluio denuò extorqueri ius annatarum. Quæ à quo & quando poſt illud tempus denuò à regibus Gallicis impeditæ ſint, ignoro. Factum enim eſſe, certum eſt.

Vltimum certamen accidit ſub Leone x. Nam ut ex appellatione ſcholæ Pariſienſis ab eo, uel lupo uel Leone, ad concilium, impreſſa unà cum Aeneæ Syluij commentarijs Coloniæ anno 1535 apparet, Franciſcus rex Galliæ in Italia bellum gerens, motusq; non tan

tum

tum blanditijs & fraudibus Papæ, ſed etiam ſperans ſe fauore eius adiutum, facilius uictoriam obtinere, & Italiam ſibi ſubigere poſſe, conceſſerat iterum Papæ ius illud expilandi Galliam. Verùm cum res aliter accidiſſe uideret, ne ad alia damna, illa expilatio etiam regnum ipſius penitus debilitaret curauit, interpoſita Pariſienſis ſcholæ proteſtatione, & appellatione, annatarum exactionem impediri. Semper uerò in iſtis contentionibus Schola Pariſienſis, totiusq; Galliæ prælati, ſuo regi contra Papam adfuerunt, probantes illas expilationes eſſe Symoniam, & multiplicia damna & ſcandala Eccleſiæ Dei inferre.

Vt uerò magis appareat, quantas rapinas Papa & in hoc regno & in alijs Chriſtianitatis partibus exercuerit, adſcribam locum quendam ex Henrici Token Sylua communium locorum, qui in concilio Baſilienſi Madeburgēſis Archiepiſcopi legatus fuit.

Milion eſt decies centum millia. Narrauit Archiepiſcopus Lugdunenſis in concilio Baſilienſi, anno Domini 1436, quòd tempore Martini Papæ uenerunt ad curiam Romanam de Francia nouem miliones auri, (id eſt, coronatorum) cōputati ab epiſcopis & prælaturis, abſque ijs quæ computari non potuerunt de paruis clericis, qui quotidie abſque numero currunt ad curiam Romanam, deferentes ſecum ſæpius totā ſuam ſubſtantiam. Archiepiſcopus Turonenſis dixit Baſileæ anno Domini 1439, quòd tres miliones auri uenerunt ad curiam Romanam tempore ſuo in quatuordecim annis, de prælatis & prælaturis, de quibus potuit fieri computatio, abſque paruis clericis

cis ad curiam currentibus. Iudicet timoratus, quæ uo rago hæc.

Non eſt autem dubium, quin omnibus certis & accidentarijs computatis, Papa ſæpius ſingulis annis decem miliones coronatorum undiquaque corraſerit, præſertim uerò cum indulgētiæ in maiori precio fuerunt. Quod uel inde probari poteſt, quòd Iohannes xxij tantū nouēdecim annis ſederit, & tamē moriēs uiginti quinque miliones coronatorum in theſauris ſuis reliquit.

Extat publicè libellus Petri Bertrādi, anno 1513 Pariſiis editus, iin quo narratur controuerſia, quæ anno 1329 in Gallijs inter Regē ac eius miniſtros, & inter epiſcopos, prælatos & officiales, aliásq; Antichriſti Harpyias extitit. Acriter tunc in toto eo regno certatum eſt, potiſsimum de eo, quòd Epiſcopi & prælati uariè miriſq; technis iuriſdictionem etiam politicam ad ſeſe rapere ac trahere uoluerunt, & iura ac priuilegia regni debilitare & infringere.

Recenſentur 66 articuli (præter alios ſpecialiores, qui etiam publicè tunc in conuentu Regni exhibiti fuerunt) in quibus enumerātur ordine modi ac uiæ, ſeu rationes, quibus iura & priuilegia Regni à clericis extenuarentur & ſubuerterentur: qui profectò non parui, ſed maximi momenti fuerunt, digniſsimiq; ſunt qui ab omnibus cognoſcantur.

Actum eſt de ea re aliquot diebus Pariſiis, in maxima cùm politicorum tum Eccleſiaſticorum hominum frequentia. Tandem polliciti ſunt pſeudoſpirituales, ſe abuſus, de quibus quererentur rex & regnū, breui

breui correcturos eſſe. Et Rex *ſubiecit: ſi illi non cor- rigerēt, ſe correcturum eſſe. Sed ſic haud dubiè cor rexerunt, ut res quotidie peiores fierent: ſicut ſolitus eſt Antichriſtus, unà cum ſuis, reformare.*

Hæc cum iam ſcripſiſſem, oblatus eſt mihi Caroli Molinæi Pariſienſis *commentarius, ad edictum* Henrici *ſecundi, ubi omnes hæ contentiones* Paparum *cum* Regibus Gallicis, *& unà cum plurimis alijs ſci tu digniſſimis, prolixè eruditéque expoſitæ ſunt.* Eū *ergo uide. Atque ut hoc adijciam, teſtatur is,* Papā *adhuc annuatim ad minimum unum milionem cer- torum redituum ex* Gallijs *habere.*

Carolus V. rex Galliæ.

Carolus V. rex Galliæ, *cognomento Sapiens, circa annum* 1370 *ſtatuit, ne prælati aut* Epiſcopi *ullas* Papales *excommunicationes aut inter dicta, in urbibus aut oppidis regni publicarent. & inſuper curauit, teſte* Molinæo, *per ſuos eruditos con ſcribi dialogum, titulo* Somnium uiridarij, *contra ambitiones* Papæ, *erroneasq; ambitiones fautorum eius: qui libellus fortaſſis in* Gallia *extat, utinam au- tem & uulgò in* Germania. *Haud dubiè plurima no tatu digniſſima, de iſtis ſacroſanctis* Antichriſtis, *in eo reperirentur.*

Humpertus de Romania.

Humpertus de Romania *Magiſter V. ordinis prædicatorij, floruit (teſte* Aliaco*) circa an- num* Domini 1220. *ſcripſit de* Ratione tollendi *ſchiſ- ma inter* Græcos *ac* Latinos *ortum. In ſecunda eius libri parte cap. xi. teſtatur, magnam cauſam eius*

ſchiſmatis

ſchiſmatis fuiſſe intolerabilia grauamina Papæ in exactionibus, excommunicationibus & ſtatutis. De quibus tribus Romanæ curiæ ſeu Antichriſti tyrannidibus, admodum grauiter ibi ille bonus monachus queritur. Et ſanè hæc tria compendiò fermè totam Papæ tyrannidem complectuntur.

Ludouicus Bauarus.

L*Vdouicus Bauarus adeptus eſt imperium anno Domini 1314. excommunicatus eſt, & à Papa depoſitus, eo quòd auſus fuiſſet ſtatim poſt electionem, antequam à Papa iuberetur, nomen iusq; Imperij ſibi uſurpare. Quin & pro ſchiſmatico & hæretico eſt à põtifice proſcriptus et dãnatus. Multa habuit certamina 33 annis, quibus imperauit, cum tribus Papis: & bella cum ſeditioſis in Imperio, quos Papa cum Epiſcopis ad capeſſendum imperium contra Imperatorem incitabat, geſſit.*

Sed de bellis dicere non eſt noſtri inſtituti. Quare tantũ de articulis, quos contra Papam defendit, breuiter dicendum eſt. Francofordiæ ad Menum, in publicis comitijs, publicè propoſuit Cæſar ſuam excuſationem, contra Ioannis xxii. excommunicationem. In qua (quod præcipuè à nobis annotari debet) diſputat, politicum & ſpirituale Imperium ſeu gladium eſſe penitus diſtincta. Papam nullum omnino ius habere ſupra Cæſarem, imò contrà omnem animam debere eſſe ſubiectã ſuperioribus poteſtatibus. Præterea oſtendit, Papam ſe non legitimè citatum, multo minus auditum, modis omnibus iniuſtè damnaſſe: ac ſimul iudicẽ & accuſatorem, uti ſanctis iſtis

Antichriſtis

Antichriſtis mos eſt, in ſua propria cauſa eſſe uelle.

In alio uerò quodam ſcripto, quo tuetur ſe diuortio duciſſæ Carinthiæ (cui, ut alteri nuberet permiſerat) & filij regis Bohemiæ, dicit Papam & alios ſpirituales nullum planè coactiuum ius habere debere, ſed officium eorum eſſe tantum, ut doceant: illud uerò penes imperatores aliosq; politicos magiſtratus eſſe. Defendit ergo & hunc articulum, quem noſtræ quoq; Eccleſiæ iam cōtra Papā defendunt, quòd ſcilicet rectè per diuortium ſeparatis, liceat denuò cōtrahere matrimonium, præſertim parti innocenti.

Contulit quoque ſine diſcrimine omnes epiſcopatus & prælaturas Imperij, non conſulto Papa. Vnde apparet eum primatum Papæ non adeò magnifeciſſe: ſed ſtatuiſſe, Eccleſiarū curam etiam ad politicos gubernatores, ſua quadam ratione, pertinere. Diſpēſauit etiam inter prædictam Carinthiæ duciſſam & Marchionem Brandenburgēſem, in gradu, quem non nominat, ſed à Papa prohibito. Vnde itidem animaduertere licet, eum poteſtatem pontificiam eiuſq; decretalia non curaſſe.

Multi autem docti uiri tunc & Cæſarem defenderunt, & Papam oppugnarunt, eiuſq; errores refutarunt. Inter quos hi tantum mihi iam ſuccurrunt: Marſilius Patauinus, Ioannes de Ianduno, Vuilhelmus Okam, Michael Ceſenas generalis minoritarum, frater Bonagratia, Dantes, et Petrarcha: quos cū modis omnibus fouerit, dilexerítque, non eſt dubiū, & dogmatibus eorū, de quibus alibi, aliquatenus aſſenſum eſſe.

Tentauit

Tentauit optimus ille imperator non ſemel, recon ciliationem cum Papa: ſed fruſtrà, repugnante non tantùm ipſius Papæ, Cardinalium & curtiſanorum malicia, ſed etiam Gallicorum regum contra Cæſareni odio & ambitione. Nam Benedictus xii, Ioannis xxii ſucceſſor, aliquoties publicè & diſertè confeſſus eſt, Ludouicum innocentem ſuumq; anteceſſorem iniuſtè eum eſſe perſecutum: nec tamen metu regis Galliæ (in cuius regione tum Papæ reſidebant) auſus eſt uel acta prioris Papæ reſcindere, uel Ludouicum abſoluere.

Verùm adſcribamus ſanè aliquid ex Auentino, de huius diſsidij origine: item ex uetuſta membrana, ſcriptum Ludouici contra Papam Iohannem. Sub idem tempus primarius ſacerdos Berchtrandū flaminem Ro. Philippum Valeſium, qui Veſtriaca Francia poſtea potitus eſt, cum copijs in Italiam mittit. Ciues, dynaſtas, oppida ab Imperio, ab Ludouico ad ſe deficere cogit: fidem ſeruantes deuouet. Eoſdem per Berchtrandum Dominicanum, impietatis quæſtorem, hæreſeos nota inurit, armiſq; inuadit. Petra Ne la & Matthæus ab Adolpho Cæſare præſes Italiæ da tus: eius filij Lucinus & Stephanus, Marcus ac Galeacius, eloquentiſsimi ac grauiſsimi uiri, cæteriq; ui, pontificiáque ſeruitute oppreßi, Turianos, Vuelphones q;, partes pōtificis Mediolano pellunt, ad opē Cæſaris confugiunt, maieſtatem populi Germani implorant, Ludouici auxilium inuocant. Is Berchtoldum de Neyffen, Fridericū de Truhending, Berchtoldū, & filios eius Berchtoldum & Henricum de Grayſpach

regulos

regulos Boiariæ, Frãciæ, Sueuiæ uirtutibus & natalibus celebres, qui pro prudẽtia atque fatidica ſuorum cognominum diuinatione, pacem atque concordiam inter Chriſtianos confirmarent, ad Pont. Max. item ad legatum eius fruſtra proficiſci iubet. Berchtrandus ille pacti turbator (id enim Berchtrandus Germana lingua ualet) non ſolum legatos Cæſaris à Pontifice ad ſe reiectos non audiuit, ſed & contumelia affectos, quaſi hoſtes excedere Italia iuſsit, moxq́; Mediolanenſem agrum crudeliter depopulatur: ſtupris, cæde, incendijs uniuerſa, uti bello fieri ſolet, complet. Ludouicus, quòd ſacramento rogatus, religione iuriſiurandi adactus eſſet, ſe maieſtati Imperij Reipublicæq́; nunquam defuturum, inopibus contra fas, præter æquum armis afflictis, ad populi Germani libertatem confugientibus, quos ſine maximo ſcelere deſerere non poſſe, ſuperiores tetrarchas Cæſareis auſpicijs ſuppetias ferre, uim ui repellere iure gentiũ imperat. Atque hæc ex ũtriuſque principis Romani edictis, quæ in Boiariæ publicis bibliothecis ſeruantur, excepimus. Ea ſi à chronicariorũ mendacijs diſcrepauerint, illorum negligentia atque temeritas (qui amore atque odio cæcutiẽtes, ac imperitiæ confiſi fabuloſa, omiſſa publica inſtrumentorum authoritate, ſibi conquirere permittunt) accuſetur: & ut poſsint illorum nugæ ſperni, tamen fides noſtra nõ debet. Quæcũq; in diplomatibus reperi, incorrupta perfero. Igitur uigeſimus ſecundus hac bulla Cæſarẽ afflat. Poſteaq̃ (inquit) à deceſſoribus noſtris res Romana à Græcis ad Germanos tranſlata, Carolo Magno

gno in fidē atque tutelam cōmiſſa eſt, ſummus ille ho nor, beneficiū Pontificis Maximi eſſe ſolet. Decretū ſiquidem eſt, ut cum Germani principes regē iuſsiſſent, id demum ratum eſſe, ſi Rom. Pontifex, uniuerſi orbis Chriſtiani pater atque princeps, author fieret: nec antè cuiquam comitijs Cæſareis, ſuffragijs principum deſignato Regi, neque administrandi, neque regij tituli uſurpādi ius eſt, quàm primarius ſacerdos Dei Op. Max. legatus, ſuo numine faueat et aſpiret. Præterea ſumma poteſtas, maximū imperiū, ubi orbum capite fuerit, penes Max. Pontificem, cuius beneficiū illud eſt, exiſtit. Itidem ubi ſeptem ſuffragatores comitijs Cæſareis diſcordes fuerint, neuter rex eſt. Epiſcopus Romanus, ſicut cōmunis omnium mortaliū parēs, faſces Romanos ob diſsēſionē deſtitutos, rēpublicā derelictā, ſuo arbitrio temperat. Quēadmodū animus imperare, corpus illi cuius beneficio uiuit ſeruire debet: ita optimè conſultū eſſe rebus Chriſtianis nemo ambigit, ubi fragilia æternis, prophana ſacris, corporalia ſpiritualib. ſubdita ſunt, atque obtēperāt. Quod tū fit, quādo Pōt. max. dignitatē utrāq; ſuo arbitratu moderatur: & Imperator, religione ſacramēti, ei qui terris præſidēdo uicē cœleſtis Imperatoris perfungitur, addictus eſt. Haſce ob cauſas, cum poſt fata Imperatoris Hērici ſeptimi, duo, Fridericus atq; Ludouicus, reges conſalutati fuerint, ambo, ut pote cōtra auſpicia creati, indigni ſunt sūmo rerū humanarū faſtigio. Reſpub. in medio derelicta atq; dilacerata, à nobis iure noſtro adminiſtratur. Proinde Ludouicus maximo malo ſuo, nō minore Eccleſiæ Ro

manæ

mane detrimēto, needū à nobis dignus qui imperet iudicatus, ſua ſpōte regiū nomē, rerū habenas temerè uſurpauit, atq; in Italia atq; Germania occupat. Nā Brādeburgēſem principatū cōtra leges atq; interceſſionē filio ſuo tradidit. In Italia Galeacio, eius fratribus de crimine hæreſeos condemnatis atq; renūciatis ſuppetias tulit. Nos igitur iuxta munus cœlitus nobis datū, Ludouico præcipimus, ut intra mēſes tres ſeſe abdicet ab regio nomine, gubernatione, functionib. publicis reb. gerēdis penitus abſtineat, à ſe hactenus acta reſcindat, nec poſthac niſi iuſſu et mādato noſtro dignitatē reſumat. quodſi obtēperare obtrectauerit, patriarchis, Epiſcopis cunctis, ſacerdotib. principib. ciuitatib. imperamus, ut eundē deſerāt, ac nobis parēre cogant. Data atq; publicata Auinione, octauo idus Octobris, anno dignitatis 8. Chriſti uerò. 1323 Hæc ubi in Germania comperta ſunt, Ludouicus diuini humaniq; iuris cōſultiſsimos quoſq; in Italia, Germaniis, Galliis, præcipuè Bononiæ atq; Lutetiæ, iure utroq; atq; ſacris literis peritos conſulit. Hi omnes reſcripſere, acta et dogmata Ioānis aduerſus Cæſarē, Chriſtianæ ſimplicitati & diuinæ philoſophiæ repugnare. Extāt huiuſcemodi cōſilia Theologorū in bibliothecis, in mēbranis ſcripta, contra uicesimū ſecundū. Libros quoq; edūt hi amici Ludouici, Marſilius Patauinus, Ioannes Gandauenſis, Luitpoldus de Bebenburgk, Andreas Laudenſis myſta Fruxinenſis, Auguſtæ magiſter epiſtolarum: Vlricus Hangenor Auguſta ortus, ſacro Cæſaris ſcrinio præfectus, Dantes Aligerius. &c.

Sequitur Apologia Ludouici 4. Imperatoris, publicè contra calũnias Iohãnis xxii. propoſita.

IN primis contra nos, & Imperialem authoritatem, & ius Imperij, allegatur & obijcitur, quòd poteſtas & authoritas Imperialis eſt à Papa: & quòd electus in regẽ Romanorũ, ex ſola electione nõ eſt. R. *Dici poteſt uerus Imperator, nec habet poteſtatẽ, iuriſdictionẽ & authoritatẽ, antequã inungatur, cõſecretur & coronetur à Papa: qui, ut dicunt, tã in tẽporalib. quàm in ſpiritualib. habet plenitudinẽ poteſtatis. Ad quæ reſpõdemus, hãc opinionẽ ſacris canonib. ac iuri & rationi pariter obuiare, ſicut expreßè patet in* Decretis 96. *diſt. c, Cũ ad uerũ, & canone, duo ſunt. & c. Imperator. ubi expreßè habetur in hæc uerba: Duo ſunt quippè quib. principaliter hic mundus regitur, ſ. authoritas Põtificũ, et Regalis poteſtas. Habet quippe Imperator priuilegiũ poteſtatis ſuæ, quã adminiſtrãdis legib. probabiliter diuinitus cõſecutus eſt, nec Imperator uſurpat. hæc ibi. ubi gloſſæ ordinariæ dicũt, quòd iſtæ poteſtates ſunt diuerſæ, & quòd neutra dependet ab altera, & quod Imperator nõ habet poteſtatẽ ſiue imperiũ niſi à ſolo* Deo. 93. *d. c. Legimus. ubi in textu dicitur, quod exercitus facit Imperatorẽ. & gloſ. ſuper uerbo Imperatorẽ, dicit: Sic ex ſola electione principũ. Dico enim uerũ Imperatorẽ, antequã à Papa confirmetur, ut dixi 73 di. Quamuis hæc gloſſa. et hoc etiam probatur in canone x. di. ubi de poteſtate põtificali & imperiali loquitur in hæc uerba: quoniã mediator Dei & hominũ Chriſtus Ieſus ſit, actib. proprijs & dignitatib. diſtinctis, officia poteſtatis*

ſtatis utriusq; diſcernit, ut Imperatores pro æterna ui ta pōtificib. indigerēt, & pōtifices pro curſu tēpora liũ rerũ imperialib. legib. uterētur. Quatenus ſpiritualis actio à carnalib. incurſibus diſtaret, & Deo militās, ſ. Papa, minimè ſe negocijs ſecularib. implicaret: ac uiciſsim ille, ſi Imperator non uideretur diuinis reb. præſidere, q eſſet ſecularib. negocijs implicatus. Hæc ibi. Vbi gloſſa ordinaria de utraq; poteſtate loquēs, dicit ſic: Dũ ergo poteſtates iſtæ diſtinctæ, eſt hoc argumentũ, quod imperiũ non habetur à Papa, & quòd Papa non habet utrunq; gladiũ. Nã exercitus facit Imperatorē, 43. d. Legimus. & imperiũ à ſolo Deo habetur, 23. q. 4. Eſt quãuis. Alioquin ſi imperiũ haberet à Papa, poſſet in tēporalibus ad Papã appellari: quod probat Papa Alexãder 4. Quòd illa ſ. tēporalia, ſuã, ſ. Papæ iuriſdictionē nō attingũt. ex. de appel. Si duobus. &, qui ſi. ſicut legit c. Tamen. &, Ita eius, credo iſtas poteſtates diſtinctas eſſe. Hæc gloſ. & 8. di. c. Quo iure, dicitur: quòd iura humana per Imperatores, reges ſeculi, Deus humano generi diſtribuit. & lex dicit, quòd imperiũ & ſacerdotiũ principio præceſſerũt in actum, quomodo oporteat epiſcopos & cæteros cleri. ad ordinē perduci. In principio, Coſ. 1. Nec Imperator iuriſdictionē papæ, nec papa iuriſdictionē Imperatoris perturbare debet. extrà, de iudic. Nouit. Ex quibus & alijs pluribus quæ breuitatis cauſa dimittuntur, clarè patet, quòd poteſtas & authoritas Imperialis, quæ immediatè eſt à ſolo Deo, & non à papa, & quòd electus in Imperatorem, ex ſola electione eſt rex Rom. et habet autho-

ritatē, iuriſdictionē et poteſtatē Imperialē et antiquā, inungatur, cōſecretur, et coronetur à Papa, aut non: & quòd Papa non habet in temporalibus dictam plenitudinem poteſtatis. Sed obijcitur, quòd ille qui ſe Iohānem papam xxii appellabat, per ſuos proceſſus de facto caſſauit, ſiue nullam caſſam & irritam pronunciauit, electionem de nobis in regem Romanorū factam: aſſerens in ſuis proceſsibus, nos miniſtrare nō poſſe iura Imperij, et quòd adminiſtratio Imperij ad ipſum Ioh. pertinebat de iure, & alia plura in ipſis proceſsibus aſſerens, & de facto attentans contra nos & iura Imperij, & contra illos & contra iura & libertates eorum, ad quos uacante Imperio pertinet electio regis Romanorum, & contra iura & poteſtates principum Alemaniæ & ſubditorū Imperij, & cōtra conſuetudines antiquitus rationabiliter introductas & obſeruatas: prout in ipſis proceſsibus, immò uerius exceſsibus, continetur. Inſuper poſt dictos proceſſus, quaſdam literas ſub Bulla ſua dicitur feciſſe, & per mundum publicè tranſmiſiſſe, in quibus ſe aſſerit totam Italiam ab imperio & regno Alemaniæ ſeparaſſe: inſinuans per ſua ſcripta & dicta, quòd Papa tanquam dominus uniuerſalis, non ſolum in ſpiritualibus, ſed etiam in temporalibus, poteſt tam de imperio quàm de omnibus regnis & dominiis temporalibus totius mundi, ad ſuum libitum diſponere & ordinare. Ad quæ omnia duximus reſpondendum, quòd dicti omnes proceſſus, aſſertiones & literæ, & omnia & ſingula quæ per dictum Ioh. in prædictis & contra prædicta geſta ſeu attentata fuiſſe dicuntur, fue-

runt

runt & ſunt nulla, & nullius ualoris & momenti, rationibus infrà ſcriptis. Prima ratio eſt, quoniam Papa quantumcunq; catholicus & legitimus, non habet talem poteſtatem, nec authoritatem aut iuriſdictionem in temporalibus, & maximè ſupra iura Imperij, quod eſt immediatè à ſolo Deo. ut euidenter probant Canones, & iura ſuperius allegata. Vnde quicquid dictus Ioh. fecit in prædictis, tanquam à non ſuo iudice factum, nullius fuit momenti: ut probant aperte canones 11. q. 1 di. pen. et 7. q. 1. c. In primis. iuxta finem. et 16. q. 1. c. Frater noſter. & ex. de Iud. At ſi clerici. & ex. de conſue. Ad noſtrã, & c Si non à competenti iudice. l. ij. & iij. & ult. cum ſimilibus. Secunda ratio eſt ex eo, quod dicti proceſſus, immò uerius exceſſus, fuerunt per dictum Ioh. contra nos, & in præiudicium enorme noſtrum, & illorum qui nos elegerunt in regem Romanorum, & aliorum principum Imperij & Alemaniæ, ex notoriè falſis cauſis, & nullo fori ordine ſeruato, nobiſq; & alijs quorũ intererat abſentibus, & nullo modo legitimè monitis & citatis. Vnde dum ſacri canones & iura diuina & humana decernant, ſententias & proceſſus quoſcunque promulgatos abſentibus ijs quorum cauſa agitur, ſiue uentilatur, & eis ſite non monitis & citatis, nullius exiſtere firmitatis. 3. q. 4. per totum. & ubi etiam legitur ſanctos pontifices definiuiſſe in hæc uerba: omnia quæ aduerſus abſentes in omni negotio aut loco aguntur aut iudicantur, irrita erunt, & euacuantur omnino, nec aliquã obtinent firmitatem, quia diuinæ & humanæ leges hoc fieri prohibent, ut ex.

de teſtibus In nomine Domini. & in auth. de teſtibus. Hæc uerò. coll. 7. & ſuper quæ ſen. ſine app. & reſt. l. 1. c. Ex hoc edicto. & l. quomodo & quando iudex L. eaq́ꝫ. & maximè in cauſis quæ ſummi Pontificis iudicio deciduntur, ordo iuris & uigor æquitatis eſt ſubtiliter obſeruandus, ut ex. de ſit. & re iud. C. in cauſis. Sequitur, quod prædicti proceſſus, immò uerius exceſſus fuerũt nulli, & nullius ualoris, perẽptis et momẽti. Nec obuiat, ſi dicatur, quòd prædictus Ioh. in ciuitate Auionis Prouinciæ exiſtẽs, cum ſua curia, per ſuã naturam quam debet ad fores Eccleſiæ à uiſis appẽdi feciſſe, nos abſentẽ citauit: quoniam talis citatio, eſto quòd appareret, nullatenus fuit nec eſt dicẽda ſentẽtia, rationib: infra ſcriptis. Prima ratio: quia ſunt canones & iura. Ad hoc, quod cẽſeatur & dici poßit citatio firma, neceſſe eſt quòd habẽs, q citãdus eſt, citetur aut pſonaliter, ſi inueniri poteſt: aut ſi non poteſt inueniri, publicè citetur ad domũ ſuã. aliàs niſi ſic citetur, nõ poteſt procedere contra ipsũ, ut apertè probatur 4. q. etc. Quiſquis. Et ex. de dolo et cõtu. in textu & in gloſ. & in c. Venerabilis. in fin. & de cleric. non re. ex mc. & ex. quæ matrimoniũ ſit. poſt c. & de eo qui mittitur in poß. c. Ite. ſ. c. ult. equus ca ius maiores. 4. Itẽ ait. Hoc autẽ cũ ſimilib. & ſi proceditur, proceſſus nullius eſt momenti, ut dicitur in ſuperius allegatis iurib. 3. q. c. caueãt. et quæ ſin. ſine app. reſti. L. i. & co. Quomodo & quando iudex. L. eaq́ꝫ. Ex quibus iuribus clarè patet, dato ſine præiudicio, quòd talis inq̃ citatio per literas in ciuitate Auionũ appenſas, reperietur facta fuiſſe, quòd nihilominus proceſ-

proceſſus per ipſũ Ioh. factus fuiſſet irritus & inanis. Secũda ratio: quia ad hoc quod citatio de iure legitima cẽſetur, et arctet citatũ ad ueniendũ, neceſſum eſt quod aßignetur illi qui citãdus eſt, tẽpus & locus ad cõparendũ ſecurus: prout manifeſtè probãt iura, ex. de app. c. ex parte tua. & 33. q. 2. Siue de coniugij. Vbi prouidendus eſt locus, in quo nulla uis formidetur multitudinis, nec ſit difficile teſtes producere, uel cæteras pſonas. quæ tã à sãctis canonib. q̃ à uenerãdis rationis legib. in huius cõtrouerſiis reqritur. Hæc ibi & 3. q. 9. hortamur: & ex. ut li. non conteſ. c. accedes. & de iudic. L. ſed locus. Sed notorium eſt, & indubitatum exiſtit, quod dictus Ioh. tam nos, quàm Imperij noſtri fideles & amicos, odio capitali, & etiam hoſtili exercitu perſequebatur de facto: & ciuitates & iura Imperij ſibi uſurpare & ſubiugare, quantum poterat, conabatur. Ciuitas quoque Auionis, in qua idem Ioh. cum ſuo conſiſtorio morabatur, & ad quam nos per ſuas literas euocabat, & ille qui illius ciuitatis dominium detinebat, nos et Romanum Imperium habebat odio notorio et antiquo. Vnde patet quod deciperet, qui diceret uel ſentiret, talem citationem, nos ad comparendum modo aliquo coartaße. Quis enim auderet dicere, quòd talis conſiſtorij in tali loco periculoſo teneremur ſubire iudicium, & in hoſtium noſtrorum nos ponere ſinum, & mortis periculo ultroneo nos offerre? Patet igitur, quòd talis citatio ſi facta reperiretur de nobis, foret irrita & inanis. Tertia ratio ſumitur ex eo, quòd in ſacris canonibus & legibus ſtatuitur, quòd nullus in pro-

pria cauſa poßit iudicare, uel ius ſibi dare: ut probatur 73. q. 4. c. inter querelas. & q. & de occidend. & 4. q. 4. c. 1. & C. ne quis in cauſa propria iudicet, uel ius ſibi dicat. Sed manifeſtum adeò eſt, & notorium, ut nulla poßit tergiuerſatio negari, quòd prædictus Ioh. de facto contendebat, ſcilicet quòd ipſe non ſolum in ſpiritualibus, ſed & in temporalibus, et in nos & in totum Imperium, ac iura Imperij, habebat plenitudinem poteſtatis: & quòd ſuper hoc contra nos controuerſiam et litigium de facto mouebat, & iura Imperij etiam hoſtiliter ſibi pro uiribus uſurpare conabatur: & nos & Imperij noſtri fideles quãtum poterat, tanquam aduerſarius, hoſtis & inimicus noſter & Imperij, conſequi nitebatur. Vnde etiã contra eum tanquam contra aduerſarium, inimicum & hoſtem noſtrum, & etiam Imperij, pro defenſione noſtra, & etiam fidelium noſtrorum, & iuris imperialis ac fidei, appellamus ad futurum generale Concilium, in loco tuto & ſecuro modo debito & ſecundum formam ſacrorum canonum cõgregandum. Ex quibus ſequitur manifeſtè, quòd dicti proceßus, immò uerius dicti exceßus, per dictum Ioh. cõtra nos & contra fideles noſtros & iura Imperij facta fuerunt in propria cauſa, & temerè et perperam adtentati: & quod ipſe in ipſis proceßibus ſe iudicẽ ſimul & partem effecit: ac per conſequens, quòd fuerunt irriti, & nullius penitus firmitatis.

Tertiò obijcitur contra nos, quòd dictus Ioh. tam in nos, quàm in omnes ſequaces ac fideles noſtros, habentes & tenentes nos pro Imperatore nomine &

honore

honore, & nobis tanquam Imperatori obedientes, & reuerentiam exhibentes, & in omnibus admittẽtes nos ad diuina ſeu nobiſcũ participãtes in diuinis aut diuina officia celebrantes coram nobis, & præbentes nobis auxilium, conſilium & fauorem, de facto excommunicationis ſententiam fulminauit: & Eccleſias & uniuerſitates, quæ contrà facerent, eccleſiaſtico ſuppoſuit iudicio. Vnde dicitur, Quod ſententia paſtoris ſiue iuſta ſiue iniuſta, ſeruanda eſt & timenda. Ad quæ reſpondemus & dicimus, quòd ſecundum ſacros canones & iura huius ſententiæ & proceſſus fuerunt & ſunt nullæ ac nullius firmitatis, nulliusq; ualoris penitus & momenti: nec ſunt aliquo modo timendæ nec ſeruandæ, nec timendi nec ſeruandi: quod euidenter oſtenditur et probatur rationibus infrà ſcriptis. Prima ratio ſic ſumitur. *Certum eſt, quòd cum prælatus eccleſiæ in ſuo mandato excedit formam & poteſtatem à ſacris canonibus ſibi traditam, & in contramandatum huius facientes excommunicationis in ſingulares perſonas & in eccleſias & uniuerſitates ſententias interdicti promulgat, talem ſententiam non tenere, ſed nullam ipſo iure fore, nullatenusq́ obſeruandas, ut probatur per id quod legitur et notatur* Ex. de exceſſib. prælatorũ. c. cũ ad *quorundam. Temerarium enim eſt & indignũ, aliquem ſibi ſua authoritate uſurpare, quod* Romana Eccleſia *non concedit.* Ex. de priuileg. c. ſane. Sed *ut ſuprà probatum eſt euidenter, ſancta* Romana *eccleſia catholica et apoſtolica non concedit, ſed prohibet* Papæ, *ius* Imperij *& poteſtatem in temporalibus*

bus uſurpare. Quia, ut dictum eſt, iſtam Papæ iuriſdictionem, quæ ſolum eſt in ſpiritualibus, non contingunt, ut in ſuperius allegato c. ex. de appel. C. Si duobus. Et maximum eſt, quòd dictus Ioh. per ſuas antedictas ſententias exceſſit formam & poteſtatem papæ traditam: Quia ius Imperij et poteſtatem intẽporalibus ſibi uſurpare conatus eſt, contra ſacrorum canonum conſtituta: Ergo huius ſententiæ ſunt & fuerũt nullæ & nullatenus obſeruãdæ. et hoc eſt unus de caſibus expreßis, in quibus ſententia de excommunicatione nullatenus eſt obſeruãda. Secũda ratio ſic ſumitur. Certum eſt de iure, quod ubi eſt error expreßus in ſententia uel mandato præſidentis, puta quia præcipit, quòd non obediat ſuo ſuperiori, uel præcipit aliquid contra Deum, uel contra ſacrã ſcripturam, talis ſententia ipſo iure nullius eſt momenti, nec eſt timenda, nec aliquatenus obſeruanda: ut probatur per illud quod legitur Ex. de ſententia excommunicationis. c. Venerabilibus iuxta fi. 6. & 11. q. 3. c. Si is qui præeſt. cum duobus cc. ſequentibus. Et idem eſt, utcunq; ſententia eſt ipſo iure nulla: ut probatur apertè per illud quod legitur & notatur Ex. de ſententia excommunicationis. c. per tuas. & ex. de procurat. c. in noſtra præſentia niſi. & ex. de crimine falſi. c. ſuper eo. & ex. de ſententia & re iudicata. c. 1. Sed maximum eſt, quòd dictus Ioh. in dictis ſuis proceßibus & ſententijs expreßit, quòd non obediatur nobis, cui omnes Imperio ſubiecti obedire & reuerentiam exhibere ſecundum diuina & humana iura ſunt aſtricti: & quòd hoc fecit, uolendo ſibi

ius

ius Imperij & poteſtatem omnimodam in temporalibus contra dominum & contra iuſtitiam uſurpare, ad quæ non extenditur, ut dictum eſt, authoritas & poteſtas. Ergo ipſæ ſententiæ ſunt & fuerunt nullæ, et nullius penitus firmitatis, nec fuerunt nec ſunt quomodolibet obſeruandæ.

Maximum eſt, quòd quando ſententia excommunicationis uel interdicti proſata eſt poſt appellationem legitimam, nulla eſt, nec eſt aliquatenus timenda, nec ſeruanda, ut apertè probatur Ex. de offic. & poteſt. 3 di. Cum olim, in fine. & de ſententia excommunicationis. c. Venerabilibus. in fin. & ext. de appel. c. ad Imp. Et per illud quod legitur & notatur ex. de ſentẽtia excõmunicationis. c. per tuas, in gloſſ. ord. & per Do. Oſtiẽſ. in Apparatu, ſuper c. Solet. & in Summa ſuper quam alios doctores. Sed maximũ & notorium eſt, quòd nos dudum contra dictum Ioh. & proceſſus, quos ipſe de facto fecit contra nos, ac poteſtatem & authoritatem Imperialem, & præiudicium & derogationem fidei catholicæ, quam ſancta Romana eccleſia firmiter hactenus docuit & credidit, & docet & tenet & credit, appellamus ad futurum generale concilium, in loco ſecuro & congruo congregandum, & ad ſanctam matrem Eccleſiam catholicam. Quæ appellatio fuit ad ipſius Iohãnis notitiam deducta, prout notorium eſt, & maximum: & conſtat etiam per legitima documenta, & quia ipſe Ioh. poſt & ſupradictam appellationem promulgauit, & protulit de facto contra nos & fideles noſtros, & nos ſequentes, & nobis præbentes

conſi

conſilium, auxilium & fauorem, dictas excommunicationis et interdicti ſententias, ſi ſic dici poßunt: Ergo fuerunt & ſunt nullæ, & nullius ualoris & momenti, nec ſunt aliquo modo timendæ, nec obſeruandæ. Nec obſtat quod dicitur, quòd Papa non habet ſuperiorem, unde, ut aliqui garriunt, non poteſt ab ipſo quomodolibet appellari. & uerè non obſtat, quoniam maximum eſt ſecundum doctrinam catholicam & ſacrorum canonum, quòd papa, ubi de fide ſiue de iure diuino agitur, ſubeſt concilijs, nec poteſt, per illud quod legitur & notatur 15. c. Sicut ſancti. in textu & gloß. & 25. q. Sunt quidam. cum ſequentibus capitib. & 19 d. c. Anaſtaſius, ubi dicit gloß. ordi. ſuper uerb. concilio dicitur: Videtur ergo, quod papa tenetur requirere concilium epiſcoporum quod uerum eſt, ubi de fide agitur, & tunc ſynodus maior eſt quàm papa. 15. d. Sicut ſancti mei. dicit gloß. ord. & quòd Papa, ubi de fide agitur, habet ſuperiorē in terris, à quo poßit iudicari: et per conſequens, ad ipſum ſuperiorem ualeat appellari. Probatur etiā, notanter per illud quod legitur et notatur. 40. di. c. Si papa. ubi expreßè definitur, quòd Papa à nemine iudicari poteſt, niſi deuiat à fide catholica. Ergo ſi Papa deuiat à fide, habet ſuperiorē in terris, à quo poteſt iudicari: & per cōſequens, ad ipſum appellari. Hoc etiam patet per hoc. quod dicit Auguſt. in epiſt. ad Gloriū & Elouſiū, & reliquos Donatiſtas, ubi de concilio Papæ & collegij Cardinaliū ſcribit dominus ſic. q. Non eis dici poßit, et adhuc iuſtißimè dici, Ecce puteus, illos epiſcopos, qui

Romæ

Romæ iudicârunt, non bonos fuiſſe. reſtabat adhuc uniuerſalis Eccleſiæ plenarium iudiciũ, ubi etiã cũ ipſis iudicib. cauſa poſſit agitari, ut ſi malè iudicaſſe cõuicti eſſent, eorũ ſentẽtiæ ſoluerẽtur. Hæc Aug. Ex quibus & alijs plurimæ authoritatis, quæ breuitatis cauſa dimittuntur, euidenter patet, quòd concilium uniuerſale Eccleſiæ catholicæ, ubi de iure diuino aut de fide agitur, maius & ſuperius eſt concilio Papæ & Cardinalium, & ipſum ſoluit & tollit, ſi ipſi repugnant. Cum ergo pro defenſione iuris Imperij, quod eſt à iure diuino, & fidei catholicæ, appellamus ad generale cõcilium in loco tuto et ſecuro congregandum. ſequitur, quòd appellatio noſtra fuit interpoſita ad ſuperiorem, ad quem legitimè potuit appellari.

Carolus quartus.

Ludouico ſucceſſit in Imperio Carolus 4, Bohemiæ rex, aur. bullæ author. Quid is de Romaniſtarum ſpiritualiũq; ſpiritu ſenſerit, facile ex ſequẽti hiſtoriola apparebit: quam quòd lectu digniſſima eſt, totam ex Paralip. Vrſpergenſis adſcribam.

Circa hæc tempora Carolus Imperator Mogũtiæ comitia habet cũ Archiepiſcopis, Moguntinenſi, Treuerenſi & Colonienſi. Aderant quoq; Saxoniæ et Bauariæ duces. Iſtuc pontifex miſerat legatum, epiſcopum Canalcenſ. pro ſubſidio Cameræ. Quẽ cum Imperator præſentibus principib. audiuiſſet, reſpondit: Domine legate, Papa miſit uos ad Germaniam, in qua magnã pecuniã corraditis, ſed in clero nihil reformatis. Adſtabat autẽ Cuno de Falckẽſtein canoni

cus Moguntinenſis, cũ caputio precioſo, aureis et ſericis ligaturis conſuto, quod Imperator ſuo capiti imponens, inquit: Súm ne in caputio Cunonis plus militi, quàm clerico ſimilis? Et intuitus Gerlacũ Archiepiſcopũ Moguntinum, ſic affatur: Domine Archiepiſcope, uobis præcipimus ſub ea fidelitate, qua nobis aſtringimini, ut clerũ ueſtrũ reformetis, tollatisq; abuſum in ueſtibus, calceis, capillis, & toto uitæ habitu. Quod ſi non fecerint, mãdetis fructus beneficiorum ſuorum occupari, & fiſco noſtro præſentari quos nos in honeſtiores uſus conuertemus. Colloquio iſto peracto, pontificis legatus nõ diu Moguntiæ hæſit, ſed quaſi fugitans, naui conſcenſa, Coloniam ſoluit.

Fridericus Cæſar.

DE Sigiſmũdo Cæſare poſtea dicetur in concilio Conſtantienſi. Iam pauca de Friderico Cæſare, patre Maximiliani, dicam. Tempore Baſilienſis concilij, nempe anno Domini 1441, habuit is Cæſar conuentũ Imperij Mogũtiæ, ubi præcipuè deliberatum eſt de rebus Eccleſiaſticis, nempè de concilij Baſilienſis authoritate, & minuendis oneribus ſeu exactionibus quas Papæ Eccleſiis Germanicis totiq; Germaniæ imponebant, quibusq; eam penitus exugebant. Nã Papa Baſilienſe conciliũ, quod prius ipſemet indixerat & cõfirmârat, euertere uolebat. Id perniacioſum Germani ac Imperator Eccleſiæ & Imperio fore putantes, de reſiſtendo eius audaci tyrannidi deliberabant. Volebãt præterea tolli omnes annatas, reſeruationes, item omnes ſumptus pro pallijs, cõfirmationib. aliasq; malas Papæ artes, quibus Germa-

Germaniã deglubebat. Habeo articulos eius delibe rationis. Extat epiſtola Friderici Imperatoris ad regẽ Galliæ, in fine Clemangis impreſſa, qua eũ hortatur, ut ad illum conuentum ueniat, aut ſaltẽ aliquos eximios uiros legatos mittat, quo de reb. Eccleſiæ deliberare inter ſeſe poſſint. At contrà Papa per legatos à Gallo petijt, ne uel ipſe eò proficiſceretur, uel ullos legatos eò mitteret, ſe inconſulto. Omnino apparet ex utraq; contraria petitione, et præſertim ex prædicta Friderici epiſtola, eũ Cæſarẽ magnũ quippiam de rebus eccleſiaſticis, magnóq; ſtudio in animo uoluiſſe. Grauiter certè orat & obſecrat regem Galliæ, ut uelit perpendere ſummas Eccleſiæ difficultates, & ad deliberandum de eis ſanandis ad prædictum conuentum uenire, &c.

De hoc Moguntino conuentu uide comẽtaria Syluij de Baſilienſi cõcilio, ubi prolixè de eo leges. Molinæus ſcribit, bis inſtitiſſe acriter ordines Imperij, ut cohiberent Romaniſtarum rapacitatem: ipſúmque Imp. id facere primò ſeriò conatũ: ſed mox à Romanis, & præcipuè à Syluio mollitũ elanguiſſe. Verùm hunc Molinæi locum, & prædictos articulos ſeu grauamina, in titulo de Grauaminibus integrè adſcripſimus. De Maximiliano item, quid et is conatus in hoc eodem genere ſit, alibi annotatum eſt.

Marſilius Patauinus.

M*arſilius Patauinus uixit anno 1324. Edidit inſigne opus, quod inſcripſit, Defenſor pacis, pro Ludouico Cæſare, cõtra Papam Ioannem 22, quodq; nunc impreſſum extat. Contraxit quoq; eun*

dem librum iam olim in compendium pius aliquis, & non indoctus uir: quod compendium ego habeo. Multa in eo opere Marſilius iuxtà eruditè ac piè cõtra Papam diſputat: ut, omnes Epiſcopos et ſacerdotes eſſe æquales, nec habere Papam ſuper alios Epiſcopos ſuperioritatem aliquam, multo minus ſuper Cæſarem, aut alios politicos gubernatores. Summum iudicium debere eſſe penes uerbum Dei. In conciliũ, ad cognoſcendum et iudicandum, non tantum ſpirituales, ſed & laicos eruditos pioſq; admittendos. Clerum & ipſum Papam debere eße ſubiectum magiſtratibus. Eccleſiam eße uniuerſitatem fidelium. Eccleſiæ fundamentum & caput eße Chriſtum: nec conſtituiße Chriſtum aliquem unum uicariũ, nec Papam. Epiſcopos eligendos eße ab Eccleſia & clero ſuo. Coniugiũ ſacerdotum piè concedi poße. S. Petrũ nunquam fuiße Romæ. Papiſticum cœtum ſeu ſynagogam, eſſe ſpeluncam latronum. Doctrinã Papæ nõ eſſe ſequendam, quia ducat ad æternum exitiũ. Corruptos Chriſtianorum mores ex turpitudine ſpiritualium profluere. Diſputat etiam in alio quodã opere De gratuita iuſtitia. Merita extenuat, et dicit ea eſſe cauſam ſalutis ſine qua non. Hæc cũ tã multa piè doceat, & Papæ errores cõfutet, non inmerito dicit eſſe ſingulare dei donũ, quod ipſe fermè ſolus Romanorũ pontificũ ſophiſmata ſoluere poßit. Habeo & alium paruum Marſilij libellũ, De tranſlatione Imperij à Græcis ad Germanos, quẽ libellũ anno ſuperiori Baſileæ imprimendũ curaui. Damnauit Marſilium eius aduerſarius Ioannes 22. in ſuo Extra iuſti

tiam

liam uagante. Non dubitanter autem affirmo nullū ſcriptum extare contra Papā ex ueterib. præſtātius hoc, ſiue eruditionem, ſiue copiā & libertatem ſpectes. Vidi in uetuſto quodam codice tractatulum, cui nomen Marſilij erat adſcriptū, in quo probatur, quòd poteſtas coactiua tantum ad imperatorem pertineat: ſed erat nomine Ludouici Cæſaris ſcriptus.

Eodem tempore uixit Vlricus quidam Auguſtanus, ſecretarius Imperatoris intimus, qui Ioannē Papam ſolitus eſt appellare beſtiam à mari ortam: de qua in Apocalypſi.

Ioannes de Ianduno.

IOannes de Ianduno Gandauienſis, uir longè eruditiſsimus, circiter ante 230 annos, eadē planè dogmata cum Marſilio Patauino defendiſſe contra Papā dicitur: præcipuè uerò primatum Papæ oppugnauit. damnatusq; eſt eodem decreto Ioannis 22, cum Marſilio. Sic autē id decretum incipit: Licet intra doctrinā Apoſtoli, etc. Scripſit quoque multa philoſophica ſuper Ariſtotelē et Auerroē, quæ et olim in precio fuerūt, & adhuc hodie ſunt. An uerò aliqua eius theologica uſquā terrarū inueniantur, ignoro. Si quæ tamen alicubi adhuc extant, haud dubiè eximia ſunt.

Okam.

VVilhelmus Occam floruit circa 1320 annum, id eſt, fermè ante 230 annos. Scripſit dialogos in defenſionem Ludouici Bauari, contra Ioannem 22. Item opus titulo Nonaginta dierum, in defenſionem Michaelis generalis Minoritarum, itidem à Papa pro hæretico excommunicati.

dem librum iam olim in compendium pius aliquis, & non indoctus uir: quod compendium ego habeo. Multa in eo opere Marſilius iuxtà eruditè ac piè cõtra Papam diſputat: ut, omnes Epiſcopos et ſacerdotes eſſe æquales, nec habere Papam ſuper alios Epiſcopos ſuperioritatem aliquam, multo minus ſuper Cæſarem, aut alios politicos gubernatores. Summum iudicium debere eſſe penes uerbum Dei. In conciliũ, ad cognoſcendum et iudicandum, non tantum ſpirituales, ſed & laicos eruditos piosq; admittendos. Clerum & ipſum Papam debere eſſe ſubiectum magiſtratibus. Eccleſiam eſſe uniuerſitatem fidelium. Eccleſiæ fundamentum & caput eſſe Chriſtum: nec conſtituiſſe Chriſtum aliquem unum uicariũ, nec Papam. Epiſcopos eligendos eſſe ab Eccleſia & clero ſuo. Coniugiũ ſacerdotum piè concedi poſſe. S. Petrũ nunquam fuiſſe Romæ. Papiſticum cœtum ſeu ſynagogam, eſſe ſpeluncam latronum. Doctrinã Papæ nõ eſſe ſequendam, quia ducat ad æternum exitiũ. Corruptos Chriſtianorum mores ex turpitudine ſpiritualium profluere. Diſputat etiam in alio quodã opere De gratuita iuſtitia. Merita extenuat, et dicit eã eſſe cauſam ſalutis ſine qua non. Hæc cũ tã multa piè doceat, & Papæ errores cõfutet, non inmerito dicit eſſe ſingulare dei donũ, quod ipſe firmè ſolus Romanorũ pontificũ ſophiſmata ſoluere poſſit. Habeo & alium paruum Marſilij libellũ, De tranſlatione Imperij à Græcis ad Germanos, quẽ libellũ anno ſuperiori Baſileæ imprimendũ curaui. Damnauit Marſilium eius aduerſarius Ioannes 22. in ſuo Extra iuſti

tiam

tiam uagante. Non dubitanter autem affirmo nullũ ſcriptum extare contra Papã ex ueterib. præſtãtius hoc,ſiue eruditionem,ſiue copiã & libertatem ſpectes. Vidi in uetuſto quodam codice tractatulum, cui nomen Marſilij erat adſcriptũ, in quo probatur, quòd poteſtas coactiua tantum ad Imperatorem pertineat:ſed erat nomine Ludouici Cæſaris ſcriptus.

Eodem tempore uixit Vlricus quidam Auguſtanus,ſecretarius Imperatoris intimus,qui Ioannẽ Papam ſolitus eſt appellare beſtiam à mari ortam: de qua in Apocalypſi.

Ioannes de Ianduno.

IOannes de Ianduno Gandauienſis,uir longè eruditiſsimus, circiter ante 230 annos, eadẽ planè dogmata cum Marſilio Patauino defendiſſe contra Papã dicitur:præcipuè uerò primatum Papæ oppugnauit. damnatusq; eſt eodem decreto Ioannis 22, cum Marſilio. Sic autẽ id decretum incipit:Licet intra doctrinã Apoſtoli,etc. Scripſit quoque multa philoſophica ſuper Ariſtotelẽ et Auerroẽ,quæ et olim in precio fuerũt,& adhuc hodie ſunt. An uerò aliqua eius theologica uſquã terrarũ inueniantur,ignoro. Si quæ tamen alicubi adhuc extant, haud dubiè eximia ſunt.

Okam.

VVilhelmus Occam floruit circa 1320 annum, id eſt,fermè ante 230 annos. Scripſit dialogos in defenſionem Ludouici Bauari,contra Ioannem 22. Item opus titulo Nonaginta dierum, in defenſionem Michaelis generalis Minoritarum,itidem à Papa pro hæretico excommunicati.

Eſt autẽ aliquãto difficilius ſtatuere, quid Okam cõtra Papam uel ſenſerit uel docuerit, quòd ſic ſcribit, non tanquam qui ſuam ſentẽtiam indicet, ſed qui alienas opiniones, easq́; inter ſe diuerſas, earumq́; rationes recitet. Si tamẽ eas ſtatuere debemus, eſſe eius ſententias, quas firmis rationibus fulcit: tunc ſanè ſenſit, Papam non habere primatum iure diuino, Petrum non habuiſſe primatum, Petrum nunquã fuiſſe epiſcopum Romæ, Papam poſſe errare, Papam iudicãdum eſſe à concilio, Totã Romanam Eccleſiam poſſe errare, Papã nullum ius habere ſuper Imperatorem, & ſimilia complura.

In cõpendio errorum Ioan. 22 clarè & aſperè accuſat & redarguit eum de multis erroribus. Si extarent & alij ſex tractatus, qui deſunt, fortaſsis ibi plura, clariora & grauiora, quæ cõtra Antichriſtũ aſſeruit, reperirẽtur: ſed ea prætermiſſa teſtatur Aſcẽſius in præfatione, quòd eſſent aliquanto aſperiora.

Dialogus inter clericum & militem, cõtra nimiã libertatem clericorum, qui uulgo extat, eius eſt. Reprehendit quoque luxum & faſtum, uitamq́; omni ſcelere perditam, & contaminatam, Papæ & ſpiritualium. Ob hanc in dicenda aſſerendaq́; ueritate libertatem, eſt à Papa excommunicatus. Sed ita conſtanter iniuſtam Pontificis excommunicationem contempſit, ut & mortuus in ea ſit. Habetur alicubi etiam ab ipſis papiſtis pro ſancto.

Illud uerò uel in primis notatu digniſſimum eſt, quod in præfatione Dialogorũ diſcipulus ad Okam dicit hiſce uerbis: A te autem ſpecialiter hoc opus

efflagito,non ſolum quia te reputo præ alijs erudi-
tum: ſed etiam, quia te uideo circa controuerſiam
præfatam ſingulariter occupatum. Omnes enim li-
bellos & opera aduerſariorum contra Dominum
ſummum pontificem niteris congregare, in quibus
ſine intermiſſione ſtudes, &c. Vnde apparet nec
pauca,nec inerudita ſcripta,in quibus tantus uir tan
topere occupatus fuerit,tunc contra Papam edita à
doctis pijsq; uiris fuiſſe. Verùm quoniam Sledanus
admodum commodè & eleganter ſummam ſententia
rum Occam,præſertim quas ille contra Papam de-
fenderit,in ſua hiſtoria expoſuit, eius quoque uer-
ba adſcribemus.

Gulielmus Occam, Ludouico quarto Cæſare
floruit, ad annum ſalutis M. ccc. xx. & inter alia
de ſummi pontificis poteſtate ſcripſit, quo quidem
in libro quæſtiones octo uariè tractat, & multipli-
citer: An munus Pontificiū ſimul & Cæſarium ab
eodem adminiſtrari poſſint: an Cæſar à ſolo Deo,
non etiam à pontifice Romano poteſtatem accepe-
rit: an authore Chriſto pontifex & eccleſia Roma-
na facultatem habeant, ut Cæſari cæteriſq; regibus
iuriſdictionem committant exercendam: an Cæſar
electus plenum habeat hoc ipſo ius adminiſtrandi
remp: an cæteri reges, præter Cæſarem & Roma-
norum regem, eo quòd à ſacerdotibus inauguran-
tur,aliquam ab eis accipiant poteſtatem: an eiuſmo
di reges ullo modo ſubiecti ſint inaugurantibus, an
ſi nouum adhiberent ſacrificium: aut diadema ſibi
ſumerent ac imponerent ipſi, titulum atque pote-

 ſtatem

ſtatem regalem amittant: an ſeptemuiri Principes electores tantum iuris conferant electo Cæſari, quantum cæteris regibus legitima ſucceſſio. Multis in utramque partem expoſitis argumentis atque rationibus, ut dixi, pro magiſtratu ciuili plerunque decidit: & per eam occaſionem meminit Iohã. 22. pontificis, qui tam uixit, & leges fecerat, uti uocant, Extrauagantes, inſertas iuri pontificio: quas quidem omnes ait à multis reprehendi tanquam hæreticas, & omnino falſas. Deinde recitat errores ab alijs animaduerſos, in illius nõ modò libris, uerùm etiam ſermonibus: & homines ſanos mirari dicit, tantam illis haberi fidem. Sed hoc nimirum eſſe tempus, de quo Paulus ad Timotheum ſcripſit, fore ut homines uera neglecta doctrina, nouos quærant magiſtros, qui ſeruiant ipſorum auribus, & ad fabulas abducant. Hunc enim eſſe præſentis temporis ſtatum, ut plerique omnes non quæ Chriſti, quæ Apoſtolorum, quæ patrum doctrina fuerit inquirant: ſed quid pontifex fieri uelit atque iubeat, auſcultent.

Donatio Conſtantini.

DOnationem Conſtantini, quam uocant, in qua Conſtantinus (ſi fas eſt credere) donauit Papæ primum dominium ſpirituale ſupra omnes Eccleſias orbis terrarum, deinde regia inſignia, poſtremò & temporale dominium ſupra totum Occidentem, multi improbârunt: ut primùm Marſilius Patauinus in ſuo Defenſore pacis, circa annum 1324: Laurentius Valla proprio ſcripto, circa 1440: An-

tóninus archiepiſcopus Florentinus in ſua hiſtoria, qui negat in uetuſtis codicibus decretorum illam donationem inueniri.

Circa idem tẽpus Cuſanus Cardinalis lib. 3. Cap. 2. eãdem oppugnauit, quam quidem ſuam ſententiam etiam ad Baſilienſe concilium mittere non eſt ueritus, circa annum 1460. Vterque ſanè, Valla & Cuſanus, diligenter cauſam tractârunt: tamen Valla longè prolixius, ac ueluti ex profeſſo, cum alter tantum breuiter de re dicat. Oppugnauit eam & Hieronymus Paulus Cattalanus, cubicularius Alexandri 6. in ſua practica, circa annum 1496, qui & Papæ Pij dialogum contra eandem donationem citat. Reprehẽdit uanitatem huius donationis & Ottho. Friſingenſis. Item Raphael Volater. in uita Conſtantini, circa annum 1500. Omnium tamen firmiſſima eſt Cuſani refutatio.

Sed illud credo inter cætera argumentum non poſtremum eſſe, quòd tamen ab alijs præteritur: Quòd ſi Conſtantinus primatũ Papæ Syluestro ſtatim poſt baptiſmum donaſſet, nunquam profectò in concilio Nicæno (cui interfuit) paſſus fuiſſet decerni, ut Epiſcopus Romanus tantũ ſuburbanis Eccleſiis præeſſet. Nihil enim id aliud fuiſſet, quàm irritam facere ſuam donationem, paulo antè tam ſolenniter tamq; grandibus uerbis factam, ac tam ſanctè confirmatam. Parum memoris uerò mendacis poetæ et illud indicium eſt, quòd cum alioqui clamitent Papæ, ſe diuino iure primatum habere: tamen ibi fingit, eum ipſis Conſtantinum donaſſe.

Comentarijs Aeneæ Syluij de concilio Baſilienſi, Coloniæ anno 35. impreſsis, adiunctæ ſunt iſtæ refutationes Donationis Conſtantini: & præterea adiecta multorum hiſtoricorum, qui de rebus Conſtantini magni ſcripſerunt, teſtimonia. Ex quibus liquidò cuiuis apparet, totam illam donationem fuiſſe eis ignotiſsimam, atque ideo haud dubiè poſtea à Papis impudenter confictam. Sed dubio procul contra iſtud commentum eſt ualidum & illud argumentum, quo & Antoninus Florentinus utitur, quòd adhuc hodierna die inueniuntur exemplaria, quæ iſtam donationem non habent, quorum & ego duo uidi. Apparet enim poſtea demum confictam & inſertam, ſicut in Iuonis Panormiam.

Robertus Gallus.

FRater Robertus, Gallus natione, cuius opuſculum cum Hildegardi, Pariſijs impreſſum eſt, floruit ante 260 annos: id eſt, circa 1290. Viſiones multas habuit, quas in ſuo opuſculo recenſet. Præcipuè autem, imò fermè ſolum contra ſpirituales, ut uocantur. Capite quinto uocat Papam idolum, uel potius Deum. Sic eum per Robertum uocat inquiens: Quis poſuit idolum, hoc in ſede mea, ut imperaret gregi meo? Aures habet, & non audit clamorem plangentium & deſcendentium ad inferna: clamorem buccinæ & tonitruorum tremendas uoces exuperat ululatio eorum. Oculos habet, nec reſpicit abominationes populi ſui, & debachationes uoluptatum eorum, quanta maligna operatur

tur populus eius coram me, nec uidere eã uult, niſi congregare poßit ex eis theſaurum. os habet, & non loquitur, dicens: Conſtitui ſuper eos, qui loquan tur eis bona, ſufficit ut per me uel alios faciã bona. Væ idolo uæ ponenti: quis æquabitur huic idolo in terra? Magnificauit nomen ſuum in terra, dicens Quis me ſubijciet? Numquid domus mea nobilibus terræ copulatur? Dapibus ſuperexcellentior ſum, equites equitantes ſeruiunt mihi. Quod non conſueuerãt patres mei, fit mihi. Ecce domus mea ſternitur argento, aurum & gemmæ ſunt ornamentum eius, &c.

In primo capite, & 12. ſub nomine ſerpentis depingit Papam, ſeu Antichriſtum: quem dicit ſe ſupra modum extollere, & pios, qui pauci ſunt, opprimere, & habere multos pſeudoprophetas, qui neglecto Dei et Chriſti nomine, illum ſolum prædicent & extollant, ac nomen Chriſti obſcurent.

Eccleſiam Romanam & Papam hiſce uerbis depingit: Orabam flexis genibus, erecta facie ad cœlũ, iuxta altare S. Iacobi Pariſijs à dextris: et uidi in aere ante me corpus unius ſummi Pontificis, albis ſericis indutum, tenebatq; dorſum ad orientem eleuatis manibus ad occidentem, ſic ut ſolent ſacerdotes ſtare, dum agunt miſſarum decreta: nec uidebatur caput eius. diligentiusq; intuens, an eſſet omnino ſine capite, uidi caput eius aridum, macilentum, ac ſi eſſet ligneum, dixitq; ſpiritus Domini: Statum Eccleſiæ Romanæ ſignificat.

Indicauit quoque admodum apta ſimilitudine, in uiſione ſibi à Deo oſtenſa, quomodo monachi, Sophi-

ſtæ et Sorboniſtæ, neglecto ac poſt tergum reiecto ſyn cero ſalutariq; Dei uerbo, ſeu ſacris literis, laborent & ſudent circa inanes & inutiles quæſtiones: idq; eos perinde facere, ac ſi quiſpiam habens optimum panem, et uinum in copia, id poſt tergum proijciat, & lapidem manibus tenens rodat. Similis eſt fermè parabola Eſaiæ initio 55. cap.

Sed aſcribam eius uerba: Iterum & alio die idem operis me agente, fui uidens in ſpiritu. Et ecce uir eiuſdem habitus circuibat, panem delicatum portās in humeris, cum uino optimo: dependebantq; panis & uinum per latera eius, ipſe uerò tenebat manibus lapidem oblongum duriſſimum, dentibus rodens illū, ut fameſcens circa panem agere ſolet, nihil autem agebat. Et de lapide egrediebantur duo capita ſerpentum. & inſtruebat me ſpiritus Domini dicens: Lapis hic, quæſtiones inutiles & curioſæ ſunt, in quibus fameſcētes laborant, animarū ſubſtantialia relinquētes. & dixi: Quid ergo capita illa dicūt? Et dixit: Nomen uni Vana gloria, alteri Religionis diſſipatio.

Denique & reformationem Eccleſiæ in hac ſequēti uiſione præuidit: Factum eſt autem, dum eram in eadem ciuitate, in domo cuiuſdam domini Britonis, loquente me cum quibuſdam, uidi crucem quandam perlucidam de argento, ad modum crucis comitis Tholoſani: ſed poma illa duodecim, quæ ſunt in brachijs crucis, erant ſicut quædam poma uilia multum, quæ proijcit mare. & dixi, Quid eſt hoc Domine Ieſu? Dixitq; ad me ſpiritus: Crux hæc, quam uides, Eccleſia eſt, quæ futura eſt lucida per mūdiciem uitæ,

ſonora

ſonora per claram uocem prædicationis ueræ ueritatis. Solicitus dixi: Quid ergo ſignificant illa poma uilia? Et dixit: Humiliatio Eccleſiæ futura eſt.

Fuit autem hic Robertus Gallus nobili genere ortus: primumq; prælatus, poſtea ſtudio pietatis factus eſt Dominicanus. ſed nimirum diuinitùs edoctus eſt, quòd lapidem monaſticarum traditiuncularũ pro ſimplici ſynceroq; chriſtianiſmo quæſiuerit.

Ioannes 22. Papa.

IOannes 22. Papa, qui uixit ante 220 annũ. conſtanter, editis etiam pluribus ſcriptis, aßeruit cõtra mendicantes hoſce articulos:

Quòd Chriſtus nunquam præcepit, uel conſuluit Chriſtianis, ut ſua bona deſererent: ſed ut non eßent nimium ſoliciti de ſuis rebus, aut amarent eas: iußiße affectu deſerere rem familiarem, & non facto ipſo.

Quòd non dederit aliam pietatis regulam Apoſtolis, quàm alijs Chriſtianis quibuſcunque.

Quòd cum perfectione Chriſtiana nõ pugnet poſſeſſio bonorum ſtabilium, aut mobilium.

Quòd Apoſtoli nunquam uouerunt uotum paupertatis, ſeu deſerendi ſua.

Quòd Apoſtoli et alij pij, piè potuerint & poſſint litigare pro rebus temporarijs.

Quòd uotum nihil faciat ad perfectionem.

Maximæ ob iſtos articulos fuerunt contentiones & turbæ. Sed tamen monachi quoquomodo uexati, tandem præualuerunt. Nimirum id Satan obtinere

nere uoluit, ſummam pietatem eſſe, ſi ualidi mendicent: id eſt, pietatis prætextu, alieno ſudore ſuauiter fruantur, eoq; nomine ſanctos ſe, ac ueluti quoſdam ſemidiuos mundo iactitent, uenditent, & oſtentent.

Auentinus ſcribit, hunc papam etiam monachas quaſdam, quæ ſe Beginas uocant, ad coniugium compuliſſe. Item picturas, præſertim Trinitatis, deteſtatum ac perſequutum eſſe: quòd res ad idolatriam & Anthropomorphitarum hæreſim declinaret. Memoratu ſanè dignum eſt, & ab inſtituto noſtro non alienum, quòd Iohan. Mandauilla lib. 1. cap. 7. de hoc papa ſcribit. Refert enim, eum prolixè & ampulloſis uerbis ad Græcos ſcripſiſſe, unicam tantum eſſe Eccleſiam, unitumq; eius caput, nempè ſe Chriſti uicarium: perituroſq; omnes, ſi tam præclaro capiti non adhærerent. Quare monuiſſe, ut quamprimum reſipiſcant, & ſibi obediant. Verùm Græcos breuiter reſpondiſſe: Potentiam tuam ſummam circa tuos ſubditos firmiter credimus, ſuperbiam tuam ſummam tolerare non poſſumus, auariciam ſatiare non ualemus. Diabolus tecum, quia Dominus nobiſcum. Quo Laconiſmo: compendio totam rationem & ſtatum noſtri papæ indicant: nempe eſſe triſtem tyrannidem, ingentem ac intolerabilem ſuperbiam, & inexplebilem auariciæ uoraginem. Quare etiam merito

Diabolum cum tali ſuo uicario, non
Deũ eſſe, eũq; regere.

Scotus.

Scotus.

IOannes Scotus floruit anno 1300. Is lib. Sen. 4. Diſt. 18. queritur, excommunicationem & claues in nimium abuſum conuerſas, ita ut ſicut olim rarò, & non niſi ob iuſtiſſimas cauſas homines excommunicabantur, eòque excommunicatio à Chriſtianis ualde timebatur & magni fiebat: ita, quia nunc contra crebrò & ob futiliſſimas cauſas, ut ob non ſolutos in tempore ſacerdotum reditus, excommunicatio fiat, uileſcat & contaminetur.

Eudo dux Burgundiæ.

EVdo dux Burgundiæ circiter ante 200 annos imperauit. Is ſuaſit regi Galliæ, ne nouas paparum conſtitutiones, Decretales ſcilicet & Extrauagantes, in ſuo regno recipi ac magnifieri pateretur. Videbat ille nimirum eas leges, ſicut & Budæus teſtatur, nihil aliud eſſe niſi fraudulentos quoſdam laqueos, & inſidioſa retia, quibus Papæ eorúmque prælati omnes fortunas ac dignitates laicorum, tum publicas tum priuatas, ad ſeſe rapiunt ac pertrahunt. Conſilium eius prudenter ſcriptum adhuc extare in Regijs Regeſtis, Carolus Molinæus teſtatur.

Gregorius Ariminenſis.

GRegorius Ariminenſis, uir (teſte Trithemio) tum eruditionis tum pietatis nomine percelebris, adeò diſſenſit à ſcholaſticis, ut eos Pelagianis deteriores aſſeruerit. In doctrina De libero arbitrio.

&

& gratia, rectè nobiſcum ſenſit, contra ſophiſtas & papiſtas. Floruit Pariſiis circa 1350 Chriſti annũ: *id eſt, ante ducentos annos,*

Ioannes Vuicleph.

IOannes Vuicleph Anglus, uir doctus et pius, uixit ante annos 170. Multa cõtra Papam docuit: Nõ debere eſſe in Eccleſia aliquẽ ſupremũ epiſcopũ: Papam nõ ſolum non eſſe uicarium Chriſti, ſed etiam Antichriſtum: Eius priuilegia, bullas, diſpenſationes & indulgentias, eſſe tum otioſas ac inutiles, tum etiam impias. Spiritualibus non eſſe dandum dominium politicum. Papam ac eius ſpirituales rapuiſſe claues regni cœlorum, et nec ipſos ingredi, nec alios permittere intrare. Tranſſubſtantiationem, miſſas, officia, horas canonicas, & alias battologias improbauit. Ex baptiſmo ſuſtulit chriſma, ac ſimplici aqua baptizandos fideles docuit, ſicut Chriſtus fecit. Confeſſionem auricularem improbauit. Reprehendit & papiſticam doctrinam de pœnitentia & ſatisfactione. Ait eſſe talem ſatisfactionem imponendam, qualem Chriſtus adulteræ impoſuit: Vade & noli amplius peccare. Tantum duos miniſtrorum ordines eſſe debere iudicauit, nempè preſbyteros & diaconos. Sacramentum confirmationis & extremæ unctionis planè improbauit. Venerationem reliquiarum et ſanctorum reprehendit. Affirmauit doctores ſummos & infimos tantum eatenus audiendos, quatenus uerbum Dei afferunt. Ritus humanos & nouas umbras ac traditiones planè reiecit. Negauit cuiquam licere quicquam addere ad religionem in

ſacris

ſacris literis comprehenſam, eamq; facere difficiliorem: ſicut Papam feciſſe queritur. Baſilicas, & totam iſtam pompam cultus Papæ, item & varios ſpiritualium gradus tollendos putauit. Ordines monachorum tanquam ſuperſtitioſos, impios, & ueræ religioni plurimùm noxios damnauit, & quamprimum deſerendos cenſuit. Accuſauit Papam ac eius ſpirituales, quod multipliciter Eccleſiam aggrauauerint, eamq; libertate à Chriſto donata ſpoliauerint. Defendit quoque communionem ſub utraq; ſpecie: ut ex damnatione Ioannis Hus apparet.

Præter hæc porrò tribuuntur quoq; ei ab aduerſarijs quædam parum pia, quæ nequaquam probari debent. Sed ſuſpicor ea parum bona fide ab iſtis ſycophantis Papæ ex libris Vuiclephi extracta eſſe: quanquam non negem, eum in aliquibus reuera parum rectè ſenſiſſe.

Teſtatur etiam ſuo tempore plures fuiſſe, qui debilitato per ſchiſma papatu (erant enim tunc duo papæ, ſe mutuò conficientes) ueritatem profiteri auſi ſint. Scripſit alioqui Vuiclephus, teſte Balæo, ultra ſeſquicentum ſcripta in diuerſis ſcientijs, præſertim autem in religione, quæ adhuc pleraque in Anglia extant. Narrat præterea Syluius, Epiſcopum Pragenſem ſub initium certaminum Hus, libros Vuiclephi ad ſe contractos exuſsiße: fuiſſeq; ad ducenta uolumina, ſed haud dubiè non omnia inter ſe diuerſa. Volumen eius dialogorum in quatuor libros partitum, eſt alicubi in Germania anno 1525 impreſſum. In ultimo ex prædictis quatuor, potiſſimum con-

tra

tra papam & eius errores pugnat. Habeo eius librū De religione priuata, qui fortaſſe aliquando prodibit. habeo et De ideis. Damnatus autem eſt primùm à magiſtris ſcholarum in Anglia. Deinde in quodā conciliabulo Romano, poſtremò & in Conſtantienſi: Multa eaq; grauiſſima certamina habuit cum papiſtis: ſed protegente eum Domino Deo, tutus uſque ad mortem optimi Regis Eduardi tertij, qui ei ſedulò fauit, permanſit. Poſtea aliquandiu apud Bohemos exulauit. Verùm domum tandem reuerſus eſt, & in ſua parochia ſatur, ut ſcriptura loquitur, mortuus eſt anno 1387. Amiſit eo tempore papa, authore Vuiclepho, ius obtrudendi Eccleſijs, quos ei liberet epiſcopos, ius imperandi decimam bonorum eccleſiaſticorum, & Petri denarios, quos ei annuatim ex Anglia ſingulos ex ſingulis domibus, dare cogebantur.

Reliquit poſt ſe multos doctos diſcipulos, qui & uiuente eo, & poſt mortem, multa certamina cum impijs papiſtis habuerunt, multaq; ab eis ſunt perpeſſi. Nomina quorundam ſola recitabo: nam eorum ſcripta & res geſtas enumerare nimis longum eſſet. Gualterus Britte, Ioannes Aſtone, Ioannes Aſchuuarbi, Nicolaus Herforde, Ioannes Puruer, Ricardus Vuith: Ioannes Oldecaſtel eques auratus qui martyrio fidem ſuā confirmauit: Petrus Clarke. Guilhelmus Taylur, Guilhelmus Vithe: Ricardus Hampole, de quo ut non certò conſtat, eum fuiſſe Vuiclephi diſcipulum, ita certum eſt, eum ſpirituales Papæ de auaricia, libidinibus, & uerbi Dei corru-

corruptione accuſaſſe: Petrus Payne, Philippus Noris, Ioannes Treuiſſa, Ioannes Capgraue. Hi omnes fuerūt celebres doctores, ac pleriq; etiam libros pro ſuo dogmate reliquerunt. quanquam de duobus ultimis affirmare non auſim, eos fuiſſe Vuiclephiſtas. Cadauer eius annis 41. poſt ſepulturam, nempe anno Domini 1428. è terra effoſſum eſt. Vitam eius & res geſtas prolixius ex Balæo cognoſcere, ſi libet, potes.

Ioannes Hus, & Hieronymus de Praga.

VValdenſium doctrinam, uel potius Chriſti Euangelium, inſtaurauit poſtea Ioannes Hus, & Hieronymus de Praga, Bohemi, anno 1400. Sylvius enim clarè affirmat, eos Vualdenſium dogma amplexos eſſe. Sunt tamen & Vuiclephi ſcriptis adiuti. Addiderunt prætereà articulum (ut Syluius indicat) de communione ſub utraq; ſpecie, & de gratuita iuſtificatione. quanquam non dubito, quin & Vualdus doctrinam de gratia Chriſti diligenter tradiderit: ſed tamen inter articulos, qui ei tanquam hæretici obijciuntur, de fide & gratia nulla fit mentio: Tempore Vualdi porrò communio ſub utraq; ſpecie adhuc in uſu fuit. Vterq; in concilio Conſtantienſi, contra publicam datā eis fidem, fermè indicta cauſa, condemnati ſunt. Ioannes anno 1415, Hieronymus uerò ſequenti exuſtus eſt: conſtanti uterq; martyrio (ut etiam ipſi eorum hoſtes fatentur) ſuam doctrinam confirmauit. Audio uulgus, quod ſupplicio Hus in-

terfuit, ita admiratum eius conſtantem piamq́; mor
tem, ut dixerint: Quid iſte homo antea docuerit aut
ſecerit, ignoramus: certè iſta ſunt maxima ueræ pie-
tatis indicia. Ardentiſsimè enim oraſſe paulo ante
mortem dicitur.

Maximè tamē inter cætera memorabile eſt, quod
traditum eſt, eum paulo ante mortem ad ſpirituales
concilij dixiſſe: Centum reuolutis annis Deo reſpon-
debitis, & mihi. Inuenitur idem dictum & in Huſſi-
tica quadam moneta, ante hæc tempora cuſa. Fuit
enim uerè prophetia de uēturo alio doctore, qui ean
dem cauſam paulo fœlicius inuitis portis inferorum
egit. Nam cùm Hus anno 1415. ſit interfectus, Luthe-
rus cœpit anno 1517 papatum oppugnare. Dicitur
quoq; & illam prophetiam paulo ante mortem edi-
diſſe: Me iam, inquit, anſerem (nam id Hus Bohe-
micè ſignificat) aſſatis: ſed ueniet poſtea cygnus, qui
uobis aliquanto melius cantabit, nec tamen eum aſ-
ſare poteritis. Quæ poteſt uideri prophetia de am-
pliſsimis Lutheri donis, deq́; parrheſia ac fœlici uſq;
ad mortē in inſtauranda Eccleſia & affligendo An-
tichriſto ſucceſſu: Quem Dei uirum penè omni ope
humana deſtitutum, totus ferme mundus opprimere
cum rabiosè conaretur, non potuit. Sed extant ipſius
ſanctiſsimi uiri Ioānis Hus ſcripta multa, partim im
preſſa partim ſcripta, ut me de eius dogmate differe-
re prolixius neceſſe non ſit.

Sequuta ſunt ob iſtam iniuſtam cædem, & quia
Papa uolebat ui retrahere Bohemos ad ſuas impie-
tates, ingentia, ac Germaniæ, quæ ſe Antichriſti mi-
niſtram

niſtram in perſequutione Bohemicæ *Eccleſiæ præbuit, funeſta bella*. Reliquerunt Hus *&* Hieronymus *poſt ſe non tantùm multos doctores, ſed et* Eccleſias, *quarum & adhuc quædam reliquæ ſuperſunt*. Sed *ſequutæ ſunt multæ & miſeræ diſtractiones earum* Eccleſiarũ, *& doctorum qui ab eo religionem didicerant*. Pars *longè maxima & florentißima, cuius uelut caput fuit* Rochenzana, *redijt (deſertis fermè pleriſq; pijs dogmatibus, tanquam adiaphoris: retentaq; ſola communione ſub utraque ſpecie) ad papiſticam religionem, facta etiam poſtea cum* Antichriſtianis *publicè concordia in cõcilio* Baſilienſi. Alia pars, *ac præſertim ea quæ* Ziſcam, *de quo poſtea, ſequuta eſt*, Taboritæq; *appellati ſunt, doctrinæ* Vualdenſium *etiam magis adhæſerunt: quare & puriorem ipſo* Hus *religionem habuerunt*. Acres *fuerunt inter haſce duas partes contentiones, de miſſa, purgatorio, inuocatione ſanctorum, ſeptem ſacramentis, traditionibus humanis, alijsq; ſimilibus* Papæ *abominationibus: præſertim circa annum trigeſimum primum, ſecundum, tertium, & quartum*. De *quibus etiam ſcripta quædam habeo*. Summa, *res fuit ſimillima noſtris, poſt* Lutherum *ſequutis, diſtractionibus, in quibus itidem maxima florentißimaq; pars* Eccleſiarum *& doctorum, neglectis plæriſq; pijs dogmatibus, paucißimisq; retentis, quibuſdam cum* Papa *ſeſe pacis cauſa conformauit, aut certè conformare eſt conata, imbecilliore interim parte nequicquam ei reclamante*. Dominus *Ieſus reducat declinantes à lege, ſuæq;* Eccleſiæ

 piam

piam concordiam reſtituat: Amen. Pugnauit *ta-men & Rokanzanus contra craßiores Papiſtas, præ-ſertim autem contra Capiſtranum, pro communione ſub utraq; ſpecie, non inſtrenuè. Sed non eſt noſtri muneris, qui iam tantùm Catalogum recitamus, do-ctorum exponere ſequutas diſputationes, diſſenſio-nes & contentiones inter Hußitas, poſt mortem uiri dei Hus. Verùm id integræ hiſtoriæ eſſet, quam uti-nam aliquando aliquis pius, diligens, doctuſq; fideli-ter conſcribat. Nam Cochlei magis inuectiua, quàm hiſtoria, mendacijs plenißima eſt.*

Petrus Dreſnenſis, & Iaco-bus Miſnenſis.

TEmpore Ioannis *Hus, duo docti uiri Miſnenſes, alter Petrus Dreſnenſis, alter Iacobus Miſnen-ſis, quia cum Pontifice non ſentiebant, pulſi patria, Pragam ſe ad Hus contulerunt, ac eum de commu-nione ſub utraq; ſpecie docuerunt, ut Syluius teſta-tur. Ego tamen ſuſpicor, eum id dogma à Vuiclepho accepiſſe. Inueniuntur Iacobi iſtius ſcripta quædam pia, & mediocriter erudita, præſertim de commu-nione ſub utraq; ſpecie: quæ fortaßis ſuo tempore e-dentur. Syluius ſcribit, Petrum hunc fuiſſe religio-nis Vualdenſium. Iacobus hic & Iacobellus eſt uo-catus, fuitq; celebris, ac longo tempore poſt Hus do-cuit. Adſcribam hîc catalogum & ſeriem præci-puorum doctorum huius religionis, inde à Vuicle-pho, ex quodam ueteri Paſquillo papiſtæ alicuius deſumptum: cuius tamen fides penes ipſum ſit.*

Liber maledictionis omnium hæreticorum, filiorum diaboli Vuiclephi. Vuicleph genuit Stephanum de Colonia, Stephanus genuit Matthiam de Vueſſalia, Matthias genuit Magog de Soſato, Magog genuit Aneuma, Aneuma genuit Staniſlaum, Staniſlaus genuit Poliez, Policz genuit Hus, Hus genuit Marcum, Marcus genuit Zdenkum, Zdenkus genuit Cuch, Cuch genuit Comptũ, qui fuit circularius 4, & nequam. 5. Comptus genuit Michalich: Michalich genuit Bonim, qui fuit pater nequitiæ: Bonim genuit Hieronymum, athletam Antichriſti: Hieronymus genuit Geſnik, uſq; ad tranſmigrationem trium nationum. Et poſt tranſmigrationem, Ieſniz genuit Syc laum leproſum, eius contagio infecti ſunt multi.

Habuit *&* in Germania Hus *etiam poſt mortem multos ſectatores. Quod inde quoque probari poteſt, quia eius dogmatis cauſa nõ pauci exuſti ſunt: ut* Ioannes Draendorff, *nobilis ac ſacerdos Miſnenſis, Vuormaciæ anno 1424: Petrus* Tornauu *Spyræ, anno 1426: Henricus* Grunfelder *ſacerdos Ratiſbonæ, anno 1420: item ibidem, anno 1423, Henricus* Radtgeber *ſacerdos, ex Gotha Thuringiæ: Matthæus* Hager *Berlini, ãno 1458. et alij alibi. Vnde apparet, plurimos Huſſitas paſſim in Germania fuiſſe. Quin & in* Italia *non pauci fuerunt. nam ſcriptum quoddam, in quo S. Bernardini errores recenſentur, teſtatur* Fratricellos, *qui potiſſimum in* Italia *fuerunt, communiter eſſe Huſſitas. Fuit autem eorum maximus numerus.*

Petrus Payne.

PEtrus Payne Anglus Vuiclephita, quia papiſticos errores reprehendit, coactus eſt patria profugere, ac ſe in Bohemiam conferre. Fuit poſtea unus legatorum, ad concilium Baſilienſe miſſorum. Habeo eius breue ſcriptum de Prædeſtinatione & libero arbitrio, nondum impreſſum. Fuerunt duo Petri Vuiclephitæ, qui ex Anglia in Bohemiam profugerunt.

Ioannes Ziſcha.

FVit & Ioannes Ziſcha Bohemus, ex ſectatoribus Ioannis Hus. uir in re militari eximius: qui poſtea Eccleſiam Bohemorum cõtra furorem Antichriſti defendit. eius Epitaphium, quia memoria dignum eſt, adſcribam. Ioannes Ziſcha, nullo imperatorum ducúmue rei militaris peritia inferior, ſuperbiæ ſimul & auaritiæ clericorum ſeuerus ultor, patriæq; acerrimus propugnator, hic iaceo. Quod Appius Claudius cæcus bene conſulendo, & M. Furius Camillus ſtrenuè agendo ſuis Romanis præbuere: hoc ipſum Bohemis meis præſtiti. Fortunæ belli nunquam defui, neque illa mihi, omnem opportunitatem rerum benè agendarum, etiam cæcus præuidi: ſignis collatis undecies, ſemper uictor depugnaui. Viſus ſum mihi eſurientium iuſtiſſimam cauſam aduerſus delicatos, pingues & ſaginatos ſacerdotes egregiè egiſſe, & ob hoc Dei auxilium ſenſiſſe. Niſi illorum inuidia obſtaret, inter illuſtres uiros numerari proculdubio meruiſſem: tamen oſſa

mea

mea hoc ſacrato loco cubant, etiam inſalutato inuitoq; Papa. Ab hoc heroe, eiuſq; exercitu, conditum eſt oppidum Tabor, in quo præcipuè religionis puritas retenta eſt. Habeo aliquot ſcripta Taborenſium paſtorum, circa annum 1431. & 34. contra Papiſtas edita, pia ſanè ac docta, quæ aliquando ſuo tempore fortaßis edentur.

Hermannus Mutius.

IN Hermanni Mutij hiſtoria eſt, quòd anno 1212, in Alſatia multi nobiles et uulgus ſenſerint, quòd liceat quolibet die comedere carnes, modò ſobriè: & quòd non minor ſit luxus in piſcibus pretioſis, aut copioſè ſumptis, quàm in carnibus. Item, quòd impiè facerent, qui prohiberent ſacerdotibus connubium, ac propterea & ipſum Papam talium authorem, impietatis damnabant. Ob quos articulos narrat author, crudeliter in eos ſæuijſſe Papam & Epiſcopos, ita ut aliquando uno die 100 exuſti ſint. Alij quidem hiſtorici, ut Nauclerus, narrant, eodem tempore Mediolani fuiſſe multos eiuſdem doctrinæ homines, miſiſſeq; collectas Alſatos Mediolanenſibus.

Inueni & in quadam inquiſitione facta ante 230 annos in Vualdenſes, Bohemos ſolitos tūc temporis, & multis antè temporibus, collectas mittere ex Bohemia in Lombardiam, eiuſdem religionis hominibus; item & alioqui eò proficiſci, diſcendæ religionis gratia. unde intelligitur, Vualdenſes iam antè 300 annos & amplius fuiſſe in Bohemia, Pomerania, ut eſt in alio inquiſitorio libro, circa Rhenum, et

in Italia. Sed in Italia fuiſſe quaſi præcipuas eorum ſcholas. De qua re uide in Vualdenſibus. Ita hinc quoq; apparet, ſemper fuiſſe aliquos, qui iſtis Dæmoniorum doctrinis repugnauerint, quanquam minus fœliciter. quia nondum erat conſummata Dei ira, ut inquit Daniel: nec uenerat hora, qua Antichriſtus ruere debebat.

Deſiderius Longobardus.

DEſiderius Longobardus, qui ante trecentos annos floruit, propterea inter hæreſiarchas numeratur, quia mendicantes monachos edito ſcripto impugnauit. Vidit nimirum ille bonus homo, quòd ualidos homines mendicare genus ſit flagitij, furto ſimillimum: facere autem id inſuper religionis prætextu, eſſe ſummam impietatem & hæreſim.

Paralipomena Vrſpergenſis.

IN Paralipomenis Vrſpergenſis eſt, quòd circa annum 1240, multi concionatores in Sueuia liberè contra Papam concionati ſint. eius mandatis non obtemperauerint, & prædicauerint ſe annunciare indulgentiam, non à Papa confictam, non à prælatis compoſitam, ſed ab omnipotenti Deo per Chriſtum conceſſam.

Crantzius lib. 8. cap. 16. Saxoniæ, unde hæc deſumpta ſunt, affirmat, eos primatum Papæ quoque pernegaſſe. ait præterea, paßim tam multas hæreſes fuiſſe: haud dubiè indicans propagationem doctrinæ Vualdenſium. Vnde apparet eos ſenſiſſe, bullatas iſtas Papæ indulgentias eſſe meras puraſq; bullas, & inani-

manifeſtißimas deceptiones & fraudes, ut & Theologi, qui ante Thomam fuerunt, affirmare ſoliti ſunt. Vide in fine Veſeli.

Huius eiuſdem hiſtoriæ fit mentio & in Metropoli Crantzij, lib. 8. cap. 18. Sed adſcribam eius locum, quanquam ex odio acerbiùs de eis Crantzius loquatur.

Quidam pulſatis campanis, & conuocatis Baronibus terrarum in Hallis Sueuiæ, ſic feruntur prædicaſſe in publica ſtatione, quòd Papa eſſet hæreticus, omnes epiſcopi & prælati Simoniaci & hæretici; inferiores quoque prælati cum ſacerdotibus, quia eſſent in uitijs & peccatis mortalibus, non haberent authoritatem ac poteſtatem ligandi & ſoluendi (fortaßis dixerunt tantùm, non eſſe eos ferendos in eo officio) & omnes eſſent hominum ſeductores. Item quòd ſacerdotes in mortalibus conſtituti, non poſſent conficere altaris ſacramentum. Item quòd nullus uiuens, neque Papa, neque Epiſcopi, neque alij, poſſent interdicere diuina: & qui prohiberent, eſſent hæretici & ſeductores. Et permittebant in ciuitatibus interdicto ſuppoſitis, diuina peragere, ut ſacramēta Eccleſiaſtica liberè perciperent: quia ipſis perceptis, mundificarentur à peccatis. Item, quòd fratres Prædicatores & Minores peruerterent Eccleſiam falſis prædicationibus: & quòd omnes illi fratres, unà cum Ciſtercienſibus & alijs, prauam uitam ducerent, & iniuſtam. Item, quòd nullus eſſet qui ueritatem diceret, & qui fidem iuſtam opere ſeruaret, niſi ipſi, & eorum ſocij: & hi ipſi non ueniſſent,

priuſquam Deus fidem ſuam periclitari ſineret, de lapidibus excitaſſet alios qui Eccleſiam Dei uera prædicatione illuſtrarent. Prædicauerunt, inquiunt, ad hoc tempus prædicatores noſtri, & ſepelierunt ueritatem, & promulgarunt falſitatem. Nos contrà ueritatem prædicamus, & ſepelimus falſitatem. & in fine: Indulgentiam, quam damus uobis, non damus fictam uel compoſitam ab Apoſtolico, uel Epiſcopis, ſed à ſolo Deo, &c. Hæc de eis Crantzius, aliquanto aſperioribus uerbis, non tamen aliena à uera pietate, recenſet.

Vrſpergenſis.

ABbas Vrſpergenſis, qui uixit ante 300 annos, narrat in hiſtoria Conradi, filij Henrici quinti, fuiſſe ſuo tempore, qui reprehenderent peregrinationes & indulgentias præſertim quas crucis uocant: faterurq; ipſemet eò loci, rem eſſe nouam. Vnde apparet ſemper fuiſſe aliquos, qui creſcentes abuſus, & ſubinde nouos pullulantes reprehenderint: ſed fruſtra, meliorem maiore parte, ut fit, uincente. Recitat quoque ſuam quandam cantilenam, in hiſtoria, ſeparatim à me cum alijs quibuſdam rhythmis impreſſam: in qua prolixè teſtatur, curiam Romanam mera iniuſtitia, fraudibus & impietate ſibi mundum ſubieciſſe, eiuſque opes ad ſe contraxiſſe. Scribit etiam in eadem hiſtoria, quòd ſub Gregorio VII. Romana Reſpub. tota nouis & inauditis ſchiſmatum erroribus laborare cœperit.

Fuit quoque hic quidem pontificibus & ſuæ farinæ

rinæ hominibus plus æquò addictus, ut homines ſolemus. Sæpe tamen eum ipſa ueritas adduxit, ut pontificum iniuſtos ac impios conatus ſit adſcribere coactus. Quale illud in fine eſt, ubi narrat, quàm iniuſtè, uel ſceleratè potius, Gregorius nonus Fridericum ſecundum contra omne ius ac fas ſit perſecutus. Inquit enim: Honorio ſucceßit Gregorius nonus. Hic tanquam ſuperbus, primo anno pontificatus ſui cœpit excommunicare Fridericum Imperatorem, pro cauſis friuolis & falſis, & poſtpoſito omni ordine iudiciario, ſicut idem Imperator in epiſtolis ſuis reſcripſit principibus Alemaniæ, retexens omnem progreſſum uitæ ſuæ, & conuerſationem & actionem & innocentiam pro ſuccurſu terræ ſanctæ: cum quidam hic à matre adhuc in cunis exiſtens, tutelæ Romanæ Eccleſiæ fuerit commendatus. Et paulo pòſt dicit: Imperatorem à Papa etiam excommunicatione coactum, ad liberationem Hieroſolymarum profectum eſſe: & nihilominus tum ſtatim initio Papam paßim per Italiam curaſſe, cruce ſignatos Imperatoris milites, eum ſectantes, intercipi ac iugulari: tum paulo pòſt, cum Imperator bellum iam contra Soldanum gereret, regiones eius inuaſiſſe, & occupare cœpiſſe. Sparſiſſe item rumorem de morte Cæſaris, & cruce ſignatos euntes ac redeuntes interfici præcepiſſe. Conſimiles ſanè luſus perſæpè Papæ cum Imperatoribus luſerunt, ut hiſtoriæ paulò ueraciores ſubindicant. Sed adſcribam ipſius Vrſpergenſis uerba, ne quis me quid comminiſci ſuſpicetur. Narrat etiam Imperator

in ſua Apologetica epiſtola, quomodo pro feliciori liberatione terræ ſanctæ, reginam Hieroſolymorum ad ſuggeſtionē Honorij Papæ acceperit in uxorem. Ex his omnibus quæſtiones facit principibus, quòd pro tot beneficijs ab Eccleſia non potius remuneratur, quàm excommunicatur: ideo & de papa conqueritur, quòd nuncios ſuos honeſtos, uidelicet Archiepiſcopum Brundienſem, & alios, in concilio ſuo non ſolùm audire contempſit, ſed nec ad præſentiam ſuam uel concilij admittere uoluit. Multa quoque alia in eiſdē literis ſunt deſcripta. Item paulò pòſt:

Anno Domini M. CCXXVIIII. Imperator uolens explere uotum ſuum, & pacatum ſibi efficere Papam, transfretauit ad terram Hieroſolymitanā: prius tamē eodē anno condixerat curiā principū Alemanniæ, in Quadrageſima apud Rauennam: à qua ſimiliter impeditus fuit nuncijs & legationibus Domini Papæ. Nam Veronenſes & Mediolanenſes non permiſerunt aliquos tranſire per fines ſuos, ſpoliantes rebus ſuis etiam ipſos cruce ſignatos, ut aſſerebant, authoritate Domini Papæ: quod proh dolor, nefas eſt dicere.

Eo anno & ſequenti tractabatur de pace inter Imperatorem & Soldanum, & gentes ipſorum. Papa uerò captata occaſione de abſentia Imperatoris, copioſum exercitum deſtinauit in Apuliam. & terras Imperatoris in ſeruitio Chriſti demorantis, quòd nefandiſſimum eſt dicere, abſtulit, & ſibi ſubegit: & cruce ſignatos, ne transfretarent, omni ſtudio prohibuit tam in Apulia quàm in Lombardia. Quis talia

facta

facta rectè conſiderans, non deploret & deteſtetur, quæ indiciam uidentur, & quoddam portentum & prodigium ruentis Eccleſiæ.

Anno Domini M. CC.XXIX. fit compoſitio in Quadrageſima, inter Imperatorem & Soldanum: Hieruſalem quoque & Nazareth & Ioppe, cum terris adiacentibus, & alijs quibuſdam locis, Imperatori reſtituuntur: & treuga inter Chriſtianos & Sarracenos uſque ad decennium ſtatuitur. Cumq; Imperator ſuper hoc laudabili & glorioſo facto reſcriberet Domino Papæ, & gaudium annunciaret Chriſtianitati, Papa literas illas abiecit & reſpuit. Eo anno Imperator Paſcha Domini cum multis expenſis, more regio coronatus procedens, Hieroſolymis celebrauit. Aedificia quoque ciuitatis reſtituit: & Ioppen, quæ erat deſtructa, reædificauit, & alia quàmplurima loca, ubi Chriſtianos collocauit. Dum hæc agerentur in ultramarinis partibus, Papa cum ſuis complicibus, ut aſſerebant homines, famam fecit in Apulia diuulgari, Imperatorem eſſe mortuum. Quocirca ciuitates, quæ adhuc adhærebant Imperatori, diſponebant ſe tradere ſub dominio Papæ: & omnes Alemannos de terra ſancta redeuntes, & ibidem in Apulia demorantes, duriſſimo & nequiſſimo facinore interficere. Sed Deus miſericors aliter prouidit, & homines ſuo ſeruitio deditos ad laudem & gloriam nominis ſui clementiſſimè conſeruauit. Tempore ſiquidem æſtiuo eiuſdem anni Imperator reuerſus, uenit in Apuliam, ante alios qui reuertebantur. Cuius reuerſione certiſſimè comperta, cru-

delitas

delitas ſæuientium & furor inuadentium conquieuit. Multi namq; tam de ultramontanis quàm de partibus illis Chriſtiani & Sarraceni, coadunati ſunt ad Imperatorem, ut haberet maximum exercitum & fortiſsimum: cœpitq; terras ſibi ablatas recuperare, & hoſtes de finibus ſuis expellere. Nihilominus quoque omni tempore, quàm diu denũciabat eum Papa excommunicatum, beneficium abſolutionis humiliter cum omni obedientia & deuotione & iuſtitiæ exhibitione expoſtulauit. Super cauſis uerò quæ inter ipſum & Papam uertebantur, diffiniendis, aduocauit principes Alemaniæ, qui uenerunt in Italiam, uidelicet patriarcha Aquileienſis, Archiepiſcopus Saltzburgẽſis, Epiſcopus Ratiſbonenſis, Luipoldus dux Auſtriæ, & dux Dalmatiæ & Hiſtriæ. Quibus aduenientibus, Imperatore manente apud Capuam, tractatum eſt de pace & concordia inter Imperium & Sacerdotium & regnum Siciliæ, & abſolutione Imperatoris. Multis alijs quoque mediantibus tam de curia Romana, quàm etiam Italia & Alemania. Sanè hæc compoſitio cùm non poſſet perfici eo anno, dilata eſt uſq; in annum ſequentem.

Propheticæ picturæ.

EDitæ ſunt ab Oſiandro quædam propheticæ picturæ, cum ſcholijs Germanicè & Latinè, ante 20 annos: quæ, utrius præfatio teſtatur, fermè ante 300 annos ab aliquo pio pictæ fuerunt. Eæ, ut facilè quiuis animaduertere poteſt, indicant, tum impie-

impietatem ingentem Papæ, qui à Chriſto defecerit: tum & interitum pœnasq́; eiuſdem. Inueniuntur & aliæ multæ prophetiæ, ut S. Brigittæ, Hildegardis, Mechtildis, abbatis Ioachim, Catharinæ Senenſis, Iohannis de Rupe ſciſſa, Theodorici epiſcopi Croatiæ, & aliorum, conſimiliter tum errores Papæ ſpiritualiumq́;, tum & pœnas ſignificantes. De quibus alibi aliquid dictum eſt.

Schiſma anno 1255.

EXortum eſt Schiſma circa annum Domini 1255, ſub Friderico Cæſare, quod 12 annis durauit, eo tempore plurimi homines neutri adhærere uoluerunt: ſentientes, Eccleſiam ad homines ſeu Papas alligatam non eſſe. Sic enim ſcribit Auentinus libro ſexto de eare.

Plerique tamen, quorum maxima pars fuit, neutrum pontificē recipiebant. Illud D. Pauli uſurpabant: Omnia ueſtra ſunt, ſiue Paulus, ſiue Apollo, ſiue Petrus: una fides, unus Deus, & pater omnium. Atq; illud Chriſti in ore erat: Vnus magiſter ueſter eſt, uos autem omnes fratres. Gerochus Richenbergenſis præſul de hoc diſsidio complura ſcripſit, quibus titulum de Antichriſto dedit. Manſit hæc ſeditio duodeuiginti annos in Chriſtiano orbe.

Hinc clarè apparet, iſtos homines Antichriſtum Romanum non magnifeciſſe, ſenſiſſeque Chriſtianos poſſe piè Papam penitus negligere. Vtinam aliquid clarius & plenius de hac hiſtoriola haberemus.

Nicolaus

Nicolaus Gallus.

HVnc authorem etiam ideo libentius meo Catalogo inſero, quòd & nomine & cognomine noſtro Gallo conueniat: quem ego cùm ob alias eius egregias dotes, tum uerò in primis ob ardentem pro domo Domini zelum, ex animo, ac ſupra amorem mulierum, ut Dauid inquit, amo. Tametſi hic etiam patria Gallus fuerit. Floruit autem circa 1270 Domini annum. Fuit prior generalis, neſcio cuius ordinis. Scripſit libellum titulo Ignea ſagitta. In eo uehementer deplorat & accuſat corruptiſsimum monachorum ſtatum. Dicit, eos olim in eremo, in ſudore proprij uultus uixiſſe, orationibus & ſtudijs incubuiſſe: nunc contrà in ciuitatibus, ubi & ſtudia & omnem pietatem negligant, uoluptatibus & turpitudinibus ſint dediti, & præſentes ac futuros ſeducant. Damnat quoque inanes Paparum diſpenſationes, qui monachis iam hoc iam illud, contrà quàm fas piumq; eſt, indulgeant. Iam cogita tu mihi Chriſtiane frater, ſi iam tunc monachi, nempè fermè ante 300 annos, paulò poſt initium iſtius noui generis hypocritarum, Franciſcanos & dæmoniacos (Dominicanos puto) tam corruptam ſceleratamq; uitam egerint, quid non ſit ueriſimile eos poſtea ſecutis temporibus ſuis flagitijs hypocriſiq; addidiſſe. & tamen genus humanum ſuis egregijs meritis ſaluare ſe, ſi Dijs placet, affirmant.

Nico-

Nicolaus de Bibrach.

Vixit ac floruit Erfordiæ Nicolaus de Bibrach, circa annum Domini 1290: id eſt, ante 260 annos: homo (ut uidetur) non uſquequaque indoctus, ut quidem illa infœlicia ſecula tulerunt, & uitæ communis gnarus. Is ſcripſit, teſte etiam Trithemio, libellum, qui uocatur Occultus, & adhuc paßim manu ſcriptus inuenitur. In eo author narrat, ſe Romæ fuiſſe: indicat ſimulatas blanditias erga exteros literatósque homines, & iuramenta, ut ille inquit, per Iudæ oſcula. Nec obſcurè innuit, etiam ſe à Papa ueluti Ganymedem (nam hac uoce utitur) ad turpiora quædam expetitum. Docet Romæ fidem ac pietatem eſſe aroma: id eſt, rem admodum caram: Papam, eiusq; ſatellites omnium opes rapere, & nulli quicquam dare. Dicit, Martinum papam exoptaſſe, ut tota Germania unum ſtagnum eſſet. eiusq; hoc epitaphiũ, dignũ ſanè Papã, recitat:

Hic iacet ante chorum ſubmerſor Teutonicorũ,
Paſtor Martinus, extrà qui totus ouinus.
Et lupus introrſus, cui nulla redemptio prorſus:
Sed ſit ad inferna detruſus ab arce ſuperna.

Item alibi ita de Papa inquit:

Sed quia Papa ſacer, eſt uir uerſutus & acer,
Non leue flectetur, nec gratis fortè medetur.
Suadet portari ſibi munera multa, iuuari
Si per eum uultis. De Epiſcopis ita ſcribit:
Sancti quid facitis, qui res ueſtras ita ſcitis
Turpiter expendi, iam iam foret hora loquendi.
Dicite ſumme pater, nos omnes & tua mater

Conquerimur durè, de noſtro præſule fure.
Immò latrone, qui deterior Pharaone,
Angarians clerum, iacet in ſinibus mulierum.
Hic fuit electus, non propterea quia rectus
Ex meritis morum ſit, ſed quia canonicorum
Donis numorum ſubuertit corda ſuorum:
Et tenet Eccleſiæ regimen uicio ſymoniæ.
Immò nec attendit, quòd ſpiritualia uendit:
Nec ſolet abſq; dare, clerum uel templa ſacrare,
Et neq; baptiſma gratis confert, neq; chriſma
Sed per numiſma fidei parat undiq; ſchiſma,
Deuorat & potat, natam cum coniuge dotat:
Chriſte tua dote, reputans quoq; pro nihilo te.
Pro grege non orat, pro uana laude laborat.
Miſſam non cantat, caſtrenſia mœnia plantat:
Militis arma gerit, quæ ſunt ſua, non tua quærit.
Nunquam ieiunat, diſcordes non coadunat.
Armiger in caſtris, non curat quid ſit in aſtris.
Sed diſcordare facit, & lites reuocare.
Non mulcet flentem, non conſolatur egentem.
Non ueſtit nudum, ſed amat cum teſſere ludum.
Quæ per eum detur, elemoſyna nulla uidetur.
Attendensq; parum, minuit decus Eccleſiarum.
Et ſi plura petas, falſas iubet eſſe monetas,
Lucraturq; ſatis de nummis falſificatis.

Item de Epiſcopo & prælatis inquit:

Dicite, ſic miſerum cur rodis epiſcope clerum:
Cuius tu pater es, & quem de iure foueres:
Cur exempla bone non accipis à Pharaone,
Tu gregis es tutor, tu paſtor es, ille ſecutor,

Qui ſi peccaret, famamq́; bonam macularet,
Deberet legere pſalmos, commiſſaq́; flere,
Et ieiunare, non denarios numerare.
Dicite prælatis cleri, cur tam male ſtatis,
Pro grege commiſſo, quòd ei locus eſt in abyſſo,
De noſtris certè manibus quæretur apertè
Illorum ſanguis, quos trux modò uulnerat anguis:
Tunc bene uelletis totum tempus quod habetis
Rectè uixiſſe, gregis in curaq́; ſtetiſſe:

Sed addamus concluſionis uice & hæc pauca de Papa:

Papæ dicatis precor intuitu pietatis,
Quòd ſtat in Eccleſia iam multiplex ſymonia,
Et mala quàm plura, quæ ſunt fidei nocitura:
Quæ ſi durabunt, Eclipſin fortè creabunt.

Vnde apparet, hunc quoq; uirum doctum, ac rerum peritum, eà mala in Eccleſia uidiſſe & reprehendiſſe: quæ ſi non tollerentur, Eccleſiam & pietatem eſſent peſſundatura. Hoc enim Eclipſis ipſi ſignificat.

Gerhardus & Dulcinus.

ANte 270 annos fuerũt duo (ut à papiſtis uocãtur) hæreſiarchæ, Gerhardus Sagareli Parmẽſis, & Dulcinus Nauarẽſis. Iis præcipuè uitio datum eſt, quòd docuerint, orationem Deo non minus acceptã eſſe in prophano, quàm ſacro loco. Itẽ, Papã aſſeruerint eſſe Antichriſtum: & Eccleſiã Romanam, id eſt, Papam, eiúsque ſpirituales, à Deo reiectos, eſſe illam meretricem Babyloniam; de qua eſt in Apocalypſi. Fortaſſe acceperunt aliqua

ſemina ſanioris doctrinæ à Vualdenſibus. Habuerunt amplius quàm per 40 annos, multos ſectatores, præcipuè in Ciſalpina Gallia, & proximis alpibus. Tandem uerò à Papa non tantùm iſti duo doctores, ſed & ingens auditorum numerus, crudeliter interfecti ſunt. Tribuuntur eis præterea quædam incommodæ ſententiæ, quin & promiſcuæ libidines: quæ, ut ſuſpicor, magna ex parte mendaciter à papiſticis eis adſcribuntur, ſicut & Vualdenſibus promiſcuas libidines falſiſsimè Papiſtæ tribuunt.

Dantes.

DAntes Florentinus floruit ante annos 250. fuit uir pius & doctus, ut multi ſcriptores, & præſertim ipſius ſcripta teſtantur. Scripſit librum, quem appellauit Monarchiam. In eo probauit, Papam nõ eſſe ſupra Imperatorem, nec habere aliquod ius in Imperium, ob eamq; rem à quibuſdam hæreſeos eſt damnatus. Scripſit & uulgari Italico ſermone non pauca, in quibus multa reprehendit in Papa, eiusq; religione. Queritur alicubi prolixè, intermiſſam eſſe uerbi Dei prædicationem, & pro ea prædicari à monachis uaniſsimas fabulas, eorumq; nugis fidem haberi: atque ita oues Chriſti non uero pabulo Euangelij, ſed uento paſci. Dicit alibi, Papam ex paſtore factum lupum, uaſtare Eccleſiam, non curare unà cum ſuis ſpiritualibus uerbum Dei, ſed tantum ſua decreta. Alicubi in Conuiuio amatorio, æquat coniugium cœlibatui.

Tau-

Taulerus.

TAulerus, concionator Germanus, floruit ante annos 200. Docuit de gratuita iuſtificatione ſatis rectè. Nam quòd tantopere inculcat, hominem debere Ledig vnd loß ſeyn aller creaturen, vnnd ſeyner ſelbſt: haud dubiè, ut ex multis eius concionum locis apparet, eam uim habet, ut doceat, pios debere penitus de ſe, omnibusq; humanis auxilijs deſperantes, in ſolum Deum conijcere ſuam fiduciam, atque ita ex ſolo Deo pēdêre, omniaq; ab eo ſola fide impetrare. Humanorum operum merita & traditiones uehementer extenuauit: ac omnino omnium ſuperſtitionum hoſtis fuit acerrimus, ſolam Dei miſericordiam diligenter commendans. In concione Epiphaniæ, dicit noſtros prælatos eſſe cæcos, & cæcorum duces: uerendumq; eſſe, ne & Duces & ducti ſimul in exitium æternum ruant. In concione primæ Dominicæ quadrageſimæ, dicit, uehementer obeſſe pijs cordibus ſpirituales iſtos, qui externa ſanctitate & diſciplina præfulgent, atq; ita homines tãtùm ad externa opera trahunt. Concione ſupra, Simile eſt regnum cœlorum patrifamiliâs, clarè improbat ſanctorum inuocationem. uerba eius hæc ſunt:

Ja es ſyndt etliche geyſtliche menſchē/die one troſt nicht wöllen ſeyn/den ehe ſie leüter lich vnd warlich one troſt wellē ſeyn vnd ledig vnd loß fundē werdē/ſo nemē ſy ehe für ſych hymliſche creaturen/alß die heyligen/vnd die engel/vnd beſytzen die in jnen ſelber mit eyner geyſtlichen luſt/ vnd ſetzen die für

ſych zů eynẽ troſt. Alß/diſſer heylige iſt mir lieb vor andern heyligẽ/oder der Engel vor andern engeln / vnnd wer jnen denn diſſen vngelaß vmbſtoſt / das es nicht ſoll ſeyn / ſo haben ſy darinnen wenig friedes / ſy haben wol darinne vnfriede. vnnd das iſt den zů mal vnrecht/ vnd iſt dir gegẽ Gott eyn groß hyndernüß. du ſolteſt ledig ſtehen aller creaturẽ im hymmelrich vnd auff erdtreich/ vnd auff niemãdt rüwen/noch bleiben/den bloß lauter auff Gott allein. Weñ du das theteſt/ warlich vnd leüterlich/ ſo werẽ alle heyligen warlich vnd volkommenlich võ dir geehret/ vnd gewirdiget. Deñ die lieben heyligẽ alle zeit geſenckt werden ein mütigklich in den götlichen vetterlichen abgrundt der heyligen dreyfaltigkeit.

Supra ſepulchrum eius Argentinæ, in monaſterio Dominicanorum, dicitur eſſe ipſius imago, digito Dei agnũ oſtendens: qua ipſa pictura uel ipſemet, uel aliquis alius indicare uoluit, eum, Chriſtũ unicũ agnum peccata tollentem prædicaſſe, neglectis omnibus humanis meritis, iuſticijs, ac ſanctitatibus. Illud ſanè memorabile eſt, & multi diuinitus factũ putant, ut cum illud monaſteriũ in ſcholæ formam redigeretur, caſu, certè ſine ullo humano conſilio, eius ſepulchrum illa præclara imagine inſignitũ ante lectorium remanſerit: ueluti ſi Deus ipſe eo Mercurio ianitore, tanquam epigrammate quodam, intrantes monere uoluerit, qualiſnã ibi doctrina doceatur: aut certè id iam mortuo tribuere, ut etiam in ſepulchro

iacens

iacens uocē Chriſti puriorem auſcultaret, quam cum multis pijs & ſanctis, & audire, & uidere illam fœlicem diem uiuens fruſtra exoptauit. Sæpè enim repetit, Eccleſiam indigere graui reformatione.

Celebratur inprimis hoc eius dictū, quòd nunquā homo ſit tam auidus accipiendi beneficij, quin Deus id ſecundum ſua promiſſa dare magis cupiat. Velle enim eum eſſe ueracem. Concionibus eius Baſileæ 22 anno impreßis, additæ ſunt & aliorum quorundam: ut cuiuſdam M. Ekardi, qui circa eadem tempora fuiſſe dicitur, conſimilis notæ orationes. Vnde apparet, omnibus temporibus aliquos pios doctores fuiſſe. Mirabilis etiam illius hiſtoria eſt, qui eum ex phariſaiſmo eduxit.

Franciſcus Petrarcha.

FRanciſcus Petrarcha, uir apprimè doctus, floruit ante annos 200. Epiſtola uigeſima, appellat Papæ curiā Babylonē, & meretricem Babyloniā ſuper aquas ſedentē, matrē omniū idolatriarū et ſcortationum, cum qua ſcortati ſunt Principes & reges terræ: aſylū hæreſiū & errorum, &c. de qua in Apocalypſi ſpiritus ſanctus prophetauit. Vide locum: prolixè id ibi diſputat. Quomodo cum de curia Papæ locutus ſit, planè uidetur ſenſiſſe, Papam eſſe Antichriſtum. Et ſanè illud quoq; uehementer hoc confirmat, quod dicere ſolitus eſt, nullum cuiquā maius malum optari poſſe, quàm ut fiat Papa. Reprehendit alioqui ualde crebrò ſcelera & impietates pſeudoſpiritualium.

In Italicis ſuis Rhythmis ſcribit inter alia ſic de

Roma:Schola de errori, & tẽpio de hæreſia:id eſt, Schola errorum,& templum hæreſeos. Sic & ſæpè aliâs in eodẽ poemate eam uocat Babyloniam:item matrem errorũ, item nidum proditionũ. Dicit eam creſcere ex alienis calamitatibus. ait quoq;, eam ſe extollere contra ſuos fundatores:id eſt, Imperatores, qui ipſi multa antea largiti ſunt. Talia propemodũ infinita in eius opuſculis, de Papa ac Roma, dicta extant. Apparet etiam, Papam ei infeſtum fuiſſe, eumq; perſecutum. Nam in cantilena 92 inquit: Del empia Babylonia, onde fuggita ogni uergogna, onde ogni ben e fuori, Albergo di dolor, madre de errori, ſon fuggito io per allungar la uitta. Extat quoq; dialogus Piladis & Oreſtis, ſub nomine Petrarchæ, nõ omnino indoctus aut illepidus: in quo diſputatur, Romam modis omnibus fugiendam eſſe, tanquam quandam latronum ſpeluncã, & malorũ fontem ac primariam officinam. Credo ſanè Petrarchæ nõ eſſe: ſed tamen certè eſt hominis haudquaquam inſciti: et ante annos circiter 50 editus in publicum eſt, ſeu impreſſus.

Petrus Ioannis.

ANte annos 260, uel amplius, floruit Petrus Ioannis, diœceſis Biranenſis minorita, qui tum alia multa contra Papam docuit, tum etiam quòd Papa ſit Antichriſtus, & ſynagoga Romana ſit magna Babylon. Scripſit ſuper Matthæum, Epiſtolas, & Apocalypſim. Hunc cum uiuum nequiſſet exurere Papa, longo poſt mortem tempore oſſa eius effoſſa exuſſit. Facit eius mentionẽ Nicolaus Emerici, in libro

in libro Inquiſitionũ. aitq; ab eo porrò Michaelem Ceſenatem ſua dogmata mutuatũ eſſe. Facit & Balæus eius mentionem in Laurentio Anglico, in catalogo Britannicorum ſcriptorum.

Eduardus rex Angliæ.

EDuardus rex Angliæ, *quintus, ut opinor, eius nominis, regnauit circiter annum 1310: id eſt, ferme ante 240. Is de conſilio perlamenti ſui, & ad petitionem totius regni, ſcripſit miſerabilem epiſtolam, quam habeo, petens à Papa, ut deſinat ſui regni Eccleſias commendare, cui ipſi libet: relinquatq; ſibi ac regno liberam electionem prælatorum, aliorumq; paſtorum, ſicut olim eam habuerunt. Queritur lugubriter, Papam conferre regimen Eccleſiarum indignis, qui plerunque neq; curent ſalutem ouium, nec earum uocem intelligant, nec etiã in ſuis Eccleſijs reſideant: ſed tantùm lucro inhient, reditus Eccleſiarum per procuratores exigentes, & oues deglubentes. Vnde fieri, ut pij & docti homines indigenæ paupertate preßi, ſtudia deſerant, ædificia Eccleſiaſtica corruant, ſalus animarũ periclitetur, & regnum deniq; penitus exhauriatur, & debilitetur Domini uinea. Dicit quoq; inter cætera, maiores ſuos & alios proceres regni olim ædificaſſe & dotaſſe templa munificè, idoneosq; miniſtros Eccleſijs præfeciſſe, ſicq; ibi pietatẽ propagatam. Iam autem (inquit) Aper de ſylua deuaſtat uineã Domini Sebaoth, & ſingulares feræ depaſcunt eam: intelligens ſcilicet, ut ex ſequentibus patet, per aprũ de ſylua, ipſum Papã, uel certè eius peruerſum regimẽ.*

 Simi-

Similes, aliasq; plures calamitates, & in aliorum regnorũ gentiumq; Eccleſijs, Clemangis, in libro de Corrupto Eccleſiæ ſtatu, ob talẽ uẽditionẽ ſeu donationẽ, ſeu etiã proſtitutionẽ Eccleſiarum accidiſſe, queribundus commemorat. Nam de hac Gallicarum prælaturarum direptione, & pragmatica ſanctione, perpetua fermè fuere regibus Galliæ certamina cum Papis, inde à Bonifacio 8, uſque in hodiernam diem, dum alius rex ſibi id ius extorqueri patitur, alius uerò neceßitate præſentiq; ſui regni periculo illud ad ſe retrahere, & pragmaticã ſanctionem in uſum reducere cogitur. Qua de cauſa etiam appellatio ſcholæ Pariſienſis cõtra Leonem decimum, de qua alibi, fuit inſtituta. Sed de cõtentionibus Gallicorum regum cum Papis, alibi. Illud uerò obſeruãdum eſt, quod in ſcripto cum Clemangi impreſſo, titulo Apoſtoli nationis Gallicæ, ſcriptum extat, regem Angliæ tandem ſeuero edicto prohibuiſſe annatarum exportationem, & petitionem prælaturarum Anglicarum apud Papam. Nimirum id fecit, poſtquam ſe uidit fruſtra ſupplicare Papæ.

Vuiclephus in libro de Papæ poteſtate, narrat ex Chronica quadam titulo Flores hiſtoriarum, aliam hiſtoriolam, quæ longè ante hanc accidit. Dicit, Papam anno 1226 miſiſſe in Angliam quendam legatum ſuum à latere, nomine Othonẽ. qui in comitijs regni bullam Papæ oſtenderit, in qua Beatißimus confitetur uerum eſſe, quòd Romæ in curia nihil effici aut impetrari ſine maxima effuſione ſeu profuſione pecuniæ, largißimisq; donis poßit: eoq; Romanam

manam

manam Eccleſiam, quæ mater omnium aliarum ſit, infamem ob auariciam, ſimoniam & corruptelas eſſe. Sed id inde accidere, quod aliter ſeſe papæ miniſtri alere nequeant. Decere igitur ipſos Anglos, tanquam bonos Eccleſiæ filios, ut ſuam matrem ea ignominia liberent. Poſſe autem id eos ita facere, ſi aliquo charitatiuo ſubſidio (ut Curtiſani ſuas turpiſſimas expilationes uocant) eam ſubleuent. ſubſidium porrò id eſſe poſſe idoneum, ſi ex omnibus cathedralibus Eccleſijs duæ præbendæ, & ex omnibus monaſterijs duæ bonorũ partes, habita ratione ad Abbatẽ et monachos, perpetuò darẽtur. Verùm Rex ac regnum tunc id penitus recuſauit. Apparet porrò ex priori hiſtoria, Papã poſt hãc primã repulſam nõ deſijſſe ſuis technis circumuenire Anglicanas Eccleſias, donec tandẽ ius omniũ meliorũ prælaturarũ, conferẽdi eas cui uellet, nanciſceretur, ut paulo antè oſtendi.

Conradus Hager.

VIxit Herbipoli M. Conradus Hager, circa annum D. 1340. Is, ut ex bullis quibuſdam Othonis Epiſcopi Herbipolẽſis patet, cõfeſſus eſt, ſe annis 24 ſenſiſſe & docuiſſe, Miſſã nullo modo eſſe ſacrificiũ, aut cuiq́ uel uiuo uel mortuo prodeſſe: eoq́; nequaquã celebrandã. Dixit pecuniã, quæ à morientibus promiſſis relinquatur, eſſe ueluti furta & ſacrilegia quædam ſacerdotum, quæ illi pauperibus impiè ſubtrahant. Dixit etiam, ſe, ſi haberet hypocauſtum plenum aureis, non unicum daturum pro miſſis. Affirmauit etiam, ſe putare propterea populum abhorrere à miſſis, quòd ipſe multos

eam ſententiam docuerit. Abhorruiſſe autem incolas eorum locorum tunc à miſsis pro mortuis, non ſolum hinc, ſed etiam ex alio eiuſdem epiſcopi mandato apparet, ubi ſeueriter ſubditis præcipitur, ut perſoluant ea quæ à ſuis maioribus pro ſtatis miſsis legata teſtamento fuerant. Ob hanc ſententiam ille bonus Magiſter damnatus, ac in carcerem incluſus eſt. Nec ſcio, quem ſit finem ſortitus: Vtinam aliquid plenius de eius doctrina haberi poſſet. Fortè etiã ſcripſit aliquid. Haud dubiè ille auditoribus uerum ſacerdotem, uerum agnum, uerumq; ſacrificium, pro iſto commenticio Antichriſti digito, cum Ioanne oſtentauit.

Nicolaus Orem.

FLoruit Nicolaus Orem circa annum Domini 1364. Habeo in uetuſto codice ſcriptam eius orationem, quam coram Papa Vrbano 5. & Cardinalibus, in uigilia natiuitatis Domini ſupradicto anno habuit. Acris profectò eſt admodum, & duriter eos, aliosq; omnes prælatos ac ſacerdotes reprehendit. Summa porrò orationis ea eſt, ut Papæ eiusq; clero de proximo imminere exitium prænunciet. Signa ſuæ prædictionis, ex eorum ſceleribus ſumit. Omnia prophetarum dicta contra impios Iudæorum ſacerdotes, accommodat ad clerum ſui temporis: eos affirmat eſſe canes, non ualentes latrare: eſſe canes impudentes, neſcientes ſaturitatem: eſſe paſtores, qui non gregem, ſed ſemetipſos paſcant, ignorantes intelligentiam: abiiſſe unumquemq; eorum in uiã ſuam, declinaſſe ad auariciam à ſummo ad minimum. Dicit

eos

eos tanto peiores ſynagoga eſſe, quanto grauius ſcelus ſit Eccleſiam & Sacramenta uendere, quàm pati uendi columbas in tẽplo. Inter ſigna uenturæ calamitatis, ponit etiam inæqualitatem inter ſacerdotes, quòd alij ex eis ſint plus quàm Reges, alij ſint miſeriores & contemptiores mendicis. Item, nimiam ſuperbiam prælatorum, nimiam eorum tyrannidem in Chriſtianos. Affirmat Papam & prælatos promouere indigniſsimos nebulones ad ampliſsima ſacerdotia ac dignitates: optimos uerò, ac omni honore digniſsimos ab eis contemni. Obijcit eis, quod & pelles & carnes ouium crudeliter ab eis auferant. Quare proponit eis etiam illã Ezechielis prophetiam: Ceſſare eos faciã, ut non ultra paſcant gregem meum: liberabo eum de ore ipſorum, & non erit eis ultra in eſcam. Contra iſtam uaniſsimam, & tamen perpetuam papiſtarum obiectionem, quòd ipſi ſint Eccleſia, quam Dominus non ſit deſerturus, quia ſit pollicitus ſe cum ea fore uſq; in finem ſæculi: item, Oraui pro te Petre, ne deficiat fides tua: item opponit illud prophetæ dictum, Nolite confidere in uerbis mendacij: templũ Domini, templũ Domini, &c. Vtinam ea haberi poſſent, quæ priuatim aut dixit, aut ſcripſit. Nam ſi corã Papa talia dicere auſus eſt, uériſimile eſt eum aliâs, ubi minus periculi fuit, plura ac maiora dixiſſe. Tribuunt huic quidam uetuſtiores codices epiſtolam Luciferi. Tempus ſanè propemodum cõuenit, nec etiã ſententia epiſtolæ ab eius animo multum diſcrepat. Sed adijciamus prædictã eius concionem coram Papa & Cardinalibus habitam;

quan-

quandoquidem uix ſpes eſt, eam alioqui in lucem proditur am.

Concio facta coram Papa.

Iuxta eſt ſalus mea, ut ueniat: & iuſtitia mea, ut reueletur. Eſaiæ 56. Secundum ſententiam beati Pauli Rom. *2. & in pluribus locis, ante Chriſti natiuitatem, totus mūdus erat diuiſus in duo genera hominū, ſ.* Iudæos & Gentiles. *Iis quidē* Iudæis *expectantib. apertionē ianuæ paradiſi p ſanguinē Saluatoris uentum, per quē populus gentiū, q ambulat in tenebris, erat uocādus ad lucē, & iuſtificādus ex fide, ut habetur* Rom. 5. *Hanc aūt ſalutē promiſerat olim* Deus *patribus in prophetis, ut huiuſmodi rei deſideria in eorū cordibus accenderet, et firmā ſpem & fidē augeret.* Mich. 6. Vox *Domini clamat, et ſalus erit hominib. timētibus nomē ſuū.* Eſa. 46. *Dabo in Sion ſalutē, & in* Ieruſalē *gloriā meā. Item multa rurſum. Quia ſpes quæ differtur, affligit animā: nimirū ſpes frequentius intulit de tarditate faſtidium, & de propinquitate ſolatiū.* Eſa. 14. *Propè eſt ut tempus eius ueniat.* Et *Abacuc* 2: *Veniet, & nō tardabit. & multa ſimilia. Expectabant enim ſancti patres in limbo, ut ipſe educeret de concluſione uinctum, & de domo carceris ſedentē in tenebris* Eſa. 42. *Et appropinquauit tēpus, in quo plenitudo gentiū intraret.* Ro. 11. *Et in qua uoluit* Dominus *notas facere diuitias ſacramenti huiuſmodi, quod erat abſconditum à ſeculis, & à generationibus:* Coloſſ. 1. *Dominus igitur uno eodémque oraculo patres noſtros de Saluatoris aduentu certificat, de propinquitate lætificat,*

& iuſti-

& iuſtificationem gentiũ pro fidei intelligentiæ inſtare deſignat Dominus in uerbis aſſumptis. Iuxta eſt ſalus, &c. Hoc aũt impletũ eſt, quando notum fecit Dominus ſalutare ſuũ, & in conſpectu gentiũ reuelauit iuſtitiam ſuã. Quantum igitur ad prius, et ad propoſitũ: Prima pars aſſumpti uerbi, ad Dominicæ natiuitatis uicinitatẽ debet applicari, qua Dominus dicit, Iuxta eſt ſalus. Secundò ad myſterium aduentus Chriſti, cuius eſt hodie quarta Dominica, poteſt aptari: cum dicitur, Vt ueniat: Prope enim eſt ut ueniat. quia, Ecce ego ad uos, dicit. Tertiò, de ſe ueritate diuinæ uindictæ nobis tremẽda poterit exponi. Quia dicit et iuſtitia, ut reueletur: ſ. primitiua, de qua Amos 5. Et reuelabitur quaſi aqua iudiciũ, et iuſtitia quaſi torrẽs fortis. Primò igitur ad contẽplationẽ ſolẽnitatis ſacratiſsimæ uigiliæ, cũ gaudio ſuſcipiamus uerbũ Dei patris, Iuxta eſt ſalus mea: ſcilicet Chriſtus. cui dicit Eſa. 49. Dedi te in lucẽ gentiũ, ut ſis ſalus mea ad extremũ terræ. de quo Eſa. 46. Salus mea nõ morabitur. Nã eius proximationẽ Euangeliũ hodiernũ patefecit, ubi Matth. inquit: Cum eſſet deſpõſata uiro Maria mater eius Ioſeph, anteq̃ cõuenirent, inuẽta eſt in utero habens de ſpiritu ſancto. Ex hac re apertè cognoſci poterit, quod Saluator debeat in breui de clauſtris pudoris oriri, ſicut propheta prædixit: Ecce uirgo cõcipiet, & pariet filiũ. Nã quemadmodũ groſsior uua maturat ad uinũ, & flos expanſus feſtinat ad fructũ: ita ſalus mundi in eleuatione uentris uirginis cœpit humano generi propius imminere. Tũc enim apparuit benignitas &

huma-

humanitas Saluatoris, cum mater eius inuenta eſt in utero habens de ſpiritu ſancto, ſicut in ſequentibus teſtatur. Angelus dicit: Quod enim in ea natum eſt, de ſpiritu ſancto eſt. Sed quomodo in ea natum eſt? Quia ſi non ſicut cæteri, de curſu nouē menſium paulatim formatus, ſed ab inſtanti cōceptionis eius ſimul fuit & uerus Deus, & uerus homo perfectus: & ſi non mole corporis, tamen decore uirtutis, & quaſi iam natus: ut dicit Auguſtinus in epiſtola ad Dardanum. Etiam poteſt dici iam natus, quia prope eſt ortus eius, dicente Domino, Eſa. 51. Propè eſt iuſtus meus, egreſſus eſt ſaluator meus. ſicut in prima parte uerbi propoſiti dicebatur.

Secunda pars eiuſdem uerbi, contemplationi myſterij aduentus Chriſti in carnem, poteſt aptari, cum dicit, Vt ueniat: Aggæi 2. Veniet deſideratus cunctis gentibus. Quamuis & de ſecundo aduentu, de quo Eſa. 3. dicit, Dominus ad iudicium ueniet, poſſet exponi: pro cuius memoria, quarta Dominica fuit olim à ſanctis patribus dedicata. & de iſta die iudicij dicitur illud Sophoniæ primo: Iuxtà eſt dies Domini magnus, iuxta eſt & uelox nimis. Et quāuis nō in ſe, tamen in tribulationibus, præambulis eius, ſicut ait beatus Gregorius: Vltima tribulatio multis tribulationibus præuenitur, licet nondum ſtatim ſit finis. Ideo tranſeundo ad tertium uideamus, ſi fortè de tribulationibus præuenientibus ultimū aduentū Chriſti, ſit propinqua aliqua uentura, ut de ea exponatur ultima pars uerbi propoſiti, quo dicit Dominus: Et iuſtitia mea, ut reueletur, ſ. primitiua, ut adducatur

tatur iuſtitia, & impleatur prophetia Daniel. 9. Et ad finem: Quòd hoc malum per noſtram conuerſionem ad Dominum cum humana prudentia poſſet uitari, aut minui, aut ſaltem differri. Circa hæc, quatuor ſunt dicẽda: primò, quòd ſi futurum eſt de tribulatione, ut reueletur. Secundò de eius acceleratione, quia iuxta eſt. Tertiò de falſa æſtimatione circa hæc. quia dicit, Vt ueniat. et quartò de cõſultatione, quæ poteſt fieri, ut iuxta ſit ſalus. Quantum ad primum, ita notorium eſt, & exercitatum in ſacra ſcriptura, quòd eccleſia patietur, ꝙ ſuperfluum uidetur ad hoc allegare: ut quia ex hoc potuit huiuſmodi mali modus & cauſa perpẽdi, & terminus coniecturari. Pro qua promitto duas regulas. Vna eſt, quòd per duo regna gentis Hebræorum quæ fuerunt olim, uidelicet per regnum Iſrael, cuius caput erat Samaria, ſignificatur in prophetis ſynagoga, & per ſecundum regnum, Iudæ, de cuius ſtirpe natus eſt Chriſtus, à quo uidelicet Iudæi ſumus, ſecundum Apoſtolum: & per Ieruſalem, quæ fuit ſecundum regnum Metropolitana, deſignatur Eccleſia. Iſta regula non eſt mea ſed habetur in gloſſa authentica Hieronymi, & eſt Origenis & ultima in omelia ſuper uetus Teſtamẽtum, per Eccleſiam approbata: ubi probatur multiplici ratione, & ſacri canonis authoritate. Alia regula eſt, quod per meretricium et fornicationem intelligitur Symonia, & abuſiua diſpenſatio atque promotio, quæ fit lucri cauſa, ſeu alio adulterino fauore. Nam tale quid, quo ad officia & honores ſeculi per leges gẽtium reprobatur, ut ſitis. Merx dicitur namq;

 à mer-

à mercede, pro qua uenditur illud quod natura fecerat non uenale. Dare ergo aliquid pro pacto, quod erat debitum pro uirtute, eſt quoddam genus corruptionis ſpiritualis, quod olim meretricium dicebatur: ſecundum quod Eſa. 1 de Ieruſalem queritur, Quomodo facta eſt meretrix ciuitas fidelis, plena iudicij? Et Oſeæ 9. Ieruſalem fornicata es à Deo tuo, dilexiſti mercedes ſuper omnes areas tritici. & in multis locis ſcripturæ non poteſt fornicatio aliter recipi. Ergo ſi ſecundum doctrinam beati Petri apoſtoli uoluerimus ſermoni prophetico benefacientes attendere, ac noſcere, quòd ſpiritu ſancto inſpirati locuti ſunt ſancti Dei homines: ſuper hanc Eccleſiã indagemus, ſeu etiam diſcurramus ſcripturas, inſtructi regulis ſupradictis, quibus tanquam duabus clauibus reſerabitur nobis & aperietur intellectus earum ſuper ſtatu Eccleſiæ præterito & futuro. Ex cauſa uideamus de uno. Dominus enim Ezech. 16, huic Eccleſiæ loquens ſub nomine Hieruſalem, ſic ait: In die, in qua nata es, uidi te conculcari in ſanguine tuo. uidelicet loquitur de tempore Martyris. Sequitur: Et multiplicata es, & grandis effecta, & mundaui ſanguinem tuum ex te (ſcilicet ex ceſſatione perſecutionis) & dedi coronam decoris in capite tuo, & ornata es auro & argento, ueſtita es biſſo, & decora facta es uehementer, & facta es in decore meo, quem poſueram ſuper te. Et magis uidetur hiſtoria, quàm prophetia, de proſperatione Eccleſiæ. Sequitur: Et habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine meo, fornicatione ſu-

ne ſupradicta: quod de carnali nequaquam poteſt intelligi. Et poſt omnes abominationes tuas, nõ es recordata dierum adoleſcentiæ tuæ: ſ. de ſtatu primæuo, quando eras nuda, id eſt pauper, & conculcata in ſanguine tuo: & abominabilem feciſti decorem tuũ. Ecce quomodo lucidiſsimè prædicitur deterioratio Eccleſiæ. Et ſtatim ſequitur punitio: Et ecce, dicit Dominus. Dabo te in manus odientium te, & deſtruent lupanar tuum, & demolientur proſtibulum tuum: ſ. locum ubi exercebas iniuſta. & denudabunt te ueſtimentis tuis, et auferẽt uaſa gloriæ tuæ, & derelinquent nudam, plenam ignominia. Ecce poteſtis uidere, quid Eccleſiæ ſit uenturum, & ſubdit capitulum dicens: Soror tua Samaria, id eſt, Synagoga, dimidium peccatorum tuorum non peccauit, ſed uiciſti eam ſceleribus tuis. Ergo & tu porta confuſionem tuam. Et infrà 23 cap. poſtquã diffuſè deſcripſit malitiam & deteriorationẽ Synagogæ, adiecit de Eccleſia dicens: Quod cum uidiſſet ſoror eius, plus illa inſaniuit. Libidinem & fornicationem ſuam præbuit impudenter ducibus & magnatibus ad ſe uenientibus, indutis ueſte uaria. Inſaniuit inquam libidine, cupiditate diuitiarum, & concupiſcentia deliciarum. Erat namque futurum, ut prælati non uererentur Eccleſiæ primitiuæ uenerandam pudicitiam precio & precibus & primis actibus infamare. Cui ſic proſtitutæ conſequenter Dominus dicit: Confractæ ſunt mammæ pubertatis tuæ. & ſubiungit punitionem dicens: Receſſit anima mea ab ea, ſicut receſſerat à ſorore eius, ſ. ſynagoga.

Et repetit cauſam dicens: Scelus tuum & fornicationes tuæ fecerunt hæc tibi. Similia reperiuntur in Eſaia, Hieremia, Ezechiele, & cæteris prophetis: ex quo eodem ſenſu ac prope eiſdem uerbis locuti ſunt, concluditur, quòd omnes uno ore pronunciauerunt, hanc Eccleſiam grauiter peccaturam, & ſuis exceßibus multa mala paſſuram, ac bonis temporalibus, niſi pœniteat, ſpoliandam. Vnde Oſeæ 2. Auferat fornicationes ſuas à facie ſua, ne fortè expoliam eam nudam, & ſtatuam eam ſecundum diem natiuitatis ſuæ, id eſt, in paupertate primitiua: quoniam niſi ſic faciat, ipſa erit de quo Naum 3. dicitur: Propter multitudinem fornicationum meretricis ſpecioſæ & gratæ, & habentis beneficia, quæ uendidit. Item & poſt pauca ſequitur, Oſtendam gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam. Patet igitur, quòd ſuper hanc eccleſiam aliquando eſt reuelanda Dei iuſtitia primitiua. Et hæc de primo.

Ad ſecundum, quia dicitur in themate, Iuxta eſt, item, quamuis non ſit noſtrum noſſe tempora: forſitan tamen ex quibuſdam ſignis, quæ dicam, poterunt ſuſpicari aliqua de propoſito. Vnde recipio ex Apoſtolo ad Theſſalonic. 2 cap. 2. ubi ait, Niſi uenerit diſceßio: quòd Hieronymus in ultima quæſtione, ad inquiſitiones Ianuarij allegoricè exponit de Romani imperij deſolatione, inter quam & perſecutionem Eccleſiæ præſentia Antichriſti nullum ponit mediũ. Nunc autem qualis eiuſdẽ Imperij præſens ſit ſtatus, & præcipuè ad eius priſtinam maieſtatem, uos iudicate. Quædã Gloſſa dicit: Quòd erit diſceßio aliquarum

quarum Eccleſiarũ ab ipſa Romana. In illud, Signum erit quãdo Eccleſia erit peior moribus, quàm fuerat ſynagoga, ut patet per Gloſſam ordinariam alligatã Hier.3. ubi dicitur, Iuſtificauit animam ſuam auerſatrix Iſrael, id eſt, Synagoga, in comparatione præuaricationis Iudæ, id eſt Eccleſiæ. ubi Origenes, De uobis dictum intelligite. Ezechielis 16 Dominus dicit: Viciſti ſororẽ tuam ſceleribus tuis. Phariſæos, qui (ut ait Hieronymus) erant clerici Iudæorum, ſaluator noſter uocauit, ut ſcitis, de auaritia, quia permittebant uendi columbas in templo Dei: & de hoc, quòd ſolis labijs honorabant Deum: & quod dicebant, non faciebant: & erãt hypocritæ. Videatis igitur, ſi peius eſt ſacramenta & beneficia uendere, quàm permittere uendi columbas in templo. Hic ſunt aliqui, qui nec labijs Deum honorant, qui non ſolùm non faciunt bona, ſed nec dicunt, nec prædicant: canes muti, non ualentes latrare: canes impudiciſsimi, neſcientes ſaturitatem. Ipſi paſtores ignorauerunt intelligentiam, omnes in uiam ſuam declinauerunt, unuſquiſque ad auaritiam ſuam à ſummo uſq; ad nouiſsimum, ubi thema. Sic etiam ſunt nonnulli, quorum inſolentia & malitia ad modum ignis in tantum ſuccenſa eſt, quòd hypocriſis pallio nequit operiri. ſed facti ſunt uerecundi, quorum Eccleſiæ improperando dicitur: Frons meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere.

Tertium ſignum ſumitur ex proportione inæqualitatis nimiæ: quia alius quidem eſurit, alius uerò ebrius eſt. Sicut enim ad bonam harmoniam requiri-

tur uocum inæqualitas moderata in muſica, quæ ſi nimis excedit, tollit melodiam: ita ſecundum Philoſophum, propter immoderatam diſparitatem ciuium corrumpitur politia: unde taliter inſtituta, in qua ſunt mediocres, eſt diuturnior & ſecurior. Nunc autem nõ puto poſſe in hiſtorijs reperiri, quod unquam fuerit aliqua gentium politia benè inſtituta, in qua eſſet tanta doctrina, quàm nunc ſit in politia ſacerdotum: ut ij quidem eſſent maiores quàm principes ſeculi, cæteri deiectiores uulgo. cõmunitas talis uocatur oligarchia. In corpore enim (cui iuxta ſententiam Apuleij, Plutarchus ſcribens ad Thraicinum, aſsimilauit Rempublicam) idem uideamus, ſi nutrimentum fluat ad unum membrum, ita ut enormiter ingroſſetur, & alia nimium macerentur, non poteſt diu uiuere: ſic in corpore Reipub. Eccleſiaſticæ, ſi ſuperiores augmentatione ſubſtantiæ ita graues in ſtatu ſunt, quòd uix poſſunt ab inferioribus ſuſtineri, hoc eſt ſignum & cauſa propinquæ ruinæ. De hoc enim ultra ſe offert illud Eſaiæ 1, Omne caput. Item, Si uerò uidet, operibus languerent capita. quibus dicitur Amos 6, Væ qui opulẽti eſtis in Syon, & qui confiditis in monte Samariæ optimates. Item ſequitur, A planta pedis uſque ad uerticem non eſt in eo ſanitas: in inferioribus, præ inopia non potentibus uiuere: & ſuperioribus, exceſſu diuitiarum impediente à bono opere. & ultra, Vulnus & liuor & plaga tumens. Ecce periculum, ut ſequatur uulnus diuiſionis & diſcordiæ, liuor rancoris et inuidiæ, plaga tumens rebellionis & contumeliæ.

Quar-

Quartum ſignum eſt faſtus prælatorum. Fuerunt enim quidam, qui fatuè diſputauerunt de paupertate Chriſti, & inuexerunt in prælatos, quia non ſunt ſancti: depinguntur Apoc. Sed hæc fantaſia uenit ex ignorantia Moralis philoſophiæ & Theologiæ, & de fructu naturalis prudentiæ, quam in omni gente & lege uulgata de iure, quod eſt propriè naturale, ſacerdotes habuerunt, & debent habere, unde poſſent uiuere honeſtius quàm populares, & prælati quàm ſubiti. ſed ex hoc non cõceduntur equitaturæ, ſeu familiæ ſuperflua pompa, quæ raró poteſt abſq; ſuperbia duci, & ſalua iuſtitia ſuſtineri, & prælium non ſine iniurijs indebitis. Vnde Iuſtinus de Carthaginienſib. Familia, inquit, tantorũ imperatorũ grauis erat liberæ ciuitati. Talis faſtus in Eccleſia Dei, potiſſimum temporibus iſtis, non tantùm mouet paucos ad reuerentiam, quantum multos ad indignationem: & plures inuitat ad prædicta, qui ſe reputarent Deo ſacrificare, ſi poſſẽt quoſdam craſſos preſbyteros ſpoliare: iſtos præcipuè, quos nec nobilitas generis, nec ſcientia ſuffragatur: ſed ſunt uiri mendaces, ſeruiles, & fraudulenti, quibus Dominus dicit Amos 4: Vaccæ pingues Samariæ, quæ calumniam facitis egenis, & confringitis pauperes, ecce dies ueniet, &c.

Quintum ſignum eſt, tyrannis præſidentiũ, quæ cum ſit res uiolenta, durare diu nõ poteſt Sap. 6. Oportebat ſine excuſatione uenire interitũ exercentibus tyrannidem. Proprietas tyranni eſt, quærere

non bonum ſubditorum, ſed utile proprium. Tales ſunt paſtores, qui non paſcunt gregem Domini, ſed ſemetipſos: quibus dicitur Ezech. 34, Væ paſtoribus, qui paſcebant ſemetipſos, & c. Itẽ multa ibidem contra paſtores: Væ qui gaudent de malefactis eorum, quos poſſunt peculiariter condemnare, nec quærunt quantum contrà deliquerit, ſed quãtum ſoluere poſſit. quibus Dominus dicit Mich. 3: Vos odio habetis bonum, & diligitis malum, qui uiolenter tollitis pelles eorum deſuper eos, & carnem eorum deſuper oſſibus eorum: & ita comederunt carnes populi mei, & pellem eorum deſuper excoriauerunt. Idem dicit Ezech. 34. Ceſſare eos faciam, ut non paſcant ultrà gregem meum: liberabo eum de ore eorum, & non erit eis ultra in eſcam.

Sextum ſignum eſt, promotio indignorum, & uilipenſio meliorum. Hæc, ſecundum Ariſtotelem, eſt maxima cauſſa diſſolutionis politiæ. & ſæpè contingit in militia ſeculari, quòd inhonoratio illuſtriũ, & exaltatio inferiorum, ſeditionem parit. Nam propter hoc in parte, & propter quædam præmiſſa, non ſolum in codicibus legimus, ſed oculis noſtris uidimus, quædã regna penè deſtructa, ubi homines pauci facti ſunt, & uexati ſunt à tribulatione malorum, & dolore: effuſa eſt contentio ſuper principes, ſicut Haimo in Chriſtianarum rerum memoria recitat ex Origene. Hæc eſt ſemper humanæ duritiæ incredulitas, ut non ſolum audiendo, ſed etiam uidendo non credat alios interijſſe, niſi & ſeipſos uideãt interire.

Septimum ſignum eſt, tribulatio politiæ ſecularium,

rium, & commotio populorum, quæ in multis partibus iam experta eſt: & quoniam ait Seneca, *Mala indignantur ſola uenire, timendum, ne poſtmodum* Eccleſiaſtica *politia non ſolum incidenter, ſed etiam intrinſecus patiatur, & impleatur quod dicitur* Hiere. 3, *Contritio ſuper contritionẽ uocata eſt repentè, uaſtata ſunt tabernacula mea.* Ezechie. 7: *Adducam peßimos de gentibus, & poßidebunt domos eorum: & quieſcere faciam ſuperbiam potentium, & poßidebunt ſeminaria eorum: Conturbatio ſuper conturbationem, auditus ſuper auditum, & lex peribit à ſacerdote, & conſilium à ſenioribus.*

Octauum ſignum eſt, recuſatio correctionis, ſi forſitan de principibus Eccleſiæ *euenit, quod ſcriptum eſt* Hier. 7, *Noluerunt attendere, & cor ſuum poſuerunt adamantem, ne audirent uerba quæ miſit* Dominus *in ſpiritu ſuo, per manus prophetarũ ſuorum.* Et *Eſa.* 3, *Filij mendaces, filij nolentes audire legem, qui dicunt, nolite accipere uerba quæ uera ſunt, loquimini nobis placentia.* Hoc *autẽ implebitur, quando prælati ueridicos & ſcientificos habebunt inuiſos, ſicut de ipſis ſcriptum* Amos 5: *Odio habuerunt in porta corripientem, & loquentem perfectè abominati ſunt.* Et *ideo eccleſiæ* Hieruſalem *dicit* Dominus *Oſeæ* 4: *Quia tu repuliſti ſcientiam, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi, et oblitus es legis* Dei *tui, gloriam filiorum tuorum in ignominiam commutabo: & erit ſicut populus, ſic ſacerdos.* Multa *quidem alia dicta ſunt in prophetis de deiectione ſacerdotalis honoris.* Et *præter hoc ſunt alia ſigna, ut*

putare ceſſus iuſtitiæ, & penuria ſapientum prælatio puerorum, & nouitas opinionum. Sed attentis prædictis, iudicare poteritis utrum præſentia tempora ſecura, & utrum habeant locum hæc quæ Dominus in themate dicit: Iuxta eſt iuſtitia mea ut reueletur. & hæc de Secundo. Quantum ad tertium, quatuor opiniones poſſunt hominibus circa hoc occurrere, quibus tamen ſacri canonis contradicit auctoritas. Vna eſt enim, nimis confidentium, atque dicentium quòd prælati ſunt Eccleſia, quam Dominus ſemper cuſtodiet, nec deſeret eam: ſicut promiſerat eis in perſonis Apoſtolorum, dicens Matth. 28, Ego autem uobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſeculi. Sed hoc intelligẽdum eſt, quantum ad fidem, de qua Chriſtus dicit Lucæ 22, Ego rogaui pro te, ut non deficiat fides tua. Vnde Eccl. 9, Fides in ſeculum ſtabit. & dum refrigeſcet charitas, fides manebit in paucis, inter mundi preſſuras, quas idem ſaluator frequenter prædixit eſſe uenturas. Et ne fortè aliqui ſe putent à tribulatione ſecuros, quia ſunt de Eccleſia, huic opinioni obuiat Dominus, cum dicit Hier. 7, Nolite confidere in uerbis mendacij, dicentes Templum Domini, Templum Domini eſt. & paululum plus: Vos confiditis in uerbis mendacij, quæ non proderunt uobis.

Alia opinio eſt prorogantium. Bene enim concedunt, quòd Eccleſia turbabitur: ſed non ita citò, quia iam multæ cauſæ prætactæ, & ſigna aliàs extiterũt. Nam dudũ per ſanctos doctores Gregorium & Bernardum,

nardum, fuerunt reprehenſi prælati, de receptione muneris, de pompis, de promotione indignorum, & alijs uitijs, quæ quidem regnauerunt in Eccleſia *etiam plus quàm nunc: & tamen* Dei *gratia uſq; adhuc proſperè ſtetit.* Nõ *uides, quòd ſi domus aliquandiu fuit ruinoſa, quòd propter hoc ſit à caſu remotior, aut minus periculoſa?* Etiam *multotiens accidit in principatibus, quòd poſteri pereunt temporaliter pro peccatis prædeceſſorum.* Vnde *Thren. 5.* Patres *noſtri peccauerunt, & non ſunt, & nos iniquitatem eorum portamus. Iuſtè huic cogitationi occurrit* Dominus *in exemplo* Ezech. 12 *dicens:* Fili *hominis, ecce domus Iſrael dicentium: Viſio, quam hic uidit, in dies multos, & in tempora multa ipſe prophetauit.* Propterea *dices ad eos, dicit* Dominus: Non *prolongabitur ultrà uerbum, ſed in diebus ueſtris faciam illud. &* Eſa. 3. *Subitò uidimus diebus quædam, quæ nuper erant incredibilia. & ſimile aliàs euenit, ſicut ſcriptum eſt* Thren. 4. Non *crediderunt reges terræ, & omnes habitatores orbis, quòd ingredietur hoſtis & inimicus per portas* Hieruſalem, *propter iniquitatem ſacerdotum eius, &c.* Per Hieruſalem, *ſicut dictum eſt, deſignatur* Eccleſia. Tertius *error eſt ualde peruerſus, quorumlibet dicentium:* Veniat, *quod poterit, cõformemus nos huic ſeculo, tẽporiſemus ſicut illi qui dixerũt* Sap. 2: Fruamur *bonis quæ ſunt, & impleamus nos itẽ.* Tales *namq; ſunt ualde præiudiciales bonis in* Eccleſia Dei: *& ſi principes* Eccleſiæ *forent ita uiles, ut haberẽt hãc cogitationẽ*

tam

tam peßimam, non poſſent in Tartarum nimis profundè intrudi. Hæc quidem Eccleſia per Apoſtolos in Chriſto fundata, tot martyrũ ſanguine dedicata, tot ſanctorum uirtutibus & meritis aucta, & tã magnificè principum ſeculi deuotione dotata, & ita diu proſperata, ſi tandem in manibus talium poſita, in periclitationis diſpendium incidat, ob eorum culpam & negligentiam, ſuccurrere ſatis poſſent, adeò maledici: imò etiam uel ipſi hic incurrent temporale periculum, quod magis timent, dicente eis Domino Prouerb. 1, Omne conſilium meum & interpretationes meas neglexiſtis, & ego interitu ueſtro ridebo, cùm irruerit ſuper uos tribulatio & anguſtia.

Quartus eſt alius error diffidentium, & non uidetur remedium in hoc poſſe dari: ſed quòd, ſicut aliæ res & præterita regna habuerunt periodum ſuam, ſeu periodos ſuas, iuxta illud Matth. Tẽpus habẽt, ipſo incurſu ſeculi irreuocabili, neceſſe eſt quòd huiuſmodi Eccleſiæ dominatio capiat finem, exigentibus demeritis & obſtinationibus gubernantium. ſicut Hier. 8. Nullus eſt qui agat pœnitentiam, omnes conuerſi ſunt ad curſum ſuum, quaſi equus impetu uadẽs ad prælium. Si poteſt Aethiops mutare pellem ſuam, & pardus uarietates ſuas: & uos poteritis bonum facere, cum uos malum didiciſtis. Exod. 17. de Iuda ſignificãte Eccleſiam: Pactum Iudæ eſt ſcriptum ſtilo ferreo in unguine adamantis. quaſi diceretur, quod eſt indelebile. ſicut & de pœna Ezech. 21. Ego Dominus eduxi gladium meum de uagina ſua irreuocabilem. Verùm hæc omnia nõ ſignificant impoſſibilita-

ſibilitatem,ſed difficultatem: quia peruerſi difficilẽ corriguntur. Vnde opinio de mutabilitate euentuum futurorum, non ſolùm aduerſatur Theologiæ, Philoſophiæ, Aſtronomiæ: ſed quod plus eſt, ueteri ſuperſtitioni doctrinæ, quæ fortunas hominum tribuit fato. unde N. Marcellus de doctorum indagine, poſt allegationes famoſiſsimorum, Virgilij, Saluſtij, Lucilli, & Homeri, ex eorum dictis concludit, quòd in poteſtate noſtra ſit mutare fatũ: Poteſt, inquit, fatum morum mutabilitate conuerti, ut ex ijs celerius uel tardius aut bonum fiat, aut peſsimum. Hoc dixi propter eos, qui magis adhærent talibus, quàm ſacræ ſcripturæ. Namq; & ipſæ de hoc canunt. Nam Ionæ 3 dicitur: Quis ſcit ſi conuertatur, & ignoſcat Deus? Item propterea quod dicitur Hiere. 26, Noli ſubtrahere uerbum, ſi fortè audiant, & conuertatur unuſquiſque à uia ſua mala, & pœniteat me mali, quod cogitaui facere propter malitiam ſtudiorum ſuorum. ſicut Exod. 32 legitur, quòd Dominus placatus eſt, ne faceret malum, quod locutus fuerat contra populum ſuum. Reperitur & Niniue conuerſa remanſiſſe, ſimiliter & Conſtantinopolitanæ urbis deſtructionem Dominus reuelauerat, cuius & ſigna monſtrauit, ut recitat Auguſtinus in quodã ſermone: & hoc tertiò. Vltimò reſtat ſalubre conſilium, quod concluditur ex prædictis, uidelicet quòd ſi iuxta cauſas & ſigna præmiſſa ſuper Eccleſiam ſit tribulatio præparata, nihilominus animos cum prudentia modeſtemus, ſi corde & opere ad Deum recurramus, ipſe modo inæſtimabili nos iuuabit, & à flagellatione ceſſabit:

ſicut

ſicut ipſe dicit Hieremiæ 18: Si pœnitentiam egerit gens illa à malo ſuo quod locutus ſum aduerſus eam, ita egi pœnitentiã ſuper malo, quod cogitaui facere. & loquitur more humano. Nunc oſtenditur, quod ad Dei miſericordiam poſtulandam, promior quidem tribulationis de propè imminentis. Quia puto, quòd à multis annis non fuerunt tot & tanti maleuoli, corde rebelles, & animoſi cõtra Eccleſiam Dei, ſicut iis diebus: nec deſunt, qui libenter machinarentur, nouitatis ſectarij: & uidetur, quòd Dominus conuertet cor eorum, ut oderint populum eius & dolum facerẽt in ſeruos eius, ſcilicet in ſacerdotes, quos reputat peiores presbyteris: Quia adhuc per Dei gratiam multi ſunt boni, ueruntamen non eſt auerſus furor Domini, ſed adhuc manus eius extenta. Et niſi conuerſi fueritis, gladium ſuum uibrauit, arcum ſuum tetendit, & parauit illum. Sed poſtea expectat Dominus, ut miſereatur ueſtri: Eſaiæ trigeſimo. Et idcirco, ſicut ad ſupplicandum nos incitat uis timoris, ita nos debet attrahere ſpes ſalutis: præcipuè hac ſacra die, quãdo incipiunt feſta natalia, ſolennia feſta, frequentia Deo dante, ſine intermiſſione proderit oratio ſancta, & continuata deuotio: quia ualet deprecatio iuſti aſſidua. Et ſi reges terreni in die celebritatis ſuæ ſe ſolent liberaliores oſtendere: quanto magis ſperare debemus, quòd rex cœleſtis clementiſſimus, in die ortus ſui ritè petentibus ueniam non negabit? Ideo ſicut ſcriptum eſt Ioſuæ ſeptimo, Sanctificamini in craſtinum: & dicite ei illud primo Regum 2. Inueniant pueri tui gratiam in oculis tuis: in die

in die enim bona uenimus ad te. Extra hoc inuenirē poteris. quod ſi illud petiueritis, quòd ipſe in natiuitate attulerit, ſcilicet pacem Eccleſiæ temporalem, quam Angelicus ſonus cecinit, & per experientiam probauit, teſtibus Tito Liuio, Plinio, cæteriſq; hiſtorijs gentilibus, qui ſunt hoc admirati. Dixerunt enim, tantam pacem in terra non niſi diuino munere contingere potuiſſe. Sic enim Dominus promiſerat Eſa. 66 dicens: Declinabo ſuper eam, quaſi fluuium pacis. & in Pſalmo: Orietur in diebus eius iuſtitia, & abundantia pacis. Ergo patres in Domino conſcripti, & uos alij, Ecce nunc dies ſalutis, nunc eſt opportunitas Deum deprecandi, ut quod iſta uice contulit orbi, Eccleſiæ ſuæ diebus iſtis dignetur largiri. & quemadmodum Niniue ſubuerſa eſt non in membris, ſed in moribus: ita hoc quod dicit Dominus in themate, Iuxta eſt iuſtitia ut reueletur, uerificetur in nobis, non de iuſtitia primitiua, ſed de noſtra ſanctificatione per gratiam, ut in ortu craſtino noſtri Saluatoris oriatur iuſtitia noſtra: ſimul & ſuper nos fiat benedictio, quam promiſit Deus dicens, Iuxta eſt ſalus mea ut ueniat. de qua Eſaiæ 51, Salus mea in ſempiternum erit. Hanc ſalutem nobis concedat Pater, Filius, & Spiritus ſanctus, Amen.

Hunc ſermonem fecit Magiſter Nicolaus Orem, coram Papa Vrbano & Cardinalibus, in uigilia natiuitatis Dominicæ, quæ fuit quarta Dominica Aduentus, Anno Domini 1363. ipſius anno ſecundo.

Michael

Michael Altiſiodorenſis.

FLoruit fermè ducentis abhinc annis Michael Altiſiodorenſis archiepiſcopus. Is, ut Nicolaus Clemangis in ſuo libello de Nouis feſtis teſtatur, congregata prouinciali ſynodo: pleraque feſta aboleuit. Credo, ut etiam Clemangis teſtatur, offenſum eſſe uarijs abuſibus, non ſolum Epicuræorum, ebrioſorum, ſcortatorum, & luſorũ abuſibus: Sed etiam quòd uidit tam multis feſtis ita in ſanctorum cultum homines abduci, ut (ſicut Clemangis dicit) Dei eiusq; cultus obliuiſcantur. Præbet ei alioqui eximium teſtimonium ſingularis cuiuſdam audaciæ.

Gerardus Ridder.

GErhardus Ridder uixit ante annos 200. Scripſit libellum quendam titulo Lachrymæ Eccleſiæ: In quo uehemẽter diſputat contra monachos, præſertim mendicantes. Dicit, eorum uitæ genus non eſſe perfectionem Chriſtianã: quia ſit contra charitatẽ, ex alieno, cum laborare poßis, uiuere: eos eſſe hypocritas, libidinoſos, alijsq; multis ſceleribus contaminatos dicit. Item eos humani fauoris, atq; adeò turpis lucri gratia, miſcere Theologiæ fabulas apocryphas & uaniloquas. Dicit item defeciſſe ſanctos, & diminutam eſſe ueritatem. Dixit præterea, monachos prætextu prolixarũ precularum deuorare domos uiduarum: & alioqui multipliciter perturbare Eccleſiam ſuis confeßionibus, concionibus, & ſepulturis. Suadet etiam prælatis, ut licentiam & abuſus monachorum coerceant.

Ioan-

Iohannes de Rupe ſciſſa.

Iohãnes de Rupe ſciſſa monachus uixit circa annum 1340. reprehendit ſpirituales de multis grauiſsimis ſceleribus, & officij ſui extrema neglectione: ob eamq́; cauſam fuit in carcerem coniectus. In quodam ueteri codice legi, eum etiam aſſeruiſſe, eccleſiam Romanam eſſe meretricem, Papam eſſe Antichriſti miniſtrum, & Cardinales eſſe pſeudoprophetas. In carcere compoſuit libellum propheticum, titulo Vade mecum in tribulationem, in quo prædixit imminentem ſpiritualibus afflictionem et tribulationem: & clarè indicauit fore, ut Deus repurget clerum, habeatq́; ſacerdotes pauperes, pios, & fideliter gregem Domini paſcentes: bona uerò Eccleſiaſtica ad laicos reuertantur. Quæ omnia iam reipſa compleri, perficiq́; cernimus. Teſtatur etiam in eodem ſcripto, ſe & antè alia prædixiſſe ore coram multis, & editis etiam libris: præſertim autem Galliæ regis & eius exercitus ſtragem, quæ ſe in carcere exiſtente acciderat. Scripſit porrò & aliud prolixum prophetiarum uolumen, quod an extet ignoro.

Nilus Theſſalonicenſis archiepiſcopus.

Qvidam Nilus Theſſalonicenſis archiepiſcopus, uixit circiter ante 200 annos, ut ego ex quibuſdã haud obſcuris coniecturis diuino. Scripſit prolixum librum cõtra Latinos, id eſt, Romanæ Eccleſiæ adhærentes. Nolo iam de toto eo ſcripto dicere, ſed tantum de duobus primis, ac admodum

prolixis capitibus, quorũ utrunq; ſuas materias ſine ſequentium adminiculo integrè complectitur: ita ut magis proprij libelli, quàm cum cæteris capitibus neceſſariò connexi, dici queat. In primo autem capite totam dißidij & ſchiſmatis inter Orientalem & Occidentalem Eccleſiam culpam in Papam reijcit, ſicut & Humpertus de Romania, ſui ordinis magiſter ſeu rector, qui ante 30 annos uixit. Dicit, eum ſolum, contra omnes ueteres Canones, uelle imperare, neminem audire, nullum liberum Concilium pati congregare, &c. Eóque, res ac controuerſias inter Græcam & Latinam Eccleſiam diſcerni ac dijudicari, componique minimè poſſe. In ſecundo uerò capite ſeu libello, ex profeſſo accuratius contra primatum Papæ diſputat. Oſtendit enim primò, eum non diuino iure, ſed humano, aliquam præ alijs epiſcopis dignitatem habere: quippe, quam ipſi Concilia, Patres & Cæſares conceſſerint. Nec conceßiſſe tamen ob aliam grauiorem rationem, ſeu grauius ius, niſi quia ea urbs tunc orbis terrarum imperium habuit: non quia Petrus ibi uel fuerit, uel non fuerit.

Secundò oſtendit, eum ipſum primatum, ſeu prærogatiuam, nequaquam talem ac tantum eſſe, quantum ipſe, eiúsque adulatores ſibi uſurpent. Ac refutat ordine præcipuas Papiſtarum propoſitiones, ſeu neruos ipſorum tyrannidis. Oſtendit Papam nihil habere imperij ſuper alios Patriarchas: poſſe enim errare ipſum, ſicut & alios mortales:

tales: ſubiectum eum eſſe legibus & Concilijs, ſicut & alios Epiſcopos: non eſſe ipſius ius conuocare Concilia, ſed Cæſarum: nihil eum poſſe ſine alijs Epiſcopis, in rebus Eccleſiaſticis ſtatuere: & deniquc, nihil eum aliud ex Petri ſucceßione, quàm ut ſit Epiſcopus, habere, quod & alij omnes Epiſcopi à ſuis Apoſtolis habeant. Sed quia hunc libellum unà cum uerſione edidi, non eſt neceſſe me prolixius de eo dicere.

Norimbergenſes.

Vidi in quodam manuſcripto libro, quædam Norimbergenſium decreta ſeu leges, contra clericos, cum eorum primùm confirmatione, deinde refutatione. Spectant uerò omnes illæ leges eò potißimum, ut creſcentes cleri opes, uel rapinas potius, quibus ciuium bona adſe pertrahebant, nonnihil cohiberent: & ſimul etiam iuuentutem, temerè matrimonia ſine parentum conſenſu contrahentem, quod pontificio iure permittitur, coercerent. Sed adſcribendos potius ipſos articulos cenſeo.

Sunt quædam ſtatuta ſeu ordinata, ſiue conſuetudines laicorum certi loci, tenoris uel formæ infrà poſitorum, ut dicitur ſaltem in effectu, uidelicet:

I. Quòd nullus audeat uel poſſit ibi inſtaurare, ſeu fundare de nouo beneficium aliquod Eccleſiaſticum, niſi in dotem aſſignet, quòd in reditibus certis annis habeat 50 florenos.

II. Item quòd nullus extraneus, uel non ſubditus, uel qui non ſuſtinet onus ciuitatis, &c. comparare uel acquirere ualeat bona immobilia, ſiue poſſeſsionem uel reditus annuos in loco uel extra uſque ad 7 miliaria: uel ſic, quòd nemo hoc facere poſſit ſine conſenſu uel licentia conſulum, ſiue regentium ciuitatem.

III. Item quòd clerici & Eccleſiæ bona immobilia, quæ ex cauſa ſucceſſionis ad eos deuolui ſeu deferri contingit, uendere uel diſtrahere teneantur infra annum: & aliàs ad ſucceſſionem uocari ſeu uenire, uel bona huiuſmodi capere, minimè poſsint.

IIII. Item quòd clericis uel Eccleſijs legari ſeu relinqui non poſſint immobilia, nec illa diſtrahent, ut proximè ſuprà.

V. Item quòd pro Eccleſijs, uel perſonis Eccleſiaſticis, domus aliquæ comparari, uel pro eis acquiri in loco non poſſint.

VI. Item quòd poſſeſsionem ſeu prædia, quacunque ex cauſa teſtamenti ſeu legati, etiam ad pias cauſas non ualuit aliquis poſſidere, ſiue cenſu onerare.

VII. Item quòd pro ſolemnizatione matrimoniorum ſiue nuptiarum, non poſsint ſiue audeant ſociare ſponſas ad Eccleſiam plures quàm 12 perſonæ, pro qualibet contrahentia, & certa hora diei, du-

t.: [illegible]

taxat per ſtatuentium limitata.

VIII. *Item quòd matrimonium abſq; parentum ſiue propinquorum conſenſu uel conſilio contrahentes, relegationum pœna ad quinquennium, ac poſſeßionis hæreditariæ priuatione puniantur.*

IX. *Item quòd clerici ipſius loci ibidem beneficiati, huiuſmodi ſua beneficia ad nutum & ad uoluntatem conſulum, ſeu regentium ciuitatem permutare teneantur.*

X. *Item quòd à beneficiatis ſuis, quæ in loco obtinent, abeſſe, uel licentiam ſe abſentandi à ſuis ſuperioribus obtinere ex cauſa quacunque minimè poßint, abſque ipſorum laicorum beneplacito ſeu aſſenſu. Ad quæ, & quædam alia ipſi beneficiati in ſuorum aſſecutione beneficiorum, huiuſmodi dicuntur per eos aſtringi iuramentis.*

Vnde apparet, illos homines prudenter animaduertiſſe, iſtam nimiam licentiam, magis quàm libertatem cleri, ad extremam oppreßionem & euerſionem ciuium & ciuitatis, immò & totius hominum ſocietatis tendere. Contrahunt enim & congerunt multis mirisque artibus ad ſe omnes laicorum opes: & quod ſemel ex ſtabilibus bonis in eorum poteſtatem uenit, id apud eos remanet: nec tamen ulla politica onera, quæ & plurima & grauißima ſunt, ferre uolunt. Qua ratione nimirum id tandem efficitur, ut laici ſeu plebeij homines mera ſacrificulorum mancipia fiant: ſicut & ipſa experientia id effectum iam eſſe docet. Animaduerterunt idipſum Iuriſprudentes multi etiam o-

lim, ut Ioannes Andreas Ferrarienſis, qui ſæpe in ſua Practica repetit, multos Imperatores ea priuilegia clericis dediſſe, quæ laicos prorſus peſſundent. Verùm Papæ cum ſuis clericis, illis ipſis priuilegijs nondum contenti, ipſi ſibi pro libitu ius ac priuilegia condiderunt.

Incertus author.

IN alio ueteri codice erant hi uerſus, ſine authoris nomine, fortè ante 200, ſi non 300 annos ſcripti, contra Romanas impietates & abuſus:

Nobilibus quondam fueras constructa patronis,
  Subdita nunc ſeruis heu male Roma ruis.
Deſeruere tui tanto te tempore Reges,
  Ceßit & ad Græcos nomen honosq; tuum.
Conſtantinopolis florens noua Roma uocaris,
  Moribus & muris Roma uetuſta cadis.
Tranſijt imperium, manſitq; ſuperbia tecum,
  Cultus auariciæ te nimium ſuperat.
Vulgus ab extremis diſtractum partibus orbis,
  Seruorum ſerui nunc tibi ſunt Domini.
In te nobilium Rectorum nemo remanſit,
  Ingenuiq; tui rura Pelaſga colunt.
Truncaſti uiuos crudeli uulnere ſanctos,
  Vendere nunc horum mortua membra ſoles.
Nam niſi te meritum Petri Pauliq; foueret,
  Tempore iam longo Roma miſella fores.

Quatuor ultimi inprimis digni obſeruatu ſunt,

qui

qui indicant, Romæ ac Papæ regnum ſuper uenditionem reliquiarum, id eſt, corruptam religionem, extructum eſſe.

Aſini pœnitentiarius.

NActus ſum perelegans poemation, titulo Pœnitentiarius Aſini, 200 annis uetuſtius. Nam erat adſcriptum, completus anno Domini 1343. Dubito, an de deſcriptione, aut prima compoſitione. In eo inducuntur, Lupus, uulpes, & aſinus, pœnitentiam agentes. Primùm confitetur lupus uulpi, quæ facilè eum abſoluat, & inſuper etiam excuſet. Deinde lupus conſimilem clementiam uulpi confitenti exhibet. Verùm ubi aſinus optimè ſperans (utpote qui ſciret ſua peccata leuiora eſſe, quàm lupi aut uulpis) ibi demum omnis ſeueritas diſciplinæ oſtenditur, nec ulla prorſus uenia dignus reperitur aſinus, ſed mox à ſuis ſpiritualibus patribus deuoratur. Omnino quicunq; is fuit, qui eum Apologum compoſuit, uoluit oſtendere, quàm facilè in ſua ſcelera mutuo clerici & prælati conniueant, & ſolos laicos premant & opprimant. Illos ſolos onerant diſciplina, eisq; imponunt intolerabilia onera quæ digitulo minimo attingere non uolunt. Lupus haud dubiè eſt ipſe Papa, peßimorum facinorum primarius artifex. Vulpeculæ, alij prælati, curtiſani, ſacerdotes, & eius tota Lerna ſpiritualium: à quibus uulpibus facilè Papa lupus abſoluitur, & contrà. Verùm cum deuenitur ad cognitionem culpæ mi

ſerorum laicorum, qui per aſinum exprimuntur: & præſertim cum ſanctiſsima cenſura Germanicos Cæſares examinat, ibi irremiſsibilia peccata inueniuntur, ut omnes Hiſtoriæ plus ſatis indicant. Cogita pie lector uel illud unicum, quòd Papa eiusq; adulatores tanta animi commotione, uerborumq; exaggeratione, ac tam duris cenſuris, Cæſaribus quibuſdam, ut Henricis & alijs, ſimoniã obiecerunt: quòd fortè ſuis aliquibus conſiliarijs, qui uel antè de Romano Imperio bene meriti fuerunt, uel in poſterum bene mereri potuerunt, epiſcopatus aut abbatias dederint. At ipſi Antichriſti interea nihil planè aliud agunt, aut egerunt iam longiſsimo tempore, quàm ut omnia diuina & humana, templa, eccleſias, ſacramenta, cœlum deniq; & inferos pro pecunia uenderent, & orbem terrarum ſpoliarent ac diriperent. Itaque datur & hic uenia coruis, uexat cenſura columbas.

Ne autem dubitare poſsis, eum eſſe Apologi ſcopum, cùm aliæ eius ſententiæ plus ſatis oſtendunt, tum uerò in primis, quòd cum miſer aſinus confeſſus eſſet, ſe ſtramen cuidam Romam religionis ergò peregrinanti, circa tibias uictum detraxiſſe, ibi protinus exclamat ſanctiſsimus pater Lupus, illud factum grande ſcelus eſſe, ac iniuriam contra ſacroſanctam Romanam Eccleſiam, contra ſancta Apoſtolorum limina, & contra ipſum ſanctiſsimum Papam, &c. Sed adſcribam aliquot carmina inde:

Immenſum ſcelus eſt, iniuria quam peregrino
Feciſti, ſtramen ſubripiendo ſibi.

Non

Non aduertiſti, quòd plura pericula paſſus,
Plurima paſſurus, quòd peregrinus erat:
Non aduertiſti, quòd ei per maxima terræ
Et pelagi ſpacia ſit peragranda uia.
Non aduertiſti ſanctos, nec limina ſancta,
Sanctorum ſanctam ſed nec Hieruſalem.
Ille retranſiuit eadem loca, tam uiolentum
Ex inopinato ſenſit adeſſe malum.
De Papa taceo, cuius protectio talem
Conduxit, cuius tu uilipendis opem:
Totius Eccleſiæ fuerit cum nuncius iſte,
Pertulit abſtracto ſtramine damna uiæ.

Atque ita hoc facinus præ omnibus alijs grauantes, & reaggrauantes. ſeu exaggerantes, miſerum aſellum iugulant ac deuorāt. Summa, totus Apologus mirè uidetur peßimas artes & fraudes Romaniſticas exprimere.

S. Catherina Senenſis.

Catherina Senenſis circa annum Domini 1380 floruit. Tribuunt ei Papiſtæ non tantum ingentem ſanctitatem, ſed & prophetiæ ſpiritum. Ea uerò ſolita eſt plurimum queri de peßimo Eccleſiæ ſtatu, & præſertim de prælatis, de curia Romana, ac ipſo Pontifice Romano. Verùm hæc quoniam multis communia ſunt, iam miſſa faciam. Illud tantùm adſcribam eius dictum, in quo diſertè & apertè præſentem Eccleſiæ Dei reformationem prædixit. Nam cum primùm indicaſſet, futurum ingens ſchiſma in Eccleſia, quod etiam mox conſecutum eſt, & uſque

ad Conſtantienſe concilium durauit. Deinde grauia bella, quæ etiam acciderunt, & fermè uſque ad noſtra tempora permanſerunt. Demum etiam ſubiunxit, pulcherrimam exoptatiſsimamq; Eccleſiæ Dei reformationem conſecuturam eſſe. Quæ ipſa temporum ac rerum ſeries, nos ad præſentem religionis inſtaurationem neceſſariò uolentes nolentes deducunt. Sic enim Antoninus in tertia ſuæ hiſtoriæ parte ad uerbum de ea ſcribit:

Itaque paretis uos ad patientiam, quia oportebit uos iſta uidere. Quod cum tunc non appareret, poſt breue tempus patuit ueritas prophetiæ eius; cum. ſ. mortuo Gregorio, & creato Vrbano ſexto, ſchiſma ſecutum eſt. Cum uerò uirgo Romam profectura eſſet iam inchoato ſchiſmate, eique frater diceret, impletum iam eſſe quod prædixerat, reſpondit ipſa: Sicut dixi uobis tunc, quòd illud erat ut mel & lac: ita dico uobis, quòd illud quod uidetis nunc, eſt ut ludus puerorum, reſpectu futurorum, & præcipuè in patria circumſtante. denotans regnum Siciliæ, cum patria Romana & regione circumiacente: quod rei poſtmodum probauit euentus, propter grauia bella. Poſtquam autem illa dixerat, ego curioſus factus ad inueſtigandum de futuris, poſt illam conquaſſationem, interrogaui eam, ex quo manifeſtè innotuerat futura ſibi diuinitus reuelari: Obſecro inquam præclariſsima mater, quid poſt hæc mala futurum eſt in Eccleſia Dei? & illa: His tribulationibus & anguſtijs modo imperceptibili hominibus, purgabit Deus Eccleſiam ſuam ſanctam, & ſuſcitabit ſpiritum electorum

ctorum ſuorum: ſequetúrque poſt hæc tanta reformatio Eccleſiæ ſanctæ Dei, & renouatio paſtorum ſanctorum, quòd ſ. ex ſolo cogitatu exultat ſpiritus meus in Domino: & ſicut aliàs pluries uobis dixi, ſponſa quæ nunc eſt tota deformis atque pannoſa, tunc erit pulcherrimis monilibus precioſis ornata, cunctiquè fideles gaudebunt tam ſanctis paſtoribus decoratos. Et populi etiam infideles bono Chriſti odore tracti, ad ouile Catholicum reuertentur, & conuertentur ad uerum paſtorem & epiſcopum animarum ſuarum. Agite igitur gratias Deo, quòd poſt hanc tempeſtatem dabit Eccleſiæ ſuæ grande ſerenum. His dictis conticuit.

Magiſter Iohannes Muntziger rector Scholæ Vlmenſis.

Iohannes Muntziger rector Scholæ Vlmenſis, anno 1384, recitauit publicè in Schola orationem quandam, in qua contendit, corpus Chriſti non eſſe Deum: atque ideo nec adorandum ut Deum, pro adoratione latriæ, ut Sophiſtæ loquuntur. Eadem poſtea & ſcriptis defendit. Fecit autem id eo fine, quòd uoluit oſtendere, Sacramentum non eſſe adorandum. Aſſeruit quoque, Chriſtum in reſurrectione omnem ſanguinem, quē effuderat in paßione ſecum aſſumpſiſſe: uolens nimirum inferre, cruores iſtos Chriſti, qui paßim adorantur, non uerè Chriſti ſanguinem dici poſſe, nec adorari debere. Oppoſuerunt ſeſe ei mox monachi, utpote quibus ex talibus idolo-

idololatrijs uberrimus quæſtus prouenit. Tandem *de uolũtate etiã* Senatus *ciuitatis, reiecta eſt res ad ſcholam* Pragenſem*, quæ probauit quidem propoſitiones prædicti* Rectoris *ſcholæ: ſed tamen ſacramentum adorandum eſſe ſtatuit, propter concomitantiam diuinitatis, de qua* Sophiſtæ *ocioſè in ſacramento ſpeculantur & rixantur.*

M. Matthias Pariſienſis.

M*Atthias cognomẽto quidem* Pariſienſis, *fortè quòd ibi diu ſtuduerat, ſed natione* Bohemus, *ut opinor (certè in* Bohemia *diu uixit ac docuit) circa annum 1380, ualde prolixum librum de Antichriſto ſcripſit, ac probat eum iam ueniſſe: ſubinde non obſcurè ipſum* Papam *eſſe* Antichriſtum *ſubindicans.* Inſectatur *alioqui grauiter uitia turpitudinesq́; Cleri, & officij ſui in regenda* Eccleſia *Dei neglectionem.* Locuſtas *in* Apocalypſi *deſcriptas, dicit eſſe hypocritas in* Eccleſia *regnantes.* Dicit *quoque opera* Antichriſti *eſſe, quòd fabulæ & adinuentiones hominum in* Eccleſia *regnent, quòd paßim ſtatuæ & falſæ reliquiæ colantur.* Item *quòd alij alios ſanctos ac ſeruatores pro* Chriſto *colant.* Nam *ait, unumquenque hominem, & unamquamque ciuitatem ſuum* Chriſtum *habere, iactare hîc aut ibi eſſe* Chriſtum*, & uel hunc uel illum ſanctum pro* Chriſto *ac ſuo ſeruatore colere.*

Negat *eſſe alligandam pietatem aut cultum diuinum, ad loca, perſonas, aut tempora, tanquã hoc loco magis exaudiaris quàm illo, aut hoc tempore quàm*

alio,

alio, &c. Reprehendit monachos, quòd relicto unico ſeruatore Chriſto, ſibi ſuos Franciſcos, Dominicos, &c. elegerint, quos pro ſuis ſeruatoribus habeant, ac de quibus triumphent & glorientur, plurima de eis comminiſcentes ac mentientes. Negligere ait monachos, uel potius ſepelire uerbum Chriſti: & pro eo celebrare, ac omnibus obtrudere ſuas regulas & canones. Affirmat id uehementer pietati obeſſe, quòd ſacerdotes, monachi, & monachæ, ſeſe ſolos ſpirituales, reliquos mundanos ac ſeculares uocitent, ad ſe opinionē ſanctitatis & pietatis trahāt, & alios homines totamq; iſtam politicam & domeſticam uitam, tanquam prophanam præ ſua contemnant. Sic enim partim deſperare de ſalute laicos, partim etiam pietatis curam remittere. Scribit quoque, Antichriſtum omnes uniuerſitates & eruditorum collegia ſeduxiſſe, ita ut iam nihil ſani doceant, aut Chriſtianis recte ſua doctrina præluceant. Denique prædicit futurum, ut Deus adhuc ſemel pios doctores excitet, qui ſpiritu ac zelo Eliæ feruentes, errores Antichriſti, ipſumq; Antichriſtum mundo patefaciant ac refutent.

Inſeruit autem ſuo opuſculo de Antichriſto, & aliorū de eadem materia ſcripta ac ſententias, ut ſcholæ Pariſienſis, conciones Vuilhelmi de S. Amore, & M. Militzij (de quo mox) ac aliorum quorundam ueterum.

Iacobus Miſnenſis teſtatur in ſuo libello de Antichriſto, multos prædicto M. Matthiæ eximium teſtimonium honeſtiſsimæ uitæ ſummæq; pietatis præbere.

bere. Optandam eſſet, utrunque librum & M. Pariſienſis et Militzij, de Antichriſto, aliquando in publicum prodire. Ego utrunque habeo.

Michael Ceſenas.

Michael Ceſenas generalis Minoritarum, floruit ante 250 annos. Scripſit contra tyrannidem, faſtum & primatum Papæ. Accuſauit eum præterea Antichriſtum, & Romanam Eccleſiam, id eſt, ſpirituales, & prælatos, tanquam Babyloniam meretricem, piorum ſanguine ebriam. Dixit duas eſſe Eccleſias: alterā impiorū florētem, in qua Papa regnet: alteram afflictam, piorum. Veritatem fermè penitus extinctam eſſe. Atque ob eam cauſam à Papa ſua dignitate priuatus eſt. Verùm ille nihilominus in ſententia permanſit. Contra eum ſcripſit Petrus de Lutra. Damnatus quoque eſt cum Ioanne quodam propria bulla, in Extrauagantibus Ioan. 22.

Antoninus Florētinus ſic in quarta parte Summæ de hiſce proximis duobus, & de Petro de Corbaria, ſcribit: In Extrauagāte Ioā. 22, quæ incipit, Dudū ab audientia, &c. reprobātur ut hæreſes, errores Petri de Corbaria, Ioānis & Michelini ordinis minorū, qui pertinaciter aſſeuerabant, q̃ Petrus apoſtolus nō fuit magis caput Eccleſiæ, q̃ quilibet Apoſtolorum: & q̃ Chriſtus nullum uicariū in Eccleſia dereliquit, uel caput. Et q̃ Papa nō habet corrigere & punire, inſtituere uel deſtituere Imperatorem. Itē dixerūt, q̃ ſacerdotes omnes cuiuſcunq; gradus exiſtant, ſunt æqualis authoritatis, poteſtatis & iuriſdictionis, inſtitutione Chriſti: ſed Cæſaris inſtitutione Papam eſſe ſupe-

ſuperiorem, qui etiam poteſt hoc reuocare. Item quòd nec Papa, nec tota Eccleſia poteſt punire quen quam punitione coactiua, niſi hoc habeat ab Imperatore. Hactenus Antoninus. Habuit ſui dogmatis multos, magniq; nominis adſtipulatores, & etiam diſcipulos, ex quibus plurimi à Papa interfecti ſunt. Nomina quorundam eius adſtipulatorum adſcribam: Vuilhelmus Occam, Ioannes de Caſtilione, Franciſcus de Arcatara: uterq; ex poſterioribus eſt exuſtus.

Ioannes de Poliaco.

IOannes de Poliaco, cõcionator & M. Pariſienſis, uixit anno 1322, ac ſenſit, & docuit, Papam non poſſe dare ius audiendi confeßiones, cui uelit: ſed unumquenq; in ſua parrochia miniſtros adire debere. atq; ita reſiſtere uoluit turbationibus miniſterij, quæ paßim in Eccleſijs per cucullatos iſtos circulatores bullis Antichriſti inſtructos fieri ſolent. Verùm à monachis & Ioan. 22 oppreſſus eſt. Vidi propoſitiones quaſdam fratrum Iacobitarum & Minoritarum (ſic enim erat titulus) in quibus ei etiã hi errores tribuebantur: Quòd dixerit & aſſeruerit, paſtores et epiſcopos habere ſuã poteſtatem immediatè à Chriſto, eiusq; Apoſtolis ac diſcipulis, & non à Papa. eoq; Papam eorum ius ac poteſtatem nec poſſe nec debere minuere. Item quòd dixerit & affirmarit, quod conſtitutio Papæ Benedicti 11, Inter cũctas &c. in qua monachis cõtra paſtores priuilegia ampliora dabãtur, nõ ſit iuris interpretatio nec declaratio, ſed ſubuerſio.

Damnatio eius extat in Extrauagantib. communib. Eundem Siſipheum lapidem circa idem tempus

uolue-

uoluerunt & alij propemodum infiniti homines, præſertimq; paſtores, ut ex multis Bullis propterea à monachis impetratis apparet, ut alibi annotaui. Sed eadem etiam fortuna: nempe ut eis tandem in caput ſit reuolutus.

Lupoldus de Bebenburgk.

LVpoldus de Bebenburgk Iuris doctor, prius canonicus Moguntinus, Herbipolenſis, & Bābergenſis, poſtea etiam epiſcopus Bambergenſis, floruit circa annū 1340, nempe ante annos 210. ſcripſit de Iurib. Imperij contra Papā: præcipuè autē haſce ſententias defendit, Cæſarem ſtatim poſt ſuam electionem habere integram poteſtatem adminiſtrandi imperij. Nihil ei accedere ex coronatione Papæ: non eſſe feudatarium Papæ, nec iurare ut uaſallum. Denique & donationem Conſtantini adductis contrarijs opinionibus oppugnat, ſimulq; & uarias aduerſariorum obiectiones diſſoluit.

Militzius Bohemus.

IAcobus Miſnenſis, cuius ſuperius in hiſtoria Hus mentionem feci, ſcripſit inter cætera & de aduentu Antichriſti. in eo ſcripto facit mentionem cuiuſdā docti uiri, nomine Militzius, quem famoſum ac uenerabilem prædicatorem appellat. Fuit ille cōcionator Pragenſis. Floruit circiter ante annos 200. Citat & ex ſcriptis eius quædam ſatis prolixè. In illis dictis narrat admodum piè bonus ille Militzius, quónam modo ſit inuitus impulſus à ſpiritu ſancto, ut ex ſacris literis quæreret de aduentu Antichriſti: comperitq;

peritq; eum iam ſuo tempore ueniſſe. Idemq́; ſe ait Romæ coactũ à Spiritu, publicè concionatũ, & poſtea coram inquiſitore affirmaſſe: Magnum ſcilicet illum Antichriſtum, de quo Scripturæ prophetizant, ueniſſe.

Affirmat quoque idem Militzius, Eccleſiam negligentia paſtorum deſolatam eſſe, abundare temporalibus diuitijs, ſpoliatam ſpiritualibus, & ſic impleri Euangelium: Abundabit iniquitas, uidelicet ex mammona iniquitatis. Dicit eſſe in Eccleſia Chriſti idola deſtruentia Ieruſalem, & deſolantia templum, ſed hypocriſi ea tegi. Dicit etiam, multos eſſe qui negent Chriſtum, quia tacent, nec audent agnitum Chriſtum, eiusq́; ueritatem coram hominibus confiteri, quiq́; ſcientes ueritatem & iuſtitiam Dei detineant.

Inuenitur quoque Bulla quædam Gregorij 11, ad archiepiſcopum Pragenſem, in qua eum iubet excommunicare & perſequi Miltzium, eiusq́; auditores. Narrat autem ea Bulla, fuiſſe eum prius Canonicum Pragenſem, ſed poſtea renunciaſſe canonicatui, cœpiſſeq́; concionari. Narrat etiam, eum anno 1366 docuiſſe, Antichriſtũ iam adeſſe, ac propterea à Ioanne Archiepiſcopo Pragẽſe fuiſſe incarceratũ. Atq; hũc ponit primum eius errorem. Indicat etiam, eum habuiſſe ſuum cœtum, quem docuerit. ac fuiſſe inter alios etiam ſcorta quædam, quæ tamen conuerſa à ſuis peccatis deſtiterant, pieq́; uiuebant, quæq́; ille ſolitus ſit præferre omnibus ſacris uirginibus. Docuit quoque publicè, quòd (ut Bullæ uerbis utar) in Papa,

Cardinalibus, Epiſcopis, prælatis, ſacerdotibus, & alijs religioſis, exceptis adhærentibus ſibi, nulla ueritas eſſet, nec uiam ueritatis docerent, ſed ipſe ſolus cum ſuis doceret ueram uiam ſalutis. Opinor Poſtillam eius adhuc inueniri poſſe. Tribuuntur ei alioqui & alij quidam incommodi articuli, quos tamen exiſtimo calumnioſè ab aduerſarijs deprauatos eſſe. Habuit, ut ex eadem Bulla apparet, plures ſuæ doctrinæ adhærentes, ſuperioris & inferioris conditionis homines.

Iacobus de Theramo.

IN libro Conciliorũ eſt, quòd Ioannes Hus aliquando in concione publica, uulgari ſermone ad auditores dixerit, Iacobum de Theramo, qui uixit anno 1390, prophetaſſe (ſcripſit enim libros aliquot) fore ut anno 1409 ſurgat quidam, qui ſacras literas & ueram fidem perſequatur, eamq; prophetiam eſſe completam. Nam Alexandrum Papam perſequi ſe, ſuamq; ueram doctrinam, & uulgari ſermone tranſlatas ſacras literas.

Schola Pariſienſis.

CLemens 6 ante annos 200 uixit. Is lucri cupiditate Iubilæum ad 50 annum reſtrinxit: ac Bullas ita impudenter inflatas diſtribuit, ut in eis blateraret, ſe nullo modo uelle pati, ut quiſquam peregrinans Romã pereat: ſed præcipere angelis, ut eius animam confeſtim in cœlum trãsferant. Dedit etiam poteſtatem illis qui peregrè Romam Iubilæi gratia uenerant, ut ſeligerent ſinguli tres aut quatuor animas,

mas, quas uellent, ex purgatorio. Eas enim protinus propter ſuas indulgentias, bullatas Bullas, & eorum meritum, in cœlum ſubuolaturas. Eam temerariam & manifeſtariam impietatē, ſchola Pariſienſis tunc publico ſcripto reprehēdit, dānauitq́; ut plures ſcriptores, inter quos Veſelus & Agrippa, teſtantur.

Teſtatur quoq; idem Veſelus, quòd patres, qui ante Albertum et Thomam fuerunt, indulgentijs papalibus reſtiterint, affirmarintq́; eas eſſe merum dolum, fraudē & errorē. Idemq́; inſuper ait, ipſoſmet, Thomam ſcilicet & Albertū, in ſuis ſcriptis teſtatos eſſe.

Addit etiā Veſelus, quòd niſi ſana paucorū Theologorum ſeueritas hactenus indulgentijs Papæ reſtitiſſet, immenſi errores inde pullulaſſent. Cæterum ſchola Pariſienſis non eo tantum tēpore, ſed et ſæpē aliàs, tyrannidi Antichriſti reſtitit: ut exemplis quibuſdam probabo. Leo 10 conatus eſt papalem tyrannidem (præſertim quod ad expilationes attinet) aliquātò ualidius in Gallijs inſtaurare, quæ prius per Baſilienſe concilium, Carolum regē & Pariſienſem ſcholam nonnihil repreſſa fuerat. Quare cōgregato Romæ ſuorum Curtiſanorum cœtu, decreuit, Concilium Baſilienſe, ubi eiuſmodi expilationes præciſæ fuerant, irritum eſſe debere. Hinc (ut & hoc obiter moneā) uidere poſſumus, quàm ſanctè Papæ, eorumq́; filioli, qui ſemper nobis pleno ore Patres patres, concilia concilia crepant, concilia patresq́; ſeruent: nempè eatenus tantum, quatenus ipſorum culinæ id prodeſſe uidetur, & nō ultra. Reliqua enim ſcilicet nos hæretici pro eis obſeruare tenemur.

Id porrò (ut ad rem redeam) animaduertens Pariſienſis ſchola, in ſuum totiusq; regni ſummum detrimentum tendere, contra ea decreta proteſtata eſt, et à Papa ad futurum concilium appellauit. Sunt porrò in ea appellatione non pauca uicia & abuſus Romanæ curiæ recitati. Actum id eſt anno 1517. Appellatio illa Coloniæ, unà cum Syluij Baſilienſi concilio anno 35 denuò impreſſa eſt.

Reſtitit & aliàs non rarò Pariſienſis ſchola Papæ conatibus, ut tempore Bonifacij octaui, id eſt, ante 250 annos: item tempore Benedicti 13, ante 150 annos. Damnauit iam olim beneficiorum pluralitatẽ. Reprehendit & indulgentiarum uanitatem, ut ſuperius in Clemente 6 dictum eſt. Reſtitit & aliàs ſæpe Papæ, Gallicas eccleſias expilanti, ut in Capite de Gallicis regibus eſt dictũ. Sabellicus affirmat, & Heremitarum ordinem à Pariſienſi ſchola damnatum.

Matthias Pariſienſis in ſuo illo prolixo opere contra Antichriſtum, ponit integrum ac eruditum ſcriptum ſcholæ Pariſienſis cõtra monachos, præſertim mendicantes, anno Domini 1255 ſcriptum: in quo illos ea ſchola penitùs damnat, ac probat eſſe ueros pſeudoprophetas, uenientes in ueſtimentis ouiũ: quos Chriſtus uenturos, cauẽdosq; iam olim prædixit. Omnia planè dicta, quæ Chriſtus & Apoſtoli de uẽturis ſeductoribus ſcripta reliquerũt, illi ad monachos accommodãt. Impoſuerunt uerò ei ſcripto titulum, De periculis Eccleſiæ, quæ ei grauiſſima à monachis imminere, in eo demonſtrârunt. Id ſcriptũ quidam Vuilhelmo de S. Amore tribuunt. Sed non tantum prædictu

dictus M. Matthias, uerùm etiā ipſa præfatio ſcripti clariſsimè teſtatur, illud nomine Pariſienſis ſcholæ ſcriptum ac compoſitum eſſe. Huc accedit etiam, quòd articuli Scholaſticorum Pariſienſium, quos mox ſubiungam, cum hoc libello conueniunt. Fieri uerò bene poteſt, quòd Vuilhelmus id ſcriptum pro ſchola ſcripſerit, cum unus ex præcipuis eius Theologis fuerit. Oportet enim unum aliquem ſcribere, etiamſi plurium nomine ac conſenſu ſcribatur. Hæc fortè fuit eius ſcholæ prima actio contra Monachos: ſequutæ enim ſunt & aliæ. Nam in quibuſdam uetuſtis membranis legi actionem ſcholæ Pariſienſis, omniumq; prælatorum Gallicorum, habitam ante 250 annos, contra monachos, quos iudicauerunt nequaquam permittendos in alienis parochijs uel docere, uel confeſsiones audire, quod inde maxima Eccleſiæ ataxia ſeu perturbatio oriretur. Aſſeruerunt quoque eos nec uitæ nec doctrinæ, nec iuſtitiæ ueritatem habere, ſed eſſe hypocritas. Verùm in hac materia multi contra monachos ſcripſerunt.

Inueni in uetuſto codice articulos quoſdam ſcholaſticorum Pariſienſium contra monachos, quos hîc ſubijciam, quia lectu digni ſunt, & ad ea quæ modò dixi pertinent.

Primò dicimus eos non eſſe admittendos ad ſocietatem noſtram ſcholaſticam, niſi de uolutate noſtra: Quia ſocietas non debet eſſe coacta, ſed uoluntaria & gratuita.

Secundò dicimus eos non eſſe admittendos, quia ſocietatem eorum experti ſumus multipliciter nobis

ſuiſſe damnoſam & periculoſam.

Tertiò, cum ipſi ſint diuerſæ profeſſionis à nobis, quia ipſi Regulares, & nos Scholares, in uno officio ſcholaſtico coniungi uel commiſceri non debemus: cum dicat cõcilium Hiſpanũ, Non arabis cũ boue & aſino ſimul: quod eſt, diuerſæ profeſſionis homines in uno ſimul officio nõ ſociabis, &c. Nã cohærere et coniungi nõ poſſunt, quibus ſunt ſtudia & uota diuerſa.

Quartò dicimus, eos non eſſe admittẽdos ſecundũ Apoſtolum, quia ipſi diſſenſiones & offendicula faciunt, cum dicat Apoſtolus ad Romanos ultimo: Rogamus fratrs, ut obſeruetis, id eſt, ut diſcernatis eos qui diſſenſiones & offendicula faciunt propter doctrinam, quam didiciſtis ab Apoſtolis, et declinate ab illis. Huiuſmodi enim, Domino non ſeruiunt, ſed ſuo uentri. Gloſſ. Alijs enim adulantur, alijs detrahunt, ut poßint ſuum uentrem implere, & per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentiũ. Gloſſ. Compoſitis uerbis ſuam traditionem communicant, quibus corda ſimplicium decipiunt.

Quintò dicimus, eos non eſſe admittendos: quia timemus, ne ſint ipſi de penetrãtibus domos: quoniam in domos ſingulorũ ſe ingerunt, conſçientias & proprietates hominum rimantur: & quos ſeductibiles ad modum mulierum inueniunt, ſeducunt, & à conſilijs prælatorum ad ſua ducunt conſilia, uidelicet aſtringentes eos ad ſua conſilia uel iuramentis, & tales præcipit Apoſtolus uitari, dicens: Et hos, &c.

Sextò dicimus eos non eſſe admittendos, quia timemus ne ipſi ſint pſeudoprophetæ: quia cum ipſi non

ſint

ſint epiſcopi,uel parrochiales preſbyteri, nec eorum uicarij,uel ab eis ſpecialiter inuitati, prædicant non miſsi, contra Apoſtolum dicentem ad Romanos 10: Quomodo prædicabunt,niſi mittantur? Nulla enim ſigna uirtutum eis teſtimonium perhibent, ſcilicet quòd poſsint propter hoc prædicare. Tales autem, cum ſint periculoſi, Eccleſiæ debent uitare.

Septimò dicimus eos non admittendos eſſe, quia curioſi, uidelicet de curando negocia aliena, & de operibus ſpiritualibus: cum tamen non ſint Apoſtoli, nec eorum ſucceſſores,id eſt, epiſcopi. Nec ſunt de ſeptuaginta duobus diſcipulis Domini,nec eorum opitulatores,id eſt, uicarij,ut dictum eſt ſuprà. Tales autem,qui ſic uiuere uolunt, præcipit Apoſtolus uitari,dicens 2.Theſſ.ultimo:Denunciamus uobis fratres in nomine Domini noſtri Ieſu Christi (Gloſs. per Christi authoritatē uobis præcipimus) ut ſubtrahatis uos ab omni fratre ambulāte inordinatè,& nō ſecundum traditionē,quā acceperunt à nobis,&c.uſq; ibi: Et nolite quaſi inimicū æſtimare.Inſpiciantur gloſſæ, & inuenitur ꝙ tales ſunt uitandi, donec reſipiſcant à tali modo uiuendi. Hactenus articuli Scholaſticorū Pariſienſiū. Hinc apparet iſtam ſcholā ſæpius cū illis monaſticis peſtibus luctatā eſſe. Sed paulo pòſt eſt omnino ab eis oppreſſa.Nam nō ita multo pòſt,ibi in Sorbona Thomas multis annis legit, regnūq; tenuit.

Richardus Armacanus.

Richardus Armacanus,epiſcopus & primas Hyberniæ, iuris ac theologiæ egregiè peritus, ſcripſit contra omnes mendicantes, uixit fermè ante

200 annos. Præcipuè autem reprehendit, quòd in men dicatione (quæ in ualidis furti genus eſt) religionem collocarent. Item quòd freti licentia bullarum Papæ, *miniſterium in parochijs inuaderent, & Eccleſias pertubarent. Propoſitiones eius habeo. Contentio ea uſque ad mortem eius producta eſt, nec unquam uel antea uel poſtea, aut ipſe damnatus eſt, aut monachi abſoluti. Vnde apparet, multos ſub principium creſcenti nouæ iſti monachatus peſti repugnare conatos eſſe: ſed fruſtra, tuente quippe eos pontifice. Vtile enim ſibi eſſe iudicauit* Papa, *habere iſtos quaſi ſatellites, per orbem terrarum ſparſos, ſibiq́; ob tam multa priuilegia deuinctos, per quos &* Ec*cleſijs, &* Epiſcopis, *&* Regibus *&* Cæſaribus *ipſis ubique moleſtus, timendúſque eſſe poſſet, dum illi in eius gratiam lucem in tenebras, & contrà, pro concione mutare non uerentur, plebemq́; in* Papæ *ſententiam pertrahunt. Aſſerit quoq; idem in* Quæ*ſtionibus, Armenorum confirmationem non minus ad ſacerdotes quàm epiſcopos pertinere, imò quoq; ſacerdotes &* Epiſcopos *eoſdem olim fuiſſe.* Balæus *dicit, eum non tantum epiſcopum, ſed et Cardinalem fuiſſe, oppugnaſſéque eum monachos, etiam aliorum Angliæ* Epiſcoporum *rogatu, quod ueterum quorundam ſcriptorum teſtimonio probat.*

Brigitta.

BRigitta *floruit fermè ante ducẽtos annos, nempe circa annum* Domini 1370. *Prolixum poſt ſe librum, titulo* Reuelationum *cœleſtium, mundo reliquit, qui ſæpè eſt impreſſus. Papiſtæ eam pro pro-*

propheti∫∫a habent, & Papa in ∫anctorum numerum retulit, ∫eu canonizauit. Multum autem reprehendit Papæ, eiusq́; ∫piritualium turpitudines. Papam uocat animarum interfectorem, ouium Chriſti di∫per∫orem & laceratorem. Dicit, eum e∫∫e abominabiliorem Iudæis, immitiorem Iuda, iniuſtiorem Pilato, peiorem & deteriorem ip∫o Lucifero. Sedem Papæ dicit demergendam in profundum, ∫icut lapidē ponderoſum. Aſſeſſores eius dicit ar∫uros in igne ∫ulphureo & inextinguibili. Epi∫copos, prælatos, alio∫q́; ∫acerdotes nihilo mitius alloquitur. Alicubi dicit, eorum culpa doctrinam Chriſti neglectam, & fermè penitus abolitam e∫∫e. Clericos dicit conuerti∫∫e diuinam ∫apientiam in aliam prauam & uanam. Simplices præcipitare euntes per uiam Domini, odi∫∫e eos, e∫∫e lepro∫os & mutos: & deniq; decem Dei præcepta in unicum uerbum commuta∫∫e, in hoc nempe, Da pecuniam: id eſt, eos totam ueram pietatem lucri cau∫a ∫ubuerti∫∫e. Longum planè e∫∫et, recen∫ere crimina, quæ hæc propheti∫∫a (ut à Papiſtis habetur) ex ore Dei, Papæ, eiusq́; ∫acrificulis obijcit: & pœnas, quas eis Dei nomine cōminatur. Quare prædicta ex multis ∫ufficiant. Illud tantum adhuc breuiter adijciam, Brigittā affirma∫∫e uidi∫∫e, ∫e diuam uirginem dicentem ad filium, Romam e∫∫e feracem agrum. re∫pondi∫∫e uerò Chriſtum: Eſt, ∫ed zizaniæ.

Mechthildis.

IN ∫criptis B. Mechthildis uirginis, Pari∫ijs impreſsis (quæ ante 200 annos floruit) nihil inueni quod ad meum propo∫itum faceret, imò & planè

nullas de futuris prophetias. Summarium uerò quoddam eius prophetiarum manuſcriptum in ueteri codice uidi, à minorita quopiam (ut erat adſcriptum) excerptũ. In eo erat primùm, multa eam prædixiſſe, quæ tunc, cum monachus ille in compendium prophetiam eius redigeret, uerè acciderant. Eoq; nõ dubitat ille abbreuiator, & reliqua ab ea prædicta euentura. Deinde indicat, eam prædixiſſe, oritura eſſe diſſidia in Germania ob religionem inter eccleſiaſticos & laicos ita acria, ut ſe mutuò tanquam hæreticos damnent: ob quæ primùm ſacerdotes grauia patiantur, deinde fermè utraque pars pereat. Tertiò affirmat, tũc Romanam eccleſiam (recitabo eius uerba) totaliter à fide Chriſtiana apoſtaturam apertè, quæ alioqui per multa tempora iam occultè apoſtatauerat, ut quiuis prudens coniecturare ualet. Poſtremò affirmat, remanſurum pauperẽ & afflictum cœtum in Germania, qui piè ac purè Deum colat. Comprobat autem euentus ipſe hanc prophetiam. Nam orta ſunt diſsidia, ut reipſa cernimus, inter ſacerdotes & politicos homines, de religione: ob eaq; ita ſeſe illæ duæ partes attriuerunt, ut utraq; grauiter afflicta ſit. Deniq; et illud uerum eſt, Papam nunc propalàm defeciſſe, cum antea tãtum occultè defeciſſet. Antè enim aliquatenus clam Chriſtianam pietatem damnauit: iam uerò poſt prædicationem Lutheri, id manifeſtè & apertè fecit. Quippe qui agnitã Chriſti ueritatem ſciens uolenſq; damnauerit.

Illa tamẽ duo loca in Mechtildis libro rectè noſtro operi adijcientur, quæ ad uerbum deſcribam, quòd al

terum

terum gratuitam iuſtificationem per Chriſtum, alterum cõmunionem ſub utraq; ſpecie, confirmat. Tunc cognouit, quòd omnia bona opera, quæ neglexerat, ſanctiſsima Chriſti conuerſatione & operibus eius perfectiſsimis eſſent impleta, omniſq; eius imperfectio filij Dei perfectione altiſsima perfecta. Cum enim Deus oculo miſericordiæ animam reſpicit, & ſe ad miſerandum illi inclinat, cuncta eius crimina perpetuæ obliuioni tradũtur. Itaq; cum à Deo tam eximiũ percepiſſet donum, ſcilicet omnium peccatorũ remiſsionem, & omnium meritorum ſuppletionem, exinde ſecuritate accepta, & audacia, reclinauit ſe in ſinum dilectoris ſui Ieſu. Et aliquanto pòſt:

Congregatio autẽ tota ad menſam illam accedens, unaquæq; ſub brachio beatæ uirginis Mariæ, quaſi geniculãdo, accepit Dominicum corpus de manu Domini. & beata uirgo Maria crateram auream cum fiſtula aurea ad latus Domini tenebat, per quam ſugebant liquorem illum dulciſsimum, qui de pectore Domini emanabat.

Ex hiſce clarè apparet, hanc uirginem & de gratuita iuſtificatione, & integra communione ſatis commodè ſenſiſſe.

Henricus de Iota.

VIdi propoſitiones, earũq; explicationes manuſcriptas, cuiuſdam Henrici de Iota (alij Heuta ſcribunt) qui docuit Viennæ in Auſtria, anno 1371, & à Gerſone magnopere laudatur. In ijs primùm affirmat, omnes in mortali peccato ſeu extra gratiam exiſtentes, etiam optimè agendo peccare mor-

mortaliter. Quod & Lutherus affirmauit, ut oſtenderet, nullo prorſus noſtro merito reconciliationem cum Deo, ſeu iuſtificationem nobis contingere. Deinde aſſerit, Deum, & non ſacerdotē remittere peccata: atq; ideo ſacerdotem annunciare magis ex uerbo Dei, quem Deus ligauerit aut ſoluerit, quàm uerè ligare aut ſoluere. Quod & Hieronymus olim aſſeruit, & hoc tēpore à multis aſſertum eſt: cōtra iſtud Phariſæorum, uel Antichriſtianum potius ſpiritualium papiſtarum ſupercilium, qui putant, ſe poſſe ſoluere & ligare, quicquid modò eis libet, ſiue iuſtum ſiue iniuſtum. Tertiò affirmauit, ſatius eſſe perito ſacerdoti confiteri, non habenti ius abſoluendi, quàm imperito habenti. Quod itidem pugnat cum iſto errore Papæ & prælatorum, qui putant ita ad ſe alligatum eſſe Chriſtum, & ius clauium, ut qui ab eis ſalutem non accipiat, is planè eam habere non poßit.

Quartò dicit, reſeruationem iſtam caſuum, iam Papis & Epiſcopis uſitatam, non diuini, ſed humani iuris eſſe. Omnes enim ſacerdotes æquale ius clauiū habere. Quintò affirmauit, omnia concilia, ut à papiſtis appellantur, eſſe præcepta: ut & à noſtris hoc tempore docetur, & rei ueritas ſeſe habet. Fuit autem is uir ob eas propoſitiones tāquam hæreticus accuſatus, uerùm accuſatorem ſuum uicit.

Henricus de Haſsia.

EIuſdem tempore uixiſſe, quin & collegā eius in docendo fuiſſe aiunt, celebrem quendam uirum, nomine M. Henricum de Haßia, qui à quibuſdam etiam in publicis ſcriptis Gymnaſij Viennenſis, plan-

plantator uocatur. Is in Lectura ſuper Geneſim, dicit eſſe timendum errorem, & formidandam ſuperſtitionem, in eo quòd narratur, aliquos ſanctos ſuam memoriam colentibus aliqua bona aut corporalia, aut etiam ſpiritualia impetraſſe Pro exemplo affert, quòd S. Barbara remißionem peccatorum omnium ſuis cultoribus in extrema eorum hora impetrauerit. Poſtea etiam prolixius ſanctorum legendas inſectatur, & affirmat multa ibi pueriliter & ineptè, multa etiam fabuloſè & falſo ſcripta eſſe. Scripſit libellum publicè dudum editum, contra inſulſas & noxias monachorum rixas, ut de conceptione diuæ Virginis, & ſimilibus obſcuris ocioſis ac inutilibus, & interim publicè quieti pernicioſis controuerſijs. Qui libellus oppidò diſplicuit monachis, eo quòd nõ admodum eorum maieſtati, ſeu inani gloriæ & culinæ profuit. Prolixam quandam eius epiſtolam ad Epiſcopũ Vuormacienſem Iacobus Cartuſienſis ſuo operi de erroribus Chriſtianorũ inſerit. In ea author admodum grauiter de multis grauißimis uicijs accuſat ſpirituales omnium ordinum, atque adeò etiam ipſum ſanctißimum. Dicit gubernatores Eccleſiaſticos comparari ſoli prælucenti diei, & politicos lunæ lucenti nocti: ſed præſentes ſpirituales neque diei, neque nocti prælucere, ſed utrunq; obſcurare magis ſua caligine: id eſt, turpitudine, inſcitia & impietate. Citat quoque ex prophetia Hildegardis hæc uerba: Ideo & Diabolus in ſemetipſo de uobis ſacerdotibus ait, Eſcas epulantium & conuiuia omnis uoluptatis in iſtis inuenio: ſed & oculi et aures, & uen-

uenter meus, & uenæ meæ, de ſpinis illorum plenæ ſunt, & ubera mea plena ſunt diuitijs illorum, &c. Deniq; inquit, eos quotidie conari (ut Luciferum) altius aſcendere, ſed quotidie magis ac magis cum eodem in profundum ruere.

Schola Pragenſis, Oxonienſis, & Pariſienſis.

EDitæ ſunt ab Hutteno 1520 Domini an. aliquot Epiſtolæ, ſcholarũ Pragẽſis, Oxonienſis et Pariſienſis, de tollendo ſchiſmate, quod tũc erat, et Eccleſiaſtica libertate aſſerenda. Quibus adiuncta eſt & Cæſaris Vuenceſlai epiſtola, item adhortatio quædam ad Germaniam, ut ſe in libertatẽ, ex Papali ſeruitute uendicet: quæ omnia ſcripta ſunt ante annos 170. Duriter porrò inuehuntur in Cardinalium & Curtiſanorum uitia, & tyrannidem ſuper Chriſti Eccleſiam. Aſſerunt, Cæſarem habere ius patronatus ſuper Papam & Romanam Eccleſiam. Papam cum Cardinalibus errare poſſe, & ſæpe erraſſe: Cardinales non habere electionem Papæ aliquo diuino iure, imò etiam Cardinales antè Gregorium non fuiſſe: Cæſarẽ & populum Romanũ id ius antè habuiſſe, et adhuc ad ſe retrahere poſſe. Qui eas legerit, inueniet multa tunc adhuc habita pro catholicis, quæ iã tanquam Lutherana & prorſus hæretica damnantur, & ipſis inferis deuouentur. Sed adſcribam inde pauca, ut manifeſtè cerni poßit, quàm tetris coloribus Papam aliosq; ſpirituales depingant. Per Principes (inquiunt) ſacerdotum Eccleſia prophanatur, ſacerdo-

cerdotium temeratur, omnis ordo confunditur: quicquid eſt religionis, corrumpitur: quod legis, quod uitæ, quod morum, quod fidei, quod diſciplinæ, perditur & confunditur, in tantum, quod etſi benedictus Dei filius multa & dura paſſus ſit per uiros ſynagogicos, adhuc multo duriora patitur per noſtros ſacerdotum principes. Hactenus ex epiſtola.

Recitatur ibidem & hæc uiſio de Eccleſiæ ſtatu, haudquaquam aſpernanda. Hæc autem ſunt uerba: Iuxta uiſionem cuiuſdam uiri, cui oranti legitur apparuiſſe quædam domina ante ſe regio cultu ornata: & cum ipſe obſtupuiſſet, quæſiuit ipſa, ſi ſe agnoſceret? Cum autē ipſe diceret, quòd non, niſi forſan ipſa eſſet beata uirgo Maria. ait illi: Non ſum illa, quam exiſtimas: ſed ſum illius figura, pro qua gemis frequenter, & oras, ſcilicet Eccleſia, cuius eſt dolor mirabilis, & corruptela deſcendens à capite per omnes artus, uſque ád pedes & ut mihi magis condoleas, uide & argumenta doloris. & amota corona ſpecioſiſſima capitis, inclinauit caput ei. Ille autem uidit ſuperiorem partem capitis eius ad modum crucis inciſam in quatuor partes, & uermes de cerebro uidit ebullientes, & ſcaturientia uulnera ſanie. & ait: Ecce, ex his quæ uides in capite, perpendere potes corruptelam & dolorem meum in membris alijs. & eo dicto, euanuit ab oculis eius. Quæ uiſio ſatis ſignificanter expreſſit, corruptiſſimum Eccleſiæ & religionis ſtatum. In prædicta porrò epiſtola Vuenceſlai, ut & hoc indicem, facit Imperator mentionem Marſilij Patauini; et Ioannis de Ianduno, (qui

(qui contra Papam iampridem ſcripſerant) tāquam qui uera ſcripſerint.

Monſtrum Babylonis.

EXtat in quibuſdam bibliothecis poema, titulo Inuectiua in monſtrum Babylonis, ſcriptū contra ſchiſma illud longiſsimum, quod incœpit inter Papas anno 1378, & multis annis durauit. Tribuit totius mali originem ſuperbiæ, auariciæ & ambitioni, alijſq; ſceleribus ſpiritualium. Hæc enim ſunt eius uerba:

Adduxit cleri, hoc monſtrum, faſtus, maledictum:
Cleri magnifici, tenuit qui culmina mundi.

Et paulo pòſt inter alia ſic de clero loquitur:

Quò cecidit faſtus, quò uenit honor, decus, atque
Diuitiæ grandes, quibus ipſe fuit cumulatus?
Venit in opprobrium faſtus, decor ille ſuperbus
Abſceſsit iuſtè: tolluntur opes, perit omnis
Ornatus cleri, quem tanta ſuperbia uexit
In cœlum ſuprà, quaſi uellet Lucifer eſſe.

Commentaria in Apocalypſim.

EDita ante aliquot annos ſunt à Luthero quædam commentaria in Apocalypſim, quæ, ut ipſe teſtatur, ſunt ſibi alicunde ex finibus Liuonicis & Polonicis miſſa, ac affirmat codicem uiſum uetuſtū. Scriptor ille, quicunque demum eſt, manifeſtè reprehendit Papam, tanquam Antichriſtum, ac Babyloniam meretricem, eo quòd neglecto Dei uerbo, ſuas humanas traditiunculas & nugas doceat, Euange-

lium

lium pioſq; doctores opprimat: item quia quæſtus gratia indulgentias excogitauerit, potentiã & ſplendorem regium ſub falſo donationis Conſtantini nomine ad ſe traxerit. Enumerat & alia plura flagitia erroresq; Papæ et prælatorum, præcipuè uerò quòd ex mandatis Dei conſilia faciant. Reprehendit uehementer Papam, quòd ſe iactet uicarium Chriſti. Item quòd neget, Euangelium ad ſalutem ſine ſuis decretis & decretalibus ſufficere. Hortatur etiam omnes, ut fugiant ex illa Babylone.

Addit quoq;, cõplures fuiſſe ante ſe, qui illam ſpiritualem Babylonem oppugnarint: & ſuo tempore multos ueritatis præcones in carceribus detentos, cuſtoditosq; arctiſsimè. Fuit & ipſe author in carcere, ac catenis inſuper calybeis, cum ea commentaria ſcripſit: ut ex decimo & undecimo eius ſcripti Capite apparet. Ait quoq; à ſpiritualibus libros contra Papam ſcriptos abſcondi, & aboleri: nõ admitti quenquam ad ſuggeſtum, qui Papæ non ſit addictus: Omnes rectè ſentientes ad carceres trahi. Sed tamen nihilominus ſcribi denuò etiam uehemẽtiora ſcripta contra Papam, quàm fuerunt priora, quæ Papiſtæ oppreſſerant.

Scripſit autem eum librum anno 1390: ut ex decimotertio capite, & principio uigeſimi apparet: Inquit enim: Mille trecenti anni elapſi ſunt à paſsione Chriſti, & 57. Chriſtus paſſus eſt 33 ætatis ſuæ anno, qui additi numeri faciunt 1390, quæ eſt præſens data. Reliqua porrò quæ ſequuntur, mendoſa ſunt, ac ſic legi debent: Quia ſumus in anno à paſsione Chri-

ne Chriſti milleſimo, trecenteſimo, quinquageſimo ſeptimo. Ergo trecenti quinquaginta ſeptem anni elapſi ſunt, poſtquã Antichriſtus primò regnauit, ex iſta prophetia. Sic legendum eſſe, ſenſus totius paragraphi, ac præcipuè initium indicat.

Adducor porrò ratione temporis in eam ſententiam, ut putem ſcriptorem fuiſſe Vualdenſem, proptere a quòd circa idẽ tempus, nempe circa annum 1390. quo iſte ſe fuiſſe in carcere queritur, grauis facta ſit ad mare Balticum inquiſitio in Vualdenſes: cuius rei teſtem habeo integrum exemplar proceſſuum, contra pios uiros illic exiſtentes factorum.

Eodem tempore & Bingæ exuſti ſunt 36 ciues Moguntinenſes, ob Vualdenſium dogma, teſte Bruſchio. Illud tamen huic opinioni nonnihil repugnat, quod capite 20 affirmat, Papam generaliter à præconibus Euangelicis promulgatum, quòd ſit ille magnus Antichriſtus, primùm circa annum Domini 1360, id eſt, ante 200 annos: niſi uelit dicere, tunc primùm uehementius & clarius papam Antichriſtianiſmi conuictum, quàm unquam antea. Nam alioqui Vualdenſes iam annis 400 Papam eſſe Antichriſtum docuerunt.

Gerſon.

Gerſon Pariſienſis Cancellarius, floruit ante annos 150. Interfuit etiam Conſtantienſi concilio. Fuit omnino, meo quidem iudicio, uir pius ac eruditus: qui licet multis monachorum & ſophiſtarum erroribus fuerit infectus, multos etiam nihilomi-

hilominus errores & abuſus papatus animaduertit, cósque & taxauit, & tolli ex animo optauit, ut ex eius ſcriptis non uno in loco apparet. Aliquos tamen proculdubio metu phariſæorum aut penitus diſſimulauit, aut etiam lenius, quàm tantum uirum decuiſſet, & res ipſa poſtulaſſet, reprehendit. Veſelus in quadam longa epiſtola de Indulgentijs, probat quòd Gerſon eas planè abrogandas ſenſerit: quanquam nonnunquam mitius, ob ſuas quaſdam cauſas, de eis ſit locutus. Variè ſe quoq; torquet in materia Traditionum: & tandem fatetur, multos captos & intricatos traditionum laqueis, in deſperationem incidiſſe: aliquos etiam ſeipſos interfeciſſe. In libro de Vita ſpirituali, ſentit non peccare eũ mortaliter, qui uiolat traditiones, modò id ſine petulantia faciat. In lib. An liceat in cauſis fidei appellare à ſummo Pontifice, propoſitione quarta, ſic ſcribit: In cauſis fidei nulla determinatio iudicialis Epiſcopi, imò nec Papæ ſolius, præciſè ut eſt Epiſcopi, uel Papæ, ligat fideles ad credendum quòd ita ſit de ueritate fidei, ſicut prætendit ſua declaratio: quoniam tam Papa quàm Epiſcopus deuiabiles ſunt à fide. Diſputat quoque alicubi, plus credendum eſſe homini munito canonica authoritate, id eſt ſcriptura, quàm Papæ, & uniuerſali Concilio: quia & papa & uniuerſale concilium errare poſſint, quod & ex Auguſtino probat.

Scripſit quoq; librum de Defectibus Eccleſiaſticorum, in quo corruptã ſpiritualium uitã & neglectũ

officium accuſat. Reprehendit etiam doctrinæ corruptelas, quòd alius uult eſse Thomiſta, alius Scotiſta, alius Occaniſta, &c. eisq; propterea pœnas prædicit. Recitauit autē id ſcriptū publicè in cōcilio Conſtantienſi. Oſtendit etiam in quodam loco, ſe nō probare iſtas tam crebras miſſationes.

In tractatu de Poteſtate Eccleſiaſtica, facit quaſi tres quaſdam collocutrices, Adulationem, Diſcretionem & Detractionē. & iſta communia præconia ſeu exaggerationes poteſtatis pontificiæ, quas hodie papiſtæ ſemper in ore habent, tribuit Adulationi: grauiſsimè eas uituperans & reijciens ac ſubinde tyrānidem papæ taxās, qui omnia in omnibus eſſe uelit. Sæpe in ſuis ſcriptis concilij poteſtatem longè ſupra papam extollit, huncq; illi penitus ſubijcit. In duobus ſermonibus, quorum alterum coram Alexandro Papa, alterum coram Benedicto habuit, ſatis liberè multos ac longè maximos abuſus Romanæ curiæ ac cleri totius commemorat, & ut eos tollant corrigantq; hortatur. Præcipuè uerò in priori, ubi inducit Eccleſiam coram papa ſuas calamitates exponentem, & quærentem.

In quadam epiſtola de negligentia prælatorum dicit, religionis res quotidie in peius ruere, & eſſe in ea multa inexplicabilia: Quemlibet addere mali aliquid, auferre neminem. Ignauia paſtorum peſsimas conſuetudines ita inoleuiſſe, ut non ſit amplius remedij locus. Cuius rei cum ſint innumera, unicum tantum ſe exemplum proferre: Quòd penè ubique reliquiæ ethnicarum idololatriarum in tem-

templis exerceantur. Nec pati etiam ſpirituales, ut aboleantur. Deſeruiſſe clericos tractationem uerbi Dei: prædicationem eſſe traductam ad neſcio quos (intelligit autem monachos) qui uerbum Dei uel imperitia, uel neſcio qua diſcretione adulterârunt. In calce eius operum olim Pariſijs impreſſorum, eſt adiectum, ſolitum Gerſonem paulo ante mortem congregare multos pueros in templo, quorum ueluti præceptor erat, eisq́; præire precatiũcula uulgari ſermone in hæc uerba: Meus Deus, meus creator, miſerearis tui miſeri famuli Gerſonis. Quo facto indicauit ille bonus uir, ſe ſentire, in eo ſalutem ſuam ſitam, ſi piam mortem & Dei miſericordiam impetret: & non, ſi poſtea multas miſſarum & uigiliarum & peregrinationum, operum ſupererogationis, & ſimilium nugarum myriadas coemat. Teſtantur autem quidam, eum ob ueritatem à ſpiritualibus & Sorboniſtis in exilium è Pariſijs pulſum, omnibúsque fortunis & dignitatibus expoliatum. Ideóque Lugduni, non Pariſijs, ubi fuerat cancellarius, mortuus eſt.

Ioannes Epiſcopus Camotenſis.

IOannes Epiſcopus Camotenſis, iam olim, ut Agrippa teſtatur, queſtus eſt de tyrannide corruptiſſimóque ſtatu Papæ, eiúsque ſpiritualium. Papam intolerabilem Chriſtianis dixit eſſe, eius pompam nullum unquam monarcham ſuperaſſe. Eligere ad functiones Eccleſiaſticas peſſimum ac

indigniſsimum quenque, ac per ſuos legatos orbem terrarum uexare ac ſpoliare.

Petrus de Luna.

PEtrus de Luna, uixit ante annos 150. Diſputauit contra authoritatẽ Papæ & Spiritualium. Dixit non eſſe timendam, præſertim cum ea abutuntur. Atque ob hanc tam ueram ſententiam, nihilominus tanquam hæreticus ab Antichriſto damnatus eſt. Vult enim ipſe ſuam, ſuorumq; filiorum etiam iniuſtam ſententiam timeri, ut eius iura teſtantur: nec ſatis eſt, quod Paulus dicit ſe tantum ad ædificationem poteſtatem habere, ad deſtructionem uerò non poſſe quicquam.

Theodoricus Nyem.

THeodoricus Nyem, aliquot Paparum intimus ſcriba, uixit ante annos 150, uir (ut ex eius ſcriptis facilè animaduertitur) bonus, & mediocriter doctus. Deſcripſit bona fide hiſtoriam ſchiſmatis inter Papas, quod ante Conſtantienſe concilium per annos 39 durauit. Deus bone, quas in ea hiſtoria technas, quas fraudes & diabolicas uafricies, quæ ſcelera & facinora Paparum & Spiritualium recenſet? quibus illi Deum, religionẽ & Eccleſiã Chriſti horribiliter ludibrio habẽt, uexant, & ſuæ tyrannidi ſubijciunt.

Equidẽ fateor, quod etſi multa eorũ ſcelera prius legeram, audiuerã, & etiam uideram, atq; ideo non uulgarem de Antichriſti eiusq; filiorũ malicia opinionem conceperã: tamen lecto eo libro animaduerti, eos decuplo peiores eſſe quàm umquam antea ſuſpicatus

ſpicatus ſum. Verè iam aſſentior, Papas (ut etiam ipſorum Canoniſtæ diſputant) eſſe neq; homines, neque Deos. Sunt enim incarnati Diaboli, ipſum etiam Satanam malitia & peruerſitate longè uincentes. Diſſerit quoq; idem author, Papam non habere aliquod ius politicum ſupra Cæſarem: ſed contrà, Cæſares debere ſceleratos papas caſtigare. Quinetiam dicit eos eſſe indignos, ut Cæſares uocentur, qui ad tam fœda ſcelera ac tyrannidem paparũ conniuent.

Extat autem eius authoris tantum unum ſcriptum de Schiſmate, in tres libros diuiſum, quod Norimbergæ anno 32 impreſſum eſt. Sed indicat, ſe aliud quoq; ſcriptum compoſuiſſe, nomine Nicmus de Vnione: in quo ait ſe prolixius paparum artes & flagitia depinxiſſe, quod tamen uix opinor extare. Spirituales enim deuoti Antichriſti, ubi potuerunt, talia ſcripta aboleuerunt. Vidi & paruum quoddam eius ſcriptũ de Inueſtitura Epiſcopatuum & abbatiarum, in quo id ius Cæſari tribuitur. Teſtatur autem ſe id excerpſiſſe Florentiæ ex uetuſtiſſimo codice. Fortaßis aliquando prodibit. Facit eius ſcripti mentionem Henricus Token. Opinor autem hunc Theodericum eundem eſſe, quem Crantzius dicit factum à Bonifacio Epiſcopum Vuerdenſem & Cameracenſem, & Magiſtrum eum uocat.

Speculum aureum.

INuenitur paßim in Bibliothecis colloquiũ quoddam Petri & Pauli, incerto authore, quod ſic incipit: Reuerendiß. in Chriſto patrib. & Dominis, &c. Scriptum eſt anno 1404. ut in fine legitur, abhinc

anno 150. Is dialogus in tres partes diuiditur, quarũ hæ ſunt propoſitiones. Primò, inquit, grauiſsimos errores curiæ Romanæ detegam, &c. Secundò ſcripta & dicta eius erronea, minusq́; catholica confutabo, &c. Tertiò, totam curiam Romanã erroneam, & in ſtatu damnationis laborantem, ex uerißimis fundamentis declarabo, &c. In præfatione inquit: Sic tota Romana curia à planta pedis uſq; ad uerticem capitis patenter excæcata eſt erroribus, ipſaq́; errorum ſuorum ueneno inebriauit omnes fermè mundi partes, ac ſi immenſam creatoris potentiã Papa poſſet limitare. In fine, poſt multas querelas tandem concludit Paulus: Reformet ipſe unigenitus Dei filius ſuam Eccleſiam, &c. Quaſi prorſus deſperans, Papam ullam reformationem admiſſurum. Apparet ex ſcripto, fuiſſe pium, & non indoctũ hominẽ, quicunq; tandem is fuit, qui eum dialogum ſcripſit.

Illud uerò diligentißimè obſeruandum eſt, quòd poſtquam in Præfatione dixiſſet, Papam & curiam tum per ſe errare, tum alios ſeducere, ſubijcit: Omnes quidem intus murmurant, nulli autem clamant. Talis enim ſanè ratio rerũ iam longo tempore fuit in Eccleſia, ut multi Antichriſti errores agnoſcerent, ac apud ſeſe uel inter aliquos amiculos clam damnarent: ſed metu eius tyrannidis & potentiæ nullus, uel paucißimi auderent eius errata publicè reprehendere. Citatur id ſcriptum à quibuſdam ueteribus, ut à Ioanne Hus, & in eius proceſſu ſub titulo Aurei ſpeculi. & ſanè ſic uocandum eſſe, ex fine apparet.

Rhythmi.

RHythmi quidam impreſsi, in fine libelli N. Cle mangis, de Corrupto ſtatu Eccleſiæ tempore Ioannis Papæ, dubito an uigeſimi ſecũdi uel tertij, ut minimum ante annos 140. Eoſdem inueni etiam ſcriptos in uetuſto admodum codice, cum quibuſdam alijs nondum hactenus excuſis. Quicunq; autem eorũ author (certè nec impius, nec indoctus fuiſſe uidetur) dicit, primùm, iuſtitiam Romæ eſſe oppreſſam. Comparat Romanã curiam freto Syculo. Dicit eam ſorbere aurum, imò totum mundum deuorare inſtar Scyllæ & Charybdis, ita ut uix ſit poſsibile homines ab ea ſibi ſeruare uel obolum. Totum mundum dicit cogi Romæ offerre munera. Cardinales appellat deos carnales: & dicit eos eſſe illos piratas, qui in eo mari graſſentur. Aduocatos curiæ appellat inimicos ueritatis, & Scyllæ canes. Romæ ait nullum eſſe gratum ſine munere. Plumbum in curia formatum, dicit eſſe auro charius. Poſtquam uerò horribiliter depinxit Cardinales & totã curiam, addit: Tales indoctos uelle docere mundum, regere nauem Petri, habere claues & ligandi potentiam. His addit, Cardinales nouo iure uendere Chriſti patrimoniũ, quos & hiſce uerbis depingit: Foris Petrus, intus Nero: Intus lupi, foris uerò ſicut agni ouium. Poſtremò, in eo freto piratis dominari ait Ioannem (Papam nimirum) quem uocat mundi luem, & grande monſtrum.

Cæterùm in illis nondum excuſis, in priore Satyra (nam duæ ſunt) quæ incipit, Roma caput mundi eſt, &c. dicit Romæ uenalia eſſe iura, plus dantem

melius allegare: ibi nummum loqui, & leges tacere. Apud Papam non eſſe locum niſi danti: Papam deriuari à papando, quia omnium opes uelit deuorare. Hortatur turgida marſupia, ut Romam ueniant: ibi eſſe medicos, qui ea ſciant purgare. Poſtremò ait, ibi omnem pietatem & honeſtatem ſubuerſam eſſe, inquiens:

Ima tenet Iupiter, cœlum habet Pluto,
Et accedit dignitas animali bruto,
Tanquam gemma ſtercori & pictura luto.

In poſteriori Satyra, quæ incipit, Tanto uiro loquuturi, &c. primùm queritur corruptos eſſe mores paſtorum: eos non ideo ſic uocari, quia paſcant, ſed quia bene paſcantur: omnes eſſe ſpinas & tribulos, canes mutos, tauros pingues, & Gigãtes feros: id eſt, ignaros uerbi Dei, & ueritatis perſequutores. & cũ clerici ita perditi & impij ſint, etiam uulgi mores degenerare affirmat. Poſtremò queritur, doctos negligi, non promoueri ad eccleſiaſticas functiones, ſed eas tantùm adulatoribus, aut alioquin afferentibus pecuniam. ſimoniacè uendi. Quare queritur deſeri ſtudia tum alia, tum etiam ſacrarum literarum: quandoquidem ſtudiorum ſectatoribus nullum præmium, niſi eſuries, eſt propoſita. Habeo alioquin & aliud quoddam uetus poema, in quo deploratur Eccleſiæ miſeria, quòd Papa indigniſsimis Eccleſias uendat & proſtituat, & quod Papa penitus ſit uenalis. Dabo operam, ut omnia illa poemata aliquando ſimul edantur. Sunt etiã rhythmi quidã ſemigermanicè, & ſemilatinè iam olim editi. Item alij de fide, cum præ-

fatione

ſatione Lutheri, in quibus queritur author, fidẽ deſeciſſe. Item diſertè dicit, ſi quis uelit egregiè Diabolo *ſeruire, eum debere intrare monaſterium.*

Gregorius Morgenſtern.

GRegorius Morgenſtern, *floruit ante annos fortaßis centum. multa in ſuis ſcriptis dicit contra clericorum, & præſertim monachorum hypocriticã ſuperbiam, qui tantùm ſuo ueſtitui ſuisq; uotis ac religionibus tribuant, cum ſint omni ſcelerum genere cõtaminatißimi.* In Sermonibus *ſuis, in prima expoſitione triplicis ueritatis, dicit eos primùm ideo ſuperbire, quòd putẽt ſe cæteris ſanctiores eſſe. Secundò ſuperbire & gloriari eos de ſuis patronis.* Benedictinos *prædicare & extollere uſque in cœlum ſuum* Benedictum, *dicere eum fuiſſe patrem monachorum in occidente: Quare ſe, ut qui eum ſecuti ſint, elegiſſe optimam partem cum* Maria, *&c.* Dominicanos *gloriari de ſuo* Dominico, *eumq; Chriſto ſimilem facere:* Franciſcanos *item mira de ſuo* Franciſco *iactare, quòd in loco* Luciferi *ſedeat, eum omni anno purgatoriũ expoliare ſuis deuotis interceßionibus:* Heremitas *ueſtire* Auguſtinum *ſuo habitu, eumq; ſuæ ſectæ principem iactare, ſimiliter & alios. Quibus ineptis gloriationibus opponit illud* Petri *Actor. 10: In ueritate comperi, quòd* Deus *non ſit acceptor perſonarum, &c. indicans eo dicto, in omnibus ſtatibus ac uitæ generibus homines* Deo *placere poſſe.*

In quinta expoſitione triplicis ueritatis, citat Hie-

ronymum

ronymum affirmantem, mundum quidem iam plenũ monachis ac ſacerdotibus eſſe, ſed uix eſſe unum hominem inter centũ, nec eſſe peiorem beſtiam in mundo quàm malum monachũ. Citat et ex Vitis patrum, *quòd* Deus beato Pachumio *oſtenderit, paucißimos monachos ſaluari.* Item *ibidem citat* Hieronymum *et hæc dicentem*: Væ *malis religioſis, ordinem profeſſum non ſeruantibus.*

Dominicus Epiſcopus Brixienſis.

SCripſit Dominicus Brixienſis Epiſcopus, *libellum ad* Pium 2, *titulo* Reformatio Curiæ Romanæ. *Molli quidem cubito rem attingit, utpote qui in eodem luto cum alijs hæſerit.* Erumpit *tamen ei ſubinde uel inuito ex ore ueritas.* Quare *aliquot eius dicta ex illo eius opere excerpta adſcribam.*

Et *ſi conſideramus pontifices præcedentes, et acta eorum, ut ſi quod mali in ipſis fuit, non ſit imitandum, deinde* R. D. Cardinales, *deinde* Epiſcopos, Protonotarios, *& alios prælatos, pœnitentiarios, ſubdiaconos, auditores, clericos cameræ, acolytos, cubicularios, aduocatos, procuratores, notarios, & præpoſitos, regiſtratores, oſtiarios, ſeruiẽtes armorũ, curſores, plumbatores, familias prælatorũ, & ſic alios in diuerſis gradibus & officijs cõſtitutos: plorabimus certè cum* Ierem. Thren. 4. Heu *quàm obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarij (id eſt, prælati) in capitibus plat*earum*(id eſt, latarum uiarum) quæ ſcilicet du-*

cunt

cunt ad perditionem in quarum capite ſunt, ut Gregorius exponit, candidiores niue, nitidiores lacte, rubicundiores ebore, antiquo ſaphiro pulchriores, erant Nazaræi eius: ſed nunc facies eorum ſuper carbonem denigrata eſt, & non ſunt cogniti, ſcilicet per bona, &c. Item paulo pòſt:

Per hanc deformationem & labem curialium & clericorum, & maximè prælatorum, eneruata uidetur cẽſura Eccleſiaſtica, et diminuta obediẽtia, &c. Et ita in multis alijs, ne longè exempla petantur. Quare hoc? niſi ob contemptam uitã & opera prælatorum: quia uidebantur quærere quæ ſua ſunt, non quæ Ieſu Chriſti. Item paulo pòſt:

Iſta reformatio & correctio primò pertinet ad Papam, qui ſicut caput aliorum, eam debet agere, et eidem intendere. Sed qui alios corrigere uult, prius debet aſpicere ſe & ſuos. de Cẽſi. Romanus li. 6. Quia paſtoris uita exemplum eſt alijs. q. 7. cum paſtoris. Et languẽte capite, cætera membra inficiũtur. 6. q. 1. ex merito. Et uulnerato paſtore, quis curãdis ouibus adhibet medicinam? 1. q. 1. Fertur, uer. Hinc igitur. Vnde languẽte medico, dicetur ei, Cura teipſum, &c.

Octaua conſideratio eſt circa indulgẽtias. & uidetur, quòd dare ita frequenter indulgentias plenarias, faciat eas uileſcere cunctis. Quotieſcunq; Papa exibat aliquo feſto in publicum, dabatur indulgẽtia plenaria contra conſuetudinem antiquorum pontificũ. Cum tamen per indiſcretas ac ſuperfluas indulgentias claues Eccleſiæ contemnantur, & pœnitentialis ſatiſfactio eneruatur. de pœni. & remiſſ. c. Cũ

ex

ex eo.§. ad hæc. Item paulo pòſt:

Ex hac conſideratione ſequitur, quòd circa dandas gratias expectatiuas maior deberet haberi conſideratio, & non ita paßim & indifferenter. Quia propter tantã multitudinem & confuſionem, ut plurimum beneficia conceduntur indignis, & magna datur litium materia. Item paulo pòſt:

De malo exemplo & ſcandalo, quod præbent laicis, & huiuſmodi uideantur, quæ dicit beatus Bernhardus in ſermone ſuper Euangelio, Ego ſum bonus paſtor: ibi, Quid facit in cibis tam ſuperfluus apparatus: & ibi, Quomodo ſeculares non expendent ſubſtantiam ſuam uiuendo luxurioſè, etiam in præſtantia ſacerdotum: quomodo non intendant uanitatibus et lenocinijs huius ſeculi, quomodo non eſſent inſolentes & elati, cum faſtum tantum, tantam inſolentiã uideant clericorũ? Nónne, inquit, præſtantia eorum abutimini eleemoſynis pauperũ de patrimonio crucifixi? iſta agitis, impinguantes canes, adornãtes equos, phalerãtes pectora et capita eorũ, &c.

Franciſcus Zarabellus.

FRanciſcus Zarabellus Cardinalis Florentinus, & iuriſprudens, uixit circa annum 1406. Editum eſt eius ſcriptum quoddã de Schiſmate & concilio, acutum ſanè, & eruditum, & liberum. Multa in eo contra Papæ errores ac tyrannidem ſcribit.

Inter alia & hæc affirmat, Aſſertores Papæ ita canones hactenus gloſſaſſe et interpretatos eſſe, ut perſuaderent Papæ, quòd omnia poſſet, quòd liceret ei quicquid liberet, etiam illicita alioqui: ſicq; eum ſupra

pra Deum extulerunt.

Inde infinitos errores ortos, Papamq́; omnia iura inferiorum Eccleſiarum occupaſſe.

Papam in futuro concilio ita aſtringendum et reſtringendum eſſe ut non poßit, niſi quod liceat.

Poteſtatem Eccleſiæ & conciliorū eſſe ſupra Papam, & ſic in Apoſt. concilio Act. 15, factum eſſe.

Concilia conuocare licere Imperatori, & id eius proprium ius fuiſſe. Conuocaſſe enim olim concilia Cōſtantinum, Iuſtinianum, Carolum, & alios. Quin & in illa ſanctißima ſynodo Nycena præſediſſe Conſtantinum.

Laicos poſſe & debere intereſſe concilijs, cum de cauſa fidei agitur.

Imperatorē poſſe exigere rationem fidei à Papa.

Papam coram Imperatore de quolibet notorio crimine accuſari poſſe.

Petrum non habuiſſe plenitudinem poteſtatis, ſed fuiſſe unum ex præcipuis Apoſtolis & Eccleſiæ adminiſtratoribus: & cum claues à Chriſto accepit, totius Eccleſiæ perſonam geßiſſe.

Papæ non obtemperandum, niſi iuſta ac pia præcipienti.

Videndum ne ita nimium honoretur Papa, ut Deo fermè æquetur.

Per futura concilia abrogari ea poſſe, quæ non ſatis firma ratione iuſtisque cauſis ſunt conſtituta in præteritis.

Quòd dicitur Eccleſiam errare non poſſe, intelligendum eſſe de tota Eccleſia Chriſti.

Dignus

adeò ipſos papas creaſſe. Non quieturã prius Chriſtianitatem, quàm Papa & clerici reſtituant temporarium dominium Imperatori: atque ita reddita fuerint Cæſari quæ ſunt Cæſaris, & Deo quæ ſunt Dei.

Nõ debere Papam & alios Eccleſiaſticos gubernatores habere temporale dominium & potentiam, quia non conueniat pſalterium cum cithara: nec dictum ſit à Chriſto, nec à B. Petro, quod poßidere debeant talia, ſed quod eſt Cæſaris, reddatur Cæſari, et quod eſt Dei, Deo.

Dicit etiam, ſtultos Cæſares multa priuilegia conceßiſſe clericis, quæ laicorum ſtatum conſumant: Papam & clericos multis modis illaqueare laicos, uſurpare iura Imperij, ſuamq́; iuriſdictionem per ſuos canones ampliare, explẽdæ auaritiæ ſuæ cauſa: fier.q́; ſtultitia principum & Imperatorum, quòd in ſeruitutem clericorum redigantur. Papam et ſpirituales, dum aliquos iuramentis abſoluunt, periuros facere. Clericos portare conſcientiam in caputio: quo depoſito, ſimul & conſcientiam amittere: auariores ſceleratioresq́; eſſe cæteris, nec uel Theologiam, uel philoſophiam curare. Canones papales ſub quadã ſimulata conſcientia latos, deſtruere ſtatum laicorum, et augere ſtatum clericorum. Templa & monaſteria eſſe retia, contexta ad capienda bona laicorum: eſſe adeò cauſam rapinæ & auariciæ, ut hodie deſtruxerint mundum, & annihilauerint ſtatum Imperij.

Deus nouit (inquit inter cætera) quãta ſit in principum modernorum curijs abominatio de talibus re-

ſcriptis & priuilegijs, contra ius elicitis & impetratis: & maximè in curia Romani *pontificis, in qua eſt fundamentum omnis auaritiæ & ambitionis.*

Ita boni iſti iuriſprudentes animaduerterũt ſummam iniuſtitiam & iniquitatem Papæ *in ea materia, in qua ipſi præcipuè ſunt uerſati. Quod ſi eadē diligētia & ijs ſtuduiſſent, quæ religionem propius attingunt, plura haud dubiè animaduertiſſent.*

Nicephorus.

Nicephorus, cuius nuper admodum Eccleſiaſtica *hiſtoria edita eſt, floruit circa annum* Domini 1400. Is *lib. 12. cap. 34. prolixè narrat, olim uarias fuiſſe conſuetudines & ritus* Eccleſiarum *circa feſta, ieiunia, cibos uetitos, eccleſiaſticas cæremonias, &c. ac affirmat, primos illos uerbi miniſtros, id eſt,* Apoſtolos, *eorũq́; ſucceſſores eiuſmodi obſeruatiões arbitrio ſingulorum reliquiſſe. & ſequenti capite, docēs neceſſaria & quæ præcipua in religione ſunt, potius curãda eſſe, quã ceremonias, hæc uerba ponit:* At *quidam hæc nihil curantes, omnē quidem fornicationem pro nihilo habent: de diebus autem ferijs & inſtitutis, perinde atque de anima ipſa decertant,* Dei *mandata inuertentes, & ſibi ipſis leges ferentes: haud ſecus atque ſi ſtudioſè hoc agerent, ut contrarias maximè aduerſus decreta* Dei *res agitantes, latêre poſsint.* Vbi *clarè uidetur perſtringere* Papam, *eiusq́; ſpirituales, qui per ſuas humanas traditiunculas, mãdata* Dei *antiquant & obliterant.* Quis *enim ignorat, in papatu longè maius peccatum haberi,*

beri, comedere die Veneris aut in Quadrageſima carnes, quàm furari, defraudare ſuũ proximum, aut ſcortari?

Theologia Germanica.

EDitus eſt Lipſiæ anno 1520, cum præfatione Lutheri, libellus quidam titulo Germanica Theologia: nomen authoris non adeſt, ſed fuiſſe cuſtodem ordinis Ioannitarum, uixiſſeq; Francofordiæ, adſcriptum eſt. Lutherus id ſcriptum ualde laudat, tanquam in quo rectè de peccato, libero arbitrio, & toto ueteri homine, ac contrà etiã de gratia, Chriſto & regeneratione doceatur. Sanè 9 cap. diſertè dicit, ſalutem noſtram ex ſolo Deo pendere, non ex ullis noſtris aut aliorum operibus, eoq; nos de ſanctorum uita ac operibus non admodum ſolicitos eſſe debere: Vnde conijcere licet, eum authorem etiam de ſanctorum inuocatione non magnificè ſenſiſſe. Sic & tertio cap. dicit, Salutem noſtram eſſe meram paſſionem: ſicut & Lutherus eſt ſolitus diſputare. Sic & cap. 37 & 42, noſtra merita extenuat. Sermo uidetur ſubobſcurus: & plura clarioraq; animaduerto eum de uera ac falſa Theologia ſciuiſſe, quàm uel potuerit, uel etiam uoluerit, aut denique auſus ſit manifeſtè exprimere. Facit mẽtionem Tauleri, quod ſignum eſt, eum 200 annis recentiorem eſſe.

Sanctus Vincentius.

FLoruit in Italia Sanctus Vincentius, diuq; partim Venetijs, partim alibi eſt concionatus. Circa annum Domini 1400, Vincentius quidam fuit ſan

ſtitatis opinione ibi celebris. Is prophetias quaſdam poſt ſe reliquit, in quibus primùm uehementer clericos inſectatur. nã inter alia ſic de eis inquit: De religioſis breuiter loquendo, nõ eſt in toto mundo qui teneat regulam, ut debet: corrupti omnes & ſcandaloſi facti ſunt animabus, uia perditionis, qui debent eſſe uia ſalutis. Sacerdotes hodie piſcantur honores, ſed minimè mores. Item: Non eſt Epiſcopus, qui curet de animabus ſui epiſcopatus. Dicit, eos ſacramenta pecunia uẽdere. Dicit etiam clarè, Antichriſtum fore Papam: ſed quo id periculi cauſa molliat, dicit eũ fore, qui non ſit legitimè electus. Sunt editæ Pariſijs quædam prophetiæ in octauo ſub Maximiliano, ex uarijs authoribus collectæ. In eo libello clarè citatur quædã epiſtola S. Vincentij, in qua affirmauerit, Antichriſtũ iam eſſe in mundo. Credo hunc aliquid plus uidiſſe: ſed nõ omnia clarè dicere uoluiſſe, aut etiam auſum eſſe, ſicut ſubinde indicat.

Speculum ſtultorum.

Extat impreſſus liber uerſu non uſquequaque contemnendo ſcriptus, incertò authore, titulo Brunellus, ſeu Speculum ſtultorum. uidi eius exemplar manuſcriptum, uetuſtius 100 annis. In eo ſcripto acriter taxantur ſpirituales papiſtici, idq́; ſigillatim ſinguli ordines. De monachis inter alia ait, tot eſſe ordines, quot iam mundus uix numerare queat. De Canonicis inquit:

Hi ſunt, qui faciunt quicquid petulantia carnis
Imperat, &c.   Et paulo pòſt:

Totus

Totus in errores mundus præeuntibus iſtis
Ducitur, &c.
Hi ſunt, iuſtitiam qui proſtituere pudicam,
Falſa loqui linguas qui docuere ſuas.

Paſtores dicit factos eſſe lupos. Præcipuè tamen obijcit toti iſti pſeudoſpiritualium turbæ, ſceleratã turpemq; uitam, & neglectionem uerbi Dei, ac curæ ſalutis animarũ. De Pontifice & Roma, inquit:
Si caput à capio, uel dixeris à capiendo,
Tunc eſt ipſa caput: omnia nanq; capit.
Si declinando capio capis, ad capiendum
Retia laxauit, retia larga nimis.

Et paulo pòſt Romæ crudelitatem, piorumq; perſecutionem his uerbis obijcit:
Quondam larga fuit, proprij nec auara cruoris:
Nunc uice conuerſa, ſitiens ſitis, atque cruorem
Fundat ut alterius ebibit ira ſuum.

Et paulo pòſt inquit, eã ſuppeditare alijs pocula pro melle, felle referta ſuo.

Obijcit ei & auaritiam, & clauium abuſum, inquiens:
Burſa referta reos ſoluit, peccata relaxat,
Quæ non peccantes euacuata ligat.
Nil tam difficile eſt, nil tam prauum, nec amarum,
Quod non emendet burſa referta benè.
Hoc facit, ut licitè faciat quodcunque libebit,
Reddit & illicitum, quod libet, arte pari.

Dicit quoq; Romam eſſe fontem & caput uiciorum, ac inde omne malum ad Chriſtianos fluere.

Negat ſe omnia Romæ ſcelera deſcribere poſſe,

etiamſi Neſtoris annos uiueret. Denique concludit duobus uerſibus totum cleri corpus, & præcipuè Romanam curiam graphicè depingit:

A ſummo capitis, pariter pedis uſque deorſum
Ad plantam ſanum nil ſupereſſe reor.

Nec ſolum ſceleratam turpemq; Papæ aliorumq; omnium ſpiritualium uitam uituperat, & abuſum clauium, ac officij neglectionem: ſed etiam damnat prohibitionem eſus carnium, inquiens: Carnem non eſſe prophaniorem piſis, aut piſcibus, ſed abuſus eius aliorúmque ciborum malum prophanumq; eſſe. Coniugium quoq; ſacerdotum defendit, dicens: coniugium & à Deo in paradiſo inſtitutum eſſe, & inde genus humanum propagari, eoq; rem piam ac licitam eſſe.

Omnino quiſquis eius ſcripti author fuit, plurimum ab Antichriſti eiusq; ſpiritualium hypocriſi & impietate diſſenſit.

Clemens ſeptimus.

CLemens ſeptimus, & Vrbanus ſextus, ſimul Papæ fuerunt, aut de papatu contenderũt circa annum Domini 1390. Ii perinde impudenter uendiderunt Indulgentias, teſte Auentino, ac noſtris temporibus Leo decimus per Decelium. Quare reſtiterunt eis multi paßim. Schola Pariſienſis, teſte eodem, etiam ſolenniter adhibitis tubis & campanis, ut eorum mos eſt, Papæ erroneam ſententiam indulgentiarijs bullis comprehenſam damnauit. Sed monachi mendicantes eam ſedulò uſque ad impudentiam defenderunt. De hac eadem re etiam alibi dictum eſt, & in Veſelo dicetur.

Iohannes

Ioannes Antonius Cardinalis.

CIrca annum Domini floruit, ut opinor, Ioannes Antonius primùm præpoſitus S. Ambroſij, epiſcopus Alexandrinus, & auditor cauſarum ſacri palatij, demum & Cardinalis. Is de ſacerdotum coniugio ita, tit. Qui clerici uel uouentes matrimonia contrahere poſſunt, ſcribit.

Tempore primitiuæ Eccleſiæ licebat presbyteris, & ſic cōſtitutis in ſacris, uxorem habere, dummodo die celebrationis abſtinerent à coniugibus. Poſtea in Occidentali eccleſia uenit prohibitio, ut conſtituti in ſacris deberent continere. Et dicit hic Cardinalis, quòd dat materiam illaqueandi plures animas, hoc præceptum. & ideo credit, quòd ſicut Eccleſia induxit hoc præceptum continentiæ, quòd quandoque reuocabit. Et erit conueniens dicto Apoſtoli reuocatio, qui dixit: De uirginibus præceptum non habeo, conſilium autem do, &c.

Theodericus Vriæ.

THeodericus Vriæ Auguſtinianus, uixit circiter ante 140 annos. Scripſit aliquot libros de Conſolatione Eccleſiæ, in quibus, præſertim autem in tertio, grauiter inſectatur prælatorum ſcelera, libidines, ſimoniam, ambitionem, neglectionem uerbi Dei & ſalutis animarum. Inter alia pronunciat, prælatos quanto ſint maiores, tanto eſſe deteriores. Papæ inter alia obijcit & hæc duo crimina, quòd rapiat ſibi gladium contra ius, quē geſtare ſit Cæſaris. Item quòd negligant ſuum officium, ſcilicet paſcere gre-

gem Chriſti eius uerbo. Quare tandem pronunciat, Papam eſſe prænuncium & præcurſorem Antichriſti.

Mechtildis prophetia.

INter alias prophetias iã olim rhythmis ſcriptas, edita eſt etiam cuiuſdam ſanctæ mulieris nomine Mechtildis prophetia: in qua illa ueluti quandam Chriſti epiſtolam ad ſpirituales & prælatos recitãs, primùm dicit columnas Eccleſiæ (id eſt ſacerdotes) fragiles, corruptas eſſe: ideoq; uerendum, ne tota Eccleſia corruat. Deinde id explicans dicit, ſummos et infimos ſpirituales eſſe perditos auaricia, ſuperbia, libidinibus, inſcitia, non curare eos Chriſti mandata, negligere eos munus docendi, eſſe indoctos, defeciſſe à Chriſto: quin & factos eſſe lupos, iugulare et deuorare omnes, abducere oues Chriſti à ſacris paſcuis. Deinde prædicit, Deum exuſcitaturum nouos paſtores, qui ſanam Chriſti doctrinã pijs proponant, eiusq; iam fermè collapſam Eccleſiam ſedulò reædificent & inſtaurent: Chriſtianámque religionem, quæ multis erroribus eſſet contaminata, repurgent, ac contra Antichriſtum concionentur. Poſtremò hortatur omnes, ut illos audiant. Sed prius dixerat forè, ut pij ſub finem, grauem perſecutionem patiantur ob puram religionem, quam eis Antichriſtus auferre ſit conaturus. Quando autem ea mulier uixerit, non eſt adſcriptum: illud certè apparet, eam acu, quod aiunt, rem tetigiſſe. opinor hanc ab ea, cuius ſuperius mentionẽ feci, diuerſam eſſe.

Theo-

Theodericus.

THeodericus primùm minorita, poſtea epiſcopus Croatiæ, uixit anno 1410. In fine ſuæ prophetiæ, unà cũ alijs Rhythmicis prophetijs impreſſæ, prædixit fore, ut Romana ſedes, quæ ſimonia & libidinibus eſſet contaminatiſſima, corruat: nec quenquam, ut antea, tyrannide ſua premat, ſed à proprijs ſubditis malè tractetur & prematur. Prædixit etiã fore, ut iuſtitia, quæ longo tempore fuerat recluſa, in lucẽ prodeat & exaltetur: item ut Eccleſia ac uera pietas refloreat magis quàm unquam antea.

Nicolaus Clemangis.

CIrca annum 1416 floruit Nicolaus Clemangis, Magiſter Pariſienſis, & archidiaconus Barocenſis, homo pius ac doctus, politiorisq; ſermonis & literaturæ ſectator. Scripſit librum, qui iam excuſus eſt, de Corrupto Eccleſiæ ſtatu: declarans, quibus rationibus res Eccleſiaſtica creuerit, & decreuerit pietas. Depingit ſanè graphicè in eo libro, quàm tyrannicè Papa omnes reditus Eccleſiarum ad ſe rapuerit, ſuisque adulatoribus, uel etiam afferentibus pecuniam diſtribuerit: ita ut Eccleſiæ aut deſtitutæ ſint miniſtris: aut illi qui adſunt, & plerumque indoctiſſimi & turpiſſimi ſunt, miſerè eſurire cogantur. Præcipuè ergo inſectatur luxum, faſtum & auariciam Papæ ac cardinalium. ſimul quoque eorum tyrannidem ſuper Eccleſiam depingit. Dicit, theologiæ ſtudium, & uerbi Dei prædicationem penitus contemptam iacere.

cere. Adſcribam pauca eius uerba:

Multo æquanimius decem miliū animarum ferunt iacturam, quàm decem ſolidorum. Sed me iure reprehendo, qui æquanimius dixi: cum nullo animi motu uel turbatione animarum diſpendia, de quibus non modò nulla apud eos cura, ſed neq; cogitatio eſt excipiant: damna uerò ſuæ rei familiaris etiam leuia, furiata propè mente ſuſtinent. Et paulo pòſt: Iam itaq; ſacrorū eloquiorum ſtudia cū ſuis profeſſoribus in riſum atq; ludibriū omnibus ſunt uerſa, & præſertim (quod magis prodigioſum eſt) Pontificibus, qui ſuas traditiones diuinis longè mandatis anteponunt. Iam illud egregiū & præclariſſimū prædicandi officium ſolis quondā paſtoribus attributū, eiſq; maximè debitū, ita apud eos uiluit, ut nihil magis indignum, aut magis ſuæ dignitati erubeſcendū exiſtiment.

Monachos dicit & probat eſſe lupos rapaces in ueſtimentis ouium, Satanas in angelos lucis transformatos, ſcribas, phariſæos, hypocritas, ſepulchra dealbata: deniq; prophetiam Pauli 2. Tim. 3. de pſeudoprophetis extremorū temporum, ad ipſos applicat, ac dicit alias quoq; prophetias de uēturis ſub fine mundi pſeudoprophetis ad ipſos pertinere. Monachorū monaſteria dicit nihil aliud eſſe, quàm Veneris execranda proſtibula: & uirginē uelare nihil aliud eſſe, quàm publicè eam ad ſcortandum exponere.

Scholaſticam theologiam paſſim in ſuis ſcriptis acriter, tanquā non tantū inutilē, ſed & noxiam inſectatur: præſertim aūt in epiſtola de Theologiæ ſtudio. Applicat ad id ſtudiū illud Pauli: Languēt circa

quæſtio-

quæſtiones & pugnas, &c. item comparat eam theologiã cum fructibus lacus Aſphaltitis, qui foris ſpeciem pulchrã habeant, ſed intus fumũ ac cinerẽ. Dicit eos ſemper diſcere, ſed nunquã ad ſcientiam perfectam uenire. Scripſit etiã breuẽ libellũ contra Simoniacos, ac affirmat nulli non tantũ beneficia, ſed ne ipſos quidẽ ordines ſine pecunia dari. Pro pecunia uerò omnib. temerè, quantũuis ſceleratis, dari. Inde uerò ait omnia mala in Eccleſia Dei oriri. Ibidẽ etiam dicit, adeò libidinoſum eſſe clerũ, ut in pleriſq; parochijs nolint amplius ferre laici paſtorẽ, niſi habentẽ concubinã, quo tãto eis ſint tutiores uxores ac filiæ, tametſi ne ſic quidẽ eas adhuc eſſe tutas. Edidit itẽ libellũ contra noua ſanctorũ feſta, ac probat potius aliqua uetera eſſe abolenda, propter ingentem abuſum. Citat etiam quendam Altiſidiorenſem epiſcopum Michaelem nomine, qui pleroſque ſanctorum dies in ſuo epiſcopatu aboleuerit.

Queritur itẽ in eodẽ ſcripto, lõgè diligẽtius et arctius obſeruari hominũ traditiũculas, grauiusq; earũ trãſgeßiones ab epiſcopis puniri, q̃ mandatorum Dei.

Queritur quoq; tã multa de ſanctis legi ac dici in tẽplis, ut iã ſacrarũ literarũ lectio planè omittatur. Sed in antiqua Eccleſia diuerſum fuiſſe morẽ. Itaq; iã Deũ ſuo loco detruſum eſſe, ac ſanctos pro eo in templo regnare. Teſtatur quoq; ibidem, imagines in primitiua eccleſia prohibitas inuſitatasq; fuiſſe.

Scripſit quoque de aſtutijs & practicis Eugenij 4. quibus conatus eſt dißipare concilium Baſilienſe, antea ipſius mandato congregatum. Scripſit & de au-

de authoritate Concilij, planè ſecundum noſtrorum doctorum ſententiam. Dixit quoque, ſuperbiam melius depingi aut exprimi non poſſe, quàm faſtuoſa Cardinalium pompa.

Lepidam admodum hiſtoriam narrat in quadam epiſtola prolixa, quæ iam edita extat, de Spiritu papiſticis concilijs præſidente. Sed adſcribam eius uerba: In cõcilio Romæ à Ioanne 23 celebrato, quid acciderit, audiſſe te arbitror. Res enim ita peruulgata fuit, ut uix quenquã latêre potuerit: quam illo tempore ex ueridico comperi authore, & qui me minimè fallere uoluiſſet: quam paucis, ſi fortè non audiſti, referre uolo.

Conuocauerat ante quatuor fermè annos concilium Romæ is Papa, maxima quorundam impulſus inſtantia: cumq́; ante primam concilij cõgreßionem pro inuocatione ſancti Spiritus, ſolito fuiſſet more miſſa celebrata, ubi concilium aſſedit, ipſeq́; Ioannes in parata ſibi cathedra ſublimior præſedit: ecce dirus ac feralis bubo, funeris, aut alterius (ut ferunt) calamitatis ſemper nuncius, è latebris ſuis erumpẽs, cum ſua illa horrifica uoce continuò aduolat, ſuper trabemq́; templi mediam oculis in Papam directo intuitu coniectis aſtitit. Cœperunt uniuerſi mirari, quòd nocturna auis & lucifuga, diurna luce in turbæ medium adueniſſet, malumq́; omen ex prodigio non immeritò auſpicabãtur. En (inquiebãt, ſuppreſſa uoce alter ad alterum) in ſpecie bubonis ſpiritus adeſt.

Cumq́; cæteri & ſe mutuò & Papam ſpectantes, uix riſum tenerẽt, Ioannes ipſe, in quem ille fixa acie

oculos

oculos intenderat, rubore ſuffuſus, ſudare, anguſtiari, atq; intra ſemetipſum æſtuare cœpit: tandemq́; non inueniens qua alia poſſet ratione ſuæ tantæ confuſioni conſulere, ſoluto concilio ſurgens abſceſsit.

Sequuta eſt deinde altera ſeſsio, in qua rurſum more ſimili (licet, ut credo, minimè uocatus) bubo adeſſe non omiſit, uerſo ſemper in pontificem contuitu. Quem ille rediiſſe conſpiciens, maiori quàm prius uerecundia meritò conturbatus eſt: nec illius ultra ferre præualens conſpectum, fuſtibus illum terrificisq; clamoribus abigi præcepit. Sed ille nec clamorum inquietudine, nec aliis tremefactus moleſtiis aufugere uoluit.

Hæc ex quodam fideli amico didici, qui illis diebus recto gradu Roma ueniebat. ſuper quibus cum propter rei inſuetudinem hæſitare cœpiſſem, per me uehementiſsimè adiuratus, ueriſſima ſe retuliſſe confirmauit. Addebat autem, omnes qui aderant, in magnum contemptum atq; irriſionem concilij ex hac re adductos: paulatimq́; toto dilapſo concilio, nihil illic prorſus actum eſſe. Hæc ille.

Tales ſpirituales columbas iam longo tempore papis & conciliis affuiſſe, eosq́; rexiſſe, etiamſi non ſemper conſpectæ ſint, facilè eorum impia dogmata euincunt. Lege pie lector ipſe Clemangim: non pigebit operæ. Satis enim Latinè, uerè, liberè, & piè Antichriſti, eiusq; miniſtrorum turpitudines & ſcelera, impietates & tyrannidem, ac miſeræ Eccleſiæ triſtiſsimam faciem ſtatúmque deplorauit.

Con-

Concilium Conſtantienſe.

Concilium Conſtantienſe anno 1414 celebratum, & Baſilienſe aliquanto poſt, illud tantũ contra Papam decreuerunt, quòd ſcilicet Papa ſit infra concilium, & quòd concilium poßit ac debeat iudicare de Papa. Nec tãtum decreto id teſtati ſunt, ſed & opere. Nam Conſtantienſe concilium depoſuit & damnauit Ioannem 23, ob eius innumerabilia ſcelera: Baſilienſe uerò, Eugenium. Fatetur quoq; Conſtantienſe cõcilium, communionem ſub utraq; ſpecie, & à Chriſto mandatam eſſe, & primitiuæ Eccleſiæ fuiſſe uſitatam, ſed tamen id nihilominus prohibet. In hoc concilio pius aliquis uir publicè in templo, ubi patres miſſam de Spiritu & hymnũ Veni ſancte ſpiritus, canere ſunt ſoliti, affixit hanc ſchedã: Alijs rebus occupati nunc adeſſe uobis non poſſumus. Sed de huius concilij actis etiã poſtea ſubinde aliquid dicetur.

Cæſar Sigiſmundus.

Caeſar Sigiſmũdus parauerat reformationem quandam, quæ iam uulgari ſermone impreſſa extat, qua uoluit in Conſtantienſi concilio Papæ eiusq; ſpiritualium ſuperbiam, pompam et ſimonias nonnihil reprimere. Sed ut ſcriptores quidam teſtantur, admodum callidè à Papa deceptus eſt, piúsque eius conatus eluſus.

Accidit autẽ id ipſi eo acerbius, quòd non ſine grauißimis laboribus, ſumptibus & periculis, orbẽ penè totum peragrauerat in quærendis et deponendis tribus Papis: iamq; eò rem ſuo ſudore perduxerat, ut nouus

nus pontifex eſſet electus, de quo ſibi nihil nō multi pollicerentur. Putabat igitur ipſe, poſſe iam Eccleſiam piè utilitérque reformari: ſed ſua opinione nimium falſus eſt.

Vafro enim commento dicitur pontifex Cæſarem, eiusq; pium inſtitutum eluſiſſe. Dixit (commendato tamen accuratè prius eius ſtudio in unienda reformandaq; Eccleſia) ſibi uehementer eius conſilium probari, ſummaq; ſe id ope adiuturū. Sed iam tātum temporis non reſtare, quantum ad tantam rem opus ſit. Oportere enim ſe quamprimum Romam proficiſci, ut templa illa ſanctiſsima, tamdiu propter proximum Paparum ſchiſma neglecta, inuiſat & inſtauret, ut urbem penè in ſolitudinem redactam frequentari curet. Dilabi ad hæc patrimonium Petri, quod ſuam præſentiam uehemēter flagitet. Illis procuratis, ſe poſtea quamprimum (ſcilicet ad calendas Græcas) iſtius ſanctæ & neceſſariæ reformationis memorem fore: communicatoq; cum Cæſarea maieſtate conſilio, eam promoturum. In quo & illud obſeruandum eſt, Henricum Token, qui ante 120 annos floruit, et in cōcilio Baſilienſi nomine Archiepiſcopi Magdeburgenſis legatione functus eſt, ſcribere, Cæſarem & Germanicam nationem inſtitiſſe Conſtantiæ, ut reformatio fieret, antequam nouus pontifex crearetur: ſed Cardinales non permiſiſſe, quòd (ut ille inquit) ſciebant, quòd poſtea nihil fieret.

Lepidum quoq; Cæſaris de ea reformatione dictū narratur, cum conſultaret cum quibuſdam ſpiritualibus de inſtituenda reformatione, ac illi dicerent,

Oportere

Oportere incipere à Minoritis:reſpondit ille:Non à Minoritis,ſed à maioritis.uolens indicare, primùm Papam,Cardinales, & Epiſcopos reformari oportere,ut curatio à fonte mali incipiat, poſtea demum inferiores reformentur.

In fine iſtius impreſſæ Sigiſmūdi reformationis,eſt uiſio quædam eiuſdem imperatoris, in qua cùm aliæ mundi calamitates prædicuntur, tum etiam ſpiritualibus grauis afflictio prophetizatur.Indicatur enim, quòd Papa ac eius ſpirituales ſint ſumma ſuperbia, falſitate ſeu perfidia,ſumma iniuſtitia,turpißimis libidinibus, maxima auaricia contaminatißimi: non imitari eos Apoſtolos: ac denique uendere & Eccleſias,& ipſum ſanguinem Ieſu Chriſti,ex eoq́; quæſtu uentrem & inguina,luxum & faſtum ſuum magnificè fouere.Nec quenquam prælatum eſſe,aut etiam fuiſſe inde à Nicolao tertio,id eſt,iam 300 annis, qui à Simonia liber extiterit.

Concilium Baſilienſe.

BAſilienſe concilium præterea confirmauit articulum Bohemorum,de cõmunione ſub utraque ſpece.Cõcluſit etiam, Papã debere tollere quædam grauamina Eccleſiarũ cùm Germanicarũ,tum & aliarum,ut de annatis,decimis,pallijs,confirmationibus,alijsq́; Simonis in cõgerenda pecunia artibus.Id decretum cõfirmauit ſanctionẽ pragmaticam, tollentem expilationes Papæ, quibus Gallias uexat: de qua ſanctione ſcripta quædam ſunt nomine Gallicæ nationis impreſſa cum Clemange. Primùm eſt, ſcriptum appellatum Apoſtoli, poſtea decretũ regis.

Ibidem

Ibidem quoq; à patribus dux Subaudiæ uxoratus, in Papam electus eſt. Fuerunt in Baſilienſi concilio plures uiri pij ac conſtantes, quorũ ſatis piæ & contra Papam acres ſentẽtiæ referuntur: inter quos Cardinalis Arelatenſis, Theologus Segouius Hiſpanus, Thomas de Corſellis. Rurſum fuerũt alij nõ uulgares homines, qui cõtra conſcientiam Papã defenderunt, ueritatemq; ac publicam utilitatem oppugnarunt, ut Panormitanus, Ludouicus protonotarius Romanus, Burgẽſis, & quidam alij. Lege Chriſtiane frater Cõment. Syluij, & inuenies, quomodo etiam maximi Apoſtoli ſoleant aliquando Chriſtũ oſculo prodere.

Porrò articulos concilij, quod ſynodus ſit ſupra Papam, adhuc ſtante concilio, Colonienſis & Louanienſis ſchola probarunt.

Valde multa ſunt hoc tempore tum à patribus concilij, tum ab alijs uiris doctis, quin & ab integris Vniuerſitatibus, pro Papa Eugenio contra conciliũ, & econtrà pro concilio contra Papam ſcripta, quæ adhuc paſsim inueniuntur. Sed plura ac ualidiora probant, tum concilium eſſe ſupra Papam, poſſe ac debere de eo iudicare, poſſe eum eligere ac deponere: item, nõ Papæ, ſed Regis aut Imperatoris eſſe concilium congregare.

Epiſtola Chriſti ad Concilium Conſtantienſe.

Extat in bibliotheca S. Andreæ Brunſwigæ, epiſtola Chriſti ad concilium Conſtantienſe, ſecundo concilij anno ſcripta, cuius ſumma & uerba hæc

ferme ſunt: Quòd concilium promittens reformationem Eccleſiæ, nec tamen reformans Papã & curiam, ſimile ſit fabulæ Aeſopicæ, cum parturiunt montes, naſcitur ridiculus mus. Quare reformationem à Papa, alijſq; ſummi ordinis ſpiritualibus inchoandam eſſe. Tales magis ſimulatas quàm ſerias reformationes, ſemper Papæ in animo uoluunt, quoties reformationem pollicentur. Quis autem tam ſtultus eſt, qui ſibi perſuadeat, iſtam Babyloniam meretricem unquam ſuas uoluptates, opes, tyrannidem & impietates, in quibus tota eius potentia fundata eſt, ſua ſponte abolituram eſſe? Quomodo eluſerunt Romaniſtæ conatum in reformanda Eccleſia, ſuperius dictum eſt.

Gregorius Heimburgenſis.

TEmpore Baſilienſis concilij, quod inceptũ eſt anno 1434. uixit utriuſque iuris doctor Gregorius Heimburgenſis, uir zelo, ut apparet, feruens ac doctus, ut ea quidem fuerunt tempora. Scripſit contra primatum (præſertim politicum) Papæ, breuẽ ac eruditum libellum, quem ego Magdeburgæ primùm Latinè ſine authoris nomine edidi, propterea quòd id ignorabam, Poſtea nactus aliud exemplar cũ titulo, edidi Germanicè, unà cũ authoris nomine. Vuimflingus in ſua Proſtheſi ad illuſtres uiros Germaniæ Tritemij, facit eius mentionem, eum fuiſſe inſignem oratorem & eruditum iuris prudentem: eumq; & ab Italis, præſertim à Venetis, magni factũ. Dicit etiam eum ſcripſiſſe plures orationes & epiſtolas, & unã appellationem pro Sigiſmundo duce Auſtriæ contra

Papam.

Papã. De qua controuerſia uide Paralipomena Vrſpergen. Ob prædictã porrò appellationẽ, excommunicauit eum Papa Syluius, olim eius ſummus amicus, quiq; eum antè laudauerat, quæ excommunicatio continetur epiſt. 415. ad Senaum Noriberg. Ab ea excommunicatione ipſe pro ſe itidem (ſicut & pro Sigiſmundo) ad concilium appellauit. Quæ appellatio in Vrſperg. paralip. extat. Vtinam autem & illa quam pro Sigiſmundo ſcripſit, unà cum alijs eius ſcriptis extaret.

Habitauit aliquandiu circiter 30 annis Norimbergæ, fuit enim eorum Syndicus aliquandiu: ſed excommunicatus à Pio ſecundo, in Bohemiam abijt, ut Crantzius ſcripſit, ibiq; uxorem duxit. Aliquot annis poſtea accerſitus à Dietero Moguntino epiſcopo, quẽ idẽ Impius ſecundus perſequebatur. In multis (ut ex eius ſcriptis & actis conijcere licet) à Papa eiusq; erroribus diſſentit. In libello Cõtra primatum, Papã ſubinde eiusq; ſpirituales & ſynagogam. Babylonem & Babyloniam meretricem nominat. Iubet (ut eſt in Apocalypſi) omnes ex ea exire, & pœnas ipſi imminentes prædicit. Facit quoq; antitheſes multas Chriſti & Papæ, ut oſtẽdat, quàm ſit per omnia Chriſto contrarius. Accuſat & doctores, quòd partim metu, partim etiam lucri ſpe, non contradicant erroribus Papæ, ſed tacẽtes, eos inualeſcere patiãtur. ac inter cætera in hæc uerba erumpit: Liberius fuit à multis annis, de poteſtate Dei, q̃ Papæ, prædicare uel diſputare. Homines enim uino dictæ meretricis inebriati, dulcedine muliebroſa tacti, adulãtes ſacrã ſcripturã

exponunt, in confirmationem erroris retorquentes. Cõmemorat quoq; ſatis commodè, quibúsnam artibus, fraudibus, & maleficijs Papæ, Imperatores & totum Imperium ſuis pedibus ſubiecerint. Scripta huius uiri aliquot, unà cũ multis alijs eiuſdem generis, Baſileæ ſub titulo Antilogiæ recudi anno 55 curaui.

Epiſtola Luciferi.

EPiſtola Luciferi, quam ego Magdeburgi anno 1549 imprimi curaui, ſcripta ante annos multos, monet Papam & alios ſpirituales, ut ſtrenuè pergant ſua impietate, tacendoq; Euangelium, infinitas animas ad inferos protrudère. Suos enim eos eſſe, nõ Chriſti uicarios.

Teterrimis profectò colorib. & Papam & alios ſpirituales depingit. Dicit eos Babyloniam meretricem eſſe, cum qua Reges & Principes ſcortentur, de qua in Apocalypſi prædictũ eſt: Eos defeciſſe à Chriſto ad Satanam, eos plures animas ad inferos detrudere, quàm infernus capere poſsit. Eos non ſecundum Chriſti, ſed ſecundum Satanæ decretũ, utrumq; gladium geſtare, & imperium opprimere, ac tot bella in Chriſtianitate clam ciere. Eos ſe appellare deos, ſanctos & ſanctiſsimos, cum ſceleſtiores maioresq; nequitias exerceant, quàm ipſæ infernales furiæ excogitare poſsint.

Nactus ſum poſtea eandem illam epiſtolam anno 1507 impreſſam. In fine eius, tempus, quo erat ſcripta, ſic indicatur: Anno à Palatij noſtri fractione, cõſortiumq; noſtrorũ ſubtractione 1351. Vnde licet colligere, ſcriptas eſſe eas literas ante 204 annos, uel

ſi fra-

ſi fractione palatij, paſſ. Chriſti tempus indicat, ante 138. Titulus porrò hæc habet uerba: Epiſtola Luciferi ad malos principes Eccleſiaſticos, Pariſijs primum impreſſa, ubi eſt fons optimorum, & doctiſſimorum hominum multitudo, &c. Ex quibus uerbis licet ſuſpicari, hãc epiſtolam, ueluti publico Pariſienſi ſcholæ conſenſu editam. Extat quoq; olim impreſſa unà cum Gulielmi Pariſienſis Epiſcopi de Beneficiorum collatione.

Fit mentio etiam cuiuſdam Epiſtolæ Luciferi tenebrarum principis ad prælatos, in quadam epiſtola Pragenſis ſcholæ ad Oxonienſem, anno circiter 1370 ſcripta, & hoc æuo ab Hutteno cum alijs aliquot epiſtolis edita, de quibus ſuperius mẽtionem fecimus. Vnde apparet, iſtam Luciferi epiſtolam, ſi modò eadem eſt, & nõ alia, iam ut minimum ante 200 annos, ut dixi, ſcriptã: ſpiritualiumq; ſanctitatem tam diu, tam celebrẽ etiam magnorum uirorũ iudicio fuiſſe.

Libro 25. cap. 89. Speculi hiſtorialis Vincentij, fit mentio itidem cuiuſdam Epiſtolæ inferorum ad clericos, ante 400 annos in uiſione repræſentatæ: in qua Diaboli ſpiritualibus gratias agunt, quòd tacendo Euãgelium infinitas animas ad infernum præcipitẽt. Quòd ut nullam ueritatis rei ſic factæ fidem habeat: ita tamen hominum illorum, qui iam ante 400 annos illam poeſin finxerunt, iudicium de intermiſſa Euangelij prædicatione, ſubſtitutiſq; in Euangelij locum philoſophia, ſuperſtitionibus & fabulis, indicat.

Vidi & aliam quandam perbreuem epiſtolam, titulo, Princeps regionis gehẽnalis, Eccleſiarum prælatis

latis & clericis uniuerſis: in qua inter cætera Satan dicit, omnes ordines ſeruire ſibi. Haud dubiè plures tales epiſtolæ cõſcriptæ ſunt, quòd pij homines perditiſſimam ſpiritualium uitam & corruptam religionem taxare uoluerũt. Huc etiam illud referatur, quòd paſſim in Bibliothecis inuenitur quædam hiſtoria in uetuſtioribus chartis ſcripta. Cùm fortè anno Domini 1228 Pariſijs in Synodo clericus quidam habere orationẽ iuſſus eſſet, isq; maximopere animo angeretur, ac ſolicitè cogitaret, quidnã deberet dicere, ueniſſe ad eũ diabolum, ac dixiſſe: Quid ſolicitus es, quid debeas iſtis clericis prædicare? dicas modò, Principes inferni ſalutant uos, Principes Eccleſiæ: uobis læti agunt gratias, quod ueſtra culpa ac negligẽtia fermè omnes animæ ad inferos deſcẽdant. Addidiſſe etiam, ſe illa diuino mandato coactum dicere: & inſuper ſignum quoddã clerico illi dediſſe, quo Synodo fidem facere poſſet, ſe in eo non mentiri.

Cleri fletus.

EDidi ante biennium poema, inſcriptum Cleri fletus, ex antiquo admodum codice deſumptũ. In quo corruptiſſimus ſpiritualiũ ſtatus deploratur. Opinor eſſe ante annos amplius 100 ſcriptum.

Rodericus Zamorenſis.

ROdericus epiſcopus Zamorenſis, & referendarius Pauli ſecundi, floruit ante annos 100, nempe ſub Paulo ſecundo. Scripſit cùm alia, tum & Speculum uitæ humanæ: in quo grauiter inuehitur in Papã & ſpirituales. Multis nominibus eos duriſſimè

accuſat: ſed inter alia dicit, Papã uacare non ſapientiæ, non laudatis ſtudijs, non paci, nõ quieti Chriſtiani populi, ſed tantum rebus terrenis. Prælatos nec docere, nec poſſe docere, utpote indoctiſsimos, deditos uentri & inguini: alligare tamen miſeris Chriſtianis uaria ac importabilia traditionum onera: eos arctare, grauare, et inuoluere legum laqueis, quæ olim in primitiua Eccleſia partim non fuerint, partim libera fuerint. Sed adſcribam aliqua eius uerba, ne quis dicat me hæc fingere.

In primitiua (inquit) Eccleſia multi floruerunt ueriſsimam puto, illos fuiſſe perfectioris & ſanctioris uitæ, cæteris ſocialem uitam agentibus. Eo enim tempore non arctabantur fideles tot canonum & decretorum præceptis, cenſuris, aut pœnis. Nec erant tunc (ut ita dicam) tot laquei legum ſeu conſtitutionum, excommunicationum, ſiue cenſurarum, à quibus fideles etiam diligentiſsimi & timorati reſpirare & precauere non poſſunt. Non tot ieiunia indicta, non uigiliæ, nõ ſilentia, non diuturna pariter & nocturna diuina officia dietim ex præcepto dicenda. Non tot deniq; feſta colenda: non tam crebra confeſsio, et corporis Chriſti cõmunicatio (intelligit miſſam) non tot obedientiarum præſtationes, ſicut modò fideles arctantur, aut potius inuoluuntur: ita ut rectè de prælatis Eccleſiæ dici poſsit illud Chriſti, Qui alligant onera importabilia, &c. Vnde ſi aliqua huiuſmodi in illa primitiua Eccleſia ſeruabantur, erat tantum uoluntatis, quæ pro tunc tranſgredi peccatũ non erat, quia nondum prohibita. Hæc ille.

Domicius Calderinus.

DOmicius Calderinus, uir ſanè non indoctus, floruit ante annos 100. Non libenter audiebat miſſas, ut ſcriptores quidam (inter quos & Viues) teſtantur. Cúmque aliquando ab amicis inuitus ad eas pertraheretur, ſolitus erat dicere: Eamus ſanè ad communes errores. Sentiebat igitur, miſſam eſſe quendam errorem, in quo pleriq; homines uehementer errarent. Quòd autem nō plura de ea re, nec explicatiora dixerit, fortaſsis periculum in cauſa fuit: quòd contradicentibus Miſſæ, & tunc atrox periculum imminuit, & hodierna die adhuc imminet.

Martinus Meier.

MArtinus Meier, Cancellarius Archiepiſcopi Moguntini, Aeneæ Syluij (poſtea Pij ſecundi) familiaris & amicus, floruit circa 1435 annum. Scribit in quadam epiſtola, Germanos queri de Papa, nō confirmari ab eo electos ad epiſcopatus, quantumuis ſint idonei. Item, exigi ab illis nimis magnam pecuniam. Item, alioqui multipliciter per decimas, annatas, aliasq; expilationes ſpoliari Germaniā, contra decreta Conſtantienſis et Baſilienſis cōcilij. Nec obſcurè indicat, ſe quoque unà cum alijs queri. Item, ut ex alia ad eum Syluij Epiſtola apparet, & ipſe Meier, & alij multi in Germania tunc primatum Papæ damnarunt: quare Syluius eum illi perſuadere, politicis quibuſdam magis quàm Theologicis rationibus conatur. In qua epiſtola diſertè Syluius confitetur, primatum Papæ ante Nicenam Synodum, id eſt, circiter 300 annos poſt Chriſtum, neglectum ab Eccle-

ſia fuiſſe, & unumquemq; ſibi, ſeu ſuo arbitrio uixiſſe. In ea epiſtola Martini Meier, quæ Syluij deſcriptioni Germaniæ præpoſita eſt, queritur ſatis lugubriter ille bonus uir, beneficia non plus merentibus, ſed plus offerentibus dari: Mille artes excogitari, quibus Chriſtiani à Papa exhauriantur: Germaniam olim florentem, ac rerum dominam, nunc ita à Papa expilatã & decaluatam, & in ſeruitutem redactã, ut paupercula ſub tributo fleat ac lugeat. Quare affirmat, iam Principes Imperij cogitare de excutiẽdo penitus iugo Papæ.

Fuit autem ſanè circa Rhenum ſatis crebra, non tantùm querela de oneribus Antichriſti, ſed & deliberatio de excutiendis illis importabilibus grauaminibus. Nam & tempore Baſilienſis concilij, habuit Moguntiæ Cæſar Fridericus, anno 1441 deliberationem cum Imperij proceribus, de excutienda illa tyrannica expilatione: petijtq; à rege Galliæ, ut ſuos quoq; legatos eò mitteret, ad communem deliberationem: ſed cõtrà Eugenius papa petijt, ne mitteret. Vtriuſq; poſtulatio cum Clemangi impreſſa eſt. Habeo etiam articulos in eo conuentu agitatos, ſecundum quos papæ rapacitatem conabantur reprimere: ac eſt aliquid, quanquam non totum, Nicolao quinto extortum. Poſtea ſunt tentatæ nouæ conſultationes de libertate Eccleſiarum, circa annum 1450, & aliquanto pòſt: quas ut legatus ad id miſſus ſumma diligentia impediret, aliquot epiſtolis eũ Aeneas Syluius hortatur. Poſtremò ob eam cauſam Syluius papa Impius ſecundus, cũ Dietero epiſcopo

Domicius Calderinus.

DOmicius Calderinus, uir ſanè non indoctus, floruit ante annos 100. Non libenter audiebat miſſas, ut ſcriptores quidam (inter quos & Viues) teſtantur. Cúmque aliquando ab amicis inuitus ad eas pertraheretur, ſolitus erat dicere: Eamus ſanè ad communes errores. Sentiebat igitur, miſſam eſſe quendam errorem, in quo pleriq; homines uehementer errarent. Quòd autem nõ plura de ea re, nec explicatiora dixerit, fortaſsis periculum in cauſa fuit: quòd contradicentibus Miſſæ, & tunc atrox periculum imminuit, & hodierna die adhuc imminet.

Martinus Meier.

MArtinus Meier, Cancellarius Archiepiſcopi Moguntini, Aeneæ Syluij (poſtea Pij ſecundi) familiaris & amicus, floruit circa 1435 annum. Scribit in quadam epiſtola, Germanos queri de Papa, nõ confirmari ab eo electos ad epiſcopatus, quantumuis ſint idonei. Item, exigi ab illis nimis magnam pecuniam. Item, alioqui multipliciter per decimas, annatas, aliasq; expilationes ſpoliari Germaniã, contra decreta Conſtantienſis et Baſilienſis cõcilij. Nec obſcurè indicat, ſe quoque unà cum alijs queri. Item, ut ex alia ad eum Syluij Epiſtola apparet, & ipſe Meier, & alij multi in Germania tunc primatum Papæ damnarunt: quare Syluius eum illi perſuadere, politicis quibuſdam magis quàm Theologicis rationibus conatur. In qua epiſtola diſertè Syluius confitetur, primatum Papæ ante Nicenam Synodum, id eſt, circiter 300 annos poſt Chriſtum, neglectum ab Eccle-

ſia

ſia fuiſſe, & unumquemq; ſibi, ſeu ſuo arbitrio uixiſſe. In ea epiſtola Martini Meier, quæ Syluij deſcriptioni Germaniæ præpoſita eſt, queritur ſatis lugubriter ille bonus uir, beneficia non plus merentibus, ſed plus offerentibus dari: Mille artes excogitari, quibus Chriſtiani à Papa exhauriantur: Germaniam olim florentem, ac rerum dominam, nunc ita à Papa expilatã & decaluatam, & in ſeruitutem redactã, ut paupercula ſub tributo fleat ac lugeat. Quare affirmat, iam Principes Imperij cogitare de excutiẽdo penitus iugo Papæ.

Fuit autem ſanè circa Rhenum ſatis crebra, non tantùm querela de oneribus Antichriſti, ſed & deliberatio de excutiendis illis importabilibus grauaminibus. Nam & tempore Baſilienſis concilij, habuit Moguntiæ Cæſar Fridericus, anno 1441 deliberationem cum Imperij proceribus, de excutienda illa tyrannica expilatione: petijtq; à rege Galliæ, ut ſuos quoq; legatos eò mitteret, ad communem deliberationem: ſed cõtrà Eugenius papa petijt, ne mitteret. Vtriuſq; poſtulatio cum Clemangi impreſſa eſt. Habeo etiam articulos in eo conuentu agitatos, ſecundum quos papæ rapacitatem conabantur reprimere: ac eſt aliquid, quanquam non totum, Nicolao quinto extortum. Poſtea ſunt tentatæ nouæ conſultationes de libertate Eccleſiarum, circa annum 1450, & aliquanto pòſt: quas ut legatus ad id miſſus ſumma diligentia impediret, aliquot epiſtolis eũ Aeneas Syluius hortatur. Poſtremò ob eam cauſam Syluius papa Impius ſecundus, cũ Dietero epiſcopo

 Mo-

Mogũtino, atrociſsimũ & furioſiſsimũ bellum geſsit.

Panormitanus.

PAnormitanus, iuris canonici ſacrarumq; literarum callentiſsimus, ac inter canonicos legiſtas cumprimis celebris, non pauca rectè contra papam papiſtarumq; errores dicit. De elect. cap. ſignificaſti, inquit: Vni fideli priuato, ſi meliorem ſcripturæ authoritatem aut rationem habeat, plus credendum eſt, quàm toti concilio uel Papæ. Concilium errare poteſt: ſicut aliàs errauit ſuper cauſa matrimonij contrahendi inter raptam & raptorem, quando dictum Hieronymi fuit poſtea toti concilio prælatũ. Hactenus ille.

Vbi ille doctor, et ius ſentẽtiæ tribuit ſingulis Chriſtianis, & Papã totumq; concilium errare poſſe affirmat, & deniq; ſoli ſacræ ſcripturæ credendum eſſe cenſet. Defendit etiam proprio ſcripto Baſilienſe concilium cõtra Eugenium Papam: ac inter alia rectè dicta affirmat, adeò conſulendum eſſe libertati conciliorum, ut non ſolum non fuerit transferendum Baſilea concilium illud Ferrariam, ſicut Papa tunc flagitabat: ſed etiam ſi initio Ferrariæ congregatum fuiſſet, inde fuerit libertatis cauſa in Germaniam traducendum, quòd ibi Papa nimirum potens eſſet. Sed tamen is idẽ Panormitanus, uelut in aliũ uirum mutatus, cœpit Eugenium Papam contra Baſilienſe concilium defendere. Syluius ei in ſuis commentarijs tribuit, quòd rectè Eugeniũ, non tã uolẽs quàm iuſsu ſui regis defenderit. Quinetiam ait, cum tandẽ in concilio uictus eſſet, domum ſeſe mœſtum recepiſſe, ibiq;

din ſecum queſtum de ſuo rege, qui ſe inuitum compellat contra ueritatem pugnare. Narrat ibidem idem *Syluius, & quendam* Ludouicum *protonotarium* Romanum, *quem plurimum eruditionis ac ingenij nomine deprædicat, eundem* Eugenium *contra mentem ſuam defendiſſe: ſed tamen non ita multum poſt, penè ſubitanea morte extinctum eſſe.* Non *enim ultra 36 horas ægrotantem iacuiſſe.* Sed *ut ad Abbatem redeamus, ille ſuper caput,* Omnes *utriuſque ſexus, ſentit ac ſcribit, confeßionem iſtam quam uocant auricularem, non diuini, ſed humani iuris eſſe: eoq; ad ſalutem non eſſe neceſſariam.* Vixit in *Sicilia, ubi epiſcopus fuit, circiter ante 120 annos.*

Thomas Rhedonenſis.

THomas Rhedonenſis Gallus Carmelita, *celebris (teſte* Antonino) *concionator, floruit circa annum* Chriſti 1430. Is *inter concionandum per* Galliam *&* Italiam *ſolitus erat dicere ac docere,* Romæ *magnas abominationes fieri,* Eccleſiam *magna reformatione indigere: & quòd prælati depoſito faſtu ac luxu, deberent modeſtius inſtar* Chriſti *&* Apoſtolorum *uiuere.* Ob *haſce grauißimas hæreſes & blaſphemias, curauit eum* Antichriſtus Eugenius *4,* Romæ *anno 1436 exuri.*

De *ſacerdotum quoq; coniugio non malè ſenſit.* Sic *enim titu. de cler. coniug. c.* Cum *olim, de hac re ſcribit:* Nũquid *hodie poßit* Eccleſia *ſtatuere, quòd clericus poßit contrahere matrimoniũ, ſicut* Græci? Credo *quòd ſic: & hoc indubitatum eſt apud me, re-*

ſpectu eorum qui nõ ſunt obligati ex uoto tacito uel expreſſo. Probo ratione. Continentia non eſt in clericis ſecularibus de ſubſtãtia ordinis, nec de iure diuino: quia aliàs Græci peccarent, nec excuſaret eos conſuetudo: quia illa non ualet cõtra legẽ diuinã. & iſte, de quo textus loquitur, eſſet illegitimus, quia foret contra legem diuinã genitus. Et non ſolum credo poteſtatem ineſſe Eccleſiæ hoc concedendi, ſed credo pro bono & ſalute animarum, quòd eſſet ſalubre ſtatutum: ut ualentes continere, & magis mereri, relinquerentur uoluntati eorum: non ualentes autem continere, poßint contrahere. Quia experiẽtia docente, contrarius prorſus effectus ſequitur ex illa lege continentiæ: cum hodie non uiuãt ſpiritualiter, nec ſint mundi, ſed maculentur illicito coitu, cum eorum grauißimo peccato, ubi cum propria uxore eſſet caſtitas. Vnde deberet Eccleſia facere ſicut bonus medicus, ut ſi medicina experientia docente potius officit quàm proſit, eam tollat, &c.

Aeneas Syluius.

FLoruit circa annum 1440 Aeneas Syluius. Antequam epiſcopus Senenſis, Cardinalis, ac demum Papa fieret, fuit ſcriba Imperatoris, & ſecretarius. Ac tunc quidem temporis de multis religionis partib. mediocriter ſenſit, præſertim de eo quod tunc in concilijs agitabatur: nempe concilium eſſe ſupra papam. Quod etiam inde patet, quia laudat Colonienſem ſcholã, quæ idem publico ſcripto probarat. Laudat etiam alicubi Germanos, quòd ſeriò oppugnent Papam. Sed poſtea factus & ipſe ſpiritualis,

lis, concepto ſcilicet Antichriſti ſpiritu, contrarium defendere impudenter cœpit: nempe papam eſſe ſupra Eccleſiam & concilium, nec licere penitus ab eo appellare.

Epiſtola 301 ad Martinum Meier cancellarium Moguntinum, qui papæ eiusq; tyrannidi uehementer erat infenſus, defendit primatum Papæ: in qua illa duo præcipuè obſeruatu digna ſunt, alterum, quòd confitetur ipſemet, ante Nicænam ſynodum, id eſt, 300 annos poſt Chriſtum, unumquemq; (eius uerba recito) ſibi uixiſſe, & paruum reſpectũ ad Romanam ſedem habitum. unde clarum eſt, primatum Papæ non eſſe à Chriſto inſtitutum: nam profectò primitiua Eccleſia id non neglexiſſet. Secundò, quòd affirmat, ſuo tempore multos in Germania primatum papæ oppugnaſſe.

In epiſtola 415 ad Norimbergenſem ſenatum, excommunicat Gregorium Heimburgenſem, propter appellationem ab ipſo papa ad concilium factam, de qua ſuperius ſcripſi, ac eius bona publicari iubet.

Narrat ſimul, quandam diabolicã hæreſim, quod quidam ſibi ius appellandi à papa ad concilium uen dicent, & putẽt concilium eſſe ſupra Papam, ſenſim creuiſſe: ſed ſe iamdudum eam cum ſuis fratribus cardinalibus damnaſſe.

Epiſtola 348, & multis alijs, ad legatũ Apoſtol. & diuerſos Epiſcopos ſcriptis, hortatur eos, ut Germanis querentibus de grauaminibus, quibus à Papa contra decreta concilij Baſilienſis premantur, reſiſtant, ac ipſos compeſcant. Imprimisq; illud iubet inculcari

culcari principibus Germaniæ, ut in eo negotio Papæ gratificentur: quia eorum filios longè melius Papa, quàm alij, promouere poßit. An nõn hoc ualidum, ac ex intimis apoſtoli Iudæ Euangelijs argumentum deſumptum eſt, propter priuatã utilitatem debere principes publicũ Eccleſiæ Chriſti ac patriæ bonum libertatemq; negligere, aut etiam impedire?

Pepulit etiã eam ob cauſam Dieterũ epiſcopũ Moguntinum, non ſine multo ciuili ſanguine, ꝙ noluit in quædã onera Germaniæ à papa imponẽda cõſentire.

Scripſit quoq; ante papatũ duos libros de Cõcilio Baſilienſi ſatis piè, in quib. illorũ patrũ ſententiã laudat, quòd papã Concilio ſubeſſe uoluerint. Commemorat quoq; multorum piè conſtanterq; dictas ſentẽtias. Sed paulo pòſt factus ſpiritualis, conceptoq; (ut dictum eſt) Antichriſti ſpiritu, cum non putaret expedire curiæ Romanæ, edi eos, ſuppreßit illos. Inuenti tamen tandem ab alijs, in lucẽ euulgati ſunt.

Mirum profectò eſt, illũ hominem adeò prorſus immutatum eſſe, ut etiam ſcriberet, Papa iam factus, in quadã epiſtola ad Moguntinũ Capitulũ: Quod uerum quoq; contra papã dicere, ſit contra iuramẽtum epiſcoporũ. Et ipſe primus de conſenſu ſuorũ Cardinaliũ edidit decretũ, ne cuiquam liceret à Papa ad conciliũ appellare: quod tamen impium & tyrannicum, & planè Antichriſtianum decretum, nondum authoritatem aliquam obtinere potuit, quantumuis id confirmare Papæ magnopere conati ſint.

Reliquit tamen & Papa iam factus, poſt mortem, ut Platina & Sabellicus referunt, inter prouerbiales

ſuas ſententias, & hanc: Sacerdotibus magna ratione olim ademptum coniugium, maiori reſtituendum.

In eandē ſententiam inquit lib. 2. de Concilio: Fortaßis non eſſet peius ſacerdotes quàmplures uxorari, quoniam multi ſaluarentur in ſacerdotio coniugato, qui ſterili in presbyteratu damnantur.

Nicolaus Cuſanus.

NIcolaus Cuſanus, uir apprimè eruditus, floruit ante annos 100. Primùm reprehēdit quoſdam errores & crimina Papæ, poſtea factus Cardinalis, eundem tueri cœpit. Extant tamen eius ſcripta, quibus non paucorum Antichriſti mendaciorum & errorum uanitatem refutauit.

In libris de Concordia catholica, refutat uanitatē donationis Conſtantini, quæ eſt in Decretis: Item epiſtolarum Clementis & Anacleti, eandem ſuperioritatem ſeu primatū aſtruentium, qui & in Donatione ponitur. In libro de Pace fidei, probat nos ſola fide iuſtificari, non ex merito operum: multoq́; minus per traditiones humanas quas etiā uehemēter extenuat.

Sed editus eſt proprius liber Germanicè, nomine Hercules Papæ, in quo prolixè ſententia Cuſani cōtra Papæ errores ex libris eius demonſtratur. Eū, q uult plenius cognoſcere, in quibus articulis Cuſanus Antichriſto contradixerit, legat. Certū eſt enim illū plurimos ipſius errores reprehēdiſſe. In cōcionibus, cum eſſet apud Germanos Papæ legatus, ſolitus eſt mendicātes accuſare, q, non ſint probatæ uitæ: itē, q, perturbēt ordinē ſiue hierarchiam Eccleſiæ. Item quòd Eccleſia in meliori ſtatu ante eos fuerit. Ob quā cau-

ſam

ſam acres cõtentiones cum monachis habuit, quarũ ſummã quandam deſcriptam habeo. Eſt porrò in ea, perueniſſe in manus Cuſani ſcriptum cuiuſdam prouincialis mendicantium, in quo aſſertum probatumq; fuit, Romanam Eccleſiam eſſe illam Apocalypticam meretricem, ſedentem ſuper aquas multas. Vtinam illud ſcriptũ haberemus. Fuerunt haud dubiè & multa alia memoratu digna in eodem. Quare non ſine cauſa eum Antichriſti miniſtri oppreſſerunt. Affirmatur etiam ibidem, multum tunc ſolitos eſſe mendicantes concionari contra ſedem Apoſtolicam, ſeu potius apoſtaticam.

Laurentius Valla.

LAurentius Valla, Senator Romanus, uir eruditiſſimus, qui ante annos 100 floruit, primò prolixo ſcripto Conſtãtini donationem (ut ſuperius indicaui) quæ in Decretis extat, quáq; Papa ſibi à Cæſare primùm donatum primatum ſuper omnes Eccleſias, deinde Imperatoria ornamenta dignitatemq;, poſtremò & imperium totius occidentis, gloriatur, redarguit. Poſtea refutauit Pelagianam papiſtarum opinionem de libero arbitrio, & uiribus meritiſq; humanis, totamq; ſalutem noſtram gratiæ attribuit. Deniq; & fictitiam caſtitatem, totamq; uouendi monachorum rationem coarguit.

In reprehenſione commentitiæ Conſtantini donationis, arguit Papã, eiuſq; ſpirituales, & de alijs multis mendacijs in religione impiè ac ſceleratè confictis, deq; polluta falſitatibus Chriſtiana pietate, quæ ibi commodius legi cognoſciq; poſſunt. Fuit ſanè uir

ille

ille pontificiæ impietatis, tyrannidis, & aliorum ſcelerum hoſtis acerrimus. Atq; ob id etiam in exilium ab eo pulſus eſt, ſed à rege Neapolitano honorificè exceptus & habitus eſt.

Vuilhelmus Albus.

VIlhelmus cognomento Albus, preſbyter uxoratus, et doctor, Vuiclephiſta fuiſſe memoratur: & docuiſſe cùm alia, tũ quòd ſacerdotibus coniugium ſit licitum. Item quòd non ſit peccatum feſtis diebus operari. Item, quòd reliquiæ ſanctorum non ſint adorandæ. Vixit itidem circiter ante 100 annos.

Iulianus Cardinalis.

IN hoc catalogo ſcriptorum, qui Papæ, eiusq; impietatibus, & abuſibus contradixerunt, non immeritò numerantur etiam duæ epiſtolæ Iuliani Cardinalis S. Angeli, qui Baſilienſi concilio præfuit, quæ ſunt cum Aeneæ Syluij Baſilienſi cõcilio impreſſæ. Is enim, cum Eugenius Papa timens ſuæ culinæ & dignitati, concilium illud, quod tamen prius congregauerat, multis artibus diſsipare conaretur, reſtitit illi ſatis audacter. Scripſit quoque ad eum duas epiſtolas ſatis liberè, quibus eũ monuit ut ab impio propoſito deſiſteret. Queritur quoq; in illis epiſtolis, de corruptiſsima cleri uita, ſummaq; inde oriente uulgi cõtra eos indignatione. Probat, concilium eſſe ſupra Papã, et curiam Romanã uereri, ne in concilio ei opes adimantur. Monet Papam, eum debere gregem Domini cuſtodire, non arces & opes. illud enim eſſe paſtoris Chriſti officium. Dicit etiam, eum reſiſtere uoluntati

Dei,irritare & ſcandalizare Eccleſiam:ac ſubinde exitium ſpiritualibus uaticinatur,quoniã adeò prorſus degeneres,nihil boni amplius uelint facere.

Ait multa concilia celebrari, ſed nullam inde reformationem ſequi : ac ex eo colligere uulgus, Papã & eius ſpirituales ſimulando concilia, & nullam piam reformationem inſtituendo,deridere Deum & homines. Atq; ideo iam eſſe prægnãtes ipſorum odio.

Tandem tamen ueluti deſperans,Papam à concilij perturbatione deſtiturum, proponit ei quandam Romaniſticam practicam,qua poßit imponere laicis, ac ſimulare per ſe non ſtetiſſe,quo minus tunc aliqua ſancta reformatio facta fuiſſet:atque ita poſtea decepto uulgo latenter concilium dißipare.Talibus præſtigijs longo iam tempore Antichriſtus ſimplicium oculos ita perſtrinxit, ut cum reuera non ſolũ abnegaſſet,ſed & perſequeretur ueram pietatem,foris tamen ſpeciem pietatis ſemper habere, ſecundum prophetiam Spiritus ſancti, uiſus ſit.

Fortalicium fidei.

Autor Fortalicij fidei, teſtatur in ſuo opere, fuiſſe ſuo tempore,nempè anno 1450 nõ paucos,qui purgatorium, et auricularis confeßionis neceßitatem,indulgentias,miſſas,& uiglias pro mortuis improbarent. Ita apparet, omnibus temporibus fuiſſe,qui erroribus Antichriſti reclamarent.

Vide lib.2. Conſid.6.

Petra

Petrus de Aliaco.

PEtrus de Aliaco Cardinalis, in concilio Conſtantienſi, iuſſu Sigiſmundi Cæſaris obtulit articulos, ſecundum quos putabat corruptiſſimum ſtatum Eccleſiæ reformandum eſſe. Primùm autem ac præcipuè curiam Romanam corrigendam cenſuit, totq; ac tam uarias ei corradendæ pecuniæ artes præcidendas. Epiſcoporum prælatorumq; mores ac uitam corrigendam, eosq; ad proprium eorum officium rectè obeundum cogendos. Deinde pompam Eccleſiaſticam, ſuperflua feſta, ieiuniorum abuſum, prolixas battologias boatusq;, et ſanctorum canoniſationem eſſe tollendam. Quin & monachorum ordines minuendos eſſe. Denique & nimiam imaginum templorumq; curam & copiam abrogandam.

Hæc & ſimilia quædam alia in reformanda Eccleſia agenda putauit, ac, ut fi. rent, in concilio ſuaſit, ſed nihil profecit. Ipſimet enim qui emendari reformarique debebant, nempè Curtiſani, Cardinales, epiſcopi & monachi, in concilio regnabant, & ad ſuam libidinem ius fasq; inflectebant. Impreſſus eſt libellus cum Syluij Baſilienſi concilio Coloniæ, anno 35, & recuſus Baſileæ anno 1551.

Teſtatur porrò in præfatione eiuſdem libelli, ſe aliàs de reformatione Eccleſiæ prolixius ſcripſiſſe. Narrat quoque idem Cardinalis in ſuo libello, fuiſſe ante ea tempora quoſdam qui contenderint, Cardinales neq; à Chriſto, neq; ab Apoſtolis inſtitutos: ad hæc inutiles, damnoſos & oneroſos Eccleſiæ eſſe,

eoq́; tollendum totum eum ordinem. Quin addit, fuiſſe aliquos, qui & in Conſtãtienſi concilio idem aſſeuerare uoluerunt.

Scribit in eadem reformatione & hæc uerba: Ea *mala quæ uniuerſam tangunt* Eccleſiam, *diu remanſerunt impunita, incorrecta: & adeò creuerunt & inueterata ſunt, ut tandem multa iniuſta & iniqua ſub prætextu fictæ & corruptæ conſuetudinis licita reputentur.* Multi *ſuſpicantur, quod hæc diſsimulauerit* Romana *curia, & ſuper hoc concilia fieri neglexerit, ut poſſet ad ſuæ uoluntatis libitumq́ plenius dominari, & iura aliarum* Eccleſiarum *liberius uſurpare.*

Hoc *profectò dictum ualde memorabile eſt.* Dicit *enim non unum, ſed multos ſuo tempore iudicaſſe, quòd* Romana *curia iniuſtiſsimas conſuetudines & alia uniuerſa prementia mala foueat, quò tantum tyrãnidem ſuam ſuper omnes* Eccleſias *ſtabilire poſſit.* Aliquanto *pòſt, nominat etiam quaſdam prauas conſuetudines, quas* Romaniſtæ *in præiudicium aliarum* Eccleſiarum *fouerent: ut quòd* Epiſcopos *titulares creent, ut* Epiſcopum Sodomæorum, Ieruſalem, *&c. qui ſcientes & uolentes contra propriam conſcientiam iurent, ſe eſſe illam* Eccleſiam *adituros, & docturos.* Item *quòd eximunt quos uolunt, ex iure ac poteſtate ordinariorum paſtorum &* Epiſcoporum*: de qua re multos pios iam olim quæſtos teſtatur.* Itẽ, *quòd temerè admittũt appellationes, ſicq́; iura ac diſciplinam* Eccleſiarum *tollant. quòd nimis multos* Cardinales *creet* Papa, *&c.* Quòd *temerè*

Epiſco-

Epiſcopos pro libitu ponat & deponat. Sunt & hæc eius uerba: Ipſa quoq; Theologia in ſtatu ſecularium paucos habet ſectatores, propter abuſum Romanæ curiæ, quæ Theologos contempſit, & in omni Eccleſiaſtico gradu lucratiuarum ſcientiarum ſtudioſos præpoſuit. Dicit ueteres Theologos Eccleſiam ædificaſſe, ſed præſentes ſeductores eam deuaſtare: & quidem multos ex eis ita Eccleſiæ & Deo inſultare, ut ultro dicant Eccleſiam in eum ſtatum deductam, ut non ſit digna regi niſi per reprobos. Vtinam illius boni Cardinalis prolixior illa reformatio extaret. Haud dubiè plura ibi digna notatu de corrupto Eccleſiæ ſtatu reperirentur.

Teſtatur etiam hic idem author in eodem ſcripto, iam olim antiquos ſapientes (inter quos Guilhelmũ Pariſienſem epiſcopum, cum primis celebrẽ uirum, nominat) quæſtos eſſe, quòd ſpirituales plura beneficia ad ſe coaceruent, ac de alijs eorum abuſibus.

In laudatione Theologiæ, dictum hoc, Super hanc petram, trahit ad Chriſtum, & eius uerbum. In ſuis concluſionibus, diſputat, Eccleſiam eſſe alligatam ad Scripturã: item, Papam non habere monarchiam temporalem. Item, Romanam Eccleſiam errare poſſe.

Guilhelmus Sarctoris.

GVilhelmu Sarctoris Anglus uixit ante 130 annos. Multa contra Papam docuit: præcipuè tamen inuocationem ſanctorum & adorationem improbauit. Fuit & hic Vuiclephi diſcipulus.

Bedricus.

BEdricus ſacerdos, qui ante annos 130 uixit, propterea inter hæreticos numeratur, quòd contempto iure pontificio, & ipſo Romano pontifice, uxorem duxit. O grauem hæreſin, ducendo uxorem ordinationi diuinæ parêre, & Antichriſti prohibitionem non curare. Minus ſceleratus papiſtarum iudicio fuiſſet, ſi mille ſcorta aleret, & totidem honeſtas matronas adulteraret.

De honeſtate clericorum.

LEgi in quadam Bibliotheca ſcriptum de Vita & honeſtate clericorum, in quo author (quicunque ille eſt, nam nomen non eſt adiectum) ſimul deſcribit, & quales deberent eſſe clerici, & quales iam ſint. Ac ſanè admodum prolixè & commodè tum ſceleratam ipſorum uitam, tum etiam ſummam officij neglectionem exponit. Cōpoſitum eſt ſcriptum poſt concilium Conſtantienſe. Facit etiam mentionem epiſcopi Ciuitatenſis, qui coram toto eo concilio lugubri oratione deplorauerit perditam ſpiritualium maliciam, cuius & uerba non pauca recenſet. Id ſcriptum nondum opinor editum eſſe. Sic uerò incipit: Humilis religio Chriſtiana ac dilectio fraterna, &c. Sed Ciuitatenſis ille Epiſcopus inter cætera de ſpiritualibus & hæc dicit: Narrauerunt iniqui fabulationes, ſed non ut lex tua. A ueritate enim auditum tales auerterunt, & ad fabulas conuerſi ſunt. 2. Timoth. 4.

Abbas Græcus.

PAſſim in Bibliothecis inuenitur ſermo quidam cuiuſdam Græci abbatis (ut titulus habet) in concilio Baſilienſi habitus. In eo bonus ille Abbas, quicunque demùm eſt, ſatis grauiter accuſat ſpirituales, qui omnia arma ſpiritualia ſuæ ſanctioni neceſſaria amiſerint: & hortatur patres, ut clerum reformēt ſeueriter, alioqui Eccleſiam penitus perituram eſſe. Sic autem incipit: Eia milites, abijcite opera tenebrarum, &c.

Henricus Token.

HEnricus Token canonicus Magdeburgenſis, circiter ante annos centum & uiginti uixit. Legitur de eo in uita Friderici archiepiſcopi Magdeburgenſis, quòd fuerit acerrimus ſuperſtitionum hoſtis, quodq; ex octodecim locis nouas idololatrias extirpauerit. Teſtatur eadē hiſtoria, incitaſſe eum ipſum quoque Archiepiſcopum, ut reſiſteret celebri idololatriæ cōmenticij cruoris Chriſti in Vuelſnac, cuius ortum ſic accidiſſe refert.

Anno 1383, oppidulum Vuelſnac in diœceſi Hauelburgenſi incenſum eſt, unà cum templo parrochiali, à quibuſdam latrunculis. Poſt illam cladem inuenta eſt (ut dixerunt ſacrificuli) inter ruinas templi, hoſtia (ut uocāt) maculata: eas maculas dixerunt eſſe cruorem Chriſti. Qui confeſtim cœptus eſt adorari. Conficta quoq; ſunt multa miracula: quorum unum Ioannes Hus piæ memoriæ, in quodam libello

narrat. Dicit, Bohemum quẽdam, habentem manum ſemiaridam et contractã, argenteam manũ in Vuelſnac tuliſſe, ſpe recipiendæ per miraculum ualetudinis: ibiq; fruſtra ſanationem aliquandiu expectaſſe. Accidiſſe autem interea dum ille expectat, ut ſacrificulus oſtentans ex ſuggeſtu argenteam manum, lucrumq; celebrando ſuum idolum aucupans, diceret, Bohemum quendam ob cõtractæ manus incolumitatem illud munus obtuliſſe. At ille miſer homo impatiens uel impudentiæ ſacrificuli, uel ſuæ miſeriæ, ſtansq; in media concione manum oſtendit, ſacrificulumq; & uerbis & re mendacij conuicit.

Ei idololatriæ ſe poſtea Archiepiſcopus Magdeburgen. cum prædicto Token oppoſuit. Orto certamine, conuenerunt Epiſcopus Hauelburgenſis, Marchio Brandeburgenſis, & Archiepiſcopus Magdeburgen. In eo conuentu prædictus Token euidentiſſimis argumentis fraudes & impietates illius idololatriæ refutauit. Verùm, ut illa ipſa hiſtoria inquit, Hauelburgenſis Epiſcopus & Marchio uinci planè noluerunt: ſed mittentes ad Papam legatos, & pecunias, impetrarunt ab eo, datis largiſſimis bullis, idololatriam illam confirmari.

Quoniam autem dubium adhuc erat, non tantum an illæ maculæ eſſent ex Chriſti cruore, ſed etiam an omnino conſecrata eſſet illa hoſtia: inſuper aſtuti homines aliam conſecratã hoſtiam illi impoſuerunt, ſicq; putarunt nihil idololatriæ ea adoratione admitti poſſe. Quia etiamſi prior illa miraculoſa hoſtia non fuiſſet conſecrata, tamen altera ei adiunctæ

eſſet

eſſet. Idq; totũ lucrandi denarij (ut hiſtoria loquitur) cauſa Epiſcopus & Marchio fecerunt. Inueniuntur alioqui adhuc ſcripta Token, & Erphordenſis ſcholæ, contra illam idololatriam. Quæ tamen nihilominus contra tam firmas refutationes obtinuit, & uſq; ad noſtra tempora uiguit. Dicit alicubi idem Token in ſua uariarum materiarum Sylua: Nunc maiores hæretici comburunt & exterminant minores, & hæretici operum perſequuntur & excommunicant hæreticos uerborum. Sed adſcribam hiſtoriam, cuius ſuperius mentionem feci, ex Chronica Archiepiſcopi Magdeburgenſis.

Anno Domini 1383, Dominica poſt aſſumptionis, oppidum Vuelſnac in diœceſi Hauelburgenſi, cum Eccleſia parrochiali, per raptores totaliter combuſtum fuit, & quædam hoſtiæ conſecratæ reſperſæ cruore ibi repertæ fuerunt, ut dicunt: & fit ingens concurſus, & multa miracula ibi fiunt, prout etiam hodie fiunt, & pronunciantur in Eccleſia prædicta: Archiepiſcopus Magdeburgenſis Fridericus, fretus conſilio D. Henrici Token, ſe huic concurſui oppoſuit, propter multa pericula animarum: & tamen dominus Marchio Brandeburgenſis apud Papã Nicolaum obtinuit, ut hoſtia ſacrata poneretur ſuper aliam hoſtiam ſanguinolentam, ne idololatria committeretur. Sed, ut timetur, magis pro denario lucrando, quàm ſalute animarum acquirenda: quia hoſtiæ immutatæ conſumi debent à presbytero, aut recludi, & uerè ibi periculum animarum uertitur. Sed auaritia excæcat homines.

Fridericus archiepiſcopus in cultu Dei totus zeloſus, ſuperſtitiones nedum de diœceſi ſua, ſed etiam de tota prouincia fortiter exterminare ſtuduit, cum in ijs maximè Deus offendatur, & populus à recta fide ad idololatriam trahatur: ob id, ut concurſum ſuperſtitioſum in Vuelſnac deſtrueret, & iuſtis rationibus, actibus & ſignis euidentibus non merum ſanguinem Chriſti, ſed ex falſo propter quæſtum factũ oſtendit: & plures dietas cum Epiſcopo in Hauelberg, & cum Marchione Brandeburgenſi Friderico tenuit, qui uſi conſilijs D. ſacræ Theologiæ Thoringi & Camoman, reſtiterunt fortiter. Quanquam præfatus Henricus Token, eos rationibus euidentibus & argumentis inſolubilibus uicit: ſed uinci noluerunt, & D. Papam Nicolaum adierunt, qui precibus Marchionũ indulſit, ut hoſtia conſecrata ſuper iſtam transformatam hoſtiam poneretur. Quod factum fuit, & hodie durat, in periculum animarum multarum: de quibus præfatus D. Token multa ſcripſit, & ferè murũ pro recta fide ſe poſuit. Sed auaricia præualente, in parte ruptus fuit murus, &c. Prænominatus D. Token omnibus infinitis cõcurſibus ſeductorijs & quæſtuarijs fortiter, ut uerus Chriſtianæ fidei miles, ſe oppoſuit: & in 18 locis deſtruxit, & eos ſuperſtitioſos & ſacræ fidei contrarios oſtendit.

Hactenus ex Chronico epiſcoporum Magdeburgenſium. Fuit omnino is uir ex ijs, qui plus cæteris et agnouerunt & amarunt ueritatem. Nam de indulgentijs quoq; leuiter ſenſit. Validorum mẽdicitatem damnauit proprio ſcripto. In ſua illa alphabetaria

Sylua dicit alicubi, eſſe periculoſas abuſiones in monaſtrijs etiam monachorum, quos (ut eius uerba recitem) tam callidè decipit Satan, ut ſuis proprijs traditionibus & adinuentionibus præuaricentur Dei mandata. Scribit etiam, modernos clericos plus contemnere quàm honorare Deum. Fuit hic Token legatus archiepiſcopi Madeburgen. in concilio Baſilienſi, ac edidit ibi prolixum ſcriptum, quod adhuc inuenitur: quo probauit, concilium eſſe ſupra Papã, poſſeq́; ac debere eum & iudicare & deponere, cum iuſta cauſa adeſt. Plura omnino uidetur uidiſſe, quàm ſit dicere auſus, quales plurimi omnibus ſeculis fuere.

D. Lurtzen.

VIdi librum circiter ante annos 90 ſcriptũ, cui titulus erat, Tractatus D. Lurtzen, de ſqualoribus Romanæ curiæ. Inſectatur autem in eo author prolixè corruptiſsimum ſtatum, uitam & tyrãnicum regimen Papæ, eiusq́; ſpiritualium, & alia eorũ ſcelera. Opinor nondum editum eſſe. Quis autem fuerit D. Lurtzen, aut quãdo uixerit, ignoro: hominem tamen fuiſſe pium, et non indoctum, facile ex eius ſcriptis apparet. Porrò ſcriptum eius ſic incipit: Moyſes factus eſt tanquam ſolitudinis amicus, &c. Cum hæc iam ſcripſiſſem, incidi in exemplar huius libelli, Baſileæ an. 1551, cũ reformatione minori Petri de Aliaco, impreſſum. Sed nomen ibi Lurtzen non eſt additum. Hoc ſcriptum aliqua exemplaria inſcribunt M. Matthæo Gracouienſi, qui fuit epiſcopus Vuormacienſis, et circa Hus tẽpora uixit. Teſtantur uerò eadem exemplaria, id ſcriptum à prædicto epiſcopo ad

ad Baſilienſe concilium tranſmiſſum eſſe.

Concilia quomodo celebranda.

C*Vrauit imprimi Hutenus libellum quendam Germanicũ, Anno 1521, titulo, Quomodo concilia celebranda ſint. Libellus eſt, ut ex quodam eius loco eſt cernere, ſub Friderico ultimo, nempè circiter ante annos 100 conſcriptus. Diſputat in eo author, homo (ut apparet) pius & doctus, concilia eſſe ſupra Papam, Papã poſſe errare: quod multis exemplis & hiſtorijs ſcelerum Papalium probat: Eccleſiam eſſe ædificatam ſupra petram, id eſt, Chriſtum, non ſupra Petrum. Recitat miras paparum fraudes, quibus ius conferendi Epiſcopatus, Abatias, aliáq; Eccleſiaſtica bona ad ſe pertraxerunt. Item, quibus reformationẽ ſpiritualium, et præſertim ſummorum, Conſtantiæ et Baſileæ inchoatam, perturbârunt, impediueruntq;. Oſtendit porrò etiam, inde ferè omnia mala in Eccleſiam uenire, quòd Papa & Cardinales dent beneficia Eccleſiaſtica ſuis uiliſſimis mãcipijs, & plus pecuniæ afferentibus, non doctis et pijs uiris, Ideo enim gregem deſtitutum bonis paſtoribus, in errores & ſcelera præcipitem ruere. Recenſet quoq; idem ſcriptum uarias & mirè artificioſas ſimonias Curtiſanorum, quibus tum alias orbis partes, tum uerò in primis Germaniam, corraſis ad ſe omnibus pecunijs penitus, expilarunt.*

Platina.

E*Tſi Platina turpiter et impudenter Papis adulatus ſit: Tamen nimia ipſorum turpitudine ac malicia coactus aliquando, etiam ſubindicat Babyloniæ*

loniæ meretricis nefanda ſcelera. In Marcellino que *ritur, paparum ſcelera eò excreuiſſe, ut uix apud* Deum *miſericordiæ locum reliquerint: auariciam, ſuperbiam, neglectum doctrinæ, & religionis ſimula tionem.* Mores *etiam prophanis deteſtandos propalàm eſſe ut inde laudem quærere uideantur.* In *pontificibus poſt milleſimum annum, ſubinde repetit, omnem pietatem & ſanctitatem à papis ad Cæſares migraſſe.*

Locus in Marcellino ſic habet: Sed quid futurum noſtra ætate arbitramur? qua uitia noſtra eò creuere, ut uix apud Deum *miſericordiæ locum nobis reliquerint. Quanta ſit auaricia ſacerdotum, & eorum maximè qui rerum potiuntur, quanta libido undique conquiſita, quanta ambitio & pompa, quanta ſuperbia & deſidia, quãta ignoratio tum ſuiipſiús, tum doctrinæ Chriſtianæ, quàm praua religio, & ſimulata potius quàm uera, quàm corrupti mores, uel in prophanis etiam hominibus (quos ſeculares uocant) deteſtandi, non attinet dicere: cum ipſi ita apertè & palàm peccẽt, ac ſi inde laudẽ quærerent. Huic non abſimilis eſt in Stephano* III.

Itum autem eſt à Lateranenſi Baſilica ad ſanctum Petrum, cum maxima omnium religione, nudis pedibus, & à Pontifice & ab hominibus, qui tum aderant. Nunc uerò adeò refrixit pietas & religio: non dico nudis pedibus, ſed caligati & cothurnati uix ſupplicare dignantur. Non flent inter eundum, uel dum ſacrificatur, ut illi ſancti patres: ſed ridẽt, & quidem impudenter. De his etiã loquor, quos purpura inſignio-

inſigniores facit. Non hymnos canunt, id enim ſeruile uidetur: ſed iocos & fabulas ad riſum concitandum inter ſe narrant. Quid plura? Quo quis dicacior eſt, & petulantior, eo maiorem in tam corruptis moribus laudẽ meretur. Seueros & graues reformidat hic noſter clerus. Quid ita? Quia in tali licentia malunt uiuere, quàm bene monenti aut cogẽti obtemperare, & ob eam rem Chriſtiana religio quotidie in peius labitur.

Laurentius Miniatenſis.

LAurentius Miniatenſis, Pontani præceptor, circiter ante annos 90 floruit. In tertio ſui operis libro, hoſce uerſus ſcriptos reliquit:

Illa autem noſtris iamiam uentura ſub annis
Eſt melior, noſtræ legis uix pauca refringet,
Aſpera quæ nimium, ſacris & dura ferendis,
Et genus omne mali tollet, pompasq́; ſacrorum:
Ac regem dabit innocuum, qui terminet orbem,
Et reget imperio populos, gentemq́; rebellem
Imperio ſubdet, toti & dominabitur orbi.

Quibus uerſibus ille uir inſtaurationem religionis prædixit: clareq́; faſſus eſt, adeſſe in religione papiſtica ſuperfluas pompas, & multa nimium dura et aſpera, id eſt, quibus conſcientiæ excarnificantur. Quod porrò addit, de Rege per totum orbem imperaturo: id haud dubiè de Chriſto intellexit, cui regnũ deiecto Antichriſto inſtaurãdum reſtituendumq́; eſt: & non de Cæſare, ut quidam ſemiadulatores interpretantur qui nec innocuus eſt, nec uel mediæ Europæ imperat.

Iacobus

Iacobus Cartuſenſis.

IAcobus de Gruitrode Cartuſenſis, floruit circa annum Domini 1440. id eſt, ante 110 annos. Scripſit inter cætera etiam de Septem ſtatibus Eccleſiæ in Apocalypſi deſcriptis, & de Authoritate Eccleſiæ, eiusq; reformatione. In quo ſcripto multum accuſat prælatos, curiam Romanam & papam. Oſtendit Eccleſiam papa ſuperiorem eſſe: et queritur ſpirituales, præſertim uerò curiales ſemper reformationem Eccleſiæ impediuiſſe: ac ait, eos uel tantum ad nomen concilij contremiſcere.

Scripſit quoq; librum iam impreſſum De erroribus modernorum Chriſtianorum, in quo non tantum uicia reprehendit tum laicorum, tum & aliorum: ſed etiam idololatriam, ut peregrinationes, concurſus ad ſtatuas, conficta auariciæ cauſa miracula. Additq;, ob eiuſmodi manifeſtas uanitates & impietates derideri ab infidelibus noſtram religionem, ac à Iudæis multos noſtros etiam in fide languefieri: quòd Chriſtianis, & præſertim imperitioribus proponant illas manifeſtarias falſitates, erroresq;, quibus à ſacerdotibus quæſtus gratia ludificentur, indeq; eos & reliquæ noſtræ religionis uanitatē probare conari.

In eo libro & illud preclarè de gratuita iuſtificatione ſcribit inquiēs, homines quidem accipere ac diligere alios propter ipſa eorum opera ſibi grata aut utilia: Deum uerò opera accipere propter hominē. Quare prius debere hominem eſſe Deo reconciliatum, poſtea ſperet opera ſua ipſi placitura eſſe.

Scripſit

Scripſit & de malo prolixum librū, in quo itidem omnium malorum cauſam, quæ in Eccleſia *graſſantur, in ſpirituales reijcit.* Edidit quoque ſcriptum *prolixum, titulo* De *abuſionibus clericorum: item quòd prælati uitia curare debeant: qui eiuſdem fermè ſunt argumenti cum præcedentibus.* Poſterior *enim eſt impreſſus. In libro de Cauſis et remedijs paßionum animi, reprehendens prælatorum ſuperbiam, diſertè dicit eos locum tenere Antichriſti, & non Chriſti: & eos* Luciferiana *ſuperbia præditos eſſe.*

Antonius Roſellus.

ANtonius *Roſellus, doctor iuris, uir prudens ac bonus, ut quidam hiſtorici teſtantur, doctus certè, ut eius ſcripta indicant: ſcripſit librum titulo* Monarchiæ. *In eo probat, Papam non eſſe* Dominum *mundi, nec poſſe aut debere Cæſari imperare, nec omnino habere gladium temporalem. Affert quoq; multas rationes, cur Papa non ſit ſuperior alijs* Epiſcopis. *Floruit ante annos 70.*

Speculum Hierarchiæ Eccleſiaſticæ.

EXtat *liber ante plurimos annos excuſus, non ita prolixuſ titulo,* Defenſorium Eccleſiæ, *ſeu Speculi* Hierarchiæ *eccleſiaſticæ faſciculus, contra mendicantes monachos (ut facilè apparet) ſcriptus.* Diſputat *uerò præcipuè hæc contra eos:* Non *licere cuiquam monacho uſquam concionari, ſine ordinarij* Epiſcopi *permißione: mendicitatem nullo modo*

eſſe

eſſe perfectionis opus, imò nec pium quidem, ſed ſacris & prophanis legibus prohibitum. Quare pauperibus monachis omnino laborandum eſſe, ut de opere manuum ſuarum uiuant. Prolixè id, *multisq; teſtimonijs, tum ſacrarum literarum, tum patrum confirmat.* Negat *quoque rectè* Papam *facere, qui tanta priuilegia det monachis.* Citat *inter alia ipſius* Franciſci *regulam, cap. 5. qui affirmat, eam eſſe ſanctiſſimam paupertatem, ſi ſuis manibus monachi operentur, ac inde uiuant.* Citat Petrum, *reprehēdentem matrem* Clementis, *quòd mendicabat.* Item Antonium *heremitam, damnantem mendicitatem: item ueterum* Aegyptiorum *patrum ſententiam, qui ſoliti ſunt dicere,* Monachum *operātem ab uno dæmone uexari, ocioſum ab innumeris.* Obijcit *quoq; monachis in tertia diſtinctione, quòd uarias ſuperſtitiones ex hypocriſi inuenerint, quodq; fruſtra colant* Deum *hominum mandatis: omnia enim ipſorum eſſe commenta, & traditiones hominum, &c.* Quicunq; *demum eius ſcripti author fuit, omnino multos monachorum abuſus uidit, & grauiter taxauit.* Apparet *autem eum ante annos 100 uel plures uixiſſe.*

D. Veſalia.

D. *Ioannes de Veſalia, concionator* Vuormacienſis, *floruit circa 1470 annū.* Articuli *eius ij fuerunt:* Gratis, *meraq; gratia per fidem in* Chriſtum, *ſaluari omnes:* Liberū *arbitrium nihil eſſe.* Tantum *uerbo* Dei *credendum, non gloſſæ, aut patribus:* Verbum *autem* Dei *per collationem locorum mutuam illuſtrandum eſſe.* Prælatos *non habere ius*

condendi leges, aut interpretandi ſcripturam iure prætorio. Humanas traditiones, ut ieiunia, indulgentias, feſta, longas precum battologias, peregrinationes, & ſimilia, penitus reiecit. Extremã unctionem & confirmationem reprobauit. Confeßionem & ſatisfactionem reprehendit. Primatum Papæ nihil eſſe docuit. Dixit etiam ſe uereri, noſtros doctores malè exponere ſcripturas.

Recitantur & hæc ſequentia Germanicè tanquã hæretica dicta: Itẽ doctor Weſalia ſoll geſagt haben. Was ſünde in der heyligen ſchrift nicht ſtan / wil ich auch nicht für ſünde haltẽ / weiß ein ander weiter vnd bas / wil ichs ihm wol gönnen.

Die heylige kirche ſoll aufgeſatz haben die Vaſten / vnd das man für das mehr inn der verbundẽ zeit nicht bräüt einfüren / vnnd hochtzeit machen ſoll. Es iſt eitel lügen / repetendo & exaltando uocem.

Die Veter / die die faſtẽ aufgeſetzt / haben ſie wöllen abſtellen / etliche ſpeiſe zů meidẽ / ſo habẽ ſie doch nicht gewölt / das der mẽſch nicht eſſe / wenn ihn hungert. Als dicke den menſchen hungert / mach er eſſen. Vnd du möchſt am karffreitag einen gůtẽ capaunen eſſen.

Ich verachte den Bapſt / die Kirche vnd Concilia / vnd lobe Chriſtum. Verbum Chriſti habitet in nobis abundanter.

Item dixit, Es iſt nun mehr ſchwär Chriſten zů ſein.

Apparet

Apparet etiam ex quibuſdam interrogationibus, eum probaſſe coniugium ſacerdotum. Item communionem ſub utraque ſpecie.

Condemnatus eſt anno 1479 Moguntiæ. Expertus eſt nimirum ipſemet ille bonus uir, quàm difficile ſit eſſe Chriſtianum, ſicut antè dicere ſolitus erat ſcriptor, qui hiſtoriam condemnationis D. Iohannis de Veſalia conſcripſit. Narrat eam cõdemnationem uehementer diſplicuiſſe duobus doctiſsimis Theologis, D. Iohanni Keyſerſbergio, & D. Engelino Brunſwicenſi, qui iudicauerũt eum inuidia monachorum oppreſſum Addit etiam, Engelinum affirmaſſe, pleroſq; eius articulos defendi poſſe. Hiſtoria extat in Paralipomenis Vrſpergenſis, & ſimul impreſſa eſt cum duobus libris Aeneæ Syluij de cõcilio Baſilienſi. Iacobus Vuimpflingus teſtatur, eundem Veſaliam docendo & ſcribendo non parum ſcholam Erforden ſem illuſtraſſe. Audio Erphordiæ eius ſcripta adhuc inueniri poſſe. Ego tantum eius libellum contra indulgentias habeo, ubi affirmat, neceſſaria ad ſalutẽ omnia in ſacris literis contineri. Indulgẽtias refutat, ac etiam ueteres quoſdam, præſertim Cantorẽ Pariſienſem ſolitũ affirmare, Indulgeñtias eſſe pias fraudes, quia per eas laici ad eleemoſynas dandas alliciuntur. Item docet, Eccleſiam errare poſſe. Item docet, Papæ primatum humanum inuentum eſſe.

D. Veſelus.

D. *Veſelus, uel Baſilius, eodem tempore uixit cum præcedenti M. Ioanne de Vueſalia:*

lia:ſed tamen fuit eo aliquanto iunior, fueruntq́; mutua amicitia iuncti. Mortuus eſt *anno* 1490. Scribit *in quadã epiſtola, ſe putare, quòd mox condemnato* Veſalia, *ad ſe examinandum inquiſitor ſit uenturus.* Fuit *alioqui adeò celebris, ut lux mundi uulgo uocaretur.* Teſtatur *in quodam ſcripto ſuo, ſe* Pariſijs, Romæ, *& in multis alijs celeberrimis locis diſputaſſe, ſuamq́; de religione ſententiam defendiſſe.*

Docuit *autem fermè eadem quæ et ille, niſi quòd aliquanto remiſsius, gratuitam iuſtificationem per fidem inculcauit.* Doctrinam *papiſticam de tribus pœnitentiæ partibus reprehendit.* Satisfactionẽ *ſcripſit continere errorem, habere blaſphemiam, ac deſperationem nutrire.* Purgatorium, *communicationem operum, & indulgentias planè improbauit.* Ac *quidem ſe* Pariſijs *quoq; indulgentias &* Romæ *improbaſſe affirmat: multosq́; ex curia* Papæ *ſibi aſſenſos, longeq́ue liberius poſtea de eâ re locutos, quàm ipſe fecerat.*

Vituperauit *& abuſum* Miſſarum, *ac orationum pro mortuis: quanquã, ut ex quadam epiſtola apparet, & omnino eas reiecerit.* Loquitur *ſanè de miſsis, tanquam de ſola communione.* Primatum Papæ, *in libro* Sacramenti *pœnitentiæ omnino reijcit.* Negat *prorſus, poſſe aliquem ſupremum per orbem terrarum inſpectorẽ conſtitui.* Sæpè *autem aſſerit,* Papam *nihil* Imperio *mandare poſſe: ſed tantum ueritate, ſeu quatenus alicui ueritatem probitatemq́; ſuæ ſententiæ oſtendit, ita & eatenus eum obligare.* Non *plus eum urgere mandando, quàm docendo.* Qua ratione

tione & quiuis Chriſtianus alteri imperare poteſt. Alicubi etiam docet, quòd quoniam Papæ & ſpirituales pietati ſint contrarij, ideo ſint Antichriſti. Infirmos, qui caſtitatem præſtare non poſſunt, cenſuit piè uotum poſſe negligere.

Teſtatur quoque idem Veſelus, quòd patres, qui ante Albertum & Thomam fuerunt, indulgentijs papalibus reſtiterint: affirmarintq́; in ſuis ſcriptis, eas eſſe merum idolum, fraudem & errorem. Addit quoque, quòd niſi ſana paucorum Theologorum ſeueritas hactenus indulgentijs Papæ reſtitiſſet, immenſi errores inde pullulaſſent.

Extat in Veſeli opere epiſtola ab alio ad ipſum ſcripta, in qua author teſtatur, ſuo tempore fuiſſe Pariſijs doctum quendam uirum, M. Thomam de Curſelis, decanum: qui, cum in Baſilienſi concilio nonnulli nimio plus poteſtatem Papæ efferrent, dixerit, ſibi à Chriſto dictum: Quicquid ligaueris ſuper terram, erit ligatum, &c. & non, Quicquid dixeris eſſe ligatum. Qui hoc nimirum dicere uoluit: Papam non poſſe ligare, niſi cum iuſtitia rei poſtulauerit.

Huius Thomæ longa et erudita oratio in Commentarijs Syluij extat, qua ille potiſſimùm probauit, concilium ſupra Papam eſſe, tametſi & multa alia papiſtarum paradoxa oppugnauerit. Perlege eam, non pigebit operæ.

Editus eſt ſeparatim ab alijs libellis, quidam eius Germanicus liber, titulo de Subditis & ſuperioribus, ſeu quòd ſubditi non uſquequaque ſuis rectoribus obedire cogantur. In eo admodum multa & grauiter

uiter cõtra Papæ & prælatorũ tyrãnidem diſputat: Aſſerit, nõ niſi rectè ſentiẽti, ſeu credẽti Papæ parendum eſſe. Papã errare poſſe: & cũ errat, ei modis omnibus reſiſtendum eſſe. Nimias iſtas opes Eccleſiæ nõ prodeſſe, ſed obeſſe. Papã peßimè reditus Eccleſiæ diſpẽſare, & Eccleſias indignißimis per Simoniã ob pecuniã aut alias utilitates & obſequia tradere. Vnde liquidò colligi queat, eũ nõ curare Deũ, nec Eccleſiæ ſalutẽ. Mãdata Papæ & prælatorũ nõ aliter, nec longius obligare, niſi quatenus cũ uerbo Dei cõueniãt, ſeu quatenus eos res ipſa obliget. Alioq; eſſe tantũ ueluti cõſilia, ſicut medicorũ præcepta. Papã nihil ſub pœna peccati mortalis præcipere poſſe, ſi id Deus nõ prius præcepit. Dicit claues Papæ ac prælatorũ non eas eſſe, quibus regnũ cœlorũ aperiant, ſed claudant potius, ſicut & Phariſæi. De uotis diſputat, ſtulta & impoßibilia uota reſcindenda eſſe. Auditores poſſe & debere iudicare de doctrina ſuorũ prælatorũ, & nõ omnia temerè ſine ullo diſcrimine accipere. Vbi ſimul refutat et declarat diligenter omnia obiecta, Super cathedram Moyſi, &c. Item Petri: Obedite præpoſitis ueſtris, etiam difficilibus, &c.

Demonſtrat quoq;, pluris faciendã eſſe ſententiã, quin & excõmunicationẽ hominis pij ac docti, q̃ Papæ: ſicut Conſtãtienſe conciliũ magis Ioannẽ Gerſonẽ, q̃ Ioannẽ 23. itẽ olim pij magis Bernardũ, q̃ Eugeniũ audiuerunt. Quinetiã oſtendit, Chriſtianos etiã infimæ cõditionis, Papæ eiuſq; prælatis tã malè agentibus & regentibus, modis omnib. reſiſtere debere.

Nec etiã obſcurè indicat, Papã cũ ſuis prælatis eſſe ipſißi-

ipſiſsimũ Antichriſtũ. Recitat quoq; tetras hiſtorias Pij 2, & Sixti 4, quarum etiam in Latinis opuſculis meminit. Dicit, Impiũ Secundum ſibi quadam bulla omnia mundi regna uſurpaſſe: Sixtum uerò, non tantum de factis iuramẽtis in rebus politicis diſpenſaſſe, ſed etiam de fiendis. Quod nihil aliud fuit, niſi dare ius ac facultatem peierandi, & homines decipiendi.

Veſeli uaticinium.

MAgiſter Ioannes Oſtendorpius, Canonicus templi diui Lebuini Dauentriẽſis, uir multo ſtudio longaq; experiẽtia doctiß. adoleſcẽs admodũ, Vueſſelũ Phriſiũ (qui lux mũdi uulgo dicebatur) ſenẽ adijt, et inter cætera ab eo audiuit, quaſi iã, quod futurũ erat præuidẽte: Studioſe adoleſcẽs, ad illũ uiues diẽ, quo doctrina recentiorũ et cõtentioſorũ iſtorũ Theologorũ, Thomæ et Bonauẽturæ, et aliorũ eiuſdẽ farinæ, ab omnib. uerè Chriſtianis Theologis explodetur. Id ego à iã caneſcẽte Oſtẽdorpio in tẽplo D. Lebuini audiui, Anno 1520. 10 Calẽ. Mart. Hæc Nouiomagus. Hoc uaticinium editis Veſeli opuſculis adiunctũ eſt.

Ioannes Gochius.

IOannes Gochius preſbyter Mechlinienſis, circiter ante annos 70 floruit. De articulo gratuitæ iuſtificationis rectiſsimè ſenſit, & de multis alijs, quæ iam ordine cõmemorabo. Aſſerit, ſcripta Thomæ, Alberti, et aliorũ Sophiſtarũ, ex turbidis philoſophorũ fontib. fluẽtia, magis obſcurare quàm illuſtrare ueritatẽ, pugnare cũ canonica ueritate, pugnare quoq; inter ſe, Pelagianã hæreſim ſapere. Modernorũ ſcriptorũ, et præſertim mendicantiũ ſcripta, dicit carere omni

ſolido fundamento, non illuſtrare intellectum, ſed nudam ſimplicemq; ueritatē obſcurare, uanitatiq; magis deſeruire quàm ueritati, & ſimilima quàm plurima. Scripturam ſolam ſequendam, aliosq; omnes ſcriptores ad eam examinandos: etiam pontificum conciliorumq; decreta ei ſubijcienda. Vota tanquam ad pietatem inutilia, & cum libertate Chriſtiana pugnantia, prorſus damnat. Satisfactoria commenticiaq; opera damnat: Chriſtianiſmum degeneraſſe in Iudaiſmum & Phariſaiſmum queritur.

Vehementer aſſerit, nos per ſolum Chriſti meritum fide iuſtificari, & non per ulla noſtra merita. Dicit uerè remanere peccatum in pijs, ſed non imputari eis, ſed remitti propter Chriſtum: & grauiter refutat Sophiſtas, peccatum in ſanctis remanens extenuantes. Conſtanter ueſtigia Pauli in prædicando Chriſti merito ſequitur, negans eum indigere gloſsis Sophiſtarum, in contrarium ſenſum eius ſententiam rapientium. Veriſimile eſt, eum & de alijs articulis rectè ſenſiſſe, ſi omnia eius ſcripta extarent. Sed aliquot tantum, eaq; manca, impreſſa ſunt.

Incertus author.

IN ueteri quodam codice centum annis uetuſtiore, hoſce uerſus legi:

Væ uæ uobis paſtoribus, uacantibus nunc erroribus:
Agni lanam diripuiſtis, eius ueſtem induiſtis:
Propter hoc ſciet populus, qui ut leonis catulus
Rugiens fermè mugiet, & mugiens deficiet.
Quòd ſi agnum cuſtodiſſent, hinc exules non obiiſſent.

Quibus

Quibus carminibus bonus aliquis uir clarè teſtatū reliquit, quàm piè ac religioſè lupi Antichriſti agnū Dei, eiusq́; oues curent.

Stephanus Brulifer.

STephanus Brulifer in ſchola Pariſienſi doctoratus inſignia accepit, ibiq́; publicè docuit, prælegit & diſputauit, magna auditorum frequentia, hoſce ſubſequentes articulos, conſtantia magna & animi integritate, contempto beſtiæ charactere, defendens & propugnans. Doctrinam, quæ meritis hominum iuſtificationem aſcribit, mendacem, imò diabolicam eſſe: cum agnus immolatus pro nobis ſatiſfecerit, Ioanne clamante, Ecce agnus Dei, &c. Item, Eccleſiæ non eſſe poteſtatem ſtatuendi & præcipiendi quicquam, ſub pœna peccati mortalis, & ita ut conſcientias uel liget uel conturbet. Item, ei nullam facultatem, niſi tuendi ſacramenta à Chriſto traditam: & ſaltem eorum miniſtram inſtitutam eſſe. Nullas ceremonias pro articulis fidei habendas.

Supra ſententias Bonauenturæ ſcribens, diſertè dicit, hiſce etiam fermè uerbis: Nec Papam, nec Concilium, nec ullum planè hominem poſſe quicquā præcipere, ſub pœna mortalis peccati, quod antè à Deo præceptum non eſſet.

Quamobrem Pariſienſium tyrānidem expertus, Moguntiam conceſſit: ubi cum plures ariculos doctrinæ papiſticæ contrarios in diſputationem uocaret, nec ſuis periculis & perſecutionibus caruit.

Vixit circiter 1470 annum.

Paulus Scriptoris.

HVius diſcipulus Paulus Scriptoris Tubingenſis, præceptoris articulos omnes apprehendit & ſecutus eſt. & cum Tubingæ Scotum prælegeret, ac ad decimam quarti libri diſtinctionem deueniret, transſubſtantiationem negauit, aſſerens omnia Dei uerbo ceu Lydio quodam lapide probanda: cætera enim omnia erronea eſſe. Solitus eſt prophetare mutationem religionis. Hic habuit auditores Auguſtinianos, diſcipulos & ſubditos Ioannis Staupicij prouincialis: ac inter reliquos Conradum Pellicanum Rubeaquenſem, qui eum multos abuſus & errores papiſticos taxaſſe & inſectatum fuiſſe teſtatur. Ob quam etiam cauſam à Minoritis in exilium pulſus, Keyſerſbergæ obijt. Vixit anno reparatæ ſalutis 1499, paululum ante tempora Lutheri. Hæc fermè eadem in primo Tomo Geſneri continentur.

Rodolphus Agricola.

DE hoc, inter cætera, in oratione de Vita ipſius, Philippus Melanthon ſcribit in hunc modum: In Theologia quid deſiderarit, memini huc ſcribere Ioſquinum Groningenſem, ſenem pietate & grauitate excellentem: ſe adoleſcentem interfuiſſe ſermonib. Rodolphi & Vueſſeli, in quibus deplorarint Eccleſiæ tenebras, & reprehenderint prophanationem in Miſſis, & cœlibatum. item diſputauerint de iuſtitia fidei, quid ſit quod Paulus toties inculcat, homines fide iuſtos eſſe, non operibus. Scribebat Ioſquinus, apertè reieciſſe eos monachorũ opinionem,

que

quæ fingit homines operibus iuſtos eſſe. Item ſenſiſſe eos de humanis traditionibus, errare eos, qui affingunt illis opinionem cultus, & non poſſe uiolari iudicant, &c.

Gamfredus.

GAmfredus, uir ſanè nõ indoctus, ut ex ſcriptis eius apparet: ſcripſit uerſu poeticam, & Romanæ curiæ laudes, antiphraſtico, uel ironico potius præconio: in quo prolixè omnes Romaniſtarum uirtutes depingit. Vixit, ut opinor ante annos 70. Scripti eius utriuſq; exemplaria habeo, nondum arbitror edita eſſe.

Vulgus.

PLures hiſtorici referũt, quòd circa annum 150● uulgo ſoliti ſunt homines in Germania ſic ſe mutuò compellare:

Was iſt nu in der welt für ein weſen?
Wir mögen für den pfaffen nicht geneſen.

Longo ſanè iam tempore ea Chriſtianorũ ratio fuit, ut præ tyrannide ſpirituali & carnali Papæ, infinitorumq; eius ſpiritualium, uix halitum trahere & reſpirare potuerint.

Verùm hic titulus latiſſimè extendi poteſt. Varia enim planè ac multa dicteria, & quaſi prouerbia in omnibus gentibus habentur, quibus homines uno conſenſu, quid de Roma ſentiant, indicant. In Italia multùm hoc dictum in uſu eſt: Quàmprimum clericus ſuſcipit raſuram, ſtatim intrat in eam Diabolus: & alia plura huius generis. In Germania crebrum eſt illud,

illud, Ye näher Rom / ye böſer Chriſt.
Quanto Romam propius, tanto eſſe peiores homines. Item, In nomine Domini incipit omne malum: alludẽs ad initia & fucos bullarum Papæ. Item, Cum afferuntur indulgentiæ Romã, obliga loculos. Item, Qui ſemel it Romam, uidet ſceleſtum: qui ſecundò, diſcit cognoſcere eum: qui tertiò, refert ſecum ſceleſtum: quo in licatur, plerunque eos ſceleſtiſsimos fieri, qui Romæ diutius commorantur. quod experientia ipſa indicat, per quos fermè omnes prouinciæ magis ac magis infectæ ſunt. Tale & illud uetus ac celebre eſt, Curia Romana non petit ouem ſine lana. item illud: Olim fuerunt lignei calices, et aurei ſacerdotes: nunc contrà ſunt aurei calices, & lignei ſacerdotes. item illud Bauaricum, quod Auentinus ſcribit eſſe ualde uetuſtũ: Olim habuiſſe Chriſtianos obſcura templa, ſed lucida corda: nunc contrà habere lucida templa, ſed obſcura corda. Huc poteſt referri & illud commune, Multos in cœlo adorari, quorum animæ in inferno crucientur. Quo dicto non tantùm canoniſationum (ut eas uulgò uocant) uanitas taxatur, ſed & inuocatio ſanctorum, & propemodum tota papiſtica religio, quæ & hominibus perſuadet, eam eſſe ſalutis ac pietatis uiam, quæ minimè eſt.

Præcedentibus, ſi libet, addantur & hi duo: Gallus Senonenſis epiſcopus, ante 400 annos ad papam Alexandrum in cauſa Thomæ Cantuarenſis ſcribẽs, affirmauit, fuiſſe apud Gallos tunc uſitatum dicterium, Romæ ſolui Satanam in perniciem totius Eccleſiæ. Item ipſe diuus Thomas Cantuar. (ut eum

papiſtæ

papiſtæ eſſe credunt) ſcribens ad totum collegium Cardinalium, inquit: Iam certè clamitatur in plateis, prædicatur per ciuitates & uicos, quòd non ſit iuſtitia Romæ, &c.

Talia penè innumera dicta in diuerſis regionibus partim iam ſunt in uſu, partim olim fuerunt: quibus uno conſenſu omnes fermè homines, Papam ac clericos accuſant.

Trithemius.

Ioannes Trithemius, abbas Spanheimenſis, floruit circa annũ 1500. Habuit plurima certamina cum monachis, deſcribitq; non rarò luculenter eorum ſcelera. Accuſat ſacerdotes in quadam epiſtola, quòd ſint contemptores ſacrarum literarum. In alia queritur grauiter, quòd non tam Chriſtus, quàm Ariſtoteles, in ſuggeſtu prædicetur. Dicit, non philoſophiam, multo minus fabulas, ſed legem et Euangelium Eccleſiæ Dei proponendum: ſic & patres feciſſe. Ibidem ponit et propoſitionem, Nos ſola fide iuſtificari. In alia epiſtola, negat ſanctos carere ueris peccatis. Scripſit etiam de Ruina monaſtici ſtatus. Omnino fuit et purioris literaturæ & ſyncerioris Theologiæ, quàm multi eius coætanei, ſtudioſior. Paulum cum primis diligenter legit, ut ex eius ſcriptis apparet.

Hieronymus Sauanorola.

Ante annos 50, exuſtus eſt Florentiæ celeberrimus concionator Hieronymus Sauanorola, monachus Dominicanus, cum aliquot ſocijs, uir eruditione ac pietate inſignis. De articulo gratuitæ iuſtifica-

ſtificationis per fidem in Chriſtum, rectè ſenſit, ut ap paret ex eius commentarijs in Pſal. 51. Humanas traditiones eleuauit. Communionem ſub utraque ſpecie defendit. Indulgentias damnauit. Papæ, Cardinalium, omniumq́; ſpiritualium turpem ſceleratamq́; uitam et officij neglectionem, grauiſsimè eſt accuſare ſolitus. Negauit quoque primatum Papæ: claues docuit Eccleſiæ toti, non uni Petro traditas. Adhæc Papam nec uitam, nec doctrinam Chriſti retinere: quia plus ſuis indulgentijs & traditiunculis, quàm Chriſti merito tribuat, ideoq́; eum eſſe Antrichriſtũ. Aſſeruit quoque, Papæ excommunicationem curandam non eſſe: quòd qui Papæ impias excommunicationes timeat & fugiat, eum in Dei excommunicationem incidere.

Prædixit etiã futura quædam, nempe uaſtitatem Florentiæ, Romæ, & inſtaurationem Eccleſiæ: quæ omnia tria, noſtra memoria acciderũt. Quare etiam à Iohanne Franciſco Pico comite Mirandulæ, ſanctus propheta appellatur, & proprio ſcripto contra papam defenditur, de quo poſtea. Defendunt et alij quidam docti uiri eiuſdem Sauanorolæ innocentiam. Tribuit ei & Marſilius Ficinus in quadam epiſtola propheticum ſpiritum, & alioqui eum magnificè celebrat. Philippus Comineus Gallicus hiſtoricus, qui cum eo loquutus eſt, etiam teſtatur eum fuiſſe uirum ſanctum, planeq́; prophetici ſpiritus: quippe qui multa ſibi prædixerit, quæ euentus comprobarit.

Vuolffgangus Aitinger.

FLoruit Vuolffgangus Aitinger, clericus Augu ſtanus, circiter anno Domini 1500. Cōmentarijs illuſtrauit prophetias Methodij, ac non rarò tum turpitudinem uitæ ſacrificulorum, tum officij neglectionem, ac beneficiorum immenſam coaceruationem, tum deniq; & religionis contaminationem, grauiſſimis uerbis ac prolixè taxat & inſectatur. Sed adſcribam aliquot eius uerba:

Spirituales, labores pauperum deuorant, ſalutem animarum non curant: nec ſubditorum ſuorum notitiam habent, ſed ualorem prouentuum ac redituum ſubtiliter ponderant: diu noctuq; pro maioribus beneficijs Romæ, aut in curijs principum & dominorum plus ſolicitant, non contenti ſuis ſtipēdijs: quòd multo plus habent, quàm ſcientia eorum ſe extendat. In uinea Domini nihil boni operantes, nec prædicant, neque ſacramenta miniſtrant: ſed magnum abſentes aut præſentes reſeruatum ex præbendis extorquent. Ignaros & idiotas ſacerdotes in uicarios & mercenarios locant in ſuis paſtorijs, qui populum Dei neſciunt docere. Quia parum in his ſapiunt, de quibus Dominus in Euangelio dixit: Si cæcus cæco ducatum præbet, nónne ambo in foueam cadunt?

Illud quoque memoratu dignum eſt, quòd contendit, Antichriſtum non in corporea, ſed myſtica Babylone naſciturum. Ea porrò, teſte Petro, Roma eſt.

Bernhardus Liblinenſis.

BErnhardus Liblinenſis, ſcriba magnifici Domini Ioannis Pilecij, uixit circa annum Domini 1510.

1510. Is in quadam epiſtola anno 1515, Dominica Lætare ſcripta, ſatis clarè ſubindicat, ſe plurimos Papæ errores damnare. Inter alia dicit, extra Euangelium nullas planè hominum cõſtitutiones curandas, quia ſine illis ſalus hominum conſtare bene poßit: quo traditiones humanas reijcit. De primatu Papæ dicit, impoßibile planè eſſe totum mundum uni parêre. Satis eſſe, ſi Chriſto ſolum credatur. Saluari etiam eos, qui nihil de Papa ſciunt: nec ab eo ullam authoritatem petant, aut accipiant. Ait miſerrimam eſſe Chriſtianorum ſortem, quibus etiam manifeſtæ ueritati propter decreta hominum aſſentiri non liceat. Affirmat Papas adeò non idem ſentire, ut quæ alter approbârit, alter damnet, & contrà, &c. Scribit, adulatores paparum nihil non papis tribuere: & non ferre, ut quiſquam quicquam etiam pio zelo de papis dicat, cum illi interea contra Deum multa dicere & blaterare non uereantur. Veriſimile mihi hiſce paucis indicijs ſit, eum de multis rectè ſenſiße. Vtinam omnia eius ſcripta haberemus. Omnibus ſeculis, & fermè in omnibus Chriſtianitatis locis, fuerunt aliqui rectius in multis ſentientes, ſed non omnia dicere audentes.

Sebaſtianus Doctor.

FVit circiter ante 50 annos, quidam canonicus Erphordiæ, doctor Theologiæ, & concionator in ſummo templo diuæ Virginis. Is multum ſolitus eſt inſectari inſcitiam, ignauiam & turpitudines cleri, ac dicere: Si ſpirituales eſſe ac dici uultis, ducite etiam uitam ſpiritualem.

Indul-

Indulgentias damnauit, quòd ex hiſce eius uerbis patet. Nam an. 1508, Dominica poſt Iudica, Romanas indulgẽtias, quæ tũc erant allatæ, ſic prædicauit:

Lieben freünde/wir ſolten heüte auff den weißen Sontag vnſern kram außlegen. Es iſt aber ein frembder kremer hie/der ſoll beſſer wahr habẽ denn wir. Wenn der hinweg kommet/ſo wollen wir mit vnſer kremerey auch kommen.

In eadem concione etiam ſatiſſactiones alienas, ſeu qui pecunia aliorum bona opera ſoliti ſunt emere, reprehendit: & quòd res tota eccleſiaſtica à plebe ad clerũ, quaſi illi ſoli ſint Chriſtiani, ſit deuoluta.

Item: Wir habẽ/die für vns zůr kirchen gehen/beten/ſingen/horas leſen/Meß haltẽ. wer wil aber für vns inn die helle faren? *Item de cæco nato legit Euangelium, dicendo,*

Es wirdt die zeit kommen/das man eüch das Euãgelium wirdt auß dem bůch låſen. Ewer etliche werdens erlebẽ. Ich werde es nicht erleben. *Nam papiſtici concionatores, plerunq; memoriter recitant Euangelia. Crebrò etiam ſolitus eſt prædicere correctionẽ, ſeu reformationem religionis & Eccleſiæ.*

Ob tales eius conciones incidit in ſummum ſacerdotum odium, & ſenatus, cum alioqui à ſtudioſis & ciuibus diligenter, & etiam libenter audiretur: ab eisq; eſt in exilium actus. Exulauit aliquandiu Magdeburgæ, ſed denuò eſt reuerſus Erphordiam, ibiq; mortuus.

Baſilienſis Epiſcopus.

Circiter ante annos 50, quidam Baſilienſis Epiſcopus inſtaurauerat edictum, ſemper fruſtra tentatum, de prohibendo concubinatu ſacerdotum. De ea re ſtatim uaria certamina publicata, ac impreſſa ſunt. Primùm quidem reprehendit id edictum, & rectè affirmat, uirginitatem non eſſe humanàrum uirium. Quare aut concubinas ſacerdotibus concedendas eſſe, aut contaminaturos eos ciuium uxores ac filias. Deinde alij reprehendunt illum, & tamen ſimul fatentur & accuſant turpiſsimam ſacerdotum uitam, propter quam & reliqui homines in turpitudines ruant, et Deus mundum atrociter puniat. Atq; ita utraq; pars agnoſcit, clerum Gomorræam quandam uitam agere: ſed neutra de uero remedio, id eſt, coniugio cogitat. Sic ſanè actum & deliberatum eſt iam annis fermè mille. Gratia autē ſit Deo, omnium bonorum fonti, qui nunc ueram reformationem, ueraq; malorum remedia commonſtrauit.

Nicolaus Machiauellus.

Nicolaus Machiauellus, hiſtoricus & Secretarius Florentinus, floruit ante annos 30. Is in ſua hiſtoria ſæpè clarè oſtendit, ex ambitione et crudelitate pontificum, pleraq; mala ac bella Chriſtianis proueniſſe. In primo libro, ubi pontificum & cardinalium originem ponit, diſertè affirmat, nullam eos aliam poteſtatem, niſi eccleſiaſticam, uſque ad Theodericum regem Longobardorum habuiſſe, eò uſque in politicis rebus Regibus paruiſſe. Sed tūc

paulatim

paulatim & politicam potentiam quærere ac rapere ſibi cœpiſſe.

Tribus autem rationibus aut artibus eum creuiſſe demonſtrat: excommunicationibus, indulgentijs, & armis: quibus tamen ſceleratè ſit uſus. Dicit eum omnium bellorum, quæ in Italia ab eo tempore ferue runt, maxima ex parte cauſam extitiſſe: & hodie quoque ſeminando diſsidia ac bella, in Italia ſuam potentiam tueri & augere. Cardinales quoque ait initio nihil aliud quàm parrochos ſeu paſtores Romæ fuiſſe: ſed poſtea ſibi opes, titulos & ſingularia inſignia ac ueſtitum uſurpaſſe. Cæterùm Papas dicit ſuis technis et malis artibus eò rem deduxiſſe, ut ſicut ipſi antè Cæſaribus obnoxij ſubiectiq; fuerunt, ita nunc contrà Cæſares eis ſubeſſe, ac iurare obedientiam cogantur.

Emericus ſedis Apoſtolicæ cancellarius.

AD Emericum cancellarium ſedis Apoſtolicæ ſcripſit epiſtolam quidam prior Carthuſanus, in qua grauiter accuſat epiſcoporum & prælatorum non tantum delicatam, ſed & ſceleratam uitam, item quòd templa ſtudio bellandi diſpolient, omniaq; à pijs in templorum ornamenta collata conuaſantes, ciuilia bella inter Chriſtianos excitent, omniaq; Chriſtiano ſanguine cōtaminent. Idemq; etiam ipſum Papam factitare affirmat. Fortè & hæc epiſtola ante annos 200 ſcripta eſt: certè uetuſtas codicum, in quibus inuenitur, id indicat.

Baſilienſis Epiſcopus.

Circiter ante annos 50, quidam Baſilienſis Epiſcopus inſtaurauerat edictum, ſemper fruſtra tentatum, de prohibendo concubinatu ſacerdotum. De ea re ſtatim uaria certamina publicata, ac impreſſa ſunt. Primùm quidem reprehendit id edictum, & rectè affirmat, uirginitatem non eſſe humanarum uirium. Quare aut concubinas ſacerdotibus concedendas eſſe, aut contaminaturos eos ciuium uxores ac filias. Deinde alij reprehendunt illum, & tamen ſimul fatentur & accuſant turpiſsimam ſacerdotum uitam, propter quam & reliqui homines in turpitudines ruant, et Deus mundum atrociter puniat. Atq; ita utraq; pars agnoſcit, clerum Gomorræam quandam uitam agere: ſed neutra de uero remedio, id eſt, coniugio cogitat. Sic ſanè actum & deliberatum eſt iam annis fermè mille. Gratia autē ſit Deo, omnium bonorum fonti, qui nunc ueram reformationem, ueraq; malorum remedia commonſtrauit.

Nicolaus Machiauellus.

Nicolaus Machiauellus, hiſtoricus & Secretarius Florentinus, floruit ante annos 30. Is in ſua hiſtoria ſæpè clarè oſtendit, ex ambitione et crudelitate pontificum, pleraq; mala ac bella Chriſtianis prouenisse. In primo libro, ubi pontificum & cardinalium originem ponit, diſertè affirmat, nullam eos aliam poteſtatem, niſi eccleſiaſticam, uſque ad Theodericum regem Longobardorum habuiſſe, eò uſque in politicis rebus Regibus paruiſſe. Sed tūc

paulatim

paulatim & politicam potentiam quærere ac rapere ſibi cœpiſſe.

Tribus autem rationibus aut artibus eum creuiſſe demonſtrat: excommunicationibus, indulgentijs, & armis: quibus tamen ſceleratè ſit uſus. Dicit eum omnium bellorum, quæ in Italia ab eo tempore feruerunt, maxima ex parte cauſam extitiſſe: & hodie quoque ſeminando diſsidia ac bella, in Italia ſuam potentiam tueri & augere. Cardinales quoque ait initio nihil aliud quàm parrochos ſeu paſtores Romæ fuiſſe: ſed poſtea ſibi opes, titulos & ſingularia inſignia ac ueſtitum uſurpaſſe. Cæterùm Papas dicit ſuis technis et malis artibus eò rem deduxiſſe, ut ſicut ipſi antè Cæſaribus obnoxij ſubiectiq; fuerunt, ita nunc contrà Cæſares eis ſubeſſe, ac iurare obedientiam cogantur.

Emericus ſedis Apoſtolicæ cancellarius.

AD Emericum cancellarium ſedis Apoſtolicæ ſcripſit epiſtolam quidam prior Carthuſianus, in qua grauiter accuſat epiſcoporum & prælatorum non tantum delicatam, ſed & ſceleratam uitam, item quòd templa ſtudio bellandi diſpolient, omniaq; à pijs in templorum ornamenta collata conuaſantes, ciuilia bella inter Chriſtianos excitent, omniaq; Chriſtiano ſanguine cõtaminent. Idemq; etiam ipſum Papam factitare affirmat. Fortè & hæc epiſtola ante annos 200 ſcripta eſt: certè uetuſtas codicum, in quibus inuenitur, id indicat.

Iacobus Faber, & Iodocus Clitoueus.

FLoruerunt ante annos 30, aut paulo amplius, duo doctiſſimi uiri, Pariſijs, Iacobus Faber, & Clitoueus. Olfecerunt illi errores papiſticos etiam longè antè, quàm Lutherus in hanc arenam prodiret. Sic enim de eis Auentinus, qui circiter 1500 annū eorum diſcipulus fuit, de eis ſcribit: Ea tempeſtate Petrus Longobardus Lutetiæ Pariſiorū creatur pontifex. Is quidem Theologumenon quatuor libros ſcripſit: ſed ſacroſanctæ philoſophiæ ueritatem fontemq; puriſſimum, ſicuti plus millies à Iacobo Fabro & Iodoco Clichtoueo, præceptoribus meis accepi atque audiui, cœno quæſtionum, riuulis opinionum conturbauit. Id quod & uſus rerum magis (niſi cæci ſimus) ſatis ſuperq; docet. Faber etiam, docente Luthero, graues perſecutiones ob ueritatē à Pariſienſibus magiſtris ſuſtinuit, ut Sledanus in ſua hiſtoria ſcribit. Sed rex ſcriptis ex captiuitate Hiſpanica literis, iuſſit ei parci. Tales ubiq; multi fuerunt: Sed eorum ſententiæ ad nos uſq; non peruenerunt.

Franciſcus Picus.

IOannes Franciſcus Picus comes Mirandulæ, floruit ante annos 50. Habuit orationem in concilio Lateranenſi. Inuectus in ea uehemētiſſimè eſt, in contemptiſſimum ſtatum curiæ, & omnino omnium ſpiritualium: hortatusq; eſt concilium & Papam ad reformationem. Suaſit etiam, ut ſtudia linguarum et ſacrarum literarum inſtituerētur, ut ſtatæ preces corrigeren-

rigerentur, ut in eis ueræ à falſis commenticijsq́; hiſtorijs ſepararentur. Scripſit etiam propoſitiones quaſdam de non adorandis imaginibus, quas Pariſienſes cõdemnauerunt. Defendit quoque Hieronymum Sauanorolam, quem Papa tanquam hæreticum exuſſerat: eumq́; ſanctum prophetam appellat.

In epiſtola quadam adhortatur Maximilianum ad reformationem Eccleſiæ, hiſce uerbis: Reliquum eſt, maxime Cæſar, qua te fide & pietate poſſum, deprecer, ut ſanctiſsimum illud propoſitum tuum uindicandæ in priſtinam libertatem Chriſtianæ reipublicæ, quàm citius fieri poſsit adimpleas. Concutitur ab externis hoſtibus, ab internis laceratur: & Ieſu Chriſti Domini noſtri ſanguine circumſeptum & conſecratum ouile, peiora multo perpeſſum eſt, indiesq́; patitur à lupis, magis ſub ouina quàm propria pelle graſſantibus. Age igitur iam Cæſar optime, & excitis qua ratione potes Chriſtianis regibus, te Chriſto regum omnium regi, oues ſuas tam ab hoſtibus quàm à perfidis paſtoribus iamiam liberaturo, fidum miniſtrum exhibe. Mirandulæ, Calendis Decemb. Anno à Chriſti incarnatione M.D.

De quæſtione, An Papa ſit ſupra concilium, diſputans, recitat illam Bernhardi ſententiam: Quæ maior ſuperbia, quàm quòd unus homo toti congregationi iudicium ſuum præferat, tanquam ſolus habeat Spiritum S. Ponit & illam ſententiam: Quinimo ſimplici potius ruſtico, & infanti, & aniculæ, quàm pontifici maximo, & mille epiſcopis credendum eſt: ſi cõtra Euangeliũ iſti, illi pro Euãgelio uerba facerẽt.

Mantuanus.

BAptiſta Mantuanus monachus,homo apprimè doctus,nec tamen (ut apparet) impius ſæpius grauiſsimè accuſat Romanam eccleſiam. Degenerem eius ſtatum prolixè & ſatis duriter inſectatur Ecloga 9. Vbi inter cætera affirmat, ſpirituales illos ex paſtoribus ac canibus factos lupos rabioſos: ouileq́;,quòd paſcere ac tueri debebant,lacerare. In tertio porro Calamitatum libro ita corruptum Romanæ ſedis ſtatum deſcribit:

—Petriq́; domus polluta fluente
Marceſcit luxu (nulla hic arcana reuelo,
Non ignota loquor,liceat uulgata referre:
Sic urbes populiq́; ferunt,ea fama per omnem
Iam uetus Europam) mores extirpat honeſtos:
Sanctus ager ſcurris, uenerabilis ara cynædis
Seruit,honorandæ diuûm Ganymedibus ædes.
Quid miramur opes,recidiuaq́; ſurgere tecta?
Thuris odorati globulos & cinnama uendit
Mollis Arabs, Tyrij ueſtes: uenalia nobis
Templa ſacerdotes,altaria,ſacra,coronæ,
Ignis, thura,preces, cœlum eſt uenale, Deusq́;.

Vide & alia ſimilia his tum ibi,tũ in alijs eius ſcriptis. Floruit autem is Mantuanus ante annos 50,qui et ipſe (ut cùm ex prædictis, tum ex alijs eius ſcriptis apparet) magnopere Babyloniæ iſtius meretricis impuritatem & turpitudinem, ſicut et alij pij uiri omnibus temporibus, deteſtatus eſt.

De coniugio uerò ſacerdotum quid ſenſerit,facilè ex hiſce eius de diuo Hilario,in eius uita exiſtentibus

tibus carminibus apparet:

Integritas uitæ, legum prudentia, cultus
Cœlituum, tutela inopum, diadema pedumq́;
Pictauienſe tibi, dum nil mortalia curas,
Dum uiuis tibi ſorte tua contentus, ab omni
Ambitione procul, populo applaudente tulerunt.
Non nocuit tibi progenies, non obſtitit uxor
Legitimo coniuncta thoro: non horruit illa
Tempeſtate Deus thalamos, cunabula, tædas:
Sola erat in precio, quæ nunc incognita uirtus
Sordet, & attrito uiuit cum plebe cucullo.
Propterea leges, quæ ſunt connubia contra,
Eſſe malas quidam perhibent. prudentia patrum
Non ſatis aduertit, dicunt, quid ferre recuſet,
Quid ualeat natura pati. Ceruicibus aiunt
Hoc inſuaue iugum noſtris imponere Chriſtus
Noluit. Iſtud onus, quod adhuc q̃ plurima monſtra
Fecit, ab audaci dicunt pietate repertum.
Tutius eſſe uolunt, qua lex diuina ſinebat,
Iſſe uia, ueterumq́; ſequi ueſtigia patrum:
Quorum uita fuit melior cum coniuge, quàm nunc
Noſtra ſit, excluſis thalamis, & coniugis uſu.

Keiſersbergius.

Doctor Iohannes Keiſersbergk, pius (ut opinor) homo, nec etiam indoctus, ante 60 annos Argentinæ concionatus eſt. Inuehitur ſubinde in ſuis ſcriptis, in corruptiſſimum prælatorum ſtatum. accuſat eos, ꝙ ſint indocti & inhoneſti, ſintq́; cauſa omnis mali in populo. Dicit eos prauos ſucceſſiſſe prioribus prælatis, qui olim boni, & ueluti ſepes

quædam Eccleſiæ fuerunt. Quare iam ipſorum culpa prodi & diſſipari Eccleſiam. Monachos uerò nigros ſolitus eſt appellare Diabolos, albos matrem eius: pullos, de utroq; mixtos. ac ob id eos parum æquos habuit. Arguit & Romanam Eccleſiam erroris non ſegniter. Audio quoque ſolitum in publicis concionibus hanc quæſtionem proponere: Qui ſunt illi homines, qui incedunt raſi, ſicut moriones: tecta facie, ſicut infames: & fune uincti, ſicut fures? & poſtea ſibijpſi ſubijcere: Sunt monachi Franciſcani.

Sæpè dicitur ſolitus queri, corruptam eſſe religionem: ac prædicere, uenturum quendam diuinitus excitatum, qui eam inſtauret. Optauitq; uidere diem illam, & eſſe eius diſcipulus. Improbauit damnationem Veſalij, dixitq; inuidia monachorum damnatū.

Ioannes Syringus.

Vixit hic Magdeburgæ ante annos 40, doctor Theologiæ, & ſummi templi canonicus & concionator, nomine Ioannes Syringus, clariſſimi uiri D. Ioannis Syringi iuris prudentis patruus. Docuit amplius 30 annos. Multi teſtantur, eum crebrò ſolitum etiam in concionibus dicere, Das der pfaffen thůn nicht recht were / ſie můſten fallen. eorum religionem non eſſe ſynceram, neceſſariò ruituram: multaq; in eam ſententiam ſæpe diſſerere ſolitum. Audio etiam paſſim in ſuis theologicis libris in margine adſcripſiſſe, ubi aliqua parum uera ſententia in textu fuit: Hæc uerba ſic nunc ſentit communiter Eccleſia, ſed contrarium ex ſcriptura probari poteſt. Alioqui eum ad modum piè ac religioſè uixiſſe,

uixiſſe, multi affirmant. Sed adſcribam aliquot eius dicta, quæ cognata quædam eius, quæ adhuc Magdeburgæ uiuit, ſæpe fratrem eius, D. D. Ioannis Syringi patrem, qui ante paucos annos ad Dominum commigrauit, commemorare audiuit:

Zům erſten hat er alſo pflegen zůſagen zů ſeinē brůder Emmerā Scheyrinck/wenn er mit ihm redette: Lieber Brůder/ du biſt ein rechter pfaffēfeindt/ als ich wol vermercket/ vnnd aus deinē reden widder ſie verſtandē. Aber das ſey dir geſagt/ das die pfaffen (welchs ich nicht/ſondern du/wol erleben/ vnnd mit der zeit erfahrē wirſt) welche itzt ſo hoch erhabē/ ſolchen anhang an ihnen habē/vnnd ſo groß für der welt gachtet ſeind/ ſo veracht werden ſein/ſo hoch ſie itzt geacht vnnd geehret ſein. Denn Gott můß ſie ſtraffen. Vnnd wenn ihr weſen vnnd abgötterey (welchs doch nicht recht/ſonderen ein teüffeliſch vnnd abgöttiſch weſen iſt) noch lenger ſtünde/ vnnd zů nemhe/vnnd Gott ſeine macht an ihnē nicht beweiſete vnd ſtraffete/ vnnd ſie weidlich angriffe/ ſo wurden ſie mit irher abgötterey vnnd falſchen Gottes dienſt die gantze welt verfůrhen/ vnnd vnter ſich bringē. Aber ich weiß fürwar/vnnd bin des ſicher vnnd gewiß/ſie můſſen fallē/vnd einen groſſen anſtoß anleiden/ darumb das ihr weſen nicht recht/ noch Gott gefellig iſt.

Zům andern/ hat er vnter anderen auch alſo geſagt: Es iſt ein ſolches böſes vnd gif-

tiges kreütlein vmb die Gottsleſteriſchen pfaffen/das wen einer mit einem pfaffen zů thůn od' zůkriegē hatt/des ſache ſchwerlich mit ihm kan vertragē vnd zům gůthen ende gebracht werdē (deñ ſie laſſen nicht abe von ihren böſen dücken vnnd ſtücken) es ſey den das man den pfaffen die köpffe zerſchlage/ vnd ſo gantz vnd gar außrotte/ das mā von ihnen weder zů reden noch zů ſingen weiß.

Zům dritten/ hatt er auch alſo nicht ein mhal/ ſondern zům offternmahl pflegē zůſagē/ Lieber brůder/ du ſichſt alhie/ das ich da mit vmbgehe/ eine predig zůthůn/ vnd höre. Lieber brůder/ ich lauffe von einē ort zům andern/ auß einē bůch zům andern/ ſo finde ich nichts/ denn das an allē orten von einem hie/ vom andern dort/ die warheyt eigētlich iemmerlich verfelſchet iſt worden/ vnnd das der böſe vnnd arge feindt der teüffel an allē ortern/ ſeinen dreck auch miſt vntergemenget vnd geſehet hatt: das mir ſo ſchwer vnd angſt drüber wirdt/ das/ ſo ein meüßlein oder vögelein inn der ſtubē ein geraſpel oder gekritzel hette (welchs ich nicht wol leiden könte) iſt mirs ſchon empfallen was ich ſtudiert vnnd zů samē geleſen habe. So ſchwere vnnd ſo groſſe arbeit koſt es/ auff das mā die Göttliche ſchrifft recht verſtehe/ vnd von dem teüffels dreck vnd abgötterey/ damit ſie von vielen verfelſchet/ vnnd fein außgeſpicket wirdt/ recht vnnd rein abfege/ vnnd vnterſcheide.

Zů

Zů dem hatt er auch offt geſagt/ wenn der liebe getrüwe fromme Gott/ keinẽ auß gnaden erwecken würde/ der vns die Heilige ſchrifft clar an den tag gebe/ ſo würde auch keiner mit freiẽ hertzen vnnd gůthen gewiſſen eine rechte predig thůn. Derhalben werde er nicht wiſſen/ was recht oder vnrecht iſt. aber Got wirt die läſterunge ſeines nahmẽs nicht leiden/ vnnd ſein göttlich wort an den tag geben.

Hatt auch pflegen das volck zůvermanẽ/ das ſie nicht recht daran thůn/ das ſie einen heiligen hie/ dẽ andern dört vor einen Gott anbethen: welche doch one den rechtẽ Gott/ ſchepffer alles das ſo inn himmel vnnd auff erden lebet vnnd ſchwebet/ nicht ein augenblick ihr leben erhalten können/ vnnd ſollen andern helffen?

Hatt auch die pfaffen mit predigẽ/ leſen/ vnnd an allen orten ſehr hefftig geſtraffet/ das ihr thůn vnnd leben nicht recht/ vnnd ſtracks widder Gott vnnd ſein gebott ſey. Darnon er/ der pfaffen vngunſt auff ſich geladen/ vnnd ſindt ihm nicht gůt geweſen.

Clariſſimus uir D. D. Ioannes Syringius, eius nepos, morienti affuit, ac diſertè affirmat, illum integrum quatriduum diem & horam mortis ſuæ prædixiſſe: quo toto tempore diligenter ſe promiſſionibus diuinis de gratuita miſericordia per Chriſtum, neglectis omnibus humanis meritis & præſidijs, ſit conſolatus: atq; ita tãdem eum ter repetito dicto, In manus

tuas

tuas commendo, &c. fidentem Deo, *læto ac conſtãti animo expiraſſe.* Vnde *clariſsimè apparet, eum cùm de alijs, tum & de iuſtificationis articulo rectiſsimè nobiſcum ſenſiſſe: quin & prophetico ſpiritu futura præuidiſſe.*

Ludolphus Caſtrick.

LVdolphus *Caſtrick fuit paſtor ad diuum* Michaelem *in ſuburbio* Magdeburgæ, *aliquanto ante hæc tempora. Sæpè ante prædicationem* Lutheri *(nam & poſt id tempus uixit) ſolitus eſt in publicis concionibus reprehendere* Papæ *indulgentias: hortari omnes, ut à Chriſto petant indulgentias, ſeu peccatorum remiſsionem. & deniq; prædicere futurũ ut errores illi ex* Eccleſia Dei *per piam quãdam reformationem breui expurgentur, et remoueantur.*

Andreas archiepiſcopus Carniæ.

ANdreas *archiepiſcopus* Carniæ, *uixit circa annum* Domini *1480, nempe ante 70 annos.* Is *deformatum religioſorum ſui temporis ſtatũ conſiderans, innumeris ferè tã doctrinæ quàm uitæ ſcandalis ſuccurrere malo ſtatuit: idq; per liberum & generale concilium in* Germania *commodiſsimè fieri poſſe proſpiciens, ea de re quàm primũ perficienda, ſcriptis ſuis* Fridericum Imperatorem *& omnes* Imperij *proceres admonuit. conſentiunt plerique.* Andreas *igitur locũ concilio* Baſileam *ſtatuit, eoq; cum doctis quibuſdam uenit.* Hæc *cũ* Sixto *pontifici nunciata eſſent, ilicò legatũ ſuum* Angelum Sueciæ *epiſcopũ, ad ſenatum eiuſdem urbis cũ mandatis mittit,*

ut

ut (niſi pontificis interdictum incurrere uelint) Andream epiſcopum captiuum uinctumq; Romam mittant, ac omnes illi conſentientes in cõcilio exequendo pro excõmunicatis habeant. Verùm Baſilienſes minimè concedere uoluerunt, ut in libera ciuitate Epiſcopo innocenti uincula inijcerentur. Legatus igitur ira commotus, totam ciuitatem excommunicat, & abit. Miſit autem pontifex alios ad Imperatorem legatos, inter quos primas Iodocus Sedunenſium præſul tenebat. Hi aſtutis perſuaſionibus eò deduxerunt Fridericum Cæſarem, ut (licet inuitus, & longis uictus precibus) mãdaret Baſilienſibus, ne Andream ad ſua redire permitterent, ſed custoditum, ſecum in urbe, uſquequò aliud ad eos deſtinaret mandatum, reſeruarent. Voluit tamen Imperator etiam, ut interea Baſilienſes à nemine pro excommunicatis haberentur, nec propter prioris legati iratum diſceſſum à quoquã deuitarentur. Manſit igitur Andreas Baſileæ aliquot menſibus, in conclaui quodam, à certis quibuſdam, qui illum obſeruarẽt, cuſtoditus. tandemq; ibidem mortuus eſt, laqueo ſtrangulatus, proculdubio id pontifice procurante. Hæc Stumpfſius. Scripſit contra hunc Andream archiepiſcopus Henricus Inſtitoris, ac affirmat eum poſt priuatã fraternamq; admonitionẽ, euulgaſſe libellum quendam, in quo Papam accuſauerit, tum de fide, tum de uita. Scripſiſſe quoq; eũ ad omnes prælatos et academias, ac inuitaſſe eos ad celebrandam Synodum, & reformandã Eccleſiam. Vtinam huius boni epiſcopi ſcripta extarent.

Papa-

Papaſellus.

EDidit Philippus Melanthon ante annos 29 picturam quãdam monſtri, ex aſino aliiſq; animalibus conflati, ac in Tyberi anno 1496 inuenti: quod profectò, ut quiſq; etiam ſine interpretatione (quæ tamen commodiſsima addita eſt) animaduertere poteſt, horribiliter Babyloniam iſtam meretricem, ac ipſam Babylonem depingit.

Nicolaus Heluetius.

EXtat in Carolo Bouillo, uiſio Nicolai Heluetij heremitæ, q̃ ante annos 60 floruit, ac amplius quàm 20 annis, ut certò conſtat, ſine omni cibo uixit. Vidit autem is papale caput coronatũ, cum tribus gladijs ex facie eius exeuntibus, et tribus in eam tendentibus. Quæ pictura haud dubiè tum peſtilentes papæ errores & tyrannis, quibus Eccleſiã Chriſti uaſtat, per gladios egredientes: tum calamitates eiuſdem, quibus eum Deus perdet, per gladios in ipſum tendentes, ſignificatæ ſunt. Extat alioqui & ſeparatim impreſſa, cũ præfatione D. Martini Lutheri.

Sacerdos Curienſis.

EX pio ac docto uiro D. Nicolao Medlero, ſuperintendente Brunſwicenſi, pluries audiui, fuiſſe Curiæ in eius patria ſacerdotem, qui crebrò ſacrificulis dictitare ſolitus ſit: Vos iam Paulum ſub ſcamnum abiecistis: ueniet aliquando tempus, cum ipſe inde prorepens, uiciſsim uos ſub ſcamnum protrudet. Quæ prophetici ſpiritus uerba, multa continere uidentur. Primùm enim ſignificant, Papam & eius

eius ſpirituales, contempto Euangelio Pauli, *aliud* Euangelium *attuliſſe, aliamq́; religionem inſtituiſſe: per eam illos regnare iam, iacente in ſqualore Apoſtolo, præcipuo* Chriſti *organo, cũ ſuo* Chriſto, *quem unicum ardentiſſimè prædicat*. Deinde *prædicunt, futura eſſe tempora, quibus* Paulinum Euãgelium *in lucem reductum, impiam ſpiritualium religionẽ & eius miniſtros proſternat, & humi affigat*. Id *nunc experientia ipſa comprobatum eſſe, clarè cernimus*. Memini *ante annos quindecim (cum nihildum certi de doctrina inſtauratæ religionis ſcirem, eſſemq́; ab ea, utpote uulgo peſſimè audiente, planè auerſus) audire me ex quodam honeſto alioqui & prudente, nec tamen indocto uiro*, Antonio *legato* Piranenſi, *non eſſe legendas epiſtolas* Pauli: Scio, *inquiebat, aliquot homines, qui tantum ex lectione* Paulinarum *epiſtolarum*, Lutherani *facti ſunt*.

Ioannes Hilten.

PHilippus *in* Apologia, *in capite de* Votis *monaſticis, narrat, fuiſſe ante annos abhinc* 50, *monachum quendam* Iſennaci *in* Turingia, *nomine* Ioannem Hilten, *qui ob reprehenſos quoſdam monaſticos abuſus, in carcerem coniectus fuerit, ac tandem grauiter laborans, ad ſe* Guardianum *conuentus uocauerit, petieritq́; ſui morbi rationem haberi*. A *quo cum inſuper duriter obiurgatus eſſet, dixerit, ſe quidem nihil admodum contra monachatum docuiſſe*. Sed *uenturũ anno* 1516, *qui ſit monachos euerſurus, ac cui repugnare planè non queant*. Eo *uerò anno* Lutherus

therus docere incæpit. Quæ fuerit porrò eius doctrina, non ſatis indicat: Sed tamen innuit, eum de alijs etiam quibuſdam articulis ſatis recte ſenſiſſe.

Iacobus Almain.

IAcobus Almain magiſter Pariſienſis, ſcripſit anno 1512 quendam libellum ſatis acutè & diligenter contra Thomam Caietanũ, in quo probat, concilium & Eccleſiam eſſe ſupra Papam, & alioqui primatũ Papæ non parum extenuati. Impreſſus eſt liber Coloniæ, anno 1514. Affirmat quoq; multos ſtudio adulandi, & beneficia obtinendi, minimum extollere Pæpæ poteſtatem.

Maximilianus.

ANno undecimo ſupra milleſimum & 500, oblata ſunt Maximiliano grauamina Germanicarum Eccleſiarum, quibus à Papa premuntur. Iis motus Maximilianus, decretum quoddam oppoſuit, quo utcunque malum reprimeret & leniret. Grauia ſanè, ne dicam etiam impia ſunt illa grauamina, ac digna quæ à multis cognoſcantur. Impreſſa ſunt ſæpius: poſtremò uerò Coloniæ cum Baſilienſi concilio Syluij. Poſtea anno 23 in comitijs Noribergenſibus ſunt 100 eiuſmodi importabilia onera ab Imperio Papæ miſſa: in quibus aliquanto plenius ferrea ſeruitus Germaniæ, qua ab Romano iſto Pharaone ſeu Antichriſto miſerè premitur, impreſſa expoſitáque eſt. Fertur uulgò, cum à Leone, neſcio in qua re deceptus eſſet, dixiſſe Germanicè: Iam ſe uerè affirmare poſſe, quod nullus Paparum ſibi fidem ſeruauerit.

Flcken.

Fleken.

MOnachus quidam cognomento Fleken, notus reuerendo uiro D. Amſdorffio, fuit in monaſterio Steinlauſic prope Bitterfeld, qui nunquam uoluit celebrare miſſam. Accuſatus propterea pigriciæ, dixit eſſe aliã eius rei cauſam. In refectorio primum uidit propoſitiones Lutheri de Indulgentijs. ibi cùm alioqui ſilentium præſtandũ de more eſſet, præ gaudio ridens & geſtiens (fuit autem grandi & pleno corpore) dixit, Ha, ha, ha, Er iſt kommen/ ders euch thůn wirdt: Iam is uenit, qui uos rectè tractabit: monachos & ſacrificulos putans. Vnde apparet, eum ante prædicationem Lutheri expectaſſe redemptionem Iſrael, ex captiuitate Babylonica Antichriſti. Lutherus facit eius mentionem in præfatione alcorani Minoritarũ, tanquã à monachis uiolenter oppreſſus ſit. D. Martinus, piæ memoriæ, ſic aliquando de hoc bono monacho eſt locutus, Jch hab Flecken lieb, quia fuit homo plenus couſolatiõe: Verba eius erãt planè cõſolatoria: Scripſit ad me ſtatim cũ edidiſſem meas Propoſitiones, optimã epiſtolam. Jch wolt zehen gulden darumb geben/ das ich ſie noch hette. Erat autem fermè hæc ſententia: Venerabilis domine D. pergite & urgete pedes ueſtros: Et mihi ſemper diſplicuerunt hi abuſus papiſtici, &c. Die mönchen waren ihm auch gramm: deñ zů Steinlauſick hat er geſagt: Er iſt da/ der es thůn wirdt/ ſo hat er auch nie keine meß gehalten/ welchs ein gůt zeichen geweſen.

Veſtigia Vetuſtatis.

INter antiquitatis teſtimonia, contra Antichriſtum eiusq; errores, non immeritò recēſeri debet, quod non tantum hiſtoriæ, ut Moguntina quædam, teſtantur, extitiſſe olim fiſtulas, per quas laici ſanguinem Domini hauſerint: item & calices, in quibus uerſus ſculpti fuerint, teſtes communionis ſub utraque ſpecie: ſed & hodierne die adhuc Ratiſbonæ talia inſtrumenta, calicesq; talem laicorum communionem teſtantes, extare audio. Princeps Georgius Anhaldinus plura talia ſigna & tecmiria in ſuis concionibus contra miſſam utiliter collegit: quas uide, & non pigebit. Quid uerò de hac re multum diſputare attinet, cum extent in quodam hymno adhuc in papiſtica Ecclesia uſitato, hi uerſus, manifeſtè communionē laicorum ſub utraque ſpecie aſſerentes?

Dedit fragilibus, corporis ferculum:
Dedit & triſtibus, ſanguinis poculum,
Dicens: Accipite, quod trado uaſculum,
Omnes ex eo bibite.

Sic ſacrificium iſtud inſtituit,
Cuius officium commiti uoluit,
Solis preſbyteris, quibus ſic congruit,
Vt ſumant, & dent ceteris.

Hiſce teſtimonijs non immeritò addi poſſunt et ea ſigna, quibus Beatus Rhenanus in præfatione ſuper uerſionem Miſſæ græcæ probat, olim & ſacerdotes paucos eſſe ſolitos, & miſſas nec priuatas fuiſſe ullas

peni-

penitus, nec publicas, niſi admodum raras in Germania, quæ tamen propriè comunionis tãtum cauſa ſint celebratæ. Hiſce adde & uetuſtas agendas, in quarũ rubricis communio ſub utraque ſpecie, aliaq́; complura ſecundum noſtram religionem, contra papiſticos abuſus & abominationes ponuntur.

Ruſticorum querela.

IMpreſſus eſt iam olim unicus arcus, titulo Altercatio ruſticorum, uerſu conſcripta. Ibi queruntur miſeri ruſtici, id eſt, omnes laici, de ſpiritualibus primùm, quòd pro libitu ac ſine ulla planè legitima cauſa à ſpiritualibus uariè, præſertim autem litibus, excommunicationibus, & calumnijs uexentur & opprimantur. Deinde, quòd ſibi ab eis uxores contaminentur. Vnde & triſtes coniugum rixæ ac diſtractiones, & infamia tum ipſorum coniugum, tum & liberorum oriantur. Poſtremò queruntur quoque, ſibi uendi ſepulturas, ſeq́; uariè expilari. Obſeruatu autẽ dignum eſt, quod, quanquam clerici nihil, quod alicuius momenti ſit, ad illas grauiſſimas querelas reſpondeãt: tamen à papa (nam coram eo litigatur) abſoluuntur. Tale nimirum regimen debet eſſe Antichriſti, eiuſq́; miniſtrorum, ut miſerorum laicorum animam, famam, opes, uxores, & etiam ipſa corpora perderent, in ſeruitutem redigerent, & pedibus conculcarent. Etſi autem poema fictum eſt, tamen in eo inueterata tam Papæ eiuſq́; ſpiritualium tyrannis, Chriſtianorúmque turpis ſeruitus expreſſa eſt.

Speculum uiſionis.

IMpreſſus eſt liber Noribergæ anno 1508, titulo Speculum uiſionis, autore presbytero Ioſepho Grunepeck, qui uixit circa idem tempus. Minatur graues pœnas Chriſtianis, & præcipuè Eccleſiaſticis ſeu ſpiritualibus, ob eorum horribilia ſcelera. Obijcit autem eis potiſsimum, turpiſsimas libidines, auariciã, ambitionem, et neglectionẽ uerbi Dei, ac ſalutis animarum. Ac inter cætera picturis clarè oſtendit, fore ut laici curam uerbi ac miniſterij ſuſcipiant, auferant officium & opes à ſpiritualibus, resq́; eis ad raſtra redeat. Dicit etiam, eodem tẽpore fuiſſe ſanctum quendam uatem, qui per omnia Eccleſiarum limina diſcurrerit, & pœnitentiam Chriſtianis, futurumq́; exitium comminatus ſit. Recitat quoque uel ſummam, uel etiam partem alicuius eius concionis, cuius aliquot lineas & ego adſcribam. Expergiſcimini (inquit) ô uiri Chriſtiani, è graui ſcelerum ſomno, atraq́; mortis caligine: auriumq́; et omnium ſenſuum ueſtrorum corda reſcindentes, uerba mea intentiſsimè percipite: quia legem Domini Dei noſtri in latrinam, & omnes eius diuinos ſermones in obliuionis & contemptus cloacas abiciſtis: cœpiſtis uirtutum inexercitatione prorſus delirare, in malicia ſapere & prudentiſsimi eſſe: omnem æquitatem & iuſtitiam ſubuertere: pupillorum & uiduarum ſudore inebriari: patrimonium Chriſti ſcortorum delicijs diſsipare: ac etiam effratam libidinem ueſtram ſtupris, adulterijs, inceſtu, & omni illicito concubitu, inexplebilem uerò habendi uoracitatem furtis & ſacrilegij

crilegijs explere: denique Dei templum per ſcelus & ſummam iniquitatem ueſtram, conſtitutum eſt lupanar, & domus furum atque latronum, in quo non celebres hymni, ſed blaſphemiæ cœleſtis Principis reſonant. Propterea extant adhuc pauci dies, &c.

In hiſce ſanctus iſte propheta, quanquam uideatur omnes Chriſtianos compellare, tamen (meo iudicio) præcipuè ſacerdotes alloquitur. Nam obijcit eis, quòd patrimonium Chriſti ſcortorum delicijs diſſipent, quod ad laicos non poteſt pertinere: item, quòd ex templo Dei fecerint lupanar, & domum furum: item, quòd legem Domini & eius ſermones abiecerint, & obliti ſint.

Affirmat quoque idem Ioſephus, fuiſſe aliquando ante ea tempora, quendam iuſtum, ſanctum & zelo Dei plenum uirum, qui prædixerit, grauem perſecutionem ſpiritualibus per omnes Eccleſias ob eorum ſcelera imminere, euerſionemq́; multorum templorum: ideóq; ſuo tempore ait nullum ſermonem frequentiorem in omnium ore fuiſſe, quàm, iam imminere exitium ſpiritualibus, ob eorum turpem & ſceleratam uitam.

Eodem quoque ſuo tempore ait cruces ſuper ueſtes cecidiſſe, quòd & alij hiſtorici indicant. Interpretatur autem ipſe id ſignum ita, tãquam Deus homines & ad agnitionem peccati, & ſpem ueniæ uocauerit. dicitq́;, primùm in Eccleſiaſticis indumentis & ſacerdotum ueſtibus conſpectas. Ego credo, Deum eo ſigno Chriſtianos admonere uoluiſſe crucis Chriſti, id eſt, doctrinæ de paſsione Domini: ac indicare,

 ſe bre-

ſe breui largè cognitionem Euangelij ſuper omnes homines effuſurum eſſe.

Omnia ergo iſta, & prophetia iſtius ſacerdotis, & conciones illius ſancti prophetæ, & denique uaticiniū illius iuſti uiri, de quo ipſe dicit, fuerunt (meo ſanè iudicio) ideo ſpiritualibus à Deo propoſita, ut pœnitentiam agentes, imminentes calamitates effugerent: ſicut ſolet Deus facere, cum ſecuris ad radicem arboris poſita eſt. Nam uix decennio pòſt uenit Lutherus, qui Papam cum ſuis ſacrificulis euertit.

Faſciculus temporum.

CHronica Cartuſani cuiuſdam Colonienſis, titulo Faſciculus temporū, ante 60 annos ſcripta, ſubinde grauia ſcelera & impietates ſpiritualium recenſet. circa annum Domini 900 ſic de impietate paparum conqueritur: Heu, heu, heu, Domine Deus, quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus? Qualia contigiſſe circa hæc tempora etiam in Eccleſia, ſede Apoſtolica, quam uſque huc tanto zelo cuſtodiuiſti, legimus ſcādala? Quales contentiones et æmulationes, ſectæ, inuidiæ, ambitiones, intruſiones, perſecutiones? O tempus peſſimum, in quo defecit ſanctus, & diminutæ ſunt ueritates à filijs hominum. Et circa annum 1040 ſic ſcribit: De pluralitate beneficiorum, quæ circa hæc tempora nimis inualuiſſe uidentur, & deinceps continuata, multum dolenda ambitione prælatorum, & Symoniaca labe, quàm plurima ſcripta ſanctorum patrum habeantur, deteſtantium abuſiones iſtas. Et nota quod facile inuenti ſunt pauperes clerici & doctores, qui plura-

pluralitatem beneficiorum & pompam Eccleſiaſticorum reprehēderunt, donec offerret ſe occaſio participandi: qua accepta, communiter auaricia excæcauit eos. Fertur de quodam magiſtro magnæ literaturæ, qui ualde ſublimiter diſputauit contra diuitias prælatorum, & faſtum eorum, quaſi omnino ſic uiuere non liceret, &c. Hæc cum nunciata Domino Papæ fuiſſent, plauſibiliter reſpondit: Demus ei bonam præpoſituram, & hæc & illa beneficia, & benè pacatus erit. Factum eſt ita. & ecce protinus ſententiam mutauit, dicens: Nunquam intellexi materiā hanc, præter modò. Hactenus ille.

Sic nimirū illa meretrix Babylonia ſe poculo inebriauit, & ſcortationibus deliniuit potentes & ſapientes, ut uidentes nec uiderent, nec uidere uellent ueritatem & iuſtitiam.

Nicolaus Rus.

Nicolaus Rus ſacerdos Roſtochiēſis, magiſter & baccalaureus (ut uocant) formatus theologiæ, uixit ante annos 40. Reliquit prolixum ſcriptum, impreſſum Saxonica lingua, titulo De triplici funiculo. Eſt autem expoſitio Symboli, Decalogi, & Dominicæ orationis, in qua multa contra Papam diſputat, præcipuè autem hæc: Indulgentias eſſe merā deceptionem piorum, & quæſtum: Veras indulgentias contingere à ſolo Deo gratis, propter Chriſtum, omnibus uerè pœnitentibus: Papam non eam poteſtatem habere, quam ei multi tribuant: nec audiendum, niſi recta præcipiat. Sanctorum oſſa non eſſe adoranda: Sanctos non eſſe inuocandos: ſpirituales de-

tiges kreütlein vmb die Gottsleſteriſchen pfaffen/das wen einer mit einem pfaffen zů thůn od' zůkriegē hatt/ des ſache ſchwerlich mit ihm kan vertragē vnd zům gůthen ende gebracht werdē (deñ ſie laſſen nicht abe von ihren böſen dücken vnnd ſtücken) es ſey den das man den pfaffen die köpffe zerſchlage/ vnd ſo gantz vnd gar außrotte/ das mā von ihnen weder zů reden noch zů ſingen weiß.

Zům dritten/ hatt er auch alſo nicht ein mhal/ ſondern zům offternmahl pflegē zůſagē/ Lieber brůder/du ſichſt alhie/ das ich da mit vmbgehe/ eine predig zůthůn/ vnd höre. Lieber brůder/ ich lauffe von einē ort zům andern/auß einē bůch zům andern/ ſo finde ich nichts/ denn das an allē orten von einem hie/ vom andern dort/die warheyt eigētlich iemmerlich verfelſchet iſt worden/vnnd das der böſe vnnd arge feindt der teüffel an allē ortern/ſeinen dreck auch miſt vntergemenget vnd geſehet hatt: das mir ſo ſchwer vnd angſt drüber wirdt/ das/ſo ein meüßlein oder vögelein inn der ſtubē ein geraſpel oder gekritzel hette (welchs ich nicht wol leiden könte) iſt mirs ſchon empfallen was ich ſtudiert vnnd zů ſamē geleſen habe. So ſchwere vnnd ſo groſſe arbeit koſt es/ auff das mā die Göttliche ſchrifft recht verſtehe/vnd von dem teüffels dreck vnd abgötterey/ damit ſie von vielen verfelſchet/vnnd fein außgeſpicket wirdt/ recht vnnd rein abfege/vnnd vnterſcheide.

Zů

Zů dem hatt er auch offt geſagt/wenn der liebe getrüwe fromme Gott/keinē auß gnaden erwecken würde/der vns die Heilige ſchrifft clar an den tag gebe/ſo würde auch keiner mit freiē hertzen vnnd gůthen gewiſſen eine rechte predig thůn. Derhalben werde er nicht wiſſen/was recht oder vnrecht iſt. aber Got wirt die läſterunge ſeines nahmēs nicht leiden/ vnnd ſein göttlich wort an den tag geben.

Hatt auch pflegen das volck zůvermanē/ das ſie nicht recht daran thůn/das ſie einen heiligen hie/dē andern dört vor einen Gott anbethen: welche doch one den rechtē Gott/ ſchepffer alles das ſo inn himmel vnnd auff erden lebet vnnd ſchwebet/nicht ein augenblick ihr leben erhalten können/vnnd ſollen andern helffen?

Hatt auch die pfaffen mit predigē/leſen/ vnnd an allen orten ſehr hefftig geſtraffet/ das ihr thůn vnnd leben nicht recht/vnnd ſtracks widder Gott vnnd ſein gebott ſey. Darvon er/der pfaffen vngunſt auff ſich geladen/vnnd ſindt ihm nicht gůt geweſen.

Clariſſimus uir D. D. Ioannes Syringius, eius nepos, morienti affuit, ac diſertè affirmat, illum integrum quatriduum diem & horam mortis ſuæ prædixiſſe: quo toto tempore diligenter ſe promiſſionibus diuinis de gratuita miſericordia per Chriſtum, neglectis omnibus humanis meritis & præſidijs, ſit conſolatus: atq; ita tādem eum ter repetito dicto, In manus

tuas

tuas commendo, &c. fidentem Deo, læto ac conſtāti animo expiraſſe. Vnde clariſſimè apparet, eum cùm de alijs, tum & de iuſtificationis articulo rectiſſimè nobiſcum ſenſiſſe: quin & prophetico ſpiritu futura præuidiſſe.

Ludolphus Caſtrick.

L*Vdolphus Caſtrick fuit paſtor ad diuum Michaelem in ſuburbio Magdeburgæ, aliquanto ante hæc tempora. Sæpè ante prædicationem Lutheri (nam & poſt id tempus uixit) ſolitus eſt in publicis concionibus reprehendere Papæ indulgentias: hortari omnes, ut à Chriſto petant indulgentias, ſeu peccatorum remiſſionem. & deniq; prædicere, futurū ut errores illi ex Eccleſia Dei per piam quādam reformationem breui expurgentur, et remoueantur.*

Andreas archiepiſcopus Carniæ.

A*Ndreas archiepiſcopus Carniæ, uixit circa annum Domini 1480, nempe ante 70 annos. Is deformatum religioſorum ſui temporis ſtatū conſiderans, innumeris ferè tā doctrinæ quàm uitæ ſcandalis ſuccurrere malo ſtatuit: idq; per liberum & generale concilium in Germania commodiſſimè fieri poſſe proſpiciens, ea de re quàm primū perficienda, ſcriptis ſuis Fridericum Imperatorem & omnes Imperij proceres admonuit. conſentiunt plerique. Andreas igitur locū concilio Baſileam ſtatuit, eoq; cum doctis quibuſdam uenit. Hæc cū Sixto pontifici nunciata eſſent, ilicò legatū ſuum Angelum Suetiæ epiſcopū, ad ſenatum eiuſdem urbis cū mandatis mittit,*

ut

ut (niſi pontificis interdictum incurrere uelint) Andream epiſcopum captiuum uinctumq; Romam mittant, ac omnes illi conſentientes in cõcilio exequendo pro excõmunicatis habeant. Verùm Baſilienſes minimè concedere uoluerunt, ut in libera ciuitate Epiſcopo innocenti uincula inijcerentur. Legatus igitur ira commotus, totam ciuitatem excommunicat, & abit. Miſit autem pontifex alios ad Imperatorem legatos, inter quos primas Iodocus Sedunenſium præſul tenebat. Hi aſtutis perſuaſionibus eò deduxerunt Fridericum Cæſarem, ut (licet inuitus, & longis uictus precibus) mãdaret Baſilienſibus, ne Andream ad ſua redire permitterent, ſed cuſtoditum, ſecum in urbe, uſquequò aliud ad eos deſtinaret mandatum, reſeruarent. Voluit tamen Imperator etiam, ut interea Baſilienſes à nemine pro excommunicatis haberentur, nec propter prioris legati iratum diſceſſum à quoquã deuitarentur. Manſit igitur Andreas Baſileæ aliquot menſibus, in conclaui quodam, à certis quibuſdam, qui illum obſeruarẽt, cuſtoditus. tandemq; ibidem mortuus eſt, laqueo ſtrangulatus, proculdubio id pontifice procurante. Hæc Stumpffius. Scripſit contra hunc Andream archiepiſcopus Henricus Inſtitoris, ac affirmat eum poſt priuatã fraternamq; admonitionẽ, euulgaſſe libellum quendam, in quo Papam accuſauerit, tum de fide, tum de uita. Scripſiſſe quoq; eũ ad omnes prælatos et academias, ac inuitaſſe eos ad celebrandam Synodum, & reformandã Eccleſiam. Vtinam huius boni epiſcopi ſcripta extarent.

Papa-

Papaſellus.

EDidit Philippus Melanthon ante annos 29 picturam quãdam monſtri, ex aſino alijsq; animalibus conflati, ac in Tyberi anno 1496 inuenti: quod profectò, ut quiſq; etiam ſine interpretatione (quæ tamen commodiſsimà addita eſt) animaduertere poteſt, horribiliter Babyloniam iſtam meretricem, ac ipſam Babylonem depingit.

Nicolaus Heluetius.

EXtat in Carolo Bouillo, uiſio Nicolai Heluetij heremitæ, q ante annos 60 floruit, ac amplius quàm 20 annis, ut certò conſtat, ſine omni cibo uixit. Vidit autem is papale caput coronatũ, cum tribus gladijs ex facie eius exeuntibus, et tribus in eam tendentibus. Quæ pictura haud dubiè tum peſtilentes papæ errores & tyrannis, quibus Eccleſiã Chriſti uaſtat, per gladios egredientes: tum calamitates eiuſdem, quibus eum Deus perdet, per gladios in ipſum tendentes, ſignificatæ ſunt. Extat alioqui & ſeparatim impreſſa, cũ præfatione D. Martini Lutheri.

Sacerdos Curienſis.

EX pio ac docto uiro D. Nicolao Medlero, ſuperintendente Brunſwicenſi, pluries audiui, fuiſſe Curiæ in eius patria ſacerdotem, qui crebrò ſacrificulis dictitare ſolitus ſit: Vos iam Paulum ſub ſcamnum abiecistis: ueniet aliquando tempus, cum ipſe inde prorepens, uiciſsim uos ſub ſcamnum protrudet. Quæ prophetici ſpiritus uerba, multa continere uidentur. Primùm enim ſignificant, Papam &

eius

eius ſpirituales, contempto Euangelio Pauli, aliud Euangelium attuliſſe, aliamq; religionem inſtituiſſe: per eam illos regnare iam, iacente in ſqualore Apoſtolo, præcipuo Chriſti organo, cũ ſuo Chriſto, quem unicum ardentiſſimè prædicat. Deinde prædicunt, futura eſſe tempora, quibus Paulinum Euãgelium in lucem reductum, impiam ſpiritualium religionẽ & eius miniſtros proſternat, & humi affigat. Id nunc experientia ipſa comprobatum eſſe, clarè cernimus. Memini ante annos quindecim (cum nihildum certi de doctrina inſtauratæ religionis ſcirem, eſſemq; ab ea, utpote uulgo peſſimè audiente, planè auerſus) audire me ex quodam honeſto alioqui & prudente, nec tamen indocto uiro, Antonio legato Piranenſi, non eſſe legendas epiſtolas Pauli: Scio, inquiebat, aliquot homines, qui tantum ex lectione Paulinarum epiſtolarum, Lutherani facti ſunt.

Ioannes Hilten.

PHilippus in Apologia, in capite de Votis monaſticis, narrat, fuiſſe ante annos abhinc 50, monachum quendam Iſennaci in Turingia, nomine Ioannem Hilten, qui ob reprehenſos quoſdam monaſticos abuſus, in carcerem coniectus fuerit, ac tandem grauiter laborans, ad ſe Guardianum conuentus uocauerit, petieritq; ſui morbi rationem haberi. A quo cum inſuper duriter obiurgatus eſſet, dixerit, ſe quidem nihil admodum contra monachatum docuiſſe. Sed uenturũ anno 1516, qui ſit monachos euerſurus, ac cui repugnare planè non queant. Eo uerò anno Lutherus

therus docere incæpit. Quæ fuerit porrò eius doctrina, non ſatis indicat: Sed tamen innuit, eum de alijs etiam quibuſdam articulis ſatis recte ſenſiſſe.

Iacobus Almain.

IAcobus Almain magiſter Pariſienſis, ſcripſit anno 1512 quendam libellum ſatis acutè & diligenter contra Thomam Caietanũ, in quo probat, concilium & Eccleſiam eſſe ſupra Papam, & alioqui primatũ Papæ non parum extenuati. Impreſſus eſt liber Coloniæ, anno 1514. Affirmat quoq; multos ſtudio adulandi, & beneficia obtinendi, minimum extollere Pæpæ poteſtatem.

Maximilianus.

ANno undecimo ſupra milleſimum & 500, oblata ſunt Maximiliano grauamina Germanicarum Eccleſiarum, quibus à Papa premuntur. Iis motus Maximilianus, decretum quoddam oppoſuit, quo utcunque malum reprimeret & leniret. Grauia ſanè, ne dicam etiam impia ſunt illa grauamina, ac digna quæ à multis cognoſcantur. Impreſſa ſunt ſæpius: poſtremò uerò Coloniæ cum Baſilienſi concilio Syluij. Poſtea anno 23 in comitijs Noribergenſibus ſunt 100 eiuſmodi importabilia onera ab Imperio Papæ miſſa: in quibus aliquanto plenius ferrea ſeruitus Germaniæ, qua ab Romano iſto Pharaone ſeu Antichriſto miſerè premitur, impreſſa expoſitáque eſt. Fertur uulgò, cum à Leone, neſcio in qua re deceptus eſſet, dixiſſe Germanicè: Iam ſe uerè affirmare poſſe, quod nullus Paparum ſibi fidem ſeruauerit.

Flecken.

Fleken.

Monachus quidam cognomento Fleken, notus reuerendo uiro D. Amſdorffio, fuit in monaſterio Steinlauſic prope Bitterfeld, qui nunquam uoluit celebrare miſſam. Accuſatus propterea pigriciæ, dixit eſſe aliā eius rei cauſam. In refectorio primum uidit propoſitiones Lutheri de Indulgentijs. Ibi cùm alioqui ſilentium præſtandū de more eſſet, præ gaudio ridens & geſtiens (fuit autem grandi & pleno corpore) dixit, Ha, ha, ha, Er iſt kommen / ders euch thůn wirdt: Iam is uenit, qui uos rectè tractabit: monachos & ſacrificulos putans. Vnde apparet, eum ante prædicationem Lutheri expectaſſe redemptionem Iſrael, ex captiuitate Babylonica Antichriſti. Lutherus facit eius mentionem in præfatione alcorani Minoritarū, tanquā à monachis uiolenter oppreſſus ſit. D. Martinus, piæ memoriæ, ſic aliquando de hoc bono monacho eſt locutus, Jch hab Flecken lieb, quia fuit homo plenus conſolatione: Verba eius erāt planè cōſolatoria: Scripſit ad me ſtatim cū edidiſſem meas Propoſitiones, optimā epiſtolam. Jch wolt zehen gulden darumb geben / das ich ſie noch hette. Erat autem fermè hæc ſententia: Venerabilis domine D. pergite & urgete pedes ueſtros: Et mihi ſemper diſplicuerunt hi abuſus papiſtici, &c. Die mönchen waren ihm auch gramm: denn zů Steinlauſick hat er geſagt: Er iſt da / der es thůn wirdt / ſo hat er auch nie keine meß gehalten / welchs ein gůt zeichen geweſen.

Veſtigia Vetuſtatis.

INter antiquitatis teſtimonia, contra Antichriſtum eiusq; errores, non immeritò recēſeri debet, quod non tantum hiſtoriæ, ut Moguntina quædam, teſtantur, extitiſſe olim fiſtulas, per quas laici ſanguinem Domini hauſerint: item & calices, in quibus uerſus ſculpti fuerint, teſtes communionis ſub utraque ſpecie: ſed & hodierne die adhuc Ratiſbonæ talia inſtrumenta, calicesq; talem laicorum communionem teſtantes, extare audio. Princeps Georgius Anhaldinus plura talia ſigna & tecmiria in ſuis concionibus contra miſſam utiliter collegit: quas uide, & non pigebit. Quid uerò de hac re multum diſputare attinet, cum extent in quodam hymno adhuc in papiſtica Eccleſia uſitato, hi uerſus, manifeſtè communionē laicorum ſub utraque ſpecie aſſerentes?

Dedit fragilibus, corporis ferculum:
Dedit & triſtibus, ſanguinis poculum,
Dicens: Accipite, quod trado uaſculum,
Omnes ex eo bibite.

Sic ſacrificium iſtud inſtituit,
Cuius officium commiti uoluit,
Solis preſbyteris, quibus ſic congruit,
Vt ſumant, & dent cæteris.

Hiſce teſtimonijs non immeritò addi poſſunt et ea ſigna, quibus Beatus Rhenanus in præfatione ſuper uerſionem Miſſæ græcæ probat, olim & ſacerdotes paucos eſſe ſolitos, & miſſas nec priuatas fuiſſe ullas

peni-

peritus, nec publicas, niſi admodum raras in Germania, quæ tamen propriè comunionis tãtum cauſa ſint celebratæ. Hiſce adde & uetuſtas agendas, in quarũ rubricis communio ſub utraque ſpecie, aliaq; complura ſecundum noſtram religionem, contra papiſticos abuſus & abominationes ponuntur.

Ruſticorum querela.

IMpreſſus eſt iam olim unicus arcus, titulo Altercatio ruſticorum, uerſu conſcripta. Ibi queruntur miſeri ruſtici, id eſt, omnes laici, de ſpiritualibus primùm, quòd pro libitu ac ſine ulla planè legitima cauſa à ſpiritualibus uariè, præſertim autem litibus, excommunicationibus, & calumnijs uexentur & opprimantur. Deinde, quòd ſibi ab eis uxores contaminentur. Vnde & triſtes coniugum rixæ ac diſtractiones, & infamia tum ipſorum coniugum, tum & liberorum oriantur. Poſtremò queruntur quoque, ſibi uendi ſepulturas, ſeq; uariè expilari. Obſeruatu autẽ dignum eſt, quod, quanquam clerici nihil, quod alicuius momenti ſit, ad illas grauiſſimas querelas reſpondeãt: tamen à papa (nam coram eo litigatur) abſoluuntur. Tale nimirum regimen debet eſſe Antichriſti, eiuſq; miniſtrorum, ut miſerorum laicorum animam, famam, opes, uxores, & etiam ipſa corpora perderent, in ſeruitutem redigerent, & pedibus conculcarent. Etſi autem poema fictum eſt, tamen in eo inueterata tam Papæ eiuſq; ſpiritualium tyrannis, Chriſtianorúmque turpis ſeruitus expreſſa eſt.

Speculum uiſionis.

IMpreſſus eſt liber Noribergæ anno 1508, titulo Speculum uiſionis, autore presbytero Ioſepho Grunepeck, qui uixit circa idem tempus. Minatur graues pœnas Chriſtianis, & præcipuè Eccleſiaſticis ſeu ſpiritualibus, ob eorum horribilia ſcelera. Obijcit autem eis potiſſimum, turpiſſimas libidines, auariciā, ambitionem, et neglectionē uerbi Dei, ac ſalutis animarum. Ac inter cætera picturis clarè oſtendit, fore ut laici curam uerbi ac miniſterij ſuſcipiant, auferant officium & opes à ſpiritualibus, resq; eis ad raſtra redeat. Dicit etiam, eodem tēpore fuiſſe ſanctum quendam uatem, qui per omnia Eccleſiarum limina diſcurrerit, & pœnitentiam Chriſtianis, futurumq; exitium comminatus ſit. Recitat quoque uel ſummam, uel etiam partem alicuius eius concionis, cuius aliquot lineas & ego adſcribam. Expergiſcimini (inquit) ô uiri Chriſtiani, è graui ſcelerum ſomno, atraq; mortis caligine: auriumq; et omnium ſenſuum ueſtrorum corda reſcindentes, uerba mea intentiſſimè percipite: quia legem Domini Dei noſtri in latrinam, & omnes eius diuinos ſermones in obliuionis & contemptus cloacas abiecistis: cœpiſtis uirtutum inexercitatione prorſus delirare, in malicis ſapere & prudentiſſimi eſſe: omnem æquitatem & iuſtitiam ſubuertere: pupillorum & uiduarum ſudore inebriari: patrimonium Chriſti ſcortorum delicijs diſſipare: ac etiam efferatam libidinem ueſtram ſtupris, adulterijs, inceſtu, & omni illicito concubitu, inexplebilem uerò habendi uoracitatem furtis & ſacrilegijs

crilegijs explere: denique Dei templum per ſcelus & ſummam iniquitatem ueſtram, conſtitutum eſt lupanar, & domus furum atque latronum, in quo non celebres hymni, ſed blaſphemiæ cœleſtis Principis reſonant. Propterea extant adhuc pauci dies, &c.

In hiſce ſanctus iſte propheta, quanquam uideatur omnes Chriſtianos compellare, tamen (meo iudicio) præcipuè ſacerdotes alloquitur. Nam obijcit eis, quòd patrimonium Chriſti ſcortorum delicijs diſſipent, quod ad laicos non poteſt pertinere: item, quòd ex templo Dei fecerint lupanar, & domum furum: item, quòd legem Domini & eius ſermones abiecerint, & obliti ſint.

Affirmat quoque idem Ioſephus, fuiſſe aliquando ante ea tempora, quendam iuſtum, ſanctum & zelo Dei plenum uirum, qui prædixerit, grauem perſecutionem ſpiritualibus per omnes Eccleſias ob eorum ſcelera imminere, euerſionemq́; multorum templorum: ideóq; ſuo tempore ait nullum ſermonem frequentiorem in omnium ore fuiſſe, quàm, iam imminere exitium ſpiritualibus, ob eorum turpem & ſceleratam uitam.

Eodem quoque ſuo tempore ait cruces ſuper ueſtes cecidiſſe, quòd & alij hiſtorici indicant. Interpretatur autem ipſe id ſignum ita, tãquam Deus homines & ad agnitionem peccati, & ſpem ueniæ uocauerit. dicitq́;, primùm in Eccleſiaſticis indumentis & ſacerdotum ueſtibus conſpectas. Ego credo, Deum eo ſigno Chriſtianos admonere uoluiſſe crucis Chriſti, id eſt, doctrinæ de paſſione Domini: ac indicare,

pluralitatem beneficiorum & pompam Eccleſiaſticorum reprehēderunt, donec offerret ſe occaſio participandi: qua accepta, communiter auaricia excæcauit eos. Fertur de quodam magiſtro magnæ literaturæ, qui ualde ſublimiter diſputauit contra diuitias prælatorum, & faſtum eorum, quaſi omnino ſic uiuere non liceret, &c. Hæc cum nunciata Domino Papæ fuiſſent, plauſibiliter reſpondit: Demus ei bonam præpoſituram, & hæc & illa beneficia, & benè pacatus erit. Factum eſt ita. & ecce protinus ſententiam mutauit, dicens: Nunquam intellexi materiā hanc, præter modò. Hactenus ille.

Sic nimirū illa meretrix Babylonia ſe poculo inebriauit, & ſcortationibus deliniuit potentes & ſapientes, ut uidentes nec uiderent, nec uidere uellent ueritatem & iuſtitiam.

Nicolaus Rus.

NIcolaus Rus ſacerdos Roſtochiēſis, magiſter & baccalaureus (ut uocant) formatus theologiæ, uixit ante annos 40. Reliquit prolixum ſcriptum, impreſſum Saxonica lingua, titulo De triplici funiculo. Eſt autem expoſitio Symboli, Decalogi, & Dominicæ orationis, in qua multa contra Papam diſputat, præcipuè autem hæc: Indulgentias eſſe merā deceptionem piorum, & quæſtum: Veras indulgentias contingere à ſolo Deo gratis, propter Chriſtum, omnibus uerè pœnitentibus: Papam non eam poteſtatem habere, quam ei multi tribuant: nec audiendum, niſi recta præcipiat. Sanctorum oſſa non eſſe adoranda: Sanctos non eſſe inuocandos: ſpirituales de

bere dare cenſum, & ſubeſſe magiſtratibus. reprehendit quoque traditiones humanas, uarios abuſus & ſuperſtitiones. In primis uerò grauißimè inſectatus eſt, ſpiritualium turpißimam uitam, & officij neglectionē. Dicit, eos Antichriſti miniſtros eſſe. Habuit etiam ſuos auditores, eosq́; non paucos.

Soliti enim ſunt Roſtochium ex Bohemia uenire certi homines, haud dubiè Vualdenſium concionatores, qui cum ipſo & alijs ſuæ doctrinæ hominibus proprios conuentus habuerunt. Sed excitata eſt ab impijs contra eos perſequutio, multiq́; ciues ſunt propterea expulſi. Nam præter alia, etiam illud contra eos commenti ſunt, ſolere illos noctu conuenire, & in illis ſuis conuenticulis promiſcuas libidines exercere. Quare uulgo dictitatum eſt, conuenire eos in poßkeller, id eſt, oſculorum cellario. Ipſe Nicolaus Ruß primùm ob perſequutionem coactus eſt Roſtochio Vuiſmariam ſecedere, ubi circiter ſeſquiannum uixit. unde reuerſus denuò Roſtochium, rurſus ob nouam perſecutionem in Liuoniam abijt, ibiq́; diem ſuum obijt.

Habeo harmonias Euangeliorum eius manuſcriptas. Apparet fuiſſe hominem doctum, & diligentē. Viuunt adhuc hodierna die duo pij & docti uiri, mei que amici, Roſtochij, qui eius in humanioribus ſtudijs diſcipuli fuerunt, D.M. Conradus Pegellius, & D. M. Vitus, fidelis Chriſti miniſter ad S. Ioannem. Liber ipſius, ignoro an ante mortem uel poſt ſit impreſſus: certum tamen eſt, indulgentiarios impoſtores, & inquiſitores, ſummo ſtudio illius exemplaria

conqui-

conquiſiuiſſe, et pleraq; exuſsiſſe. Bonus quidam uir unam arcam plenam illis exemplaribus in terram defoderat, quæ uſque ad Lutheri tempora ſub terra fuerunt. Quare & pleraque computruerunt, eoq; pauciſsima extant, non illæſa tamen à putredine. Ego unicum habeo, curaboq; aliquando, Deo iuuante, ut & Miſnica lingua excudatur.

D. Pfennig.

Concionatus eſt ante annos fermè 50 Naumburgi quidam doctor Theologiæ, cognomēto Pfennig qui contra multos Papæ errores, præſertim autem indulgentias, publicè quoque diſputare eſt ſolitus. Tandem uerò, ubi intellexit ſibi inſidias ſtrui, tētauit fugam in Bohemiam: ſed retractus ex itinere ab Alberto duce Saxoniæ ac Miſnenſi, Epiſcopo traditus fuit: apud quem in carcere & uinculis, ueritati teſtimonium dando, contabuiſſe dicitur.

Antonius Mancinellus.

De Antonio Mancinello quidam celebris uir hāc narrauit hiſtoriā. Mancinellus in ſolenni quodam feſto Romæ ſub proceſsione, more ſolito, albo inſidens equo, publicè corā omni populo elegantem habuit orationem, contra Alexandrum ſextum pontificē: ubi omnes papiſtarum & Antichriſti regni abuſus, impios mores, ſpurciſsimam uitam, inaudita ſcelera & ſcandala reprehendit, ac ualde acriter in eaſdem abominationes eſt inuectus: & in fine, oſtquam perorauerat, orationem ſcriptam inter populum aſtantē ſparſit. Commotus hac oratione pon-

tifex, illum comprehẽdi, & utramq; ei manum abſcindi iuſsit. Sed conualeſcens Antonius, paulo pòſt iterũ in alio quodam feſto, ſimili modo multo grauiorẽ et uehementiorẽ habuit contra pontificẽ orationẽ, qua ita accenſus ille Satanæ miniſter Alexander, linguam Antonio excindi curauit: quo dolore aggrauato, pius hic uir interijt. Huius rei fides penes authorem ſit. Nam ego eam pro comperta non habeo.

M. Ioannes Ibenhagen Frimarienſis.

M. Ioannes Ibenhagen, Eccleſiæ Frimarienſis paſtor, qui floruit ante 50 annos, ſolitus eſt reprehendere prohibitionẽ ciborum, butyri, &c. Nam iſtis diebus, quibus in Papatu hominibus non licuit comedere carnes, ipſemet curauit ſuis operarijs coqui ſuillam carnem, eiſq; apponi, & ſimul cum eis comedit, dictitans, omnibus diebus licere Chriſtianis ueſci carnibus. Reprehendit etiam alias (ut probatæ fidei homines teſtantur) ſuperſtitiones, à Papa & pſeudoſpiritualibus ordinatas & inſtitutas. Nam quòd ſit humanum inuentum, non comedere carnes, ſic probauit:

Omnia in uſum hominis à Deo eſſe creata, & non inueniri in ſacris literis iſtiuſmodi præceptum: ideo & homines, ut id ſeruent, non obligari.

Improbauit quoq; adorationem ſtatuarum, & peregrinationem ad S. Iacobũ, S. Mariã, et alios Diuos.

Item, Hominibus in confeſſione fertur dixiſſe, eos ſanctorum neq; meritis, neq; interceſsione niti debere:

re:ſed ſola miſericordia Dei, *qui filium ſuum unige-nitum pro peccatis totius mundi dediſſet, qui homi-nes ſua ſatiſfactione (uerba eius recito)* Deo *recon-ciliaſſet, &c.*

Tilemannus.

FVit *in monaſterio Groningæ fermè ante 50 an-nos, quidam monachus* Minorita, *grandis admo dum natu, nomine* Tilemannus. *Is cuidam ciui nomine* Hans Ludeke, *in confeßione querenti, ſuam conſcien tiam neſcio quibus hominum traditionibus implica-tam teneri: reſpondit,* Multa *eſſe, quæ de ea materia dici oporteret, ſed non eſſe liberum.* Maximum *enim eſſe periculum ueritatẽ dicenti.* Sed *tamen eum bre uiter iam ſic rem accipere debere:* Chriſtum *pro no-bis eſſe mortuum: eum ſolum eſſe noſtrum ſeruatorẽ, in eum ſolum fidendum: reliqua omnia, ut indulgen tias, & ſimilia, eſſe meras nugas, ideoq; non curan-das.* Similia *haud dubiè & alijs in confeßione dixit.* An *etiã publicè quid dixerit, ignoro: dicturus haud dubiè & ea & alia multo plura, ſi per tyrannidem* Antichriſti, *eiusq; ſatellitum, qui ueritatem oppreſ-ſam ſepultamq; tenebant, licuiſſet.*

Stephanus Aufrerij.

STephanus Aufrerij, *qui aliquando ante hanc ætatem uixit, ſcribit quædam digna lectu de* Bo*nifacij octaui indulgentiarum patris, ſeu matris, im-portunitate & arrogantia, quæ adſcribam.*

Bonifacius *octauus, licet in his quæ ad curiã per-tinent, fuerit exercitatißimus: in tantam tamen arro* gan-

gantiam ſeipſum erexit, ut totius ſe mūdi Dominum diceret, tā in temporalibus, quàm in ſpiritualibus. Vnde inimicitias contraxit cum Philippo Pulchro, Rege Frāciæ, uulgariter dicto Lebel: propter quas regnum Franciæ ſubiecit Alberto Imperatori, ſicut & alia regna, ſed nihil proficit, &c. Et paulo pòſt: Quia Bonifacius ſciebat Philippū hæc omnia parui facere, ſibi quandam bullam tranſmiſit huius tenoris: Bonifacius Epiſcopus ſeruus ſeruorū Dei, Philippo Francorum Regi: Deum time, & mādata eius obſerua. Scire te uolumus, quod in ſpiritualibus & temporalibus nobis ſubes, beneficiorum & præbendarum ad te collatio nulla ſpectat: & ſi aliquorum uacantiam habeas, fructus eorum ſucceſſoribus reſerues: & ſi quæ contuliſti, collationes tales irritas decernimus: & quantum de facto proceſſerunt, reuocamus. Aliud credentes, hæreticos reputamus. Datum Laterani nonas Decemb. pontificatus noſtri anno primo.

Rex autem Philippus, ut ſequitur, reſpondit: Philippus Dei gratia Francorum rex, Bonifacio ſe gerenti pro ſummo pontifice, ſalutem modicam, ſiue nullam. Sciat tua maxima fatuitas, in temporalibus nos alicui nō ſubeſſe: Eccleſiarum & præbendarum collationem ad nos iure regio pertinere, & fructus earum uacatione durante noſtros facere: collationes à nobis hactenus factas, & in poſterum faciēdas, fore ualidas: & illarum uigore, poſſeſſores contra omnes uiriliter nos tueri: ſecus autē credentes, fatuos & dementes reputamus. Datum, &c.

Occaſione huiuſmodi literarum maxima tunc fuit habita Pariſijs diſputatio, de poteſtate Papæ & regali authoritate: de quo per Petrũ de Palude in ſuo tractatu De poteſtate Eccleſiaſtica. Multa autem alia fecit idem Bonifacius, quæ in fine miſerabiliter defecerunt: deditq; exemplum cunctis prælatis, ne alta ſaperent, ſed forma facti gregis, magis ſtuderent amari à ſubditis, quàm timeri. Hactenus Aufrerius. Hic eſt, de quo dicitur, Quòd intrauit ut uulpes, regnauit ut leo, exiuit ut canis.

Idem Stephanus ibidem de coniugio ſacerdotum, inquit: Tempore primitiuæ Eccleſiæ licebat presbyteris, & ſic conſtitutis, uxorem ducere. c. Quoniam. & c. Aliter. diſt. 31. dummodo die celebrationis abſtinerent à coniugibus. Poſtea in occidentali Eccleſia uenit prohibitio, ut conſtituti in ſacris deberent continere. d. c. Aliter, & c. In cœna. Et dicit Franciſcus in Rub. q. dec. uel 20. quod hoc præceptum det materiam illaqueandi plures animas, propter fragilitatem noſtram. Ideo credit, quòd ſicut Eccleſia indixit hoc præceptũ continentiæ, quòd quandoq; reuocabit. & erit conueniens dicto Apoſtoli reuocatio, qui dicit 1. Cor. 7. De uirginibus præceptum non habeo, conſilium autem do. Et dicit Siuil. in c. Cum olim, de clericis coniugatis, quòd pro bono ac ſalute animarum eſſet ſalubre ſtatutum, ut uolentes continere & mereri, relinquerentur uoluntati eorũ: non uolentes autem continere, poſſent contrahere. Nam experientia docente, prorſus cõtrarius effectus ſequitur ex illa lege continentiæ: cum hodie non ui-

uiant ſpiritualiter, nec ſint mundi, ſed illicito coitu maculentur, cum eorum grauiſsimo peccato, ubi cum propria uxore eſſet caſtitas. d. c. Nicena. Vnde deberet Eccleſia facere, ſicut bonus medicus, ut ſi medicina experientia docente potius officit quàm proficit, eam tollat. Hæc ille.

Tilemannus Spangenbergk.

Tilemannus Spangenbergk, D. Ioannis Spangenbergij theologi ſynceriſsimi, piæ memoriæ, pater, qui circiter annum 1499 diem clauſit extremū, inter alia pia monita ad liberos ſuos & uicinos ſæpè dixerat: Breui eam religionem, quæ tum uigebat, in ſummum uenturam contemptum: tum eos uiſuros, ſacerdotes & monachos ob malitiam, auariciam, odia & fœditates, eiectos ex templis & monaſterijs diſcurrere, & aliam ueram tum religionem fore inſtaurandam. Non enim patietur Deus (dixerat) corruptiſsimos horum hominum mores, præſertim cum uix unicum uerbum Euangelij doceant, & præterea uitam. quolibet etiam ethnico indignam ducant. Hanc religionis (papiſticæ uidelicet) mutationem tum dixit futuram, quando cornua calceorum, quæ tum abijciebantur, homines iterum eſſent recepturi, & non in anteriore parte tantum, ſed ex utroq; latere geſturi. Dixerat præterea aliquando in præſentia quorundam canonicorum: Spirituales & Eccleſiæ miniſtri docere populum quidem deberent, ſed inuerſo ordine bella gerunt, & ad arma adhortantur (erat enim quædam tunc inter duces Brunſwicenſes & Epiſcopum Hildesheimenſem diſcordia) id quod

quod alijs prohibere eos deceret, facere ipſi non erubeſcunt. Vbi animas curare deberent, non animas tantum, ſed corpora trucidãt. Sie ſollen ſein ſeel ſorger / ſo ſeindt ſie leib vnnd ſeel würger.

Erneſtus Archiepiſcopus Magdeburgenſis.

ERneſtum olim Archiepiſcopum Magdeburgenſem, de Iuſtificationis articulo piè ſenſiſſe, apparet ex uerbis eius fermè in ulitmo agone dictis. Nã D. Clemens Schaw diaconus Eccleſiæ Iſlebienſis, et tum Archiepiſcopi capellanus, teſtatur ſe aſtitiſſe ei, unà cum duobus Franciſcanis, in Salinis morienti: quorum alter ad Archiepiſcopum dixerit, Eſto bono animo inclyte princeps, Nos omnia non tantum noſtra, ſed & totius Minoritarum ordinis bona opera, tuæ celſitudini communicabimus. Non eſt dubium, quin illis acceptis, coram Dei conſiſtas tribunali iuſtus & beatus. Reſpondiſſe uerò Archiepiſcopum: Nein ich trawen / ich begere ewer werck nirgent zů. Meins herren Chriſti werck můſſens allein thůn / dar auff verlaß ich mich. id eſt, Nullo modo nec meis nec ueſtris operibus ego cõfidam, ſed ſolius mihi Chriſti opera ſufficiẽt. Fuit alioqui & in politica gubernatione homo iuſtus ac frugi, & non dilapidator redituum, & uexator miſerorum, ſicut ſequentes Marchitæ.

Berna.

BErnæ accidit anno 1507 mirabilis hiſtoria, conſcripta uulgari & Latino ſermone, uerſu & ſoluta oratione. Digna ſanè eſt, quæ huic catalogo

noſtro

noſtro breuiter inſeratur, propterea quòd inſignem impietatem, audaciam & fraudem monachorum contineat.

Dominicani, quibus perpetua eſt cum Franciſcanis (iuxta illud Heſiodicum, Inuidet mendicus mendico, ob partecas & lucrum) æmulatio, cupientes ſui ordinis, aliquo inſigni facinore, nomen augere, & Franciſcanorum diminuere, atq; ita oblationes plebeculæ ad ſe pertrahere. Longã telam quandam fraudum technarumq; per ſuos quoſdam primarios excogitauerũt, ac Bernæ in ſuo monaſterio contexuerunt.

Quatuor quidam (primates alioqui ſui ordinis) hiſtriones, ſelegerunt ſimplicem quendam fratrem, qui recens, non ſine dote, ex nimia ſuperſtitione erat factus monachus. Eum tum alijs multiplicibus ſuperſtitionibus, tũ fictis S. Mariæ, Barbaræ, Catharinæq; Senenſis apparitionibus & reuelationibus, tum medicatis potionibus, tũ deniq; etiam magicis artib. ita dementarunt, factis ei etiam inſtar Franciſci quinq; uulneribus, ut ille planè crederet ſibi diuam uirginẽ apparuiſſe, ſibiq; rubentem euchariſtiam & miraculoſum Chriſti ſanguinem obtuliſſe, & ad ſenatum mandata tradidiſſe, quæ etiam in ſenatu expoſuit, in quibus inter cætera fuit, quòd diua uirgo ſit in peccato concepta: ideoq; ferendi nõ ſint in ciuitate Franciſcani, qui cum alioqui ſcelerati & non reformati eſſent, tum etiam nõ ferendum errorem de pura conceptione uirginis docerent. Docuit etiam, imaginem quandam D. Virginis, quam monachi arte (tanquam ſi fleret) humorem ſtillare fecerant, colendam eſſe.

Res

Res eſt primùm ab omnibus credita. ruffus ille color pro Chriſti ſanguine adoratus, & multis magnis ſatrapis huc atq; illuc, uelut pro ingenti munere (non ſine recompenſatione) guttatim miſsitatus. Factus maximus concurſus ad illam plorantem ſtatuam, & ad ementitum Chriſti cruorem, nõ ſine maximis muneribus & oblationibus. Sic ergo rem cò Dominicani perduxerunt, ut ſoli omne lucrum haberent, ſoli pro ſemidiuis colerentur: miſeri uerò Funigeri Franciſci filij cum contemptu etiam damnum & eſuriem, nemine eleemoſynam eis dante, ferre habereq; cogerentur. Sicq; ſanctis Funigeris res planè ad funem reſtimq; redacta eſſe uidebatur.

Sed Franciſcani ignominia damnóque extimulati (ut miſeris ingenium grande eſt) taliumq; technarum fingendi apparitiones & miracula (eo quòd papiſticis impoſtoribus ſeu ſacrificulis ſunt uſitatæ) non ignari, eò uſque rem diligenter inueſtigârunt, quoad tota fraus patefieret. Atque ob ea maleficia impiasq; fraudes quatuor tantum illi primarij, anno 1509 exuſti ſunt: cum non illi ſoli, ſed quamplures alij eius ſceleris rei participesq; eſſent. Inter alios etiam ipſe Prouincialis, ut eum uocant.

Cum torquerentur impoſtores illi, multa & horribilia, præter ea quæ recitaui, confeſſi ſunt, quæ tamen (uti teſtantur ipſimet papiſtici ſcriptores) ne totus ſpiritualiũ Papæ ordo populo uileſceret, ipſo Papa per legatum ita præcipiente, occultata ſunt.

Talibus fraudibus fictarum apparitionum, reuelationum & miraculorum, non dubito pleraſque ido

lolatrias & cultus, apud papiſtas uel excitatos primùm, uel certè poſtea confirmatos & auctos: ſicut in omnibus fermè regionibus technarum huiuſmodi tum olim patefactarum, tum poſt inſtauratā prædicationem Euangelij, hiſtoriæ narrantur. Suerini in Mechelburgēſi ducatu, cultus eſt ſanguis Chriſti: qui poſtea recluſus, & ab aurifabris diligenter inſpectus, draconis ſanguis deprehenſus eſt. Nam eo illi in exprimendis inſignibus annularibus utuntur, eoq; eius gnari ſunt.

Budæus.

BVdæus, in ijs quæ ante Lutheri prædicationē ſcripſit, duriter et prolixè Papam, Epiſcopos, prælatos, & ſacrificulos accuſat: præſertim autem in libro de eſſe, qui anno 1513 Aditus eſt. Dicit eos bella inter Chriſtianos ciere, cū pacis authores eſſe deberent: uincere longè peßimum quemque è populo, auaricia, crudelitate, ſuperbia, ambitione, crapula, luxu, ſpurciſcimis libidinibus, & omnibus alijs ſceleribus, quæ in uita hominum graſſantur: præſertim autem Epicureiſmum extremum eis tribuit.

Dicit eos eſſe tum indoctos, tum etiam inimicos literarum: negligere penitùs ſalutem Chriſtianorum, ſibiq; commiſſas piorum Eccleſias. Multis eos uelle præeſſe Eccleſijs, cum ne unicam quidē rectè regere poßint, imò ne cogitent quidem. Quin etiam ait eos perdere, et ad inferos præcipitare homines cùm alijs rationibus, tum uerò turpißimæ ſceleſtißimæq; uitæ nefarijs exemplis. Diſſoluiſſe eos ait Eccleſiaſticam diſciplinam, quam tueri debebant. Erumpit alicubi in

in haſce uoces: Quam autē ſpem ſalutis habere poſſunt, qui cum ſint Principes, ſacerdotes, & in plebe gubernacula tenentes, meridie in ſcopulos impietatis impingunt? & cum ſplendore uitæ prælucere Dominicæ familiæ debeant, erroris illi nobis & hallucinationis caliginem tetram ob oculos offundunt?

Item: Egóne ut credam, fidem eos bonam agnoſcere, qui ſub exuuijs Domini noſtri, aram & ſacra tenentes, & ipſum denique Dominū exoſculātes, eiuſdem ipſius placita & inſtituta floccipendant, eisq́; è diametro oppoſita pugnantiaq́; amplectantur?

Item: Ecquis eſt autem obſecro, qui ſi ſtatum Eccleſiæ, motum, flexum, habitum, affectiones denique corporis & animi, & ſeſſiones ipſas æſtimet, quales non pridem uidimus, ullam rationem haberi oraculorum, aut omnino ſacrorū monumentorum iudicet? Quaſi uerò non monodias ueras in funus animarum Entheus ille uates, ſed planè nænias effatus ſit. Nam pontificiam iuriſdictionem ita degeneraſſe cernimus ex charitate priſca, ut ubi æqui boniq́; & benignitatis ſinus ſolebat eſſe, ibi litium officina, capturarúmque improbarum nunc eſſe uideatur. Inde illa formularum aucupia, & rituum pontificiorum cautiones ad circumſcribendam familiam Domini concinnata. Inde multarū compendia præſulibus enata, acceptorum paginas luculenter augētia. Inde ſacrilegæ nundinæ earum rerum, quæ in commercio humano ſine piaculo eſſe non poſſunt. Mitto nunc teſſeras, non modò ueniales, ſed etiam uenales, impuritatem ſcelerum, & ſolutionem ſacrarum legum, ſordida beni

gnitate largientes. Itaque ſacroſanctos canones, melioribus annis factos, ut ijs uelut regulis uita clericorum dirigeretur, & uelut patrum præſcriptis poſteri formarentur, iam in amuſſes plūbeas euaſiſſe, quis non uidet? Quales olim fuiſſe canones plūbei, & moles nō ſtructuram operum tenore æquabili dirigunt, ſed ex ſtructorum commodo & libidine flexiles, ſtructuræ accommodantur: ſic canones pontificij ex uſu Eccleſiæ antiſtitum flexibiles, plumbei & cerei facti ſunt, ut iam diu inſtituta maiorum & ſanctiones pontificiæ nō moribus regendis uſui eſſe, ſed (propemodum dixerim) argentariæ factitandæ authoritatem accommodare uideantur. Hæc ille.

Ex quibus apparet, Budæum non ſolum uitæ ſummam turpitudinem & ſcelera Papæ, ſacerdotibusq́;, ſed & officij ſui in inſtituenda plebe Domini neglectionem, atq; adeò corruptam & diſciplinam, & aliquatenus etiam religionem Chriſtianam exprobare. Ait quoque, oportere quamprimum reformari Eccleſiaſticos, ſeu ſpirituales: id niſi fiat, funditus interituram eſſe Eccleſiam.

Poſt prædicationem uerò D. Martini, audiui etiam æquiorem factum nobis eſſe, ac Locos communes diligenter lectitare ſolitū eſſe. Sed timuit fortaßis tyrannorum & carnificum Dominicanorum crudelitatē, eoq́; publicè eam ſententiam profiteri non eſt auſus.

Conradus Celtes.

Conradus Celtes, homo doctiſſimus, floruit Viēnæ circiter ante 60 annos. Intellexi ex fide di-

gniſsimis hominibus,rerumq́; ac uitæ eius non ignaris,damnaſſe eum miſſam,purgatorium, & ſanctorũ inuocationem:eoq́; eum nunquam publica ſacra ſeu miſſas frequẽtaſſe. atq; eam ob cauſam excommunicatum,excommunicationemq́; contempſiſſe.

Pater Friderici Myconij.

CLariſſimi uiri & theologi conſtantiſſimi Friderici Myconij patrem,nõ tantum uerè pium, ſed & probè gnarum fuiſſe purioris religionis,facilè ex ſcripto filij, cui Somnium nomen impoſuit,cerni poteſt. Vnde pauca huc tranſcribam.

Inſtituerat me pater meus(inquit Fridericus Myconius)adhuc puerum & infantem,Decalogi uerba, orationem Dominicam,& ſymbolum,& cogebat me frequenter orare. À ſolo enim Deo eſſe nobis gratis omnia,& illum nos gubernaturum,ſi diligenter orarem,perſuadebat.Item,ſanguinem Chriſti eſſe precium pro peccatis mundi,& cuilibet Chriſtiano eſſe neceſſariam hanc fidem. Quòd ſi tantum tres homines debeant ſaluari per ſanguinem Chriſti, tamen ſe certiſſimè ſtatuere debere, ſe eſſe unũ ex illis tribus: & contumeliam eſſe in ſanguinem Chriſti, de hac re dubitare.Indulgentias papales eſſe retia, quibus caperetur pecunia ſimplicium. Certè remiſſionem peccatorum & uitam æternam non poſſe emi pecunia:ſed offendi ſacerdotes,ſi iſta dicerentur.Hæc ille.

Hinc apparet,illum uirum recte ſenſiſſe de iuſtificatione,de uera ac non dubitante fide, qua omnia à Deo impetremus: De inuocando ſolo Deo, & de indulgentiarum uanitate. Fuit haud dubiè aut Vual-

denſium diſcipulus, aut alioqui θεοδίδακτος mirabili modo à Deo ueritatem edoctus: quales multi in omnibus locis fuerunt.

Ioannes Tornacenſis.

IOannes Tornacēſis oppugnauit primatum Papæ, ac ob eam cauſam à Pariſienſibus eſt damnatus. Floruit ante hæc tempora. Teſtatur Lutherus.

Ioannes Kalcheiſen.

IOannes Kalcheiſen oppugnauit indulgentias ante hæc tempora in Anglia. Teſtis Lutherus.

Orbellus & Bernerus.

ORbellus & Bernerus, duo quidam docti homines, contra ſpiritualium cœlibatum pro coniugio ſcripſiſſe dicuntur. Quando autem uixerint, ignoro.

Albertus Roxiatus.

ALbertus Roxiatus floruit circa annum Domini 1340. in l. bene à Zenone. col. 6. nu. 18. c. de quadri. præſcripſit. inquit: Præſidētes Romanæ Eccleſiæ, eorū aſtuta et ſagaci prudētia ſecundum temporum uarietatem ſua uariauerunt ſtatuta, modò Imperium ſublimando, modò paulatim deprimendo de tempore in tēpus. Sed ad quid? niſi ut ſenſim omnia & cœleſtia & terrena, & ſpiritualia & temporalia (ut uocant) pedibus ſuis (ut palàm gloriantur) ſubijcerent? Eodem loco probat quoq; ſententiam Ioannis Pariſienſis & Dantis Aligerij, quod imperium à papa non dependeat. Refert quoq; ibidem, & approbat

bat legem Lud. Bauari Imperatoris 4, per quam itē declaratur, & ex ſola electione uerum imperatorē fieri, ſine ulla Papæ uel ſuæ ſedis approbatione: & contrarium aſſerentes, omnibus feudis & bonis Imperij ipſo facto priuantur, & crimen læſæ maieſtatis incurriſſe decernuntur.

Quidam decanus Madeburgenſis olim ſcripſit de uitiato curiæ Romanæ ſtatu. Eius ſcriptum adhuc inuenitur. Quis uerò aut quando fuerit, non ſatis mihi conſtat. Dabo tamen operam, ut totam rem clarius explorem.

D. Andreas Proles, Auguſtinianorum prouincialis.

HEnningus monachus Auguſtinianus, in Porta cœli prope Vueringerodi, qui adhuc, ualde tamē grādæuus, uiuit, ſic de D. Andrea Prole Lipſenſi, qui ante 40 annos obijt, narrat: Me uiuente, inquit, erat Prior noſtri monaſterij D. Andreas Proles Lipſenſis, uir doctus & magni animi, bonumq́; pro Chriſtiano populo zelum habens. Ab ipſo ſæpè audiui inter prælegendum, hæc uerba: Auditis fratres teſtimoniū ſcripturæ ſanctæ, quòd gratia ſumus, quicquid ſumus: & gratia habemus, quicquid habemus. Vnde igitur tantæ tenebræ, & horrendæ ſuperſtitiones? O fratres, res Chriſtiana opus habet forti & magna reformatione, quam quidem iam propè inſtare uideo. Quærentibus fratribus, Quare ipſe non inciperet reformationem, ac erroribus ſeſe opponeret? reſpondebat: Videtis fratres, me eſſe ætate grandæuum, corpore et uiribus debilem: & agnoſco me non

eſſe præditum tanta doctrina, induſtria, & eloquentia, quantam hæc res poſtulat. Sed excitabit Dominus hero.m, ætate, uiribus, induſtria, doctrina, ingenio & eloquentia præſtantem, qui reformationem incipiet, erroribusq; ſeſe opponet: ei Deus animum dabit, ut Magnatibus contradicere auſit: & ipſius miniſterium ſalutare Dei beneficio comperietis. Solitus eſt etiam ſæpè dicere inter prælegendum: Regnum Papæ magnam minatur ruinam, quia nimis álte & nimis citò creuit. Hæc teſtatur prædictus frater Henningus, ſe ſæpè ex ore D. Andreæ Prolis audiuiſſe. Hunc ipſum D. Prolem iam decrepitum, uidit & audiuit D. Martinus Luther, admodum tamẽ iuuenis, Magdeburgæ. Teſtatur & ſequentia Henningus, uocatum eſſe prædictum D. Prolem paulò ante mortem ad ſynodum quandam, ut pote iam prouincialem, cuius locum ac nomen ipſe ignorat: ego ſuſpicor eſſe eam, quæ primò fuit Piſis indicta, pòſt Mediolani acta, & demùm in Laterano circa 1510 abſoluta. Ibi cum ageretur de indicendo neſcio quo nouo feſto, omnesq; id probarent, ſolus iſte D. Proles contradixit, & uſq; in finem contradicturum ſe affirmauit: quòd populus Chriſtianus ſanguine Chriſti liberatus, alioqui nimium eſſet traditionibus oneratus. Tentauit Papa unà cum concilij patribus, ſeu potius ſuis adulatoribus, Prolem à ſententia ſua deducere, & ut reuocaret perſuadere: ſed fruſtra. Quare Papa eum excommunicauit. Proles contempta excõmunicatione, ad ſuos confugit. In hac fuga, ut ipſemet poſtea narrare eſt ſolitus, perſuaſus à comite,

emit arcum & ſagitas: quem cum diebus aliquot ge ſtaſſet, tandem ſecum cogitans, cauſam eam nõ ſuam, ſed Dei eſſe, quæ nec opprimi totius mundi armis, nec defendi poßit, quanto minus à decrepito & debili ſene: arcum unà cum pharetra ex curru in itinere proiecit, ſeq; Domino commendauit. Affirmauit quoq; ſæpè ſe in eo itinere in maximis fuiſſe periculis, quòd ei Papa inſidiatores ſubornârat: ex quibus, ſi non fuiſſet diuinitù protectus, nequaquam ſe euadere potuiſſe. Demũ reuerſus, narrauit fratribus omnia ordine. qui pietate & grauitate uiri moti, cœperunt primùm contemnere excommunicationem. ac fuit anno integro in excommunicatione: quo tempore etiam grauius, quàm antea, errores ac ſuperſtitiones Papæ reprehendit. Verùm tam multum tandem actum ac laboratum eſt ab Archiepiſcopo Magdeburgenſi Erneſto, duce Saxoniæ, (qui tum eo quòd in ſuo epiſcopatu ageret Proles, tum quòd Lipſiæ erat natus, de eo homine & cauſa erat ſolicitus) ut tandem Proles à Papa abſolueretur: ſed ea conditione, ut ipſemet accepto ſaluo conductu, ut uocant, adiret Papã. Profectus eò, cum non procul Roma eſſet, præmonitus per certum hominẽ, à cardinale quodã ſui ordinis monacho, obuiã ipſi miſſum, imminere ſibi Romæ à Papa certũ exitiũ, denuò in Germaniã cœpit fugere. in qua fuga, ob extremũ ſeniũ parũ iactationis patiens, incidit in morbũ: ac uix uſq; Cielenbachium perlatus eſt, ubi in Domino obijt, & in Auguſtinianorum monaſterio ſepultus eſt, &c.

APPENDIX,
Prioribus iam excuſis demum ab autore miſſa.

I. Bernhardus Lublinenſis.

Miſſa eſt mihi à fide dignis uiris epiſtola Bern*hardi* Lublinen*ſis, ad quendam* Simon*em* Cracouien*ſem* bibliopol*am, anno* Domini 1505 *ſcripta, in qua quoniam erant quædam ſcitu digna, & noſtro ſcopo conuenientia de religione ſcripta, uiſum mihi eſt eam partem adſcribere.* Hæc *uerò eius uerba ſunt:*

Nuper *dominus* Iohannes Pilcen*ſis attulit mihi* Chronic*am* Bohemor*ũ, illam quæ &* Bohemic*è impreſſa eſt, penes quam hiſtoria eſt de tribus regibus* Maguntiæ, *quam legi diligenter, & omnino plurima digna lectu & ſcitu ibi reperiuntur, de moribus* Orientalium. Præcipu*è autem de genere hominum, qui* Mandapoli *uocantur; quibus neq; domus eſt ulla, neq; poſſeßio, neq; locus certus, ſed continuò eunt more iſtorum* Ciconum, *quos dicimus* Cigani, *ab urbe ad urbem circumeuntes, uillas, oppida, regiones, tam irrequieto labore, ut nullibi ultra tres dies commorari eis liceat: nullam ſectam pertinaciter defendunt.* Quamuis *autem* Chriſtiani *dicantur, tamen ubicunq; uenerint, eo ritu baptizantur, ut tenent homines loci illius. aliaq; plura ſunt eorum inſtituta, alijs non communia, ſicut uidebis ſi legas. & cogitabam qui tam piè* Deum *colant, & nihil iniuſtum habeant,*

beant, ab iniurijs etiam abſtineant, quomodo damnari debeant: uiſaq́; mihi ſunt iudicia Domini *abyſſus multa: & extra* Euangelium *nullas omnino conſtitutiones eſſe curandas, quoniam uanæ ſint & incertæ, et cum temporibus mutantur, ut uidemus in* Decreto *& alijs iuribus: alius præcipit, alius diſſoluit, alius excommunicat, alius ſanctificat: quorũ exempla ſunt innumerabilia.* Quod *ſi uerum eſt, debere immutari celebrationem paſchæ, nouumq́; Calendarium conſtitui: quis dubitabit & in alijs* Romanos *potuiſſe errare, & fortè aliorum meliores ritus ſine cauſa damnaſſe?* Quamuis *autem ſimplicitas fidei ab his tricis facile nos abſoluere poßit, ut credamus pia eſſe, quæ nobis illi, qui ſuper cathedram* Moſi *ſedent, præcipiunt: at tamen ratio hominis cohiberi non poteſt, quin ſemper ueritatem exquirat, ad eumq́; intellectus tanquam ad obiectum proprium eleuetur, qui diſcurſus ſi peccato nos obnoxios facere debeat, quàm in arcto miſeri* Chriſtiani *poſiti ſumus, quibus etiam compertæ ueritati per decreta hominum aſſentiri non liceat? Si dicit quiſpiam zelo religionis, malè* Romanos *pontifices cum ſuis* Eccleſiæ *prouidere, excipiunt continuò aſſentatores: quid ô miſer ponis os in cœlum? audes ne contra papã quicquam hiſcere, qui eſt ſanctißimus, &* Deus *terrenus? At ſi illi ſanctißimi nõ ſanctum os, ſed manus et pedes ponant in cœlum, ſi homines iugulantes arbitrentur obſequium ſe præſtare* Deo*, non modò non obloquuntur, ſed impia eorum facta paßim laudãt, magnificant, deferentes honorem ſummo* Pontifici:

& ri-

& niſi reuoces, ignem experieris. Ego uerò in his malis, quæ nos circumſtant, unicum refugium habeo, ut potiſſimum Chriſto credam, & in eo totam ſpem reponam: ritus autem et inuenta hominum tantiſper tolerem, dum in honorem Dei cedant, ſint tamen Dei præceptis & Euangelio longe inferiora, & ſine quibus ſalus hominum conſtare poterit. Ideoq; non omnia, quæ alij damnant, dãnata eſſe apud Deũ: aut quæ ſanctificant, non omnia eſſe ſancta. Aliter enim iudicat Deus, quàm homo. Præclarè enim mihi uidetur dictum illud: Loquẽdum eſt nobis ut plures, ſentiendum ut pauci. Et Paulus Euangelij prædicator, nolens ſua inſtituta diuinis miſcere: Vnuſquiſq;, inquit, in ſuo ſenſu abũdet. reprobabatq; illud quod dicebant quidã, Ego ſum Pauli, ego Cephæ, ego Apollo: affirmans unum Deum eſſe, unam fidem, unũ baptiſma. De his itaq; omnibus, qui in Chriſtum credunt, baptizantur, eiuſq; doctrinam cuſtodiunt, quid ſentiendum eſt, non audeo decernere: ſed potius dicerem hos ſaluandos, quamuis noſtra inſtituta non ſuſcipiant, & à Papa authoritatem non capiant, ſufficere ſibi arbitrantes antiquam inſtitutionem beati Thomæ apoſtoli, qui Indis præfuit, & ſacrum ritum ſanctiſſimè tradidit: cum ſciam, claudos, cæcos, & debiles ad cœnam cœleſtem per uim etiam compellendos. nam impoſſibile eſt omnino, ut totus mundus uni homini pareat: ſatis eſt, ſi Chriſto crederetur. Ecce tibi, ſcripſi cogitationes meas: & quid tibi uidetur, aliquãdo ſcribe. ego nihil approbo pertinaciter, excepta fide Chriſti. miſi tibi medicinas

cinas, &c. Infiniti proculdubio tales omnibus tempo ribus fuere, quibus Antichriſti errores improbati ſunt. Tametſi iniuria non ſolum uetuſtatis, ſed et oſo rum ueritatis ea partim dudum deperierint, partim adhuc in bibliothecis latitent.

Dinoth Abbas.

GAlfridus Britãnus & Cardinalis, teſte Virũ-nio Pontico, ſcripſit circa 1150 Dominĩ annũ nouem libros Britannicæ hiſtoriæ. is in fine libri octa ui planè admirabilem ſcituq; longè digniſsimam nar rationem recitat, quomodo olim tempore Gregorij Magni Britanicæ optimè conſtitutæ Eccleſiæ ſeſe Auguſtino Gregorij Legato ſubijcere noluerint: eiusq;, ac eum mittentis Papæ ſuperioritatem et do-ctrinam ualidis argumentis cõſtanter refutauerint, reiecerintq;, & propterea ſint à papiſtis innumeri ſacerdotes et alij Chriſtiani cæſi. Sed adſcribam ipſa hiſtorici uerba, ne quid ex meo cerebro fingere ui-dear. Ex libro 8. Galfridi Britan. hiſtoriæ cap. 4. Interea miſſus eſt Auguſtinus à beato Gregorio papa in Britãniam, ut Anglis uerbum Dei prædicaret, qui Pagana ſuperſtitione cæcati in illa inſulæ parte quã habebant, totam deleuerant Chriſtianitatem. in parte autem Britonũ adhuc uigebat Chriſtianitas, quia ab tempore Eleutherij papæ habita nunquam inter eos defecerat. Poſtquam autem uenit Auguſti-nus, inuenit in eorum prouincia ſeptem Epiſcopa-tus, & archiepiſcopatum, religioſiſsimis præſulibus munitos: & abbatias complures, in quibus grex do-mini rectum ordinem tenebat. Inter cæteras ciuita-

tes

tes erat in ciuitate Baugor quædam nobiliſsima Eccleſia, in qua tantus fertur fuiſſe numerus monachorum, ut cum in ſeptem portiones eſſet cum præpoſitis ſibi prioribus monaſterium diuiſum, nulla harũ portio minus quàm trecentos monachos haberet: qui omnes labore ſuarum manuum uiuebant. Abbas autem eorum Dinoth uocabatur, miro modo liberalibus artibus eruditus. Qui Auguſtino petenti ab epiſcopis Britonibus ſubiectionem, et ſuadẽti ut ſecum genti Anglorum communem euangelizandi laborẽ, ſuſciperent, diuerſis monſtrauit argumentationibus ipſos ei nullam ſubiectionem debere, nec ſuam prædicationem inimicis ſuis impendere, cum et ſuum archipræſulem haberent, & gens Saxonum patriam propriam eiſdem auferre inſtarẽt. Vnde eos ſummo habebant odio, fidemq; & religionem eorum pro nihilo habebãt, nec in aliquo Anglis magis quàm canibus communicabant. Edelbertus ergo rex Canciorum, ut uidit Britones dedignantes ſubiectionẽ Auguſtino facere, & eoſdem prædicationem ſuam ſpernere, hoc grauiſſimè ferens, Edelfridum regem Northanhumbrorum et cæteros regulos Saxonum inſtimulauit, ut collecto grandi exercitu in ciuitatẽ Baugor, abbatem Dinoth & cæteros clericos qui eos ſpernerẽt, perditum irent. Acquieſcentes ergo conſilio eius, collegerunt mirabilem exercitum, & prouinciam Britonum petentes uenerunt Legeceſtriá, ubi Brœmael conſul urbis eorum aduentum expectabat. Venerant autem ad eandem ciuitatem ex diuerſis Britonum prouincijs innumerabiles monachi & Eremi-

et Eremitæ, et maximè de ciuitate Baugor, ut pro ſalute populi ſui orarent. Collectis igitur undiq; exercitibus, Eldefridus rex Northanhumbrorum præliũ iniuit cum Brœmael, qui pauciori numero militum reſiſtens, ad ultimum relicta ciuitate, ſed prius maxima ſtrage hoſtibus illata, diffugit. At Edelfridus ciuitate capta, cum intellexiſſet cauſam aduentus prædictorum monachorum, iuſſit in eos primùm arma uerti: et ſic mille ducenti eorum in ipſa die martyrio decorati, regni cœleſtis adepti ſunt ſedẽ. Deinde cum prædictus Saxonum tyrannus Baugornenſium urbem peteret, audita ipſius infamia, uenerunt undiq; obuiam illi duces Britonum, Bledericus uidelicet dux Cornubiæ, et Margadud rex Demetorum, Caduanus Venedotorum, & conſerto prælio ipſum uulneratum in fugam propulerunt. Sed & tantum numerum exercitus eius peremerunt: quòd decẽ millia circiter & ſexaginta ſex corruerunt. in parte etiam Britonum cecidit Bledricus dux Cornubiæ, qui ducatum in eiſdem prælijs præſtabat. Hactenus Galufridus.

Hinc apparet, primùm ita initio Britãnicas Eccleſias in Chriſtianiſmo inſtitutas fuiſſe, ut ignorarent quenquam in Eccleſia regnare, aut tyrannidẽ potius exercere debere: eoq; Auguſtini pontificij legati petitionem, ut ſeſe ei ſubijciant, illis rem nouam fuiſſe. Eódẽ pertinet, quòd Petrus Abbas Cluniacẽſis quadam prolixa epiſtola ad D. Bernhardum teſtatur, Scotos & alios uetuſtiſsimos Chriſtianos paſcha nõ Romano, ſed orientali more ſolitos celebrare.

re. Vnde apparet, eos non Roma, ſed ex oriente doctores primùm accepiſſe. Deinde obſeruandum eſt, quod teſtatur Galfridus, Epiſcopos & doctores Britannicos fuiſſe: pios ac doctos, Eccleſiasq; eorum optimè inſtitutas fuiſſe, & nihilominus tamen primatum Papæ, tum doctrinam eius legati repudiaſſe: nec id temerè, ſed bonis ac firmis rationibus permotos feciſſe. Poſtremò obſerua artẽ Romaniſtarum, qua ratione ſoliti ſint pios ac eruditos epiſcopos uincere, ſibiq; ſubijcere: nempe non tantum falſæ doctrinæ mendacijs, ſed & crudeliſſimis atrociſſimisq; perſequutionibus. Hic memorat mille & ducentos monachos et ſacerdotes cæſos eſſe, quòd ſe Papæ Romano eiusque legatò ſubijcere noluerint. Talia ueriſimile eſt & alibi ſæpius accidiſſe. Illud quoque hic rectè obſeruabitur, hunc ipſum Galfridum non obſcurè illorum piam conſtantiam probare: papiſticorum uerò ſeductorum tyrannidem & impietatem improbare. Obſerua etiam monachos tunc ex ſudore proprij uultus uiuere ſolitos, non de alieno: ſicut poſtea nũc ignaui iſti uentres deliciantur.

Gregorius Magnus.

TRibuunt huic Gregorio pleriq;, quòd purgatorium miſſasq; pro mortuis conſtabiliuerit. Verùm meo iudicio maximã ſecurim huic toti commento ſeu errori papiſtarum impegit, cum docuit, in purgatorio tantum minutula ſeu uenialia, ut uocantur, peccata expiari. Cum enim eiuſmodi peccata, teſtibus ipſorum papiſtarũ doctoribus, facile in hac uita, idq; multis modis ac rationibus, aboleri

poſſint:

poßint ac ſoleant: non uideo quis purgatorij ignis aut miſſarum, quæ inde hominem eripiant, uſus eſſe queat. Sed adſcribamus ipſa Gregorij uerba lib. Dialog. 4. cap. 39. quæ etiam Diſtinct. xxv. citantur:

In Euangelio dicit Dominus, Ambulate dũ lucẽ habetis. per prophetam quoq; ait: Tempore accepto exaudiui te, in die ſalutis adiuui te. Quod Paulus Apoſtolus exponens: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nũc dies ſalutaris. Salomon quoq; ait: Quodcunque poteſt manus tua facere, inſtanter operare, quòd nec opus, nec ratio, nec ſcientia, nec ſapientia erit apud inferos, quò tu properas. Dauid quoq; ait: Quoniam in ſeculum miſericordia eius. Ex quibus nimirum ſententijs conſtat, quia qualis hinc quiſq; egreditur, talis in iudicio præſentatur. Sed tamẽ de quibuſdam leuibus culpis ante iudicium purgatorius ignis credendus eſt. Et paulo pòſt:

Sed tamen (ut prædixi) hoc de paruis minimisq; peccatis fieri poſſe credendum eſt, ſicut eſt aßiduè ocioſus ſermo, immoderatus riſus, uel peccatũ curæ rei familiaris, quæ uix ſine culpa, uel ab ipſis agitur qui à culpa qualiter declinare debeant ſciunt: aut non in grauibus rebus error ignorantiæ, quæ cuncta etiam poſt mortem grauant, ſi adhuc in hac uita poſitis minimè fuerint relaxata. Nam cum Paulus dicat, Chriſtum eſſe fundamentum, atq; ſubiungat: ſi quis ſuperædificauerit hoc fundamentum aurùm, argentum, lapides precioſos, ligna, fœnum, ſtipulã, uniuſcuiuſq; opus quale ſit, ignis probabit: ſi cuius opus manſerit quod ſuperædificauit, mercedem accipiet:

cipiet: Si cuius opus arſerit, detrimentum patietur, ipſe autem ſaluus erit, et ſic quaſi per ignem. Quãuis hoc de igne tribulationis in hac nobis uita adhibito poßit intelligi: tamen ſi quis hoc de igne futuræ purgationis accipiat, penſandum ſollicitè eſt, quia illum per ignem dixit poſſe ſaluari, non qui ſuper hoc fundamentum ferrum, æs uel plumbũ ædificat, id eſt, peccata maiora, & idcirco duriora, atq; tunc tam inſolubilia: ſed lignũ, fenũ, ſtipulam, id eſt, peccata minuta & leuißima, quæ ignis facilè conſumat. Obſerua uerò, quod dicit, ita demũ poſt mortem illa ipſa parua peccata grauare hominẽ, ac in purgatorio lui, ſi non fuerint morienti relaxata: quod paucißimis accidit, quandoquidem pleriq; abſolutionem conſequantur.

Drogo archiep. Metenſis.

HIc Archiepiſcopus tempore Lotharij Imperatoris filij Ludouici Pij floruit circa annum Domini 840. fuitq; Caroli Magni filius, & Ludouici Pij frater: ac eſt unà cũ multis alijs Epiſcopis, quorum nomina poſtea recenſebo, ab Imperatore cum filio Ludouico & ualido exercitu Romã miſſus, ut Papã Sergium ſecundũ, prius Os porci, fortè ob ingluuiem, uocitatum, retraherent ad obedientiã Imperij, & de alijs quoq; ſceleribus redarguerent. Nã is papa & alioqui peßimè ſuum papatum adminiſtrabat, ut alibi hoc libro deſcripta eius ex ueteri codice uita oſtendi: et incõſulto Cæſare electus cõſecratusq; fuerat, quod tunc temporis minimè licebat, & omnino ad defectionem quandam ſpectare uidebatur.

uidebatur. Quare cum illi in Italiam perueniſſent, non tantum Cæſaris filius uim ubi opus fuit adhibuit, ſed & miſſi Epiſcopi acriter papã coràm reprehenderunt. Non autem poſſum indicare omnia quæ Papæ obiecerint: ſed tamen præcipuè de obedientia & ſuperioritate diſputaſſe uidentur, quòd ſcilicet papa ſit modis omnibus Cæſari ſubiectus, nec ſine eius nutu conſecrari, multo minus regnare debeat. nam & cauſa mittẽdi præcipua ea fuerat, et eò tandem papam uolentem nolentem pertraxerunt. Verùm adſcribam locum ex Vitis pontificijs, quæ Damaſi uitis adiunctæ ſunt. Etſi enim ille ſcriptor, utpote Romanus ſacerdos, ſummis laudibus in cœlũ uſq; omnes papas ſine diſcrimine uehat, tamen à prudente lectore facilè etiam ex hac qualicunque deſcriptione ueritas deprehendi poterit. Sic uerò ille in prædicti Sergij uita ſcribit: Huius ſacratiſſimæ cõſecrationis cum ad aures inuictiſſimi Auguſti Lotharij rumor perueniſſet Imperatoris, Drugonem uidelicet Metenſis eccleſiæ Archiepiſcopum, cum excellentiſſimo Ludouico filio ſuo, magnoq; cum Francorum exercitu, Romam direxit. Cum quibus etiam archiepiſcopos, pluresq; epiſcopos, abbates & comites proficiſci præcepit. Ipſi uerò, à quo in oras Boloniæ ciuitatis cũ teligeris ſuis exercitibus ſunt ingreſſi, tantas cædes, etc. Deſcribit quomodo ui et armis omnia occupauerint, Papaq; & Romani perterriti, eos Romã intromiſerint. Sequitur in textu: Deinceps uerò per dies ſingulos conflictum ſummi certaminis cũ ſanctiſſimo Præſule, omnibusq; Epi-

ſcopis & optimatibus noſtris atque proceribus, ipſe Drogo Archiepiſcopus Metenſis Eccleſiæ, de quo ſuperius memoriam fecimus, commouebat, tam ipſe quàm omnes Archiepiſcopi et Epiſcopi, qui cum eo contra hanc uniuerſalem & caput cunctarũ Eccleſiarum Domini ſiue Metropolitani cõceſſione atque uocatione cõuenerant, id eſt, Gregorius archiepiſcopus Eccleſiæ Rauennenſis, & Angelbertus archiepiſcopus Eccleſiæ Mediolanenſis,

Ioſeph		Eporedienſis
Aginus		Vergonenſis
Amalricus		Cumenſis
Northehaudus		Vercellenſis
Sigifridus		Regenſis
Toringarius		Concordienſis
Odelberius		Aquenſis
Ambroſius		Lucenſis
Iohannes		Piſenſis
Petrus	Epiſcopus	Volaterrenſis
Gauſbrandus	Eccleſiæ	Piſtorienſis
Cantio		Senenſis
Lupus		Textini
Siſimundus		Aprunenſis
Picco		Scholauenſis
Fratellus		Camerinenſis
Biſus		Firmanæ
Racipertus		Nucerinienſis
Amadeus		Pinnenſis
Donatus		Feſolanæ,

Et cæteri, cum quibus etiam Boſo comes, Adalgiſus comes,

comes, Iohannes comes, Vuldo comes, Bernhardus cõmes, Vuicfridus comes, atq; Maurinus comes, & cæteri pariter contendebant. Sed diuina gratia inſpirãte, nec ſermones ipſius almi Pontificis, neq; prudentiam ſuperare ualuerũt. Tantaq; ei ſuperna aderat uirtus, ut nulli ſermone eum cõcludere uel conſtringere potuiſſent. Et ab eo ſuperati pudore, & operti confuſione diſceſſerunt. Quod uidentes, omnem irã atq; ferocitatem quam mentibus obſeruabant, omni modo depoſuerunt. Illis igitur peractis, à prædicto poſtulauerũt pontifice, ut omnes primates Romani fidelitatẽ ipſi Ludouico regi per ſacramentũ promitterent. Quod prudentiſſimus præſul fieri nequaquam conceſſit. Sed ſic orſus eſt illis: Quia ſi uultis Domino Lothario magno imperatori hoc ſacramentum ut faciant, ſolummodo conſentio atq; permitto. Nam Ludouico eius filio ut hoc peragatur, nec ego, nec omnis nobilitas Romanorum conſentit. Tunc demum in eadem Eccleſia ſedentes, pariter tam beatiſſimus Pontifex quàm magnanimus Rex, & omnes Archiepiſcopi atq; Epiſcopi, ſtantib. reliquis ſacerdotibus et Romanorum ac Francorum optimatibus, fidelitatem Lothario magno imperatori ſemper Auguſto promiſerunt.

Hincmarus.

HIncmarus *Archiepiſcopus Remenſis, uir doctus, & pietatis ſtudioſus. floruit potiſſimum ſub Carolo ſecundo Ludouici Pij filio, circa 870 Domini annum: tametſi & magni Caroli tempora adoleſcẽt ulus attigerit, ut ex eo teſtimonio de libro Ca-*

roli Magni cõtra idolatriã ſtatuarum, quod ſuperius poſuimus apparet. Is igitur dũ corrigere uitia morboſq; clericorum conatus eſt, multum moleſtiarum à perditæ uitæ clero, eorumq́; ad Papam appellationibu, imò & à papis ipſis ſuſtinuit. Fuit inter alios quidam Hincmarus Landuẽſis epiſcopus ei ſubiectus, & etiam nepos. Is quendam nomine Normannum, Caroli Regis Galliarum miniſtrũ, excommunicauerat, ob neſcio quæ bona Eccleſiaſtica, quæ tamen eius filio cõceſſerat. & quia ea excommunicatio tum regi, tum Hincmaro archiepiſcopo improbabatur, ille ad iudicium Archiepiſcopi & ſynodi uocabatur. Vbi cum ſe ſatis excuſare non poſſet, Romanum pontificem appellauit. quam appellationem cum nec Rex nec Archiepiſcopus admitterent, quin potius eum rex ui detineret, ne profectus Romam maiores turbas excitaret: ille in toto ſuo epiſcopatu interdictum, ut uocant, poſuit, ita ut etiam infantium baptiſmum prohiberet. Verùm nec ſacerdotes eius ac Eccleſia id interdictum ſeruare uoluit, nec Archiepiſcopus paſſus eſt: quin potius eum duriter de eo facto obiurgauit. Impetrarat quoq; idem Epiſcopus literas à Papa, quibus & ipſe Romam uocabatur, & Archiepiſcopus eum & alios quoſdam eò mittere, & deniq; Nortmanum excommunicare iubebatur. Verùm nihil eorum concedebat uel Rex, uel Archiepiſcopus. Quin potius Archiepiſcopus prolixum librum contra illum iuniorem Hincmarũ compoſuit, quo potiſsimum id conatur oſtendere, ſingulas cauſas ſuis in locis dijudicandas, & epiſcopos

ſuis

ſuis archiepiſcopis ſubiectos eſſe ac parêre debere. Summa, totum ſcriptum potißimum ſpectat contra illam anarchiam & confuſionem, quòd illi contempto ſuo metropolitano, Romam curſitare uolebant. Non quidem diſertè pontificium regnum inſectatur, ſed tamen ſubinde urget ueteres canones Apoſt. Nicenos & Africanos, iubentes ut unaquæq; prouincia ſuo ſit metropolitano contenta. Citat quoq; Leonis dictum, quo non parum Romana ſedes cæteris exæquatur: quod adſcribam.

Vnde beatus Leo in ſermone ſui natalis inter cætera dicit, quod dicitur beatißimo Petro: Tibi dabo claues regni cœlorum, et, Quæcunq; ligaueris ſuper terram, erunt ligata & in cœlis: et quæcunq; ſolueris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis. Tranſiuit quidem etiam in alios apoſtolos ius iſtius poteſtatis, & ad omnes Eccleſiæ principes decreti huius conſtitutio commeauit: ſed non fruſtra uni cõmendatur, quod omnibus intimetur. Petro enim hoc ideo ſingulariter creditur, quia cunctis Eccleſiæ rectoribus Petri forma proponitur. Manet ergo Petri priuilegiũ, ubicunq; ex ipſius fertur æquitate iudicium: nec nimia eſt tanta ſeueritas, tanta remißio, ubi nihil eſt ligatum, nihil ſolutum, niſi quod beatus Petrus aut ligarit aut ſoluerit: qui regem cœlorum, ut Auguſtinus & cæteri Doctores exponunt, maiori præ cæteris deuotione confeſſus eſt, meritò præ cæteris ipſe collatis clauib. regni cœleſtis munere donatus eſt: ut conſtaret omnibus, quia abſq; ea confeßione ac fide regnum cœlorum nullus poßit intrare. Claues autẽ

regni cœlorum, ipſam diſcernendi ſcientiam potentiamq; nominat, qua dignos recipere in regnum, indignos ſecludere deberet à regno. Vnde manifeſtè ſubiungit: Et quodcunq; ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunq; ſolueris ſuper terram, erit ſolutum et in cœlis. Quæ ſoluendi ac ligandi poteſtas, quamuis ſoli Petro data uideatur à Domino, abſq; ulla tamen dubietate noſcendū eſt, quia & cæteris Apoſtolis datur. Ipſo teſtante, qui poſt paſsionis reſurrectionisq; ſuæ triumphum apparens, eis inſufflauit, & dixit omnibus: Accipite S. ſanctū, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta ſunt. Nec non etiam nunc in epiſcopis ac presbyteris omne eccleſiæ officium idem committitur, ut uidelicet agnitis peccantium cauſis, quoſcunq; humiles ac uerè pœnitentes aſpexerit, hos iam à timore perpetuæ mortis miſeratus abſoluat.

Verùm cùm hoc Iandunenſi cauſa, utcunq; eo cedente, cōpoſita fuit. ſed alius quiſpiam nomine Rhotadus Sueßionicæ urbis Epiſcopus, eſt Romæ à Nicolao primo abſolutus, qui itidē cum ad papā appellaret ab hoc Hincmaro, ut teſtantur uitæ pontificiæ Damaſo adiunctæ, erat nō ſolū damnatus, ſed et depoſitus, ac in carcerem cōcluſus. Omnino hic præſul egerrimè tulit illam cōfuſionem diſciplinæ Eccleſiaſticæ, quæ ex continuis prauorum hominum appellationibus oriri ſolet. De Nortmanni excommunicatione Romam Hadriano ſcripſit, eamq; facere recuſauit, quòd iniuſta eſſet: petijtq;, ne porrò tam temerè ex-

rè excommunicationes præcipiat, aut quibuſuis mentientibus credat: Sed patiatur potius cauſas in ſuis locis diligentius cognoſci ſecundum canones, ac dijudicari.

Fuit cis & alia, eaq; pergrauis controuerſia. Iuſſerat pontifex hunc Hincmarum excommunicare Carolum regẽ, propterea quod ſui fratris Lotharij iam mortui regnum occupauerat, quod ille filio eius Ludouico deberi affirmabat. Id quoq; Hincmarus recuſauit, quia rex ſe ad legitimam cognitionem offerebat. Scripſit de ea re prolixam reſponſionem ad Adriani ſecundi acerbam epiſtolam: ſubmiſſe quidẽ, ſed tamen ita, ut ex aliena perſona non pauca audacter & fortiter dicat. Affirmat enim, porceres regni dicere, illa eſſe noua et inaudita, quòd Papa uelit ſibi de iure regnorum iudicia ſumere: eum non poſſe ſimul eſſe Epiſcopum et Regem: eum debere ſua ſpirituali iuriſdictione contentum eſſe. in quam ſententiam multa uerè & grauiter contra pontificiæ tyrannidis temerarias nouitates diſſerit.

Synodus Macrenſis.

TEmpore Ludouici Magni, Caroli ex Ludouico filio nepotis, celebrata eſt quædã Synodus multorũ Epiſcoporũ in diœceſi Remenſi ad S. Macram: tametſi numerus annorũ, ſi quidem recte ſcriptus eſt, ſit amplior, & poſteriora tempora indicet, nempe 881 annum à Domini natiuitate. In ea Synodo diligenter diſtinguuntur officia ac gubernatores politici ab Eccleſiaſticis, omniaq; mala ex ea potiſſimum confuſione oriri dicuntur. Verùm adſcribam

ipſa Synodi uerba, ne quid ex meo cerebro confingere aut mentiri uidear.

Duo ſunt quibus principaliter mundus hic regitur: Auctoritas ſacra Pontificum, et Regia poteſtas. Solus enim Dominus noſter Ieſus Chiſtus uerè fieri potuit rex & ſacerdos: poſt incarnationem uerò & reſurrectionem atq; aſcenſionem eius in cœlum, nec rex pontificis dignitatem, nec pontifex regiam poteſtatē ſibi uſurpare præſumpſit. Sic actionibus proprijs, dignitatibusq; ab eo diſtinctis, ut & Chriſtiani reges pro æterna uita pontificibus indigerent, & pontifices pro temporalium rerum curſu regum diſpoſitionibus uterentur: quatenus ſpiritualis actio à carnalibus diſtaret incurſibus, & in Deo militaris domino minimè ſe negocijs ſecularibus implicaret: ac uiciſſim nō ille rebus diuinis præſidere uideretur, qui eſſet negocijs ſecularibus implicatus, &c. Et paulo pòſt:

Quoniam ad exteriora negocia partim neceſsitate barbarici clamoris, partim negligentia noſtri temporis dilapſi ſumus, et aliud ex honore ſuſcepimus, atq; aliud officio actionis exhibemus, miniſteriū prædicationis relinquimus, & ad pœnam noſtram ut uideo epiſcopi uocamur: qui honoris nomen, non uirtutē tenemus. Relinquunt namq; dominū hi qui nobis cōmiſsi ſunt, & tacemus, cum in prauis actibus iacent, & correctionis manum non tendimus. Quotidie per multas nequitias pereunt, & eos ad infernum tendere negligenter uidemus. Sed quomodo nos uitam corrigere ualeamus alienam, qui negligimus

noſtram?

noſtram? Curis enim ſecularibus intenti, tanto inſen ſibiliores intus efficimur, quanto ad ea quæ foris ſunt, ſtudioſiores uidemur. uſu quippe curæ terrenæ à cœleſti deſiderio obdureſcit animus: & cum ipſo ſuo uſu durus efficiatur, per actionem ſeculi Adæ emolliri nõ ualet, quæ pertinent ad charitatem Domini: quia dum extraneis actionibus implicamur, miniſterium actionis noſtræ negligimus: Domini cauſam relinquimus, ad terrena negocia uacamus: locũ ſanctitatis accipimus, & terrenis actibus implicamur. impletum eſt in nobis profectò quod ſcriptũ eſt: Et erit ſicut populus ſic ſacerdos: ſacerdos enim nõ diſtat à populo, quando nullo ſuæ uitæ merito uulgi tranſcendat actionem. Ecce iam penè nulla eſt ſeculi actio, quam nõ ſacerdotes adminiſtrẽt. Quanto autẽ mundus gladio feriatur aſpicimus, quibus quotidie percuſſionibus intereat populus uidemus: cuius hoc, niſi noſtro præcipuè peccato agitur? Ecce depopulatæ urbes, euerſa caſtra Eccleſiæ, ac monaſteria deſtructa, in ſolitudinẽ agri redacti ſunt: ſed nos pereũte populo auctores mortis exiſtimus, ꝗ eſſe debuimus duces ad uitã. Ex noſtro etenim peccato populi turba proſtrata eſt: quia faciente noſtra negligentia, ad uitã erudita non eſt. Penſemus ergo. Quinam per linguam noſtram conuerſi, de peruerſo ſuo opere noſtra increpatione correpti pœnitentiã egerunt? quis luxuriam ex noſtra eruditione deſeruit? quis auariciam, quis ſuperbiam declinauit? hic paſtores uocati ſumus, & cum ante æterni paſtoris oculos uenerimus, eò gregẽ noſtra prædicatione cõ-

uerſum

uerſum non ducemus. Sed utinã, ſi ad prædicationes uirtutem præſufficimus, loci noſtri officium in innocentia uitæ teneamus.

Valafridus Abbas.

VAlafridus abbas, et multorum monachorum, ut eum Trithemius *prædicat, pater, floruit poſt* Ludouici Pij *tempora, circa* 840 Domini *annum: & cùm alia, tum de officijs ac ritibus* Eccleſi*aſticis ſcripſit, in quo opere multa ſcitu digniſsima de ſanctæ uetuſtatis ſynceritate recenſet, quorũ hic aliqua illuſtrandæ ueritatis cauſa commemorabo.*

Cap. 4. *cum de* Eccleſi*æ forma diſſerit, dicit, ueteres non admodum ſollicitos fuiſſe, in quam partem uel templum uel altaria eſſent conuerſa, quod ubiq;* Deum *eſſe ſcirent: ſed recentiores tantum ad orientem conuertiſſe.*

Cap. 5. *de campanis diſſerens, dicit eſſe nouum inuentum, & olim non adeò neceſſarium, quod tunc non ita crebrò ad templa concurſarint, nec (ut ipſe loquitur) tam multiplex apud eos conuentuum aſſiduitas fuerit, ſicut modò: ſcilicet dũ iam ad matutina, iam ad miſſas, iam ad horas concurritur: ſed tantùm ſtatis quibuſdam temporibus, ad conciones conuenerint, quæ eis etiam ſine campanis ſatis nota fuerunt.*

Capite ſeptimo oſtendit, adhuc ſuo tempore apud quaſdam Scythicas gentes, & præcipuè Tho*mitanos, ſacra Chriſtiana uulgari* Germanico *ſermone peragi ſolita.*

Cap.

Cap. 8. de imaginibus diſſerens, docet, nec colendas aut adorandas, nec abijciendas eſſe.

Capite 12. de oratione diſſerens, dicit eam eſſe debere breuem, puram, ardentem, & non in multiloquio conſiſtere: non debere eſſe clamoſam, taxat tuſionem pectoris. & oris taxat & melodiam nimiam, idq; de Auguſtini ſententia ex lib. Confeſſ.

Cap. 14. de extructione templorum agens, dicit, uidendum ut ex iuſtè partis extruantur, idq; moderatè: & multum inculcat, longè ſatius eſſe pauperibus ſubuenire, quàm parietes templorum ornare. Citat quoque exemplum Gregorij, quem dicit non in templorum extructione & exornatione, ut alios papas, laboraſſe, ſed in doctrina & eleemoſynis.

Capite 19. taxat agni paſchalis benedictionem, dicitq; eſſe Iudaicam ſuperſtitionem.

Capite 20. 21. & 23. oſtendit, ueteres raras, ut uocant, miſſas ſolitos facere. Alios enim tantũ ſemel in anno, alios ſingulis Dominicis dieb. aut ſabbatis ſemel liturgian celebraſſe: idq; nõ tantum in Oriente, ſed & in Occidente. deinde poſteros maiora feſta, quin & minora ſanctorum adieciſſe: ſic tandem ad quotidianam, ut ita dicam, miſſationem peruentum eſſe. Eſt uerò hoc cum primis obſeruatu digniſsimum. Veteres enim, cum nihil aliud ſacramento corporis et ſanguinis Domini operarentur, quàm communionem, nec putarent aliquod ſingulare meritum in eo offerendo aut ſacrificando eſſe, raro celebrabant liturgiam, nempe tantum quoties communicare uolebant: quòd & Græcorũ conſuetudo

raró, ut

raro,ut ita dicam,miſſandi adhuc teſtatur.Oſtendit uerò etiam Rhenanus in præfa ione Græcæ miſſæ, olim in Germania raras miſſas fuiſſe, nempe tantum quoties communicare uoluerunt. Verùm poſteritas in eum abuſum erroremq; declinauit. ut ex cœna Chriſti ſacrificium faceret:idq; tandē in immenſum cumulauerit et auxerit,ut nunc ſingulis dieb. multa millia miſſarū peragant:imò ut proram puppimq;,ut aiunt, religionis in multitudinem miſſarū cōſtituāt.

Cap. 23.de auctoribus partiū miſſæ agens, primū dicit,Apoſtolos,eorumq; ſucceſſores,miſſam ſolūmodo cū Dominica oratione et uerbis cœnæ, ut adhuc in paraſceue fit,peregiſſe:non habuiſſe eos canonē, nec ſolitos dicere, Offero,Sacrifico pro uiuis et mortuis.Deinde affirmat,multos apud Græcos et Latinos uarias ſibi miſſarum formas pro libitu compoſuiſſe.

Et ſanè hodierna adhuc die duæ ſunt in uſu formæ Græcæ miſſæ, Baſilij, ut putāt, et Chryſoſtomi: et duæ Latinæ,Ambroſiana et Gregoriana.poſtea authores ſingularū partiū miſſæ recēſet, inter quos etiā Gregoriū tertiū,qui poſt 700 Chriſti annū ſedit.

Quæ omnia abundè teſtamur,miſſam olim nil niſi communionē fuiſſe,ſicut iam apud nos eſt, & Chriſtus initio eam inſtituit:ſed mero hominū arbitrio ac temeritate,fraudeq; diaboli in ſacrificiū declinaſſe.

Cap. 25 docet, ueteres cōmuni indumento indutos,Miſſas celebrare ſolitos eſſe,& adhuc quoſdā in Oriente ſolere. Itē, ſolitos ligneis calicibus uti. Sed adſcribam pauca eius uerba.

Bonifacius martyr & Epiſcopus interrogatus, ſi

liceret

liceret in uaſculis ligneis ſacramenta conficere? reſpondit: Quondam aurei ſacerdotes ligneis calicibus utebantur, nunc è contrà lignei ſacerdotes aureis utuntur calicibus.

Cap. 26. *De horis canonicis agens, aliquoties repetit, longo tẽpore poſt apoſtolos eas cõpoſitas inſtitutasq́; eſſe. Sic igitur etiã ex hoc autore apparet, initio ſimplicẽ ſynceramq́; religionẽ fuiſſe, quæ in prædicatione pœnitẽtiæ, remiſſionis peccatorũ, & noli amplius peccare, inq́;* Baptiſmo *et cõmunione cõſtiterit.* V*erũ poſtea humanã ſapientiã, illam in cæremonias cantus et põpas traduxiſſe: et ut uno uerbo dicã, ex rei ueritate in umbram ac ſpeciem transformaſſe.*

Addenda ad epiſt. Teutgaudi & Guntarÿ.

V*T uerò aliquanto clarius appareat quid iÿ* Epiſcopi, *aliÿq́; eis adiũcti egerint, adiungã quædã ex geſtis pontificũ* Damaſo *cõiunctis: quæ licet nuſquã nõ turpiſſimè papis adulentur, eiusq́; aduerſarios odioſiſſimè exagitent, tamen à candido prudentiq́; lectore facilè ueritas diuinari poterit.*

His ita peractis unà cum iam dicto Haganone *epiſcopo, qui ſicut quidam* Epiſcoporum *eidem coangelico præſuli ſcribebãt, ob ſermones imperitos qui in prænominatis prophanis geſtis à* Theutgaudo *&* Gunthario *oblatis ſonabant* Heliu *nominatus eſt, eo quod ipſe* Hagano *auctor illorum præfuerit, et talia cum eiſdem archiepiſcopis inconuenientibus mendacibusq́; loquelis compoſuerit:* Iohanne, *de cuius ſuperius memoria textus eloquitur, accito archiepiſcopo cum*

po cum Gregorio germano fratris illius, qui multarum præuaricationum iuramēti, quod præſtauerāt, obliti, obnoxij habebantur. Iidē depoſiti pœnitentiæ lamenta non requirentes, et tantum facinus, quod in uxorem Lotharij regis geſſerant, adhuc non condolentes, cum eiſdem Haganone ſcilicet et Iohanne Rauennate epiſcopo, atq; Gregorio fratre eius, contra ſedem Romanā, imò ſpecialiter contra ſummū pontificem, & populū illi ſubditum, & à Domino Ieſu Chriſto per beatum Petrum apoſtolum regni cœlorum clauigerum commendatum, multa nefanda, multa contraria, multaq; ſacrilega, & Chriſtianitatis modum excedentia, palàm & clā, fraudulenter atq; procaciter operari cœperunt: ita ut eorū nequitia montes tranaret et maria, & in cœlū os ſuū ponētes populum Domini crudeliter diſcerperent, & innocentes animas uiperea factione deciperent: & quibus non ſufficiebant mala præterita, noua et inaudita alia deteriora prioribus, diabolo ſuadente, facere nō recuſabāt. quia et quod ſingillatim utriſq; prohibitum, & Synodicè ſecundum qualitatem ſceleris interdictum fuerat, audacter contingere præſumpſerunt: & quæ nunc intentando nemini Domino contempto peregerunt, heu proh dolor.

Cernis lector, ut importunè inuehatur ſcriptor in illos epiſcopos, magis inuectiuam quàm hiſtoriam ſcribens: ſed tamen animaduertere potes, illos epiſcopos & cōſtanter Papæ tyrannidi reſtitiſſe, et contra eius iniuſtas actiones ualida ſcripta oppoſuiſſe, nec paucos illorum ſententiæ aſſenſos eſſe.

Photius

Photius patriarcha.

Hunc Photium non eò appono, quòd eius facta aut dicta admodum aut laudare, aut tyrannidi erroribusúe papæ ea opponere uelim, quandoquidem mihi non ſatis perſpecta ſunt: ſed quo habeã occaſionem de ijs dicendi, qui circa eum acciderunt. Scribunt Latini ſcriptores unanimiter, eum è laicò ſubitò Conſtantinopolitanum patriarcham, de uolũtate Imperatoris, idq́; eiecto Ignatio, factũ eſſe, tempore Leonis 4. manſitq́; in ea functione ſatis diu, nempe uſq; ad Hadrianum ſecundum. Fuit uerò primum ea ſubſtitutio à Legatis Papæ comprobata, tametſi id poſtea Papa Nic. negarit ſe iubente factum, qui & excõmunicarat eum, ac ei adherentẽ Cõſtantinopolitanam eccleſiã & alios epiſcopos. Verùm demum ſedente Hadriano ſecundo, idq́; flagitante per quandam Synodum, inde deiectus eſt, Ignatiusq́; reſtitutus, & Orientales abſoluti. Atq; id tali quadam ratione ac conditione factum eſt, ut coacti ſint ſinguli Epiſcopi & ſacerdotes ſupplicem quendam libellum à Papa eis præſcriptum legatis Pontificijs offerre, per quem omnino in ſeruitutẽ ſeſe Romano Pontifici addicebant. Iuuabat autem in ea re Papatum Imperator Conſtantinop. nomine Baſilius, ſed diſsimulanter, qui tunc recens interfecto ſuo adoptitio patre Michaele eius opera indigebat, tum Ignatius patriarcha reſtituebatur. Hinc obſerua Chriſtiane lector, & propter paruas res, magnas turbas ſolitos mouere Romanos Pontifices: et propter unius hominis iniuriam, tot Eccleſias excommunicare,

& uulnera Eccleſiæ non tam correctione, quàm oppreßione ac ſeruitute eius inaudita ſanare. Sed adſcribam ipſius hiſtorici uerba, qui adiunctas Damaſo uitas deſcripſit.

His ita compoſitis, poſtquam Michael Græcorū Imperator Bardā Cæſarem Photij fautorē, ſuū, ſicut perhibent, interitū machinantem peremit, Baſiliū collegam ſibi adoptans, Imperatorē cōſtituit. Cumq; nouus Imperator Baſilius à Catholicis, tāquam qui ſemper eis fauebat, ſummo ſtudio coleretur: Michael à ſpadonibus ſuis, dubium an filij uoluntate, peremptus eſt. Moxq; Baſilius rerū potitus, primò quidem non ſe fuiſſe cōſcium necis Michaelis, ut fertur, omnibus ſatisfecit: tum uerò ſecundum Romanæ eccleſiæ conſtitutum, peruaſorem Photium pepulit, et Ignatium patriarcham populo annuente patriarchio reſtituit: ac ex utraq; parte, Ignatij uidelicet patriarchæ Photijq; neophyti, legatos Romam per ſuū ſpatharium Baſilium nomine deſtinauit, qui præſente ſummo antiſtite alternatim confligerent, & iuſtitia ſuffragante, aut iuſtificarent Photiū, aut perpetuò condemnarent. Sed diuino iudicio diſertißimā partem Photij pelagus ſorbuit, & ſimplicißimā partē Ignatij cum legato imperiali ſaluā ſeruauit, nulluſq; ex Neophiti parte niſi monachulus ſolus euaſit. Qui poſtmodum neq; Photium, pro cuius parte uenerat, neq; Ignatium, contra quem, ſed neque uniuerſalis Eccleſiæ, ad quam uenerat, iura ſuſcipiens, tertiò conuictus, tertiò perfidiæ denotatus, ſemel anathematizatus abceßit. At uerò Baſilius legatus

Impera-

Imperatoris, & Iohannes metropolitanus Cæſareæ Capadociæ, q Nicolao fuerāt deſtinati, huic ſanctiſſimo Hadriano Papæ, cum Epiſcopis & proceribus in ſecretario Sanctæ Mariæ maioris, iuxta morem ſanctæ ſedis Apoſtolicæ reſidente ſe ſatis humiliter præſentarunt. Dona et epiſtolas obtulerunt, quibus ſuſceptis ſanctæ Romanæ eccleſiæ, cuius curamine Conſtantinopolitana eccleſia de ſchiſmate purgata ſurrexerat, multiplices gratias retulere, ac poſt innumera laudum præconia concordi uoce dixere: Deuotiſsimus filius ueſter Imperator Baſilius, et patriarcha munere ueſtro reſtitutus Ignatius, dum eccleſia Conſtantinopolitana per interuētum ueſtrum inuaſorem Photium propuliſſet, in archiuo eius librum ſumma falſitate congeſtum, contra ingenium ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ſanctiſsimiq; Papæ Nicolai, reperere. Quem bullatum quaſi uerè contagiū à ſua urbe penitùs pepulere, uobisq;, utpote ſummo capiti, cui Chriſtus cœlo terraq; ſoluendi atq; ligandi poteſtatem tribuit, miſere. Quē precamur ſuſcipiētes rimamini, & fraudulentiā quam inſontibus Conſtantinopolitanis noſter uerſipellis Photius inferre potuit, ex eo quod in hāc ſanctā Romanam eccleſiā non habentem maculam neq; rugam, aut aliquid huiuſmodi, audacem linguam exacuit, prorſus aduertite: & quid Eccleſiæ Dei de hoc latrocinio ſit ſentiendum, quod ſub nomine Synodi furtim ab eo confictum eſt, palàm omnibus promulgate. Vtrarumq; partiū conceſſum pontifici annuenti reſpondit: Cōtra ſedem Apoſtolicā pontificemq; ipſius, quia Pho-

Zz 2 tius

tius uocem non habuit, ſententiam fortè præcipitare potuit. A ſede Apoſtolica ab his iudicatus eſt, bisq; damnatus: & quia uiribus ſuis Photio conſcendens in ſanctiſsimum Pontificem noſtrum Nicolaum falſa garrire non timuit, os ſuum nimirum in cœlum poſuit, & linguam ſuam ut terrã pertranſiret exeruit: ideoq; cõciliabuli ipſius librum ſcrutandũ admittimus, ut auctor illius & fabricator mendacij & inuentor peruerſorum dogmatum tertiò iudicetur. Egreſſus Metropolita librum exhibuit, & in terra præcipitauit, imprecante illi dicens: Tu maledictus Cõſtantinopoli, ſis Romæ iterum maledictus. Te miniſter diaboli Photius, nouus Simon mendacij compilator aptauit, et miniſter Chriſti Nicolaus nouus Petrus ueritatis amator attriuit. Et Spatharius calce ſuo enſeq; librum percutiẽs, nihilominus ait: Credo in opuſculo diabolus habitat, quod præbes complicis ſui Photij, ea quæ per ſe dicere nequit eructuat. Nam & ſubſcriptionem Baſilij noſtri Imperatoris poſt ſubſcriptionem Michaelis, quem ebrioſiſsimum ſubſcribere noctu ſuaſit, falſiſsimè continet: quam eius non eſſe, reſtitutio Ignatij declarauit: & ſatisfactio noſtra, ſi uobis placuerit, iureiurando firmauit. Neq; enim unius ſemper catholici Baſilij nomen potuit falſo ſuis feralibus cõmotis inſerere, qui mutato charactere potuit multorum abſentium Epiſcoporum nomina, cum paucis complicibus ſuis deſcribere. quorum uidelicet Epiſcoporum uniuerſitas tam immunis eſt huius ſubſcriptionis, quàm tenoris ignara. Siquidem nullus Conſtantinopolitano-

rum.

rum, quando iſtud conciliabulum collectum fuiſſet, quæ reuera nec fuit, agnouit. Sed quia Conſtantinopolim comprouinciales ueluti regiam ciuitatē pro diuerſis negotijs inſtar iſtius urbis aſcendunt: pertinaciſsimus Photius mendacium ſuum ueritatis medicamento, ſicut ei à primæuo fuerat inſtitutū biuium, dum in locum quorundam ſanctiſsimorum Epiſcoporum ciues quidem aliquorum illorum, ſed tranſfugas, ut fama uulgatum eſt, muneribus excæcatos ſubſcribere fecit: inde eſt, quod ſubſcriptionū iſtius uidentur diuerſi characteres, & quidam eorum acutiori penna, quidam groſſa, nonnulli uerò decrepitum ſimulantes groſsiorem membranam inquinātes deſcribunt: ut uidelicet fraude præſentium, ſimplicitati abſentium illudatur. Et illud credat facilius uniuerſitas eſſe uerïſsimum, quod diſsimilibus literis fecerit falſitas eſſe diuerſum. At uos dico ſubſcriptionum diſsimilitudinem librum referentes uidebitis, fraudem uerò niſi Conſtantinopolim miſeritis minimè cognoſcetis. Tum ſummus pontifex utriuſq; linguæ peritis librum ſcrutandum per aliquot dierum decreuit, & omnia quæ in eo continebantur coram Synodo fideliter propalari. Qui ubiq; ſtrenuè perſcrutatus eſt. Venerabilis pontifex, annitente omni ſenatoria populariq; conuentu apud beatiſsimū Petrum Apoſtolum, in defenſione ſuæ Eccleſiæ deceſſoriſq; ſui ſacrum concilium conuocauit. Et primo quidem per legatos Conſtantinopoleos rei ueritate luculenter audita, deceſſoris ſui huiuſmodi literas eligens, ſiniſtram ipſius famam purgauit.

Deinde Photium cum cõciliabulo complicibusq; is tertiò anathemate perculit. Ad extremũ uerò, cunctorum ſubſcriptionibus ſentẽtijs roboratis, præ foribus graduum nefandi dogmatis librum cunctorũ pedibus conculcatum exuſſit: quem nimirum rogus ut fomentum quoddam ignis excepit, & penè antequam ſemuſtum credi potuiſſet, cum magno fetore piceoq; colore conſumpſit. Et cum fortè focus inundatione pluuiæ naturaliter debuiſſet extingui, ad pluuiam quaſi ad olei guttas flamma conualuit, & in laudibus Dei ſanctiſsimique Papæ Nicolai, ſimulq; Hadriani ſummi pontificis, miraculi ſtupor tam Latinorum quàm Græcorum corda reſoluit. Poſt hæc, cum Epiſtolis deceſſoris ſui, ſicut ab eo fuerant ordinati, Donatum Epiſcopum Hoſtienſem et Marinũ diaconũ Cõſtantinopolim deſtinauit. Quibus eiuſdem epiſtolis ſuo tãtum nomine titulatis & commonitorium, ſed & Stephanum Nepeſinum Epiſcopum ſociauit: eiſq; præcepit, ut omne ſcandalum eccleſiæ Cõſtantinopolitanæ ſolerter ſopirent, conſecratis Amathodio & Ignatio, ſub ſatisfactione libelli, quem de ſcrinio ſuſceperant, proprias Eccleſias redderent: Photianis uerò ſub eadem ac diſtrictiori ſatisfactione communicarẽt quidem, ſi ſacerdotum uſq; recidiuam ſedis Apoſtolicæ ſententiam manẽtem, ſanctiſsimi Papæ Nicolai iudicio protelarent. Itaq; multorum anfractuum laborioſo circuitu penetrantes, tãdem Chriſto præduce Theſſalonicam ueniũt, in qua Baſilius Imperator Euſtachium Spatharium candidatũ, cum ſuæ ſalutationis

officio

officio ſanctæ Romanæ eccleſiæ legatis obuiam deſtinauit. Qui eos admodum honorificè per contigua itineris loca ducentes, Sillambriam poſuerunt. Vbi à Siſinnio imperiali protoſpotario & Theogniſto patriarchali ignumeno, qui Romæ apud ſanctiſsimum papam Nicolaum pro reſtituendo Ignatio ſedulus interceſſor extiterat, cum XL, equis de ſtabulo imperiali & totius menſæ argenteo apparatu officialibus, qui ſibi ad omnem libitum famularentur excepti, ad caſtrum rotundum, in quo eſt eccleſia miræ magnitudinis, S. Iohãnis Euangeliſtæ nomini dedicata, fauore auguſtali, ſabbatho manſionem ſuſcipiunt: & Dominica quæ quintadecima dies ſeptembris erat, per indictionem tertiã ſingulos equos cum ſellis aureis deuotione imperatoria capientes, obuiationibus uidelicet ſcholis Spathariorum, Cãdidatorum, Stratorum, Mandatorũ, cæterorumq; Palatinorum ordinum, omnibus Clericorum planetatis ordĩnibus ad portam auream ueniunt. Ibi à Paulo librorum cuſtode, Ioſephi uaſorum cuſtode, ſimulq; Baſilio ſacellario Eccleſiaſticis indutis ueſtibus, uice patriarchæ Conſtantinopoleos ſolenniter præceduntur, ab omni populo cum cereis & lampadibus proſequuntur. Sicq; ad Hierenes palatiũ deſcendentes, in domo quæ dicitur Magna aura, à Ioanne à ſecretis Spatharioq; candidato, & Straugis Spatario candidato, quibus ſubminiſtrationis gratia deputati fuerant, laudabiliter ſuſcipiuntur. per quos Imperialia mandata ſuſcipiunt deuotiſsimè, proculdubio ſuggerentia ne forte moleſtè ducerẽt, quod Imperiali na-

talicio imminente in craſtinum ſuſcipi non ualerēt. Quo feliciter celebrato, miſit Imperator in occurſum ipſorum omnes ordines Palatinos. quibus præcedentibus ante Imperatorem in Chriſto triclinio ſibi continuo aſſurgentem ſalutabundi cōueniunt, Apoſtolicas epiſtolas Imperatori offerunt: quas Imperator perſemet ſuſcipiens oſculatur: de ſtatu Romanæ eccleſiæ, ſalute Domini Hadriani ſummi pontificis, deq; omni eccleſiaſticorum ſenatoriorumq; ordine ordinabiliter perſcrutatur: legatosq; amabiliter oſculatus, Ignatio patriarchæ iuſsionem apoſtolicam prolaturo abſoluit. Cum ſequenti die ad Imperatorem redeunt, à quo taliter alloquũtur: Sanctæ Conſtantinopolitanæ eccleſiæ per ambitionem peruicaciſsimi Photij diuerſis ſchiſmaticorum fluctibus laceratæ, Sancta omnium Eccleſiarum Domini mater Eccleſia Romana, ſanctiſsimi Domini & uniuerſalis Papæ Nicolai, ſicut in eius literis, quarum auctoritate præſens pater noſter Ignatius, qui uiolenter fuerat à Photianis expulſus, ſedi propriæ nuper iuuante Domino reſtitutus eſt, poteſt luculenter intelligi, fida prouiſione conſuluit. Quapropter uos cum omnibus Orientalibus patriarchis, metropolitis atque epiſcopis, cenſuram ſanctæ matris noſtræ Romanæ Eccleſiæ, per biennium præſtolantes, propter Dominum petimus, ut Domini negotium uiriliter peragatur: & tandem aliquando auctoritate ueſtri ſacri collegij tam peſtifera Photianæ tergiuerſationis ſcandala propellantur: quatenus unitas & tranquillitas optat, ut diutius iuxta decretū ſan-

ctiſsimi

ctiſsimi Papæ Nicolai reſtaurentur. Legati ſanctæ ſedis apoſtolicæ reſponderunt: Et nos ideo uenimus, ideo miſsi ſumus, ſed neminem Orientalium ueſtrorũ utrunq; in noſtra Synodo ſuſcipere poſſumus, niſi oblato libello, cuius formam de ſcrinio ſanctæ ſedis apoſtolicæ ſumpſimus, nobis fuerit ſatisfactum. Imperator & patriarcha. dixerunt: Quia nouum hoc & inauditum de libello proferendo aſſeritis, neceſſe eſt ut tenoris illius formam uideamus. Nec mora, libelli forma prolata eſt, & de Latino in Græcum conuerſa; omnium noticiæ declaratur. quem quidem libellum offerentes in ſancta Synodo reſidunt, offerre nolentes extra Synodum inglorij relinquuntur. ſed diatim feruore ſancti Spiritus temperati præmiſſa libelli ſatisfactione, ad unitatẽ ſacræ Synodi reuertuntur. in hac Synodo Photius ille peruaſor, de multis criminibus perpetratis rationem redditurus adducitur. Omnes epiſtolæ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ contra eum prolatæ leguntur, & depoſitionis ac anathematis ſententia dudum apoſtolica ſede prolata in eum ab omnibus identidem iaculatur: inq; eius cõſpectum nefandiſsimi conciliabuli profanata uolumina, quibus contra ſanctiſsimum papam Nicolaũ ſuſurra fauce latrauerat, igne cõbuſta, ueritatis innocentiæq; lampas emicuit: quoniam laqueum quem olim alteri parauerat, glorificabundæ nunc rationis uirtute ad extremam taciturnitatis inertiam deuolutus intrauit, & apertum ſibi communionis oſtium, quo ſub ſatisfactione libelli ſuſcipiendus admonebatur, quaſi cæcus in meridie declinauit. De-

niq; geſtis ſalubriter omnibus quæ in decem ſeſsionibus Synodi textus complectitur, legati ſanctæ Romanæ eccleſiæ textum Synodi, ne quid Græca leuitas falſum ſua arte ingereret, Anaſtaſio ſanctæ ſedis apoſtolicæ bibliothecario, qui tunc tēporis pro cauſa Luìouici ſereniſsimi noſtri Auguſti cum Supone archiminiſtro poſt eos Conſtantinopolim diuina ut creditur diſpenſatione peruenerat, ſubtiliter inquirendum antequam ſubſcribant committunt. À quo quia in utriſq; linguis eloquentiſsimus exiſtebat, ſtudioſiſsime perſcrutatus, omne quod ad laudem ſereniſsimi noſtri Cæſaris, ſanctiſsimus Dominus Hadrianus pontifex in epiſtola ſui deceſſoris Arſenio epiſcopo innuente adiecerat, reſecatum inueniunt. Quapropter epiſtolam ſedis apoſtolicæ fraudulenter corroſam, ſummis clamoribus conqueruntur: fatentes ſe nullo modo Synodalibus actionibus ſubſcripturos, niſi totius epiſtolæ integritas geſtis Synodicis iungeretur. Hoc modo Romanis certantibus, *Græcis uerò, non eſſe in Synodo de laude imperatoris, ſed de ſolius Domini tractandum, altiſonè reſpondentibus, nomenq; imperiale noſtro Cæſari penitus inuidentibus: ad hoc uſq; peruentum eſt, ut interpoſita conditione uoluntatis apoſtolicæ diffinitis ſentētijs minus diffinitè ſubſcriberent, ita legentes:* Ego *ille uicem agēs* Domini *mei ſanctiſsimi & uniuerſalis* Ha*driani Papæ, in hac ſancta Synodo præſidens, uſq; ad uoluntatem eiuſdem eximij præſulis ad omnia ut ſuperius legitur cōſenſi, & manu propria ſubſcripſi.* His *expletis, quidam Græcorum Imperatorem conueniunt,*

ueniunt, Conſtantinopolitanam eccleſiam per obla tos libellos in poteſtatem Romanam redactam flebiliter conqueruntur: & dubietate ſubſcriptionum omnia quæ in Synodo decreta fuerāt reuoluēda, cunctaq; reciduis erroribus confundenda fatentur: & niſi libellum reciperent, libertatem priſtinam ſe non poſſe recipere fingunt. illico quidam libellorum à cuſtodibus, quoniam excellentiorum Epiſcoporū libellos legati ſanctæ Romanæ Eccleſiæ futurorum præſcij prorſus occulucrāt, defraudātur: ac pro hoc incredibiliter cōſternati Supponis archiminiſtri et Anaſtaſii diſertiſsimi ſanctæ ſedis apoſtolicæ bibliothecarij fideliſsimis auxilijs innituntur. Quibus diuerſo modo non ſine magno laboris periculo imminentibus, libellos quidem uix tandem recipiunt. Sed Imperatoris iram pro nimia ſuæ diſtrictioni fidei uehementer incurrunt. Igitur poſt diem tertiū quo ſacratiſsima Synodus cum ſuis ſcriptionibus omnino in codice conſummata, retractaq; ad omnem elegantiā in Eccleſia ſanctæ Sophiæ fuerat ab Imperatore in domo quam cum uicarijs patriarcharum, uidelicet Alexandrino, Antiocheno & Hieroſolymitano, ſimulq; patriarcha Ignatio, cumq; aliquibus reſidebat, callidè conuocati ſedere iubentur, quòd princeps Bulgarum eis literas & dona per Petrū alioſq; direxerit audiunt. Quorū legationem, Imperatore potiſsimū imminente ſuſcipiunt, &c. Hactenus ille.

Teſtatur iſte author, ut ſuprà auditum eſt, Photium etiam librum contra Papam compoſuiſſe, quē tamen papa exuſſerit: qui proculdubio multa in

pontificia

pontificia tyrannide taxarit, & ſuis neruis ac argumentis non caruit.

Bulgari.

EA regio quæ iam Bulgaria uocatur, iam olim Chriſtiana fuit. Sed circiter 500 Domini annum à Bulgaris gēte Scythica occupata, oppreſsiſq; aut expulſis Chriſtianis ethnica facta eſt. Verùm circa 870 annum, eſt denuò ad Chriſtianiſmum conuerſa. Ibi quærentibus iam pontificibus non tam ſalutem hominū quàm prædam pecuniarum, certamen erat inter Conſtantinopolitanum & Romanum, utrinam Bulgari ſubijci debeant. Nam illi duo Epiſcopi ueluti in duas partes totius Chriſtiani orbis regiones inter ſeſe partiti erant: Romanus occidentales expilabat, ille orientales. Ac tunc quidem uicerunt Romani, teſte Platina, adiuuante eos Baſilio tyranno ac parricida, qui adoptatorem ſuum Cæſarem paulo antè interfecerat, ut idē Platina teſtatur. Verùm non multo pòſt denuò Bulgaria ad Conſtantinopolitani patriarchæ ius redijt. Obſeruatu uerò dignum eſt primùm, quo pontificū cupiditas iam tunc ſpectarit: nempe non ad ſalutem, ſed deglubitionem ouium. Secundò, quòd Papa potiſsimum nephariorū hominum ope adiutus, tyrannidem ſuam ampliarit. Ante enim eum Phocas, nunc hic Baſilius adiuuit: quorum uterque tyrannidem interfectis ſuis Dominis Chriſtianis, imò & parentibus Imperatoribus occuparat. Sed mutuas ſibi proculdubio operas tribuerunt, in ſtabiliendis ſuis tyrannidibus. Verùm quo res ſit aliquanto notior & teſtatior, adſcribam

locum

locum ex uita Hadriani ſecundi, Damaſo adiunctæ: & quidem aliquanto prolixiorem, indeq; incipientem, ubi in præcedēte capite deſijmus, quoniā nondū eſt impreſſa : Sed imperatoris iram pro nimia ſuæ diſtrictioni fidei uehementer incurrunt. Igitur poſt diem tertium, quo ſacratißima Synodus cum ſuis ſcriptionibus omnino in codice conſummata, retractaq; ad omnem elegantiā in Eccleſia ſanctæ Sophiæ fuerat ab Imperatore, in domo quam cum uicarijs patriarcharum, uidelicet Alexandrino, Antiocheno, et Hieroſolymitano, ſimulq; patriarcha Ignatio, cumq; aliquibus reſidebat, callidè conuocati ſedere iubentur: quod princeps Bulgarum eis literas et dona per Petrū aliosq; direxerit, audiūt. Quorū legationē Imperatore potißimū imminente ſuſcipiunt. Sicq; præ ſalutationē Petrus Bulgarū legatus exoritur: Dominus Michael princeps Bulgaricus audiēs, quòd pro utilitate ſanctæ Dei Eccleſiæ, ex diuerſis partibus auctoritate Apoſtolicæ ſedis cōueneritis, gratanter accepit: uobisq; qui ex ſede Apoſtolica mißi eſtis, multiplices gratias agit. Legati ſanctæ Romanæ eccleſiæ reſponderunt: Vos, quia uos filios ſanctæ Romanæ eccleſiæ nouimus, inſalutatos uos præterire neq; debuimus, neq; uoluimus. Quos nimirum ſancta ſedes Apoſtolica ut propria membra complectitur. Bulgarum legati dixerunt: Vſq; hodie pagani fuimus, et nuper ad gratiam Chriſtianitatis acceßimus. Ideoq; ne in aliquo errare uideamur, cui Eccleſiæ ſubdi debeamus, à uobis, qui uices ſummorū patriarcharum geritis, noſce deſideramus. Legati ſanctæ Romanæ

manæ Eccleſiæ reſponderũt: Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, cui per te ô Petre, tuus ſeniór beato apoſtolo principi Petro cum omni gẽtis ſuæ regno ſe tradidit: à cuius ſucceſſore uidelicet & egregio Papa Nicolao & præcepta uiuendi & Epiſcopos ac presbyteros ſuſcipere meruit, uos & pertinuiſſe & pertinere debere etiã in eo monſtratis, quòd poſtulatus noſtros ſacerdotes & ſuſcepiſtis, & hactenus ueneratione cõgrua retinuiſtis. Bulgarum legati dixerunt, A' ſancta Romana eccleſia ſacerdotes nos petiſſe, ſuſcepiſſe, hactenusq; habere nos confitemur, & eis in omnibus obedire decernimus. Verùm utrum Romanæ an Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ rationabilius ſubdi debeamus, cum his patriarcharum uicarijs diffinite. Legati ſanctæ Romanæ Eccleſiæ reſponderũt: Propter quæ nos ſancta ſedes apoſtolica cum Orientalibus diffinienda mandauerat, Domino iuuante finiuimus. De cauſa autem ueſtra ſecus quàm diffinita eſt finienda, quia nihil in mandatis accepimus, nihil uel diffinimus, uel in præiudicium ſanctæ Romanæ Eccleſiæ diffiniendum cenſemus: quin imò quòd omnis ueſtra patria noſtris ſacerdotibus plena eſt, nulli nos niſi ſanctæ Romanæ eccleſiæ pertinere debere, diffinitiua ſentẽtia quantum ex nobis eſt promulgamus. Vicarij Orientalium patriarcharum Bulgaris dixerunt: Quando uos illam patriam cæpiſtis, cui poteſtati ſubdita erat, & utrum Latinos an Græcos ſacerdotes habuerit dicite. Legati Bulgarorum dixerunt: Nos illam patriam à Græcorum poteſtate armis euicimus, in qua non Latinos, ſed Græcos ſacerdotes re-

perimus.

perimus. Vicarij Orientalium reſponderũt: Si græcos ſacerdotes ibi reperiſtis, manifeſtũ eſt, quia ex ordinatione Cõſtantinopoleos illa patria fuit. Legati ſanctæ Romanæ Eccleſiæ reſpõderunt: A' Græcis ſacerdotibus argumentum ſumere non debetis, quia linguarum diuerſitas Eccleſiaſticum ordinem non cõfundit. Nam ſedes apoſtolica, cum ipſa Latina ſit, in multis tamen locis, pro ratione patriæ Græcos ſacerdotes & ſemper & nunc uſq; conſtituens, priuilegij ſui detrimenta ſentire nec debet, nec debuit. Vicarij Orientalium patriarcharum dixerũt: Etiamſi Græcorum preſbyterorum ueſtri iuris fuiſſe doceatis, illam tamẽ patriam Græcorum regno pertinuiſſe nunquam negare poteritis. Legati ſanctæ Romanæ eccleſiæ reſponderunt: Sicut Bulgari, à nobis diuerſo modo pertinere ordinationem dicentes, mendacium non loquimur: ita nimirũ eandem Bulgariã ex Græcorum regno fuiſſe, nunquam negamus. Sed intueri uos decet, quia aliud ordinant iura ſedium, aut patiuntur diuiſiones regnorum: nos de diuiſione regnorum non agimus, ſed de iure ſedium loquimur. Vicarij Oriẽtalium patriarcharũ dixerunt: Illud quod uobis diuerſo modo Bulgariam pertinere dicitis, addiſcere uolumus. Legati S. Ro. eccleſiæ reſponderunt: Sedes apoſtolica iuxta quod Decretalibus ſanctiſſimorum Romanorum præſulum doceri poteritis, utramq; Epirum, nouam uidelicet & ueterem, totamq; Theſſaliam atq; Dardaniam, in qua et Dardania ciuitas hodie demonſtratur, cuius nunc patria ab his Bulgaris Bulgaria nuncupatur, antiquitus Cano-

tùs canonicè ordinauit, obtinuit, ac per ordinationẽ quam tunc paganorum Bulgarum *irruptione amiſerat, non à* Conſtantinopolitana *eccleſia modò ut fingitur, abſtulit, ſed ab his factis ipſis* Chriſtianis *recepit. Secundo modo, quia* Bulgares *qui iure gentili ſibi patriam ſubiungentes, ecce per quot annos retinent, quòd cœperunt ſedis apoſtolicæ ſemet, ut ſuperius diximus, patrocinio ordinationíque ſpecialiter committentes, nobis debent nec immeritò ſubijci, quos ultronea uoluntate magiſtros elegit.* Tertio *modo, quia eoſdẽ* Bulgares *ſancta ſedes apoſtolica iuſſu quondã ſanctiſſimi* Papæ *domini* Nicolai, *tam per aliquot noſtrûm qui hic ſumus & illic multas eccleſias dedicantes ſacerdotes creauimus, quàm per* Paulum Dominicũ, Leopardum *ac* Formoſum *uenerabiles epiſcopos, ſed &* Grimualdum *coepiſcopum noſtrum, quem hactenus iſti* Bulgares *cum multis noſtris ſacerdotibus in conſpectu noſtro habere ſe faſſi ſunt, à diuerſis erroribus ad catholicæ fidei ueritatẽ, multo ſudore* Chriſti *gratia præduce, transferẽs ecce ultra triennium tenet, ordinat, ac diſponit: ideóq; conſequens non eſt, ut ſine conſcientia* Romani *ſummi pontificis eccleſia* Romana, *de quibus præſentaliter ueſtra cernitur ſpolietur.* Vicarij *Oriẽtalium patriarcharum dixerunt:* Ad *quem iſtorum modorũ modum diſpenſare uelitis, edicite.* Legati S. Ro. *eccleſiæ reſponderunt:* Sancta *ſedes apoſtolica, uos quia reuera inferiores eſtis, ſuper ſua cauſa iudices neglegit: nec per nos elegit, utpote quæ omni eccleſiæ ſola ſpecialiter habeat fas iudicãdi.* Sed *neq; nobis de*

hac cauſa ſententiam proferre commiſit. Quapropter quod ab ea faciendum non ſuſcepimus, cognitionis eius iudicium, quæ librorum multiplicitate ad defenſionem ſui multa proferre præualet, ex integro reſeruamus: à qua omnis noſtra ſentẽtia tan ta facilitate reſpuitur, quãta leuitate profertur. Vicarij Orientalium patriarcharum dixerũt: Satis indecens eſt, ut uos qui Græcorũ imperiũ detrectantes, Francorum fœderibus inheretis, in regni noſtri principis ordinandi iura ſeruentur. Quapropter Bulgarum patria ex Græcorum poteſtate diu fuiſſe, et Græcos ſacerdotes habuiſſe comperimus ſanctæ eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, à qua per paganiſmum receſſerat, nunc per Chriſtianiſmum reſtitui iudicamus. Legati S. Romanæ eccleſiæ clamãtes dixerũt: Sententiam quam nõ electi, neq; admiſſi, ſine timore ſeu gratia, uel quicquid illud eſt modò præcipitaſtis, potius quàm protuliſtis, auctoritate ſancti Spiritus uſq; ad diffinitionem ſanctæ ſedis apoſtolicæ omnino reſtringimus: ita ut nullo modo uel nomẽ habere ſen tentiæ mereatur. Teq; regum patriarcha Ignatium auctoritate ſanctorum Apoſtolorum principum coram Domino ſuiſq; angelis omnibuſq; præſentibus conteſtamur, ut ſecundũ hanc epiſtolam ſanctiſſimi reſtitutoris tui, Domini Hadriani ſummi pontificis, quam tibi ecce offerimus, induſtria tua ab omni Bulgariæ ordinatione immune nullum tuorum illuc mit tendo cuſtodias, ne ſancta ſedes apoſtolica quæ tibi tua reſtituit, per te ſua perdere uideatur. Quin potius, ſi quod non credimus iuſtam te habere querimo

Aaa niam

niam æſtimas, ſanctæ Romanæ *eccleſiæ reſtitutrici tuæ ſolenniter ſuggerens non omittas.* Tunc *patriarcha* Ignatius *apoſtolicam epiſtolam ſuſcipiens, licet magnopere monitus, eam legere diſtuliſſe, reſpondit: Abſit à me ut ego his præſumptionib. contra decorũ ſedis apoſtolicæ implicer, qui nec ita iuueniliter ago ut mihi ſubripi ualeat: nec ita ſeniliter deliro, ut quod in alijs reprehẽdere debeo, ipſe admittam.* Hoc *fine collocutio illa finita eſt. ſed* Imperialis *commotio licet ſpem fronte ſimularet, augmentum ſuſcepit: legatos tamen S.* Ro. *eccleſiæ ad prandium cõuocans, donis omnibus decorauit, eóſque* Theodoſio *non ea qua congruebat ſollicitudine deducendi grátia commẽdauit. à quo* Dyrrhachiũ *uſq; pducti, negligerẽtq; ſine ulla prouiſione dimiſſi, poſt dies aliquot nauigantes, in* Sclauorum *deducti* Domagoi *manus inciderunt, boniſq; omnib. ac autentico in quo ſubſcriptiones omnium fuerant denudati ſunt. ipſiq; capite plecterentur, niſi ab his qui ex illis aufugerant, timeretur.* Tandem Apoſtolicis Imperialibuſq; *literis ab exilio liberati, & undecimo* Calẽdarum Ianuariûm *die indicto 4* Romam *reuerſi, omnia quæ ſuperius diximus, corã ſummo pontifice ac proceribus retulerunt: nihilq; aliud ſcripturarum, quàm librum actionis* Ignatij *& libellos quos à* Sclauis *receperant, ceu & reliquos libellos, quos ſupponi archiminiſtro &* Anaſtaſio *prudentiſſimo bibliothecario ſanctæ ſedis* Apoſtolicæ *huius præſcientiæ ſolicitudine exemplar amiſſæ* Synodi, *quod ſibi ſcribendum impetrauerat eccleſia* Romana *ſuſcepit dudum,* Conſtantino

poli

poli commendauerant, oſtendère potuerunt ſuperiore tempore, Formoſus Portuēſis, & Paulus Populonienſis, uenerabiles Epiſcopi: qui cum cæteris iuſſu ſanctiſſimi papæ Nicolai cauſa prædicationis deſtinati fuerant, remeantes de Chriſtianitate Bulgarum, ac omnimoda ſubiectione, qua ſpecialiter ſanctæ Romanæ eccleſiæ deuotiſſima colla ſubmiſerāt, ſedem apoſtolicam recrearunt: & Michaelis Bulgarici Regis legatūm Petrum ſummo Pontifici præſentarunt. Qui Legatus cum donis regalibus, regibus regias quoq; literas obtulit, ſummum Præſulē ſummopere deprecantes, ut aut Marinum ſibi bene compertum diaconum, Archiepiſcopum conſecratū remitteret: aut aliquem ex Cardinalibus duntaxat ſuæ eccleſiæ, uirum ſapientia perſonaq; habita Archiepiſcopatu digniſſimum, Bulgaris eligendum dirigeret: quem poſt approbationem eorundem denuò remeantem Archiepiſcopali miniſterio ſublimaret. Sed Marino Conſtantinopolitanum miſſaticū deuotiſſimè ut diximus renitente, ſortito ſummus pōtifex Syluèſtrum quendam ſubdiaconum Bulgaris eligendum direxit. Quem cum Leopardo Anchonitano & Dominico Trinenſi Epiſcopis, ſimul et literas pro Archiepiſcopo aut Formoſo Portuenſi Epiſcopo remittendo importuniſſimè deprecantes, remittentibus Bulgaris magna ſub uelocitate recepit. Quibus inter nōnulla reſcripſit, ut quæcunq; nominatim deuotio regalis exprimeret, eum ſine dubio pontificalis prouiſio Bulgaris Archiepiſcopo commendaret. At uerò Bulgarum rex expectationum moram diu-

tius ferre non ualens, quanta eſſe quam à Græcorum Imperatore quoniam natorum Thororum occaſione alterna regna ſibi alternatim rapere machinabantur abdúctus, eundem Petrum quem à Roma ſine deſiderij ſui affectu ſæuo receperat, cum alijs è latere ſuo Conſtantinopolim requiſitionis gratia, cui potiſſimũ pertinere deberet, emiſit, ibiq; à Legatis noſtris, quòd iuri Romano pertinere ut cõuicti, ac poſt modum per Orientales Conſtantinopolitanos, quæ donis ac promiſſionibus perſuaſi, Græcos ſacerdotes iuxta quod Grimualdus Epiſcopus, quia ab his ſe repulſum fatetur ſuſcipientes, noſtros eijciunt: & per eundem Grimualdũ Epiſcopum, quia ſine conſcientia ſedis Apoſtolicæ comprehenſi ſibi prædicationis officiũ deſerẽs, Romam ditiſſimus remeauit. Magnum epiſtolæ uolumen friuolis allegationibus tanquam ſub prætextu deliberatiuæ ſententiæ, Synodo præſidentium implicatũ apoſtolicæ ſedis ſuper excuſatione ſua remiſit: in quo facto quia Epiſcopus Bulgaris expulſum epiſtola tacente aſſerit, et preſbyteri nõ ſe pulſos à Græcis uel Bulgaris, ſed ab Epiſcopo conuentos protectosq;, dubium quare commuſſitant, proditionis imago quodãmodo ſuſpicatur: ſed ueritatis integritas, donec Chriſtus renum rimator & cordium, in ſuorum ſeruorum examine hanc in lucem protulerit, non uidetur.

Adijciantur ad Hieronymum.

Verùm accidit ut apponamus ſanè Hieronymo uelut appẽdicis loco quædã pauca ex Dialogis Sulpitij Seueri: ut appareat etiã aliorũ teſtimonio, quàm

corruptas iam tum Clericorum uita fuerit, quamq́; ea huic ac alijs ſanctis patribus diſplicuerit.

Igitur deinde digreſſus, Bethleem *oppidũ petijt, quod ab* Hieroſolymis *ſex milibus ſeparatur, ab* Alexandria *autem ſedecim manſionibus abeſt.* Eccleſiã *loci illius* Hieronymus *preſbyter regit: nam parrochia eſt* Epiſcopi, *qui* Hieroſolymã *tenet. mihi iam pridem* Hieronymus *ſuperiore illa mea peregrinatione compertus, facilè obtinuerat, ut nullũ mihi rectius expetendum arbitrarer. Vir enim præter fidei meritum, dotemq́; uirtutum, non ſolùm* Latinis *atq;* Græcis, *ſed et* Hebræis *etiã ita literis inſtitutus eſt, ut ſe illi in omni ſcientia nemo audeat comparare. Miror autem ſi non & uobis per multa quæ ſcripſit opera compertus eſt, cum per totũ orbem legatur.* Nobis *uerò,* Gallus *inquit, nimiũ nimiumq́; compertus eſt. nam ante hoc quinquenniũ quẽdam illius libellum legi, in quo tota noſtrorum natio monachorũ ab eo uehementiſsimè uexatur, & carpitur. Vnde interdum* Belgicus *noſter ualde iraſci ſolet, quod dixerit, nos uſq; ad uomitũ ſatiari.* Ego *autem, inquit,* Gallus *illi uiro ignoſco: atq; ita ſentio, de orientalibus illum potius monachis, quàm de occidentalibus diſputaſſe.* Nam *edacitas in* Græcis *gula eſt, in* Gallis *natura.* Tunc *ego: Scholaſticè, inquam, Galle defendis gentem tuam: ſed quæſo te, liber iſte nunquid hoc ſolum uitium damnat in monachis? Imò uerò, inquit, nihil penitus obmiſit, quod non carperet, laceraret, exponeret: præcipuè auaritiam, nec minus uanitatem inſectatus eſt. Multa de ſuperbia,*

tius ferre non ualens, quanta eſſe quam à Græcorum Imperatore quoniam natorum Thororum occaſione alterna regna ſibi alternatim rapere machinabantur abdúctus, eundem Petrum quem à Roma ſine deſiderij ſui affectu ſæuo receperat, cum alijs è latere ſuo Conſtantinopolim requiſitionis gratia, cui potiſsimũ pertinere deberet, emiſit, ibiq; à Legatis noſtris, quòd iuri Romano pertinere ut cõuicti, ac poſtmodum per Orientales Conſtantinopolitanos, quæ donis ac promiſsionibus perſuaſi, Græcos ſacerdotes iuxta quod Grimualdus Epiſcopus, quia ab his ſe repulſum fatetur ſuſcipientes, noſtros eijciunt: & per eundem Grimualdũ Epiſcopum, quia ſine conſcientia ſedis Apoſtolicæ comprehenſi ſibi prædicationis officiũ deſerẽs, Romam ditiſsimus remeauit. Magnum epiſtolæ uolumen friuolis allegationibus tanquam ſub prætextu deliberatiuæ ſententiæ, Synodo præſidentium implicatũ apoſtolicæ ſedis ſuper excuſatione ſua remiſit: in quo facto quia Epiſcopus Bulgaris expulſum epiſtola tacente aſſerit, et presbyteri nõ ſe pulſos à Græcis uel Bulgaris, ſed ab Epiſcopo conuentos protectoſq;, dubium quare commuſsitant, proditionis imago quodãmodo ſuſpicatur: ſed ueritatis integritas, donec Chriſtus renum rimator & cordium, in ſuorum ſeruorum examine hanc in lucem protulerit, non uidetur.

Adijciantur ad Hieronymum.

Verùm accidit ut apponamus ſanè Hieronymo uelut appẽdicis loco quædã pauca ex Dialogis Sulpitij Seueri: ut appareat etiã aliorũ teſtimonio, quàm

cor-

corruptas iam tum Clericorum uita fuerit, quamq́; ea huic ac alijs ſanctis patribus diſplicuerit.

Igitur deinde digreſſus, Bethleem oppidũ petijt, quod ab Hieroſolymis ſex milibus ſeparatur, ab Alexandria autem ſedecim manſionibus abeſt. Eccleſiã loci illius Hieronymus presbyter regit: nam parrochia eſt Epiſcopi, qui Hieroſolymã tenet. mihi iam pridem Hieronymus ſuperiore illa mea peregrinatione compertus, facilè obtinuerat, ut nullũ mihi rectius expetendum arbitrarer. Vir enim præter fidei meritum, dotemq́; uirtutum, non ſolùm Latinis atq; Græcis, ſed et Hebræis etiã ita literis inſtitutus eſt, ut ſe illi in omni ſcientia nemo audeat comparare. Miror autem ſi non & uobis per multa quæ ſcripſit opera compertus eſt, cum per totũ orbem legatur. Nobis uerò, Gallus inquit, nimiũ nimiumq́; compertus eſt. nam ante hoc quinquenniũ quẽdam illius libellum legi, in quo tota noſtrorum natio monachorũ ab eo uehementiſſimè uexatur, & carpitur. Vnde interdum Belgicus noſter ualde iraſci ſolet, quod dixerit, nos uſq; ad uomitũ ſatiari. Ego autem, inquit, Gallus illi uiro ignoſco: atq; ita ſentio, de orientalibus illum potius monachis, quàm de occidentalibus diſputaſſe. Nam edacitas in Græcis gula eſt, in Gallis natura. Tunc ego: Scholaſticè, inquam, Galle defendis gentem tuam: ſed quæſo te, liber iſte nunquid hoc ſolum uitium damnat in monachis? Imò uerò, inquit, nihil penitus obmiſit, quod non carperet, laceraret, exponeret: præcipuè auaritiam, nec minus uanitatem inſectatus eſt. Multa de ſuperbia,

nõ pauca de ſuperſtitione diſſeruit: uerè, fateor, pinxiſſe mihi uidetur multorum uitia. Cæterùm de familiaritatibus uirginum & monachorum, atq; etiã clericorũ, quàm uera, quàm fortia diſputauit? unde à quibuſdam, quos nominare nolo, dicitur nõ amari. Nam ſicut Belgicus noſter iraſcitur, edacitatis nimiæ nos notatos: ita illi fremere dicuntur, cum in illo opuſculo ſcriptum legunt, Cœlibè ſpernit uirgo germanum fratrem, quærit extraneũ. Ad hæc ego: Nimium, inquam, Galle progrederis. caue ne et te aliquis. qui hæc fortaßis agnoſcit, exaudiat, teq; unà cũ Hieronymo incipiat non amare. Nam quia ſcholaſticus es, non immeritò te uerſu Comici illius admonebo: Obſequium amicos, ueritas odium parit. Tua nobis, ut cœperas, potius Poſthumiane repetatur Orientalis oratio. Ego, inquit, ut dicere inſtitueram, apud Hieronymum ſex menſibus fui: cui iugis aduerſus malos pugna, perpetuumq; certamen. Conſciuit odia perditorũ. oderunt eum Hæretici, quia eos impugnare non deſinit: oderunt eum Clerici, quia uitã eorum inſectatur, et crimina: ſed planè eum boni omnes admirantur & diligunt. Nam qui eum hæreticum eſſe arbitrantur, inſaniunt.

Petrus Damianus.

PEtrus Damiani, Epiſcopus Oſtienſis, & etiam Cardinalis, floruit circa 1050 Domini annũ. is in multis locis abuſus Eccleſiæ ſuorum temporũ taxat. Scripſit inter alia libellum, titulo de Correctione Epiſcopi ac Papæ. ubi multis rationibus, & in pri-

mis

mis ipſius Petri exemplo probat, omnes ſuperiores prælatos ac Epiſcopos. ſuorum inferiorũ repræhenſionem ac correctionem patienter & cum gratiarũ actione accipere debere. Verùm adſcribam totum eum libellum, quoniam nondum eſt quicquam huius authoris, quod quidem ego ſciam, editum.

De correctione Epiſcopi & Papæ.

ILlud quod dicitur, Non licet cuiuslibet eccleſiæ filium ad maiorem eccleſiã proprij reatus Epiſcopi & quæcũq; ſunt corrigẽda deferre: nimis abſonũ, et prorſus Eccleſiaſticæ diſciplinæ probatur aduerſum. Nã cui melius dicitur quòd delinquit, quàm ei qui magiſtri officio fungitur? & ideo inter reliquos fratres præminet, ut quod alijs non licet, ipſe ſolus per propriæ ſedis priuilegiũ errata corrigat ſacerdotũ? Quis eſt enim hic arrogantiæ tumor, qui elationis faſtus, quæ deniq; tanta ſuperbia, ut liceat Epiſcopum per fas et nefas ad propriæ uoluntatis arbitriũ uiuere: & quod inſolenter exceſſum eſt, à ſub iectis ſuis dedignetur audire? præſertim cum illi non adierint tribunalia præſidum, nec forenſium pulſauerint examina cognitorũ: ſed eccleſiam potius adeant. & ſacerdotibus iudicabilia ſui ſacerdotis exponant, ut quod ſecularibus euenire poterat in deriſum, grauiter & honeſtè per ſacerdotale corrigatur officium. Vbi profectò dignum eſt, ut is qui impetitur, uel ex ratione ſe exhibeat innocentem, uel cõfiteatur humiliter peccatorem. nec his allegationib. utendũ eſt, ut dicat, ſe nõ debere ab his qui ſibi ſubiecti ſunt accuſari, ne uideatur exceſſibus ſuis uela-

men obtendere & iudicium ſubterfugere, dum cona tur in alium montē quæſtionis iniuriā retorquere, Quis enim neſciat, quod princeps apoſtolorum Petrus poteſtatem regni cœleſtis accepit. uirtutem ligandi ſiue ſoluendi quæ uellet in cœlis ac terris obtinuit. ſupra mare pedibus ambulauit, ſola ſui corporis umbra ægrotantes erexit: mentientes, iaculo nudi ſermonis occidit: oratione mortuos ſuſcitauit. Hic itaq; tam ſublimis meriti uir, cum ex admonitio ne ſancti S. ad Corneliū, gentilem uidelicet hominē, fuiſſet ingreſſus, aduerſus eū quæſtio facta eſt, ab his qui erant ex circumciſione: cur ad alienigenas intro iſſet, atq; cum eis manducare præſumpſiſſet, inſuper et in baptiſmate recepiſſet? Hic inquam tot donorū cœleſtium incomparabili uirtute ſuffultus, tot mira culorum oſtenſione conſpicuus, querelæ ſubiectorū non ex poteſtate reſtitit, ſed rationem reddendo humiliter ſatisfecit, cauſamq; per ordinē ueridicus relator expoſuit: quomodo uidelicet uas quoddā uelut lintheum, in quo quadrupedia terræ, reptilia atque uolatilia inerant, de cœlo ſubmitti uiderit, uocem audierit: Surge Petre, macta et manduca. qualiter etiā tres uiri uenientes, eum ad Cornelium uocauerint, qualiter poſtremò S. ſanctus eum cum illis ire præcepit. Et quemadmodum idem S. ſanctus, qui ſuperuenire iam baptizatis conſueuerat, in gentiles & ante baptiſmū uenit. Si igitur iſte cum à diſcipulis culparetur, autoritatē quam in Sancta fuerat ſortitus eccleſia uoluiſſet obtēdere, reſpondere potuerat, ut paſtorem ſuum oues quæ ſibi commiſſæ fuerant, reprehen-

prehendere non auderent. Sed ſi in querela fideliũ poteſtatis ſuæ titulũ obieciſſet, doctor profectò man ſuetudinis nõ fuiſſet. Non ergo eos priuilegij ſui authoritate repreſſit, ſed humili potius ſatisfactione placauit: & tanquam ſolus ipſe ad faciendam fidem non ſufficeret, etiã teſtes adhibuit. Venerunt, inquit, mecum & ſex fratres iſti. Diſcat ergo cum de ſuis actibus conuenitur Epiſcopus, rationẽ humiliter reddere, nõ de ſui primatus eminẽtia ſuperbire: nec ſibi fieri credat iniuriã, cum à iuniore corripitur, ſed conſulentem potius uel medicum ſui uulneris arbitretur. Nunquid enim Nathan propheta, cũ Dauid tam auſteræ ſeueritatis inuectione corripuit, indignationem regij motus incurrit? Nũquid ille regalis excellentiæ culmen oppoſuit, ac uelut illatam à ſubiecto ſuo contumeliam propulſauit? Sed mox ut ſe cognouit ægrotum, ſuſcepit libenter antidotũ, detexit uulnus, & ſectionis ſuæ non horruit ferramentum. Vide humilem languidum. Peccaui, inquit, Domino. Audi etiam uelox medicinæ remedium: Tranſtulit Dominus peccatum tuum, non morieris. E contrà Rex Achab, qui corripientem ſe prophetam audire deſpexit, ultionis gladium, quem ille minatus eſt, non euaſit. Quia dimiſiſti, inquit, uirum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius, & populus tuus pro populo eius. Dauid ergo culpam ſuam æquanimiter audiens, ſententiam mortis quam merebatur euaſit: Achab autem correptionis impatiens, impiæ pietatis, quoniam indigno regi contulerat, ueniam non inuenit. Nunquid & mulieres illæ hoſpitæ

uidelicet Saluatoris, inuicem inter ſe litigauerunt, dum altera quereretur aduerſus alterã, quia ſolam ſe miniſtrare compelleret? poterat enim Maria dicere noſtrorum more pontificum: Accuſaſti me, & torporis ac negligẽtiæ cõdemnaſti. Nõ ſanè omnis querela protinus accuſatio dicenda eſt. Nam aliud eſt querela compaſsionis, aliud accuſatio ſimultàtis & odij. iſta nimirum fit, ut offenſio corrigatur: illa uerò, ut is qui offenderat, condemnetur. Petrum planè in faciem reſiſtens Paulus obiurgat, & coram omnibus reprehenſibilem indicat. Quod ille in accuſationis non tulit iniuriam, ſed benignè et patienter accepit, quod nõ ex liuore, ſed ex charitate procedere perſpicuè recognouit. Sed ecce dicitur: Ego ſum Epiſcopus, ego ſum paſtor eccleſiæ, non debeo à commiſsis ouibus accuſationem pati: moleſtus, & niſi in cauſa fidei, dignus ſum etiam in prauis moribus æquanimiter ferri. Sed dic mihi, quiſquis es: Nunquid non legiſti quod in Euangelio ſcriptum eſt, Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te et ipſum ſolum: ſi te audierit, lucratus es fratrem tuum: ſi te nõ audierit, adhibe tecum duos uel tres teſtes, ut in ore duorum uel trium teſtium ſtet omne uerbum: ſi autem eos nõ audierit, dic eccleſiæ. ſi eccleſiæ ergo referenda eſt cauſa quorumlibet fratrum quomodo non etiam ſacerdotũ? porrò ſi ſacerdos qui in eccleſia peccat, dedignatur in eccleſia diſcuti, quis iam ferat eccleſiæ ſe legibus coerceri? porrò ſi eccleſiæ tuæ filijs, ut aſſeris, aduerſum te mutire non liceat, nunquid aliunde producendi ſunt teſtes, qui te &

facta

ſacta tua per abſentiam domeſticæ cohabitationis ignoras? Beatus Iob dicit: Si cõtempſi ſubire iudiciũ cum ſeruo meo: & tu dicis, abſit ut digner ad examẽ uenire cũ clerico meo? Deus omnipotens per Eſaiã clamat: Iudicate pupillo, defendite uiduam, et uenite & arguite me. Si is qui iudicat omnia, non dedignatur à ſeruis argui: tu ſuperbus utiq;, cum conſeruo in iudiciũ uenire faſtidis? & cum ſis terra et cinis, uermis et puluis, humiliare te deſpicis ad imaginem cõditoris? præſertim cum ſcriptura dicat, Ducem te cõſtituerunt, noli te extollere, ſed eſto in illis quaſi unus ex illis. Quis planè neſciat, quia Samueli Iſraelitica plebs præiudicium intulit, eumq; de principatu iniuſtè deiecit? Et cum eos arguere meritò potuiſſet, ultro ſe arguendum nullius accuſationibus obtulit: & utrum eos in aliquo uiolenter oppreſſerit, inquiſiuit. Ecce præſto ſum, inquit, loquimini de me coram Domino, & coram Chriſto eius, utrum bouem cuiuſquam tulerim, aut aſinum: ſi quenquam calumniatus ſum, ſi oppreſſi aliquem, ſi de manu cu iuſpiam munus accepi, & contemnam illud hodie, reſtituamq; uobis. Cum ergo tam incomparabiles, tam eminẽtes atq; ſublimes uiri, ſubiectis ſuis rationem reddere de proprijs actibus nõ deſpiciant: quis arrogantiæ typus, quis eſt iſte tãtæ ſuperbiæ faſtus, quo ſacerdos huius temporis intumeſcens, titulũ ſui præſulatus opponat, & eccleſiæ ſuæ filijs qui ſe grauatos aſſerunt, æquo iudicio non reſpõdeat? Excludatur ergo ab eccleſiaſtica diſciplina pernicioſæ cõſuetudinis regula, tollatur hæc ſubterfugij uerſuta

calli-

calliditas, ut is qui tam peruerſis audacis ſuperbiæ allegationibus utitur, immunitatem commiſſi piaculi non lucretur. De Vigilio quoq; Papa qui ſedit circa 535, Domini annum ſcribit in quodã opuſculo. Quid dicã de Papa Vigilio? qui ſceleratus & impius prius Bonifacio Papæ eſt molitus inſidias, poſtmodum Syluerinum Papam aggreſſus nequiter condẽnauit, & demum data pecunia in Papam aſſumptus eſt? De ſimonia quoque ſuorum temporum grauiter queſtus eſt, & proprium de ea re libellum ſcripſit. Indicat etiam in quodam libello, ſuo tempore fuiſſe Mediolani Epiſcopum Auxentium, qui coniugio ſacerdotum ſit patrocinatus.

Iohannes Monachi.

VIdi quendam libellum iam olim ſcriptum, in quo ſunt uariæ picturæ Chriſti eijcientis ex templo uendentes & ementes, lauantis pedes apoſtolis. Papæ in trono ſuæ maieſtatis ſedentis, & aliarum perſonarum: ſingulis quoq; illis picturis adſcripta ſunt dicta ex ſacris literis, patribus, & decreto, plerunq; contra Papæ ac cleri inſcitiam, turpem uitam, uarios eorum errores, & falſæ doctrinæ perſequutionem directa. Quorum unicum tantum adſcribam, quod ſupra Papam in throno ſuo ſedentem, & petentibus uarias ut loquuntur gratias concedentẽ, poſitum eſt, ut inde & de alijs iudicari poſſit.

Curia uult marcas, burſas exhaurit & arcas:
Si burſæ parcas, fuge papas & patriarchas.
Si dederis marcas, & eis impleueris arcas,

Culpa

Culpa ſoluêris quacunq; ligatus eris.
Intus quis?tu quis?ego ſum.quid quæris?ut intrem.
Fers aliquid?non.ſta foris.fero,quid? ſatis.intra.

Iohannes Monachi dicit,quòd Roma ſundata à prædonibus, adhuc de primordijs retinet.dicta Roma, quaſi manus rodens. Verſus:

Roma manus rodit:quod rodere non ualet, odit.
Dantes exaudit,non dantibus oſtia claudit.
Curia curarum genitrix,nutrixq; malorum,
Ignotos notis, inhoneſtis æquat honeſtos.

Concordat Iohãnes Andreæ in Nouellis de Statu religioſorũ c. Iſto. libro 6.& de malicia Romanorũ Iohannes Monachi,c. fundamẽta. de electione libro 6.in Nouellis remittit ad cap.1 Ro.ubi Paulus ſpecialiter ſcribit de uitio contra naturã,et cõcordat Bernardus in epiſtola ubi ſcribit ad Eugeniũ Papã, etc.

Quando porrò libellus hic ſit compoſitus, non auſim pro certo affirmare: credo tamen circiter ante 100 annos. Porrò nomen Iohannis Monachi non eò adſcripſi, quòd putem eum ſcripti huius auctorẽ eſſe:ſed quòd eius in hoc dicto mentio fit.

Concilium Lateranenſe.

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio tertio celebratũ, circiter ante 360 annos, habet inter alia & hoc decretum contra nouos monachorũ ordines.

Caput 13.

Ne nimia religioſorum diuerſitas grauem in eccleſia Dei offenſionẽ inducat, firmiter prohibemus, ne quis de cætero nouam religionem inueniat. Sed qui-

quicunq; uoluerit ad religionem conuerti, unam de approbatis aſſumat. Similiter qui uoluerit religionis domum fundare de nouo, regulam & inſtitutionem accipiat de religionibus approbatis. Illud etiam prohibemus, ne quis in diuerſis monaſterijs locum monachi habere præſumat, nec unus abbas pluribus monaſterijs præſidere. Clarè affirmat in hoc decreto Synodus, quòd iſta tanta uarietas religioſorum ſeu monaſticorum ordinū grauem Dei offenſionem pariat: eoq; ne plures porrò nouiq; ordines fierent, ſeueriter prohibet. At Deus bone, quot ab eo tempore nouæ iſtorum fucorum ſectæ inuentæ ac excitatæ ſunt? Quin & adhuc quotidie nouæ inueniuntur, ut iam non tāta auium aut piſcium uarietas ſit, quanta monachorum.

Opuſculum tripartitum,

IN *ſecundo tomo Conciliorum anno* 1551 *Coloniæ impreſſo, inſertus eſt liber titulo* Opuſculum *tripartitum*, De *negocijs eccleſiæ.* In *eius ultima parte multi & tetri næ ui, ſeu abuſus eccleſiæ ac prælatorum taxantur: quòd abūde indicat falſiſsimum eſſe, quòd* Romaniſtæ, *eorumq; adulatores & mancipia tantopere de ſuæ eccleſiæ puritate glorientur. Scriptum uerò eſt id opus circiter ante* 400 *annos, ut collector Conciliorum autumat, et ex textu ipſo diuinari poteſt.* Verùm *adſcribam aliqua inde, ut quale ſit quod dicitur, cognoſci poſsit.*

Ex tertia parte opuſculi Tripartiti, in ſecundo Conciliorū tomo impreſsi, Cap. 1.

Circa hoc ſciendum eſt, uulgare eſſe, quòd malæ mulieres

mulieres dicunt, quòd plus lucrantur in uno feſto de peccato ſuo, quàm per totam ſeptimanam, uel quindenam ferialem. Similiter conſtat de multis alijs peccatis, quòd plura fiãt innumerabiliter in feſtis, quàm in alijs diebus. Et ideo uidetur, quòd acceptum eſſet Deo, quòd pauciora feſta eſſent in Eccleſia Dei, cum in ipſis Deus plus offendatur: uel ſaltem quòd liceret operarijs, poſt auditum diuinum officium, in aliquibus feſtis minorib. ire ad opera ſua, præcipuè cum plurimi non habeant unde ſe & ſuos ſuſtentent niſi de labore ſuo: & illi qui iam abundant & habent, plus expendant in tabernis diebus feſtis, quàm alijs ferialibus. propter quod tanta feſtorum multitudo plurimum cedit in populi grauamen.

Iterum, In quibuſdam Eccleſijs cathedralibus eſt conſuetudo, quòd quando canonici aliqui non reddunt clericis quod debent, clerici faciunt ceſſare à diuinis. Vnde & ſæpe ceſſatur in iſtis eccleſijs: imò quandoq; ex modica cauſa & occaſione. Videtur autem, quòd multo melius eſſet, ut aliæ pœnæ contra huiuſmodi canonicos conſtituerentur, ne cultus diuinus in huiuſmodi eccleſijs annihilaretur.

Iterum: Etiam in quibuſdam diœceſib. eſt conſuetudo, quòd non cantatur per artem, quæ poteſt addiſci ferè per annum: ſed per uſum, qui uix poteſt ſciri per 6 annos. Et ideo ſunt multi clerici in huiuſmodi locis ualde illiterati: quia tempus quòd deberẽt expendere in literis addiſcendis, oportet eos expendere in huiuſmodi uſu addiſcendo. Et ideo multo melius uideretur, quòd ubiq; cantaretur per artem.

Iterum

Iterum in multis eccleſijs cathedralibus eſt conſuetudo, quòd ut totam bibliam legant per annum, faciunt lectiones adeo prolixas in matutinis, quòd ferè nullus audit totas matutinas: & ſi qui remanent ibi, dormiunt, ut frequenter. Et ideo uideretur melius, quòd in iſtis eccleſiis omnes lectiones tam de tēpore quàm etiā de feſtis, fierēt ita tēperatæ, quòd fragilitas humana poſſet audire eas uſque in finem.

Item in multis eccleſijs cathedralibus ita pauci clerici ueniunt ad horas Canonicas, quòd quandoq; uix ſunt in choro plus quàm 4 aut 6: cum tamen ſit magna multitudo clericorum in iſtis eccleſijs, quæ habet ſtipendia ab illis eccleſijs, & de nullo alio ſeruit, niſi de officiando Eccleſiam. Porrò remedia contra hæc omnia poſſunt haberi per ſtatuta, in quibus dicatur breuibus, & decentibus, quod in feſtis hactenus conſuetis liceat operari, poſt auditum officium, prætérquam in talibus. Et quòd de cætero non cogantur homines ad aliqua feſta noua. Et paulo pòſt ex Cap. 2.

Quia nemo inferior audet ponere os in eccleſiam Romanam, tanto magis deceret, ut ipſe dominus Papa et domini Cardinales attenderent diligenter corrigenda in eccleſia Romana, & inciperent ab illis, ut correctio aliorum, quæ ad eos ſummè pertinet, maiorem haberet efficaciam. Ecce enim quantum damnum & quantum ſcandalum emanauit per totū mundum, ut de alijs taceatur, in tantis uacationibus papatus, quæ contigerūt in diebus noſtris. Et paulo pòſt, ex Cap. 3.

Totus

Totus ferè mundus obloquitur, & ſcandalizatur de tanta multitudine religioſorum pauperum, qui introierunt in mundũ: qui non iam religioſi, ſed trutannij uocantur à multis, quod cedit in maximam uilipenſionem religionis ſacræ. Et *licet iſtorum ſtatus bonus poſſet dici, & adhuc poſſent in huiuſmodi ſtatibus bonis multi boni inueniri, tamen non uidetur expediens, iſtos pauperes multiplicari, niſi tantum, quantum poteſt mundus commodè portare, & quòd honor religionis ſeruetur: ſicut non fiunt epiſcopatus uel parochiæ, uel canonici in eadem* Eccleſia, *niſi quantum rationabile uidetur.* Iterũ, *ſunt quædã mulieres religioſæ pauperes, quæ occaſione quærendi neceſſaria diſcurrunt per uillas, & caſtra: quòd eſt ualde indecens, & etiam periculoſum in mulieribus.* Et *paulo pòſt ex* Cap. 4.

Cum innumerabilia mala ſequantur ex malis prælatis, uidetur quòd in eorum promotione deberet apponi maximà cura, per intelligentem inquiſitionem de perſona, à perſonis quæ non conſueuerunt mentiri. Iterum, *tanta difficultas eſt in depoſitione prælatorum ſecundum iura propter multitudinem teſtiũ, quæ ad hoc requiritur, quòd nullus, quantumcunq; ſceleratus, depoſitionem timet.* Et *ideo eccleſiæ innumerabiles ſub uno prælato peſtifero ſtantes multis annis, deſtruuntur & temporaliter et ſpiritualiter.* Et *ideo bonum uideretur, quòd ordinaretur per aliquod ius, quòd prælati mali facilius poſſent remoueri.* Et *ſequeretur ex hoc fructus duplex: ſcilicet,* Liberatio *eccleſiarum, quæ ſub ipſis pereunt: et incuſ-*

ſio timoris in aliis malis prælatis. Nec uidetur quod in diebus iſtis ſit eadem ratio prædictæ difficultatis ſeruanda, quæ fuit olim: quia tunc ferè omnes prælati erant boni: & qui contra eos mouebantur, malè mouebantur. Nunc autem ferè nullus mouetur ad accuſandum prælatũ, niſi boni, qui habẽt zelum Dei, accendentẽ eos contra malos prælatos.

Iterum, tanta eſt omiſsio in prælatis circa correctiones, quòd rarò ſit aliquis qui corrigat, etiam de illis qui boni eſſe reputantur. Et cum ex hoc proueniant mala innumerabilia, eſſet circa hoc magnum conſilium apponendum.

Iterum, tanta uanitas & laſciuia apparet in familia prælatorum multorum, in ueſtibus partitis, & uirgatis, & capellis de floribus, & corrigiis deauratis, & ſimilibus multis, quòd non eſt rex neq; princeps ſecularis, in cuius familia maior uanitas inueniatur, & bene deceret, quòd in familia ſucceſſorũ Apoſtolorum maior diſciplina appareret in habitu & ornatu: ſicut iura ordinauerũt de habitu clericorũ, quòd ſit honeſtior, & magis diſciplinatus quàm laicorũ. Paulo pòſt Cap. 5.

In curiis multorum prælatorum tanta fit extorſio pro ſigillo, quòd ultra omnes expenſas, quas requirit ſigillatio, habent prælati multi de lucro ſigilli modò mille libras, modò duo millia, & ſimilia: quod non uidetur poſſe fieri ſine magno animæ periculo, cum ordinarii, qui ſunt competenter ſtipendiati, gratis ea quæ ſunt iuſtitiæ, debeant exhibere.

Iterum, multi uſurarii ad hoc inducunt debitores, quòd

quòd faciant ſibi literas dari, & recognoſcere eos cum iuramento, quòd tantum ſibi debent de ſorte, quod falſum eſt, qua faciant ſibi uſuram in ſortem computari. Et officiales multi, licet ſciant iſtã fraudem, ſigillant tales literas, propter lucrum ſigilli. Et expediret multum, contra fraudes iſtas, quæ multum ſunt multiplicatæ, remedia inueniri. Et paulo pòſt ex Cap. 6.

Iterum, diuites parochiæ dantur, ut frequenter talibus perſonis, quæ nunquam reſident ibi: & raró inuenitur epiſcopus, qui circa reſidentiam huiuſmodi nimis facilè & cum multis non diſpenſet, in damnũ maximum animarum, & deſtructionem eccleſiarũ.

Iterum, quando ponuntur Vicarij à perſonis curatis in ſuis parochijs, non habetur ut frequenter reſpectus ad bonitatem & ſufficientiam perſonæ, ſed ad illum qui pro minori ſalario habetur. Et fiunt innumerabilia mala in extorſionibus, & alijs, per huiuſmodi uicarios.

Iterum, parochiæ ut frequenter non dantur ſecundum Deum, ſed per preces & familiaritates, perſonis omnino indignis, & quæ nihil ualent ad regimen animarum. Et quod peius eſt, tanta eſt hodie remiſsio in multis prælatis, quod ſacerdotes parochiales, qui in immunditijs et alijs criminibus notorijs ſunt exempla & uia perditionis ſuis ſubditis, nõ corrigunt: et ſi interdum fortaſsis puniunt in pecunia, in ſceleribus ſuis dimittendo eos. Iterum, tanta eſt ignorantia in ſacerdotibus innumerabilibus, quod in ſoluendo & in ligando & in huiuſmodi indiſcretè multos ad

infernum mittant: et ideo expediret, &c. Et paulo pòſt Cap. 7.

Tāta immūditia luxuriæ notoria eſt in multis partibus mūdi, non ſolū in clericis, ſed etiā in ſacerdotibus, imò (q̃ horribile eſt audire) in prælatis maiorib.

Iterum, tam malè expendunt illi bona eccleſiæ modò in uanitatibus, modò in ſuperfluitatibus, modò in ditandis & ſublimandis conſanguineis, modò in ſuis luxurijs & peccatis. Iterum, ſunt tot & tanti, qui nihil boni faciunt in eccleſia, niſi quòd de bonis eccleſiæ ducunt dies in delicijs: quòd ualde timendum eſt, ne Deus propter huiuſmodi & alia ſcelera nimis grandia et multa, & quæ diu durauerunt, confundat, uel confundi permittat ſtatum eccleſiaſticum niſi aliqua correctio ſubſequtur: ſicut factum eſt de Iudæis à Deo primùm exaltatis, & poſtea deſtructis in perpetuū, et cōfuſis. Paulo pòſt ex Cap. 10.

Item Concilia antiqua, & etiam poſteriora, uix inueniuntur. & eſt mirabile, quomodo hoc ita neglexit eccleſia Romana: & quomodo non ordinauit, quòd in eccleſijs cathedralibus, uel etiam metropolitanis ſaltem ſemper haberentur. multa enim ſunt in eis ualde utilia, quæ non ſunt redacta in ius. ſicut patet in Lateranenſi concilio, in quo data eſt forma indulgentiæ, quæ datur ſumentibus crucem: & mandatur prælatis, quòd non habeant niſi tria fercula: & alia multa bona, quæ non ſunt ſcripta in iure.

Itē, cū tota eccleſia regatur hodie per iura canonica, et nō excuſentur illa neſciētes, in multis caſibus: ualde bonū eſſet, q̃ fieret, etc. Paulo pòſt ex Cap. 12.

Quia plurimi prælati (proh dolor) ſunt tepidi circa ea, quæ Dei ſunt, imò etiã cõtrarij ferè omni bono, nõ uidetur modo aliquo expedire. Et paulo pòſt:

Item dicitur, quòd ciconiæ congregatæ, quando inſtinctu quodam naturæ ſentiunt, quod aliqua de illis, relicto compare ſuo, cõmixta eſt alij, omnes inſurgunt in eam, & cum roſtris deplumant eam, & in eam deſæuiunt: quid ergo debent facere prælati boni cõgregati, de illo ſocio ſuo, cuius luxuriæ turpitudo innumerabiles inficit, & fœtet in tota ſancta congregatione?

Item, 2 Eſdræ 9 capitulo legitur, quòd Eſdras purgando Iſrael à mulieribus alienigenis, incæpit à ſacerdotibus: propter quod uidetur, quòd purgatio iſtorum, omnes alias debent præcedere, etiam iuxta illud Ezechielis, A ſanctuario meo incipite, &c.

Item dicitur, quòd tempore regis Philippi, totum regnum Franciæ fuit ſuppoſitum interdicto: quia tenebat quandam mulierem pro uxore, quæ non poterat iuſtè eſſe eius uxor. Quid ergo eſt faciendum de prælato, qui non ſolũ mulieribus maritatis abutitur, ſed etiam monialibus & abbatiſſis euidenter?

Item, temporibus modernis duo Imperatores depoſiti ſunt in Concilijs, propter temporalia damna quæ eccleſiæ inferebant. Rex etiã Portugalliæ remotus eſt per eccleſiam, ab adminiſtratione proprij patrimonij, quia ad regimen ineptus uidebatur. Quomodo ergo eccleſia poteſt diſſimulare, quin prælatus, qui etiam innumerabilia mala infert eccleſiæ, et ineptus eſt penitus ad regimen animarum, ſolen-

niter deponatur? Timendum eſt uehementer, ne pro pter tales diſsimulationes & tolerãtias, ira Dei con tra eccleſiam cumuletur.

Adijciantur hæc ad Arnolphum, qui ob prædi-
cationem pœnitentiæ Romæ à
clero interfectus eſt.

Verùm adijciamus ſanè narrationem Trithemij de hoc Arnolpho, ex eius Chronico Hirſauienſi, quandoquidem id nondum opinor editum eſſe. His temporibus ſub Honorio Papa ſecundo, uenit Romam quidam preſbyter, Arnolphus, uir magnæ deuotionis, et prædicator egregius: qui cum inter annunciandum uerbum Dei, clericorum laſciuiam, libidinem, auariciam, & nimium faſtum reprehenderet, & paupertatem Chriſti & Apoſtolorum eius, integerrimamq́; uitam ad imitationem omnibus proponeret: à Romana quidem nobilitate ut uerus Chriſti diſcipulus laudatus eſt, ſed Cardinalium & clericorum odio nimiũ eſt habitus, à quibus & noctu captus occultè eſt interfectus. Hoc ſuum martyrium antea cum adhuc eſſet in heremo, diuinitùs ſibi fuit reuelatum, cum per Angelum ad prædicandum Romam mitteretur. Vnde & publicè dixit: Scio quòd animam meam quæritis: ſcio quod me breui clam occidetis. Sed quare? Veritatem uobis dico: faſtum, ſuperbiam, auariciam, luxuriam; nimiumq́; ſtudium quòd comparandis diuitijs miſeri impenditis reprehendo: propterea uobis nõ placeo. Ego teſtem inuoco cœlum et terram, quòd annunciauerim uobis ea quæ mihi Dominus præcepit. Vos autem contemnitis & me & creato

rem

rem ueſtrum, qui uos per Vnigenitum filium ſuum re demit. Nec mirum, ſi hominem me peccatorem uobis ueritatem annunciantem, morti tradituri eſtis: cum etiamſi ſanctus Petrus hodie reſurgeret, & uitia ueſtra, quæ nimis multiplicata ſunt reprehenderet, ei minime parceretis. Cum hæc alta uoce clamaſſet, ſubiunxit: Ego quidem mortem ſubire pro ueritate non timeo: uobis autem in uerbo Dominico prædico, quòd omnipotens Deus non parcet impuritatibus ueſtris. Vos enim omni ſpurcicia pleni, plebem uobis commiſſam præceditis ad infernũ. Deus uindex eſt. Cumq; odium cleri propter ueritatem in eum ſæuire cœpiſſet, eorum inſidijs captus ſubmerſus eſt. Scribit hic ſubmerſum eſſe: ſed Sabelicus et Platina ſuſpenſum eſſe affirmant. quibus ego tanquam rerum Romanarũ magis gnaris, potius credendũ eſſe arbitror.

Coſmidromium.

DOctor Gobelinus Decanus in Bileſeld, ſcripſit hiſtoriã titulo Coſmidromiũ, in quo cum multa alia notatu digna ſunt, tum illud non minime, ubi oſtendit, Legendam, uel fabulam potius Catharinæ, merum commentum figmentumq; eſſe. Talia ſanè apparet et plurima alia eſſe, ut de Chriſtophoro, Georgio, etc. Vt non tantũ illud uerũ ſit, quod uulgo iam olim celebratũ eſt, nos multos ſanctos in cœlis inuocare quorũ animæ in inferno crucientur: ſed etiã, ſicut Hieronymus affirmat, qui nunquam nati ſunt, aut fuerunt. Verùm adſcribam ipſius uerba:

SEd ego admiror multũ, quare idem Euſebius factũ prædictæ uirginis Dorotheæ ſic miratus, de beata Ca-

ta Catharina uirgine (cuius agonis certamina, ſi ue ra ſunt quæ de ea narrantur, apud Alexandriam eiſdem temporibus acta conſtat, ac ſupra aliarũ uirginum agones merito eſſent extollenda) nihil omnino ſcripſit: maximè cum eundẽ Euſebiũ eiſdem temporib. in ipſis partibus ultramarinis cõſtet extitiſſe: et intentionis ſuæ, in libro prædicto dicat eſſe, martyria ſuis tẽporib. recepta declarare. Quomodo etiã potuiſſet facta ipſius ignoraſſe, circa quã inter cætera tã excellẽs miraculũ foret factũ, q corpus mortuũ angelico ductu p aera ad locũ remotũ tranſlatũ ſepeliretur. Nec ſolũ miror Euſebiũ, uerumetiã Hieronymum et Bedam, quorũ uterq; in partib. ultramarinis degẽs, magnã fecit diligentiã de paſsionibus ſanctorũ perqrendis. & neuter eorũ, Hieronymus in Calẽdario, Beda in Martyrologio, mentionẽ facit de ſancta Catharina. Imò libri antiq apud nos, nec nomẽ Catharinæ in Calẽdario, nec officiũ miſſæ in Sacramentario continent. & q me maximè uertit in dubium, eſt iſtud, q ubicunq; de eius paſsione quicq legi uel audiui, Maxentiũ eã Alexandriæ occidiſſe inuenis: quẽ nullã poteſtatem ibidem, ex libris Autẽticis et famoſis tũc, conſtat habuiſſe: ſed Romæ p totũ tẽpus quo tenuit imperium, ſeu tyrannidem, reſediſſe.

FINIS.

BASILEAE, PER MICHAelem Martinum Stellam, Anno Chriſti M. D. LVI. Menſe Martio.

BIBLIOTECA

LEGATORIA DI LIBRI
R. CICCIORICCIO
Borgo Vittorio, 26
[illegible]MA

Digitized by Google

Digitized by Google